๖๐ ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า

และการพัฒนาบนพื้นฐานความมั่นคง

การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า และการพัฒนาบนพื้นฐานความมั่นคง

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

พิมพ์ครั้งที่ 1
กรกฎาคม 2546
จำนวน 2,000 เล่ม

สงวนลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรม
ระพี สาคริก.
การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าและการพัฒนาบนพื้นฐานความมั่นคง / ระพี สาคริก. – กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2546.
467 หน้า.
1. กล้วยไม้ -- การปลูก. 2. กล้วยไม้ -- การเลี้ยง. 3. กล้วยไม้ -- การค้า.
SB409 .ร116
ISBN 974-537-339-7

จัดพิมพ์โดย :
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนพหลโยธิน จตุจักร กรุงเทพฯ 10900
โทร./โทรสาร 0-2940-5501-2, 0-2942-8056
http://kup.ku.ac.th
e-mail : kup@ku.ac.th

จัดจำหน่ายโดย :
ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตู้ ปณ. 1066 ปณฝ.เกษตรศาสตร์
ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ 10903
โทร. 0-2579-9596, 0-2942-8063-5
โทรสาร 0-2579-9597, 0-2942-8067

ตำนานตำราไทย ในระดับโลก

ภูมิปัญญาไทยที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลกนั้น มีอยู่ไม่น้อย แต่ตำราไทยที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาของคนไทยที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลนั้นมีอยู่ไม่มากนัก

กล้วยไม้ไทยมีชื่อเสียงมาก การจัดประชุมวิชาการด้านกล้วยไม้ระดับนานาชาติของไทยก็เป็นที่ยกย่องกันทั่วโลก และในวงวิชาการระดับนี้ ไม่มีใครเลยที่ไม่รู้จักนักวิชาการของไทยคนหนึ่งที่ชื่อว่า ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

หากตำราด้านกล้วยไม้จะจัดพิมพ์ขึ้นในประเทศใดก็ตาม เชื่อได้ว่าผู้อ่านในประเทศนั้นย่อมอยากอ่านหนังสือกล้วยไม้ที่เขียนโดยผู้เชี่ยวชาญด้านนี้มากที่สุด คือ ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

เป็นที่น่ายินดีว่า หนังสือเล่มนั้นได้เกิดขึ้นแล้ว และเป็นตำราภาษาไทย โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ที่เป็นสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพราะชาวเกษตรถือว่าท่านเป็นสมบัติของเรา (ทั้งที่โดยความเป็นจริง ท่านเป็นสมบัติของชาติ) และเราขอให้ท่านได้เขียนตำราด้านวิชาการหนึ่งสาขา เพื่อเฉลิมฉลองวาระที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับใช้สังคมและประเทศชาติมาได้ครบ ๖๐ ปี ตำราเล่มนี้จึงได้เกิดขึ้น

คงมีตำราไม่กี่เล่มที่ผู้เขียนสามารถถ่ายทอดได้ ไม่เฉพาะแต่เนื้อหาวิชาการ แต่ได้สอนให้ผู้อ่านได้ทราบถึงประวัติ ความเป็นมาในเรื่องนั้น ๆ เบื้องหน้า เบื้องหลังของเรื่อง ตลอดจนแนวความคิดในการบริหารจัดการ เป็นเนื้อหาที่ครอบคลุมในส่วนที่ควรรู้ในเรื่องนั้น ๆ ได้ครบทุกด้าน ตำราเช่นนี้จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยผู้เขียนที่สะสมประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ ตลอดชีวิต ผู้อ่านย่อมได้ประโยชน์ เป็นกำไรจากประสบการณ์ชีวิตที่ผู้เขียนได้นำมาบอกเล่าโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบอกเล่าด้วยเมตตาธรรมและด้วยความห่วงใยต่อสังคมไทย ตำราเช่นนี้หลายสิบปีจึงจะมีได้สักเล่มหนึ่ง

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ภูมิใจที่ได้เป็นผู้จัดพิมพ์ตำราเช่นนี้เผยแพร่แก่วงวิชาการกล้วยไม้ไทย ในวาระ ๖๐ ปี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ศาสตราจารย์ ดร. ศุภมาศ พนิชศักดิ์พัฒนา
ประธานกรรมการบริหาร
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คำนำ

การพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่าง หากเริ่มต้นมาจากรากฐานอย่างแท้จริง การก้าวต่อไปในอนาคตย่อมมีความมั่นคงอย่างชัดเจน หนังสือเล่มนี้กล่าวถึงการปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า ดังนั้น หากนำเอาชื่อหนังสือมาพิจารณา น่าจะเห็นได้ว่า เป็นส่วนปลายของโครงสร้างการพัฒนาทั้งหมด

ถ้าศึกษาจากภาพรวมจะพบว่า ภายในเนื้อหาสาระไม่ได้กล่าวถึงเรื่องเทคโนโลยีมากนัก และไม่ได้กล่าวเน้นถึงเรื่องการค้าขายหาเงิน ซึ่งเป็นเพียงส่วนปลายสุดของโครงสร้างเท่านั้น แต่มีส่วนสำคัญของแต่ละเรื่องที่กล่าวถึงอดีตความเป็นมา เพื่อสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบ ซึ่งน่าจะถือว่าคือพื้นฐานการผลิตและการค้า

ดังนั้น หากมีผู้ที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีในการปลูกและพัฒนากล้วยไม้ คงต้องกลับไปอ่านเพื่อหาความรู้จากหนังสือเรื่อง **"กล้วยไม้ – การพัฒนา และ อนุรักษ์ในสภาพแวดล้อมของประเทศไทย"** ซึ่งสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จัดพิมพ์ขึ้น และ **"หนังสือการปลูกกล้วยไม้สำหรับผู้เริ่มต้น"** ซึ่งฝ่ายวิชาการ **"โครงการห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก"** ได้จัดพิมพ์เพื่อใช้เป็นพื้นฐานการศึกษาจากหนังสือเล่มนี้

อนึ่ง สิ่งที่นำมาเขียนไว้ทั้งหมดมิได้ถือว่ามาจากตำราเล่มไหน หากค้นพบจากประสบการณ์ในการปฏิบัติเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วทั้งหมด อันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการศึกษาจากตำรา ดังนั้น จึงน่าจะเชื่อมั่นได้ว่า ทุกสิ่งซึ่งนำมาบันทึกไว้ล้วนเป็นความจริงทั้งสิ้น ผู้เขียนถือว่า การศึกษาจากสิ่งที่เป็นความจริง ถ้าได้รับความสนใจอย่างแท้จริง ย่อมช่วยให้การปฏิบัติเกิดการผิดพลาดน้อยที่สุด

จึงหวังว่าผู้ที่ศึกษาหาความรู้จากหนังสือเล่มนี้ น่าจะมีความสนใจในการปฏิบัติมาบ้างแล้วไม่มากก็น้อย หาใช่เพียงเห็นว่า ในปัจจุบันการปลูกกล้วยไม้จะช่วยให้ตนมีโอกาสได้เงินเท่านั้น ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากผู้เขียนไม่ประสงค์ที่จะทำให้ผู้ซึ่งคิดปลูกกล้วยไม้เพื่อการค้า ต้องได้รับความเสียหายในอนาคต ดังนั้น การหาความรู้จากความพร้อมในระดับหนึ่ง น่าจะมีผลนำไปสู่ความสำเร็จอย่างได้ผล

ผู้เขียนได้ใช้โอกาสศึกษาหาความรู้จากทุกแง่ทุกมุมมาเป็นเวลาอันยาวนาน จนแทบจะกล่าวได้ว่าตลอดชีวิต แต่การจะได้รู้และนำมาเขียนลงในหนังสือ คงต้องได้รับกำลังใจและความร่วมมือในการทำงานจากทุกคน เท่าที่ชีวิตผ่านพ้นมาแล้วทั้งหมด นับตั้งแต่บิดามารดา ทุกคนในครอบครัวและมิตรสหาย ตลอดจนถึงคนทั่วไป โดยเฉพาะบรรดาศิษย์ซึ่งตนถือเป็นลูกหลานที่มองเห็นคุณค่า เข้ามาร่วมทำงาน จนกระทั่งช่วยให้ผลงานชิ้นนี้เกิดขึ้นและสำเร็จลุล่วงไปโดยสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนยังคงรำลึกถึงอยู่เสมอ

ร.พ สาคริก

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

สารบาญ

การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า และการพัฒนาบนพื้นฐานความมั่นคง 1

บทนำ 1

ตลาดคืออะไร 5

ปัญหาสภาพแวดล้อมกับการจัดการศึกษาในประเทศด้อยพัฒนา ทำให้คนมองเห็นตลาดการค้าได้ยาก 7

ผู้เขียนเรื่องนี้เรียนการค้ากล้วยไม้มาจากไหน 10

ประวัติความเป็นมาของการผลิตการค้ากล้วยไม้ 14

บทนำ 14

ประวัติการผลิตการค้ากล้วยไม้ของโลก 14

ประวัติการผลิตการค้ากล้วยไม้ของประเทศไทย 17

การค้ากล้วยไม้แบบถ้อยทีถ้อยอาศัย 19

การค้ากล้วยไม้ที่ใช้วิธีเก็บจากป่าส่งไปขายต่างประเทศ 20

การค้ากล้วยไม้ในระบบครอบครัว 23

เกิดการค้ากล้วยไม้ในลักษณะ “ตลาดมืด” 24

การเก็บรวบรวมต้นกล้วยไม้จากป่าเพื่อส่งขายต่างประเทศ ยังคงดำเนินต่อมาอีก 25

การผลิตการค้ากล้วยไม้ระหว่างช่วงการเปลี่ยนแปลง 31

การผลิตการค้ากล้วยไม้ในฮาวายมีผลกระตุ้นให้เมืองไทยตื่นตัว 33

นำแรงต่อต้านกล้วยไม้มาใช้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ 34

ความคิดจากรากฐานที่เปิดกว้างช่วยให้ประเทศไทยมีตลาดการค้ากล้วยไม้อย่างกว้างขวาง 35

การพิจารณาเลือกที่ดินปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า 38

ที่ดินซึ่งอยู่ในบริเวณบ้านหรือสวน 40

ที่ดินย่านธุรกิจการค้า 40

ที่ดินย่านชานเมือง 41

ที่ดินย่านเกษตรกรรม 42

การค้ากล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรม 45

บทนำ 45
หลักการค้าควรสร้างความหลากหลายในด้านรูปแบบ 45
ควรเริ่มต้นจากพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น 46
การปลูก – การพัฒนา – และการค้ากล้วยไม้ของไทยเริ่มต้นจาก
กล้วยไม้สกุลเด็นโดรเบียมและสกุลแวนดาก่อนอื่น 47
**เด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ (*Dendrobium* Pompadour) หวายลูกผสม
ผู้บุกเบิกระบบอุตสาหกรรมการค้าดอกกล้วยไม้ของประเทศไทย** 53
บทนำ 53
ประวัติความเป็นมาของเด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ 53
การสั่งกล้วยไม้หวายชุดนี้เข้ามาปลูกในประเทศไทย 55
ทลายกำแพงความคิดเพื่อการพัฒนา 56
จากราคาต้นละหลายพันบาทลงมาเหลือสิบบาท 57
เกิดความคิดค้ากล้วยไม้แบบสลับท้องถิ่น 58
ปริมาณต้นเด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ ล้นตลาด ช่วยให้มีตลาด
ก้าวไกลมากขึ้น 58
ชื่อหวายปอมปาดัวร์เพี้ยนไปตามกระแสสังคมไทย 60
บริษัทการบินไทย จำกัด ได้ประกาศตั้งชื่อบริการโดยใช้กล้วยไม้
เป็นสัญลักษณ์ 60
ผลกระทบจากธรรมชาติของสังคมทำให้เกิดการรวมกลุ่ม 61
ทลายกำแพงที่ปิดกั้นตลาดการค้าให้กับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้ 63
จุดมุ่งหมายในการรวมกลุ่มจากทรรศนะของผู้เขียน 64
ผลจากการปฏิบัติช่วยให้ได้รับความรู้จากสภาพที่เป็นจริง 65
ความเจริญของกลุ่มเริ่มถดถอย 67
หวนกลับมาดูฮาวายอีกครั้งหนึ่ง 68
การพัฒนาในด้านเทคโนโลยีเพื่อการค้า 69
จากรากฐานผู้ปลูกกล้วยไม้ขายต้นกับผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอก
ซึ่งเคยแยกกันอยู่ หวนกลับมาเชื่อมโยงถึงกัน 72
การจัดการที่ช่วยให้ชีวิตกล้วยไม้มีการหมุนเวียนกันผลิตดอกอย่างต่อเนื่อง 73
การเริ่มต้นปลูกกล้วยไม้เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงทางการค้า 78
บทนำ 78

ควรจะเริ่มต้นอย่างไร จึงจะก้าวไปอย่างมั่นคง 80
จากตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม 82
การลงมือปฏิบัติบนพื้นฐานสังคมและสภาพแวดล้อมของไทย 83
การปลูกกล้วยไม้ประเภทแวนดาเพื่อประโยชน์ทางการค้า 86
บทนำ 86
ประวัติความเป็นมาของการปลูกกล้วยไม้ประเภทแวนดาซึ่งนำไปสู่การค้า 87
ประวัติความเป็นมาของการปลูกและการค้ากล้วยไม้ประเภทแวนดา
ของประเทศไทย 88
กล้วยไม้กับการสูญเสียรากฐานวัฒนธรรม 88
สิ่งที่พบเห็นในช่วงเริ่มแรกของการพัฒนา 90
การสูญเสียรากฐานวัฒนธรรม ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ 91
ธรรมชาติของการผลิตการค้าและการตลาดกล้วยไม้ประเภทแวนดา 94
ชี้ทางให้ผู้สนใจกล้วยไม้ของไทยฉลาดมากขึ้น 96
ผลจากการอนุรักษ์แวนดาแซนเดอร์เรียนา ของฟิลิปปินส์ได้ให้บทเรียน
แก่ประเทศไทย 96
กระตุ้นให้คนไทยสนใจกล้วยไม้พื้นบ้าน เริ่มจากฟ้ามุ่ย 98
การพัฒนาพันธุ์และการปลูกปฏิบัติกล้วยไม้แวนดาเพื่อการค้า 99
การพัฒนากล้วยไม้ลูกผสมข้ามสกุลในประเภทแวนดา 100
เหตุซึ่งทำให้การพัฒนาและการค้ากล้วยไม้ประเภทแวนดาของไทย
ถูกช่วงชิงไปอยู่ในท้องถิ่นอื่น 101
ข้อเสนอแนะจากผู้เขียน 103
กล้วยไม้ช้างแดง 108
กล้วยไม้ช้างแดง ทัพหน้าที่ช่วยกู้อิสรภาพทางการค้าให้คนไทยทั้งชาติ 109
ผลจากการเผยแพร่ 113
การปลูกกล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิสเพื่อประโยชน์ทางการค้า 117
บทนำ 117
อดีตความเป็นมา 118
ระบบและวิธีการปลูกเลี้ยงซึ่งต้องเรียนรู้จากธรรมชาติ 119
แนวโน้มในการผสมพันธุ์ 120
ระบบการค้ากล้วยไม้ฟาแลนนอพซิสของต่างประเทศ 120

ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่สานถึงสังคม 122
การผลิตกล้วยไม้ลูกผสมที่มีความแปลกใหม่ 122
การผลิตกล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรม 122
ประสบการณ์ของประเทศไทยจากแนวคิดและการปฏิบัติ
เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว 125
ความคิดริเริ่มในเรื่องการผลิตการค้ากล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิส
ขึ้นในประเทศไทย 126
**กล้วยไม้ลูกผสมแอแรนดาและมอคคารา กล้วยไม้ตัดดอกที่ปลูกง่าย-
และใช้ต้นทุนน้อย** 134
บทนำ 134
พื้นที่ปลูกกล้วยไม้ ประเภทแอแรนดาและมอคคารา 135
เรือนปลูกกล้วยไม้ ประเภทแอแรนดาและมอคคารา 135
การปลูกและการบำรุงรักษา 137
การปลูกกล้วยไม้แอแรนดาและมอคคารา เพื่อใช้ประดับสวนภายในบ้าน 139
แวนดา มิสโจคิม กล้วยไม้ตัดดอกของชาวบ้าน ซึ่งเราไม่ควรลืม 140
บทนำ 140
ประวัติทางพันธุกรรมของแวนดา มิสโจคิม 141
บทบาทของแวนดา มิสโจคิม ในวัฒนธรรมการท่องเที่ยวร่วมกับ
การค้ากล้วยไม้ตัดดอก 142
สิงคโปร์เป็นอีกประเทศหนึ่งซึ่งมีบทบาทในการปลูกแวนดา มิสโจคิม
และใช้ดอก 144
แวนดา มิสโจคิม กับบทบาทการค้าของวงการกล้วยไม้ไทย 145
พันธุ์กล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม 145
การปลูกและบำรุงรักษา 146
การขยายพันธุ์แวนดา มิสโจคิม 149
เหตุใดวงการกล้วยไม้ตัดดอกของไทยเคยปลูกแวนดา มิสโจคิม กันมาก
แล้วจึงทิ้ง 151
กล้วยไม้ในกลุ่มแวนดาที่เหมาะแก่การปลูกตัดดอก และมีธรรมชาติ
ในการปลูกปฏิบัติคล้ายคลึงกับแวนดา มิสโจคิม 152
กล้วยไม้สกุลอะแรคนิส 152

กล้วยไม้สกุลอะแรคนิสผสมกับสกุลเรแนนเธอรา 153
การปลูกกล้วยไม้สกุลเด็นโดรเบียม (หวาย) เพื่อผลิตดอกเป็นการค้ากับการพัฒนา 157
บทนำ 157
การพัฒนาระบบการผลิตไปสู่อุตสาหกรรม 157
การบำรุงรักษากล้วยไม้ตัดดอก 161
ปัญหาการจัดการจากการผลิตต้นและดอกกล้วยไม้ถึงตลาด 167
บทนำ 167
การกระจายการผลิตภายในสวน เพื่อป้องกันปัญหาการตลาด 168
การกระจายพันธุ์กล้วยไม้ภายในสวน 169
การกระจายจากการปรับเทคนิคและการปฏิบัติ 170
ระบบการตัดดอกส่งตลาด 172
ช่วงเวลาการตัดดอกกล้วยไม้ 172
เชื้อไวรัสที่สื่อถึงกันจากการตัดดอกกล้วยไม้ 174
ภาพรวมของโครงสร้างการจัดการเพื่อประโยชน์ทางการค้า 176
การจัดตั้งโรงงานบรรจุดอกกล้วยไม้ลงหีบห่อ 177
การสร้างความหลากหลายและเพิ่มมูลค่าผลิตผลจากโรงงาน 180
การรักษาอายุการบานของดอกกล้วยไม้ 182
การผึ่งดอกกล้วยไม้ในอุณหภูมิเย็น 184
การแก้ไขปัญหาแก๊สเอธิลีน 184
การบรรจุดอกกล้วยไม้ลงหีบห่อ 185
การใช้ใบรับรองปลอดศัตรูพืชกำกับการขนส่งดอกไม้ระหว่างประเทศ 188
การส่งดอกกล้วยไม้ทางอากาศ 189
บทวิจารณ์การผลิตการค้าดอกกล้วยไม้ 191
การปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการค้าภายในประเทศ 193
บทนำ 193
ข้อเสียเปรียบของการค้าที่อาศัยตลาดในประเทศ 193
ผู้ปลูกกล้วยไม้เพื่อการค้าภายในประเทศควรปฏิบัติอย่างไร 195
การผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า 197
บทนำ 197

เริ่มงานค้นคว้าวิจัยระดับปูพื้นฐานและนำความรู้ออกเผยแพร่ 198
โชคเข้าข้างผู้ที่มีความเพียรพยายามสูง 198
เปิดพื้นที่ตลาดการค้าต้นกล้วยไม้อย่างต่อเนื่อง 200
การกระจายรูปแบบการค้าต้นกล้วยไม้ 201
กระแสเชื่อมโยงระหว่างการค้าต้นกับการค้าดอกบนพื้นฐานการผลิต
การค้าต้นกล้วยไม้ 203
การกระจายความหลากหลายในระบบการผลิตเพื่อค้าต้นกล้วยไม้ 204
พื้นฐานภาพรวมของการปลูกและการค้าต้นกล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรม 206
การผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อนำไปใช้เป็นไม้ประดับ 209
บทนำ 209
จุดเริ่มต้นและความเป็นมาของประเทศไทย ในการผลิตต้นกล้วยไม้
เพื่อใช้เป็นไม้ประดับ 209
การพัฒนาการปลูกลูกกล้วยไม้เล็ก ที่เติบโตขึ้นมาสู่ระบบอุตสาหกรรม
เพื่อทำเป็นการค้า 215
ตลาดการค้าต้นกล้วยไม้ที่ใช้เป็นไม้ประดับ 218
การขาดความรู้เรื่องวัฏจักรชีวิต เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา
การผลิตการค้าต้นกล้วยไม้ เพื่อใช้เป็นต้นไม้ประดับ 219
การปรับความคิดคนเพื่อพัฒนาระบบการค้ากล้วยไม้ 221
การสร้างความหลากหลายในการค้าต้นกล้วยไม้ที่ใช้เป็นไม้ประดับ 223
การผลิตการพัฒนาและการค้ากล้วยไม้สกุลหวายประเภทอากาศเย็น 225
บทนำ 225
บทบาทการปลูกและพัฒนากล้วยไม้สกุลหวายประเภทอากาศเย็นของไทย ... 229
**การผลิตการจัดการและการพัฒนากล้วยไม้รองเท้านารีเพื่อประโยชน์
ทางการค้า** 232
บทนำ 232
โครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทยที่ยังมีจุดอ่อน 233
การค้ากล้วยไม้รองเท้านารีในช่วงเริ่มแรก 235
การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กล้วยไม้เพื่อกระจายการค้าและการใช้ประโยชน์ 239
การใช้ศิลปะร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม 239
แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม 240

คนไทยกับพลังต่อรองทางการค้ากล้วยไม้ 243
บทนำ 243
รากฐานพลังต่อรอง 243
ความจริงที่พบได้ในปัจจุบัน 244
หวนกลับมาพิจารณาคนในวงการกล้วยไม้ 245
กล้วยไม้ในสกุลที่มีแนวโน้มนำไปสู่การค้าในอนาคต 246
บทนำ 246
กล้วยไม้สกุลเอพิเดนดรัม สกุลซิมบิเดียม สกุลออนซิเดียม 247
กล้วยไม้หอมการพัฒนาสู่ตลาดการค้า 253
บทนำ 253
ความต้องการกล้วยไม้หอมของสังคม 254
กล้วยไม้หอมในวัฒนธรรมไทย 255
จากวัฒนธรรมสู่การค้า 257
หวนกลับมานึกถึงกล้วยไม้หอม 258
ขยายผลการพัฒนาการผลิตการค้าหวายถึงกล้วยไม้สกุลอื่น ในประเภทเดียวกัน 262
กล้วยไม้สกุลที่ควรเริ่มต้นสนใจใช้กู้อิสรภาพทางการค้ากล้วยไม้ของไทย และประเทศเขตร้อน 263
บทนำ 263
สภาพภูมิประเทศที่สัมพันธ์กันกับนิสัยอันเป็นธรรมชาติของกล้วยไม้ ร่วมกับความต้องการของคน 264
มองภาพความเจริญเริ่มต้นที่กล้วยไม้ 264
ผลจากการที่คนท้องถิ่นถูกครอบงำด้วยรูปแบบเทคโนโลยี 265
กลุ่มกล้วยไม้ที่ควรหยิบยกขึ้นมาศึกษาเป็นตัวอย่าง 267
การบรรจุต้นกล้วยไม้ลงหีบห่อและการขนส่ง 271
บทนำ 271
การบรรจุหีบห่อและการขนส่งภายในประเทศ 272
การบรรจุหีบห่อและการขนส่งระหว่างประเทศ 274
การปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า 278
บทนำ 278

กล้วยไม้พันธุ์ที่ใช้ปลูกเป็นการค้าอยู่ในขณะนี้มีต้นตอมาจากไหน 279
ฟื้นความทรงจำในอดีต 281
การรวบรวมพันธุ์ธรรมชาติมาใช้ปูพื้นฐานการผสม 282
การรวมพันธุ์ไม้พื้นฐาน ควรเป็นไปอย่างอิสระ 282
การรวบรวมพันธุ์ เพื่อคัดพันธุ์และผสมพันธุ์ในระดับชาวสวน 283
การรวบรวมพันธุ์ คัดพันธุ์และผสมพันธุ์กล้วยไม้ในระดับนักวิชาการ 284
การร่วมมือระหว่างนักวิชาการกับชาวสวนกล้วยไม้ 284
โอกาสที่จะได้พันธุ์กล้วยไม้ใหม่มาใช้ประโยชน์ 286
ควรทำความเข้าใจความหมายของธรรมชาติให้ลึกซึ้ง 286
ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับกล้วยไม้ 288
โอกาสเกิดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ 289
การตั้งชื่อกล้วยไม้ 296
แนวทางในการตั้งชื่อกล้วยไม้ที่ค้นพบใหม่ 296
แนวทางในการตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสม 298
ความไม่สมดุลในรากฐานคนทำให้เกิดปัญหา 300
ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ การจัดการและบริการ 302
บทนำ 302
ประวัติความเป็นมา เริ่มจากการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ 305
จากการขยายพันธุ์กล้วยไม้โดยการตัดแยกถึงการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ 308
ช่องทางของตลาดผลิตผลจากห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ 311
ตลาดการค้าลูกกล้วยไม้ภายในขวด 314
การผลิตลูกกล้วยไม้ในขวดเพื่อนำไปใช้เป็นของที่ระลึก 317
พื้นฐานการผลิตกล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า 321
บทนำ 321
การผลิตกล้วยไม้เพื่อจำหน่ายต้น 321
การผลิตกล้วยไม้ตัดดอก 324
การพัฒนาร่วมกันระหว่างตลาดกับกระบวนการผลิต 325
บทนำ 325
แนวทางการพัฒนา 325
ระหว่างตลาดกับการผลิต 326

การสร้างตลาดในท้องถิ่น 327
การผ่านพิธีการของทางการก่อนส่งกล้วยไม้สู่ต่างประเทศ 329
องค์การ "ไซเตส" ควบคุมการอนุรักษ์ กับการกีดกันการค้ากล้วยไม้
ระหว่างประเทศ 332
การจัดการผลิตการค้ากล้วยไม้แบบครบวงจร 338
การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตผลกล้วยไม้ 341
บทนำ 341
การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร 341
ขั้นตอนการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตผลทางการค้า 342
ข้อเตือนสติสำหรับผู้เริ่มต้นใหม่ 344
**ดวงตราไปรษณียากรกล้วยไม้ ส่วนหนึ่งของการส่งเสริมเผยแพร่กล้วยไม้-
ของประเทศไทย** 346
บทนำ 346
สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมนำปฏิบัติแล้ว 346
วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นพื้นฐานสำคัญของการประชาสัมพันธ์เพื่อการค้า 348
การจัดงานแสดงกล้วยไม้ ถือเป็นส่วนหนึ่งของงานส่งเสริมการปลูกและการค้า 350
บทนำ 350
สภาพของปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการสนองผลถึงความมั่นคงทางการค้า 350
วัตถุประสงค์ของการจัดประชุมและแสดงกล้วยไม้ 352
การตัดสินกล้วยไม้ 354
คุณสมบัติของผู้ตัดสินกล้วยไม้ 355
พื้นฐานการตัดสินกล้วยไม้ 356
กฎเกณฑ์การตัดสิน 357
วัตถุประสงค์ของการตัดสินกล้วยไม้กับการจัดระบบ 359
ประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง 360
ประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับสอง 360
ประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับสาม 361
ข้อสังเกตจากผู้เรียบเรียง 362
การจัดประชุมวิชาการกับปัญหาที่สะท้อนกลับมาให้รู้ความจริง 363
วิสัยทัศน์เกี่ยวกับการตลาดของกล้วยไม้ไทย 371

วิญญาณการผลิตการค้ากล้วยไม้ของไทย 392
จิตสำนึกของคนไทยผู้คิดค้าขายกล้วยไม้ 393
บทนำ 393
กล้วยไม้เป็นหัวหอกเปลี่ยนค่านิยมของคนไทย 393
จากถังส้วมที่ใช้แล้ว ถึงลูกกล้วยไม้หลายแสนต้น ซึ่งถูกส่งไปขายทั่วโลก 395
นำวิญญาณความรักกล้วยไม้ท้องถิ่นกลับคืนสู่แผ่นดินไทย 399
อุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้งานอยู่ในกิจการผลิตกล้วยไม้ของไทย 403
กล้วยไม้ช้างแดงกับวิญญาณความรัก 410
ความสำคัญของอดีตกับจิตสำนึกในการค้ากล้วยไม้ ที่สานถึงไม้ดอก
ไม้ประดับ 413
สรุปจิตสำนึก 416
คติธรรมในการประกอบธุรกิจการค้า 417
การใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้ 418
มองกล้วยไม้ให้ซึ้งถึงวิญญาณความรักในใจฉันซิเธอ 424
บทนำ 424
ทำไมฉันจึงสนใจนำเอาวัย 80 ปี ของชีวิตตัวเองมากล่าวย้ำ 425
ข้อชี้แนะแต่ไม่ใช่ชี้นำ 426
มองวิญญาณความรักจากใจฉันให้ลึกซึ้งถึงแก่นซิเธอ 426
มองกล้วยไม้ภายในวิญญาณความรักของฉัน 427
มองกล้วยไม้บนพื้นฐานด้านเทคโนโลยี 428
ความจริงของชีวิต 429
ย้อนกลับไปนึกถึงอดีต 431
ความประทับใจระหว่างสองด้านเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก 431
ผลงานทำให้มีการขยายขอบข่ายกว้างมากขึ้นโดยไม่คาดคิดไว้ก่อน 432
สำนึกถึงสิ่งที่ผ่านพ้นมาแล้วอย่างรู้คุณค่า 433
คำปรารภปิดท้าย 433
จากวิญญาณการพัฒนากล้วยไม้ไทยถึงความมั่นคงของชาติ 435
บทนำ 435
การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย มองย้อนยุคกลับไปสู่อดีต 436
จากช่วงกรุงศรีอยุธยาสู่กรุงรัตนโกสินทร์ 437

การบุกรุกถือครองแผ่นดินกำลังก้าวมาถึงช่วงที่สอง 440
การก่อกำเนิดของวงการกล้วยไม้ไทยในยุคพัฒนา 441
ต้นแบบเทคโนโลยีของกล้วยไม้ที่ช่วยกู้อิสรภาพให้กับประเทศไทย 444
โครงสร้างภายในภาพรวมของวงการกล้วยไม้ไทย 447
ความศรัทธาจากสาธารณชนมีผลส่งเสริมให้การพัฒนาวงการกล้วยไม้
ขยายขอบข่ายสู่ชาวโลก 450
ควรหวนกลับมาทบทวนตนเอง 453
บทสรุป 454

การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า และการพัฒนาบนพื้นฐานความมั่นคง

บทนำ

ภายในช่วงชีวิตที่ผ่านมา สิ่งซึ่งสะท้อนออกมาจากธรรมชาติความรู้สึกของคนในสังคมไทยส่วนใหญ่ได้ทำให้ผู้เขียนเรื่องนี้มองเห็นความจริงชัดเจนยิ่งขึ้นว่า**หลายคนมองเห็นหน้าตนเป็นภาพกล้วยไม้กันไปหมด**

ดังเช่นที่พบเสมอ ๆ ว่าไม่ว่าจะเดินทางไปไหนด้วยเรื่องอะไรก็ตาม มักมีคนรู้จักตั้งคำถามประโยคเดียวกันว่า **"ท่านอาจารย์ไปงานกล้วยไม้ที่ไหนหรือครับ ?"** มีบางรายถามว่า **"ท่านอาจารย์ไปไหน"** หลังจากตอบว่า ผมได้รับการขอร้องให้ไปบรรยายที่นั่นที่โน่น ก็มักมีคำถามตามมาว่า **"บรรยายเรื่องกล้วยไม้หรือครับ ?"**

จากปัญหาการศึกษาในสังคมไทย ซึ่งผู้เขียนเรียนรู้จากผลกระทบโดยการปฏิบัติหรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า **เรียนจากของจริง** ซึ่งประเด็นการมองจากคนอื่นด้วยภาพดังกล่าวทำให้เกิดภาวะค้างคาอยู่ในรากฐานจิตใจตัวเองมานานมากพอสมควร

หลังจากพบคำถามเหล่านี้ จึงเกิดความรู้สึกขึ้นในมุมกลับ ทำให้มองเห็นโอกาสนำปัญหาซึ่งตนรู้สึกได้ มาคิดวิเคราะห์ค้นหาเหตุผล **ตามความเป็นจริงแล้ว นับตั้งแต่เริ่มต้นจับงานค้นคว้าวิจัยเรื่องกล้วยไม้ จนกระทั่งนำความรู้ออกเผยแพร่สู่สาธารณชน รวมถึงการกำหนดโครงสร้างการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยเท่าที่ปฏิบัติมาแล้วทั้งหมด ตนไม่ได้เน้นความสำคัญที่กล้วยไม้มากไปกว่าเรื่องคนเลย**

หลังจากเวลาที่ใช้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ผ่านพ้นมาแล้วประมาณ 25 ปีเห็นจะได้ กล้วยไม้ก็ได้กลายเป็นผลผลิตส่วนหนึ่งของไทยซึ่งทั่วโลกยอมรับ โดยเหตุที่ช่วงก่อนหน้านั้นฮาวายซึ่งเป็นหมู่เกาะเล็ก ๆ อยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิกเคยครองสภาพนี้มาก่อน ทั้ง ๆ ที่แทบไม่มีกล้วยไม้ซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจอยู่ในธรรมชาติ หากนำไปจากถิ่นอื่นรวมทั้งจากประเทศไทยด้วย

แน่นอนที่สุด หลังจากภาพพจน์ดังกล่าวหันเหมาหาประเทศไทย กล้วยไม้จึงกลายเป็นผลิตผลของไทย ซึ่งเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพในสายนี้มีรายได้เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นยังมีการขยายขอบข่ายผู้ปลูกเลี้ยงกว้างขวางมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ดังจะพบความจริงว่า แต่ก่อน เรื่องนี้มีการเริ่มต้นจากพื้นที่ใกล้เคียงกรุงเทพฯ ถัดมาจึงกระจายออกไปสู่จังหวัดต่าง ๆ อย่างสอดคล้องกันกับการขยายตัวทางเทคโนโลยี นอกจากนั้นยังมีการอาศัยเส้นทางซึ่งกล้วยไม้เดินไปก่อน สร้างประโยชน์สู่ไม้ดอกไม้ประดับอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม เท่าที่ผู้เขียนให้ความสนใจศึกษาวิเคราะห์ความคิดคนร่วมกับแนวทางการพัฒนาไม้ดอกไม้ประดับจากช่วงที่ผ่านพ้นมาแล้ว อดทำให้รู้สึกไม่ได้ว่ายังไม่อาจลงลึกถึงรากฐานคนในสังคมให้เป็นที่เชื่อมั่นได้

แม้หวนกลับมาพิจารณาถึงความเป็นมาของวงการกล้วยไม้ไทยเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วมาถึงช่วงนี้ทำให้มองเห็นสัจธรรมอีกประเด็นหนึ่ง จึงสรุปอย่างมั่นใจได้ว่า บนพื้นฐานสังคมลักษณะนี้ **ทุกสิ่งขึ้นอยู่กับตัวบุคคล** เนื่องจากอิทธิพลวัตถุได้เข้ามามีบทบาทกำหนดกรอบความคิดคนทั่วไปอย่างสำคัญ

อย่างไรก็ตาม สิ่งซึ่งได้ปูพื้นฐานไว้แล้ว หากมองที่ **การค้าขาย** คนในวงการกล้วยไม้จากช่วงที่ผ่านมา ยังไม่เคยร้องทุกข์เรื่องต่าง ๆ ที่ก่อความรุนแรงเหมือนการค้าผลิตผลด้านอื่น และผลได้ทางเศรษฐกิจจากกล้วยไม้ในช่วงที่ผ่านมาก็มีโอกาสเจริญก้าวหน้าขึ้นมาถึงระดับหนึ่ง แต่มีคนผู้มีรายได้จากกล้วยไม้ไม่มากนักซึ่งรู้สึกได้ว่า การที่แต่ละคนทำมาค้าขายได้นั้นมีผลลึก ๆ สืบเนื่องมาจากอะไร

มีประเด็นที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่ง ถ้าใครสนใจมองที่ภาพทัศน์จากคนส่วนใหญ่ยิ่งเป็นคนในกลุ่มทำมาค้าขายด้วยแล้ว มักมองผู้เขียนว่า งานส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกล้วยไม้นั้น ตนมุ่งที่วิชาการมากกว่าการค้า

สะท้อนให้เห็นภาพอย่างชัดเจนว่า ความคิดคนจำนวนมาก ยิ่งกลุ่มที่มีผลประโยชน์ทางการค้าโดยตรง มักมีลักษณะที่เรียกกันว่า **คิดแบบแยกส่วน** หรือ **คิดแบบตัวใครตัวมัน** โดยเหตุที่ขาดการมองเห็นสิ่งซึ่งผสมผสานกันอยู่ในกระบวนการทั้งหมด

ทำให้สรุปในชั้นต้นได้ว่า ถ้ามองที่คน คงพบความจริงว่าปัญหาซึ่งเกิดขึ้นภายในกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนาวงการกล้วยไม้ ก็เช่นเดียวกันกับพืชผลอื่น ๆ

ดังนั้น **จึงเป็นสิ่งสมเหตุสมผลแล้ว** ที่มีเสียงพูดกันในอดีตแม้ไม่บ่อยนักว่า **คนไทยค้าขายไม่เป็น**

อนึ่ง ในช่วงปี พ.ศ. 2530 นับเป็นปีแรกที่อำนาจรัฐได้ยอมรับกล้วยไม้เข้าไว้เป็นพืชเศรษฐกิจ ตามมาด้วยการใช้อำนาจดำเนินการจัดการเรื่องต่าง ๆ และแล้วปีนั้นก็เกิด

ปัญหาใหญ่ขึ้น จนกระทั่งถึงขั้นรวมตัวกันประท้วงสิ่งซึ่งกลุ่มบุคคลผู้ถืออำนาจรัฐ ตัดสินใจไปแล้ว

แต่การประท้วงโดยกลุ่มบุคคลในวงการกล้วยไม้ ก็หาใช่เรียกร้องให้รัฐบาลหาตลาดไม่ หากเป็นการปกป้องตลาดซึ่งได้กระทำกันมาแล้วอย่างอิสระมากกว่า อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทำให้สามารถแยกแยะออกได้เป็นสองด้าน

ด้านหนึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากการที่ผลประโยชน์ส่วนตัวถูกกระทบ จึงทำให้เกิดแนวร่วม ซึ่งด้านนี้น่าจะเป็นคนส่วนใหญ่ภายในกลุ่มที่มีการรวมตัวกันอย่างเห็นได้ชัด ส่วนอีกด้านหนึ่งเกิดจากความรู้สึกซึ่งเห็นว่า อำนาจรัฐได้กระทำลงไปอย่างขาดการรู้เหตุรู้ผล ซึ่งด้านนี้มีน้อยมาก แต่มีผู้เขียนเรื่องนี้รวมอยู่ด้วย จึงทำให้เป็นส่วนที่มีน้ำหนักมาก ทำให้หลายคนรวมทั้งคนจากสื่อมวลชนรับฟังและให้การสนับสนุน

อย่างไรก็ตาม ความรุนแรงได้ดำเนินมาเป็นเวลาประมาณ 1 เดือนเต็ม ในที่สุดรัฐจึงยอมถอนกฎระเบียบซึ่งตนสร้างขึ้นมาเป็นเงื่อนไข จนทำให้เกิดปัญหาใหญ่แก่เกษตรกรในที่สุด

หลักฐานต่าง ๆ จากกรณีดังกล่าว ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นเกิดเหตุจนถึงจบสิ้น ผู้เขียนได้เก็บรวบรวมไว้อย่างเรียบร้อย ใน **ห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ** เพื่อให้ชนรุ่นหลังได้มีโอกาสศึกษา

เมื่อกล่าวถึงเรื่อง **การค้าขาย** คนไทยส่วนมากมักสะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่มุ่งไปยังเรื่องเงินกับสินค้า แม้ในแวดวงนักวิชาการระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งด้านหนึ่งยึดติดอยู่กับกรอบของเทคโนโลยี มักกล่าวว่า ตนไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับเรื่องของพ่อค้า ส่วนอีกด้านหนึ่งซึ่งเรียนมาจากสายตรงก็มักอ้างตำราเกี่ยวกับทฤษฎีการค้าขาย

ผู้เขียนรู้สึกว่า ปัญหาดังกล่าวถ้าสามารถมองย้อนกลับทิศทาง ซึ่งในปัจจุบันแม้อาจมีคนลักษณะนี้น้อยมาก ผู้ที่มองเห็นได้ย่อมพบคำตอบที่เป็นความจริงได้เอง แม้ไม่เคยผ่านการเรียนเรื่องการค้าขายมาจากสถาบันการศึกษา อันเป็นเพียงกระบวนการจัดการซึ่งอยู่บนพื้นฐานสิ่งสมมติ

เราจึงพบความจริงว่าผู้ที่ถูกขนานนามว่าเป็นนักเศรษฐศาสตร์รวมถึงผู้ซึ่งเรียนเรื่องการค้าขายมาโดยตรง ที่มีโอกาสเข้าไปทำหน้าที่บริหารงานด้านการค้า ส่วนใหญ่สร้างความเสียหายให้กับสังคมท้องถิ่นมาแล้วมากต่อมาก

จากหนังสือเล่มนี้ ซึ่งเรียบเรียงขึ้นบนพื้นฐานความรู้จากหนังสือ **"กล้วยไม้สำหรับผู้เริ่มต้น"** ซึ่งจัดพิมพ์โดยโครงการห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก และหนังสือชื่อ **"กล้วยไม้ – การพัฒนาและการอนุรักษ์ในสภาพแวดล้อมของประเทศไทย"** ซึ่งจัดพิมพ์

โดยสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ นอกจากนั้น ยังมีการรวบรวมรายละเอียดบางส่วนเท่าที่เขียนไว้ในหนังสือ **ข่าวสาร** ของสมาคมกล้วยไม้แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ไว้ตามเหตุตามผลด้วย

ดังนั้น เพื่อให้ผู้สนใจศึกษามีความรู้สมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น จึงควรใช้เอกสารดังกล่าวเป็นพื้นฐาน ทั้งในด้านข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีและแนวความคิดในการปฏิบัติร่วมกับการพัฒนา นอกจากนั้น ยังมีเอกสารที่สะท้อนข้อมูลอย่างหลากหลายแทบทุกมุมโลกปรากฏอยู่ใน **"ห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก" ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี กรุงเทพฯ ซึ่งมอบไว้ให้เป็นของทุกคน และเพื่อทุกคน** ให้ทุกคนมีส่วนร่วมกันเป็นเจ้าของภายใต้จิตสำนึก โดยเฉพาะ **ชนรุ่นหลัง**

จึงขอให้ความรู้จากสิ่งที่ได้มอบไว้ให้ จงบรรลุผลตามเจตนารมณ์ ซึ่งจะเป็นไปได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ผู้สนใจควรนำปฏิบัติจากความจริงใจอันถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

ตลาดคืออะไร

ขณะที่ผู้เขียนคิดจะเรียบเรียงเรื่อง **การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า** ทำให้นึกถึงบทความเรื่องหนึ่งชื่อ **อิสรภาพในการมองเห็นตลาดของเกษตรกรไทย** ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือชื่อ **เกษตรกรที่รัก** ซึ่งสำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้จัดพิมพ์ขึ้นระหว่างช่วงต้นปี พ.ศ. 2541 โดยการรวบรวมข้อเขียนจากผู้เขียนส่วนหนึ่งเข้าไว้ในหนังสือดังกล่าว

แรงดลใจอย่างหนึ่งที่กระตุ้นให้ตนเขียนเรื่องนี้ขึ้นมา น่าจะได้จากความรู้สึกซึ่งมองมานานแล้วว่า ตามสภาพที่เป็นจริงนั้น เกษตรกรไทยมักสะท้อนภาพพฤติกรรมให้เห็นแนวโน้มว่า **ปลูกอะไรก็ปลูกตามกัน**

ตามหลักการจัดการตลาด ถ้านำเอาสัจธรรมของคนซึ่งอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า ที่ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า **แต่ละคนต่างจิตต่างใจ รวมถึงต่างรสนิยมด้วย** ย่อมมองเห็นความจริงว่า ควรจะสร้างพื้นฐานการผลิตให้มีความหลากหลาย ซึ่งกรณีนี้ รากฐานจิตใจที่เชื่อมโยงถึงความคิดจำเป็นต้องมีอิสระเป็นปฐมเหตุ

ซึ่งสิ่งดังกล่าวแล้วจะเกิดขึ้น และมีโอกาสเจริญงอกงามขึ้นมาได้ ฝ่ายที่มีอิทธิพลเหนือกว่า ไม่ควรจะนำเอาการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุซึ่งเกิดจากพื้นฐานด้านนอก เข้าไปใช้เล่ห์เพทุบายยัดเยียดให้กับเกษตรกร หากใช้วิธีเปิดโลกทัศน์ซึ่งผู้ปฏิบัติงานในด้านส่งเสริม-เผยแพร่ความรู้ พึงต้องมีความจริงใจ แทนการนำตนเข้าไปเป็นฝ่ายกำหนดทุกสิ่งทุกอย่างเสียเอง

ซึ่งกรณีนี้มีอยู่ประเด็นเดียว แต่น่าจะถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุดคือ ผู้มีอำนาจและอิทธิพลทุกระดับพึงต้องรู้จักเสียสละ หมายถึงการไม่นำเอาผลประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวกเข้าไปแอบแฝง

หากมองที่การจัดการศึกษาอันควรจะถือว่า คือพื้นฐานสำคัญ ผลการจัดการศึกษาไม่ควรส่อแสดงให้เห็นว่า มีการปลูกฝังความรู้สึกรักพวกพ้อง หากมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชน ซึ่งอนาคตจะต้องออกไปทำหน้าที่รับผิดชอบต่อสังคมอย่างสำคัญ

อนึ่ง การเน้นภาวะการปลูกฝังเทคโนโลยีโดยที่ขาดการรู้เหตุรู้ผล ย่อมส่งผลทำลายอิสรภาพ ซึ่งควรจะปรากฏอยู่ในรากฐานแต่ละคนและมีโอกาสเจริญลึกซึ้งยิ่งขึ้น

แต่สภาพที่เป็นจริงซึ่งปรากฏให้เห็นชัดเจนในปัจจุบัน กลับเป็นสิ่งที่อาจกล่าวว่า **ตลาดตามสั่ง** หรือตลาดซึ่งไม่ได้เกิดจากการที่เกษตรกรมองเห็นได้ด้วยตัวเอง ทำให้เกิดภาวะเรียกร้องรุนแรงมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

สรุปแล้ว เมื่อมีการนำเอาเรื่องการค้าขายและการตลาดมาพิจารณา ใคร่ขออนุญาตกล่าวว่า **ตลาดจริงไม่ได้อยู่ในตำรา** ดังเช่นบุคคลผู้คงแก่เรียนมักนำมาอ้างจนเป็นนิสัย ไม่ว่าโดยตรงหรือโดยทางอ้อม ซึ่งทำให้ผู้รู้จริงสามารถอ่านได้ หากอยู่ที่ **การเปิดโลกทัศน์ จากความจริงใจของอีกด้านหนึ่งมากกว่า**

ถ้าพูดถึงประเด็นการเปิดโลกทัศน์ หากประสงค์ที่จะให้การค้าขายบังเกิดความมั่นคงยั่งยืนในระยะยาว ผู้คิดและดำเนินการพึงต้องมองทั้งสองด้านร่วมกันคือ ด้านผู้ผลิตผู้ประกอบการและด้านผู้ซื้อ

ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังให้เกิดสภาพที่เรียกกันว่า **มีสมดุล** ซึ่งมีผลถึงประเด็น **การต่อรอง** กับอีกด้านหนึ่ง ผู้มีอิทธิพลควบคุมผู้ผลิตและผู้ประกอบการควรมีความรู้บนพื้นฐานเหตุผลอย่างลึกซึ้ง

เราอาจพบความจริงว่า ถ้ารากฐานความคิดคนอิสระ น่าจะช่วยให้มองเห็นได้ว่า ส่วนหนึ่งของการตลาดอยู่ที่ภาพพจน์ของผู้ซื้อด้วย จึงทำให้ฝ่ายผลิตเห็นว่า บางครั้งตนต้องลงทุนทั้ง ๆ ที่สิ่งนั้นอาจได้มาโดยไม่เป็นตัวเงิน แต่มีผลสะท้อนช่วยให้ผู้ซื้อมองเห็นภาพกว้างมากขึ้น

แต่จากสภาพความจริง เท่าที่เห็นได้บนพื้นฐานสังคมไทยในปัจจุบัน เมื่อนึกถึงการค้าขาย ก็มักตามมาด้วยภาพพจน์ซึ่งมองเห็นได้แต่เรื่องผลิตผลกับเงิน ๆ ทอง ๆ เท่านั้น ประกอบกับความโลภที่เพิ่มองศาความรุนแรงมากขึ้น จึงติดตามมาด้วยภาพของการปลูกอะไรปลูกตามกัน

ดังนั้น หากมองภาพรวม ผลที่ปรากฏตามมาก็คือ ยิ่งทำการค้ามากขึ้น ก็ยิ่งส่งผลทำให้เกิดพลังทำลายตัวเองเพิ่มขึ้น ถ้าสิ่งซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานคนไทยซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าขายกล้วยไม้ยังเป็นเช่นนี้อยู่ต่อไปอีก ก็คงยากที่วงการกล้วยไม้ ซึ่งได้รับการปูพื้นฐานไว้กว้างขวางมากพอสมควร หรืออาจกล่าวว่าแทบทั่วโลก แม้จากชีวิตบุคคลผู้หนึ่ง จะสามารถก้าวหน้าต่อไปได้

ปัญหาสภาพแวดล้อมกับการจัดการศึกษา ในประเทศด้อยพัฒนา ทำให้คนมองเห็นตลาดการค้าได้ยาก

สภาพแวดล้อมทั่วไปของประเทศต่าง ๆ ที่อยู่ในเขตร้อนของโลกรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากการแพร่อิทธิพลครอบงำภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้เทคโนโลยีรูปแบบใหม่ ๆ จากคนในประเทศเขตอบอุ่น ทำให้คนท้องถิ่นคิดแบบเห็นแก่ตัวมากขึ้น

กลุ่มคนที่เข้าไปอยู่ในระบบการจัดการศึกษา ก็ได้รับผลเช่นเดียวกัน ทำให้กระบวนการจัดการศึกษาไม่อาจทำหน้าที่แก้ไขปัญหาความเห็นแก่ตัวของคนได้ แต่กลับส่งผลเพิ่มพูนสูงขึ้น คนส่วนใหญ่จึงคิดแบบปิดตัวเองมากขึ้น

หรืออาจกล่าวว่า **ยิ่งเรียนสูงก็ยิ่งจิตบอดมากขึ้น ยิ่งเรียนสูงก็ยิ่งสำคัญตัวเองผิดคิดว่าเก่งกว่าคนอื่น ยิ่งเรียนสูงก็ยิ่งคิดลำดับความสำคัญสิ่งต่าง ๆ ผิดด้านมากขึ้น** คนส่วนใหญ่ผู้คิดปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าเท่าที่ผ่านมาแล้วก็มีลักษณะเช่นนี้ด้วย

ความจริงแล้ว ภายในภาพรวมของกระบวนการผลิตกล้วยไม้ที่ครอบคลุมถึงตลาดการค้า ซึ่งผู้ปลูกกล้วยไม้ควรจะมองเห็นเหตุผลสานถึงกันหมดจากรากฐานที่อิสระ และให้ความสำคัญแก่การศึกษาหาข้อมูลจากตลาด ก่อนที่จะสานกลับมาวางแผนการผลิตให้มีเหตุมีผลอย่างสอดคล้องกัน เพื่อหวังผลสำเร็จถึงเป้าหมาย

แต่เป็นเพราะความเห็นแก่ตัวของคน จึงทำให้สนใจการผลิตภายในสวนตัวเองมากกว่า ดังจะพบความจริงว่า เมื่อมีกิจกรรมเกี่ยวข้องกับสิ่งซึ่งตนผลิตเกิดขึ้นที่ไหน หลายคนมักอ้างว่า ตนมีงานต้องทำภายในสวนจึงไม่อาจทิ้งไปร่วมงานได้ นอกจากนั้น หลังจากพบว่าเกิดปัญหาขึ้นกับเรื่องตลาดซึ่งแต่ละคนเกี่ยวข้อง มักสะท้อนให้เห็นนิสัยที่เรียกร้องให้คนอื่นช่วยแก้ไขให้ มากกว่าการคิดได้ด้วยตนเอง

ด้วยเหตุนี้เอง ระหว่างทางราชการผู้มีส่วนส่งเสริมกับเกษตรกรชาวสวน จึงทำให้เกิด **ระบบตลาดตามสั่ง** ซึ่งรากฐานความคิดในระบบราชการก็ตกอยู่ในสภาพ **นิยมการสั่งจากด้านบนลงมาสู่ด้านล่าง** สะท้อนให้เห็นความจริงว่า คนที่เข้าไปอยู่ในระบบราชการส่วนใหญ่ขาดรากฐานความเป็นตัวของตัวเอง เพื่อหวังความมั่นคงอยู่กับการรู้เหตุรู้ผล แต่กลับหวัง

ความมั่นคงในด้านรูปวัตถุจากด้านบน จึงไม่สามารถช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้รวมทั้งปลูกพืชผลอื่น ๆ มองเห็นตลาดได้เองอย่างอิสระ

แม้การเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา ครูอาจารย์ผู้สอนมักสะท้อนให้เห็นภาพซึ่งยึดติดอยู่กับห้องเรียนและรูปแบบของเทคโนโลยี หรือไม่อีกด้านหนึ่ง ก็สนใจออกไปเป็นเครื่องมือรับใช้พ่อค้าที่เห็นแก่ตัวและพรรคพวก เพื่อต้องการหวังผลส่วนตัว ทำให้ไม่สามารถถ่ายทอดความรู้จากรากฐานที่อิสระ ให้แก่ศิษย์ซึ่งเป็นชนรุ่นหลังได้อย่างจริงใจ

แท้จริงแล้ว ความหมายของตลาดมิได้อยู่ที่เงินและการซื้อการขายกล้วยไม้ หากอยู่ที่ข้อมูลความรู้ ซึ่งมีเหตุผลสัมพันธ์กันกับธรรมชาติและความต้องการของคน ซึ่งเป็นฝ่ายผู้ซื้อ

ถ้าสามารถมองเห็นความจริงเรื่องนี้ได้ย่อมรู้ว่า ความสำเร็จในการตลาดขึ้นอยู่กับความสนใจในการออกไปเปิดหูเปิดตาสู่โลกภายนอก เพื่อเรียนรู้ความคิดความต้องการจากคนทั่วไป โดยเริ่มต้นไปจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเองไปก่อน หมายถึงการมุ่งเรียนรู้จากคนภายในประเทศก่อนอื่น เพื่อนำข้อมูลความรู้กลับมาใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนกำหนดการผลิต

สำหรับผู้ที่เริ่มปลูกกล้วยไม้จากใจรักไปก่อน หลังจากเจริญเติบโตมาถึงช่วงที่นำไปสู่การค้าขายภายนอก การออกไปเปิดหูเปิดตาเพื่อหวังเรียนรู้ ช่วยให้ได้ข้อมูลกลับมาปรับรูปแบบการผลิต ให้สอดคล้องกันกับความต้องการของตลาดมากขึ้น แต่ก็ควรสนใจรักษาสิ่งซึ่งตนเริ่มต้นปฏิบัติมาแล้วในรากฐานจิตใจในอดีตไว้ให้ชัดเจน ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อความมั่นคงในอนาคตอย่างสำคัญ ซึ่งประเด็นนี้เกิดจากการละความโลภ ช่วยให้มีสติปัญญามากยิ่งขึ้น

แต่จากสภาพที่เป็นจริงของชาวสวน ซึ่งไม่เพียงผู้ปลูกกล้วยไม้เท่านั้น หากพบได้ทั่วไปเป็นส่วนใหญ่ว่า ยังคงมองจากทรรศนะที่ลำดับความสำคัญ โดยถือสิ่งซึ่งอยู่ในสวนตัวเองไว้เหนือกว่าการออกไปศึกษาหาความรู้สู่โลกภายนอก

ถ้าจะหวนกลับไปมองปัญหาที่ปรากฏอยู่ในระบบการจัดการศึกษา ซึ่งควรจะถือว่าคือพื้นฐานสำคัญของทุกเรื่อง ก็จะพบได้ไม่ยากว่า ยังมีความคิดที่จะให้ความสำคัญแก่การเรียนในห้องเรียนและจากตำรา รวมทั้งสิ่งที่ครูสอนในลักษณะทิศทางเดียว อย่างปราศจากการรู้ได้ว่า **การเรียนรู้จากโลกภายนอก คือพื้นฐานสำคัญของการเรียนในสถาบันการศึกษา** ครูผู้สอนจึงควรให้ความสนใจมากกว่า

ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้ผู้ที่คิดได้อย่างอิสระซึ่งขณะนี้มีลดน้อยลง รู้ว่าเรายังไม่อาจแก้ปัญหาตลาดตามสั่ง ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือ **การมองในลักษณะหันหลังให้ตลาดที่เป็นของจริง** ให้ถึงจุดเริ่มต้นเกิดขึ้นได้

แต่เท่าที่เป็นมาแล้ว โดยเฉพาะภาพซึ่งสะท้อนผลออกมา จากการปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า ผู้ปลูกผู้ค้ากล้วยไม้สามารถหาตลาดเองเป็น ชัดเจนมากกว่าเกษตรกรผู้ปลูกพืชผลอื่น ๆ ดังจะพบว่า น้อยครั้งที่สุดที่คนในวงการกล้วยไม้จะรวมตัวกันเรียกร้องหาตลาดจากคนในภาครัฐ

แต่การรวมตัวกัน เพราะคนระดับบนจากภาครัฐเองคิดแบบปิดตัวเอง จนกระทั่งทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับรายได้ทางการค้าของเกษตรกร จึงทำให้เกิดการต่อสู้กัน จากการเจรจาทำความเข้าใจโดยใช้เวลา 1 เดือนเต็ม ๆ ในที่สุด ฝ่ายอำนาจรัฐต้องยอมถอนประกาศปิดกั้นตามที่ได้ตัดสินใจไปแล้ว

หลักฐานต่าง ๆ จากเรื่องนี้ ผู้เขียนได้รวบรวมไว้อย่างเป็นขั้นตอน ทั้งหลักฐานจากฝ่ายรัฐและฝ่ายเกษตรกรเอง รวมทั้งจากสื่อมวลชนที่ให้ความสนใจสนับสนุนกระแสจากคนในวงการกล้วยไม้อย่างกว้างขวาง ทั้งหมดได้ถูกนำไปเก็บไว้ที่ **ห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ** เพื่อให้ชนรุ่นหลังผู้สนใจ ค้นหาเหตุผลมีโอกาสศึกษาต่อไป

หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าวผ่านพ้นมาใหม่ ๆ กระแสจากความรู้สึกของคนในภาครัฐผู้มีหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชน มีผลสะท้อนกลับมาสู่อีกด้านหนึ่ง กล่าวคือ เกิดความรู้สึกว่า **พวกกล้วยไม้หัวแข็ง จึงไม่อยากเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย** ความรู้สึกนี้มีความเป็นมาอยู่ช่วงหนึ่งแล้วจึงค่อย ๆ คลี่คลายไปทีละน้อย

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนกล้วยไม้ในช่วงปี พ.ศ. 2530 ซึ่งมีผู้เขียนเป็นบุคคลหนึ่งร่วมอยู่ด้วย ช่วยให้มีโอกาสนำสิ่งที่พบภายในกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ค้นหาเหตุผล ทำให้สรุปได้ว่า แท้จริงแล้ว ความสำเร็จในช่วงนั้นขึ้นอยู่กับตัวบุคคลอย่างเห็นได้ชัด

ทั้งนี้และทั้งนั้น การที่มีการรวมตัวกันเป็น **แนวร่วม** ส่วนใหญ่เกิดจากผลกระทบซึ่งทำให้รายได้ส่วนตัวของแต่ละรายต้องสูญเสียไป จึงทำให้การแสดงออกขาดน้ำหนักที่ควรจะทำให้อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อถือ แต่ผู้เขียนเข้าไปมีส่วนร่วมโดยที่ตนไม่มีผลประโยชน์ทางการค้าขายแต่อย่างใด หากเกิดจากอุดมการณ์ซึ่งอยู่ในรากฐานตัวเอง ซึ่งอีกฝ่ายหนึ่งทราบดีจากผลงานเท่าที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว จึงทำให้ย้ำความเชื่อมากขึ้นว่า บนพื้นฐานสังคมลักษณะนี้ขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเป็นส่วนใหญ่

เนื้อหาสาระจากเรื่องนี้ ผู้เขียนเขียนจากประสบการณ์ชีวิตร่วม ซึ่งนำมาวิเคราะห์ค้นหาเหตุผลบนพื้นฐานที่อิสระ น่าจะถือเป็นอุทาหรณ์สอนใจ ให้ผู้ปลูกกล้วยไม้สามารถรับและเข้าใจ รวมทั้งบรรดาครูอาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอนชนรุ่นหลัง ให้นำไปคิดทบทวนเพื่อค้นหาความจริง โดยที่เชื่อว่าน่าจะเป็นประโยชน์อย่างสำคัญ สำหรับอนาคตของตนร่วมกับสังคม

ผู้เขียนเรื่องนี้เรียนการค้ากล้วยไม้มาจากไหน

** **หมายเหตุ** ** ตัวอย่างบทความส่วนหนึ่งจากหนังสือ **การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า และการพัฒนาบนพื้นฐานความมั่นคง** ซึ่งผู้เขียนเรียบเรียงอยู่ในขณะนี้

ทุกคนยอมรับความจริงว่า การศึกษามีผลอย่างสำคัญในการพัฒนาคุณภาพคน ไม่ว่าจะประกอบการใดก็ตาม ในที่นี้ อาจกล่าวถึงเรื่อง **กล้วยไม้** ถ้าเข้าถึงพื้นฐานได้จริง ย่อมมีโอกาสนำไปใช้ประโยชน์เกี่ยวกับเรื่องใดก็ได้

ดังที่เคยได้กล่าวไว้ในบางแห่งว่า **ด้านนอกมีความหลากหลายเป็นธรรมชาติ ส่วนด้านในควรมีหนึ่งเดียวเท่านั้น** และคำว่า **หนึ่ง** ในที่นี้หมายถึง *รากฐานของแต่ละคน ซึ่งควรได้รับโอกาสให้เรียนรู้ทุกสิ่งอย่างอิสระ เพื่อวันหนึ่งข้างหน้าจะได้มีโอกาสพัฒนาตนเองจากจิตใจซึ่งมีหนึ่งเดียวให้หยั่งลงลึกซึ้งยิ่งขึ้น*

ก่อนอื่นคงต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้ ถ้าจะต้องนำเอาผลการเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตตัวเองมากล่าวไว้ แต่อีกด้านหนึ่ง ผู้เขียนใคร่ขออนุญาตเขียนจากความเชื่อเท่าที่ตนผ่านพ้นมาแล้ว การเรียนจากการนำปฏิบัติจริง ซึ่งหมายถึง **เรียนจากประสบการณ์** ย่อมมีผลเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจได้ลึกซึ้งมากกว่าการเรียนจากห้องเรียนและตำรา ยิ่งมีการรับรองวุฒิด้วยใบปริญญาบัตรและเสื้อครุยด้วย ก็ยิ่งมีผลทำให้ความรู้จริงตกต่ำลงไปเรื่อย ๆ

ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วว่า การค้าขายก็ดี การตลาดก็ดี แท้จริงแล้วก็คือเรื่องของคน ทั้งนั้น นอกจากนั้น ทุกสิ่งที่มีเหตุผลอยู่ในรากฐานคน แม้เรื่องการค้าขาย สิ่งแรกที่ควรคำนึงก่อนอื่น น่าจะได้แก่ **การเรียนรู้จากคนซึ่งอยู่บนพื้นฐานความหลากหลาย**

นอกจากนั้น เมื่อนำเอาภาวะความหลากหลายมาเน้นความสำคัญเพื่อหวังเรียนรู้แต่ละคนผู้สนใจ พึงต้องละลดภาวะยึดติดอยู่กับกรอบของความเป็นพรรคพวก เพื่อช่วยให้รากฐานจิตใจตัวเองเปิดกว้างมากขึ้น จึงจะทำให้ตนมีโอกาสสัมผัสกับความหลากหลายได้สมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น

กับอีกด้านหนึ่ง เมื่อนำเอาประเด็นรากฐานจิตใจอิสระมาพิจารณา ก่อนอื่นควรเข้าใจว่า สิ่งนี้ช่วยให้แต่ละคนมีความจริงใจกับทุกคน แม้ประกอบการค้าย่อมจริงใจต่อผู้ซื้อ หาใช่แสร้งทำเป็นว่าตนมีใจกว้าง ดังเช่นที่มีบางคนมักกล่าวว่า **เป็นพ่อค้าต้องรู้จักพูด**

ตลบตะแลง ซึ่งสิ่งนี้หาได้ช่วยให้การค้ามีความมั่นคงยั่งยืนไม่

ครั้งหนึ่ง ก่อนที่คนไทยจำนวนมากจะค้าขายกล้วยไม้สู่ตลาดโลกได้อย่างกว้างขวาง ผู้เขียนก็ได้ใช้ช่วงนั้นทำการค้าเพื่อหวังศึกษาหาความรู้ โดยนำผลิตผลจากการค้นคว้าวิจัยภายในบ้าน ออกจำหน่ายเผยแพร่เพื่อนำเงินที่ได้รับมาใช้จ่ายในงานวิจัย รวมทั้งกิจกรรมการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ กับอีกด้านหนึ่ง เพื่อต้องการหาความรู้เรื่องการค้าขายจากของจริง ต่อมา จนถึงช่วงซึ่งมีผู้เริ่มทำการค้าเกิดขึ้น ตนจึงค่อย ๆ เลิกและหันมาทุ่มเทให้กับงานส่งเสริมเผยแพร่ความรู้มากยิ่งขึ้น ส่วนการศึกษาค้นคว้าตนก็ได้สนับสนุนให้บรรดาศิษย์นำไปปฏิบัติ

อาศัยที่ตนเป็นคนมีน้ำใจและมีเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ ทำให้กิจกรรมการค้าระหว่างนั้น มีผลนำตนไปรู้จักคนในหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่น่าสนใจมากคงได้แก่ผู้มีนิสัยซึ่งคนในสังคมถิ่นนั้นๆ ปฏิเสธการยอมรับ

สรุปจากประเด็นดังกล่าว ทำให้เข้าใจว่า การคบค้ากับคนซึ่งหลายคนในที่นั้นไม่พึงปรารถนา โดยทำให้บุคคลผู้นั้นเคารพรักเราได้ นับว่าได้ครูที่ดีมาก นอกจากนั้น ยังทำให้คนทั่วไปหันมามองเราด้วยความรู้สึกศรัทธา

หากประกอบการค้าขาย ย่อมมีผลทำให้คนทั่วไปเกิดความเชื่อถืออย่างสนิทใจแทนที่จะมองด้วยความรู้สึกหวาดระแวง และคิดว่าการค้าขายก็ต้องคิดหากำไรจากการเอาเปรียบคนอื่น

จากผลการเรียนรู้โดยใช้ประสบการณ์เป็นพื้นฐาน ทำให้ช่วงหลัง ๆ ผู้เขียนมักพูดฝากไว้ในที่ต่าง ๆ ว่า **ลูกศิษย์ซึ่งหมายถึงคนรุ่นหลัง คือครูที่ดีของตน ยิ่งเป็นคนซึ่งหลายคนรู้สึกว่าเป็นผู้ก่อปัญหา** ถ้าสามารถทำให้คนในสภาพดังกล่าว สามารถเข้าใจและยอมรับเราได้ เสมือนตัวเราเองได้ครูอันประเสริฐ

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว คือหลักการบริหารที่ควรนำมาใช้ในการปฏิบัติงาน แม้กระทั่งการค้าขาย ทำให้มองเห็นความจริงว่าผู้บริหารที่มีความสามารถหาใช่เน้นการใช้อำนาจแก้ปัญหาเรื่องคนไม่ หากรู้จักวิธีเปลี่ยนคนซึ่งหลายคนไม่ต้องการให้เป็นคนดีมากกว่า

หวนกลับไปนึกถึงช่วงที่ **แผนกวิชาพืชกรรม** (ภาควิชาพืชสวนในปัจจุบัน) ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้รับการก่อตั้งขึ้นในช่วงแรก ๆ ทางมหาวิทยาลัยฯ ได้ขอให้ผู้เขียนมาเป็นอาจารย์ในสังกัดนี้ โดยเหตุที่เห็นว่า ตนมีผลงานและการพัฒนาเรื่องกล้วยไม้ซึ่งทำมาแล้วอย่างอิสระจนเป็นที่ยอมรับจากคนทั่วไปอย่างกว้างขวาง

ตนจึงมีโอกาสเปิดสอน **วิชาการปลูกกล้วยไม้** ขึ้น ในหลักสูตรการเรียนการสอนประมาณปี พ.ศ. 2500 ซึ่งนับเป็นครั้งแรกของเมืองไทยที่เปิดการเรียนการสอนวิชานี้ ใน

สถาบันการศึกษาอย่างเป็นทางการ

ถัดจากนั้นมา **ผลการปรับโครงสร้างหลักสูตร ในลักษณะตามแบบฝรั่ง** ได้ทำให้เนื้อหาสาระที่เคยผสมผสานอยู่ในวิชานี้ ต้องแยกสาขาจากเดิมออกไปอีก เป็นวิชา**การผสมพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้** จนกระทั่งในที่สุด จึงมาถึงช่วงซึ่งเปิดสอน **วิชาการปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า**

ซึ่งครั้งนั้นนับเป็นช่วงเริ่มต้น ผู้เขียนจึงยังไม่มีลูกศิษย์มาช่วยสืบทอดความรู้ ทำให้ตนจำต้องรับภาระเองทั้งหมด โดยนำความรู้จากประสบการณ์เท่าที่ได้ปฏิบัติมาแล้วออกมาให้แก่บรรดาศิษย์ในชั้นเรียนอย่างละเอียดที่สุดบนพื้นฐานตนเองทั้งหมด

การสอนวิชาดังกล่าวได้ดำเนินต่อมาระยะหนึ่ง จนถึงช่วงซึ่งสถานการณ์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตกอยู่ในสภาพวิกฤตหนัก ทำให้ชีวิตผู้เขียนจำต้องมีการเปลี่ยนแปลงไป เพราะถูกพิจารณาให้เข้าไปรับหน้าที่บริหารมหาวิทยาลัยฯ เพื่อกอบกู้สถานการณ์ให้ฟื้นคืนสู่สภาพปกติ

ผลปรากฏว่า **วิชาการปลูกกล้วยไม้เพื่อการค้า** จำเป็นต้องถูกปิดไปโดยปริยาย เนื่องจากลูกศิษย์ที่เข้ามารับช่วงต่อมา ไม่อาจสอนวิชานี้ได้ ซึ่งตนก็ได้ให้ความสนใจติดตามการเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา ทำให้พบความจริงว่า แม้กระทั่งถึงปัจจุบัน ก็ยังไม่อาจเปิดสอนได้อีก จึงเป็นโอกาสหนึ่ง ซึ่งทำให้ตนรู้จุดอ่อนของการจัดการศึกษาไทยเท่าที่เป็นมาแล้วอย่างน่าสนใจมาก

ในสภาพพื้นฐานสังคมและการจัดการศึกษาเท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งตกอยู่ในสภาพ **ตัวใครตัวมัน** ได้ทำให้ขาดกระแสการสืบทอดจึงทำให้ชนรุ่นหลังไม่สามารถทราบว่า แต่ก่อนเคยมีการสอนวิชานี้มาแล้ว

หลังจากกล่าวมาถึงช่วงนี้ หากสามารถมองเห็นภาพรวมและเห็นเนื้อหาสาระซึ่งอยู่ภายใน รวมทั้งการมองความสำคัญที่วิถีการเปลี่ยนแปลง มากกว่ามองที่รูปแบบในแต่ละช่วง คงจะช่วยให้เห็นประเด็นสำคัญได้ว่า **การจัดการซึ่งเชื่อมโยงถึงการตลาดอย่างมีเหตุมีผลนั้น เป็นส่วนหนึ่งซึ่งเคยผสมผสานอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด**

แต่มาถึงช่วงหลัง ๆ โดยเหตุที่มีการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการเดินตามก้นคนต่างชาติ ได้ส่งผลให้มีการแยกแต่ละส่วนออกมาอยู่ในสภาพที่อาจกล่าวว่า **เป็นเอกเทศ** มากขึ้น จึงทำให้ขาดการถ่ายทอดแนวความคิดและความรู้สู่ชนรุ่นหลังอย่างเห็นได้ชัด

ผู้เขียนคิดว่า ถ้ามองการค้าขายจากความเข้าใจซึ่งมุ่งที่เงินร่วมกับผลิตผล รวมทั้งมองตลาดที่การขายของซื้อของ ก็คงมองเห็นได้ไม่ยาก แต่หากสามารถเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งว่า **ความสำเร็จในการค้าขาย ขึ้นอยู่กับการเรียนรู้ ช่วยให้เข้าใจธรรมชาติของคน** คง

เป็นเรื่องยากสำหรับสภาพของคนส่วนใหญ่ในสังคมปัจจุบัน และคงมีแนวโน้มซึ่งทำให้ยากมากขึ้น ในเมื่อคนเห็นแก่ตัวมีมากขึ้น

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากมีหนทางเดียวที่จะเรียนรู้ได้ กล่าวคือ **เรียนจากการปฏิบัติโดยมุ่งลงสู่ระดับพื้นดิน และให้ความสำคัญแก่การใช้ชีวิตคลุกคลีร่วมทำงานกับคนได้ทุกรูปแบบ ช่วยให้เกิดความเจริญทางสติปัญญา**

ซึ่งความสำเร็จในเรื่องนี้ ควรเกิดจากการมีใจรักและมีความจริงใจให้กับทุกคน มากกว่าการทำเพราะต้องการเงิน และลาภ ยศ สรรเสริญ แต่สภาพความจริงเท่าที่ปรากฏอยู่ในสังคมทุกวันนี้ ยังฝืนกระแสกันกับสิ่งซึ่งกล่าวมาแล้วอย่างเห็นได้ชัด

ประวัติความเป็นมาของการผลิตการค้ากล้วยไม้

บทนำ

ถ้าเข้าใจความจริงเรื่อง **มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม** ย่อมมีโอกาสนำความรู้เรื่องนี้มาใช้เป็นพื้นฐานการเรียนรู้ได้ทุกเรื่อง เนื่องจากประเด็นดังกล่าว มีเหตุมีผลสานถึงความจริงของชีวิต วัฒนธรรม และการศึกษาอย่างสำคัญ

ถิ่นกำเนิด ซึ่งเป็นแหล่งใหญ่ของกล้วยไม้ เท่าที่ปรากฏอยู่ในธรรมชาติของโลก น่าจะได้แก่ดินแดนในเขตร้อนและกึ่งเขตร้อนของทวีปเอเชียกับทวีปอเมริกา ถ้ามองที่คนเป็นเหตุน่าจะพบว่า ประเทศที่อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น มีการนำกล้วยไม้มาใช้ประโยชน์ภายในกระบวนการวัฒนธรรม ก่อนที่ชาวตะวันตกจะเข้ามาศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้

เราจึงสันนิษฐานได้ว่าการนำกล้วยไม้จากธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในด้านวัฒนธรรมเริ่มต้นขึ้นจากชนชาติที่อยู่ในเอเชียโดยเฉพาะประเทศจีน ส่วนการก้าวหน้าต่อไปสู่การค้าขายซึ่งในช่วงนั้นยังไม่พบว่ามีปรากฏอยู่ในหลักฐาน

ประวัติการผลิตการค้ากล้วยไม้ของโลก

จากหลักฐานเท่าที่ปรากฏมาแล้ว ชนชาติต่าง ๆ ในกลุ่มประเทศตะวันตก ได้เดินทางออกมาสำรวจทรัพยากรธรรมชาติในดินแดนเขตร้อนของโลกอย่างกว้างขวาง เพื่อนำกลับไปใช้สนองประโยชน์แก่ตนและพรรคพวก

นอกจากนั้น ยังส่งคนของตนเข้าไปยึดครองแผ่นดิน และอยู่ไปนาน ๆ ก็ค่อย ๆ กลืนชาติกว้างขวางมากขึ้น ดังจะพบความจริงว่า คนพื้นเมืองในทวีปอเมริกาก็ดี ทวีปออสเตรเลียก็ดี ได้ถูกเปลี่ยนมาเป็นฝรั่ง ทำให้คนท้องถิ่นกลายสภาพไปเป็นชนกลุ่มน้อย

สำหรับเรื่องกล้วยไม้ ถ้าสามารถสืบสาวย้อนกลับไป จะพบว่า มีประวัติการจัดการและการค้าเกิดขึ้นในประเทศอังกฤษก่อน ส่วนพันธุ์กล้วยไม้ซึ่งนำมาปลูกและพัฒนาเพื่อการค้าขาย ส่วนใหญ่ไปจากเขตร้อนของทวีปอเมริกาและเอเชีย

กลุ่มกล้วยไม้ที่มาจากเขตร้อนของทวีปอเมริกา เช่น **แคทลียา *(Cattleya)*** และสกุลใกล้เคียง เช่น **เลเลีย *(Laelia)*** **บราซซาโวลา *(Brassavola)*** **ออนซิเดียม *(Oncidium)***

มิลโทเนีย *(Miltonia)* **ออดอนโทกลอสซัม *(Odontoglossum)*** และ **เอพิเด็นดรัม *(Epidendrum)*** เป็นต้น

สำหรับกลุ่มที่นำไปจากทวีปเอเชียได้แก่ **พาฟิโอเพดิลัม *(Paphiopedilum)*** หรือ **รองเท้านารี** **เด็นโดรเบียม *(Dendrobium)*** หรือ **หวาย** ซึ่งเป็นสกุลใหญ่และมีลักษณะหลากหลาย **แวนดา *(Vanda)*** **ฟาแลนนอพซิส *(Phalaenopsis)*** และ **ซิมบิเดียม *(Cymbidium)*** เป็นต้น

สกุลต่าง ๆ จากทวีปเอเชีย ซึ่งคนอังกฤษนำไปเริ่มต้นพัฒนาอย่างขึ้นหน้าขึ้นตาก่อนสกุลอื่น จากแหล่งกำเนิดเดียวกัน ได้แก่ **ซิมบิเดียม** และ **พาฟิโอเพดิลัม**

เนื่องจากทั้งสองสกุลมีส่วนหนึ่งซึ่งกระจายพันธุ์ตามธรรมชาติอยู่ในเขตที่มีอุณหภูมิค่อนข้างเย็น จึงมีนิสัยเหมาะสมกับการปลูกเลี้ยงในเขตอบอุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในพื้นที่ระดับสูงของเทือกเขาหิมาลัย โดยที่แถบนี้ครอบคลุมตอนเหนือของประเทศอินเดีย พม่า ไทย รวมทั้งตอนใต้ของประเทศจีนด้วย

นอกจากนั้น ในพื้นที่เดียวกันยังมีส่วนหนึ่งของกล้วยไม้สกุลเด็นโดรเบียมรวมอยู่ด้วย ซึ่งเด็นโดรเบียมชนิดต่าง ๆ ในกลุ่มนี้มีนิสัยผลัดใบ และช่วงที่มีการทิ้งใบอยู่ระหว่างฤดูแล้งจะให้ดอกสวยงามมาก เช่น **เด็นโดรเบียม** ในหมู่ **อยูจิแนนเธ (Section : Eugenanthe)** เป็นต้น

หลังจากเราพบว่า คนอังกฤษได้นำกล้วยไม้จากสองแหล่งใหญ่ ๆ ของโลกไปปลูก โดยมีการสร้างเรือนกระจกเพื่อปรับสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับท้องถิ่นที่ปลูก มาประมาณ 230 ปีแล้ว

ซึ่งในที่สุด เมื่อมีการลงทุนลักษณะนี้ ย่อมมี**การจัดการและการค้า**ติดตามมาด้วย ผู้ที่เริ่มต้นเรื่องนี้ ได้แก่ **นายเจมส์ เว็ช (Mr.James Veitch)** ซึ่งได้สร้างเรือนกระจกสำหรับใช้ปลูกกล้วยไม้ขึ้นที่**เมืองเอกเซเตอร์ (Exeter)** โดยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในตระกูลเดียวกันอีก 4 คน

หลังจากนั้น จึงมีการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ขึ้นที่ **คิว (Royal Botanic Garden at Kew)** เพื่อใช้รวบรวมพันธุ์ที่ได้มาจากเขตร้อนของโลก และมีการจัดตั้ง **สมาคมพืชกรรม (Royal Horticultural Society – R.H.S.)** เพื่อทำหน้าที่สานความสัมพันธ์ระหว่างงานศึกษาค้นคว้าทางวิชาการกับอุดมการณ์ของประชาชนให้ถึงกัน

สะท้อนผลให้อ่านได้อย่างชัดเจนว่า การจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ขึ้น เนื่องจากประเทศในเขตอบอุ่นต้องการรวบรวมพันธุ์ไม้จากเขตร้อน มาศึกษาหาความรู้เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจในอนาคต หากสามารถรู้เท่าทันก็น่าจะพบความจริงว่า ประเทศในเขตร้อน

เช่นไทย มีป่าเป็นสวนพฤกษศาสตร์อยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นจะต้องทำตามกันฝรั่ง หากใครให้ความสนใจรักษาป่าไว้ให้ได้ แม้การสร้างสวนพฤกษศาสตร์เพื่อใช้ศึกษาหาความรู้ เราน่าจะอยู่ในฐานะที่เหนือฝรั่งด้วย

อนึ่ง เนื่องจากตระกูลเว็ช ได้เริ่มต้นงานด้านการปลูกกล้วยไม้และการจัดการ ซึ่งมีผลทางการค้าขึ้นในประเทศอังกฤษเป็นครั้งแรก ต่อมาภายหลัง **สมาคมพืชกรรม** จึงได้สร้างอนุสรณ์ไว้ให้เป็นเกียรติ โดยตั้ง **รางวัลเหรียญทอง** ให้กับ **นักวิชาการที่มีผลงานกล้วยไม้ดีเด่นของโลก** เรียกชื่อว่า Veitch Memorial Gold Medal Award

ซึ่งในปี พ.ศ. 2529 รางวัลนี้ได้ถูกมอบให้กับผู้เขียน นับเป็นครั้งแรกที่ตกมาถึงมือบุคคลในภูมิภาคเอเชียเขตร้อน

นอกจากตระกูลเว็ชแล้ว ยังมีอีกตระกูลหนึ่งในประเทศอังกฤษซึ่งสร้างหลักฐานการค้ากล้วยไม้ ไว้เป็นประจักษ์พยานอย่างชัดเจน โดยเหตุที่ช่วงเริ่มแรก งานพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยระหว่างปี พ.ศ. 2495 หลักฐานดังกล่าวได้ตกมาถึงมือผู้เขียนด้วย

ตระกูลที่กล่าวถึงคือ **แซนเดอร์ (Sander)** ผู้เขียนพบบัญชีรายการเผยแพร่ข้อมูลทางการค้าจากสวนกล้วยไม้แห่งนี้ ซึ่งถูกส่งมาจากประเทศอังกฤษ หลังจากนำมาวิเคราะห์แล้วพบว่า รายชื่อกล้วยไม้ซึ่งเป็นพันธุ์ธรรมชาติและพันธุ์ผสมที่ปรากฏอยู่ในรายการล้วนมาจากเขตร้อน 2 แหล่งใหญ่ ๆ ของโลกเกือบทั้งหมด

โดยเฉพาะพันธุ์กล้วยไม้ซึ่งอังกฤษนำจากภูมิภาคเอเชียไปผสม ที่ใคร่จะขอหยิบยกมาเป็นตัวอย่าง ได้แก่ หวายลูกผสมระหว่าง **เอื้องช้างน้าว (*Dendrobium pulchellum* หรือ *Dendrobium dalhousieanum)*** ผสมกับ**เอื้องคำ *(Dendrobium chrysotoxum)*** จดทะเบียนตั้งชื่อลูกผสมว่า ***Dendrobium* Illustre** นอกจากนั้น ยังนำเอาเอื้องช้างน้าวผสมทับเข้าไปอีกชั้นหนึ่งและตั้งชื่อว่า ***Dendrobium* Gatton Sunray (แกตตัน ซันเรย์)**

ช่วงนั้น คนไทยผู้มีเงินสั่งซื้อมาปลูกเล่นกันในหมู่พรรคพวก หลังจากนั้นก็ทิ้งกันไปหมด ผู้เขียนยังมีอายุไม่มากนักและไม่มีเงิน แต่ก็ยังมีโอกาสเห็นและจำได้ดี จึงนำมาเขียนไว้ ณ ที่นี้

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งตนยังจำได้ดีคือ ในบัญชีรายชื่อกล้วยไม้ซึ่งบริษัทแซนเดอร์ ส่งมาเผยแพร่เพื่อผลทางการค้า มีหวายพันธุ์ธรรมชาติชนิดต่าง ๆ ในประเภทผลัดใบ ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในแถบเทือกเขาหิมาลัย รวมทั้งภาคเหนือของประเทศไทยด้วย เช่น **หวายในกลุ่มเอื้องเก๊ากิ่ว (Nobile type)** และจำพวกเอื้องสายชนิดต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย นอกจากนั้นก็มีกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ในกลุ่มรองเท้านารี

อนึ่ง ช่วงถัดมา สมาคมพืชกรรมแห่งประเทศอังกฤษได้มีการจัดตั้งศูนย์จัดระบบ

รับจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้นานาชาติขึ้น และได้นำเอาชื่อ **แซนเดอร์** มาใช้ตั้งชื่อบัญชีรายชื่อกล้วยไม้ลูกผสมของสากล โดยเรียกว่า **แซนเดอร์ลิสท์ (Sander's List)** เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ตระกูลแซนเดอร์ด้วย

ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า วงการพันธุ์ไม้อังกฤษได้มองเห็นอนาคตของการค้ากล้วยไม้จากสายตาอันกว้างไกล ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจาก **การจัดระบบจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้ลูกผสม เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการป้องกันภาวะสับสน ซึ่งจะเกิดขึ้นกับระบบการศึกษา สังคม และการค้ากล้วยไม้ในอนาคต**

จากภาพรวมเท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่า คนจากวัฒนธรรมตะวันตกได้เข้ามาค้นคว้าทรัพยากรธรรมชาติจากกลุ่มประเทศเขตร้อน ไปสนองประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจแห่งตนและพรรคพวก รวมทั้งทำลายรากฐานวัฒนธรรมและการศึกษาของคนในท้องถิ่นเขตร้อนอย่างเห็นได้ชัด แม้จากเรื่องกล้วยไม้

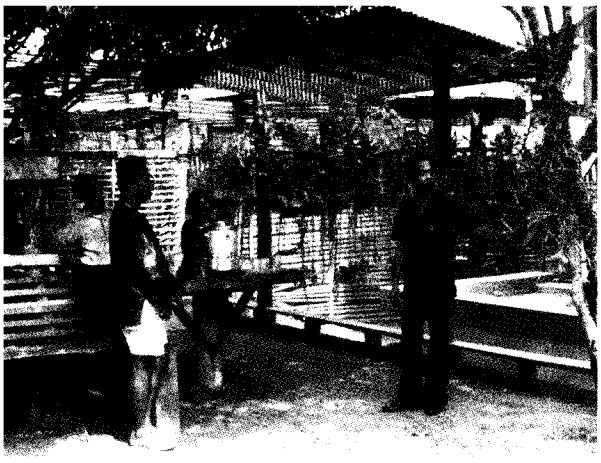
ประวัติการผลิตการค้ากล้วยไม้ของประเทศไทย

ก่อนอื่นคงต้องขออนุญาตกล่าวถึงเรื่องราวเกี่ยวกับ การผลิตการค้ากล้วยไม้ของบางประเทศในภูมิภาคเอเชียเขตร้อน รวมทั้งดินแดนในมหาสมุทรแปซิฟิกซึ่งมีผลสัมพันธ์ถึงกันและกันอย่างสำคัญ

การที่คนจากกลุ่มประเทศตะวันตก ได้เข้ามาสำรวจและนำทรัพยากรธรรมชาติจากเขตร้อน แม้พิจารณาจากประเทศในเอเชีย เราจะพบได้ว่ามีการเข้ามายึดครองแผ่นดินจากบางประเทศ เช่น อินเดีย พม่า มลายู ซึ่งในช่วงนั้นมีเกาะสิงคโปร์รวมอยู่ด้วย และหมู่เกาะชวาซึ่งปัจจุบันคืออินโดนีเซีย

ดัชหรือฮอลันดาได้เข้ามายึดครองหมู่เกาะชวา และจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ขึ้นที่เมือง **โบกอร์ (Bogor)** ส่วนอังกฤษซึ่งเข้ามายึดครองแหลมมลายูตอนล่าง ได้จัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ขึ้นบนเกาะสิงคโปร์ ซึ่งต่างก็ส่งคนของตนเข้ามาควบคุมดูแล อีกทั้งมีการเก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ท้องถิ่นมาศึกษาค้นคว้าและผสมพันธุ์ เลยไปถึงการส่งข้อมูลและตัวอย่างพันธุ์ไม้กลับไปยังประเทศตนด้วย

ฮาวายซึ่งเป็นหมู่เกาะอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิกและอยู่ภายใต้การปกครองของสหรัฐอเมริกา โดยที่ช่วงนั้น อเมริกายังไม่ได้รับไว้เป็นมลรัฐหนึ่ง ชนชาติในเอเชีย เช่น ญี่ปุ่นและจีนได้อพยพเข้าไปอยู่ ได้มีการนำกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติจากเขตร้อนของโลกรวมทั้งจากไทยด้วย ไปใช้ในโครงการผลิตและพัฒนากล้วยไม้เมืองร้อนจนถึงขั้นมีการค้าแพร่กระจายไปแทบทั่วโลก ทั้ง ๆ ที่ในธรรมชาติแทบไม่มีพันธุ์กล้วยไม้ประเภทที่ให้ความ

ส่วนหนึ่งของภาพประวัติศาสตร์วงการกล้วยไม้ไทยสวนสายน้ำผึ้ง จ.เชียงใหม่ ซึ่งปัจจุบันมีทั้งชาวต่างประเทศและคนไทยไปเยี่ยมชมอย่างกว้างขวาง ภาพนี้ย้อนกลับไปถึงช่วงปี พ.ศ. 2519 ซึ่งสวนสายน้ำผึ้งเพิ่งเกิดใหม่ ถูกหลายคนมองว่าทำอะไรแปลกกว่าคนอื่น การคิดและปฏิบัติในลักษณะเดินทวนกระแสสังคม ย่อมทำให้เจริญก้าวหน้ามาได้ไกล เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ชนรุ่นหลัง

ตลาดดอกกล้วยไม้ริมถนน (ปากคลองตลาด กรุงเทพฯ)

สวยงาม เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการผลิตและพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวแล้วได้

ระหว่างช่วงก่อนปี พ.ศ. 2492 ซึ่งทางการได้นำคนชาติอังกฤษชื่อ **นายเฮ็นรี อาลาบาสเตอร์ (Mr. Henry Alabaster)** เข้ามาปฏิบัติงานให้กับราชการ ก็ได้นำกล้วยไม้ซึ่งมีการนำจากเขตร้อนของทวีปอเมริกามาปลูกไว้ในอังกฤษ เข้ามาปลูกไว้ด้วย

หลังจากนั้น จึงเกิดกลุ่มผู้เล่นกล้วยไม้ขึ้น โดยมีบรรดาเจ้านายร่วมกับขุนนางและพ่อค้า โดยมีความรู้สึกแฝงอยู่ในส่วนลึกว่า **กล้วยไม้เป็นของพวกฉันเท่านั้น** คนจนเล่นไม่ได้ เด็กเล่นไม่ได้ ทำให้เกิดภาพพจน์จากคนทั่วไป มองมายังกลุ่มนี้ว่า กล้วยไม้เป็นของเศรษฐีเป็นของฟุ่มเฟือย และเป็นของทำลายเศรษฐกิจ

บนพื้นฐานสังคมเขตร้อนรวมทั้งไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลวัตถุจากกลุ่มประเทศวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น ส่วนกล้วยไม้ที่กระทำการค้าในช่วงเริ่มแรก จะปรากฏออกมาในลักษณะของการนำกล้วยไม้จากป่า ส่งไปขายให้ต่างประเทศอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ส่วนที่ได้รับกลับมาส่วนหนึ่งเป็นตัวเงิน แต่คิดแล้วมีราคาถูกมาก

กับอีกส่วนหนึ่งตีมูลค่าเป็นเงินแต่แลกกับกล้วยไม้ลูกผสมสำเร็จรูป ซึ่งนำมาขายต่อให้บรรดาผู้มีเงินภายในประเทศ และช่วงนั้น การสั่งซื้อกล้วยไม้ลูกผสมมุ่งไปที่อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และฮาวาย แต่พิจารณาดูแล้วรู้สึกว่า ฮาวายจะเป็นแหล่งผลิตเพื่อการค้าที่ใหญ่มาก ส่วนอินโดนีเซียกับสิงคโปร์มีข้อจำกัดหลายอย่าง

ช่วงนั้น การเก็บกล้วยไม้จากป่าส่งไปขายต่างประเทศมีมากขึ้น แต่ก็ขายราคาถูกมาก ส่วนการสั่งซื้อกล้วยไม้ลูกผสมเข้ามาขาย นอกจากมีปริมาณน้อยกว่ามาก แต่ก็ต้องจ่ายเงินต่อหน่วยสูงกว่าหลายเท่าตัว

สิ่งหนึ่งซึ่งทำให้เกิดปัญหาเช่นนี้ก็คือ ค่านิยมของคนไทยโดยเฉพาะผู้มีอันจะกิน ที่นิยมของต่างประเทศว่าเป็นสิ่งสูงส่ง จึงทำให้คนไทยจำต้องเสียเปรียบในเชิงการค้าอย่างเห็นได้ชัด

การค้ากล้วยไม้แบบถ้อยทีถ้อยอาศัย

ตามหลักธรรมชาติ สิ่งใดที่มีการเกิดการดำรงอยู่กันกับวิถีชีวิตของมนุษย์ ย่อมมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างสิ่งนั้นกับมนุษย์ด้วย

ภายในธรรมชาติของประเทศไทย มีกล้วยไม้นานาชนิดขึ้นอยู่ในป่า ยิ่งในภาคเหนือซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในเขตเทือกเขาหิมาลัย อันเป็นแหล่งที่มีพันธุ์ไม้อย่างหลากหลาย

ดังนั้น คนพื้นบ้านซึ่งใช้ชีวิตอยู่ในถิ่นนี้ จึงมีการนำกล้วยไม้จากธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ในพิธีกรรมทางวัฒนธรรมอย่างผสมผสานกลมกลืนกันกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอยู่ใน

สภาพแวดล้อม

ดังนั้น เมื่อมีการนำมาใช้ประโยชน์ ย่อมมีการปลูกไว้ในสวนภายในบริเวณบ้าน และเมื่อมีความต้องการในการปลูก ย่อมมีการหามาขายเพื่อสนองความต้องการอีกด้านหนึ่ง

ชีวิตผู้เขียนมีโชคดีที่ได้เห็นสิ่งดังกล่าวจากของจริง เพราะหลังจากผ่านการศึกษาระดับปริญญาแล้ว แม้จะมีการนำอามิสมาเสนอให้อยู่กรุงเทพฯ ตนก็ปฏิเสธอย่างเฉียบขาดด้วยความสุภาพเรียบร้อย โดยยอมตนไปอยู่ในบรรยากาศที่ใกล้ธรรมชาติ แม้จะต้องตกอยู่ในสถานภาพคล้ายคนงานในไร่

ผู้เขียนตื่นนอนแต่เช้ามืดโดยที่มีความสุขอยู่กับสภาพเช่นนั้น เช้า ๆ ชอบขี่จักรยานออกไปสัมผัสตลาดชาวบ้าน โดยมีภรรยานั่งซ้อนท้ายรถไปซื้อกับข้าว ทำให้พบความจริงว่าระหว่างสิ่งซึ่งเป็นอาหารกายที่ชาวบ้านนำมาขายรายละเล็กรายละน้อย มีกล้วยไม้จำพวกเอื้องชนิดต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย

จากรากฐานจิตใจที่ค่อนข้างละเอียด จึงทำให้ผู้เขียนเข้าใจภาพที่ตนมองเห็นได้ลึกซึ้งว่า สิ่งนั้นหาใช่การค้าขายไม่ แต่น่าจะเป็นการนำมาแลกเปลี่ยนกัน ตามแบบฉบับของการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันมากกว่า ในเมื่อพื้นฐานความต้องการของแต่ละคนไม่เหมือนกัน การจะนำสิ่งใดมาแลกเปลี่ยนกันโดยตรง อาจไม่ได้สิ่งของตามที่แต่ละคนต้องการ

ดังนั้น จึงสรุปไว้ในโอกาสนี้ว่า การค้ากล้วยไม้ในลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัย มีอยู่ในวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กันมากับชีวิตคนไทยอดีต

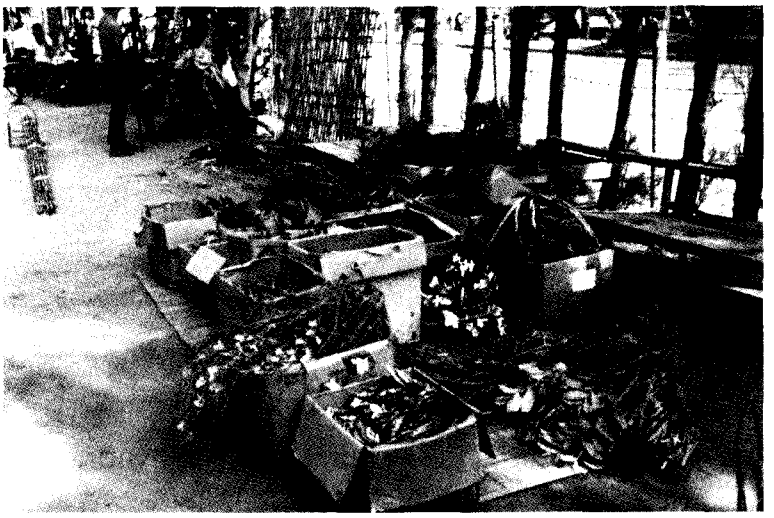
การค้ากล้วยไม้ที่ใช้วิธีเก็บจากป่าส่งไปขายต่างประเทศ

สภาพทั่ว ๆ ไป ภายในประเทศเขตร้อนของโลก มีความสัมพันธ์ถึงการด้อยพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากสภาพแวดล้อมมีเหตุผลเชื่อมโยงถึงรากฐานจิตใจคน ซึ่งเกิดในถิ่นที่มีความแตกต่างทางภูมิศาสตร์เป็นสัจธรรม

อนึ่ง จากทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นพันธุ์ไม้หรือสัตว์ป่าซึ่งเป็นความต้องการของมนุษย์ จะมีความหลากหลายมากที่สุดอยู่ในเขตร้อนของโลก

ด้วยเหตุดังกล่าว คนในประเทศเขตร้อนหรือประเทศด้อยพัฒนา มักสะท้อนให้เห็นแนวโน้มอย่างชัดเจนว่า การค้าขายสิ่งเหล่านี้เท่าที่มองเห็น จะเริ่มต้นจาก **การนำสิ่งซึ่งมีอยู่ในธรรมชาติของท้องถิ่นส่งไปขายให้ชนต่างชาติ** ซึ่งถืออำนาจเงินและวัตถุอยู่เหนือกว่าตน

ดังนั้น แม้เรื่องการค้ากล้วยไม้ก็เช่นกัน ภาพที่เห็นเป็นความจริง เริ่มจากการเก็บกล้วยไม้ป่าส่งไปขายต่างประเทศ มากกว่าการนำมาขยายพันธุ์เพื่อใช้เองให้พอเพียงจนถึงระดับที่มีปริมาณมากพอสมควร ให้คนท้องถิ่นระดับล่างอยู่ดีมีสุขแล้ว จึงส่งไปขายชนชาติ

ตลาดจำหน่ายกล้วยไม้พื้นบ้านเก็บจากป่า ที่ตลาดนัดช่วงสุดสัปดาห์ในกรุงเทพฯ สะท้อนภาพให้อ่านได้ ถึงการที่ละเลยไว้อย่างขาดความจริงใจในการพัฒนา แถมยังถูกใช้อำนาจจับกุมอีกด้วย

วิธีการกักตุนกล้วยไม้ป่าเพื่อการค้าส่งต่างประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2532 วิธีการกักตุนกล้วยไม้ป่า ภายในสวนกล้วยไม้รายใหญ่แห่งหนึ่งในจังหวัดภาคเหนือเพื่อรอการส่งขายต่างประเทศ

อื่นในภายหลัง

จากเหตุผลดังกล่าว เท่าที่พบเห็นในประเทศไทย ได้มีเนิร์สเซอรีที่ค้าขายกล้วยไม้โดยรวบรวมพันธุ์ไม้ซึ่งเก็บจากป่า ส่งไปขายต่างประเทศเกิดขึ้นก่อนเรื่องอื่น ๆ นอกจากนั้นยังพบว่า ในประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ก็มีสภาพเช่นเดียวกันด้วย

การรวบรวมกล้วยไม้ซึ่งเก็บได้จากป่าส่งไปขายต่างประเทศอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ใช้วิธีกำหนดศูนย์รวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ โดยอาศัยคนท้องถิ่นซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในถิ่นที่มีกล้วยไม้ป่าอย่างหลากหลาย และชีวิตคนเหล่านี้ยังด้อยโอกาส ซึ่งศูนย์ดังกล่าวใช้เอกชนที่ตนวางใจรับซื้อกล้วยไม้ป่าจากชาวบ้าน แล้วจึงส่งมายังศูนย์กลางซึ่งอยู่ในกรุงเทพฯ นอกจากนั้น ทางกรุงเทพฯยังมีการรับซื้อจากชาวบ้าน ที่ออกไปเก็บรวบรวมนำมาขายโดยตรงอีกทางหนึ่งด้วย

ระบบการเก็บรวบรวมและส่งขายลักษณะนี้ โดยหลักการตลาด จำเป็นต้องสร้างพื้นฐานการค้าที่มีพันธุ์ไม้ให้เลือกได้อย่างหลากหลาย จึงมีการเสนอขายกล้วยไม้ทุกชนิดเท่าที่พบตามธรรมชาติ นอกจากนั้น การเก็บรวบรวมแต่ละชนิด คงไม่ทำในลักษณะชนิดละต้นสองต้น หากใช้ปริมาณซึ่งผู้ทำการค้าเชื่อว่า ในแต่ละช่วง มีจำนวนมากพอที่จะให้บริการแก่ลูกค้าในมุมกว้าง

ยิ่งกว่านั้น ในแต่ละปีซึ่งมีฤดูส่งขายที่สอดคล้องกันกับฤดูการปลูกกล้วยไม้ของฝ่ายผู้ซื้อ ยังมีการสั่งเก็บในปริมาณที่เกินความจริงไว้ เพื่อป้องกันการขาดมือ ซึ่งบนพื้นฐานสังคมลักษณะนี้ เมื่อมีรายหนึ่งเกิดขึ้น ย่อมมีรายอื่น ๆ ตามมา จึงมีการแข่งขันกันเองที่รุนแรงมากขึ้น นับตั้งแต่มีการแย่งชิงกันซื้อจากชาวบ้าน ทำให้เกิดผลเสียหายเพิ่มขึ้น รวมทั้งการสั่งเก็บจากป่า ก็กำหนดจำนวนเกินความจริงมากขึ้นไปอีก

เนื่องจากฤดูกาลที่เหมาะแก่การปลูกกล้วยไม้ในรอบปี มีเพียงฤดูเดียว ยิ่งเป็นการนำไปปลูกในประเทศเขตอบอุ่น ซึ่งแต่ละฤดูมีความแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจนมาก ดังนั้นภายใต้การจัดการจึงมีการเตรียมทำบัญชีรายชื่อ การเก็บรวบรวมกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ มาเตรียมไว้ การเตรียมการจำหน่าย และเตรียมการขนส่ง ซึ่งจำเป็นต้องวางแผนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และมีความสอดคล้องกันด้วย

ในช่วงนั้น ประเทศไทยยังมิได้มีการคิดวางแผนส่งเสริมการผลิตและพัฒนาวงการกล้วยไม้ให้ปรากฏชัด คงมีแต่กลุ่มบุคคลผู้มีอันจะกิน นำกล้วยไม้มาปลูกประดับบารมี อีกทั้งนิยมกล้วยไม้ที่สั่งซื้อจากต่างประเทศ ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือ สินค้าสำเร็จรูปที่ผลิตจากวัตถุดิบซึ่งถูกส่งจากต่างประเทศเขตร้อนไปขายนั่นเอง

ถ้ามองเห็นภาพรวมทั้งหมด ย่อมเข้าใจได้ว่า ประเทศเขตร้อนตกอยู่ในสภาพเสีย

เปรียบทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด ไม่เพียงเท่านั้น จากการส่งกล้วยไม้ป่าไปขายในราคาถูก แต่ซื้อกล้วยไม้ลูกผสมกลับมาในราคาค่อนข้างสูงมากแล้ว ผู้ส่งกล้วยไม้ป่าไปขายยังตกลงแลกเปลี่ยนส่วนหนึ่งกับกล้วยไม้ลูกผสม เพื่อนำมาขายให้กลุ่มผู้มีอันจะกินภายในประเทศ จึงพบว่า สัดส่วนในการแลกเปลี่ยนไม่อาจนำมาเปรียบเทียบกันอย่างสมเหตุสมผลได้เลย

ระบบสังคมและการค้าลักษณะนี้ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากหาจุดเริ่มต้นการพัฒนาที่ต้องการกระจายผลประโยชน์สู่คนในสังคมได้ไม่ง่ายนัก

การค้ากล้วยไม้ในระบบครอบครัว

ในช่วงใกล้เคียงกันกับการเก็บกล้วยไม้ป่าส่งไปขายต่างประเทศ สานเหตุผลถึงการปลูกกล้วยไม้ของคนในกลุ่มผู้มีอันจะกินดังกล่าวไว้แล้ว ทำให้มีการค้ากล้วยไม้ในระบบครอบครัว ซึ่งเป็นไปในลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัย แต่อยู่บนฐานะคนระดับบน เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

มีการตั้งร้านค้าดอกไม้ขึ้น แต่ในทางปฏิบัติจะพบว่า ส่วนใหญ่ค้าขายกันอยู่ในหมู่คนมีเงิน ดอกกล้วยไม้ที่ส่งไปเข้าร้านอาจจำแนกออกเป็นสองประเภท ประเภทแรกจำพวกที่มีราคาค่อนข้างสูงและดอกมีสภาพค่อนข้างแบบบาง เช่น **แคทลียา** ในทางปฏิบัติมักนิยมส่งต้นที่มีดอกไปแขวนไว้ในร้าน หากมีผู้มาซื้อก็จะตัดดอกขาย เสร็จแล้วจึงส่งต้นคืนเจ้าของพร้อมกับจ่ายเงิน ถ้าขายไม่ได้จนกระทั่งดอกโรยก็ส่งต้นคืนเจ้าของเช่นกัน

อีกประเภทหนึ่ง เป็นจำพวกที่ดอกมีราคาไม่สูงนัก นอกจากนั้นยังมีอายุการบานยาวนานกว่า รวมทั้งมีความแข็งแรงทนทานมากกว่าด้วย เช่น กล้วยไม้หวายลูกผสมประเภทช่อยาวและก้านช่อแข็ง จะใช้วิธีตัดทั้งช่อส่งไปฝากขาย

แต่ช่วงนั้น การขายดอกกล้วยไม้ยังอยู่ในสภาพที่อาจกล่าวว่า เป็นผลพลอยได้จากการปลูกเพื่อใช้ประดับบารมีของผู้มีอันจะกิน หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า ซื้อขายกันแบบผู้ดีมีเงิน โดยปราศจากการคิดทำเป็นระบบอุตสาหกรรม ซึ่งควรมีผลสนองประโยชน์คนระดับล่างร่วมด้วยให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ในช่วงนั้น การซื้อขายกล้วยไม้ นอกจากซื้อกล้วยไม้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นลูกผสมที่สั่งมาจากต่างประเทศแล้ว ก็ยังมีการซื้อขายกันภายในแวดวงของผู้ปลูกกล้วยไม้ที่มีฐานะดี หรืออาจกล่าวว่า ซื้อขายกันเองภายในแวดวงซึ่งค่อนข้างแคบ

นอกจากนั้น การจัดแสดงกล้วยไม้ซึ่งนิยมเรียกกันว่า **การประกวด** ก็เกิดขึ้นในช่วง

นั้น และกระทำกันอยู่ระหว่างพรรคพวก เสมือน **ล้อมกรอบตัวเอง** มากกว่า ดังจะพบความจริงว่า แนวคิดในการปลูกกล้วยไม้ของคนกลุ่มนี้มองว่า **คนจนหรือคนชั้นต่ำเล่นกล้วยไม้ไม่ได้** เพราะเป็นของชนชั้นสูง เด็กเล่นกล้วยไม้ไม่ได้เพราะมือไม่ถึง

ดังได้กล่าวไว้แต่แรกแล้วว่า กิจกรรมส่วนหนึ่งซึ่งมีผลต่อการค้ากล้วยไม้ ได้แก่ **การจัดแสดงและการประชุมวิชาการ** ซึ่งกิจกรรมนี้จะส่งผลดีอย่างแท้จริง คนส่วนใหญ่ควรต้องมีรากฐานอิสระช่วยให้เปิดกว้าง จึงมองเห็นประเด็นนี้ และสามารถนำมาใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ได้

แต่การจัดแสดงซึ่งคนไทยนิยมเรียกกันว่า **การประกวด** เท่าที่พบความจริง ปรากฏว่า กระทำกันมาภายในกลุ่มแคบ ๆ และมีความคิดแบบปิดตัวเอง ดังนั้น จึงมองเห็นความจริงว่า สภาพภายในกลุ่ม มีการแฝงไว้ด้วยประโยชน์ส่วนตัว มากกว่าการอุทิศตนเพื่อร่วมใจกันพัฒนาวงการกล้วยไม้อย่างแท้จริง

ดังนั้น นอกจากการค้าขายที่จำกัดกรอบตัวเองแล้ว การคิดพัฒนาพื้นฐานวงการกล้วยไม้ทั้งหมดจากสภาพเช่นนี้ จึงเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ยาก .

ผลจากการปฏิบัติดังกล่าวแล้ว ได้สอนให้รู้ว่า การจัดงานแสดงกล้วยไม้ทุกระดับและการให้ความร่วมมือแก่การจัดงานในที่ต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศ มีผลต่อการพัฒนาผลผลิตร่วมกับการขยายตลาดการค้าอย่างสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การจะสามารถกระทำได้สำเร็จตามเป้าหมาย ผู้นำในการปฏิบัติจำเป็นต้องได้รับความศรัทธาจากคนทุกฝ่าย ซึ่งประเด็นนี้ เกิดจากการมุ่งมั่นทำงานด้วยความจริงใจที่มีให้กับทุกคน ให้รู้สึกได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

เกิดการค้ากล้วยไม้ในลักษณะ "ตลาดมืด"

ช่วงที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลง ได้เกิดการค้ากล้วยไม้ในลักษณะ **ตลาดมืด** ขึ้นในกรุงเทพฯ ทั้งนี้และทั้งนั้น ระหว่างผู้มีอันจะกินซึ่งมีทั้งกลุ่มบุคคลจากวงการศักดินาและพ่อค้าซึ่งอยู่ปน ๆ กัน นอกจากนั้น บนพื้นฐานของวงการซึ่งนิยมมูลค่าค่อนข้างรุนแรง

ดังจะพบว่า มีการนิยมกล้วยไม้หายากร่วมกับกล้วยไม้ที่มีราคาแพง นอกจากนั้นยังมีความรู้สึกชิงดีชิงเด่นกันเอง ดังเช่นค่านิยมที่มองเห็นว่าใครมีกล้วยไม้หายากและมีราคาแพงจะเป็นคนมีหน้ามีตาและมีชื่อเสียงจึงมีคำว่า **ราชากล้วยไม้** เกิดขึ้น สิ่งเหล่านี้เป็นแรงส่งเสริมให้เกิดการลักขโมยกล้วยไม้กันอย่างกว้างขวาง จนเป็นที่รู้กันโดยทั่วไป

เมื่อมีด้านหนึ่งย่อมมีอีกด้านหนึ่งด้วย ดังนั้น เมื่อมีการลักขโมยเกิดขึ้น ย่อมมีที่รับซื้อของโจร จนเป็นที่รู้กัน แม้กฎหมายบ้านเมืองก็ทำอะไรได้ยาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่บ้าน

เมืองกล่าวว่า ต้นไม้เป็นสิ่งมีชีวิต จึงไม่สามารถกำหนดรูปพรรณสัณฐานเพื่อใช้เป็นหลักฐานทางกฎหมายได้

แต่แล้วในช่วงถัดมาประมาณ 5 ปี เหตุการณ์ดังกล่าวก็ค่อย ๆ เงียบหายไป ทั้งนี้และทั้งนั้น ผู้เขียนเชื่อในเหตุผลว่า เป็นเพราะแนวคิดในการส่งเสริมและพัฒนาที่มีรากฐานเปิดกว้างมากขึ้น แม้จะเกิดขึ้นจากตัวบุคคลก็ตาม

การเก็บรวบรวมต้นกล้วยไม้จากป่าเพื่อส่งขายต่างประเทศยังคงดำเนินต่อมาอีก

แม้ผลจากการสั่งต้นกล้วยไม้ลูกผสมจากฮาวายเข้ามาขายคนไทยจะกระตุ้นให้มีการคิดผสมและเพาะกล้วยไม้ โดยใช้พันธุ์ซึ่งส่วนใหญ่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในท้องถิ่นเกิดขึ้น และแม้อำนาจรัฐจะเริ่มเข้ามาปิดกั้นการสั่งซื้อต้นกล้วยไม้ลูกผสมจากต่างประเทศไว้ระดับหนึ่ง ทำให้การเก็บรวบรวมต้นกล้วยไม้จากธรรมชาติของท้องถิ่นส่งไปขายนอกประเทศ อาจลดลงเฉพาะบางชนิด แต่มีบางชนิดเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว

ในช่วงนั้น ภาพที่เห็นได้ชัดเจน ซึ่งขออนุญาตนำข้อมูลมาถ่ายทอดให้ชนรุ่นหลังได้รับทราบก็คือ **การส่งต้นกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบ *(Papiopedilum callosum)* ไปขายยังบางประเทศในภูมิภาค ยุโรปตะวันตก** ซึ่งกระทำกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน โดยมีลูกค้าสำคัญ ๆ อยู่ในประเทศเยอรมันและเนเธอร์แลนด์ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ระบบการเก็บกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบจากป่า เพื่อการค้าสู่ประเทศในภาคพื้นยุโรปตะวันตก กล้วยไม้รองเท้านารีคางกบ มีบทบาทปรากฏอยู่ในประวัติการค้ากล้วยไม้ของไทย มาตั้งแต่สมัยวงการกล้วยไม้ในเมืองหลวง ยังหลงอยู่กับการปลูกกล้วยไม้ที่นิยมสั่งจากต่างประเทศ มาใช้เป็นของเล่นสำหรับกลุ่มบุคคลผู้มีอันจะกิน

เรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งจะนำมากล่าวต่อไปนี้ ผู้เขียนคิดว่าผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้ในด้านการอนุรักษ์ และมองเห็นเหตุผลเชื่อมโยงถึงการพัฒนา ควรจะได้รับทราบไว้เป็นความรู้ แม้ว่าปัจจุบันนี้ สิ่งเหล่านี้จะผ่านพ้นไปหมดแล้วก็ตาม แต่สิ่งที่ยังอยู่น่าจะได้แก่ข้อมูลพื้นฐานซึ่งควรได้รับความสนใจ นำไปใช้ในการคิดแก้ไขปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นกับทุกเรื่อง

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เสร็จสิ้นลงเมื่อปี พ.ศ. 2488 ไม่นานนัก กล้วยไม้รองเท้านารีคางกบ ซึ่งในช่วงนั้นป่ายังไม่ถูกทำลายมากนัก จึงยังคงมีอยู่ตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก ได้ถูกเก็บมาใช้เป็นสินค้าส่งออกไปขาย ยังตลาดในประเทศยุโรปตะวันตกเป็นจำนวนปีละหลายแสนต้น ส่วนใหญ่ส่งไปประเทศเยอรมันและเนเธอร์แลนด์ เริ่มจากผู้ค้ากล้วยไม้ป่ารายใหญ่ ซึ่งในช่วงเริ่มแรกมีเพียงรายเดียว

ฤดูกาลที่จัดส่งไปจำหน่ายขึ้นอยู่กับฤดูปลูกที่เหมาะสมในประเทศผู้ซื้อนำไปปลูก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก มีสภาพภูมิประเทศอยู่ในเขตอบอุ่นซีกเหนือของโลก จึงมีความแตกต่างของสภาพแวดล้อมระหว่างฤดูกาลในรอบปีเด่นชัดมาก ทำให้มีผลกำหนดฤดูปลูกอย่างเด่นชัด

ฤดูปลูกกล้วยไม้ที่เหมาะสมเช่นเดียวกับพืชอื่น ๆ กล่าวคือ **เริ่มต้นจากช่วงฤดูใบไม้ผลิ** ซึ่งอุณหภูมิเริ่มอุ่นขึ้น และช่วงความยาวของแสงธรรมชาติในแต่ละวันเริ่มขยายยาวออกไปทั้งช่วงเช้าและช่วงบ่าย ประมาณเดือนเมษายนไปถึงเดือนมิถุนายน

อนึ่ง การเก็บพันธุ์ไม้มีชีวิตจากป่าเป็นจำนวนครั้งละมาก ๆ จำเป็นต้องมีการวางแผนปฏิบัติไว้เป็นการล่วงหน้า ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อให้ได้ปริมาณตามเงื่อนไขข้อตกลงในด้านการสั่งซื้อที่แน่นอน เราทราบว่าพ่อค้ากล้วยไม้ป่าดังกล่าว มีการติดต่อตกลงรับการสั่งซื้อจากลูกค้าต่างประเทศไว้ล่วงหน้า ตั้งแต่ช่วงเดือนสิงหาคมเป็นต้นมา หากมีมากกว่าหนึ่งรายอาจทยอยรับต่อมาจนถึงเดือนพฤศจิกายนก็ได้

อีกประเด็นหนึ่ง เนื่องจากผู้ส่งขายต่างประเทศอยู่ในกรุงเทพฯ จึงจำเป็นต้องมีการวางสายเครือข่ายไว้ในต่างจังหวัด ซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของกล้วยไม้ชนิดที่ตนต้องการ หรืออยู่ในบริเวณภูมิประเทศใกล้เคียง ซึ่งคิดว่ามีความสะดวกในการขนส่งได้ง่ายที่สุด

ขณะนั้น การกำหนดหน่วยการค้าและการบรรจุลงหีบห่อ ได้มีข้อตกลงระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย และถือปฏิบัติต่อ ๆ กันมาจนกระทั่งถือเป็นประเพณี โดยเฉพาะด้านการค้าต้นกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบว่า จะต้องนำต้นเดี่ยว ๆ มามัดรวมกันเป็นกำ กำละประมาณ 3 – 4 ต้น และราคาขายส่งกำละ 0.30 ถึง 0.35 เหรียญสหรัฐ

ผู้เขียนเรื่องนี้ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเจาะลึกลงไปจนถึงแหล่งกำเนิด จึงพบว่ากล้วยไม้ชนิดนี้เท่าที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ จะมีลักษณะเป็นกอใหญ่ ๆ และภายในแต่ละกอมีการแตกหน่อ กอละหลายหน่อ การเก็บจากป่า นิยมปลิดเอาหน่อซึ่งเจริญเต็มที่และมีรากออกจากโคนพอสมควร ออกมาจากต้นตอ จึงพบว่า ต้นที่เก็บมามักมีต้นเดี่ยว หรือไม่ก็อาจมีหน่อใหม่ซึ่งยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ติดมาด้วย ดังนั้น ก่อนการนำลงบรรจุหีบห่อส่งไปจำหน่าย จึงมีข้อตกลงให้มีการมัดรวมกันเป็นกำ และกำหนดมาตรฐานไว้กำละ 3 – 4 ต้น รวมทั้งมีการตกลงราคากันเป็นจำนวนกำ

การสั่งซื้อจากต่างประเทศแต่ละครั้ง มักตกลงกันครั้งละ 30,000 ถึง 50,000 กำ ถือเป็นเรื่องปกติสำหรับสภาพที่เป็นจริงในช่วงนั้น

ในด้านการปฏิบัติ ผู้เก็บรวบรวมจากแหล่งกำเนิด ส่งเข้ามายังผู้รับซื้อในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้าน และนำต้นกล้วยไม้จำนวนมากบรรจุอัดลงเข่งที่สานด้วยไม้ไผ่ มีต้น

เล็กต้นใหญ่คละกันมาอย่างง่าย ๆ บางครั้งก็เน่าเสียหายเป็นจำนวนไม่น้อย

หลังจากมาถึงมือผู้ซื้อเพื่อส่งไปขายต่างประเทศ จะถูกนำมาคัดต้นที่ยังอยู่ในสภาพปกติและได้ขนาด ส่วนต้นเล็กกว่าขนาดที่ต้องการหรือมีอาการเน่าเกิดขึ้นก็จะถูกนำไปทิ้ง เนื่องจากสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยให้นำมาปลูกต่อไปได้ ซึ่งไม่เพียงสภาพแวดล้อมธรรมชาติในกรุงเทพฯ เท่านั้น แม้เหตุผลทางด้านการค้า ย่อมพบว่า **การเก็บจากป่ามีต้นทุนต่ำกว่ามาก** ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากราคาที่ขายส่งมีระดับต่ำมาก สอดคล้องกันกับค่าใช้จ่ายในการเก็บจากป่ากับราคาขายซึ่งต่ำมาก

อนึ่ง **ทุกสิ่งทุกอย่างไม่ได้หยุดอยู่กับที่** ดังนั้น จากรากฐานคนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ซึ่งยึดติดรูปวัตถุและเงินอย่างกว้างขวาง และการจัดการศึกษาไม่ได้ช่วยแก้ไขปัญหาประเด็นนี้ให้คลี่คลายขึ้นมาได้เลย แต่กลับซ้ำเติมให้มีสภาพหนักมากขึ้น แม้มองที่เรื่องกล้วยไม้ก็สามารถเห็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งใดที่ขายได้เงินแล้ว มักมีแนวโน้ม **ตามอย่างกัน**

ด้วยเหตุดังกล่าว หลังจากพบว่า มีการเก็บกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบจากป่าส่งไปขายต่างประเทศ และการค้าต้นกล้วยไม้ชนิดนี้ดำเนินมาได้ไม่นานนัก ก็พบว่ามีผู้สนใจส่งกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบไปขายต่างประเทศ กับมีชาวบ้านกลุ่มใหม่ ๆ ที่หันมาสนใจเก็บกล้วยไม้ชนิดนี้จากป่า นำมาขายที่กรุงเทพฯ รายใหม่ ๆ เกิดขึ้น ทำให้มีการแข่งขันแย่งชิงรุนแรงมากขึ้น

หลังจากเวลาผ่านพ้นมาได้ไม่เกิน 3 – 4 ปี ทำให้ผู้ค้าสั่งเก็บจากป่าเป็นการล่วงหน้า ก่อนที่จะได้รับการสั่งซื้อในจำนวนที่แน่นอน นำมาเก็บตุนไว้โดยไม่คิดจะปลูก แต่การนำมาเก็บกองไว้เป็นกองใหญ่ ๆ และจะต้องเก็บเกินจำนวนที่คาดหมายมาก ๆ เพราะต้องเสี่ยงกับทุกเรื่อง ทำให้มีผลเสียหายสูงมากขึ้นไปอีก เมื่อได้รับข้อมูลการสั่งซื้อที่แน่นอนจากตลาด ก็จะคัดต้นที่เหลือจากความเสียหายส่งไปขาย นอกจากนั้น ยังพบความจริงว่า **มีการลดราคาแข่งกันตามมาด้วย** ในที่สุด ก็ลงมาเหลือแค่ กำละ 0.25 เหรียญสหรัฐ

นอกจากนั้นรายใหญ่ซึ่งนำไปก่อน ยังมีการส่งคนลงไปสำรวจพื้นที่ป่า เพื่อค้นหาแหล่งกำเนิดใหม่ ๆ มีการเข้าไปยึดครองที่ดินเพื่อกีดกันคนอื่น กับมีการสั่งเก็บต้นใหญ่ ๆ ส่วนต้นขนาดเล็กที่เหลือจะถูกสั่งทำลาย เพื่อไม่ให้คู่แข่งทางการค้าพบและเก็บต่อไปได้อีก

ในช่วงนั้น สิ่งที่พบเห็น ทำให้ผู้เขียนเรื่องนี้รู้สึกสงสัยว่า **เมื่อมีการส่งต้นกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบไปขายในตลาดต่างประเทศแห่งเดียวกันทุกปี อีกทั้งมีจำนวนสั่งซื้อเพิ่มมากขึ้น เหตุใดตลาดจึงไม่สะท้อนให้เห็นว่ามีการอิ่มตัวเกิดขึ้นเลย** เนื่องจากตน

คิดว่าเขาคงจะนำไปปลูกและขยายพันธุ์เหมือนสิ่งที่เราคิดทำกัน แท้จริงแล้วคือ **การมองความจริงด้านเดียว**

แต่ก็ยังโชคดีที่รู้สึกได้เร็ว เนื่องจากเงื่อนไขดังกล่าวไม่มีผลหยั่งรากลงได้อย่างลึกซึ้ง จึงทำให้คิดว่า **สักวันหนึ่ง เราคงจะมีโอกาสเดินทางไปสัมผัสความจริงด้วยตนเอง** จนกระทั่งเวลาผ่านพ้นมาถึงช่วง **ต้นเดือนเมษายน พ.ศ. 2515** ผู้เขียนพร้อมด้วยคุณกัลยา สาคริก ภรรยา เดินทางไปร่วมประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 7 ที่ประเทศโคลัมเบีย ในทวีปอเมริกาใต้ ผ่านทวีปยุโรปได้รับเชิญจากสมาคมกล้วยไม้ในประเทศเนเธอร์แลนด์ให้แวะบรรยายในที่ประชุมสมาคมที่นั่น การไปครั้งนั้นมีจุดมุ่งหมายไปเชิญการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 9 ซึ่งกำหนดจัดขึ้นในปี พ.ศ. 2521 ให้ประเทศไทยรับเป็นเจ้าภาพจัดด้วย

ระหว่างพักอยู่ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ 3 วัน **นาย เจ.เอช.โพสต์** และภรรยาซึ่งเป็นผู้ที่สั่งต้นกล้วยไม้นานาชนิดจากประเทศเขตร้อน ไปจำหน่ายเผยแพร่ในยุโรปตะวันตกหลายประเทศ ได้นำเราไปชมสวนกล้วยไม้แห่งหนึ่งซึ่งปลูกกล้วยไม้ทำธุรกิจการค้า โดยเจาะจงไปดูการปลูกกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบ ซึ่งสั่งซื้อต้นไปจากประเทศไทยปีละมาก ๆ นอกจากนั้นอีกด้านหนึ่ง เรายังมุ่งไปดูการใช้ประโยชน์ด้วย ช่วยให้มองเห็นภาพรวม ทำให้พบคำตอบที่เป็นความจริงชัดเจนมากขึ้น

เราพบความจริงว่า การมัดต้นเป็นกำ ๆ ละ 3 – 4 ต้น เป็นเพียงรูปแบบหนึ่งซึ่งอยู่ในประเพณีตามข้อตกลงทางการค้าเท่าที่ทำกันมาแล้วเท่านั้น เพราะหลังจากต้นไม้ไปถึงมือผู้สั่งซื้อแล้ว ก็จะถูกแก้มัดออกเป็นต้นเดี่ยว ๆ แล้วนำแต่ละต้นลงปลูกในกระถางเดี่ยว ซึ่งมีขนาดปากกว้างประมาณ 4 นิ้วฟุต เลี้ยงไว้ในเรือนกระจกเป็นจำนวนมาก

หลังจากเวลาผ่านพ้นมาประมาณไม่เกิน 1 ปี ต้นจะเจริญแข็งแรง มีรูปทรงสวยงามเป็นธรรมชาติและออกดอกต้นละ 1 ดอก เนื่องจากธรรมชาติของกล้วยไม้ชนิดนี้ มีช่อดอกแต่ละช่อให้ดอก ๆ เดียว หลังจากพบว่า ดอกเจริญแข็งแรงและสวยงามถึงจุดหนึ่ง ก็จะถูกนำไปจำหน่าย จากขายส่งจนถึงร้านค้าย่อย ซึ่งเป็นร้านจัดและจำหน่ายดอกไม้ **เพื่อนำไปใช้เป็นต้นไม้กระถาง ตั้งประดับภายในอาคารสถานที่แม้ในบ้านพักส่วนตัว** ซึ่งราคาขายปลีกในช่วงนั้น ถ้าคิดเป็นเงินไทยก็ตกประมาณ กระถางละ 150 บาท

เราพบว่า สภาพแวดล้อมธรรมชาติในกลุ่มประเทศตะวันตกที่มักเรียกกันว่า **เขตอบอุ่น** มีฤดูหนาวที่ชัดเจนมาก โดยเฉพาะระหว่างช่วงฤดูหนาว คนจะนิยมนำกระถางต้นไม้นานาชนิดไปตั้งไว้ตามขอบหน้าต่างภายในบ้าน ช่วยให้ได้รับความอบอุ่นร่วมกับคน นอกจากนั้นหลายครั้งยังพบว่า ถ้าเป็นต้นไม้มีดอก หลังจากซื้อหามาแล้ว นำมาตั้งไว้จนกระทั่งดอกเหี่ยวและร่วงโรยไป บางชนิดไม่ยอมให้ดอกอีกเลย แต่เจ้าของก็ยังมีโอกาส

ชื่นชมใบสีเขียวธรรมชาติ ซึ่งมีเหตุมีผลเชื่อมโยงถึงสัจธรรมของชีวิตมนุษย์กับต้นไม้ รวมถึงทุกสิ่งซึ่งอยู่อย่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน ภายในกระบวนการสิ่งแวดล้อมทั้งหมด

การเดินทางไปสัมผัสความจริงครั้งนั้น ช่วยให้พบคำตอบว่า **เพราะเขานำไปปลูกชั่วคราว เพื่อให้ตั้งตัวเป็นปกติและให้ดอกสวยงามภายใต้สภาพการเลี้ยงดู แล้วจึงนำไปใช้ทำเป็นพันธุ์ไม้กระถาง ตั้งประดับภายในอาคาร หรือใช้เป็นของขวัญที่แสดงน้ำใจต่อกัน** หาใช่ว่าจะนำไปปลูกระยะยาวซึ่งเชื่อมโยงไปถึงการพัฒนาและขยายพันธุ์ไม่

ถ้ามองทุกสิ่งอย่างไม่ยึดติด ย่อมพบได้สองด้านเสมอ ดังนั้น **เมื่อพบว่า เขานำไปปลูกครั้งเดียวแล้วก็ปล่อยไป เหตุใดเราจึงไม่คิดทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาทางปลูกแทนการนำความหวังไปฝากไว้กับป่ากับธรรมชาติ อันนับเป็นการเอาเปรียบอย่างสำคัญ** อย่างไรก็ตาม คงจะมองปัญหาการปลูกอย่างล้อมกรอบตัวเองอยู่เพียงด้านเทคโนโลยีไม่ได้ ซึ่งประเด็นนี้มักมีแนวโน้มเกิดจากปัญหาการจัดการศึกษา ทำให้ผู้ซึ่งถูกเรียกว่า **นักวิชาการ** ส่วนใหญ่เป็นอย่างนี้กันมาก จึงไม่อาจช่วยแก้ไขปัญหาได้อย่างจริงจัง แต่กลับทำให้เกิดภาวะสูญเสียแก่สังคมมากขึ้น

ถัดจากนั้นมาไม่นานนัก ผู้เขียนเดินทางไปเยี่ยม **สถานฝึกนิสิตซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของภาควิชาพืชสวน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปากช่อง** ซึ่งเพิ่งตั้งขึ้นมาไม่กี่ปีและนำ **ดร.อุทัย จารณศรี** ซึ่งระหว่างนั้นยังเป็นนิสิตฝึกงานภายใต้การดูแลของผู้เขียน ติดไปด้วย

เราคิดวางแผนทดลองการปลูกกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบ บนพื้นฐานระบบซึ่งลดต้นทุนการผลิต เพื่อนำความรู้และประสบการณ์มาใช้ส่งเสริมเผยแพร่ให้คนปลูก เพื่อแก้ปัญหาซึ่งเห็นได้จากสิ่งที่เป็นมาแล้ว

เหตุผลแรก ที่สนใจนำการทดลองปลูกกล้วยไม้ชนิดนี้ไปลงที่นั่นคือ กล้วยไม้ดังกล่าวมีธรรมชาติที่ต้องการสภาพแวดล้อมธรรมชาติอยู่บนพื้นที่สูงจากระดับน้ำทะเล ซึ่งที่บริเวณอำเภอปากช่องมีความสูงประมาณร่วม 300 เมตร นอกจากนั้น ยังอยู่ในบริเวณที่มีระดับเส้นรุ้งขนานเหนือกรุงเทพ ฯ ขึ้นไปพอสมควรด้วย

อีกประเด็นหนึ่ง บริเวณนี้มีเส้นทางคมนาคมที่สามารถติดต่อถึงกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นประตูออกตลาดได้สะดวก กับเหตุผลสุดท้าย น่าจะได้แก่การที่บริเวณพื้นที่อำเภอปากช่องมีวัสดุเหลือใช้จากการเกษตร ซึ่งน่าจะนำมาดัดแปลงใช้ในการปลูกกล้วยไม้ชนิดนี้ เพื่อหวังลดต้นทุนด้วย เช่น เปลือกถั่วลิสงและถ่านละเอียด เพราะในบริเวณนี้ช่วงนั้นมีการปลูกถั่วลิสงกับการเผาถ่าน กว้างขวางพอสมควร

เราทดลองปลูกกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบลงแปลง โดยใช้ไม้กระดานหน้ากว้าง 8 นิ้ว หนา 1 นิ้ว ทำกรอบ เนื่องจากพบว่า มีแผ่นกระดานขนาดดังกล่าวถูกทิ้งไว้ตรงนั้น

จำนวนหนึ่ง หรือใครจะคิดใช้วัสดุอย่างอื่นซึ่งหาได้ในราคาถูกก็ได้ ขนาดแปลงที่ทำขึ้น กว้าง 1.5 เมตร ยาว 6 เมตร สูงตามความกว้างของแผ่นกระดาน วางลงบนพื้นซีเมนต์ซึ่งเป็นพื้นเรือนต้นไม้

เครื่องปลูกต้นไม้ใช้เปลือกถั่วซึ่งเป็นเศษเล็ก ๆ คลุกกับถ่านละเอียด และผสมใบไม้ผุกับขี้วัวเก่า ๆ ลงไป แล้วคลุกให้เข้ากัน เทลงในกรอบกระดานจนเกือบจะสูงถึงขอบ แล้วจึงปลูกต้นกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบลงไปเป็นแถว โดยทิ้งระยะห่างระหว่างแถว 8 นิ้ว ระหว่างต้น 6 นิ้ว ซื้อต้นกล้วยไม้ที่เก็บจากป่าจำนวนหนึ่ง ปลูกในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม รดน้ำวันละครั้งในตอนเช้าตรู่ ระหว่างที่อากาศกำลังเย็นสบาย

พบว่า ต้นกล้วยไม้รองเท้านารี ที่ปลูกเจริญงอกงามอย่างรวดเร็ว จนถึงช่วงกลางเดือนสิงหาคมถัดมา ปรากฏว่าต้นกล้วยไม้ออกดอกเต็มแปลง นอกจากนั้นยังแตกหน่อใหม่เกิดเป็นกอที่สมบูรณ์แข็งแรงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นมาอีกสองปี ก็เริ่มทรุดโทรมถึงขั้นควรจะเปลี่ยนเครื่องปลูกใหม่ กอซึ่งเคยสมบูรณ์เริ่มอ่อนแอลงไปมาก

สิ่งหนึ่งซึ่งใช้เป็นข้อสังเกตเห็นจะได้แก่ การที่ต้นกล้วยไม้เหล่านี้ถูกเก็บมาจากป่าในลักษณะปลิดหน่อมาจากต้นตอเดิม เช่นเดียวกับสภาพซึ่งเก็บส่งไปขายต่างประเทศ ดังนั้น การนำมาปลูกลงแปลงโดยปราศจากตอใหญ่ ย่อมขาดพื้นฐานที่ช่วยสร้างความแข็งแรงให้เจริญไปได้นานเท่าที่ควร นอกจากนั้นยังพบว่า แม้จะประหยัดค่าใช้จ่ายโดยการใช้วัสดุอุปกรณ์ซึ่งได้จากสิ่งที่เหลือทิ้งอยู่ในท้องถิ่น ตลอดจนรูปแบบการปลูกซึ่งเชื่อว่าเหมาะสมกับการผลิตเป็นปริมาณมาก แต่ก็ยังไม่อาจเทียบได้กับค่าใช้จ่ายจากของซึ่งเก็บจากธรรมชาติ ทำให้คิดว่า เรื่องนี้น่าจะเกิดจากปัญหาการจัดการศึกษา ที่ไม่อาจสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบให้กับคนทั่วไปได้ ดังที่กล่าวกันว่า **คนไทยส่วนใหญ่มักง่าย**

ช่วงหลัง ๆ กล้วยไม้รองเท้านารีคางกบซึ่งเคยหวังเก็บจากป่า เริ่มลดปริมาณลงไปมาก จนกระทั่งบางครั้ง ไม่อาจหาส่งไปสนองความต้องการของผู้สั่งในต่างประเทศตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ได้ จึงเสนอความคิดที่จะใช้กล้วยไม้รองเท้านารีชนิดอื่น ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับรองเท้านารีคางกบทดแทนบ้าง แต่ฝ่ายสั่งซื้อก็ตอบปฏิเสธ

บัดนี้ เวลาผ่านพ้นมาจากช่วงนั้นประมาณ 40 ปี กล้วยไม้รองเท้านารีคางกบ ซึ่งเคยมีอย่างล้นเหลือได้หายไปจากธรรมชาติ จนแทบไม่มีเหลือให้ชนรุ่นหลังมีโอกาสรู้จักคุ้นเคยกันมากนัก ความคิดริเริ่มในการนำมาปลูก ตั้งแต่ช่วงที่ของป่ายังคงมีมาก เมื่อต้นที่เก็บจากป่าลดลงไปมากแต่ไม่มีใครจะคิดทบทวน เพื่อนำมาปลูกอีกครั้ง ในขณะที่ความต้องการยังมีมากพอสมควร

แทนที่ชนรุ่นหลัง จะถ่ายทอดความคิดจากสิ่งซึ่งเคยได้เริ่มต้นไว้ก่อน ขณะที่โอกาส

ยังเปิดให้ ในเมื่อคนที่คิดเริ่มต้นไว้ก็ผ่านพ้นมานานพอสมควรแล้ว ทำให้นึกถึงบทความเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้เขียนเรื่องนี้เคยเขียนวิเคราะห์สภาวะที่เป็นจริงของสังคมไทยไว้ เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2538 ภายใต้หัวข้อเรื่องว่า **สัจธรรมของสังคมที่ขาดการสืบทอด** หากใครสนใจอาจหาอ่านได้จาก **ห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ** ท่าวาสุกรี สามเสน กรุงเทพฯ 10300

การผลิตการค้ากล้วยไม้ระหว่างช่วงการเปลี่ยนแปลง

จากสิ่งที่กล่าวแล้วทั้งหมดได้สะท้อนภาพความจริงภายในสังคมของประเทศเขตร้อน ซึ่งตกอยู่ในสภาพด้อยพัฒนาอย่างเห็นได้ชัด

ประมาณช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงแล้วไม่นานนัก ความเจริญทางเทคโนโลยีในด้านการเกษตร ได้ถูกถ่ายทอดจากกลุ่มประเทศตะวันตก เข้ามาสู่ประเทศไทย จึงมีการนำเทคนิคการเพาะเมล็ดกล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ จากการวิจัยจุลินทรีย์ในห้องปฏิบัติการโรคพืช แอบแฝงมาใช้กับกล้วยไม้ เนื่องจากความคิดของทางราชการขณะนั้นยังไม่ยอมรับความสำคัญของกล้วยไม้

อย่างไรก็ตาม สิ่งดังกล่าวมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ เนื่องจากคนไทยแทบทั้งหมด ไม่เคยรู้เคยเห็นการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ ไม่ว่าจะเป็นแบบธรรมชาติหรือแบบวิทยาศาสตร์

การค้าต้นกล้วยไม้ขนาดเล็ก ซึ่งได้จากการเพาะเมล็ดลงในขวด เริ่มต้นขึ้นประมาณช่วงปี พ.ศ. 2495 ในบริเวณเกษตรกลางบางเขน ส่วนพ่อแม่พันธุ์ที่นำมาใช้ ผู้ดำเนินงานเก็บได้จากสิ่งซึ่งมีอยู่แล้ว แต่ก็ไม่ใช่กล้วยไม้ที่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในท้องถิ่น ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากวงการกล้วยไม้ยุคนั้น นิยมกล้วยไม้ซึ่งนำมาจากต่างถิ่น

อย่างไรก็ตาม การเริ่มต้นเพาะเมล็ดกล้วยไม้ในช่วงนั้น ได้พ่อแม่พันธุ์ **กล้วยไม้สกุลเด็นโดรเบียม (Dendrobium)** หรือ**สกุลหวาย** ซึ่งดั้งเดิมสั่งมาจากหมู่เกาะชวา มีทรงต้นแข็งแรงล่ำสัน ช่อดอกตั้งแข็งยาว และมีดอกมาก

ทำให้รู้สึกว่า การที่ปัจจุบันประเทศไทยได้มีบทบาทในการค้าต้นและดอกกล้วยไม้หวายประเภทนี้ มีผลสืบเนื่องมาจากยุคนั้นแล้ว

อย่างไรก็ตาม สภาพการปลูก การผสมพันธุ์และการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ลูกผสมที่เกิดจากตัวบุคคลในช่วงนั้น มีผลทำให้การผลิตการค้าซึ่งเคยแอบแฝงอยู่ในระบบราชการเปลี่ยนสภาพไปเป็นของส่วนตัว และมีการปิดบังหวงแหนความรู้แก่ประชาชนผู้สนใจทั่วไป

ในเมื่อภาพรวมซึ่งมีผลครอบคลุมธรรมชาติของสังคมไว้ทั้งสองด้าน **เมื่อมีด้านหนึ่ง**

ย่อมมีอีกด้านหนึ่ง ดังนั้น ระหว่างนั้นเอง จึงมีบุคคลผู้หนึ่งซึ่งไม่เห็นด้วยกับการปิดบังความรู้ไว้เพื่อประโยชน์ส่วนตัว ได้อุทิศเวลาว่าง ทุ่มเทให้กับงานค้นคว้าหาความรู้ จนกระทั่งประสบผลสำเร็จ แล้วนำออกเปิดเผยสู่สาธารณชนอย่างจริงจังมาโดยตลอด

จากรากฐานที่เปิดกว้าง ทำให้ความสนใจในการศึกษาหาความรู้ ครอบคลุมทั้งกระบวนความรู้ในด้านเทคโนโลยี การผลิต การจัดการและการค้าผสมผสานกันไว้ทั้งหมด **แต่พื้นฐานสังคมและการศึกษาของประเทศด้อยพัฒนา ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นและดำเนินการต่อมา ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล จึงขาดการสืบทอดสู่ชนรุ่นหลัง**

ดังจะพบความจริงว่า ระหว่างช่วงหลัง ๆ คนที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มในช่วงเริ่มแรก ต่างก็ค่อย ๆ กระจัดกระจายกันไปทำงานในที่ต่าง ๆ อย่างไม่อาจหันกลับมาอีก คงเหลืออยู่แต่ผู้ซึ่งริเริ่มและเป็นแกนนำ และ**ตัวบุคคลผู้ริเริ่มที่กล่าวถึงนี้ก็คือ ผู้เขียนเรื่องนี้** ซึ่งหาคนสืบทอดเจตนารมณ์ได้ยาก

แน่นอนที่สุด เมื่อมีการ **เดินทวนกระแสเก่า** ย่อมถูกกลุ่มผลประโยชน์ทางการค้า ซึ่งดำเนินการแผ่งเร้นมาในรูปของการทำงานส่งเสริมให้คนปลูกกล้วยไม้ เพื่อตนและพรรคพวกจะได้มีโอกาสขายได้ มีปฏิกิริยาต่อต้านทุกรูปแบบ

อนึ่ง ในเมื่อทุกสิ่งขึ้นอยู่กับตัวบุคคล แม้การพัฒนาจะผ่านพ้นอุปสรรคมาได้เป็นช่วง ๆ ผลกระทบจากแรงต่อต้านย่อมมุ่งที่ตัวบุคคลทำให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นประโยชน์ซึ่งนอกเหนือจากตกถึงความเจริญของสังคมแล้ว ย่อมทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับ **ธรรมชาติของคนและสังคม** ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ช่วงนั้น การจัดวางระบบจากกรุงเทพฯ ออกไปสู่ท้องถิ่นที่มีกล้วยไม้ป่า เพื่อรวบรวมส่งไปขายต่างประเทศ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเริ่มต้นจากรายใหญ่รายเดียว ได้ขยายขอบข่าย ทำให้มีผู้สนใจค้าขายในแนวนี้เพิ่มขึ้นหลายราย

อนึ่ง กลุ่มที่เกิดใหม่และมีการทำงานในลักษณะ **เดินทวนกระแสเก่า** บนพื้นฐานที่อิสระ โดยใช้บริเวณเกษตรกลางบางเขน (บริเวณมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในปัจจุบัน) เป็นฐานปฏิบัติการในรูปแบบ **อาสาสมัคร** ในขณะที่ทางการเองยังไม่ยอมรับ

ส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้เป็นนิสิตจากสาขาวิชาสัตวบาล โดยมีผู้เขียนเรื่องนี้เป็นแกนนำ มีกิจกรรมหลายอย่างที่น่าสนใจ นอกจากเปิดอบรมให้ความรู้ในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ ซึ่งกระทำกันในห้องประชุมชั้นล่างของตึกคหกรรมศาสตร์ เช่น มีการออกข่าวสารเผยแพร่สู่สาธารณชนด้วย

นอกจากนั้น ยังมีการจัดการรวมกลุ่มกันโดยใช้แนวคิดแบบสหกรณ์ แต่กระทำอย่างไม่เป็นทางการ เช่น มีการรวมกันสั่งซื้อพันธุ์ไม้ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ ร่วมกัน และมี

การสร้างเรือนกล้วยไม้รวมกันในพื้นที่แห่งเดียวกัน แต่แบ่งเป็นส่วน ๆ ซึ่งเห็นว่ามีความเหมาะสมกับการใช้ศึกษาหาความรู้ ในขณะที่สมาชิกยังเป็นนิสิตด้วย โดยที่ช่วงนั้นอยู่ระหว่างปี พ.ศ. 2498 – 2499

เนื่องจากช่วงนั้น ผู้เขียนดำรงตำแหน่งหัวหน้าแผนกการโรงสี กรมการข้าว ซึ่งมีที่ดินในบริเวณใกล้เคียงอยู่แปลงหนึ่ง จึงจัดให้นิสิตที่สนใจมาร่วมกิจกรรมปลูกกล้วยไม้กันตรงนั้น นับเป็นแนวความคิดในการศึกษาที่ผสมผสานเอาส่วนต่าง ๆ เข้าไว้ด้วยกัน อย่างน่าสนใจ

การผลิตการค้ากล้วยไม้ในฮาวายมีผลกระตุ้นให้เมืองไทยตื่นตัว

ก่อนอื่น คงขออนุญาตชี้ให้เห็นเงื่อนไขสำคัญอย่างหนึ่งว่า ช่วงนั้นเมืองไทยยังก้าวมาไม่ถึงระบบการผลิตกล้วยไม้ ซึ่งทำในรูปแบบอุตสาหกรรมเพื่อการค้า หากยังมีลักษณะที่อาจกล่าวว่า **ปลูกตามใจชอบของแต่ละคน** โดยหาซื้อต้นกล้วยไม้มาปลูกเล่น แม้คิดค้าขายก็ทำบนพื้นฐานดังกล่าว ดังนั้น จึงต้องยอมรับความจริงว่า **ฮาวายมีผลปลุกจิตสำนึกในการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทยอย่างสำคัญ** แม้เรื่องนี้จะเกิดจากตัวบุคคลก็ตาม

ช่วงนั้น ฮาวายส่งข่าวสารเกี่ยวกับกิจกรรมการผลิต การจัดการ และการค้ากล้วยไม้เข้ามาเผยแพร่ในสังคมไทยอย่างกว้างขวาง ร่วมกับอีกส่วนหนึ่งซึ่งคนไทยซึ่งตกเป็นเครื่องมือช่วยขายกล้วยไม้ให้คนฮาวายนำเข้ามาเผยแพร่เอง ทำให้คนไทยนิยมกล้วยไม้จากฮาวายกว้างขวางมากขึ้น

ภาพสะท้อนจากสิ่งดังกล่าว มิได้คลาดไปจากสายตาและความคิดผู้เขียนเรื่องนี้เลยแม้แต่น้อย ประกอบกับภาพการเก็บกล้วยไม้จากธรรมชาติอันเป็นพื้นฐานของชีวิตเราเองส่งไปขายให้ฮาวายเท่าที่เป็นมาแล้วในอดีต เป็นอีกส่วนหนึ่งที่กระตุ้นให้เกิดความคิดแนวใหม่จากรากฐานจิตใจที่อิสระ

อาศัยวิญญาณความรักซึ่งมีต่อเพื่อนมนุษย์ เริ่มต้นจากคนกลุ่มซึ่งอยู่ในถิ่นเดียวกันก่อน จึงทำให้เกิดคำถามติดตามมาว่า

ฮาวายเป็นดินแดนเกิดใหม่ ซึ่งแทบไม่มีพันธุ์กล้วยไม้ในธรรมชาติที่สามารถนำมาสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้า ทำให้ต้องไปนำมาจากแหล่งอื่นรวมทั้งไทย ***แต่เหตุใดคนทั่วโลกจึงมองว่า ฮาวายเป็นเมืองกล้วยไม้ของโลก?***

ส่วนประเทศไทยมีกล้วยไม้อยู่ในธรรมชาติอย่างมากมาย เหตุใดคนไทยจึงไม่คิดจะทำ กลับขนไปขายให้เขา แล้วเราก็ต้องไปซื้อจากเขามาปลูก แถมยังเอามาปลูกเล่น และใช้กล้วยไม้เป็นสิ่งประดับบารมี ทำให้มีการชิงดีชิงเด่นกันเอง แฝงอยู่ในส่วนลึกของความรู้สึก เป็นเหตุให้ผู้ที่หวังดีต่อสังคม หลังจากเข้ามาสัมผัส สามารถรู้สึกได้ชัดเจนมากขึ้น

แม้เรื่องนี้จะเป็นความรู้สึกจากตัวบุคคลก็ตาม แต่หลังจากนำปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยไม่คิดจะต่อต้านคนอื่น แม้ถูกต่อต้านอย่างแรงเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างผ่านพ้นมาถึงอีกช่วงหนึ่ง ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติรู้จักพื้นฐานสังคมลักษณะนี้ได้ดียิ่งขึ้น

อย่างไรก็ตาม อย่างน้อยภาพที่พบเห็นจากพฤติกรรมของวงการกล้วยไม้ในฮาวาย ก็มีส่วนช่วยกระตุ้นให้คนไทย หันมามองเห็นความสำคัญของพันธุ์กล้วยไม้ท้องถิ่นซึ่งช่วงนั้น หลังจากลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังผ่านพ้นมาแล้วช่วงหนึ่ง ก็มีเสียงจากกลุ่มบุคคล ซึ่งเคยได้รับผลประโยชน์จากการสั่งกล้วยไม้ลูกผสมของฮาวายเข้ามาขาย พูดว่า **อาจารย์ระพี เอาแต่นิยมกล้วยไม้ไทย ไม่เห็นได้เรื่องอะไรเลย** ซึ่งผู้เขียนรับฟังแล้วก็ไม่รู้สึกเดือดร้อนอะไร

ความคิดในการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยส่วนหนึ่ง ได้รับการจุดประกายขึ้นมาจากการปลูกการค้ากล้วยไม้ในหมู่เกาะฮาวาย

ระหว่างเดินทางไปประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 5 ที่มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2509 ผ่านฮาวายได้ใช้เวลาศึกษาดูงานที่นั่น ได้รับการต้อนรับอย่างอบอุ่น

นำแรงต่อต้านกล้วยไม้มาใช้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

ช่วงนั้น เราได้นำความรู้เรื่อง การผสมพันธุ์และเพาะเมล็ดกล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ออกมาเผยแพร่ โดยเฉพาะ ในชั้นฝึกอบรมซึ่งจัดขึ้นระหว่างช่วงหลังเวลาทำงานภาคค่ำ และมีการฝึกให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองในช่วงวันหยุดสุดสัปดาห์ด้วย

แต่ถึงกระนั้น ผู้สนใจกล้วยไม้ก็ยังมิได้หันมาสนใจหรือปฏิบัติอย่างจริงจัง เนื่องจากรากฐานคนส่วนใหญ่ยังยึดติดอยู่กับเรื่องเก่า ๆ นอกจากนั้น อิทธิพลทางการค้าของกลุ่มผลประโยชน์กลุ่มเก่ายังมีมากกว่า

ในที่สุด หลังจากสังเกตเห็นว่า มีคนสั่งกล้วยไม้จากฮาวายเข้ามาขายมากขึ้น อำนาจรัฐซึ่งมองเห็นว่า กล้วยไม้เป็นพืชทำลายเศรษฐกิจ จึงตั้งกำแพงภาษีการนำกล้วยไม้จากต่างประเทศเข้ามาขายภายในไว้สูงมาก ซึ่งช่วงก่อนนั้นเคยนำเข้าได้อย่างอิสระ

สิ่งดังกล่าว กลับมีผลดีต่อการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทย โดยเหตุที่ส่งผลกระทบทำให้ผู้สนใจปลูกกล้วยไม้ เริ่มต้นหันมาผสมและเพาะเมล็ดกล้วยไม้เอง นอกจากนั้น ยังเกิดความสนใจที่จะรับความคิด ในการสร้างแนวทางการผสมพันธุ์ใหม่ ๆ จากการใช้กล้วยไม้พื้นบ้านเพิ่มขึ้น

ดังจะพบตัวอย่างจากพื้นที่ ซึ่งมีพันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติของท้องถิ่นอย่างหลากหลาย โดยที่อิทธิพลจากคนกลุ่มเก่าซึ่งมีการถ่ายทอดเอาไว้ ยังไม่อาจเจาะเข้าไปถึงได้ เช่นที่จังหวัดนครสวรรค์ และนครราชสีมา มีผลงานการผลิตกล้วยไม้ลูกผสมจากพันธุ์พื้นบ้าน ซึ่ง

ช่วงนั้น ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม ใคร่ขอฝากข้อสังเกตไว้ ณ โอกาสนี้ว่า สิ่งใดที่เกิดจากความคิดตัวบุคคล โดยมีอีกด้านหนึ่งซึ่งยึดติดอยู่กับตัวบุคคลด้วย แม้ว่าทุกสิ่งจะก้าวมาได้อย่างน่าพอใจ แต่ก็เป็นไปเพียงช่วงหนึ่งเท่านั้น ในที่สุดก็คงสู้อิทธิพลจากอีกด้านหนึ่งได้ยาก

ช่วงนี้ มีการผลิตต้นกล้วยไม้ลูกผสมในรูปแบบใหม่ๆ แปลกๆ เกิดขึ้น นอกจากนั้น การที่ผู้เขียนได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรมการประชุม และจัดแสดงกล้วยไม้ระหว่างประเทศกว้างขวางมากขึ้น ย่อมทำให้มีโอกาสนำผลงานจากประเทศไทย ออกไปเผยแพร่ให้ทั่วโลกรู้จัก ถือเป็นการเปิดตลาดการค้าอย่างสำคัญ

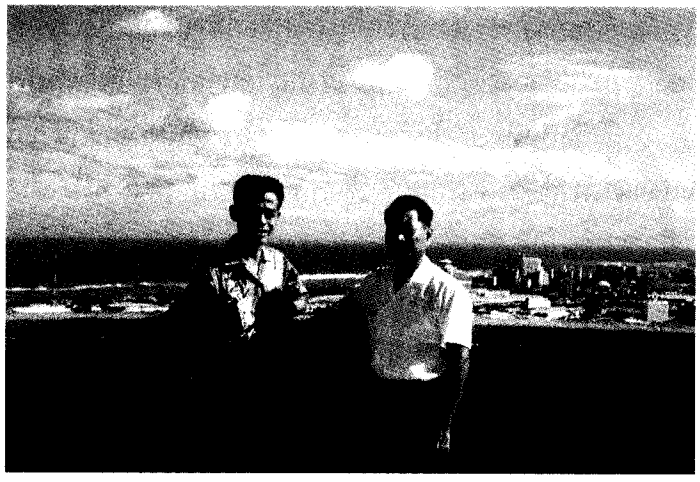
ความคิดจากรากฐานที่เปิดกว้างช่วยให้ประเทศไทยมีตลาดการค้ากล้วยไม้อย่างกว้างขวาง

การเผยแพร่ความรู้อย่างปราศจากการปิดบัง แม้ผลจากงานวิจัยเรื่องกล้วยไม้ ซึ่งช่วยให้ได้กล้วยไม้พันธุ์ใหม่ๆ นำออกเผยแพร่ เกิดจากทรรศนะที่มองการณ์ไกล ทำให้ผู้ปลูกกล้วยไม้ในประเทศมีตลาดค้ากล้วยไม้อย่างกว้างขวาง

ดังเช่น กล้วยไม้ช้างแดง ซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นพันธุ์กล้วยไม้ที่หายาก ในสหรัฐอเมริกาตอนกลางซึ่งมีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกับประเทศไทย ช่วงนั้นกล้วยไม้ช้างแดงกำลังเป็นที่สนใจ และมีราคาสูงมาก

ถ่ายกับครอบครัวนายรัลฟ์ยากิ
นายกสมาคมกล้วยไม้ที่เกาะมาอุย

ถ่ายภาพร่วมกับศาสตราจารย์แฮรูยูกิ คามีโมโต้ที่ให้การสนับสนุนใน ด้านพันธุศาสตร์แก่วงการกล้วยไม้ไทย

ผู้เขียนประสบผลสำเร็จในการผสมกล้วยไม้ชนิดนี้และเพาะจากเมล็ด หลังจากแน่ใจว่า ได้ลูกกล้วยไม้ซึ่งมีลักษณะเหมือนของเดิม แทนที่จะส่งไปขายในราคาสูงเพื่อหวังได้เงินเป็นการส่วนตัว กลับส่งไปขายในราคาถูกมาก ทั้ง ๆ ที่ยังเป็นผู้ผลิตเพียงรายเดียวที่ทำสำเร็จ แต่ตนเชื่อแน่ว่า ผู้รับไปเผยแพร่มีความซื่อสัตย์ที่จะบอกความจริงกับทุกคนว่ากล้วยไม้ชนิดนี้มาจากประเทศไทย

หลังจากนำออกเผยแพร่แล้ว ปรากฏว่า ภาพพจน์ซึ่งคนทั่วโลกเคยมองฮาวายเป็นเมืองผลิตกล้วยไม้เมืองร้อนของโลก ได้หันเหมาสู่เมืองไทย ช่วยให้คนไทยได้ตลาดการค้ากล้วยไม้อย่างกว้างขวาง นับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยเปิดตลาดการค้ากล้วยไม้ขึ้นไปอยู่เหนือฮาวายอย่างสำคัญ

ยังมีกิจกรรมที่ช่วยให้ตลาดการค้ากล้วยไม้ของไทยเปิดกว้างขึ้นอีกหลายเรื่อง ซึ่งผู้เขียนได้เขียนไว้ในเรื่อง **ประสบการณ์ชีวิตจากงานกล้วยไม้ของข้าพเจ้า** ซึ่งคงจะจัดพิมพ์ต่อไปในอนาคต หรืออย่างน้อยก็คงเก็บไว้ใน **ห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ** ให้ทุกคนผู้สนใจหาอ่านได้

อย่างไรก็ตาม เท่าที่ได้กล่าวไว้เป็นช่วง ๆ ว่า จากรากฐานการศึกษาของคนในประเทศเขตร้อน ทุกสิ่งขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ดังนั้น จากการหยิบยกกรณีกล้วยไม้ช้างแดงมาเป็นตัวอย่าง หากเป็นคนอื่นที่ประสบความสำเร็จ ก็คงจะมองเห็นช่องทางหาเงินร่ำรวยไปคนเดียว วงการกล้วยไม้ไทยก็คงจะมาไม่ได้ถึงขนาดนี้

หลักการเปิดกว้างดังกล่าว หาใช่ว่าจะช่วยให้วงการกล้วยไม้อันเป็นภาพรวมสามารถก้าวหน้ามาได้เท่านั้นไม่ แม้นำมาใช้กับกิจการค้าส่วนตัว ย่อมช่วยให้เกิดความมั่นคงและสามารถก้าวไกลต่อไปได้ ดังนั้น ผู้ที่คิดค้ากล้วยไม้จึงไม่ควรเห็นแก่ตัวมากเกินไป หากควรมองเห็นการณ์ไกลในการจัดการมากกว่า

การคิดแบบปิดตัวเอง อาจทำให้ผู้ที่เห็นแก่ตัวคิดว่า จะช่วยให้ตนสามารถก้าวต่อไปได้ แต่แท้จริงแล้ว น่าจะทำให้ก้าวต่อไปได้ยากมากขึ้น เนื่องจากในที่สุด ย่อมพบกับภาวะติดขัดที่เกิดตามมาเป็นลำดับ

อนึ่ง หลังจากการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยได้ก้าวหน้าต่อมา จนกระทั่งถึงช่วงซึ่งมีกล้วยไม้ลูกผสมเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง แต่ถ้าหันมาพิจารณาปัญหาการเก็บกล้วยไม้ป่าขายให้กับคนต่างถิ่น จะพบว่า ยังคงดำเนินเรื่อยมา

ถ้ามองที่โครงสร้างซึ่งอยู่ในภาพรวม และมองเห็นด้านที่เป็นรากฐาน น่าจะช่วยให้เห็นความจริงได้ว่า วงการกล้วยไม้ไทยยังไม่สามารถพัฒนาลงลึกถึงรากฐานตัวเอง จึงอ่านความจริงได้ว่า สิ่งที่ผ่านพ้นมาแล้ว แม้หลายคนอาจรู้สึกว่า การพัฒนาได้รับผลอย่างน่าพอใจ แต่แท้จริงแล้ว ถ้าบุคคลผู้เป็นหลักผ่านพ้นไป ทุกสิ่งก็คงจะกลับคืนสู่สภาพเดิมไม่ว่าเร็วหรือช้า

อย่างไรก็ตาม จากหัวเรื่อง ความคิดจากรากฐานที่เปิดกว้าง ช่วยให้ประเทศไทยมีตลาดการค้ากล้วยไม้อย่างกว้างขวาง เท่าที่ได้นำปฏิบัติมาแล้วตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นการพัฒนาจนถึงบัดนี้ ถ้าสามารถมองเห็นภาพได้ลึก จะพบว่า ความคิดลักษณะนี้เกิดจากผู้นำการพัฒนา ส่วนผู้ที่ประกอบอาชีพค้าขายกล้วยไม้ แม้บรรดานักวิชาการซึ่งเข้ามารับงานด้านนี้ในช่วงหลังๆ ยังไม่อาจสะท้อนภาพให้มั่นใจได้ว่า สามารถสืบทอดสิ่งที่ได้ปฏิบัติเป็นผลสำเร็จมาแล้ว

แม้อาจมีชนรุ่นหลังที่สามารถสืบทอดความคิดและการปฏิบัติได้ แต่ก็มีวัยห่างกันมาก ทำให้การพัฒนาขาดช่วงซึ่งควรจะมีความต่อเนื่องกันอย่างมีเหตุมีผล จึงทำให้ผลงานการพัฒนาเท่าที่เจริญก้าวหน้ามาแล้ว จำต้องตกอยู่ในสภาพถดถอยอย่างไม่สมควร

การพิจารณาเลือกที่ดินปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า

ก่อนอื่น ใคร่ขออนุญาตฝากแง่คิดที่เป็นสัจธรรมไว้ว่า การปลูกพืชชนิดใดก็ตาม ควรจะนึกถึงธรรมชาติของพืชชนิดนั้น ร่วมกับธรรมชาติของสภาพแวดล้อมในพื้นที่ซึ่งคิดจะปลูก ให้มีเหตุผลสอดคล้องกัน ซึ่งประเด็นนี้น่าจะถือเป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งของความสำเร็จ

อาทิเช่น พันธุ์ไม้ชนิดไหนมีธรรมชาติเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมอย่างใด ควรเลือกพื้นที่ซึ่งมีสภาพแวดล้อมอย่างนั้น ถ้าพันธุ์ไม้ที่คิดจะปลูกชอบอากาศเย็น ควรปลูกในพื้นที่ซึ่งมีอากาศเย็น ส่วนพันธุ์ไม้ที่มีนิสัยเหมาะสมกับสภาพอากาศร้อน ควรปลูกในพื้นที่ซึ่งมีอากาศร้อน

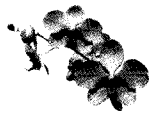
แต่การเกษตรของไทย ก็สะท้อนภาพการคิดปฏิบัติให้มองเห็นปัญหาอย่างชัดเจน ดังเช่น การนำเอาต้นไม้ผลเมืองร้อน เช่น มะม่วง และมะขาม ขึ้นไปปลูกบนพื้นที่ระดับสูงซึ่งมีอากาศค่อนข้างเย็น แทนที่จะนำลิ้นจี่ ลำไย หรือพืชบางชนิดซึ่งมีนิสัยเหมาะสมกับสภาพอากาศดังกล่าวมาปลูกมากกว่า

ถ้าเกษตรกรคนท้องถิ่น รู้จักใช้สภาพแวดล้อมแต่ละพื้นที่ซึ่งไม่เหมือนกันให้เป็นประโยชน์อย่างสอดคล้องกัน ความหวังที่จะกระจายการผลิตพืชผลให้มีความหลากหลายอย่างสอดคล้องกันกับการตลาด ย่อมกำหนดโดยธรรมชาติของเกษตรกรผู้ปลูก แต่คนในประเทศเขตร้อนส่วนใหญ่มักคิดไม่ออก จึงมองไม่เห็นความจริง หากกลับให้คนในด้านถืออำนาจรัฐเป็นฝ่ายกำหนด ดังเช่นที่มีการกำหนดเขตปลูกพืชบางชนิด ซึ่งพบเห็นกันมาแล้วเป็นช่วง ๆ

อนึ่ง มีเหตุผลหนึ่งซึ่งชี้ไว้ว่า **ควรทำโดยเริ่มต้นจากความพร้อมของแต่ละคนก่อนอื่น** แม้การเลือกที่ดิน ถ้าถือเอาความรักความสนใจซึ่งตนมีอยู่แล้ว แม้เริ่มต้นจากมุมหนึ่งของพื้นที่ ซึ่งอาจมีอยู่ในบริเวณบ้าน ย่อมกระทำได้ เพียงขอให้รักที่จะอุทิศตนทำอย่างจริงจัง

ดังเช่นที่เคยกล่าวไว้เป็นตัวอย่างคือ ครั้งหนึ่ง ฮาวายเคยเป็นเมืองกล้วยไม้เขตร้อนซึ่งมีผลการพัฒนาและค้าขายกล้วยไม้โด่งดังไปทั่วโลก มีสวนกล้วยไม้แห่งหนึ่งบนเกาะมาอุย (Maui) อันเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางว่า มีผลงานการผสมพันธุ์กล้วยไม้แพร่หลายมาก

ในชั้นต้น ผู้เขียนเคยวาดภาพไว้ในใจว่า คงจะเป็นสวนใหญ่โตมาก ครั้นไปเยี่ยม

ถึงที่ จึงพบความจริงว่า มีเรือนกล้วยไม้หลังไม่ใหญ่นัก ตั้งอยู่มุมหนึ่งในบริเวณบ้าน แล้วยังพบต่อไปว่า แม้กระทั่งในห้องนอน ภาพที่เห็นอยู่ในบริเวณรอบเตียง คือขวดใส่ลูกกล้วยไม้ตั้งเต็มไปหมดจนแทบไม่มีทางเดิน

ดังนั้น จึงน่าจะเข้าใจว่า แม้การเลือกที่ดินทำสวนปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า ควรเริ่มต้นจากสิ่งซึ่งมีอยู่แล้วไปก่อน ต่อมาจึงเจริญเติบโตขึ้นจากพื้นฐานที่มีอยู่แล้วอย่างได้สัดส่วน หลังจากค่อยคิดขยับขยายให้กว้างขวางออกไปตามเหตุและผล จนกระทั่งก้าวไปถึงขั้น ซึ่งตนสามารถมองเห็น หลักเกณฑ์ในการพิจารณาเลือกสรรค์ที่ดินได้เอง แทนการเริ่มต้นเพราะอ่านจากหนังสือ หรือฟังคนอื่นบอก

ความสำเร็จทุกอย่างจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ย่อมมีเหตุมีผลขึ้นอยู่กับการคิดการปฏิบัติของแต่ละคน ดังนั้น ไม่ว่าสิ่งที่เกี่ยวข้องด้วยจะเป็นอย่างไร ถ้าทุกคนนำปฏิบัติจากรากฐานจิตใจอิสระและเปิดกว้าง โดยไม่คิดโลภมากจนเกินเหตุ ย่อมมีโอกาสกำหนดวิถีทาง นำไปสู่ผลสำเร็จได้ไม่ยาก

ในด้านเทคนิค กล้วยไม้ส่วนใหญ่ที่นำมาปลูกเป็นการค้า มักไม่ต้องอาศัยปลูกลงดิน ซึ่งพิจารณาดูแล้วคล้ายกับว่า การเลือกที่ดินปลูกกล้วยไม้คงไม่ต้องคำนึงถึงประเด็นคุณภาพของดิน แต่ถ้าคิดได้ว่า ชีวิตกล้วยไม้จำต้องอาศัยสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เพื่อความเจริญงอกงามด้วย ย่อมต้องอาศัยสภาพของพันธุ์ไม้ใหญ่น้อยที่ขึ้นอยู่โดยรอบ เพื่อสร้างบรรยากาศให้ทั้งคนและกล้วยไม้อยู่ได้อย่างมั่นคงด้วย

นอกจากนั้น คุณสมบัติของดินมีส่วนสัมพันธ์ถึงคุณสมบัติของน้ำ **"ถ้าดินดีน้ำย่อมดี"** การปลูกกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมเพื่อการค้า แม้วันนี้ อาจเริ่มต้นจากสวนขนาดเล็ก หรืออาจกล่าวว่า **"ทำเท่าที่กำลังพอจะทำได้"** ไปก่อน แต่ก็ควร **"มองการณ์ไกล"** ไว้ด้วย

ดังนั้น ถ้าคิดถึงวันข้างหน้า หลังจากกิจการเจริญเติบโตมากขึ้น การใช้น้ำธรรมชาติย่อมลดต้นทุนได้มากกว่าการใช้น้ำประปา ยกเว้นสวนที่อยู่ในเมือง ซึ่งมีสภาพที่ละเอียดและเข้มข้นมาก เช่น สวนภายในบ้านซึ่งให้ความสนใจผสมพันธุ์และเพาะเมล็ดกล้วยไม้ สวนในสภาพเช่นนี้คงต้องใช้น้ำประปาที่มีความสะอาด

การเลือกที่ดินปลูกกล้วยไม้ หากคิดถึงอนาคต ซึ่งนำไปสู่การค้าหารายได้ ยังมีปัจจัยสำคัญ ๆ ที่จะต้องนำมาพิจารณาสานถึงกันอย่างมีเหตุมีผล นับตั้งแต่ สภาพแวดล้อม ที่ดิน น้ำ ภัยอันตรายนานาชนิด และคมนาคม รวมถึงชุมชนซึ่งเป็นตลาดการค้า

อนึ่ง ใคร่ขอฝากหลักในการนำไปพิจารณาว่า **ไม่ว่าจะนำจุดไหนไปคิดและปฏิบัติ ขอให้เริ่มต้นวิถีทางจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว แล้วทำอย่างดีที่สุด โดยละความโลภในตนเองออกไป ย่อมสานให้กว้างไกลออกไปได้อย่างมีเหตุมีผล จะทำให้เกิดความ**

มั่นคงยิ่งขึ้นในอนาคต

แม้การพิจารณาเลือกที่ดิน ควรเริ่มต้นจากสิ่งซึ่งมีอยู่แล้วไปก่อน ถ้าเป็นเยาวชนมีพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ให้การอุปถัมภ์ ควรเริ่มต้นจากจุดนั้นไปก่อน เช่น มองประเด็นตลาดพื้นบ้านเป็นจุดเริ่มต้น แม้อาจยังไม่เห็นว่ามีการซื้อขายสิ่งที่คิดจะทำ เราก็อาจนำออกมาแนะนำให้คนในละแวกเดียวกันรู้จักใช้ประโยชน์ก่อนอื่น

ในเรื่องของที่ดิน เพื่อประโยชน์ในการศึกษา เราอาจจำแนกออกได้อย่างกว้างๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ที่ดินซึ่งอยู่ในบริเวณบ้านหรือสวน ในสภาพเช่นนี้ ไม่ว่ามีมากหรือน้อย ผู้มีปัญญาย่อมนำมาปรับใช้ประโยชน์ได้ไม่ยาก หากมีน้อย ก็ไม่ควรนำสภาพที่เป็นความจริงของตนไปเปรียบเทียบกับของคนอื่นเพราะความโลภ ขอให้มุ่งมั่นอย่างแน่วแน่ เพื่อปฏิบัติให้ดีที่สุด โดยมีความรักความสนใจในการเรียนรู้เหตุผลอีกด้านหนึ่งอย่างชัดเจน

ส่วนผลที่ปรากฏ หากมีพื้นฐานดังกล่าวแล้ว ย่อมช่วยให้เจริญเติบโตขึ้นจากทุกด้านที่สานถึงกันหมด โดยเฉพาะ **ด้านความรู้จากประสบการณ์ อันนับได้ว่า น่าจะมีความสำคัญเหนือด้านอื่นทั้งหมด** ยิ่งเป็นด้านเงินทุน ก็ยิ่งจำเป็นต้องระมัดระวังอย่างยิ่ง หาใช่ตกอยู่ในความประมาท จนกระทั่งคิดกู้เงินจากที่อื่นมาทำ

การวางแผนเป็นสิ่งควรทำ แต่มิใช่นำเอาการกู้เงินมาคิดวางแผน การที่ชนรุ่นก่อนเคยกล่าวเตือนสติฝากไว้ให้ชนรุ่นหลัง ในโคลงสี่สุภาพบทหนึ่ง มีความตอนหนึ่งว่า **"นกน้อยทำรังน้อยแต่พอตัว"** จึงเป็นความจริงที่พึงต้องนำมาคิด ถ้าแต่ละคนเห็นว่า ความปลอดภัยในอนาคตเป็นสิ่งสำคัญ

หลังจากคิดรอบคอบและลงมือปฏิบัติได้รับผลถึงช่วงหนึ่งแล้ว เห็นว่ามีความพร้อมที่จะขยับขยายที่ดิน มาถึงจุดนี้ ใคร่ขออนุญาตชี้ให้เห็นถึงขั้นตอนในการก้าวต่อไป ซึ่งเรียงลำดับไว้ตามเหตุและผลดังต่อไปนี้

ก. ที่ดินย่านธุรกิจการค้า หมายถึง ที่ดินซึ่งอยู่ในย่านชุมชนเมือง ทำให้เห็นได้ว่ามีราคาสูงมาก จนกระทั่งหลายคนคิดว่า นำมาใช้ปลูกกล้วยไม้ไม่ได้แน่

อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก กล้วยไม้เป็นพันธุ์ไม้ที่ค่อนข้างละเอียดอ่อน ประกอบกับการปลูกกล้วยไม้บางรูปแบบอาจใช้เนื้อที่ไม่มาก ถ้าคนผู้สนใจสามารถใช้ความคิดที่ละเอียดอ่อนปรับรูปแบบการปลูกกล้วยไม้ของตนให้เข้ากับชีวิตประจำวัน ย่อมกระทำได้

ดังมีตัวอย่างมาแล้ว เช่น การตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์เริ่มจากการรับจ้างเพาะเมล็ดซึ่งมีผู้ประสบผลสำเร็จมาแล้ว จากการทำในครอบครัว จนเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง

จึงใคร่ขอนำมาบันทึกไว้เป็นประวัติว่า**พลตรีไชย พงษ์ประยูร** อดีตอาจารย์วิทยาลัยการทัพบก เป็นเอกชนคนแรกที่ตั้งห้องปฏิบัติการรับบริการเพาะเมล็ดกล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ขึ้นในครอบครัว ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2504 หลังจากใช้ช่วงเวลารับประทานอาหารกลางวันและวันหยุดสุดสัปดาห์ มาศึกษาหาความรู้เรื่องนี้จากผู้เขียน ทำให้ช่วงนั้นมีผู้กล่าวขวัญถึงผลงานของท่านอย่างกว้างขวาง ท่านได้สิ้นชีวิตไปแล้ว ท่ามกลางความทรงจำอย่างน้อยก็ผู้เขียนเรื่องนี้คนหนึ่ง

อนึ่ง ยังจำได้ดีว่า เมื่อประมาณ 30 กว่าปีมาแล้ว **เคยมีผู้สร้างเรือนเลี้ยงกล้วยไม้บนหลังคาตึกแถวย่านธุรกิจการค้า แม้กลางใจเมืองกรุงเทพฯ** สามารถปลูกกล้วยไม้ส่งขาย รวมกันแล้วเป็นเงินมิใช่น้อย ถัดขึ้นมาถึงชั้นกลางๆ ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ส่วนชั้นล่างใช้ทำธุรกิจการค้า

ประเพณีการปลูกเรือนกล้วยไม้บนหลังคาตึกแถว หาใช่ว่าจะมีแต่เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้นไม่ แม้ในมาเลเซีย สิงคโปร์ รวมทั้งจีนไต้หวัน ก็พบได้ทั่วไป บางรายใช้เรือนปลูกกล้วยไม้บนดาดฟ้าตึกแถว ผลิตกล้วยไม้ลูกผสมส่งออกจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ

เมื่อช่วงต้นปี พ.ศ. 2542 นี้เอง ผู้เขียนและภรรยา นำคณะศิษย์ที่ใกล้ชิดกันทางความคิดและผู้สนใจบางคน ไปงานแสดงกล้วยไม้นานาชาติที่เกาะโอกินาวา หลังจากเสร็จงานแล้วก็ได้รับเชิญไปเยี่ยมบ้านผู้สนใจปลูกกล้วยไม้รายหนึ่ง ซึ่งมีกล้วยไม้ได้รับรางวัลจากการตัดสินในงานดังกล่าว พบว่าเจ้าของสร้างเรือนกล้วยไม้ไว้บนหลังคาตึกแถว ซึ่งชั้นรองลงมาทำเป็นที่อยู่อาศัย

สรุปแล้วกล่าวได้ว่า การปลูกกล้วยไม้ซึ่งมีการพัฒนามาถึงขั้นทำการค้านั้น แม้ที่ดินในย่านธุรกิจซึ่งหลายคนคิดว่ามีราคาแพงมาก ก็ยังปรับความคิดให้สามารถใช้ปลูกกล้วยไม้ได้ แต่มีสิ่งที่น่าสังเกตว่า ช่วงก่อนๆ ก็ยังมีคนไทยปลูกกล้วยไม้ไว้บนดาดฟ้าตึกแถวและทำการค้าด้วย ส่วนชั้นรองลงมาใช้เป็นที่อยู่อาศัย และชั้นล่างทำเป็นธุรกิจการค้า มาถึงบัดนี้ ภาพเหล่านั้นได้สูญหายไปจนแทบจะหมด

ข. ที่ดินย่านชานเมือง ซึ่งส่วนใหญ่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากไม่แออัดเท่าบริเวณใจกลางเมือง นอกจากนั้นยังมีราคาย่อมเยากว่า

อนึ่ง ในเมื่อย่านธุรกิจการค้า ยังมีผู้ปรับความคิด ให้นำเนื้อที่บางส่วนมาดัดแปลงใช้ปลูกกล้วยไม้ได้ ดังนั้น แน่นอนที่สุดในบริเวณพื้นที่อยู่อาศัย ควรจะสามารถนำบางส่วนมาปรับใช้เป็นที่ปลูกกล้วยไม้ได้ไม่ยาก โดยเฉพาะภายในบริเวณรั้วบ้าน

ดังเช่นที่เคยกล่าวไว้แล้วว่า ช่วงที่วงการกล้วยไม้ของฮาวายกำลังเฟื่องฟูมาก

สวนกล้วยไม้รายหนึ่ง ปรากฏชื่อเสียงโด่งดังจากผลงานการผสมกล้วยไม้ข้ามสกุลอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะกลุ่มกล้วยไม้ประเภทแวนดา ซึ่งช่วงนั้นพึ่งจะเริ่มต้นผสมข้ามสกุลได้ไม่ไกลนัก สวนแห่งนี้อยู่บนเกาะมาอุย (Maui)

ผู้เขียนได้รับเชิญให้ไปเยี่ยมวงการกล้วยไม้ที่เกาะแห่งนี้ หลังจากเดินทางไปถึงจึงพบว่า แท้จริงแล้วมีการใช้พื้นที่มุมหนึ่งภายในบริเวณบ้านส่วนตัว ซึ่งไม่กว้างใหญ่มากนัก สร้างเรือนกล้วยไม้หลังขนาดกะทัดรัด ส่วนหนึ่งใช้เก็บรวบรวมต้นกล้วยไม้ซึ่งใช้ทำพ่อแม่พันธุ์ทำการผสมและเพาะเมล็ดภายในห้องปฏิบัติการซึ่งดัดแปลงจากห้องเล็กๆ มุมหนึ่งภายในตัวบ้าน

หลังจากได้ลูกกล้วยไม้เล็กแล้ว จึงนำมาปลูกเลี้ยงในมุมหนึ่งของเรือนกล้วยไม้ ซึ่งดัดแปลงโดยใช้แผ่นพลาสติกบังด้านบน เพื่อป้องกันความเสียหายจากแรงกระทบโดยเม็ดฝน สามารถเลี้ยงกล้วยไม้ลูกผสมที่เกิดจากความคิดตนเอง สู่การให้บริการทางการค้าจนมีผลงานเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

ผู้เขียนเคยพูดไว้ในที่ต่างๆ เป็นช่วง ๆ ว่า **อย่าดูถูกชาวสวน และอย่าดูถูกสวนกล้วยไม้เล็ก ๆ** หลายครั้งหลายหน อาจพบกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ๆ พันธุ์ดีๆ มีคุณภาพจากสวนกล้วยไม้ประเภทนี้ มากกว่าสวนขนาดใหญ่หลายแห่ง เนื่องจากสวนขนาดเล็ก ทำให้เจ้าของมีโอกาสอยู่ใกล้พื้นดินมากกว่าสวนขนาดใหญ่

ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในด้านการจัดการที่ดี หรืออีกนัยหนึ่ง ผู้นำที่ดี ควรให้ความสนใจแก่การสานสัมพันธ์ระหว่างสวนกล้วยไม้ขนาดเล็กถึงสวนที่ได้ก้าวไปสู่ระบบอุตสาหกรรมแล้ว ประเด็นนี้น่าจะช่วยให้มองเห็นภาพได้ชัดเจนว่า สวนกล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรม ควรใช้สวนขนาดเล็กเป็นฐานเพื่อจะได้มีพันธุ์ใหม่ๆ เพื่อปลูกในระบบอุตสาหกรรม ทั้งในด้านการตัดดอกและปลูกต้นขนาดเล็กถึงขนาดรุ่น เพื่อป้อนสู่ตลาดกล้วยไม้ประเภทใช้ต้นมีดอกตั้งประดับในอาคารและในสวน รวมทั้งใช้ในการผสมพันธุ์เพื่อก้าวต่อไปภายหน้า

ค. ที่ดินย่านเกษตรกรรม หมายถึง ที่ดินซึ่งอยู่ห่างจากเมืองมากพอสมควร ถ้าคิดถึงการปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าโดยเน้นการปฏิบัติจากระบบอุตสาหกรรม อาจทำให้รู้สึกว่า ที่ดินลักษณะนี้น่าจะเหมาะสมสำหรับการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้า ซึ่งต้องใช้เนื้อที่กว้างมากกว่าที่ดินสองประเภทแรก

แต่ถ้าจะนำเอาสภาพการปลูกพืชผลเกษตรทั่ว ๆ ไป เช่น การปลูกข้าว ถั่วต่าง ๆ และผัก มาพิจารณาเปรียบเทียบเพื่อการศึกษา จะพบความจริงว่า อุตสาหกรรมการปลูกกล้วยไม้ส่วนใหญ่อยู่ใกล้เมืองและระบบการขนส่งที่คล่องตัวมากกว่า รวมทั้งมีการใช้ความ

ละเอียดประณีตมากกว่า

การแก้ไขปัญหาสำคัญให้วงการกล้วยไม้ไทย เพื่อจะได้ก้าวไปได้อย่างมั่นคง เท่าที่ผู้เขียนเรื่องนี้มองเห็นชัดเจนมาตลอด น่าจะได้แก่การย้ำความสำคัญของจุดเริ่มต้นและที่มาของแต่ละสิ่ง ซึ่งชาวสวนสัมผัสอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน เพื่อต้องการให้มีจิตสำนึกรับผิดชอบอยู่กับพื้นดินอย่างชัดเจน

ในขณะที่สภาพความจริงของการบริหาร และการจัดการในด้านทางการภายในสังคมลักษณะนี้ ปัญหาสำคัญเท่าที่พบเห็นจากรากฐานคนด้านถือครองอำนาจ เราจะพบว่า **การพัฒนาขาดการเชื่อมโยงถึงด้านล่าง** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **การพัฒนาอุตสาหกรรมซึ่งมิได้เกิดจากรากฐานการเกษตร**จึงมีผลขัดแย้งกับการเกษตรอันถือเป็นพื้นฐานจริงรุนแรงยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้เอง ในด้านปฏิบัติ ทำให้ผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมเพื่อการค้าที่มีอุดมการณ์อยู่กับพื้นดินจริง ๆ เกิดความขัดแย้งกันกับกลุ่มบุคคลผู้บริหารทั้งของรัฐและธุรกิจเอกชน ซึ่งคนกลุ่มนี้คิดนำเอาภาคอุตสาหกรรมเกิดจากรากฐานวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาทำลายคนในภาคเกษตรกรรมของตนเอง

ดังจะพบความจริงว่า เกิดปัญหาที่ดินราคาสูงขึ้น รวมทั้งมลพิษทางน้ำและในอากาศทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างรวดเร็ว จนในที่สุด ชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ก็จำต้องย้ายถิ่นฐานไปหาที่ดินทำกินแห่งใหม่

นอกจากนั้น ผลกระทบจากการที่รากฐานความคิดถูกทำลาย ยังทำให้ชนรุ่นลูกรุ่นหลาน ละทิ้งสิ่งซึ่งพ่อแม่สร้างสมมาแล้ว ไปเริ่มต้นสร้างสิ่งใหม่ ๆ ตามอำเภอใจ โดยที่เข้าใจความคำว่า **อิสระภาพ** อย่างขาดรากฐาน

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การทำสวนกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมเพื่อให้เกิดรายได้สามารถเริ่มต้นจากที่ดินซึ่งมีอยู่แล้วแม้อยู่กลางใจเมือง หรือจากมุมใดมุมหนึ่งในบริเวณบ้าน ทั้งนี้และทั้งนั้น น่าจะมีเหตุอยู่ที่ความคิดของผู้ที่ปฏิบัติว่า มีอิสระ สามารถปรับได้คล่องตัวน้อยแค่ไหน แทนที่จะยึดติดอยู่กับตำรา จนกระทั่งมองไม่เห็นทางก้าวหน้าต่อไปสู่ความสำเร็จได้

ผลสำเร็จทางการค้าขึ้นอยู่กับอะไร

เรามักพูดย้ำคำว่า "คนไทย" กันจนติดปาก แต่หลายครั้งหลายหน สิ่งที่ปรากฏจากการปฏิบัติก็ทำให้สงสัยว่า เราเข้าใจความหมายของคำว่า "คนไทย" ได้ลึกซึ้งแค่ไหน

สัจธรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า ทุกชีวิตย่อมมีสองด้าน ด้านหนึ่งคือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ซึ่งอยู่ภายนอก กับอีกด้านหนึ่งคือ เงื่อนไขที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจคน ภายในกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละคน ย่อมมีกระแสซึ่งมีการหมุนเวียนระหว่างสองด้าน

ดังนั้น คนไทยจึงน่าจะมีสองด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเป็นไทแก่ตนเอง ซึ่งควรมีอยู่ในรากฐานที่ช่วยให้มีความเป็นคนไทยอย่างแท้จริง

ถ้าแต่ละคนมีความเป็นไทยอยู่ภายในรากฐาน ไม่ว่าจะประกอบการใดก็ตาม แม้การค้าขาย ย่อมประสบผลสำเร็จได้อย่างแน่นอน แต่เรามักได้ยินคำวิจารณ์ว่า "คนไทยค้าขายไม่เป็น" ย่อมหมายความว่า คนไทยขาดความเป็นไทแก่ตนเอง

ทำให้คิดอะไรก็ตาม จากรากฐานตนเองไม่สำเร็จ คงมีวิถีทางที่มุ่งไปสู่ความเป็นทาสคนชาติอื่นอย่างเห็นได้ชัดเจน

การค้ากล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรม

บทนำ

การค้ากล้วยไม้ซึ่งกระทำกันเป็นระบบ ได้เริ่มต้นจาก การผลิต การจัดการ และการค้าต้นกล้วยไม้ตั้งแต่ช่วง ประมาณปี พ.ศ. 2503 ซึ่งขณะนั้น การค้ายังคงกระทำกันอยู่ในแวดวงของการค้าต้นซึ่งเกิดจากการผสมเกสร

ผลจากการให้บริการฝึกอบรมบนพื้นฐานที่อิสระ หรืออีกนัยหนึ่งเน้นความสำคัญของการจัดการซึ่งอยู่นอกระบบทางการเป็นหลัก นอกจากนั้น ยังมีการให้โอกาสผู้เข้ารับการอบรมบริหารงานบุคคลกันเอง โดยเหตุที่มองเห็นชัดเจนว่า อุดมการณ์ดังกล่าว น่าจะนำไปใช้ประโยชน์ได้ทั้งในด้านการอนุรักษ์และพัฒนา จนกระทั่งถึงการค้า

หลักการค้าควรสร้างความหลากหลายในด้านรูปแบบ

หลักการค้า ควรวางแผนอย่างสอดคล้องกันกับธรรมชาติของตลาด แต่ก่อนที่จะคิดวางแผน ผู้ดำเนินงานควรเข้าใจได้ลึกว่า **ตลาดหาใช่การขายของซื้อของไม่ หากหมายถึง ธรรมชาติของคน** ซึ่งควรมองเห็นได้ทั้งจากผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้ซื้อ อย่างมีเหตุมีผลสัมพันธ์ถึงซึ่งกันและกันก่อนอื่น

ธรรมชาติของคนย่อมมีรสนิยมต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่ง ซึ่งคนยุคก่อนเคยกล่าวไว้ว่า **คนที่อยู่ร่วมกันย่อมต่างจิตต่างใจ** ดังนั้น **ผู้วางแผนการผลิตที่ดี พึงต้องสร้างรูปแบบผลผลิตให้มีความหลากหลาย** นอกจากนั้น ขณะนำปฏิบัติ ควรให้ความสนใจเรียนรู้ไปด้วย และหลังจากนำปฏิบัติ ควรสนใจติดตามผลงานเพื่อจะได้รู้ว่า แต่ละรูปแบบที่ผลิต ในด้านผู้ซื้อมีความต้องการในอนาคตมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ก่อนที่จะนำข้อมูลซึ่งได้รับในขณะนั้นมาปรับใช้ จำเป็นต้องมีสายตาที่มองการณ์ไกล เพื่อจะได้คาดการณ์สำหรับอนาคตได้ใกล้เคียงความจริง เนื่องจากข้อมูลซึ่งได้รับในแต่ละช่วง หลังจากเวลาผ่านไปแล้ว อาจเปลี่ยนแปลงไปไม่มากก็น้อย

ดังนั้น การที่นิสัยคนไทยส่วนใหญ่ **ปลูกอะไรมักปลูกตามกัน** จึงเป็นอุปสรรคต่อการสร้างตลาดอย่างสำคัญ หากนำประเด็นนี้มาวิเคราะห์ค้นหาความจริง จะพบว่า การ**ปลูก**

อะไรปลูกตามกันมีเหตุมาจาก การเห็นความสำคัญของเงินมากกว่าการมองคนด้วยความรู้ความเข้าใจในสัจธรรม ยิ่งเป็นผู้ที่สะท้อนความคิดออกมาชัด ๆ ว่า **การค้าขายไม่มองที่เงินได้อย่างไร** หากทำการค้าย่อมเสี่ยงต่อความเสียหายเป็นอย่างยิ่ง

ควรเริ่มต้นจากพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น

กล้วยไม้ที่มีธรรมชาติของนิสัยเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น ย่อมช่วยลดต้นทุนการผลิต และไม่ต้องเสี่ยงต่อผลเสียหายอันเกิดจากปัญหาสภาพแวดล้อมมากนัก แต่ก็หาใช่ว่าจะทำให้เกิดความประมาท โดยเหตุที่คิดว่า ตนไม่จำเป็นต้องดูแลเอาใจใส่มากนัก หากควรสนใจศึกษาการปฏิบัติอย่างดีที่สุด

ผู้เขียนเคยกล่าวย้ำเหตุผลเสมอ ๆ ว่า **การแบ่งประเทศ คนเป็นผู้แบ่ง แต่การแบ่งเขตของพันธุ์ไม้ที่เกิดตามธรรมชาตินั้น สภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นผู้กำหนด** ดังนั้น ความหมายของคำว่า **พันธุ์ไม้ท้องถิ่น** หาใช่การนำเอาขอบเขตประเทศมาใช้กำหนดไม่ หากควรใช้สภาพแวดล้อมเป็นพื้นฐาน เช่น **พันธุ์ไม้เขตร้อน**

แต่ควรมีเหตุมีผลอันเกิดจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดร่วมด้วย ดังเช่น พันธุ์กล้วยไม้ในเขตร้อนของทวีปอเมริกา กับพันธุ์กล้วยไม้ในเขตร้อนของทวีปเอเชีย ถ้าจะนำมาพิจารณาเริ่มต้น โดยเหตุที่ผู้ปฏิบัติมีถิ่นฐานอยู่ในทวีปเอเชีย ควรเริ่มจับจากความหลากหลายของพันธุ์ไม้ในเขตร้อนของทวีปเอเชียก่อน

ทั้งนี้และทั้งนั้น หากให้ความสำคัญแก่ความหลากหลายซึ่งเป็นพื้นฐานธรรมชาติ การเริ่มต้น ณ จุดนี้ ย่อมมีโอกาสคัดเลือกพันธุ์เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ได้อิสระและคล่องตัวมากกว่า

ดังนั้น นิสัยการมองข้ามความสำคัญของสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว หากมุ่งไปสนใจของซึ่งสั่งมาจากต่างถิ่น ย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการค้าของคนท้องถิ่นอย่างสำคัญ ดังเช่นที่คนไทยได้ประสบมาแล้ว ทำให้ชนชาติอื่นเข้ามาบุกรุกตลาดการค้าซึ่งควรจะอยู่ในมือคนท้องถิ่นอย่างได้ผล

ในอดีตที่ผ่านมา เราได้ปล่อยให้เขตร้อนจากถิ่นอื่น เช่น ฮาวาย ซึ่งไม่มีพันธุ์กล้วยไม้ที่สำคัญทางเศรษฐกิจ นำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางมาแล้ว โดยเฉพาะกล้วยไม้ในสกุลเด็นโดรเบียม และกล้วยไม้ในประเภทแวนดา ซึ่งนำไปจากประเทศเขตร้อนของทวีปเอเชียรวมทั้งประเทศไทยด้วย แม้นำกลับคืนมาได้ ก็เกิดจากความคิดและการปฏิบัติโดยตัวบุคคล ผลการพัฒนาจึงไม่อาจลงได้ลึกมากนัก

*ดังนั้น จึงมีคำถามเกิดขึ้นว่า เราจะคิดทำในลักษณะ **ล้อมกรอบตัวเองอยู่เพียงเรื่องกล้วยไม้** หรือควรจะร่วมมือแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับภาวะยึดติด ซึ่งทำให้การพัฒนาขึ้นอยู่กับตัว*

บุคคลร่วมไปด้วย แทนที่จะคิดว่าเป็นการทำที่นอกเหนือไปจากเรื่องกล้วยไม้ ดังที่คนไทยจำนวนไม่น้อยมักคิดเช่นนี้

การปลูก-การพัฒนา-และการค้ากล้วยไม้ของไทย เริ่มต้นจากกล้วยไม้สกุลเด็นโดรเบียม และสกุลแวนดาก่อนอื่น

ในช่วงเริ่มต้นการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทย ผลจากการเผยแพร่ความรู้ในด้านเทคโนโลยี ทำให้คนไทยสั่งกล้วยไม้จากฮาวายมาปลูกกันมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหวายลูกผสมประเภทฟอร์มกลม (phalaenopsis type) และประเภทกลีบแคบกับกลีบบิด (antelope type) ซึ่งหวายทั้งสองประเภท มีช่อยาว ก้านช่อแข็ง และดอกบานทน

หวายเป็นกล้วยไม้สกุลใหญ่มาก มีแหล่งกำเนิดอยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชียและหมู่เกาะในบริเวณเดียวกัน แต่หวายทั้งสองประเภทดังกล่าว มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะนำมาใช้พัฒนาในด้านอุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ทางการค้ากว้างขวางกว่าหวายประเภทอื่นๆ

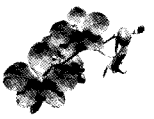
แม้ว่าหวายชนิดต่างๆในสองประเภท มิได้มีแหล่งกำเนิดอยู่ในประเทศไทยก็ตามแต่ก็อยู่ในภูมิภาคเดียวกัน และอยู่ในแหล่งซึ่งมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติเช่นเดียวกัน เช่น ในฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย และหมู่เกาะปาปัวนิวกินี โดยที่ฮาวายได้นำไปพัฒนา แบ่งแยกออกเป็นสายต่างๆ

นอกจากนั้น ยังมีแหล่งผลิตอีกสองแห่ง แม้มีการผลิตไม่มากเท่าฮาวาย คือ สวนพฤกษศาสตร์ที่เมืองโบกอร์ (Bogor) ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งช่วงนั้นอยู่ภายใต้การปกครองและการบริหารงานโดยประเทศฮอลันดา หรือเนเธอร์แลนด์ กับสวนพฤกษศาสตร์ที่เกาะสิงคโปร์ ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ

ช่วงนั้น ฮาวายซึ่งเป็นแหล่งผลิตกล้วยไม้ลูกผสมจากเขตร้อนแหล่งใหญ่ของโลก ยังอยู่ภายใต้การปกครองของสหรัฐอเมริกา โดยยังมิได้มีการยอมรับไว้เป็นมลรัฐหนึ่งของสหรัฐฯ มีคนเชื้อชาติญี่ปุ่นและจีน อพยพเข้าไปตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่บนหมู่เกาะนี้ร่วมกับคนผิวขาว

จากประสบการณ์เท่าที่ผู้เขียนมีโอกาสสัมผัสมาแล้วจากหลายช่องทาง ทำให้รู้สึกว่า **การผลิต - การจัดการ - และการค้ากล้วยไม้** ส่วนใหญ่อยู่ในมือคนเชื้อชาติญี่ปุ่นกับจีน แต่ถือสัญชาติอเมริกัน ดังจะพบหลักฐานจากที่ต่างๆ โดยเฉพาะการจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้ลูกผสม ส่วนใหญ่มีชื่อญี่ปุ่น

เนื่องจากรากฐานแนวคิดความเชื่อของคนไทยส่วนใหญ่ ได้รับการหล่อหลอมโดยอิทธิพลจากการจัดการศึกษาให้นิยมต่างชาติมาแล้ว ดังนั้น ผลจากการประชาสัมพันธ์ที่ส่งมาจากฮาวาย ทั้งในด้านข้อมูลข่าวสารและกล้วยไม้ลูกผสมซึ่งเป็นของจริง จึงทำให้คนไน

วงการกล้วยไม้ไทยตกเป็นทาสมากขึ้น และไม่เพียงแต่การเป็นลูกค้าเท่านั้น หากเป็นเครื่องมือรับสินค้ามาโฆษณาขาย ซึ่งมีความลึกซึ้งมากขึ้นไปอีก

ฮาวายเริ่มต้นส่งหวายฟอร์มกลมเข้ามาขาย ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงซึ่งฝ่ายผลิตมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเหตุที่รู้ว่าคนไทยสนใจฟอร์มดอก ซึ่งยิ่งทำให้กลีบดอกซ้อนชิดกันมาก รวมทั้งสีม่วงแดงเข้มยิ่งขึ้น คนซื้อก็จะติดตามซื้ออย่างต่อเนื่อง

แม้แผนการผลิตร่วมกับการจำหน่าย ก็จะส่งต้นที่มีดอกมาไม่กี่ต้น แต่ส่งต้นขนาดเล็กร่วมมาด้วยเป็นจำนวนมาก โดยตั้งราคาต้นมีดอกไว้สูงมาก ทำให้ผู้สนใจซื้อในระดับกลางๆ จำต้องซื้อต้นขนาดเล็ก ซึ่งมีราคาย่อมเยากว่าไปปลูก

ต้นติดดอกที่ส่งมาจำหน่าย เป็นต้นที่คัดแล้วว่าจะได้รับความสนใจในระดับหนึ่ง แต่ก็มิใช่ส่งต้นซึ่งมีดอกงามเด่นในระดับสูงมากๆ เข้ามาบริการ เพราะไม่ต้องการให้คนในตลาดมีโอกาสนำไปใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์ ทำให้ในอนาคตอาจก้าวไปอยู่ในระดับเหนือตัวเอง ส่วนต้นเล็กๆ ก็หาใช่ว่าทุกต้นจะมีคุณสมบัติเหมือนต้นใหญ่ ซึ่งถูกส่งมาเป็นตัวนำการค้าไม่ ผู้ซื้อจึงต้องยอมเสี่ยง

ขณะนั้น ผู้เขียนเรื่องนี้เริ่มรู้สึกว่า ถ้าขืนปล่อยไปเช่นนี้ คนไทยก็คงต้องตกเป็นทาสเรื่อยไป เพราะยิ่งปล่อยให้ฮาวายก้าวล้ำเข้ามามาก เราก็จะมีโอกาสลุกขึ้น*มาสู่อิสระภาพได้ยากมากขึ้น*

อาศัยที่ตนเป็นคนมีรากฐานอิสระ ทำให้พฤติกรรมเท่าที่นำปฏิบัติมาแล้วเปิดกว้างออกไปแทบจะทั่วโลก แม้ช่วงนั้นจะมีอายุยังไม่ถึง 40 ปี ผลจากการติดต่อกับคนในประเทศต่าง ๆ ทำให้มีโอกาสทราบว่า ในยุโรปตะวันตกซึ่งเป็นประเทศหนาว ก็มีการปลูกและพัฒนาหวายลูกผสมในแนวนี้มาแล้ว ทั้ง ๆ ที่ต้องอาศัยการปลูกในเรือนกระจก ซึ่งจำเป็นต้องใช้กลไกควบคุมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม ทำให้ต้องใช้ต้นทุนสูงมาก

ผู้เขียนได้สั่งหวายลูกผสมจากประเทศดังกล่าว เข้ามาศึกษาค้นคว้าอย่างละเอียดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คัดสายพันธุ์ซึ่งมีลักษณะเด่นเป็นที่น่าสนใจอย่างสอดคล้องกันกับรสนิยมของผู้ซื้อ

ตนได้พิจารณาเห็นว่า ถ้านำสายพันธุ์จากฮาวายกับสายพันธุ์จากยุโรปมาผสมข้ามกัน ควรจะเกิดแนวทางใหม่ ซึ่งช่วยให้หวายลูกผสมประเภทนี้มีคุณสมบัติดีกว่าสิ่งที่พบจากทั้งสองด้าน

หลังจากลงมือปฏิบัติประมาณ 3 ปี ผลที่ปรากฏก็ได้ยืนยันความจริงให้เห็นอย่างชัดเจน ดังจะพบว่า มีผลงานจากการผสมชุดนั้นจดทะเบียนตั้งชื่อลูกผสมใหม่ๆ ไว้กับสากล เช่น **บางกอกบิวตี้ (*Dendrobium* Bangkok Beauty) เกษตรศาสตร์ (*Dendrobium***

Kasetsart) บางเขนบิวตี้ (*Dendrobium* Bangkhen Beauty) และไทยแลนด์ บิวตี้ (*Dendrobium* Thailand Beauty) เป็นต้น ล้วนมีคุณสมบัติโดยเฉลี่ย อยู่เหนือพันธุ์จากฮาวายและยุโรป

หวายลูกผสมชุดนั้น มีผลทำให้การสั่งซื้อหวายลูกผสมประเภทนี้จากฮาวายลดปริมาณลงไปจนกระทั่งหยุดหมด นอกจากนั้น ยังมีการส่งไปขายในตลาดยุโรปต่อมาอีกไม่ต่ำกว่า 3-4 ปี

ช่วงนั้น ผู้เขียนทำการค้ากล้วยไม้ โดยนำผลผลิตจากการค้นคว้าทดลองออกจำหน่ายเผยแพร่ เพื่อต้องการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการค้า ส่วนเงินที่ได้มาก็จะนำมาใช้ในงานค้นคว้าวิจัยและงานส่งเสริม โดยเหตุที่ตนไม่ชอบอาศัยเงินคนอื่น ทำมาตลอดระยะเวลาการทำงานให้กับส่วนรวม

ดังนั้น จึงพบความจริงให้พิสูจน์ได้ว่า ผู้เขียนมิได้คิดค้าขายเพื่อประโยชน์ส่วนตัว เพราะนำความรู้เกี่ยวกับการค้าออกมาเผยแพร่แก่ผู้สนใจ รวมทั้งเปิดสอนวิชาการปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าในภาควิชาพืชสวน ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งข้อมูลที่นำมาสอนได้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองทั้งสิ้น

นอกจากนั้น ผลงานพัฒนาเรื่องนี้ หลังจากพบว่ามีผู้อื่นสามารถ จะพบว่า ผลการผสมกล้วยไม้หวายฟอร์มกลม เท่าที่กล่าวมาแล้ว ช่วงถัดมาวงการกล้วยไม้ของจังหวัดสมุทรสงครามได้นำไปทำต่อ จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง

แต่เนื่องจากปัญหาซึ่งอยู่ในรากฐานการศึกษาของคนไทยกำหนดให้ทุกสิ่งที่ปรากฏมีผลขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ทำให้ขาดการสืบทอด แม้ผลงานการผสมหวายฟอร์มกลม ซึ่งวงการกล้วยไม้ของจังหวัดสมุทรสงครามนำไปสานต่อ ก็เป็นเพียงการ **นำไปต่อยอด** จึงหมดสภาพไปในที่สุด

การพัฒนากล้วยไม้ในสายแวนดา ก็เช่นกัน ในช่วงแรก ๆ เราสั่งกล้วยไม้แวนดาลูกผสมมาจากฮาวาย เอามาขายให้คนไทย ซึ่งในช่วงนั้น น้อยคนมากที่รู้สึกได้ว่า แท้จริงแล้ว กล้วยไม้ในกลุ่มนี้มีแหล่งกำเนิดอยู่ในถิ่นเราเอง หลายคนซื้อแวนดาลูกผสมจากพ่อค้ามาปลูกด้วยความรู้สึกที่ว่า เป็นกล้วยไม้พันธุ์ต่างประเทศ

ช่วงนั้น คนไทยยังขาดความรู้เกี่ยวกับการปลูกแวนดา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แวนดาใบแบน เมื่อนำมาปลูกแล้วตายไป มักมองว่า เพราะแวนดามาจากเมืองหนาวจึงอยู่ไม่รอด

เราใช้เวลาพิสูจน์ความจริงไม่น้อยกว่า 3 - 4 ปี กว่าจะเปลี่ยนความคิดเก่า ๆ เหล่านั้น หลังจากนั้นมา ก็เริ่มมีผู้สนใจผสมแวนดาเพื่อผลิตลูกผสม แต่ส่วนใหญ่จะสะท้อนภาพการปฏิบัติให้เห็นว่า **มีแนวทางการผสม ที่นำผลงานผสมจากฮาวายมาต่อยอด** มากกว่า

การใช้พันธุ์พื้นฐานของท้องถิ่น ริเริ่มสร้างแนวทางใหม่ๆ

ความคิดริเริ่มจึงยังคงเกิดจากตัวบุคคล โดยที่ผู้เขียนเรื่องนี้มองเห็นว่า เพื่อประโยชน์ในด้านการตลาด เราควรสร้างผลผลิตใหม่ ๆ บนพื้นฐานความหลากหลาย

ดังจะพบความจริงว่า ผู้เขียนได้เขียนไว้ในหนังสือตำราการปลูกกล้วยไม้ในอดีต ที่กล่าวถึงแนวทางการผสมพันธุ์กล้วยไม้ในประเภทเดียวกันกับแวนดา ซึ่งมีหลายสกุลและมีแหล่งกำเนิดอยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชีย รวมทั้งดินแดนในเขตร้อนของมหาสมุทรแปซิฟิก โดยเรียงลำดับการผสม เริ่มจากผสมภายในชนิดเดียวกัน และการผสมระหว่างชนิดภายในสกุลเดียวกัน ไปจนถึงการผสมข้ามสกุล

ซึ่งบนพื้นฐานแนวคิดดังกล่าว มีทั้งการสร้างความหลากหลายของลูกผสม และการพัฒนาไปสู่พันธุ์ผสมลักษณะที่แปลกใหม่ ซึ่งมาจากพันธุ์พื้นฐานของเราเองก่อนอื่น

จากการมองเห็นโอกาสซึ่งคนท้องถิ่นมีมากกว่าคนต่างชาติ เนื่องจากกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติซึ่งเป็นพื้นฐานการผสมอยู่กับท้องถิ่นอย่างหลากหลาย นอกจากนั้นยังพบว่า มีหลายชนิดที่วงการกล้วยไม้ในต่างประเทศยังมิได้มานำไปใช้ผสมพันธุ์ แม้บางชนิดจะมีการนำไปแล้ว แต่ขาดโอกาสที่จะคัดต้นซึ่งมีลักษณะเด่นในด้านการค้า

แนวคิดในการส่งเสริมให้ผู้สนใจผสมกล้วยไม้ซึ่งเกิดจากรากฐานที่เปิดกว้าง มีผลทำให้การผลิตกล้วยไม้ลูกผสมในประเภทแวนดาของไทย ได้รับการพัฒนาขึ้นมาอยู่เหนือฮาวายอย่างเห็นได้ชัด และในทางปฏิบัติ หลังจากวงการกล้วยไม้ไทย มีผลงานการผสมพันธุ์กล้วยไม้ในสายแวนดาเติบโตขึ้นมาอยู่เหนือฮาวาย ย่อมหมายความว่า ขึ้นมาโดดเด่นอยู่ในระดับโลก

ช่วงนั้น เมื่อกล่าวถึงผลงานการพัฒนากล้วยไม้ลูกผสมในสายแวนดา ทั่วโลกมุ่งความสนใจมายังประเทศไทยทั้งหมด แต่ผู้เขียนมีความรู้สึกอยู่ในส่วนลึกว่า รากฐานคนไทยยังไม่แน่นเท่าที่ควร เนื่องจากมองเห็นได้ชัดเจนว่า สายพันธุ์อันเป็นที่มาของลูกผสมเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นผลจากการนำผลงานของฮาวายมาต่อยอด แทนที่จะริเริ่มสร้างแนวทางใหม่ๆ เริ่มจากพื้นฐานตัวเองจริงๆ

ระหว่างปี พ.ศ. 2509 ผู้เขียนได้รับเชิญให้เดินทางไปบรรยายในที่ประชุมสมาชิกสมาคมกล้วยไม้ต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาหลายแห่ง ทำให้มีโอกาสพบความจริงว่า ตลาดใหญ่แห่งหนึ่งของแวนดาจากประเทศไทย น่าจะอยู่ในมลรัฐฟลอริดาและบริเวณใกล้เคียง ซึ่งมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติคล้ายคลึงกับเมืองไทย และผู้สนใจกล้วยไม้มีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับสูง

ผลการเดินทางบรรยายและนำภาพสีไปฉายประกอบครั้งนั้น นับเป็นการเปิดตลาด

ต้นกล้วยไม้ลูกผสมให้แก่คนไทยอย่างสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสายของการผสมแวนดา ช่วยให้คนไทยสามารถหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากที่นั้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนั้น การที่คนไทยได้รับการเสริมพลังทางเศรษฐกิจจากตรงนั้น ยังมีส่วนช่วยให้เกิดพลังผลักดันกล้วยไม้แวนดา ออกไปสู่ตลาดประเทศอื่นๆ ซึ่งยังไม่กว้างมากนัก ให้มีผลชัดเจนมากขึ้นด้วย

อย่างไรก็ตาม จากปัญหาพื้นฐานของคนส่วนใหญ่ในสังคมไทยที่ขาดการมองกว้างและไกล ทำให้คิดแบบปิดตัวเอง ผลที่ช่วยให้ก้าวหน้าไปได้ช่วงหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับตัวบุคคลมากกว่า มาถึงช่วงหลังๆ วงการพัฒนากล้วยไม้ในสายแวนดาของไทยก็ค่อยๆ ถดถอย แต่กลับไปสะท้อนภาพความโดดเด่นขึ้นในมลรัฐฟลอริดา

หวายลูกผสม ชื่อ ปอมปาดัวร์ (Dendrobium Pompadour) กล้วยไม้ที่เคยรับใช้กลุ่มเศรษฐีมีเงินในยุคเล่นกล้วยไม้ ได้รับการปรับเปลี่ยนค่านิยมมาเป็นกล้วยไม้นำการพัฒนาสู่ยุคอุตสาหกรรมการค้าพันธุ์เริ่มแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2508 ซึ่งผู้ประกอบอาชีพค้าขายกล้วยไม้ ควรรำลึกถึงคุณค่าความสำคัญของกล้วยไม้ชนิดนี้เก็บไว้ในใจ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานความมั่งคงที่จะก้าวต่อไปสู่อนาคต

เด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ (*Dendrobium* Pompadour) หวายลูกผสมผู้บุกเบิกระบบอุตสาหกรรมการค้าดอกกล้วยไม้ของประเทศไทย

บทนำ

สืบเนื่องมาจาก ค่านิยม ในการนำกล้วยไม้มาปลูกเป็นของเล่นสำหรับกลุ่มบุคคลผู้มีอันจะกินในยุคศักดินา ที่ยกย่องกล้วยไม้พันธุ์จากต่างประเทศ จึงมีการรวมกลุ่มกันสั่งกล้วยไม้ลูกผสมชนิดต่าง ๆ เข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นช่วง ๆ หวายลูกผสมชื่อ ปอมปาดัวร์ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งถูกสั่งเข้ามาในยุคนั้น

กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติในสกุลเด็นโดรเบียม หรือที่คนไทยเรียกกันว่า สกุลหวาย มีเป็นร้อยชนิดและมีลักษณะหลากหลาย ทำให้นักพฤกษศาสตร์ต้องจำแนกออกไปเป็นหมู่ย่อย ๆ ในประเทศไทยเองก็มีปรากฏในธรรมชาติอยู่ไม่น้อย

อย่างไรก็ตาม รสนิยมของคนกรุงเทพฯ ซึ่งมีอิทธิพลกำหนดวิถีการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยในยุคนั้น ก็ได้ให้ความสนใจกับหวายในหมู่ฟอร์มดอกกลม ซึ่งมีช่อดอกยาวและตั้ง นอกจากนั้น ยังนิยมสีม่วงแดงเข้มที่สุดเท่าที่จะหาได้

วิถีทางดังกล่าว จึงเป็นตัวกำหนดแนวทางการผสมพันธุ์กล้วยไม้ในสายนี้ เพื่อสนองความต้องการของผู้ซื้อ ซึ่งในยุคนั้น **หวายปอมปาดัวร์** เป็นกล้วยไม้ลูกผสมที่มีลักษณะสอดคล้องกันกับรสนิยมมากที่สุด

ประวัติความเป็นมาของเด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์

จากวิถีทางดังกล่าว ใคร่ขออนุญาตหวนกลับไปค้นหาข้อมูลความจริง จากช่วงเริ่มแรกซึ่งมีพันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติเป็นบรรพบุรุษ โดยขอเสนอโครงสร้างการผสมจากอดีตมาถึงช่วงที่มีการจดทะเบียนตั้งชื่อ เด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์

เด็นโดรเบียม ชโรเดอเรียนัม (***Dendrobium schroederianum***)

เด็นโดรเบียม ซูเปอร์เบียนส์ (***Dendrobium superbiens***)

เด็นโดรเบียม ลุยส์ เบลอริโอต์ (***Dendrobium*** **Louis Bleriot**)

เด็นโดรเบียม ลุยส์ เบลอริโอต์ (***Dendrobium*** **Louis Bleriot**)

เด็นโดรเบียม ชโรเดอเรียนัม (***Dendrobium schroederianum***)

เด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ (***Dendrobium*** **Pompadour**)

จากภาพรวมภายในโครงสร้างการผสมทั้งหมด จะเห็นว่า หวายปอมปาดัวร์ เป็นกล้วยไม้ลูกผสมที่ผ่านการผสมมาจากพันธุ์ธรรมชาติแล้วรวมสองขั้นตอน ทั้งหมดผสมโดยบริษัทผลิตและค้ากล้วยไม้ในประเทศฝรั่งเศสชื่อ วัทเชอโร - เลอคูฟล์ (Vatcherot - Lecoufle)

เด็นโดรเบียม ลุยส์ เบลอริโอต์ ซึ่งเป็นลูกผสมช่วงแรก จดทะเบียนตั้งชื่อเมื่อปี พ.ศ. 2472 (ก่อนที่ประเทศไทยมีการปฏิวัติ ประกาศเปลี่ยนแปลงการปกครอง 3 ปี) ส่วนเด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ ซึ่งเป็นลูกผสมช่วงที่สอง จดทะเบียนตั้งชื่อเมื่อปี พ.ศ. 2477

เด็นโดรเบียม ชโรเดอเรียนัม หรืออีกชื่อหนึ่งเรียกว่า เด็นโดรเบียม ฟาแลนนอพซิส พันธุ์ ชโรเดอเรียนัม (*Dendrobium phalaenopsis* var. *schroederianum*) เป็นหวายฟอร์มดอกกลม มีกลีบใน (petals) กว้างเป็นจุดเด่น แต่มีสีม่วงแดงอ่อน ๆ ส่วน เด็นโดรเบียม ซูเปอร์เบียนส์ มีดอกสีม่วงแดงเข้มกว่า แต่มีกลีบแคบ ถัดมาถึงช่วงหลัง ๆ ผู้สนใจได้ใช้เหตุผลทางวิชาการพิสูจน์ว่า แม้กล้วยไม้ชนิดนี้จะเป็นพันธุ์ธรรมชาติ แต่น่าจะเป็นลูกผสมระหว่าง เด็นโดรเบียม ฟาแลนนอพซิส ซึ่งมีฟอร์มดอกกลม กับเด็นโดรเบียม อันดุลาตัม (*Dendrobium undulatum*) หรือมีอีกชื่อหนึ่งเรียกว่า เด็นโดรเบียม ดิสคาเลอร์ (*Dendrobium discolor*) ซึ่งกลีบดอกแคบและหยิกเป็นคลื่นและดอกมีสีเหลืองอมน้ำตาล (ดูในหนังสือ "สู่แดนมนุษย์กินคน ปาปัวนิกินี" จัดพิมพ์โดย ฝ่ายวิชาการ โครงการห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก)

ถ้าเป็นจริงตามเหตุผลทางวิชาการ แสดงว่า แม้เด็นโดรเบียม ชโรเดอเรียนัม หรือ เด็นโดรเบียม ฟาแลนนอพซิส พันธุ์ ชโรเดอเรียนัม จะมีสีม่วงแดงอ่อน ๆ แต่เลือดสีม่วงแดงมีลักษณะข่มที่แรงมาก นอกจากนั้น ผลการผสมยังทำให้สีม่วงแดงซึ่งปรากฏออก

มาจากลูกผสม เข้มกว่าพันธุ์เดิมด้วย จากเหตุนี้ เด็นโดรเบียม ซูเปอร์เบียนส์ จึงมีสีม่วงแดงเข้มกว่า เด็นโดรเบียม ชโรเดอเรียนัม

อย่างไรก็ตาม บรรพบุรุษจากธรรมชาติทั้งสองชนิด มีแหล่งกำเนิดอยู่ในดินแดน เขตร้อนซึ่งอยู่ตอนเหนือของทวีปออสเตรเลีย ครอบคลุมเกาะนิวกินี รวมถึงหมู่เกาะชวาด้วย แม้ว่าจะมิได้เกิดในประเทศไทย แต่ก็กล่าวไว้แล้วว่า การแบ่งเขตพันธุ์ไม้ที่เกิดตามธรรมชาตินั้น สภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นพื้นฐานกำหนด

การสั่งกล้วยไม้หวายชุดนี้เข้ามาปลูกในประเทศไทย

ในช่วงแรก กลุ่มผู้สนใจปลูกกล้วยไม้ในยุคศักดินา ได้สั่งหวายฟาแลนนอพซิส กับหวาย ซูเปอร์เบียนส์ เข้ามาปลูก ในช่วงนั้น เราเรียกชื่อหวาย ซูเปอร์เบียนส์ ว่า หวายคิง

ระหว่างนั้น มีการคิดปลูกกล้วยไม้ตัดดอก และมุ่งความสนใจไปที่หวาคิง เพราะต้นมีราคาถูก นอกจากนั้นยังพบว่า สามารถปลูกได้ดีและให้ดอกง่ายในสภาพแดดจัด แต่ความคิดในการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกช่วงนั้น ยังมิได้ก้าวมาถึงการจัดการอย่างเป็นระบบ หากทำกันอยู่ในครอบครัวของคนในกลุ่มผู้มีอันจะกิน และผู้ค้ากล้วยไม้เล็ก ๆ น้อย ๆ จึงมิได้คิดในด้านการปรับปรุงพันธุ์เพื่อการตัดดอกแต่อย่างใด

การปลูกกล้วยไม้ในช่วงนั้น จึงยังคงเป็นไปตามแนวคิดแบบเดิม คือนิยมหวายฟอร์มกลมสีเข้ม ถัดจากนั้นมา จึงมีการสั่งซื้อกล้วยไม้ลูกผสมชุดแรก ชื่อ เด็นโดรเบียม ลุยส์เบลอริโอต์ ซึ่งเป็นลูกผสมระหว่าง เด็นโดรเบียม ชโรเดอเรียนัม กับ เด็นโดรเบียม ซูเปอร์เบียนส์ ซึ่งเป็นผลงานผสมจากบริษัทผลิตกล้วยไม้ในประเทศฝรั่งเศส เข้ามาปลูก

หวายลูกผสมชนิดนี้ มีสีเข้มกว่าหวาย ชโรเดอเรียนัม กลีบดอกกว้างกว่าหวาย ซูเปอร์เบียนส์ แต่ยังแคบกว่าหวาย ชโรเดอเรียนัม หรือหวายฟาแลนนอพซิส หากมีช่อยาว ดอกดก และปลูกง่ายมากขึ้น

หวายลูกผสมลุยส์เบลอริโอต์ได้เข้ามีบทบาทเด่นอยู่ในวงการผู้นิยมกล้วยไม้ชุดนั้นไม่กี่ปี ในที่สุดก็มีการสั่งซื้อ เด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ จากบริษัทผู้ผสมกล้วยไม้รายเดิมเข้ามาอีก

เราพบความจริงว่า ทั้งเด็นโดรเบียม ลุยส์เบลอริโอต์ และ เด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ จดทะเบียนตั้งชื่อตัวละครในวรรณคดีฝรั่งเศส

เด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ เป็นหวายลูกผสมในประเภทฟอร์มดอกกลม ที่จัดว่าได้รับความนิยมสูงสุดตามรสนิยมของผู้เล่นกล้วยไม้ในยุคนั้น กล่าวคือมีลักษณะกลีบกว้างและสีม่วงแดงเข้ม นอกจากนั้น ยังมีช่อยาว ให้ดอกง่าย อีกทั้งมีกลีบดอกค่อนข้างหนา แข็ง

แรง ช่วยให้มีความทนทานสูง

ในวงการของผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นของเล่น ซึ่งมักใช้คำพูดว่า นักเล่นกล้วยไม้ หรือ นักเลงกล้วยไม้ ได้รวมตัวกันสั่งหวายลูกผสมชนิดนี้เข้ามาจำนวนหนึ่ง โดยเหตุที่คิดว่า การร่วมทุนกันจะช่วยลดค่าใช้จ่ายลงไปได้บ้าง หลังจากต้นไม้มาถึง จึงใช้วิธีแบ่งกันโดยการจับสลาก เนื่องจากรู้ว่าเป็นกล้วยไม้ลูกผสมแต่ละต้นอาจให้ดอกไม่เหมือนกันได้

หลังจากกล้วยไม้มาถึง และแบ่งกันเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต่างคนก็นำไปปลูก หลังจากเห็นดอกแล้ว จึงพบความจริงว่า มีลักษณะในรายละเอียดแตกต่างกัน แม้อาจไม่มากนัก ดังนั้น จึงมีการตั้งชื่อแต่ละต้นหรือแต่ละสายพันธุ์ โดยใช้ชื่อเจ้าของ เช่น ต้นพะตะบะ ต้นหลวงอธึก ต้นเจ้าคุณฤทธิ์ ต้นขุนพิชัย ซึ่งช่วงนั้น ต้นพะตะบะ ได้รับการพูดถึงกันมากที่สุด นอกจากนั้นก็มี ต้นขุนพิชัย (คุณพ่อของคุณกัลยา สาคริก ภรรยาผู้เขียน)

ค่านิยมคนไทยช่วงนั้นมองว่า คนที่มีกล้วยไม้มากที่สุดเป็นเจ้าของกล้วยไม้ที่มีราคาแพงที่สุดและได้รับรางวัลที่ 1 จากการประกวดมากที่สุด คือ **ราชากล้วยไม้** ดังนั้นบรรดาผู้เล่นกล้วยไม้หลายคนจึงคิดว่า ถ้าตนมีหวายปอมปาดัวร์มากกว่าคนอื่น ก็จะได้รับการยกย่องว่าเป็น **ราชากล้วยไม้**

ช่วงนั้น เงินเดือนผู้จบปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัย ได้เดือนละ 512 บาท แต่หวายปอมปาดัวร์ ต้นขนาดปานกลาง ราคาต้นละ 4,000 ถึง 5,000 บาท ถ้าต้นขนาดใหญ่อาจถึง 7,000 ถึง 8,000 บาท

ทลายกำแพงความคิดเพื่อการพัฒนา

ผู้เขียน เริ่มต้นสร้างงานด้านกล้วยไม้จากจิตวิญญาณที่อยู่กับประชาชน มากกว่ายึดติดอยู่กับงานด้านราชการ ช่วงนั้น ผลงานเริ่มปรากฏเป็นที่ยอมรับจากคนในมุมกว้างมากขึ้น ทั้ง ๆ ที่ตนรู้สึกว่าเท่าที่ทำมาแล้ว ยังห่างจากเป้าหมายซึ่งตั้งใจไว้

เมื่อได้รับการยอมรับจากคนทั่วไป มักได้ยินเสียงสะท้อนกลับมาว่า ผู้เขียนเป็นราชากล้วยไม้ หลายคนถามว่า "ที่บ้านคงจะมีกล้วยไม้มากมายใช่ไหม?" ติดตามมาด้วยคำถามอีกประโยคหนึ่งว่า "ขอไปชมกล้วยไม้ที่บ้านได้ไหม?"

ผู้เขียนรับฟังแล้ว มองเห็นทันทีว่า คนจำนวนไม่น้อยยังยึดติดอยู่กับภาพพจน์เก่า ๆ ซึ่งมีผลปิดกั้นความเจริญของสังคม และคงไม่ใช่แต่เพียงเรื่องกล้วยไม้ เท่านั้น

ตนก็ไม่ได้ตำหนิใคร นอกจากตอบกลับไปว่า ใช่แล้วครับ ผมมีกล้วยไม้มากมาย แต่ถ้าอยากชมขอให้ไปชมที่ประชาชน เพราะกล้วยไม้ของทุกคนในสังคมก็เหมือนของผม

ผู้เขียนขอสารภาพความจริงว่า ตนเป็นคนคิดสวนทางกันกับกระแสค่านิยมของคน

จำนวนมาก ยิ่งในกลุ่มที่กล่าวกันว่าคือผู้มีอันจะกิน นอกจากนั้นในการปฏิบัติ ผู้เขียนยังเป็นคนที่รักอิสระ จึงทำทุกสิ่งจากความจริงใจมาโดยตลอด

แม้ความคิดที่มอง **หวายปอมปาดัวร์** ก็ไม่ได้มุ่งที่มูลค่า หากคิดว่าวันหนึ่งข้างหน้าคงจะมีโอกาสใช้เป็นกล้วยไม้ตัดดอกแห่งยุคบุกเบิก

จากราคาต้นละหลายพันบาทลงมาเหลือสิบบาท

จากความคิด ซึ่งหลายคนมุ่งสร้างภาพ ราชากล้วยไม้ ให้แก่ตัวเองของกลุ่มบุคคลผู้เล่นกล้วยไม้ ทำให้ต่างคนต่างเร่งขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณ ในลักษณะซ่อนเร้นมิให้คนอื่นรู้

ผู้เขียนคาดการณ์ได้ว่า แต่ละคนกำลังคิดว่า ถ้าตนมีหวายปอมปาดัวร์เป็นเรือนร้อยต้น หลังจากคิดเป็นมูลค่า เช่นที่คนยุคก่อนกล่าวกันว่า ดีดลูกคิดรางแก้ว คงจะกลายเป็นราชากล้วยไม้ สำเร็จแน่ คนที่คิดลักษณะเช่นนี้ เสมือนว่า ตนอยู่คนเดียวในโลก

ถ้าเข้าใจความจริงจะรู้ว่า หลายคนคิดและปฏิบัติแบบเดียวกันหมด เพราะคนเหล่านี้มีรากฐานมาจากจุดเดียวกันด้วย

บรรพบุรุษของหวายลูกผสมชนิดนี้ มีแหล่งกำเนิดอยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชีย ดังนั้น ลูกผสมที่เกิดขึ้นจึงมีนิสัยปลูกและขยายพันธุ์ง่ายมาก ยิ่งเป็นผลจากการนำมาผสมแล้วก็ยิ่งทำให้ง่ายมากขึ้น

ดังนั้น การขยายพันธุ์กล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์จึงเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก แม้ช่วงนั้นยังไม่มีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ทำให้ต้องใช้วิธีตัดแยกลำหน้าลำหลัง โดยใช้มือกับมีดคม ๆ เล่มหนึ่ง

ความรู้สึกอยากที่จะให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่คิดจะดูดอก แต่ใช้มีดตัดลำเดี่ยว ๆ เพื่อให้แต่ละลำแตกหน่อใหม่ แม้ว่าจะได้หน่อขนาดเล็ก เพราะการมีลำพี่เลี้ยงเพียงลำเดียว ไม่อาจช่วยให้หน่อใหม่โตเท่าที่ควร แต่เจ้าของก็คิดว่า ลำถัดไปจะโตมากขึ้นเอง ขอให้ได้จำนวนต้นมาก ๆ ไว้ก่อน

หลังจากเวลาผ่านพ้นมาได้ไม่นาน ความก็แตก เพราะมีคนบุกเข้าไปขโมยกล้วยไม้จากบ้านหนึ่ง โดยมีเป้าหมายอยู่ที่หวายปอมปาดัวร์ ในที่สุด บ้านอื่น ๆ ก็ถูกบีบให้ต้องเปิดเผย จึงปรากฏออกมาเป็นความจริงว่า หลายบ้านต่างก็มีกันคนละหลายร้อยต้น

ราคาหวายปอมปาดัวร์คงไม่ใช่ต้นละหลายพันบาทอีกต่อไปแล้ว หากตกลงมาเหลือไม่กี่สิบบาท จนในที่สุด เหลือเพียงต้นละ 10 บาท หรือต่ำกว่านี้

ถ้าไม่ตัดแยกขยายพันธุ์ต่อไป ต้นจะทรุดโทรมในที่สุด แต่ถ้าขยายพันธุ์ต่อไปอีกก็จะต้องมีที่ดินและสร้างโรงเรือนเพิ่ม ในที่สุด จึงปรากฏว่า มีการนำกระถางหวายปอมปาดัวร์

ซึ่งติดลวดสาแหรกแขวนเอาไว้มามัดเป็นกำ กำละ 10 กระถาง มาวางขายข้างรางรถราง หน้าบริเวณแม่ธรณีบีบมวยผม ขายกำละไม่เกิน 100 บาท ในช่วงนั้น ตลาดนัดต้นไม้ยังอยู่บริเวณริมคลองหลอด

เกิดความคิดค้ากล้วยไม้แบบสลับท้องถิ่น

หลักการค้ากล้วยไม้ที่น่าสนใจ เกิดขึ้นในช่วงซึ่งหวายปอมปาดัวร์ราคาตกมาก รวมทั้งมีปริมาณมากขึ้น จนกระทั่งทำให้คนไทยส่วนใหญ่เมินหน้าหนี

ช่วงนั้นที่สิงคโปร์ซึ่งมีการผสมพันธุ์และผลิตแวนดาลูกผสมประเภทใบร่องชื่อแวนดา ตัน เชย์ ยัน (*Vanda* Tan Chay Yan) และกำลังเป็นที่นิยมของคนไทยอย่างกว้างขวาง ต้นขนาด 4 - 5 นิ้ว ซึ่งขายกันในกรุงเทพฯ ราคาต้นละ 300 - 500 บาท

ส่วนผู้สนใจกล้วยไม้ในสิงคโปร์เอง รู้สึกเคยชินกับแวนดาใบร่องลูกผสมชนิดนี้เพราะมีการผลิตออกมาขายมากขึ้น

มีพ่อค้ากล้วยไม้คนไทยมองเห็นช่องทาง ซื้อหวายปอมปาดัวร์จากเมืองไทยไปขายในสิงค์โปร์ เสร็จแล้วหาซื้อแวนดา ตันเชย์ยัน จากสิงคโปร์นำมาขายในกรุงเทพฯ ได้เงินมากจากทั้งสองด้าน

ปกติคนไทยจำนวนมาก เมื่อคิดค้าขายกับที่อื่น มักเอาความนิยมของตนเป็นเกณฑ์พิจารณาตัดสิน แทนที่จะเอาความต้องการของแหล่งซึ่งเป็นตลาดมาใช้พิจารณา แต่รายที่รู้จักคิดแบบสลับท้องถิ่น ช่วยให้มองเห็นช่องทางหาตลาดได้ง่าย นับว่ามีความสามารถในเชิงการค้า สะท้อนให้ผู้คิดทำการค้าที่น่าสนใจค้นหาความจริง นำมาพิจารณาค้นหาเหตุผล

ปริมาณต้นเด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ ล้นตลาด ช่วยให้มีตลาดก้าวไกลมากขึ้น

สิ่งที่ผ่านมาแล้วทั้งหมด ถ้ามองที่คน จะพบความจริงว่า มีการดิ้นรนเพื่อหาทางออกเป็นธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม สภาพเหล่านั้น หาได้ช่วยแก้ไขปัญหาอย่างจริงจังไม่

อนึ่ง ในช่วงที่ผ่านมาผู้เขียนและต่อมาได้มีบรรดาศิษย์เข้ามาร่วมด้วยมีการให้บริการฝึกอบรมภาคค่ำ เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปลูกกล้วยไม้รวมทั้งการจัดการและการตลาด ปรากฏว่ามีผู้สนใจปลูกไม้ดอกในบริเวณบางแคและหนองแขม ซึ่งเคยปลูกมะลิ ซ่อนกลิ่น ฯลฯ เข้ารับการอบรมด้วย

หลังจากผ่านการอบรมแล้ว ได้เริ่มต้นปลูกกล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์เพื่อขายดอกในโอกาสที่ต้นกล้วยไม้ชนิดนี้มีราคาถูกมาก นอกจากแหล่งความรู้ซึ่งได้รับจากการอบรมแล้ว

ช่วงนั้น ยังมีทั้งรายการวิทยุและโทรทัศน์ ซึ่งทำในลักษณะสานข้อมูลความรู้ถึงกัน ให้ผู้สนใจสามารถติดตามได้ด้วย

ในที่สุด ประมาณช่วงปี พ.ศ. 2508 ก็ได้มีชาวสวนเริ่มต้นปลูกกล้วยไม้ตัดดอกในรูปแบบอุตสาหกรรมเกิดขึ้น โดยคนในกลุ่มดังกล่าวที่บริเวณอำเภอบางแค ซึ่งอยู่ด้านทิศตะวันตกของกรุงเทพฯ โดยที่ช่วงนั้น บริเวณนั้นยังไม่มีสิ่งก่อสร้างมากนัก หากมีสภาพทั่วไปเป็นสวน และสวนกล้วยไม้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ตามริมคลองซึ่งใช้เรือเป็นพาหนะ

ภาพที่กล่าวถึง ได้สะท้อนข้อมูลและแนวคิดให้เห็นความจริงว่า การริเริ่มบุกเบิกสิ่งใดก็ตาม ช่วงแรก จำเป็นต้องเกิดปัญหาก่อนอื่น หลังจากนั้นจึงจะเริ่มต้นก้าวต่อไปได้ ในกรณีการผลิตดอกกล้วยไม้เป็นการค้าก็เช่นกัน ถ้าคิดจะก้าวไกลออกไปข้างหน้า ช่วงแรกย่อมไปได้ยาก

กรณีนี้ ปัญหาแรกคือค่าใช้จ่ายในการขนส่งทางอากาศ เพราะคิดจะส่งไปขายตลาดต่างประเทศ ในขณะที่ปริมาณการผลิตยังมีน้อย ย่อมทำให้ค่าขนส่งต่อหนึ่งหน่วยสูงมาก ทำให้เป็นไปได้ยาก

คงปล่อยให้ปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่ง จึงจะทำให้ค่าใช้จ่ายในการขนส่งเฉลี่ยลดลงมาสู่จุดที่เหมาะสม หลังจากนั้น ก็จะเริ่มต้นเป็นไปได้ ถัดจากนั้นต่อไป ไม่เพียงดอกกล้วยไม้เท่านั้น แม้ผลิตผลซึ่งเป็นดอกไม้ชนิดอื่น รวมทั้งต้นไม้ประเภทไม้ประดับต่าง ๆ ที่คิดจะส่งเข้าตลาดเดียวกัน ย่อมอาศัยช่องทางซึ่งดอกกล้วยไม้ได้บุกเบิกไว้ก่อน ไปด้วยกันได้

ผู้เขียนจึงได้เคยกล่าวว่า ดอกกล้วยไม้เป็นผู้บุกเบิกทางให้กับต้นไม้ดอกไม้ชนิดอื่น และผู้ที่คิดค้าขายดอกกล้วยไม้ จะมองเห็นดอกกล้วยไม้เป็นดอกกล้วยไม้ไม่ได้ หากควรมองว่าดอกกล้วยไม้ก็คือดอกไม้เช่นเดียวกับดอกไม้ชนิดอื่น

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากพื้นฐานความเป็นมาของผู้ปลูกกล้วยไม้ในลักษณะที่เป็นของเล่น มีการล้อมกรอบตัวเองไว้อย่างแคบ ๆ ดังเช่นที่พบว่ามีการถือพรรคพวกค่อนข้างแรงมาก ดังนั้น เมื่อรากฐานความคิดถือพรรคพวก ย่อมมองภาพกล้วยไม้แยกออกจากต้นไม้ดอกไม้อื่น ๆ อย่างเห็นได้ชัด

อนึ่ง ในช่วงแรก การผลิตและการสั่งดอกกล้วยไม้ไปขายในตลาดต่างประเทศยังคงมีแต่ดอกกล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์ชนิดเดียว จึงขัดกับหลักการตลาด ซึ่งควรจะสร้างพื้นฐานให้มีความหลากหลาย และตลาดที่รองรับผลผลิตช่วงนั้น มุ่งสู่ตลาดยุโรป โดยเน้นที่ประเทศเยอรมันและเนเธอร์แลนด์ ซึ่งเป็นแหล่งการกระจายดอกไม้แหล่งใหญ่

แต่เนื่องจากดอกกล้วยไม้จากเมืองร้อน ยังเป็นของใหม่มากสำหรับตลาดในประเทศ

เขตอบอุ่น ประกอบกับยังมีปริมาณไม่มากนัก ปัญหาเรื่องการผลิตของชนิดเดียวจึงยังไม่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้เริ่มมองเห็นแล้วว่า ถ้าขืนปล่อยไว้นาน ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นในอนาคตอย่างแน่นอน

ชื่อหวายปอมปาดัวร์เพี้ยนไปตามกระแสสังคมไทย

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า แม้บรรพบุรุษของกล้วยไม้ลูกผสมชนิดนี้จะมีแหล่งกำเนิดอยู่ในภูมิภาคเอเชียเขตร้อน แต่บริษัทธุรกิจกล้วยไม้ในประเทศฝรั่งเศสซึ่งอยู่ในทวีปยุโรปตะวันตก ก็ได้นำไปใช้ผลิตลูกผสม ส่งกลับมาขายคนเอเชีย และจดทะเบียนตั้งชื่อจากการใช้ชื่อตัวละครในวรรณคดีฝรั่งเศสว่า **"ปอมปาดัวร์"**

คนไทยซึ่งมีรากฐานความรู้สึกนึกคิดยึดติดค่อนข้างมากตลอดจนมีการนิยมของต่างประเทศอยู่แล้ว ทำให้จำชื่อตัวละครเต็ม ๆ ว่า "มาดาม ปอมปาดัวร์" ซึ่งมีคำว่า มาดาม เกินไปจากชื่อกล้วยไม้ที่จดทะเบียนเป็นทางการไว้แล้ว

นอกจากนั้น นิสัยคนไทยส่วนใหญ่ชอบคิดและทำอะไรง่าย ๆ โดยไม่คำนึงถึงความสำคัญของกฎระเบียบ ทีแรกก็นิยมเรียกชื่อกล้วยไม้ชนิดนี้ว่า หวายมาดามปอมปาดัวร์ หลังจากนั้นมีการขยายพันธุ์กันอย่างกว้างขวาง ก่อนที่จะก้าวต่อมาถึงช่วงซึ่งปลูกตัดดอกเป็นการค้า การเรียกชื่อกล้วยไม้ชนิดนี้ได้หดลงมาเหลือเพียงสั้น ๆ ว่า **"หวายมาดาม"** ซึ่งเป็นที่เข้าใจกันในหมู่คนไทย

ยิ่งไปกว่านั้น หลังจากเริ่มต้นการค้าดอกหวายปอมปาดัวร์ได้ไม่นาน การใช้ชื่อ **"หวายมาดาม"** ได้ลุกลามกลับไปสู่ระบบการค้าดอกไม้ในยุโรป จนทำให้ฝรั่งที่เกี่ยวข้องบางราย พลอยเรียกชื่อหวายชนิดนี้ว่า **"มาดาม"** ไปด้วย

บริษัทการบินไทย จำกัด ได้ประกาศตั้งชื่อบริการโดยใช้กล้วยไม้เป็นสัญลักษณ์

ระหว่างช่วงใกล้เคียงกันนั้นเอง บริษัทการบินไทย จำกัด ซึ่งเริ่มต้นคุ้นเคยกับการขนส่งดอกกล้วยไม้ไทยมากขึ้น ประกอบกับความรู้สึกคงจะเห็นว่า ชาวต่างประเทศให้ความสนใจกล้วยไม้ไทยมากขึ้นด้วย จึงได้ประกาศตั้งชื่อบริการว่า **"บริการเอื้องหลวง"**

นอกจากนั้น ในด้านการปฏิบัติ ได้ปรากฏผลออกมาอย่างชัดเจนให้เห็นว่า มีการใช้ดอกกล้วยไม้ หวายปอมปาดัวร์ ทั้งในด้านการประชาสัมพันธ์ ลักษณะทางการค้า ในสิ่งพิมพ์รวมทั้งสื่ออื่น ๆ

กับการให้บริการภายในเที่ยวบิน โดยใช้ดอกกล้วยไม้ หวายปอมปาดัวร์ มัดเป็นช่อแจกผู้โดยสาร ซึ่งกระทำมาเป็นเวลานานมาก จนกระทั่งภาพดอกหวายปอมปาดัวร์เข้าไปฝังลึกอยู่ในความรู้สึกคนทั่วไป ที่ใช้บริการการบิน

อย่างไรก็ตาม รากฐานคนทั่วไปในสังคมไทยตกอยู่ในสภาพที่อาจกล่าวว่า "ได้ใหม่ลืมเก่า" ถัดมาถึงอีกช่วงหนึ่งจึงปรากฏว่า หลังจากผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกได้กล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ จึงละทิ้งการปลูกหวายปอมปาดัวร์ ไปจนกระทั่งทำให้หาดอกมาบริการในเที่ยวบินยากมากยิ่งขึ้น

ถึงขั้นต้องอนุโลมนำดอกกล้วยไม้ลูกผสมชนิดอื่นมาใช้แทนซึ่งช่วงแรก ๆ ผู้โดยสารที่มีความรู้มักนำมาวิจารณ์เป็นครั้งคราว

ผลกระทบจากธรรมชาติของสังคมทำให้เกิดการรวมกลุ่ม

หวนกลับไปสู่ช่วงเริ่มแรกของการค้าดอกกล้วยไม้ส่งขายต่างประเทศ ซึ่งมีการปลูกหวายปอมปาดัวร์ชนิดเดียว มีคนจีนที่เคยทำสวนปลูกผักอยู่แถวอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี และสั่งผลิตภัณฑ์จำพวกปุ๋ยและสารเคมีจากต่างประเทศเข้ามาขายรวม 2 ราย เป็นผู้ติดต่อส่งดอกกล้วยไม้ไปจำหน่ายในตลาดยุโรป

หลังจากดำเนินการมาได้ไม่เกิน 3 ปี เกิดความขัดแย้งกันรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบทำให้ชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเกิดปัญหา ในที่สุด จึงมีการรวมตัวกัน 22 สวน เดินทางมาปรึกษาผู้เขียนที่บ้าน ในที่สุดหลังจากมีการปรึกษากัน จึงลงความเห็นให้รวมกลุ่มบริหารงานกันเองอย่างอิสระ ผู้เขียนได้เสนอทางเลือกว่า จะจดทะเบียนเป็นสหกรณ์หรือจดทะเบียนเป็นบริษัทเอกชน โดยใช้หลักสหกรณ์เป็นพื้นฐาน เพื่อกำหนดโครงสร้างการดำเนินงาน ถ้าจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ ก็จะได้สิทธิพิเศษบางอย่าง แต่เปิดโอกาสให้อิทธิพลจากราชการเข้ามาแทรกแซง

ถ้าจดทะเบียนเป็นบริษัทเอกชน แต่ใช้หลักสหกรณ์เป็นพื้นฐานดำเนินงานแม้จะต้องสูญเสียสิทธิพิเศษบางอย่าง แต่จะทำให้การดำเนินงานคล่องตัวมากขึ้น นอกจากนั้นยังสามารถกำหนดให้มีงานค้นคว้าวิจัยทางวิชาการและองค์ประกอบอื่น ๆ อยู่ภายใต้ระบบการจัดการเดียวกันได้

ในที่สุด กลุ่มชาวสวนที่มาหาก็ตัดสินใจเลือกจดทะเบียนทำเป็นบริษัท และขอให้ ผู้เขียนตั้งชื่อให้ ซึ่งตนก็ได้ตั้งชื่อว่า **"บริษัทบางกอกฟลาวเออร์ เซ็นเตอร์ จำกัด"** หลังจากจดทะเบียนเป็นทางการแล้ว ก็ได้มีการเลือกตั้งกรรมการซึ่งมาจากชาวสวนเอง โดยตั้งปณิธานไว้ว่าใคร่จะได้เห็นองค์กรนี้เป็นของชาวสวนทุกคน ตนจึงปฏิเสธที่จะเข้าไปร่วมถือหุ้น

เพื่อหาประโยชน์ส่วนตัวทางการค้า

บนพื้นฐานการจัดการให้มีผลครอบคลุมทั้งงานค้นคว้าวิจัยด้านวิชาการ มีห้องปฏิบัติการในการขยายพันธุ์กล้วยไม้ มีโรงงานบรรจุหีบห่อ เลยไปถึงการจัดการและการตลาดเช่นที่เรียกกันว่า ครบวงจร

แต่ในช่วงปูพื้นฐาน ประมาณ 5 - 10 ปีแรก เริ่มต้นจากระดับพื้นดินไปก่อน แม้การคัดคุณภาพดอกไม้และการบรรจุหีบห่อ เริ่มต้นจากสภาพที่มีชาวสวนนั่งทำงานบนพื้นซีเมนต์โดยเช่าห้องแถวสองคูหา ซึ่งหันหน้าออกถนนชอยและหันหลังลงคลอง เพื่อสะดวกแก่การขนส่งดอกไม้ เนื่องจากสวนกล้วยไม้ตัดดอกในช่วงนั้น ส่วนหนึ่งอยู่ริมคลอง แสดงถึงการคิดวางแผนอย่างสอดคล้องกันกับสภาพที่เป็นจริง

ประเด็นการตลาด มีคนจีนหนึ่งในสองรายที่กล่าวแล้ว เลิกกิจการค้าดอกกล้วยไม้ได้มอบตลาดยุโรปซึ่งเคยมีอยู่ในมือให้ชาวสวนกลุ่มนี้ทั้งหมด นับเป็นโอกาสดีมากเกี่ยวกับเรื่องตลาด ระหว่างช่วงเริ่มต้น

การบริหารและการจัดการโดยกลุ่มชาวสวนในช่วง 10 ปีแรก สะท้อนภาพให้เห็นความเจริญก้าวหน้าอย่างน่าพอใจมาก มีชาวสวนกล้วยไม้ในละแวกเดียวกันสนใจสมัครเข้ามาถือหุ้นเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นอย่างกว้างขวาง จากเดิม 22 สวนเพิ่มขึ้นเป็นเรือนร้อย

สิ่งที่น่าสนใจมากได้แก่ผลจากการคิดร่วมกันของกลุ่มชาวสวนเอง ทำให้มีกฎข้อหนึ่งปรากฏออกมาว่า จะไม่มีเงินปันผลให้กับผู้ถือหุ้น แต่รวมเงินปันผลไว้ในมูลค่าซึ่งบริษัทจ่ายให้กับสมาชิกผู้นำดอกกล้วยไม้มาขายให้บริษัท

ประเด็นนี้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้มีเงิน แต่ไม่ได้ปลูกกล้วยไม้ มาใช้โอกาสกว้านซื้อหุ้น ผู้เขียนชื่นชมความคิดลักษณะนี้ ซึ่งเกิดจากชาวสวนเองเป็นอย่างมาก

ผลจากการดำเนินงาน ทำให้ชาวสวนผู้เป็นสมาชิกมีฐานะดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนั้น ยังทำให้มีจำนวนสมาชิกเพิ่มขึ้นกว่า 200 ราย กระจายอยู่ในบริเวณด้านทิศตะวันตกของกรุงเทพฯ เลยไปถึงจังหวัดใกล้เคียง

ผู้เขียนรู้สึกว่า ถึงเวลาแล้วที่จะต้องพัฒนาการศึกษาของชาวสวนกล้วยไม้ ให้มีโลกทัศน์กว้างไกลออกไปอีก โดยใช้หลักการเดินทวนกระแส ที่สร้างปัญหาการตลาดไว้ให้กับชาวสวน เช่นที่เกิดกับพืชผลอื่น ๆ มาแล้ว

นอกจากนั้น ยังมองเห็นว่า การปลูกหวายปอมปาดัวร์อย่างเดียว เช่นเดียวกันกับการปลูกอะไรปลูกตามกัน เป็นการขัดกับหลักการตลาดซึ่งควรจะสร้างความหลากหลายของผลผลิต เพราะเกษตรกรมีความคิดอิสระ

ทลายกำแพงที่ปิดกั้นตลาดการค้าให้กับเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้

หากมองเห็นวิถีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจน ย่อมพบความจริงว่า ทิศทางใดที่สร้างปัญหา ถ้ามองทวนกระแสและนำปฏิบัติอย่างจริงจัง ย่อมแก้ปัญหาได้ทุกเรื่อง โดยไม่จำเป็นต้องยึดติดอยู่กับตำราใด ๆ ทั้งสิ้น

ผู้เขียนมองเห็นปัญหาที่อยู่ในระบบการผลิตถึงการตลาดได้ชัดเจนมานานพอสมควรแล้ว ผู้รับผลผลิตมาสู่ตลาดมักปิดบังไม่ให้ผู้ผลิตรู้ว่าตนนำไปขายที่ไหน และผู้ซื้อนำไปใช้ประโยชน์อย่างไร

นอกจากนั้น เกษตรกรผู้ผลิตส่วนใหญ่ หลังจากขายผลิตผลได้เงินแล้ว มักไม่สนใจออกไปติดตามศึกษาหาความรู้จากภายนอก เพื่อนำข้อมูลกลับมาใช้พัฒนาการผลิตของตนให้สอดคล้องกันกับความต้องการของตลาด

ดังนั้น หลังจากการดำเนินงานของกลุ่มผ่านพ้นมาประมาณ 9 ปี และพบว่าเกษตรกรผู้ปลูกกล้วยไม้มีรายได้เพิ่มขึ้นถึงระดับหนึ่ง ตนจึงได้แนะนำให้รวมตัวกันเดินทางออกไปศึกษาหาความรู้ หลายคนพูดภาษาต่างประเทศไม่เป็น แต่การมีโอกาสมองเห็นด้วยตาตนเองก็มีส่วนช่วยได้ นอกจากนั้น ผู้เขียนสนใจที่จะเดินทางร่วมไปด้วย และอาศัยแรงศรัทธากลุ่มชาวสวนจึงช่วยกันออกค่าใช้จ่ายให้ ตนจึงทำหน้าที่เป็นล่ามและช่วยชี้แนะให้แต่ละคนมองเห็นประเด็นต่าง ๆ ซึ่งน่าจะนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงผลิตผล เพื่อให้สอดคล้องกันกับความต้องการของตลาดมากขึ้น

ก่อนเดินทางไป ได้มีการวางแผนส่งดอกกล้วยไม้ซึ่งผลิต ส่งไปขายให้ไปถึงมือผู้ซื้อในช่วงเวลาเดียวกัน ทำให้มีโอกาสพบความจริงว่า ผู้ซื้อใช้ใบเฟิร์นซึ่งสั่งมาจากมลรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา นำมามัดช่อร่วมกับดอกกล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์จากประเทศไทย รวมทั้งนำไปมัดช่อรวมกับดอกไม้ชนิดอื่นซึ่งมีหลากสี

นอกจากนั้น อีกด้านหนึ่งยังพบว่า คนยุโรปนิยมซื้อดอกไม้มัดช่อเป็นประเพณีนิยมในชีวิตประจำวันด้วย ดังนั้นจึงคิดได้ว่า ตลาดยุโรปต้องการไม้ตัดใบเป็นอีกส่วนหนึ่ง และมองเห็นว่า สภาพแวดล้อมของประเทศไทยซึ่งเป็นเขตร้อน มีพันธุ์ไม้ที่น่าจะนำมาพิจารณาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง แม้ใบเฟิร์นก็มีหลายชนิด นอกจากนั้น แรงงานที่ใช้ในการมัดช่อยังมีไม่น้อย อีกทั้งอัตราค่าแรงไม่สูงนัก ถ้าสามารถผลิตช่อดอกสำเร็จรูปได้แต่ในกรุงเทพฯ น่าจะช่วยให้คนไทยมีรายได้เพิ่มขึ้น

หลังจากเดินทางกลับกรุงเทพฯ จึงมีผลทำให้เกิดสิ่งสำคัญอย่างน้อยสามเรื่อง เรื่องแรก มีการปลูกหวายลูกผสมสีอื่น ๆ นอกเหนือจากที่เคยปลูกหวายปอมปาดัวร์สีเดียวเช่นแต่ก่อน เป็นการเปิดตลาดให้กว้างมากขึ้น ส่วนเรื่องที่สอง มีการปลูกเฟิร์นไว้ใต้โต๊ะตั้ง

กระถางกล้วยไม้ ช่วยรับน้ำและปุ๋ยที่เหลือจากกล้วยไม้ โดยไม่ปล่อยให้ผ่านลงดินไปอย่างเปล่าประโยชน์ นอกจากนั้น มวลของต้นเฟิร์น (ใช้เฟิร์นใบมะขาม) ยังมีส่วนช่วยเป็นฐานซับความชุ่มชื้นให้กับสภาพแวดล้อมภายในสวน เพื่อประโยชน์ในการเจริญงอกงามของต้นกล้วยไม้ด้วย

ส่วนเรื่องที่สาม ช่วยให้มีงานมัดช่อดอกกล้วยไม้เกิดขึ้นในโรงงานคัดคุณภาพและบรรจุดอกกล้วยไม้ลงกล่อง นอกจากนั้น ยังมีการสร้างความหลากหลายของรูปแบบการมัดช่อโดยออกแบบให้มีความแตกต่างกัน เพื่อให้โอกาสผู้สั่งซื้อสามารถเลือกได้กว้างมากขึ้น

เพราะเราสามารถทลายกำแพงที่ปิดกั้นตลาดการค้ากล้วยไม้ให้กับเกษตรกร ดังได้กล่าวมาแล้ว จึงทำให้การค้ากล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรม ดำเนินมาได้จนถึงช่วงหลัง ๆ แต่แล้วก็เริ่มอ่อนกำลังลง ดังที่รู้สึกได้ ผู้เขียนคิดว่า ถ้าสามารถทลายกำแพงที่ปิดกั้นการศึกษาของสังคมไทยเท่าที่เป็นมาแล้วได้สำเร็จ วงการกล้วยไม้ไทยจะเจริญก้าวหน้าสู่อนาคตได้อย่างมั่นคง เพราะเหตุว่า จากประสบการณ์ในการทุ่มเททำงานทำให้พบความจริงว่า คนยิ่งเรียนสูงก็ยิ่งสูญเสียคุณค่าความเป็นคนมากขึ้น ทำให้จิตสำนึกในการต่อสู้จำต้องประสบกับความล้มเหลว

จุดมุ่งหมายในการรวมกลุ่มจากทรรศนะของผู้เขียน

ดังได้กล่าวแล้วแต่แรกว่า เมื่อมีผลกระทบจากปัญหาในการจัดการ ระหว่างช่วงเริ่มแรกของการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการค้า เป็นเหตุให้ชาวสวนกลุ่มแรกมาหาเพื่อขอปรึกษา ผู้เขียนก็ได้ให้คำแนะนำ แต่ตนก็ให้อิสระที่จะคิดและตัดสินใจกันเอง

นอกจากนั้น หลังจากตัดสินใจแล้ว ยังไม่นำตัวเองเข้าไปเกี่ยวข้องในด้านอำนาจการจัดการใด ๆ ทั้งสิ้น หากเป็นกำลังใจให้เรื่อยมา และยังได้ให้คำแนะนำ ติดตาม คอยให้ในสิ่งซึ่งตนเชื่อว่า น่าจะมีประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ ทั้งแก่กลุ่มและส่วนรวมร่วมกัน

ส่วนประโยชน์ซึ่งผู้เขียนต้องการ คงจะเน้นความสำคัญที่การศึกษาหาความรู้ใน เชิงการค้นคว้าวิจัย เน้นเป้าหมายที่การจัดการ โดยเฉพาะ เน้นความสำคัญที่การจัดการเรื่องคนเป็นหลักดังที่เรียกกันว่า การค้นคว้าวิจัยจากการปฏิบัติจริง (research by operation) โดยมองจากทั้งมุมกว้าง ซึ่งทุกจุดมีกระแสเชื่อมโยงถึงกันหมด และมุมลึกที่ช่วยให้ผู้ต้องการความรู้มีโอกาสมองปัญหาได้ลึกซึ้ง

ซึ่งวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้คิดดำเนินการค้นคว้าหาความรู้ พึงต้องมีรากฐานความคิดที่อิสระ โดยไม่นำตนเข้าไปเกี่ยวข้องแทรกแซงในด้านการตัดสินใจ หรือใช้โอกาสซึ่งตนมีเหนือกว่า เพื่อประโยชน์ของตัวเอง

ผลจากการปฏิบัติช่วยให้ได้รับความรู้จากสภาพที่เป็นจริง

การดำเนินงานเท่าที่ผ่านพ้นมาตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น เมื่อปี พ.ศ. 2513 จนถึงปี พ.ศ. 2542 นับเป็นเวลาร่วม 30 ปี ใคร่ขอนำมาสรุปไว้ ณ โอกาสนี้ เพื่อเป็นความรู้สำหรับการรวมกลุ่มกิจกรรมการค้า ซึ่งไม่เพียงเรื่องกล้วยไม้เท่านั้น หากสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องอื่นได้ด้วย

ระหว่างช่วงเริ่มต้น ความคิดในการรวมกลุ่ม เกิดจากชาวสวนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งได้รับผลกระทบจากปัญหาการจัดการ ทำให้มีการริเริ่มรวมกลุ่มกันเอง ซึ่งนับได้ว่าเป็นกลุ่มแรกในประวัติการรวมกลุ่มชาวสวนกล้วยไม้เพื่อการค้า จากความคิดดังกล่าว นับได้ว่าทุกคนภายในกลุ่มผู้เริ่มต้น มีเจตนาดีอย่างเห็นได้ชัด

ช่วงเริ่มต้น มีรูปแบบและโครงสร้างการทำงานอยู่ในระดับที่อาจกล่าวว่า ใกล้พื้นดินมากที่สุด นับตั้งแต่การร่วมมือกันทำงานอย่างปราศจากการถือเขาถือเรา และการร่วมทุนกันเท่าที่แต่ละคนมีอยู่แล้ว แม้การตั้งโรงงานคัดดอกไม้ รวมทั้งการบรรจุหีบห่อ ก็สะท้อนให้เห็นภาพของการทำงานกับพื้นอย่างเรียบง่าย

ผู้เขียนเอง ได้เข้าไปให้ความรู้ในส่วนที่เป็นเรื่องทางวิชาการด้านเทคโนโลยี แต่ก็ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านรูปแบบ หากใช้โอกาสศึกษาการเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดจากความคิดชาวสวนเอง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลสำหรับศึกษา

แม้การคิดประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในสวนกล้วยไม้ของสมาชิกแต่ละราย ช่วยให้เห็นภาพชัดเจนว่า มีความพยายามที่จะดัดแปลงสิ่งซึ่งมีอยู่แล้วในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ นับตั้งแต่การสร้างโรงเรือน อุปกรณ์ที่ใช้ในการปลูกและการจัดการ ทั้งภายในสวนของแต่ละคน และในโรงงานบรรจุหีบห่อซึ่งเป็นระบบรวมในส่วนกลาง

ช่วง 5 ปีแรก ทำให้กิจการเจริญก้าวหน้าอย่างเห็นได้ชัด จึงมีผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้า สนใจเข้ามาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้น มีการขอสนับสนุนเงินทุนจากสำนักการเงินของรัฐซึ่งจัดตั้งขึ้นในช่วงนั้น และได้สะท้อนผลงานให้ปรากฏชัดจากการส่งเงินใช้เงินกู้ได้หมดในไม่นานปีนัก

ในช่วง 9 ปีแรก ได้ขยายกิจการ โดยซื้อที่ดินที่กว้างขวางกว่าเก่าเป็นสิทธิของตัวเอง มีการก่อสร้างสำนักงาน โรงงานบรรจุหีบห่อ และห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืช ซึ่งนำเอาวิชาความรู้ในด้านวิทยาการแผนใหม่เข้าไปใช้ และมีการเปิดสอนกล้วยไม้ในส่วนกลาง โดยมิได้มุ่งที่จะทำการค้า หากใช้เป็นสถานที่รวมพันธุ์กล้วยไม้พื้นฐาน เพื่อทำงานค้นคว้าวิจัยในด้านการพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ อันจะเป็นประโยชน์ในด้านการค้า และมีนักวิชาการเข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างกลุ่มชาวสวนเต็มเวลา

นอกจากนั้น นับเป็นครั้งแรกที่มีกรรมการในฐานะตัวแทนชาวสวน เดินทางออกไปศึกษาตลาดในต่างประเทศ โดยมีผู้เขียนเรื่องนี้ร่วมเดินทางไปด้วย และมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านการผลิตที่สานความสัมพันธ์ถึงตลาดอย่างสำคัญ

นโยบายการทำงานของกลุ่มในช่วงที่ผ่านมาทั้งหมด อยู่บนพื้นฐานที่อิสระ ทำให้เปิดกว้างแทบจะไม่มีคำว่า สิทธิพิเศษสำหรับสมาชิก แม้การมาใช้บริการห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืช ก็เปิดให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันหมด

ในช่วง 15 ปีจากจุดเริ่มต้น มีชาวสวนที่เข้ามาเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นถึงจุดสูงสุดประมาณ 500 สวน กระจายอยู่ในจังหวัดต่าง ๆ จากชานเมืองด้านตะวันตกของกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร สมุทรสงคราม และราชบุรี ซึ่งเป็นแหล่งผลิตกล้วยไม้เพื่อการค้าแหล่งใหญ่ของประเทศในขณะนั้น นอกจากนั้น กิตติศัพท์ของโครงการนี้ยังได้กระจายไปสู่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียอย่างกว้างขวาง และกำลังกระจายออกไปยังกลุ่มประเทศตะวันตก

องค์กรนี้ ยังมีบทบาทสนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมตลาดกล้วยไม้ของไทยในต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง เช่น ให้ดอกกล้วยไม้ไปจัดแสดงในงานแสดงดอกไม้นานาชาติ ซึ่งจัดขึ้นในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนค่าใช้จ่ายการเดินทางไปเผยแพร่ข้อมูลความรู้ซึ่งมีผลเปิดตลาดกล้วยไม้ไทยให้กว้างมากยิ่งขึ้น

ในแต่ละปี ระหว่างช่วงปีเก่าต่อปีใหม่ ทางกลุ่มได้จัดงานแสดงกล้วยไม้นานาชนิด (คนไทยมักเรียกกันว่า "งานประกวดกล้วยไม้") ได้รับความร่วมมือจากผู้สนใจปลูกกล้วยไม้อย่างกว้างขวาง ช่วยให้บรรยากาศภายในงาน มีผู้ส่งกล้วยไม้เข้ามาร่วมแสดงอย่างหลากหลาย จึงเป็นโอกาสให้สมาชิกติดตามผลงานการผสมและปรับปรุงพันธุ์ เท่าที่ได้ปฏิบัติมาแล้ว และมีผลในด้านการส่งเสริมอย่างสำคัญ

ในส่วนห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ โดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ซึ่งเริ่มต้นนำมาปฏิบัติสู่ประชาชนโดยภาคเอกชน กลุ่มชาวสวนกลุ่มนี้นับเป็นแห่งแรกของประเทศไทย

นอกจากนั้น ยังได้รับความสนใจจากคนในวงการกล้วยไม้ต่างประเทศ เข้ามาขอรับบริการ เริ่มจากประเทศเพื่อนบ้าน กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

นอกจากช่วงนั้น ภาพสะท้อนที่ปรากฏออกมา มีความสอดคล้องกันกับเจตนารมณ์ของผู้เขียนซึ่งเคยคิดไว้แต่แรกว่า ต้องการให้องค์กรนี้เป็นของชาวสวนและเป็นหลักให้กับชาวสวน ซึ่งบริหารงานโดยชาวสวนเอง

ทำให้ช่วงนั้น ตนคิดจะมอบทุกสิ่งซึ่งเกิดขึ้นในบ้านส่วนตัว ทั้งห้องสมุด ห้องค้นคว้า

ทดลองและพันธุ์ไม้ ซึ่งเคยใช้ในงานเพื่อส่วนรวมมาตลอดชีวิตให้กับองค์กรนี้ ทั้งนี้และทั้งนั้นโดยเหตุที่หวังว่าในอนาคต จะได้นำความคิดที่เปิดกว้างสานต่อไปตามอุดมการณ์ซึ่งตนมีอยู่

ในปี พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยได้รับเกียรติให้เป็นเจ้าภาพจัดงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 9 ชาวสวนกล้วยไม้กลุ่มนี้ ได้เข้ามามีบทบาทสนับสนุนในด้านบุคลากร พันธุ์ไม้ รวมทั้งการประสานงานกับชาวสวน ตั้งแต่ช่วงเตรียมงานจนถึงช่วงจัดงาน

จากช่วงเวลากว่า 15 ปี กลุ่มชาวสวนกลุ่มนี้ ได้สะท้อนให้เห็นภาพวิถีทางที่ช่วยให้เกิดความเจริญก้าวหน้า เป็นความรู้ซึ่งได้รับจากช่วงนั้นอย่างเห็นได้ชัด

หลังจากนั้นมาแล้ว วิถีทางที่เคยเติบโตมากขึ้นก็เริ่มสะท้อนให้เห็นข้อจำกัด ซึ่งปรากฏอยู่ในรากฐานบุคลากรผู้เกี่ยวข้องชัดเจนมากขึ้น

ความเจริญของกลุ่มเริ่มถดถอย

โดยเหตุที่รากฐานจิตใจผู้เขียนเปิดกว้างมาโดยตลอด ทำให้มีโอกาสมองปัญหาทุกเรื่องได้จากสองด้าน หรืออาจกล่าวว่า มองจากใจเป็นธรรม แม้สิ่งที่กล่าวต่อไปนี้ตนก็มิได้มีเจตนาที่จะตำหนิ หรือเห็นว่าบุคคลใดหรือกลุ่มใดไม่ดี คงมองเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นคือสภาพการเปลี่ยนแปลงที่ให้ความรู้สึกแก่ทุก ๆ คน

เริ่มต้นจากความคิดบุคลากรผู้เกี่ยวข้องซึ่งครั้งหนึ่งเคยเปิดกว้าง เปลี่ยนมาอยู่ในสภาพที่เรียวแคบมากขึ้น กฎระเบียบซึ่งเคยกำหนดไว้ ให้เงินปันผลรวมอยู่ในเงินการทำงานที่เคยอยู่ด้วย เริ่มแยกตัวออกไปสร้างกิจการของตัวเองมากขึ้น มีบางรายเอาลูกค้าของกลุ่มติดไปด้วย

ภาระถดถอยเกิดจากสาเหตุซึ่งแฝงอยู่ในพื้นฐานสังคมร่วมด้วย คงมิใช่แต่กลุ่มนี้หรือกลุ่มไหนย่อมพบได้อย่างทั่วถึง ดังเช่นที่มักมีเสียงปรารภเป็นช่วง ๆ ว่า คนไทยรวมกลุ่มกันได้ยาก

ถ้ามองเห็นสัจธรรมดังกล่าว ย่อมพบว่า ผลการดำเนินงานของชาวสวนกลุ่มนี้ เท่าที่เป็นมาแล้วตั้งแต่จุดเริ่มต้นจนถึงช่วงที่มีความเจริญสูงสุดนับว่าน่าจะดีที่สุดเท่าที่พบมาแล้ว ทั้งนี้และทั้งนั้น หากมองที่ช่วงเริ่มแรกน่าจะเห็นว่า เป็นเพราะมีการปูพื้นฐานไว้ดีมาก จึงทำให้รู้ปัญหาซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานคนได้อย่างชัดเจน

ดังนั้น จากสภาพสังคมลักษณะนี้ คนส่วนใหญ่ย่อมยากที่จะยืนหยัดอยู่อย่างมั่นคงและมีการสืบทอดความคิดเท่าที่ได้เริ่มต้นไว้แต่แรกไว้ให้มีผลในระยะยาว

ปัญหาซึ่งติดตามมาเท่าที่พบ อาทิเช่น คนเริ่มแยกตัวออกไปทำเองมากขึ้น ความคิดคนเริ่มเรียวแคบมากขึ้น อิทธิพลจากผลกระทบโดยผลประโยชน์ทางการเมืองเริ่มเข้ามา

แทรกแซงมากขึ้น

สิ่งเหล่านี้ล้วนให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้เขียน รวมทั้งผู้ที่สนใจค้นคว้าหาความจริงจากมุมกว้าง และด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบซึ่งตนมีอยู่ค่อนข้างลึกซึ้ง ทำให้การพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยเท่าที่เริ่มต้นไว้ มีการสานเหตุผลถึงทุกเรื่อง โดยเฉพาะเรื่อง รากฐานการศึกษาของคนไทย ซึ่งพึ่งพาสัจจะในตนเองได้ยาก

ไม่เพียงคนในวงการกล้วยไม้เท่านั้น แม้คนส่วนใหญ่ในสังคมไทย ที่มองผู้เขียนจากภาพซึ่งแต่ละคนเห็นได้ ก็มีกรอบจำกัดอยู่ภายในรูปแบบของกล้วยไม้เท่านั้น ด้วยเหตุนี้เองที่สรุปจากผลการรวมกลุ่มได้ว่า ในที่สุด ก็จะกลายเป็นเรื่องของคนกลุ่มเล็ก ๆ แล้วก็จบสิ้นไปในที่สุด

หวนกลับไปพิจารณา หวายปอมปาดัวร์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในช่วงเริ่มต้นการค้ากล้วยไม้ตัดดอกของไทยอีกครั้งหนึ่ง มาถึงช่วงหลัง ๆ พบว่าหวายลูกผสมชนิดนี้ได้หายไปจากวงการผู้ผลิตและค้าดอกกล้วยไม้ เพราะนิสัยคนไทยที่เรียกกันว่า ได้ใหม่ลืมเก่า ทำให้ลืมนึกถึงความสำคัญของสิ่งซึ่งเคยสนองประโยชน์ตนในอดีต เสมือนปฏิเสธสิ่งที่หลักธรรมได้ชี้ไว้ว่า ถ้าไม่มีสิ่งนั้น ย่อมไม่มีสิ่งนี้

หากผู้เขียนมีนิสัยเช่นนี้ด้วย ห้องสมุดกล้วยไม้ ระพี สาคริก ที่หอสมุดแห่งชาติ คงไม่เกิดขึ้นให้ชนรุ่นหลังได้ใช้ประโยชน์

นี่คือเรื่องราวของกล้วยไม้หวายลูกผสมชื่อ ปอมปาดัวร์ ซึ่งแท้จริงแล้วได้สร้างบุญคุณไว้ให้แก่วงการผู้ปลูก ผู้ค้ากล้วยไม้อย่างสำคัญ แต่ปัจจุบันนี้ กำลังถูกลืมไปโดยสิ้นเชิง สิ่งดังกล่าวน่าจะถือเป็นสัญญาณบอกเหตุให้รู้ว่า วงการกล้วยไม้ไทยช่วงที่ผ่านมานี้สามารถอยู่ต่อไปได้อีกนานแค่ไหน

หวนกลับมาดูฮาวายอีกครั้งหนึ่ง

หวนกลับมามองที่วงการกล้วยไม้ของฮาวายอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่เราได้เริ่มพัฒนาการผลิตกล้วยไม้ตัดดอก เพื่อให้เป็นอาชีพแก่ชาวสวนโดยใช้หวายปอมปาดัวร์มาแล้วช่วงหนึ่ง ผู้เขียนมีโอกาสเดินทางรอบโลก เพื่อศึกษาหาความรู้ และเปิดตลาดให้กล้วยไม้จากประเทศไทย ตนและคณะได้ใช้เวลาช่วงหนึ่งอยู่ในฮาวาย

ในโอกาสนั้น การต้อนรับจากคนในวงการกล้วยไม้ที่นั่น ได้นำชมสวนกล้วยไม้ตัดดอก ทำให้พบความจริงว่า มีการปลูกหวายลุยส์เบลอริโอต์ ซึ่งเป็นลูกผสมที่ผลิตในประเทศฝรั่งเศสก่อนที่จะมาเป็นหวายปอมปาดัวร์ ตนคิดว่าหวายลูกผสมชนิดนี้ฮาวายนำไปจากประเทศไทย

สภาพการปลูกหวายลุยส์เบลอริโอต์ เพื่อตัดดอกในฮาวาย เท่าที่พบเห็นขณะนั้น ทำให้รู้สึกว่า ขาดการจัดการที่มีการหมุนเวียนของชีวิตกล้วยไม้อย่างเหมาะสม จึงทำให้ ต้นกล้วยไม้ตกอยู่ในสภาพทรุดโทรมพอสมควร เพราะเจ้าของปล่อยไว้จนกระทั่งต้นแก่มาก

อาจเป็นเพราะขาดความรู้จากประสบการณ์ในด้านนี้ หรือไม่ก็อาจเป็นเพราะรายได้ที่ได้รับไม่พอจะนำมาใช้จ่ายในการจัดการ เพื่อให้ระบบการผลิตอยู่ในสภาพที่มีประสิทธิผลในระยะยาวก็ได้

นอกจากนั้น แนวคิดพื้นฐานในการตัดดอกหวายลุยส์เบลอริโอต์ ส่งตลาดของฮาวายในช่วงนั้น แตกต่างไปจากการตัดช่อดอกหวายปอมปาดัวร์ ซึ่งกระทำกันในประเทศไทย แต่เหมือนการตัดดอก แวนดามิสโจคิม ที่นิยมปฏิบัติกันมาแล้ว

กล่าวคือ ปลิดดอกที่บานเต็มที่แล้วในแต่ละช่อโดยไล่จากดอกล่างขึ้นไป เนื่องจากธรรมชาติของช่อดอกกล้วยไม้ ดอกจะบานไล่จากด้านล่างขึ้นไปก่อน การปฏิบัติด้วยวิธีนี้ มีเหตุผลเชื่อมโยงถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์ โดยที่ประเพณีการใช้ดอกกล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรมที่ฮาวาย มีการนำไปใช้ร้อยมาลัยขาย เพื่อนำไปใช้คล้องคอให้กับนักท่องเที่ยว และใช้ในประเพณีพื้นเมืองต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม ภาพที่พบเห็นดังกล่าว ช่วยให้ได้ข้อมูลความรู้นำมาสรุปได้ว่า การค้าขายที่สามารถอยู่ได้อย่างมั่นคง จำเป็นต้องมีเหตุผลสัมพันธ์กันกับประเพณีที่นิยมของท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งการตลาด ไม่ว่าการผลิตจะเปลี่ยนรูปแบบไปอย่างไรก็ตาม

การพัฒนาในด้านเทคโนโลยีเพื่อการค้า

เราคงต้องยอมรับความจริงว่า ความสำเร็จในการผลิตการค้ากล้วยไม้ของประเทศไทย จากช่วงเริ่มแรก จนกระทั่งทำให้กล้วยไม้ไทยก้าวขึ้นมาอยู่ในสภาพล้ำหน้าประเทศที่เคยนำไปก่อน ส่วนสำคัญส่วนหนึ่ง ได้แก่ การนำเอาวัสดุพันธุ์ไม้ท้องถิ่นรวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่แล้ว มาดัดแปลงใช้ประโยชน์

ดังจะพบความจริงว่า แม้การแก้ปัญหาค่านิยมของคนไทยที่นิยมพันธุ์ไม้จากต่างประเทศ หวนกลับมาสนใจพันธุ์กล้วยไม้พื้นบ้าน นอกจากนั้น ภายในห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้บนพื้นฐานวิทยาศาสตร์ ดูจากขวดที่ใช้เพาะเมล็ดและเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ดูสิ่งซึ่งประชาชนทำกัน แทนที่จะดูจากด้านราชการ เราจะสามารถบอกได้อย่างชัดเจน อาทิเช่น ขวดแก้วซึ่งใช้ในงานนี้ รูปแบบตู้ที่ใช้ถ่ายเชื้อ และอุปกรณ์บางอย่าง

ในด้านการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้า จากช่วงแรก ๆ ซึ่งเริ่มต้นจากหวายลูกผสม เราได้ออกแบบโต๊ะตั้งกระถางกล้วยไม้ โดยใช้พื้นไม้ระแนงตีเว้นเป็นช่อง ให้พอดี

กับการนำก้นกระถางสอดลงไป เรียงกันเป็นแถว เพื่อป้องกันมิให้กระแสลมพัดต้นกล้วยไม้ล้ม ส่วนโรงเรือนก็ใช้ไม้ระแนงมุงทำหลังคา เพื่อช่วยกรองความร้อนจากแสงแดดระหว่างช่วงใกล้เที่ยงวัน

การขยายพันธุ์กล้วยไม้หวายลูกผสมเพื่อตัดดอกเป็นการค้า ในช่วงแรก ประมาณปี พ.ศ. 2508 - 2512 ซึ่งขณะนั้น **เทคนิคในการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ** หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า **ปั่นตา** ยังไม่แพร่หลาย ชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอก ก็ยังคงปลูกหวายปอมปาดัวร์อย่างเดียว ได้ใช้วิธีตัดแยกลำหลังโดยการใช้มีดคม ๆ อาศัยเหตุที่ หวายปอมปาดัวร์ หลังจากตัดแยกแล้ว ถ้าตัดตามฤดูกาลที่เหมาะสม จะสามารถแตกหน่อใหม่จากลำท้ายได้เร็วมาก

ดังนั้น เราจึงพบว่า พอถึงช่วงก่อนฤดูที่กล้วยไม้หวายลูกผสมจะเริ่มแตกหน่อใหม่เล็กน้อย ชาวสวนมักไม่ยอมจากสวนไปไหน เพราะต้องใช้เวลาในช่วงนั้นตัดลำท้าย ๆ ให้เสร็จทั้งหมดภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งช่วงที่ตัดจะประมาณเดือนกุมภาพันธ์ - มีนาคม

ถ้าสภาพเครื่องปลูกยังดีและต้นกล้วยไม้ยังปกติ การแยกส่วนที่เป็นรอยต่อระหว่างโคนลำให้ขาดออกจากกัน แล้วปล่อยทิ้งไว้ในกระถางเดิม จะทำให้ตาหน่ออีกด้านหนึ่งของลำท้ายซึ่งยังไม่แตก เจริญออกมาเป็นหน่อใหม่ได้เร็ว และจะปล่อยทิ้งไว้จนกระทั่งหน่อเจริญเติบโต มีรากออกจากโคนมากพอสมควร จึงยกลำเก่าซึ่งมีหน่อติดอยู่ด้วยออกมารวมกันเพื่อเตรียมนำไปปลูกในช่วงเวลาเดียวกันทั้งหมด

ส่วนลำท้าย ซึ่งตาที่โคนลำหมดสภาพแล้ว จะถูกถอนออกมารวมกัน นำไปปักลงในกระบะอัดกาบมะพร้าว ตั้งไว้กลางแดด แล้วรดน้ำให้ชุ่มเป็นช่วง ๆ ในที่สุด ตาซึ่งอยู่ใกล้ข้อถัดขึ้นไปของลำก็จะแตกหน่อได้ เรานิยมเรียกหน่อที่แตกออกจากข้อบน ๆ ของลำลูกกล้วยว่า **ตะเกียง**

หลังจากหน่อหรือตะเกียงเติบโตถึงระดับหนึ่ง จึงตัดจากต้นเดิมนำไปปลูกต่อไปอีก สะท้อนให้เห็นว่า ช่วงนั้น ชาวสวนกล้วยไม้ยังรู้จักประหยัดสิ่งเล็ก ๆ น้อย ๆ กันมากพอสมควร

ในด้านการปลูกปฏิบัติ จากช่วงแรก ๆ ซึ่งใช้กระถางปลูก ตั้งแต่ลงระหว่างช่องไม้ระแนงซึ่งทำพื้นโต๊ะ แล้วใช้เศษอิฐมอญแตก ๆ ทุบเป็นก้อนทำเครื่องปลูก บางรายใช้ถ่านก้อนขนาดเล็กผสมลงไปด้วย หลังจากนั้น จึงใช้หินเกร็ดซึ่งได้จากหินปูนโรยทับหน้า ต่อมาจึงเปลี่ยนมาใช้กระถางอัดกาบมะพร้าว

ถัดจากนั้นมาได้ตัดค่าใช้จ่ายเรื่องกระถางปลูกและเครื่องปลูกจำพวกอิฐกับถ่านออกไป เหลือแต่เพียงใช้กาบมะพร้าวซึ่งตากแดดแห้งสนิทดีแล้ว นำมาวางหงายเรียงเป็นแถวระหว่างคู่ไม้ระแนงซึ่งทำเป็นพื้นโต๊ะ

นำลำกล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์ลำหลัง ซึ่งมีหน่อใหม่ติดมาด้วย ผูกติดกับไม้ไผ่ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าตะเกียบเล็กน้อย และปลายด้านล่างเสี้ยมแหลม งานเตรียมการดังกล่าวทั้งหมด ใช้แรงงานทำในช่วงเวลาเดียวกัน หลังทำได้จำนวนหนึ่งแล้ว จึงนำออกมาปักลงบนกาบมะพร้าว โดยให้ปลายแหลมจมลงไปจนกระทั่งโคนหน่อนั่งอยู่บนกาบมะพร้าวพอดี

การปฏิบัติและอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้รับการปรับตัวให้สอดคล้องกันไปกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ถัดจากนั้นมา ไม้เริ่มหายาก ทำให้มีราคาแพงมากขึ้น จึงเปลี่ยนมาใช้ตาข่ายกรองแสงมุงหลังคาแทน ในช่วงการเปลี่ยนแปลงที่จุดนี้ต้องใช้เวลานานพอสมควร เนื่องจากทีแรกเราผลิตตาข่ายเองไม่ได้ จึงต้องสั่งมาจากต่างประเทศ แต่อำนาจรัฐออกกฎหมายปิดกั้นการนำสินค้าประเภทพลาสติกเข้าประเทศ เพราะเห็นว่าเป็นของฟุ่มเฟือย นอกจากนั้น ยังเห็นเป็นสิ่งทำลายสภาพแวดล้อมด้วย โดยเหตุที่ทางการมองว่าตาข่ายกรองแสงเพื่อปลูกต้นไม้มีสภาพเป็นสินค้าประเภทพลาสติก แต่อีกด้านหนึ่งก็ต้องการลดอัตราการใช้ไม้

ขณะนั้น การปลูกกล้วยไม้ตัดดอกส่งขายต่างประเทศกำลังเป็นสินค้าที่เริ่มเจริญเติบโต และยังมีอนาคตก้าวต่อไปได้อีกไกลมาก ผู้เขียนเองก็พยายามหาช่องทางแก้ไขปัญหาซึ่งเชื่อมโยงสองด้านเข้ามาพบกัน ในที่สุด ก็มีการตั้งโรงงานผลิตสินค้าชนิดนี้เกิดขึ้นในประเทศ นอกจากนั้น ทางฝ่ายบ้านเมืองก็เริ่มผ่อนปรนการนำเข้า

ทำให้หลังคาเรือนกล้วยไม้ เปลี่ยนจากการใช้ไม้ระแนงมาใช้ตาข่ายกรองแสง ซึ่งสามารถเลือกองศาการผ่านของแสงที่แตกต่างกันได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนั้น วัสดุชนิดนี้ยังมีน้ำหนักเบา ช่วยลดค่าใช้จ่ายในการลงทุนเกี่ยวกับโครงสร้างโรงเรือนลงไปได้พอสมควร

ระหว่างปี พ.ศ. 2506 มีผู้เชี่ยวชาญด้านพันธุศาสตร์ของกล้วยไม้จากฮาวาย ชื่อ ศาสตราจารย์ ฮารู ยูกิ คามิโมโต้ ได้เข้ามาเป็นที่ปรึกษางานวิจัยพืชสวน ที่ภาควิชาพืชสวน มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แต่ตามสัญญาซึ่งทางการตกลงกันไว้ ไม่มีนโยบายให้มาทำเรื่องกล้วยไม้

ผู้เขียนเรื่องนี้ได้ใช้ความสามารถ จนกระทั่งทำให้มีการใช้เวลานอกข้อตกลง มาทำงานวิจัยเรื่องกล้วยไม้ จนกระทั่งได้รับความรู้ นำมาดัดแปลงให้ชาวสวนกล้วยไม้สามารถได้รับประโยชน์ ทำให้ช่วงนั้น ชาวสวนหลายคนรู้จักคัดกล้วยไม้ที่มีจำนวนโครโมโซมสองเท่าของปกติ นำมาใช้ทำพ่อแม่พันธุ์ ช่วยให้มีพันธุ์กล้วยไม้ตัดดอกที่มีคุณสมบัติดีกว่าเก่า

จากรากฐานผู้ปลูกกล้วยไม้ขายต้นกับผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกซึ่งเคยแยกกันอยู่ หวนกลับมาเชื่อมโยงถึงกัน

ในช่วงเริ่มแรกของยุคการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทย เราจะพบว่า การค้าขายต้นกล้วยไม้แอบแฝงอยู่ในกลุ่มผู้ปลูกกล้วยไม้สมัครเล่นซึ่งมีฐานะดีมาก ส่วนการปลูกกล้วยไม้ตัดดอก ซึ่งทำให้ระบบอุตสาหกรรมเริ่มต้นมาจากกล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์ ซึ่งคนกลุ่มแรกไม่สนใจแล้ว กลับมาเป็นประโยชน์แก่ชาวสวนที่เคยปลูกดอกไม้ขายอยู่กับพื้นดิน ประกอบกับความเป็นมาในอดีตมีช่องว่างระหว่างคนสองกลุ่ม จึงทำให้ช่วงเริ่มต้นอุตสาหกรรมกล้วยไม้ตัดดอก แยกจากกันเป็นคนละพื้นฐาน

ความจริง ผู้เขียนเรื่องนี้ มองทั้งสองด้านเชื่อมโยงถึงกันอย่างมีเหตุผล ดังต่อไปนี้

เริ่มต้นจากกลุ่มผู้ปลูกกล้วยไม้สมัครเล่น ซึ่งมีธรรมชาติที่ให้ความสนใจ คัดกล้วยไม้มีลักษณะตามความต้องการ แม้ในช่วงแรกอาจมีราคาสูง ก็ควรมีเหตุผลมาจากปริมาณซึ่งยังมีน้อย

แต่กล้วยไม้เป็นต้นไม้มีชีวิต ย่อมมีการขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณมากขึ้น หลังจากนั้นก็น่าจะแปรสภาพไปเป็นกล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรมต่อไปได้ ตนจึงมีนโยบายที่จะสานความสัมพันธ์ระหว่างคนสองกลุ่มซึ่งเคยแยกกันอยู่ ให้สามารถสานถึงกันมากขึ้น

จากเหตุดังกล่าว จะพบได้ว่า ผู้เขียนมีบทบาทในการแก้ไขบัญหา การถือพรรคพวก การแบ่งแยกชนชั้น แม้การเปิดชั้นอบรมเผยแพร่ความรู้เรื่องกล้วยไม้ก็ได้ใช้นโยบายเปิดกว้าง ดังจะพบจากปณิธานซึ่งตนประกาศ ตั้งแต่ช่วงเริ่มงานพัฒนาวงการกล้วยไม้มาโดยตลอดว่า ผู้ที่เข้ามาอยู่ในชั้นอบรม ไม่ว่าใครจะเป็นกรรมกรหรือรัฐมนตรี และไม่ว่าใครจะเป็นนายพลหรือพลทหาร ควรมีความสำคัญเท่ากันหมด

ผลจากแนวคิดดังกล่าว เป็นส่วนหนึ่งซึ่งทำให้ทั้งสองฐานเริ่มสานถึงกันมากขึ้น มาถึงช่วงหลัง ๆ จึงเริ่มพบความจริงว่า มีผู้ปลูกกล้วยไม้ทั้งสองแนว ถ่ายเทพันธุ์กล้วยไม้ถึงกันมากขึ้น

นอกจากนั้น ในด้านการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการค้า ยังมีการแยกออกไปเป็นสองสาย สายหนึ่งคือการขายดอก ส่วนอีกสายหนึ่งมุ่งไปสู่การผลิตต้น ซึ่งนำไปปลูกให้ออกดอก เพื่อใช้ต้นที่มีดอก ตั้งประดับภายในอาคารสถานที่ ทั้งในบ้านเรือนและสถานที่ธุรกิจ เช่น ร้านค้า และโรงแรมที่พัก ซึ่งเรียกกันว่า **ต้นไม้กระถาง (pot - plant)**

เหตุที่มีการแยกจากการตัดดอกขาย ออกไปสู่การผลิตต้นมีดอกเพื่อใช้ทำเป็นต้นไม้กระถาง ตั้งประดับสถานที่ จนกระทั่งเกิดห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ โปรดอ่านในหัวข้อเรื่อง การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า เพื่อนำไปใช้เป็นต้นไม้ประดับ กับหัวข้อเรื่อง ห้อง

ปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้-การจัดการและบริการ

การจัดการที่ช่วยให้ชีวิตกล้วยไม้มีการหมุนเวียนกันผลิตดอกอย่างต่อเนื่อง

กล้วยไม้เป็นต้นไม้มีชีวิต ดังนั้น โดยสัจธรรม จึงมีการหมุนเวียนของสภาพความเป็นอยู่อย่างมีเหตุมีผล จากจุดเริ่มต้น การเจริญเติบโตขึ้นมาถึงช่วงให้ดอก ซึ่งกำลังมีพลังความแข็งแรงสมบูรณ์มากขึ้น

ช่วงที่สอง จากสภาพรุ่น ๆจนเริ่มออกดอก ไปถึงช่วงที่ให้ดอกโดยเฉลี่ย ซึ่ง ณ จุดนี้ มีพลังและประสิทธิภาพในการออกดอก นอกจากนั้น ยังมีความแข็งแรงสดใส แม้ความต้านทานต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม รวมทั้งมีช่วงการออกดอกกว้างมากที่สุด ซึ่งลักษณะนี้ มีผลต่อการตลาดมากพอสมควร เนื่องจากสภาพความต้องการของตลาด มีการยืดหยุ่นได้ในระดับหนึ่ง ถ้าช่วงให้ดอกแคบลง จะเกิดข้อจำกัดในการปรับตัว ตามความแปรปรวนของตลาด

ช่วงที่สาม หลังจากการเจริญเติบโตและการให้ดอกผ่านพ้นช่วงที่สองมาแล้ว แม้ต้นกล้วยไม้ซึ่งมองจากภายนอกอาจพบว่า เจริญแข็งแรงมาก และให้ดอกมากเป็นพิเศษ แต่แท้จริงแล้ว จะมีช่วงการให้ดอกแคบลง นอกจากนั้น ยังมีความไวต่อผลกระทบจากการแปรปรวนของสภาพแวดล้อมมากขึ้น

อาจกล่าวได้ว่า ต้นกล้วยไม้ที่เจริญเติบโตมาก ๆ และให้ดอกดกพรู น่าจะเป็นผลมาจากสภาพที่กำลังแก่ตัวและเจริญสูงสุดแล้ว แต่อยู่ได้เพราะได้รับการดูแลเป็นพิเศษ ถ้าคิดปลูกไว้เพื่อส่งเข้ารับการตัดสินในการแสดงอาจเป็นผลดี แต่ถ้าคิดในด้านค้าขาย ไม่ว่าขายดอกหรือขายต้น นับว่ามีสภาพที่ใกล้จะสุดสิ้นแล้ว

ดังนั้น จากทรรศนะของชาวสวนผู้ปลูกต้นไม้ ถ้าต้นกล้วยไม้มาถึงช่วงนี้ ในช่วงก่อน ๆ มักรอการทรุดโทรมโดยตรง แต่มาถึงช่วงหลัง ๆ จะถูกส่งไปขายเพื่อใช้ประดับสวนในบ้าน หรือตั้งประดับอาคารสถานที่ เพื่อรอการทรุดโทรมต่อไปในภายหลัง ช่วยให้มีการสนองประโยชน์ได้ยาวขึ้น

ส่วนสำคัญที่ชาวสวนกล้วยไม้ตัดดอกเป็นอุตสาหกรรมควรสนใจให้มาก น่าจะได้แก่ การพยายามรักษาต้นกล้วยไม้ภายในสวนซึ่งมีสภาพอยู่ระหว่างช่วงกลาง ๆ เอาไว้ให้มากที่สุด เนื่องจากกล้วยไม้ในสภาพดังกล่าวเป็นส่วนซึ่งทำรายได้โดยตรง

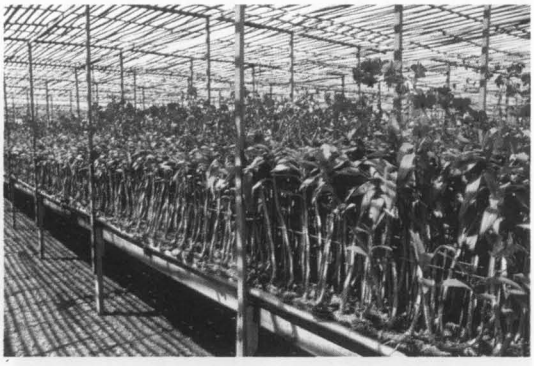
ดังนั้น ภายในภาพรวมของแต่ละสวน ควรจะสะท้อนภาพให้เห็นจากต้นเล็ก ๆ ขึ้นมาจนถึงต้นขนาดรุ่น เลยไปถึงต้นซึ่งอยู่ระหว่างกลาง ก่อนจะก้าวไปสู่วัยใกล้หมดอายุ

อย่างไรก็ตาม ถ้าจัดสัดส่วนได้อย่างเหมาะสม ก็ไม่จำเป็นต้องใช้พื้นที่สำหรับปลูกต้นขนาดเล็กมากนัก เนื่องจากต้นขนาดเล็กต้องการเนื้อที่น้อย แม้อาจมีปริมาณต้นเท่ากับต้นขนาดกลางก็ตาม การจัดการให้มีการหมุนวนดังกล่าวได้อย่างเหมาะสม ผู้ดำเนินงานจำเป็นจะต้องมองทุกเรื่องที่อยู่รวม ๆ กัน สานเหตุผลถึงกันได้หมดจึงจะประสบผลสำเร็จ

วิวัฒนาการของอุตสาหกรรมกล้วยไม้ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 - พ.ศ. 2520 หากไม่มีวันนั้น ย่อมไม่มีวันนี้

สวนปลูกกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมยุคแรก
เกิดขึ้นในบริเวณเขตหนองแขม กรุงเทพฯ

การต่อโต๊ะ

ตัดแยกลำท้ายปลูก

แช่กระถางอัดกาบมะพร้าว

มอเตอร์ไฟฟ้าติดจานหมุนมีตะปูใช้ขุดหน้ากาบมะพร้าวที่อัดลงกระถางแล้ว

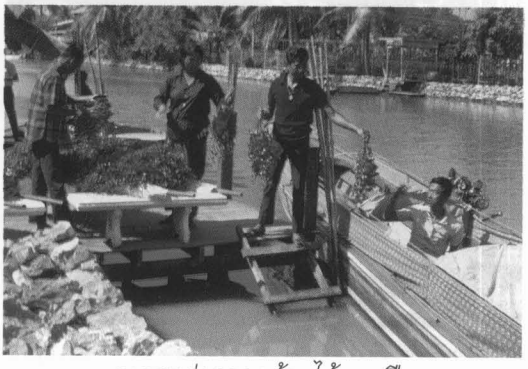

การปลูกหวายตัดดอกเป็นอุตสาหกรรมในช่วงแรก

คัดช่อดอกกล้วยไม้ในสวนก่อนนำส่งโรงงาน

การขนส่งดอกกล้วยไม้ทางเรือ

การขนส่งทางเรือซึ่งมีอัตราการสูญเสียสูง

ภาวะสูญเสียภายในสวน

การผึ่งดอกกล้วยไม้ก่อนบรรจุลงกล่อง

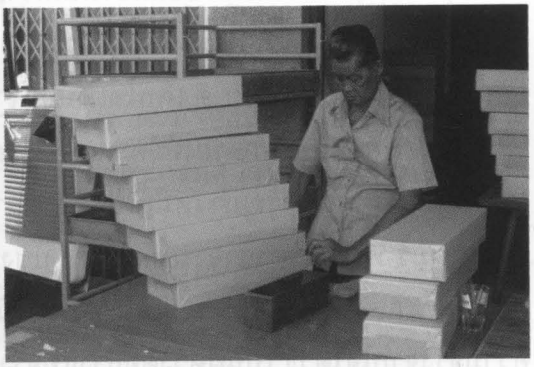

การเตรียมการก่อนบรรจุกล่อง

การเตรียมกล้วยไม้หวาย ปอมปาดัวร์ เพื่อบรรจุกล่องส่งต่างประเทศ ช่วงปี พ.ศ. 2510-2515

กล่องบรรจุช่อดอกกล้วยไม้เพื่อส่งต่างประเทศในยุคเริ่มแรก

การเริ่มต้นปลูกกล้วยไม้เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงทางการค้า

บทนำ

เมื่อคิดถึงเรื่องการปลูกกล้วยไม้ ถ้าขึ้นต้นก็มีภาพพจน์แล้วว่า **การปลูกกล้วยไม้ต้องลงทุนมาก ต้องใช้ความรู้มาก และต้องใช้เวลามาก ในขณะที่ตัวเองก็มีงานอาชีพหลักอย่างอื่นอยู่แล้ว คงจะทำได้ยาก**

หากได้ยินการพูดอย่างนี้ ถ้าเป็นผู้ซึ่งทำหน้าที่ให้การแนะนำที่มีรากฐานอย่างลึกซึ้งก็คงต้องปล่อยไป โดยไม่ให้ความสนใจกับคนที่มีความคิดยังไม่พร้อมที่จะลงมือทำจากใจจริง

เนื่องจากความคิดลักษณะดังกล่าว หากยัดเยียดให้ทำ เราจะต้องอุ้มชูเรื่อยไปโดยไม่รู้จักพึ่งตนเอง นอกจากนั้น ความคิดในลักษณะที่เรียกกันว่า **คิดการใหญ่เกินตัว** ถ้าลงมือทำคงบอกได้ว่า ในที่สุดย่อมพังทุกราย เป็นแต่เพียงว่า อาจเร็วหรือช้ากว่ากันเท่านั้น

ถ้าช่วงเริ่มต้น สามารถคิดได้ว่า **เราควรทำจากเล็กไปหาใหญ่** และค่อย ๆ ก้าวไปอย่างรู้เหตุรู้ผล ย่อมอ่านความคิดจากใจได้ว่า เป็นผู้มีใจรักที่จะทำมากกว่าการเน้นความสำคัญด้านวัตถุ จึงลงทุนทำจากสิ่งซึ่งตนมีอยู่แล้ว โดยสนใจศึกษาหาความรู้ เริ่มต้นจากสิ่งซึ่งตนมีอยู่แล้ว แล้วจึงสานต่อไปอย่างรู้เหตุรู้ผลโดยไม่ต้องลงทุนมาก

กล่าวถึงการลงทุน ย่อมมองเห็นความสำคัญของ **ทุน ซึ่งหมายถึงข้อมูลและความรู้** มากกว่า **ทุนในด้านการเงินและรูปวัตถุ** จึงสามารถใช้ทุนการเงินและที่ดินเท่าที่มีอยู่แล้วไปก่อน แล้วสิ่งเหล่านี้จะค่อย ๆ เติบโตเพิ่มขึ้นจากการทำงานของตน

หากผู้คิดปลูกกล้วยไม้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วอยู่ในตัว แม้เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ย่อมมีความมั่นคง ที่จะเจริญก้าวหน้าไปสู่ความสำเร็จในอนาคต ถ้าเป็นผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ หรือเป็นครูอาจารย์ที่สอนศิษย์ซึ่งเป็นชนรุ่นหลัง หากให้การแนะนำสั่งสอนจากแนวคิดดังกล่าว รวมทั้งการปฏิบัติภายในชีวิตประจำวันของตนได้อย่างชัดเจน ย่อมอ่านความจริงจากใจได้ว่า เป็นผู้หวังดีอย่างแท้จริง แทนการนำเงื่อนไขอย่างอื่นเข้าไปแอบแฝง

จากคำถามซึ่งพบเสมอ ๆ

1. ผมคิดปลูกกล้วยไม้เพื่อการค้าขาย ควรจะเริ่มต้นอย่างไรดีครับ?

2. ผมคิดจะปลูกกล้วยไม้เพื่อต้องการความสุขในชีวิตประจำวัน แต่ก็ควรจะมีรายได้ไปด้วย ควรจะเริ่มต้นจากอะไรก่อนครับ?

นี่คือคำถาม ซึ่งช่วงหลัง ๆ ผู้เขียนมักพบเสมอ ๆ บางครั้งก็ได้รับจากบุคคลผู้ใกล้เกษียณอายุ แต่บางครั้งก็ได้รับจากคนรุ่นหนุ่มสาว ที่หางานรับจ้างคนอื่นทำไม่ได้ หรือไม่ก็ถูกออกจากงานเพราะผลกระทบทางเศรษฐกิจ

แต่ก็มีบางคน ซึ่งแม้ว่าจะมีโอกาสหางานทำจากที่ต่าง ๆ ได้ ก็ไม่ยอมตกเป็นทาสคนอื่น จึงต้องการเริ่มต้นสร้างพื้นฐานจากความรู้ความสามารถของตัวเองมากกว่า โดยเหตุที่เข้าใจว่า นี่คือความภูมิใจอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตามผู้เขียนคิดว่า ทั้งสองลักษณะซึ่งหยิบยกมา เป็นตัวอย่างคำถามที่ดีมาก เนื่องจากพิจารณาแล้วเห็นว่า น่าจะมีเนื้อหาสาระที่เปิดโอกาสให้ผู้ถาม ค้นหาคำตอบซึ่งเป็นความจริง เพื่อช่วยให้ตนมีความรู้สึกลึกซึ้งยิ่งขึ้นกว่าเก่า

การที่ผู้เขียนกล่าวเช่นนี้ น่าจะทำให้มองเห็นได้ว่า ถ้าผู้ถูกถามสนใจค้นหาคำตอบทั้งผู้ตั้งคำถามและผู้ตอบน่าจะได้รับประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย ยิ่งไปกว่านั้น ยังมองเห็นต่อไปว่า ผู้ซึ่งเป็นฝ่ายตอบ น่าจะได้รับความรู้มากกว่า จึงสรุปในชั้นนี้ได้ว่า **หากผู้ถูกถามปัญหาละเลยที่จะตอบ ตนเองย่อมสูญเสียโอกาสในการเรียนรู้**

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากช่วยให้ตนเองมองเห็นช่องทางที่จะนำคำถามมาคิดค้นหาเหตุผล ถ้าผู้ตอบคำถามมีความรับผิดชอบ โดยไม่ต้องการให้ผู้นำไปปฏิบัติ ต้องได้รับผลเสียหายเข้าใจได้ ควรมีรากฐานความคิดลึกซึ้งถึงระดับหนึ่ง แทนการมองอย่างเห็นแก่ตัว

ก่อนอื่น จากความจริงใจ ใคร่ขอฝากแง่คิดไว้ตั้งแต่ช่วงเริ่มแรกว่า ขณะที่คิดเริ่มต้นจะปลูกกล้วยไม้ หรือทำอะไรก็ตาม ถ้าเกิดจากความอยาก ไม่ว่าอยากได้เงินหรือสิ่งนั้นสิ่งโน้น แม้อยากได้ชื่อเสียง ในที่สุด ย่อมพบความจริงว่า คงไปรอดได้ยาก

ดังนั้น จากคำถาม 2 ข้อ ซึ่งผู้เขียนรับมาพิจารณา ก่อนอื่นคงต้องสารภาพว่า **ถ้าไม่มีคำถาม ตนอาจยังไม่คิดที่จะค้นหาความจริง เพื่อนำเรื่องนี้มาเขียนก็ได้** ด้วยเหตุนี้เอง คำถามดังกล่าวน่าจะมีส่วนอย่างสำคัญที่ช่วย **จุดประกายความคิด** ให้ตนนำมาเขียนไว้ ณ โอกาสนี้

ซึ่งหาใช่เป็นประโยชน์กลับไปสู่ผู้ถามเท่านั้น หากยังเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนผู้สนใจทั่วไป และสิ่งสำคัญที่สุดก็คือ เป็นประโยชน์อย่างมากต่อผู้ถูกถาม เพราะช่วยให้มองเห็นโอกาสนำมาค้นหาคำตอบ โดยพยายามให้ใกล้เคียงความจริงมากที่สุด

อนึ่ง หากพิจารณาคำถามทั้งสองข้ออย่างรวมๆ ถ้าใครมองเห็นเงื่อนไขได้ลึกซึ้งสักหน่อย พบความจริงว่า ผู้เขียนได้เรียงลำดับตื้นลึกไว้อย่างมีขั้นตอน ตามเหตุและผลแล้ว

คำถามแรก ได้สะท้อนให้เห็นว่า ขึ้นต้นก็เห็นการค้าขายเป็นเป้าหมายก่อนแล้ว ส่วนคำถามที่สอง เริ่มจาก **การใช้ความสุขเป็นพื้นฐาน** อย่างเห็นได้ชัด

ซึ่งแท้จริงแล้ว **การจะเกิดความสุขได้ ย่อมมีเหตุมาจากการปฏิบัติในสิ่งที่ตนรัก** และเมื่อกล่าวถึง **ความรัก** ผู้เขียนเคยพูดไว้ในที่ต่าง ๆ เป็นช่วง ๆ ว่า **ผู้ใดรักต้นไม้ ถ้ามีความจริงใจ ย่อมรักเพื่อนมนุษย์ด้วย**

ดังนั้น ผู้ใดกล่าวว่า ตนรักต้นไม้ แม้รักกล้วยไม้ หากพฤติกรรมที่แสดงออก ส่อให้ผู้อื่นอ่านได้ว่า ขาดความรักความรับผิดชอบต่อเพื่อนมนุษย์ ย่อมรู้ความจริงได้ว่า ผู้นั้นมิได้รักต้นไม้จริง หากต้องการใช้ต้นไม้เป็นเครื่องมือแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่า

จึงสรุปได้ว่า การคิดจะค้าขายกล้วยไม้ ถ้าขาดความรักอันเป็นรากฐานของความรับผิดชอบ ซึ่งแต่ละคนพึงมีต่อเพื่อนมนุษย์ แม้ขึ้นต้นก็มุ่งไปที่ค้าหาเงินแล้ว ย่อมเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคงได้ยาก

ควรเริ่มต้นอย่างไร จึงจะก้าวไปได้อย่างมั่นคง?

จากช่วงปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ผลกระทบจากสภาวะเศรษฐกิจที่ทรุดหนักมากขึ้น ทำให้หลายคนซึ่งเคยประกอบอาชีพอยู่ในมุมต่าง ๆ และเคย **คิดแบบมองข้ามสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัว** มีการปรับทิศทางความคิด หวนกลับมายังอีกด้านหนึ่ง ช่วยให้มองเห็นความสำคัญของการก้าวไปข้างหน้าอย่างมีเหตุผลมากขึ้น แทนการนำเอาความโลภออกมาผลักดันตัวเองเช่นแต่ก่อน

ความรักกับความโลภเป็นสิ่งที่อยู่บนพื้นฐานเดียวกัน แต่อยู่กันคนละด้าน นอกจากนั้น ยังมีผลถ่วงดุลระหว่างกันและกันด้วย ดังนั้น เมื่อใดความโลภมีมาก ย่อมทำให้ความรักถูกปิดกั้นไว้เป็นธรรมดา ดังจะพบความจริงจากช่วงที่ผ่านมาแล้วอย่างกว้างขวาง แม้คนในวงการกล้วยไม้ของไทยหลายต่อหลายคนก็เช่นกัน

อนึ่ง ผู้ใหญ่ในอดีต ซึ่งอยู่ระหว่างช่วงที่อิทธิพลวัตถุยังไม่เข้ามาครอบงำรากฐานความคิดคนท้องถิ่นมากนัก เคยพูดฝากไว้แก่ลูกหลานไทยว่า คิดจะทำการใดก็ตาม ควรทำจากเล็กไปหาใหญ่ โดยเริ่มต้นจากสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอยู่ใกล้ตัวใกล้ใจตัวเองไปก่อน แต่ไม่ควรยึดติดอยู่กับมัน หากสานให้กว้างออกไปอย่างรู้เหตุรู้ผล ดังเช่นที่คนแต่ก่อนเคยสอนลูกหลานไว้ว่า **จงเป็นผู้เรียนรู้ความถูกต้องจากความผิดพลาด**

การจะเป็นผู้รู้เหตุ คงต้องลงมือปฏิบัติจากของจริง ซึ่งทำให้ตนมีโอกาสพบปัญหา

เป็นธรรมดา แต่แทนที่จะรู้สึกท้อแท้ ควรสนใจนำปัญหามาพิจารณาค้นหาความจริงเพื่อการเรียนรู้ และนำมาใช้ปรับทิศทางการปฏิบัติใหม่ นอกจากนั้น ควรให้ความสนใจพูดคุยกับทุกคน ยิ่งเป็นบุคคลผู้ซึ่งตนเชื่อว่าคือ **ผู้รู้**

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงคำว่า **ผู้รู้** ควรพิจารณาความหมายของคำนี้ให้ลึกซึ้ง หาใช่เป็นเพียง **ผู้รู้** ซึ่งมีความเก่งกาจในด้านเทคโนโลยีเท่านั้นไม่ หากสิ่งซึ่งสำคัญกว่า น่าจะเป็นผู้มีความจริงใจอยู่เหนือความรู้ มิฉะนั้น อาจทำให้ตนจำต้องพบกับความเสียหายได้ไม่ยาก

ดังนั้น เมื่อนำประเด็นวิชาความรู้ในด้านเทคโนโลยีมาพิจารณา ผู้เริ่มต้นปลูกกล้วยไม้ ควรรู้จักประมาณตน โดยไม่คิดก้าวหน้าข้ามสิ่งง่ายไปหายาก เพื่อหวังสร้างภาพพจน์อันยิ่งใหญ่ แต่ควรเริ่มต้นจากพันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูกง่ายกว่า และได้รับผลตอบแทนในระยะไม่ยาวมากนัก รวมทั้งการลงทุนแต่น้อย แม้การใช้ที่ดินไม่กว้างนักไปก่อน ถ้าคิดได้เช่นนี้ คงไม่เริ่มต้นด้วยการไปกู้เงินคนอื่นมาทำอย่างแน่นอน

หลังจากการค้าขายได้เงินจำนวนหนึ่งกลับคืนมาแล้ว จึงค่อยนำมาพิจารณาลงทุนต่อไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งสภาพดังกล่าว ย่อมมีผลช่วยให้ทุกส่วนเติบโตร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีการเอื้อซึ่งกันและกันอย่างมีเหตุมีผล ยิ่งการเจริญเติบโตในด้านความรู้ซึ่งปฏิบัติได้รับจากประสบการณ์ในการทำงานด้วย ควรถือว่า คือความรู้ที่มีรากฐานหยั่งลงอย่างลึกซึ้ง

ดังเช่น ที่ผู้เขียนเคยสัมผัสส่วนหนึ่งของโคลงสี่สุภาพ ซึ่งคนรุ่นก่อนเคยประพันธ์ไว้เป็นคติสอนใจเยาวชนว่า **นกน้อยทำรังแต่พอตัว** ซึ่งชีวิตตนผ่านพ้นช่วงนั้นมาแล้วประมาณ 60 ปี แต่ยังปรากฏชัดเจนอยู่ในหัวใจไม่เคยลืม เนื่องจากจิตใจที่ห่วงใยชนรุ่นหลังมาโดยตลอด

อาจเป็นเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเหตุอื่นใดก็ตาม ทำให้บางคนคิดเกรงไปว่า ถ้าทำเท่าที่กล่าวไว้แล้ว จะไม่ทันการณ์ ซึ่งแท้จริงแล้ว น่าจะเกิดจากรากฐานจิตใจยังลงไม่ถึงปัญหาจริง

ความคิดลักษณะเช่นนี้มีสิ่งที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาได้ไม่ยากนัก หากผู้คิดจะปฏิบัติมองเห็นตัวเอง ทั้งนี้และทั้งนั้น ถ้ามีใจรักจริงย่อมมีความสนใจเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งผ่านเข้ามาสู่วิถีชีวิตประจำวัน และมองเห็นสิ่งเหล่านี้จากเหตุผลที่เชื่อมโยงถึงกันหมด

ผู้เขียนได้ยินคำปรารภจากบางคนที่เข้ามาขอปรึกษา ในทำนองว่า **"ไม่มีความรู้จึงเข้ามาหา"** ซึ่งก็เป็นโอกาสตอบกลับไปว่า **"ที่คิดว่าไม่มีความรู้นั้น อาจมีความลึกซึ้งมากกว่าผู้ซึ่งเรียนมาโดยตรงก็ได้"**

แล้วจึงยกตัวอย่างจากประสบการณ์ชีวิตตนเองเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว โดยพูดฝากไว้

"ผมไม่ได้เรียนเรื่องกล้วยไม้มาจากโรงเรียนและมหาวิทยาลัยไหนเลย" เพราะช่วงนั้นนอกจากไม่มีการสอนในหลักสูตรแล้ว ยังถูกสังคมมองในลักษณะต่อต้านด้วย แต่ตนก็ได้สนใจจับงานนี้ แม้ว่าจะใช้เวลาว่างและทุนทรัพย์ส่วนตัว

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วอย่างรวมๆ น่าจะสะท้อนภาพความจริงให้ผู้สนใจเห็นได้ว่าการต่อสู้ทุกรูปแบบจากแนวคิดความเชื่อของตนอย่างมั่นคง น่าจะถือว่าคือรากฐานสำคัญของความสำเร็จ นับตั้งแต่การขวนขวายหาความรู้ซึ่งได้รับจากการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และการนำความรู้มาปฏิบัติอย่างจริงจัง

จากตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม

ก่อนอื่น ใคร่ขอชี้ให้เห็นความสำคัญของสภาพแวดล้อม ทั้งในด้านธรรมชาติและด้านสังคม ซึ่งผู้คิดจะปฏิบัติควรยอมรับความจริง เนื่องจากสิ่งนี้คือเงื่อนไขที่มีเหตุผลสัมพันธ์กันกับทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งอยู่ในชีวิตประจำวัน อย่างไม่อาจปฏิเสธได้

ประการแรกคือ สิ่งซึ่งแต่ละคนมีอยู่แล้วหรือพอหามาได้ไม่ยาก สภาพแวดล้อมธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น แม้อาจไม่เหมือนกันก็ตาม แต่ในเขตร้อนก็มีช่วงความแตกต่าง ที่สามารถครอบคลุมนิสัยอันเป็นธรรมชาติของพันธุ์ไม่ได้กว้างขวางอยู่แล้ว

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พันธุ์ไม้ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในแถบร้อนของโลก มีความหลากหลายมากกว่าแถบที่ห่างออกไป ทั้งทางเหนือและทางใต้

อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวถึงคำว่า **พันธุ์ไม้ท้องถิ่น** ควรเข้าใจว่า **ท้องถิ่น** หมายถึง **สิ่งซึ่งมีธรรมชาติเป็นพื้นฐาน หาใช่นำเอาพื้นฐานด้านสังคมมาเป็นกรอบกำหนดไม่** ดังเช่น ผู้เขียนเคยกล่าวไว้ในหลายที่ว่า การกระจายพันธุ์ของพันธุ์ไม้ มีธรรมชาติเป็นสิ่งกำหนด ส่วนการกำหนดเขตแดนประเทศ มีมนุษย์และสังคมเป็นตัวกำหนด

ตนจึงมักหลีกเลี่ยงที่จะนำเอาคำว่า **กล้วยไม้ไทย** มากล่าว เพราะรู้ว่า ถ้ามีการนำแนวคิดความเชื่อลักษณะนี้ไปใช้ประโยชน์อย่างปราศจากการรู้เท่าทัน ย่อมนำไปสู่การสร้างปัญหาความขัดแย้งให้กับตน รวมทั้งผู้อื่นด้วย

ดังนั้น ก่อนอื่น **ควรให้ความสนใจสภาพแวดล้อมธรรมชาติของท้องถิ่น อันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการปลูกกล้วยไม้ และควรถือว่าประเด็นนี้มีความสำคัญมาก แม้การก้าวหน้าต่อไปย่อมลืมเสียมิได้**

ประการที่สอง น่าจะได้แก่สภาพแวดล้อมทางสังคม ตลอดจนนิสัยของพันธุ์ไม้ที่มีอยู่แล้ว หากมองที่สภาพแวดล้อมทางสังคม ควรจะมองที่พันธุ์ไม้ซึ่งสังคมปัจจุบันยอมรับ แต่ก็หาใช่ว่าจะยึดติดอยู่กับประเด็นนี้ไม่ เนื่องจากสิ่งนี้เป็นเพียงการมองในระยะสั้น เพื่อให้การ

ดำเนินงานในช่วงเริ่มแรก สามารถเป็นไปได้เท่านั้น แต่แท้จริงแล้ว ควรมีแผนระยะยาวร่วมไปด้วย โดยคิดทำตามกำลังเท่าที่แต่ละคนพอหามาได้

แม้กำลังคน ควรเริ่มจากตนเองและครอบครัวไปก่อน แต่ผู้เขียนเชื่อในสัจธรรมว่า ถ้าคิดปฏิบัติจากความรักซึ่งมีรากฐานความรู้สึกอย่างเป็นธรรมชาติ ประเด็นการลงมือทำเองไม่น่าจะมีปัญหาเกิดขึ้น นอกจากนั้น หลังจากกิจการเติบโตขึ้นมาถึงระยะหนึ่ง ย่อมมีกำลังที่จะหาคนอื่นมาช่วยได้อีก

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด พอจะสรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งมีอยู่แล้ว พันธุ์ไม้ซึ่งคนทั่วไปรู้จักและได้รับความนิยมอยู่แล้ว แม้ทุนรอนเท่าที่มีอยู่ ถ้าผู้คิดจะทำจริง ไม่มองข้ามตัวเอง ย่อมไม่มองข้ามสิ่งเหล่านี้

ส่วนประเด็นที่ดินจากประสบการณ์ของผู้เขียน ซึ่งได้รับจากการที่มีผู้มาปรึกษาหารือ ตนมักจะย้อนกลับไปว่า มีที่ดินมากน้อยแค่ไหน? บางรายก็ตอบว่า มีหลายไร่ แต่มีบางคนตอบว่ามี 1 งานบ้าง 2 งานบ้าง

ในกรณีที่มีน้อย ถ้าพิจารณาแล้วเห็นว่า เหมาะสมกับเงินทุนและความรอบรู้เท่าที่ตนมีอยู่ ก็อาจช่วยแนะนำการวางแผน เลยไปถึงการดำเนินงาน หากพบว่ามีมาก ควรพิจารณาข้อมูลความรู้จากประสบการณ์ในโลกกว้างเท่าที่ตนมีอยู่ รวมทั้งเงินทุน หากเห็นว่าส่วนนี้ยังมีไม่มากนัก ควรกันที่ดินมาใช้เพียงเล็กน้อยไปก่อน

ผู้เขียนเคยกล่าวไว้ในหลาย ๆ ที่ว่า **สิ่งต่าง ๆ ซึ่งรวมกันอยู่ในกระบวนการผลิต การจัดการ และการตลาด อันควรร่วมกันไปอย่างสอดคล้องกัน ถ้าจะมีการเกินตัว ขอให้เป็นเรื่องข้อมูลความรู้ เนื่องจากความรู้เกินตัวไม่ทำให้เสียหาย แต่การลงทุนเกินตัวย่อมเสี่ยงเป็นอย่างมาก**

การลงมือปฏิบัติบนพื้นฐานสังคมและสภาพแวดล้อมของไทย

การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า ถ้าคิดถึงการใช้ระบบอุตสาหกรรมเป็นพื้นฐาน คงจะคิดถึงการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกขายก่อนอื่น

ผู้ที่คิดปลูกกล้วยไม้ตัดดอก ในปัจจุบันนับว่าโชคดีมากกว่าผู้ซึ่งอยู่ในระหว่างช่วงเริ่มแรก เมื่อประมาณก่อนปี พ.ศ. 2508 เนื่องจากก่อนนั้น การปลูกกล้วยไม้เพื่อตัดดอกเป็นการค้า ยังมิได้มีการทำอย่างเป็นระบบ จึงไม่อาจควบคุมสิ่งต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในกระบวนการผลิตและการค้าอย่างรัดกุมได้

มาถึงช่วงนี้ ชนรุ่นก่อนได้ปูพื้นฐานไว้ให้พอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดการและการตลาด แต่สิ่งดังกล่าว ถ้ามองลึก ๆ จะพบว่า เกิดจากการสร้างสรรค์โดยตัวบุคคล

ผลที่ปรากฏ พันธุ์กล้วยไม้ควรใช้ในเริ่มแรก จึงมิได้กระจายเท่าที่ควร

เท่าที่การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าได้พัฒนาตัวเองขึ้นมาอย่างเป็นระบบ เริ่มต้นจากการปลูกเพื่อตัดดอกขาย มีพันธุ์กล้วยไม้ซึ่งนำมาใช้ในปัจจุบัน ที่อาจจำแนกออกได้เป็นสองประเภท

ประเภทแรกได้แก่ กล้วยไม้สกุลเด็นโดรเบียม หรือหวาย ซึ่งเริ่มต้นระบบการผลิตเป็นการค้าสำเร็จ ประมาณปี พ.ศ. 2508-2509

นอกจากนั้น ในช่วงแรกใช้พันธุ์หวายลูกผสมชื่อ ปอมปาดัวร์ (*Dendrobium* Pompadour) ซึ่งคนในยุคแรก ๆ สั่งจากประเทศฝรั่งเศสเข้ามาปลูกประดับบารมี และผลจากการพัฒนาวงการกล้วยไม้ ร่วมกับนิสัยการขยายพันธุ์ได้รวดเร็วของหวายชนิดนี้ ได้ทำให้เปลี่ยนสภาพมาเป็นกล้วยไม้ตัดดอก ซึ่งมีบทบาทสำคัญในช่วงเริ่มแรก

ถัดมาจากนั้น ก็ได้มีการปลูกกล้วยไม้ลูกผสมในสกุลออนซิเดียม (Oncidium) ติดตามมาด้วยกล้วยไม้ลูกผสมข้ามสกุลระหว่างอะแรคนิส กับ แวนดา หรือ แอแรนดา (Aranda) และลูกผสมสามสกุล ระหว่าง อะแรคนิส กับ แวนดา และ แอสโคเซ็นตรัม ซึ่งมีชื่อใหม่ว่า มอคคารา (Mokara) นอกจากนั้น บางชนิดอาจมีเลือดของกล้วยไม้สกุล เรแนนเธอรา (Renanthera) รวมอยู่ด้วย

พันธุ์กล้วยไม้ลูกผสมกลุ่มนี้ เป็นผลงานมาจากประเทศมาลายู (ชื่อสมัยนั้น) โดยเฉพาะ สิงคโปร์และอินโดนีเซีย หลังจากวงการกล้วยไม้ไทยได้พัฒนาขึ้นมาสู่ระบบอุตสาหกรรม จึงได้นำมาพัฒนาต่อและใช้เป็นกล้วยไม้สำหรับปลูกตัดดอกอีกส่วนหนึ่ง

แอแรนดา และ มอคคารา เป็นกล้วยไม้ในประเภทแวนดา ซึ่งมีนิสัยปลูกง่าย ให้ดอกเร็ว รวมทั้งสามารถปลูกโดยไม่ต้องลงทุนสร้างโรงเรือนราคาแพง นอกจากนั้น การปลูกจำนวนมากๆ ยังสามารถกระทำได้ไม่ยากเพราะไม่ต้องใช้ภาชนะปลูก

อนึ่ง ช่วงหลัง ๆ การพัฒนากล้วยไม้ลูกผสมในกลุ่มนี้ยังทำให้มีสีหลากหลายมากขึ้น จึงนับว่ามีผลอย่างสำคัญในด้านการตลาดอีกส่วนหนึ่ง

สรุปแล้ว กล้วยไม้ในกลุ่ม แอแรนดา และ มอคคารา มีคุณสมบัติเหมาะสม สำหรับผู้ที่สนใจปลูกกล้วยไม้ในช่วงเริ่มต้น เพื่อมุ่งไปสู่อุตสาหกรรมและการค้า แม้ผู้ที่สนใจปลูกกล้วยไม้โดยไม่ต้องลงทุนลงแรงมากนัก

อย่างไรก็ตาม ตามหลักการตลาด ควรจะมุ่งที่ความหลากหลายของผลผลิต ดังนั้น ผู้เริ่มต้นปลูกกล้วยไม้ แม้จะปลูกกล้วยไม้ประเภทนี้ ซึ่งปลูกไม่นานก็ให้ดอกส่งตลาด หลังจากได้เงินกลับมา ประกอบกับมีความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น การคิดจะก้าวต่อไปสู่การปลูกหวายลูกผสมและออนซิเดียม หรืออาจก้าวต่อไปสู่ชนิดอื่น ย่อมมีความเป็นไปได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม มีแง่คิดที่ควรคำนึงถึงอีกอย่างหนึ่งก็คือ แม้ว่าโดยทั่วไปแล้ว ลูกผสมในกลุ่มนี้ปลูกง่าย ให้ดอกง่ายและใช้ความรู้ตลอดจนต้นทุนไม่มากนัก แต่ก็หาใช่ว่าทุกชนิดจะมีคุณสมบัติเหมือนกันไม่ หากมีบางชนิดอาจไม่เข้าข่าย ดังนั้น การซื้อหาพันธุ์มาปลูกควรระวังปัญหาจากเรื่องนี้ด้วย

การปลูกกล้วยไม้ประเภทแวนดา เพื่อประโยชน์ทางการค้า

บทนำ

กล้วยไม้ในประเภทแวนดา **(Vandaceous orchid)** ครอบคลุมกล้วยไม้สกุลต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะและนิสัย การเจริญเติบโต อยู่ในกลุ่มที่มีลำต้น มีการเจริญเติบโตไปสู่ด้านปลายและออกช่อดอกจากบริเวณที่อยู่เหนือข้อ ด้านข้างของลำต้น **(monopodial)**

เนื่องจากในบรรดากล้วยไม้ประเภทนี้ มีผู้รู้จักและนิยมปลูกกล้วยไม้สกุลแวนดา ซึ่งเป็นสกุลหนึ่งในประเภทนี้มาก่อน ดังนั้น ชาวตะวันตก ซึ่งเป็นผู้เริ่มต้นนำกล้วยไม้มาศึกษาวิจัย และปลูกภายใต้ระบบการจัดการ จึงนิยมเรียกชื่อกล้วยไม้ประเภทนี้ว่า **Vandaceous** หรือประเภทเดียวกับสกุลแวนดา

ช่วงหลัง ๆ จึงขยายขอบข่ายความนิยม กว้างขวางออกไปสู่สกุลอื่น ๆ ภายในประเภทเดียวกัน อันถือเป็นธรรมชาติความต้องการของมนุษย์

ภายในพืชใบเลี้ยงเดี่ยวทั้งหมด พืชในวงศ์กล้วยไม้ซึ่งเป็นวงศ์ใหญ่มากนับเป็นที่สองรองจากพืชในวงศ์หญ้า มีประชากรกระจายอยู่ในสภาพแวดล้อมแตกต่างกันอย่างหลากหลายในบริเวณของโลก ซึ่งพรรณไม้สีเขียวสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

กล้วยไม้ในประเภทแวนดา มีแหล่งกำเนิดกระจายอยู่ในบริเวณภูมิภาคเขตร้อนและกึ่งร้อน ด้านตะวันออกของทวีปเอเชีย และยิ่งใกล้เส้นศูนย์สูตรของโลก จะมีความหลากหลายมากขึ้น

ดังตัวอย่างเช่น ในหมู่เกาะชวา ฟิลิปปินส์ ปาปัวนิวกินี แหลมมลายู ซึ่งรวมถึงประเทศไทย ขึ้นไปถึงตอนใต้ของประเทศจีน เลยลงมาถึงอินเดีย ศรีลังกา และพม่า ฯลฯ ล้วนเป็นแหล่งกำเนิดของกล้วยไม้สกุลต่าง ๆ ในประเภทนี้

ประวัติความเป็นมาของการปลูกกล้วยไม้ประเภทแวนดาซึ่งนำไปสู่การค้า

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การนำกล้วยไม้มาปลูกภายใต้ระบบการจัดการของมนุษย์ชาวตะวันตกเป็นฝ่ายเริ่มต้นขึ้นก่อน การออกมาค้นคว้าหาทรัพยากรธรรมชาติจากเขตร้อนเพื่อนำกลับไป ซึ่งภายในสิ่งเหล่านี้มีกล้วยไม้รวมอยู่ด้วย

อนึ่ง ช่วงนั้น กลุ่มอิทธิพลประเทศตะวันตก ออกมาล่าดินแดนในเขตร้อน ได้มีการนำเอาความรู้ทางเทคโนโลยีมาสู่ท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

ดังเช่น การที่พวกดัช หรือ ฮอลันดา **(Netherlands)** เข้ามายึดครองหมู่เกาะชวา **(Indonesia)** ได้มีการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ขึ้นที่เมืองโบกอร์ **(Bogor)** อังกฤษเข้ามายึดครองประเทศมลายู (ขณะนั้นยังไม่มีการแยกเกาะสิงคโปร์ออกไปเป็นอีกประเทศหนึ่ง) ก็ได้มีการจัดตั้ง สวนพฤกษศาสตร์ขึ้นที่เกาะสิงคโปร์ โดยส่งคนของตนเข้ามาควบคุมดูแล นอกจากนั้นยังใช้เป็นที่ส่งข้อมูลความรู้ รวมทั้งพันธุ์ไม้หลายชนิด กลับไปประเทศตนด้วย

ช่วงก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสงครามโลกครั้งที่สอง ที่เกิดขึ้นเมื่อปลายปี พ.ศ.2484 หมู่เกาะฮาวาย ซึ่งอยู่ในมหาสมุทรแปซิฟิก ยังไม่ได้มีการประกาศรวมเป็นมลรัฐที่ 51 ของสหรัฐอเมริกา แต่อยู่ในสภาพเป็นเพียงดินแดนซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจการปกครอง มีทั้งคนพื้นเมืองที่เป็นชาวเกาะดั้งเดิม คนผิวขาว รวมทั้งคนชาติจีนและญี่ปุ่น อพยพเข้าไปตั้งรกราก แม้ธรรมชาติของหมู่เกาะนี้ยังมีพันธุ์กล้วยไม้ไม่กี่ชนิด เพราะเป็นเกาะที่เกิดใหม่

แต่สภาพแวดล้อมซึ่งเป็นเขตร้อน ได้เอื้ออำนวยให้จึงมีการนำพันธุ์กล้วยไม้จากเขตร้อนของทวีปเอเชีย และอเมริกา รวมทั้งจากเขตร้อนของทวีปแอฟริกา เข้าไปปลูกและพัฒนาจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน เลยไปถึงการผลิตเพื่อการค้าระหว่างประเทศอย่างกว้างขวาง

ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นลงในปี พ.ศ. 2488 ผลงานการรวบรวมพันธุ์ การปลูก และการพัฒนากล้วยไม้ลูกผสมในประเภทแวนดา เท่าที่มีอยู่ในบันทึก พบว่า สวนพฤกษศาสตร์ที่เมืองโบกอร์ ประเทศอินโดนีเซีย สวนพฤกษศาสตร์ที่เกาะสิงคโปร์ และหมู่เกาะฮาวาย มีบทบาทอย่างสำคัญในการส่งเสริมให้กิจกรรมเกี่ยวกับการปลูก และการค้ากล้วยไม้ในประเภทแวนดา เจริญเติบโตในช่วงเริ่มแรก และสืบทอดมาสู่ประเทศไทยในเชิงการค้า

ประวัติความเป็นมาของการปลูกและการค้ากล้วยไม้ประเภทแวนดาของประเทศไทย

กล้วยไม้กับการสูญเสียรากฐานวัฒนธรรม

ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งเกิดและอยู่ร่วมท้องถิ่นเดียวกันกับมนุษย์ มนุษย์ซึ่งเกิดในท้องถิ่นย่อมมีโอกาสเรียนรู้ และนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน

กล้วยไม้ก็เช่นกัน ดังจะพบความจริงได้ จากการที่คนในชุมชนภาคเหนือของประเทศไทย รู้จักนำกล้วยไม้แวนดาพันธุ์พื้นบ้าน มาปลูกไว้ตามแบบธรรมชาติ เช่น เอื้องสามปอย เอื้องกุหลาบ และฟ้ามุ่ย เป็นต้น

ในช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งขณะนั้น เทคโนโลยีจากต่างประเทศเกี่ยวกับกล้วยไม้ยังเข้ามาไม่ถึงท้องถิ่นดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านทั่วไปซึ่งปลูกกล้วยไม้พื้นบ้านไว้กับต้นไม้ภายในบริเวณบ้าน ยังไม่ทราบว่า กล้วยไม้หลายชนิดซึ่งตนปลูกไว้อยู่ในประเภทแวนดา

แต่คนกรุงเทพ ฯ ซึ่งมองเห็นโอกาสเก็บรวบรวมกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในท้องถิ่น เพื่อส่งไปจำหน่ายให้คนต่างชาติ ทราบดีว่ามีกล้วยไม้ประเภทแวนดา อีกทั้งยังทราบว่า แต่ละชนิดมีชื่อพฤกษศาสตร์ว่าอย่างไร

ทำให้กล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ รวมทั้งชนิดที่อยู่ในประเภทแวนดา ถูกระบายจากป่าของท้องถิ่น ออกไปป้อนให้คนต่างถิ่นนำไปพัฒนา แล้วจึงส่งผลผลิตสำเร็จรูปกลับมาจำหน่ายให้กับคนไทย เนื่องจากวิธีค้าแบบนี้ ทำให้ได้เงินมากและรวดเร็ว

ในช่วงปี พ.ศ. 2490 ผู้เขียนเรื่องนี้ จบการศึกษาจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาปฐพีวิทยา จากความรู้สึกสนใจเรียนรู้ความจริงอันเป็นธรรมชาติของสังคม ซึ่งมีอยู่ในจิตวิญญาณตนเอง เหนือกว่าการได้วัตถุและทรัพย์สินเงินทอง รวมทั้งความมีหน้ามีตา ทำให้ตนสละโอกาสซึ่งพึงได้รับจากสิ่งดังกล่าว โดยที่มีรออยู่แล้ว ตัดสินใจออกไปใช้ชีวิตในสภาพชนบทของจังหวัดภาคเหนือ

แม้หลายคนมองด้วยความรู้สึกว่า มีความยากลำบากเพราะขาดความสะดวกสบายอย่างในเมืองกรุงเทพฯ นอกจากนั้น ชีวิตยังต้องอยู่ในสถานภาพที่ขาดความมั่นคงในสถานภาพทางวัตถุ แต่ตนก็รู้สึกท้าทายที่จะไป จากรากฐานความรู้สึกที่ต้องการพึ่งตนเอง

จึงทำให้ได้ข้อมูลดังได้กล่าวมาแล้ว นับเป็นการจุดประกายใจให้คิดต่อสู้เพื่อสังคมท้องถิ่น **เพราะเหตุนี้เอง ที่ทำให้ผู้เขียนลุกขึ้นยืนหยัด เริ่มจับงานกล้วยไม้อย่างท้าทาย จากการใช้ทุนรอนความรู้ในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งประสบการณ์ ตลอดจนเวลาว่างส่วนตัว ซึ่งขณะนั้น มีไม่มากนัก**

เริ่มต้นจับงานด้านนี้ จากระดับพื้นดินขึ้นมา แบบ **ค่อยทำค่อยไป** ซึ่งตนรู้ดีว่า ตัวเองประสงค์ที่จะทำเพื่อเป้าหมายอะไร

โดยที่ช่วงนั้น เมืองไทยมีกล้วยไม้แวนดาพันธุ์ธรรมชาติอยู่อย่างหลากหลาย และคนไทยอีกเช่นกันที่พอจะมีความรู้ ใช้โอกาสนำไปขายส่งให้คนต่างชาติ และนำผลผลิตสำเร็จรูป ซึ่งเป็นผลงานการพัฒนาโดยชนต่างชาติ เข้ามาปลูกค้าขายเผยแพร่กันเป็นของเล่น โดยเฉพาะ กลุ่มบุคคลผู้มีเงินและยศถาบรรดาศักดิ์ เพื่อการประกวดประขันชิงดีชิงเด่นระหว่างพวกเดียวกัน อีกทั้งยังมีการปิดบังความรู้ระหว่างกันและกัน แทนการเปิดใจส่งเสริมให้คนทั่วไปรู้เท่าทันคนอื่น และมองเห็นคุณค่าของสิ่งซึ่งอยู่ในท้องถิ่นร่วมกับชีวิตตน

จากมุมชีวิตนี้อีกเช่นกัน ที่ช่วยให้ผู้เขียน เริ่มต้นเข้าใจความหมายของ **วัฒนธรรมท้องถิ่น** และจากจิตใจที่มุ่งมั่นนำปฏิบัติอย่างมั่นคงแน่วแน่ ได้ช่วยให้ตน **รู้ความหมายและความสำคัญของวัฒนธรรมท้องถิ่น** ลึกซึ้งยิ่งขึ้น เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทยให้บังเกิดความมั่นคง กับอีกสิ่งหนึ่ง ในช่วงนั้น ชาวบ้านในท้องถิ่นภาคเหนือ มีการนำกล้วยไม้แวนดา ที่เรียกชื่อกันว่า **ฟ้ามุ่ย *(Vanda coerulea)*** มาปลูกไว้ตามต้นไม้ในบริเวณบ้าน บ้างก็ใส่กระเช้าไม้สัก แขวนไว้ตามร่มไม้และชายคา ซึ่งผู้ปลูกเองก็ไม่ทราบว่าคือ กล้วยไม้สกุลแวนดา

แม้เอื้องสามปอย ***(Vanda denisoniana)*** ซึ่งมีหลายพันธุ์และมีสายพันธุ์หนึ่ง ซึ่งชาวบ้านเรียกชื่อกันว่า **สามปอยหลวง เนื่องจากมีกลิ่นหอมในช่วงบ่าย** นอกจากนั้น คำว่า **ปอย** หมายถึง **งานวัด** ดังนั้น **สามปอย** จึงหมายถึง **กล้วยไม้ชนิดนี้ดอกบานทนอยู่นานสามช่วงของงานวัด**

เนื่องจาก ชาวบ้านในภาคเหนือของไทย ส่วนใหญ่มีอาชีพทำเกษตรกรรม เพราะเหตุว่า ในภาคเหนือ มีดินดี น้ำดี สภาพฝนฟ้าอากาศเอื้ออำนวยมาก และประเพณีนิยมของชาวบ้านในภาคเหนือขณะนั้น เน้นการเข้าวัดทำบุญหลังฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลตามปกติแล้ว จึงนิยมจัดงานวัดอย่างกว้างขวาง

สิ่งสำคัญสำหรับประเด็นนี้ เห็นจะได้แก่ การที่คนท้องถิ่นมองเห็นคุณค่าของทุกสิ่งทุกอย่าง รวมทั้งกล้วยไม้พันธุ์ท้องถิ่น แต่ขาดข้อมูลซึ่งควรจะได้รับการถ่ายทอดจากโลกกว้าง จึงไม่รู้แม้กระทั่งว่า ฟ้ามุ่ยก็ดี สามปอยก็ดี คือกล้วยไม้ในสกุลแวนดา

ยิ่งไปกว่านั้น ยังไม่ทราบว่า **ฟ้ามุ่ย** คือ **แวนดาสีฟ้า** ซึ่งหาสีเช่นนี้ได้ยาก กล้วยไม้ชนิดอื่น ๆ นอกจากนั้น **สามปอย** ซึ่งเป็นกล้วยไม้ในสกุลแวนดาอีกชนิดหนึ่ง สายพันธุ์มีสีเหลือง บางสายพันธุ์มีสีเขียว โดยที่ลักษณะสีเช่นนี้หาไม่ได้ง่ายในประเภทแวนดาทั่ว ๆ ไป

ประเด็นที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด มีส่วนอย่างสำคัญในการจุดประกายไฟจากใจ ให้ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ ลุกขึ้นยืนหยัดเพื่อมุ่งพัฒนาร่วมกับการอนุรักษ์กล้วยไม้ท้องถิ่น โดยหวังให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคมไทย ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากตนยืนหยัดอยู่กับความจริงจากใจตัวเองมาตั้งแต่ยังเป็นเด็ก อีกทั้งคิดได้ว่า หากผู้สนใจแต่ละคนมีคุณสมบัติเช่นนี้อยู่ในรากฐานจิตใจ น่าจะส่งผลช่วยให้เกิดแรงบันดาลใจผลักดันตัวเองให้ไปสู่ความสำเร็จได้ไม่ยาก นอกจากนั้นยังช่วยให้รู้ด้วยว่า

1. การอนุรักษ์กับการพัฒนา ควรจะมีอยู่ในจิตใต้สำนึกร่วมกันภายในวิญญาณของแต่ละคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรมีการอนุรักษ์เป็นรากฐานของการพัฒนา

2. การพัฒนา หากเกิดจากการรู้เหตุรู้ผลในการอนุรักษ์ร่วมด้วยน่าจะสานไปถึงการใช้ประโยชน์ รวมทั้งการค้าขายให้มั่นคงอยู่ได้ตลอดไป

3. ถ้าสามารถมองเห็นภาพรวมทั้งหมด ย่อมเข้าใจได้ว่า สิ่งซึ่งปรากฏเปลี่ยนแปลงอยู่ภายนอก มนุษย์ย่อมมีความหลากหลาย ดังนั้น หากสรุปผลมุ่งสู่การค้า ควรให้ความสำคัญแก่ **วิถีการเปลี่ยนแปลงซึ่งมีผลิตผล รูปแบบหลากหลายมากขึ้น**

สอดคล้องกันกับเหตุผล ซึ่งอยู่ในใจมนุษย์ดังที่กล่าวกันว่า **มนุษย์ที่อยู่ร่วมกัน มีความต่างจิตต่างใจกันอย่างหลากหลาย**

4. **การพัฒนาควรเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวใกล้ใจกันก่อน และการขยายขอบข่ายทั้งการผลิตและการค้า ควรเป็นไปอย่างเป็นธรรมชาติ แทนการนำความอยากเข้าไปร่วมผลักดัน เพราะจะทำให้เกิดความโลภ มีผลทำลายความมั่นคงในอนาคต**

สิ่งที่พบเห็นในช่วงเริ่มแรกของการพัฒนา

ช่วงนั้น มีพ่อค้าคนไทยจากกรุงเทพฯ บางคน วางสายสู่ชนบท เก็บกล้วยไม้พื้นบ้านส่งไปขายต่างประเทศ กับอีกด้านหนึ่ง มีการสั่งซื้อกล้วยไม้ลูกผสมเข้ามาขายให้กลุ่มผู้เล่นกล้วยไม้

ซึ่งในบรรดากล้วยไม้ที่เก็บจากธรรมชาติ มีแวนดาชนิดต่าง ๆ รวมอยู่ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ฟ้ามุ่ยและสามปอย นอกจากนั้น ยังมีชนิดต่าง ๆ ในสกุลอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในประเภทแวนดา เช่น เอื้องกุหลาบชนิดต่าง ๆ ไอยเรศ ช้าง เขาแกะ ฯลฯ

การนำกล้วยไม้ลูกผสมเข้ามาจำหน่ายในขณะนั้น ส่วนใหญ่ยังเป็นลูกผสมภายในสกุลแวนดาด้วยกันเอง เช่น ลูกผสมระหว่างฟ้ามุ่ยกับแวนดา แซนเดอเรียนา ซึ่งเป็นแวนดาใบแบนที่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในประเทศฟิลิปปินส์ แม้ฟิลิปปินส์จะอนุรักษ์ไว้ตามกฎหมายแต่ก็

ไม่ได้ผล

ทั้งนี้และทั้งนั้น รากฐานคนส่วนใหญ่ในประเทศเขตร้อน ซึ่งมีพรรณไม้อย่างหลากหลาย ตกอยู่ในสภาพเช่นเดียวกันหมด ทั้งไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย แม้ประเทศต่าง ๆ ในเขตร้อนของทวีปอเมริกา

ต่างชาตินำผลจากการผสมระหว่างฟ้ามุ่ยกับแวนดาแซนเดอเรียนา ไปจดทะเบียนตั้งชื่อลูกผสมว่า **แวนดา รอธไชล์เดียนา *(Vanda* Rothschildiana*)*** ส่งกลับมาขายให้คนไทย โดยที่คนไทย โดยเฉพาะ คนส่วนใหญ่ในกลุ่มมีเงิน มีธรรมชาติที่ฝังลึกอยู่ในใจว่า เป็นผลผลิตจากเมืองฝรั่ง

จากรากฐานซึ่งได้รับการปลูกฝังให้นิยมฝรั่งอย่างลึกซึ้งอยู่แล้ว จึงเน้นความสำคัญอยู่กับด้านการใช้ประโยชน์ด้านเดียว โดยนำมาเล่นแข่งดีแข่งเด่นกันเอง ทำให้วงการกล้วยไม้ในยุคนั้นจำกัดกรอบตัวเองอยู่ในวงแคบ ๆ จึงเกิดภาวะสูญเสียขึ้นกับสังคมท้องถิ่นอย่างเห็นได้ชัด

การสูญเสียรากฐานวัฒนธรรม ทำให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ

ความซึ่งนำกล่าวไว้ในช่วงหลังทั้งหมด ได้สะท้อนให้เห็นผลเสียหาย ทั้งในด้านส่วนตัวของผู้ผลิต ประกอบการและทำการค้า เท่าที่เป็นมาแล้วอย่างสำคัญ

ทำให้สรุปได้ว่า งานส่วนตัวและเพื่อส่วนรวมเป็นสิ่งแยกจากกันได้ยาก หากควรสานเหตุและผลให้เป็นเนื้อเดียวกัน เพียงแต่ภายใต้จิตสำนึก ควรจะรู้ความจริงได้เองว่าสิ่งใดทำเพื่อส่วนตัว สิ่งใดทำเพื่อส่วนรวม ในการนำปฏิบัติ จึงช่วยให้แต่ละคนแยกแยะออกจากกันได้อย่างชัดเจน

คุณสมบัติของบุคคล ผู้มีแนวโน้มนำไปสู่ความสำเร็จและความมั่นคง ในการผลิต การประกอบการ และการค้ากล้วยไม้

1. เป็นผู้มีรากฐานจิตใจอิสระ ทำให้เปิดกว้างและมุ่งมั่นรักษาคุณสมบัตินี้ไว้ให้มั่นคง อีกทั้งช่วยให้เปิดกว้างยิ่งขึ้น
2. มีความกระตือรือร้นในการทำงานอย่างปราศจากการเลือกงาน โดยใช้สิ่งซึ่งตนรักและสนใจเป็นพื้นฐานการคิดและปฏิบัติ รวมทั้งสนใจศึกษาหาความรู้จากโลกกว้าง
3. สนใจเรียนทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งผ่านเข้ามาในชีวิตตน มีโอกาสสัมผัสเพื่อค้นหาความจริง จากการใช้การทำงานเป็นแกนนำ
4. มีความคิดริเริ่มสิ่งใหม่จากพื้นฐานความหลากหลาย ซึ่งปรากฏอยู่ในภาพรวม โดยถือความต้องการของชีวิตคนเป็นพื้นฐาน
5. ควรเป็นผู้ที่คิดได้เองอย่างอิสระ แทนการเดินตามหลังการคิดจากผู้อื่น แม้จากหนังสือตำรา หรือจากผลการประชุม
6. ควรรู้เท่าทันผู้อื่น แม้รู้เท่าทันผลจากสิ่งที่อยู่ภายใต้ระบบการจัดการโดยมนุษย์ เช่น ผลจากการประชุมสัมมนาว่า เป็นเพียงเครื่องมือที่อาจนำมาใช้ประโยชน์ โดยที่รู้ชัดว่า ของจริงอยู่ที่ความคิดและจิตใจตนเอง
7. รู้ความสำคัญของสิ่งซึ่งชีวิตผ่านพ้นมาแล้วในอดีต ช่วยให้รากฐานจิตใจมีโอกาสเจริญลึกซึ้งยิ่งขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

การค้าของฮาวาย สิงคโปร์ และมีบางส่วนสืบสานผลงานการพัฒนาพันธุ์มาจากสวนพฤกษศาสตร์ที่เมืองโบกอร์ ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งคงไม่เพียงแต่กล้วยไม้ในประเภทแวนดาเท่านั้น แม้กล้วยไม้ใน สกุลเด็นโดรเบียม หรือ สกุลหวาย บางกลุ่มก็เช่นกัน

ดังตัวอย่างเช่น หวายลูกผสมชื่อ **เด็นโดรเบียม เซซา *(Dendrobium* Caesar*)*** ซึ่งในวงการกล้วยไม้ของไทยในยุค **เล่นกล้วยไม้** เรียกกันว่า **เซซา ชวา**

สำหรับผลงาน การผสมกล้วยไม้ประเภทแวนดาในเชิงการค้าระหว่างช่วงเริ่มแรก ที่มีความเด่นชัดตามรสนิยมของคนไทย เริ่มต้นจากความนิยม แวนดาใบร่องลูกผสม ซึ่งเป็นผลมาจากการผสมระหว่าง แวนดาใบแบนกับแวนดาใบกลม โดยตรง

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากการปลูกกล้วยไม้โดยนำเอารูปแบบเทคโนโลยีมาใช้ในช่วงแรก เริ่มต้นขึ้นจากกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นที่ราบลุ่ม มีสภาพร้อนและชุ่มชื้น นอกจากนั้น ในช่วงนั้นคนไทยยังขาดความรู้ในด้านเทคโนโลยีเพื่อนำมาปรับใช้อย่างเหมาะสม จึงยังไม่รู้จักแวนดาใบแบน คนกรุงเทพฯ ในช่วงนั้นยังมีภาพพจน์ว่า แวนดาเป็นพันธุ์ไม้ต่างประเทศ ทั้ง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของแหล่งกำเนิด

การที่คนไทยผู้สนใจกล้วยไม้ในยุคนั้น ให้ความสนใจแวนดาลูกผสม เพราะรู้สึกว่าเป็นแวนดาที่ปลูกง่าย สามารถทนทานความร้อนจากแสงแดดได้ดี แต่ขาดการมองเห็นความจริงจากอีกด้านหนึ่งคือ **การเรียนรู้จากธรรมชาติของท้องถิ่นตัวเอง** และขาดความละเอียดประณีตในการปฏิบัติ

แวนดาลูกผสมใบร่อง ซึ่งเป็นผลงานผสมระหว่าง แวนดาใบกลมกับแวนดาใบแบนโดยตรง ในช่วงเริ่มแรกที่ได้รับการยอมรับของตลาดเขตร้อน เกิดขึ้นจากผลงานของสวนพฤกษศาสตร์ที่เมืองโบกอร์ ประเทศอินโดนีเซีย

อนึ่ง เนื่องจากพื้นฐานธรรมชาติทางพันธุศาสตร์ของ แวนดาใบกลมกับแวนดาใบแบน ในด้านทฤษฎีมีความแตกต่างกัน ทำให้ผลการผสม ได้ลูกผสมช่วงแรกเป็นหมัน จึงไม่อาจนำมาใช้ผสมทำลูกผสมช่วงที่สองต่อไปได้

แต่เนื่องจาก ประชากรของเมล็ดกล้วยไม้ในแต่ละฝัก มีปริมาณเป็นเรือนแสน ดังนั้นตามหลักธรรมชาติ จึงอาจมีบางเมล็ดที่เกิดมาใหม่ในสภาพสมบูรณ์ เป็นปกติ แม้มีน้อยมาก

ดังนั้น ผลการผสมพันธุ์ในยุคนั้น ทำให้ค้นพบโดยบังเอิญว่า มีแวนดาใบร่องลูกผสมช่วงแรก อย่างน้อยสองคู่ผสม ซึ่งได้ต้นไม้ที่ไม่เป็นหมัน เพื่อนำมาใช้ผสมต่อ ในขณะที่ตลาดต้องการแวนดาใบร่อง ซึ่งต้นมีขนาดเตี้ยลง แต่ยังคงสามารถทนทานความร้อนจากแสงแดดในสภาพเขตร้อนได้ดี นอกจากนั้น ยังมีคุณลักษณะดอกที่ได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น เช่น ขนาดดอก รูปลักษณะ และสีสันของดอก ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าว ส่วนใหญ่ได้จาก

แวนดาใบแบนบางชนิด

ผู้สนใจผสมกล้วยไม้ จึงมีความมุ่งหมายที่จะนำแวนดาใบแบน มาผสมกับแวนดาใบร่องช่วงแรก และความคิดดังกล่าว ได้ส่งผลให้ ฮาวายและสิงคโปร์ นำหน้าออกมาก่อน

ฮาวายได้ใช้แวนดาใบร่องลูกผสมช่วงแรก **ชื่อ แวนดา เอ็มมา แวนเดอเวนเตอร์ *(Vanda* Emma van Deventer*)* ต้นที่ไม่เป็นหมันไปใช้เป็นแม่พันธุ์ผสมและใช้แวนดา แซนเดอเรียนา** จากฟิลิปปินส์ ซึ่งเป็นพ่อ แม่พันธุ์ที่มีรูปแบบดอก เป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง ผสมต่อ และตั้งชื่อว่า **แวนดา เน็ลลีมอร์เลย์** *(Vanda* Nellie Morley*)* จำหน่ายได้เงินจากเขตร้อนทั่วโลก ที่มีการปลูกกล้วยไม้อย่างกว้างขวาง

ช่วงนั้น ผู้เขียนยังจำได้ไม่ลืมว่า คนในกลุ่ม **เล่นกล้วยไม้** พบโฆษณาว่าอะไรดีจะซื้อเขาหมด ยิ่งราคาโฆษณาแพงลิบลิ่ว ใครซื้อมาได้ ก็จะลือกันกระฉ่อน เพื่อนำมาประกวดชิงความดีเด่นกันและกัน หรือที่กล่าวกันว่า **ต้องการเป็นราชากล้วยไม้**

มันก็สมแล้วกับการที่ฝ่ายอำนาจรัฐ ซึ่งยึดติดกันอยู่คนละขั้ว มองเห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่า **กล้วยไม้คือของเล่นสำหรับคนมีเงินกลุ่มเล็ก ๆ** แต่ก่อน การสั่งกล้วยไม้จากต่างประเทศเข้ามาไม่มีการเก็บภาษีขาเข้า เปลี่ยนมาเก็บภาษีการนำกล้วยไม้เข้าประเทศตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา ประมาณช่วงปี พ.ศ.2498

ผู้เขียนและกลุ่มลูกศิษย์ที่เข้ามาหาเพราะต้องการความรู้ มีการรวมตัวกันสั่งซื้อกล้วยไม้ลูกผสมจากต่างประเทศ เนื่องจากการรวมตัวกัน ช่วยประหยัดเงินค่าใช้จ่าย นอกจากนั้น แทนการสั่งซื้อต้นไม้ที่ให้ดอกแล้ว และมีดอกที่ให้คุณสมบัติเป็นที่นิยม ซึ่งเรียกกันว่า **ต้นที่คัดแล้ว มีราคาสูงลิบลิ่ว เราเปลี่ยนมาซื้อกล้วยไม้ต้นขนาดเล็ก ซึ่งยังไม่เคยเห็นดอกมาก่อน**

ธรรมชาติของการผลิตการค้าและการตลาดกล้วยไม้ประเภทแวนดา

ด้านนี้ นับเป็นด้านของการสานเหตุผลจากธรรมชาติไปสู่การพัฒนา เพื่อสนองประโยชน์ในภาคการตลาด ซึ่งมีทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย โดยเฉพาะจุดปลายสุด คือ **ความต้องการตามรสนิยมของผู้ซื้อ**

บนพื้นฐานความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชน ภายในวิถีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมนุษย์ใช้สนองความต้องการในชีวิตประจำวัน ย่อมมียุคสมัยเป็นธรรมดา

ดังนั้น รูปแบบผลผลิตซึ่งเคยเป็นของใหม่ วันหนึ่งข้างหน้าย่อมเปลี่ยนไปเป็นของเก่าร่วมกับความต้องการซึ่งไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนั้น อีกทิศทางหนึ่ง แม้แต่ละช่วงย่อมมีความ

หลากหลายของรูปแบบ เพื่อให้สอดคล้องกันกับความจริงของความต้องการ ซึ่งมนุษย์แต่ละคนย่อมมีรสนิยมที่หลากหลายด้วยเช่นกัน

ดังนั้น จากความเชื่อในอดีต ซึ่งเคยมีข้อจำกัดว่า แวนดาลูกผสมประเภทใบร่องสามารถนำมาปลูกในวงการกล้วยไม้ของไทยได้ แต่เมื่อช่องทางการผสมในสายนี้ หาลูกผสมแปลกและใหม่ได้น้อยลง จึงเริ่มมีการสั่งแวนดาลูกผสมประเภทใบแบนเข้ามาจำหน่าย ซึ่งในช่วงนั้น ผลผลิตจากฮาวายมีอิทธิพลเด่นชัดมาก

เป็นเพราะคนไทยขาดการศึกษาค้นหาความรู้ จากสิ่งซึ่งมีธรรมชาติอยู่ในท้องถิ่นตัวเอง หลายคนจึงคิดว่า แวนดาใบแบนเป็นพันธุ์ไม้จากต่างประเทศ กับอีกด้านหนึ่ง ค่านิยมพื้นฐานซึ่งนิยมของต่างประเทศ เน้นที่ประเทศวัฒนธรรมตะวันตก เมื่อคิดว่าเป็นของต่างประเทศ มักรู้สึกว่า มาจากสภาพธรรมชาติที่มีอากาศหนาวเย็น

นอกจากนั้น การขาดความรู้ที่ควรจะสอดคล้องกันกับสภาพทางกายภาพ ซึ่งสัมพันธ์กันกับสิ่งแวดล้อมในถิ่นกำเนิด จึงมักคิดว่า ถ้าเป็นกล้วยไม้ คงต้องใส่เครื่องปลูกลงไปและให้น้ำมาก ๆ

การสั่งกล้วยไม้แวนดาลูกผสมจากฮาวาย เพื่อนำมาจำหน่ายเผยแพร่ให้คนไทย ในช่วงนั้น ได้นำมาปฏิบัติผิดวิธี ทำให้ตายไปมากต่อมาก จนกระทั่งสังเกตเห็นว่า ผู้ซื้อมาปลูก รวมทั้งพ่อค้าคนกลางผู้สั่งเข้ามาจำหน่าย ซึ่งนำส่วนที่ขายไม่ออก มาปลูกไว้เอง เริ่มรู้สึกท้อถอย

ผู้เขียนมองเห็นความเป็นจริงได้สองด้าน ด้านแรก เห็นได้ชัดเจนว่า ธรรมชาติของประเทศเขตร้อนของทวีปเอเชีย รวมทั้งประเทศไทย คือแหล่งกำเนิดของแวนดาสกุลและชนิดต่าง ๆ กับอีกด้านหนึ่ง เห็นว่า มนุษย์ควรเรียนรู้ธรรมชาติจากชีวิตซึ่งอยู่ตามธรรมชาติ

วันหนึ่ง ระหว่างการเข้าไปศึกษาหาความรู้ภายในป่าของท้องถิ่น ทำให้ตนมีโอกาสพบความจริงว่า แวนดาใบแบนที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติ ไม่มีเครื่องปลูกอะไรคลุมรากเลย และยังพบต่อไปว่า แท้จริงแล้ว กล้วยไม้ประเภทนี้มีเปลือกรากหนามาก จึงทำหน้าที่แทนเครื่องปลูกไปในตัว

จากการนำข้อมูลซึ่งได้รับจากความจริงในธรรมชาตินำมาประยุกต์ใช้ แก้ไขวิธีปลูกและการบำรุงรักษาใหม่ ทำให้การปลูกแวนดาได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าต่อมาได้จนถึงทุกวันนี้ ช่วยให้สามารถพัฒนาจากการปลูกกล้วยไม้สมัครเล่น เชื่อมโยงมาถึงการผลิตเป็นอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ทางการค้า ซึ่งมีความหลากหลายของผลิตผลเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตาม การแก้ไขปัญหาจากการปลูกปฏิบัติเป็นผลสำเร็จ ยังไม่ช่วยให้ผู้สนใจปลูกกล้วยไม้ในประเทศไทย หลุดพ้นจากความเป็นทาสทางเศรษฐกิจของต่างประเทศ

หากกลับทำให้มีผู้สนใจปลูกแวนดาใบแบน และผู้สั่งซื้อกล้วยไม้ประเภทนี้จากต่างประเทศมีโอกาสขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น

ชี้ทางให้ผู้สนใจกล้วยไม้ของไทยฉลาดมากขึ้น

ในอดีตที่ผ่านมา คนไทยส่วนใหญ่มุ่งมองสิ่งต่าง ๆ ด้วยทิศทางออกจากตัวเองจนเป็นนิสัย ทำให้ขาดการมองเห็นความสำคัญของสิ่งซึ่งเป็นมาแล้วแต่เริ่มแรก แม้มองกล้วยไม้จึงมีแนวโน้มสนใจกล้วยไม้ลูกผสม และคิดว่าเป็นพันธุ์มาจากต่างประเทศ

ดังที่กล่าวกันว่า มองเห็นภาพปลายเหตุด้านเดียว ซึ่งคงไม่มีกรอบจำกัดว่า เป็นเฉพาะเรื่องกล้วยไม้เท่านั้น หากมีผลเกิดขึ้นกับทุกเรื่อง จึงควรใช้ธรรมชาติภายในรากฐานการเรียนรู้ นำมาแก้ไขปัญหา หรืออาจกล่าวได้ว่า แก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติแบบทวนกระแสค่านิยมของสังคม ซึ่งผู้นำจำเป็นต้องมีรากฐานจิตใจที่แข็งแกร่ง สามารถทนต่อแรงต่อต้านได้อย่างมั่นคง ดังที่กล่าวกันว่า ต้องเป็นผู้เสียสละ

หลังจากที่นำเอากล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งมีผู้สั่งเข้ามาจำหน่ายหรือเพื่อปลูกเองก็ตาม มาพิจารณา ทำให้รู้ว่า พ่อแม่พันธุ์กล้วยไม้เหล่านี้ ล้วนมาจากแหล่งกำเนิดซึ่งอยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชีย รวมทั้งในประเทศไทยด้วย

สิ่งแรกที่กระทำก็คือ นำเอาข้อมูลออกเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อให้รู้ความจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แวนดาชนิดที่ได้รับความนิยมจากทั่วโลก คือ **ฟ้ามุ่ย** ซึ่งมีสีม่วงอมสีฟ้า เนื่องจากเป็นสีที่หายาก ในบรรดาแวนดาชนิดต่าง ๆ นอกจากนั้นยังพบว่า แวนดาชนิดนี้ มีแหล่งกำเนิดในภาคเหนือของประเทศด้วย

ผลจากการอนุรักษ์แวนดาแซนเดอร์เรียนา ของฟิลิปปินส์ได้ให้บทเรียนแก่ประเทศไทย

ฟิลิปปินส์ มีแวนดาแซนเดอร์เรียนา *(Vanda sanderiana)* เป็นแวนดาใบแบนพันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งได้รับความนิยมในวงการกล้วยไม้ทั่วโลก เช่นเดียวกับฟ้ามุ่ย (*Vanda coerulea)* ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ลักษณะทางพันธุ์ซึ่งมีความโดดเด่น ได้แก่ การที่ดอกของแวนดาแซนเดอร์เรียนา มีฟอร์มดอกผึ่งผาย กลีบในของดอกทั้งคู่ โคนกลีบไม่บิดเช่นโคนกลีบแวนดาชนิดอื่น ๆ นอกจากนั้น กลีบดอกแต่ละกลีบ กว้าง ดอกใหญ่ ช่วยให้ภาพรวมของดอกขณะที่ดอกบานมีความงามเด่น จึงเป็นที่นิยมกันในบรรดาผู้ผสมพันธุ์กล้วยไม้แวนดาอย่างกว้างขวาง

ช่วงเริ่มแรก ผู้สนใจกล้วยไม้แวนดาจากทั่วโลก โดยเฉพาะผู้ที่ผสมกล้วยไม้เพื่อการพัฒนาคุณภาพของดอก นิยมเข้าไปค้นคว้าหากล้วยไม้ชนิดนี้ในประเทศฟิลิปปินส์อย่างกว้างขวาง รวมทั้งคนจากหมู่เกาะฮาวายด้วย

หลังจากที่ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของฟิลิปปินส์สังเกตเห็นพฤติกรรมดังกล่าว จึงเกิดความคิดที่จะอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ชนิดนี้ไว้ จึงได้ออกกฎหมายควบคุมอย่างละเอียด อีกทั้งนำปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ดังเช่น หากพบกล้วยไม้ชนิดนี้ขึ้นอยู่บนกิ่งไม้ของต้นไม้ต้นใด ก่อนจะคิดตัดต้นไม้ ต้องขออนุญาตเป็นพิเศษ นอกจากนั้นแล้ว ยังมีการควบคุม ตรวจสอบที่ท่าเรือและท่าอากาศยาน เพื่อห้ามนำต้นกล้วยไม้ชนิดนี้ออกไปนอกประเทศอีกด้วย

ช่วงที่ฮาวายวางแผนพัฒนาการปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า ได้มีบริษัทกล้วยไม้บริษัทหนึ่ง ตั้งชื่อบริษัทว่า **โคโน (KONO ORCHID NURSERY)** ทำการเพาะเมล็ด แวนดา แซนเดอร์เรียนา นำออกจำหน่ายเป็นการค้าอย่างกว้างขวาง นอกจากนั้น ยังสร้างความหลากหลายของผลผลิต ตามหลักการตลาดอีกด้วย

ทำให้ทราบความจริงว่า การควบคุม ห้ามเก็บ รวมทั้งห้ามนำต้นออกต่างประเทศนั้น นอกจากไม่มีผลให้เป็นไปตามเป้าหมายของการอนุรักษ์แล้ว ยังทำให้เกิดอีกด้านหนึ่งขึ้น คือ นำออกในสภาพที่ทางการไม่อาจควบคุมได้ รวมทั้งตัดโอกาสทางการค้าของคนท้องถิ่น แต่หยิบยกผลประโยชน์ซึ่งคนในประเทศพึงได้รับไปมอบให้คนต่างชาติ เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์อีกด้วย

เนื่องจากธรรมชาติของเมล็ดกล้วยไม้นั้น แต่ละฝักหากมีความสมบูรณ์จะมีเมล็ดเป็นจำนวนเรือนหมื่นเรือนแสน อีกทั้งแต่ละเมล็ดยังมีขนาดเล็กมาก ยิ่งมองด้วยตาเปล่า ยิ่งเห็นรายละเอียดได้ยาก และสามารถนำออกนอกประเทศได้อย่างไม่มีใครทราบ

จากเหตุดังกล่าว ทำให้ฮาวายสามารถนำเมล็ดกล้วยไม้แวนดาแซนเดอร์เรียนา ออกนอกประเทศฟิลิปปินส์ ไปผลิตต้นเป็นสินค้าขายทั่วโลก โดยที่คนฟิลิปปินส์เองสูญเสียโอกาส

ตามหลักการสร้างความหลากหลายเพื่อประโยชน์ทางการค้า ไม่เพียงแต่การสร้างผลผลิตขึ้นหลายชนิดเท่านั้น แม้กล้วยไม้ชนิดเดียวกันยังสามารถสร้างความหลากหลายได้ทั้งในมุมราบและมุมตั้ง

สำหรับมุมราบนั้น แม้ภายในกล้วยไม้ชนิดเดียวกันและฝักเดียวกัน ก็ยังมีลักษณะผิดเพี้ยนแตกต่างกันไป บริษัทโคโนได้คัดต้นที่มีคุณสมบัติงามเด่นออกมาได้หลายต้น หลังจากนั้น จึงได้คัดและติดหมายเลขประจำแต่ละต้นที่คัดแล้วเอาไว้เป็นพิเศษนับตั้งแต่หมายเลข 1 เป็นต้นไป รวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 15 ต้น

หลังจากจำหน่ายเผยแพร่ออกสู่ตลาดโลกแล้ว อยู่มาวันหนึ่งได้สังเกตเห็นว่า อัตรา

การระบายออกสู่ตลาดเริ่มลดลง นอกจากนั้น ได้มีการคัดต้นที่มีดอกลักษณะงามเด่น ซึ่งมีการปรับปรุงแตกต่างไปจากชุดเดิม จึงได้ทำการผสมข้ามต้น เช่น นำแวนดาแซนเดอร์เรียนาโคโนหมายเลข 1 ผสมกับต้นหมายเลข 2 นำต้นหมายเลข 1 ผสมกับหมายเลข 3 เรื่อยมาจนเกือบถึงหมายเลข 20

ปรากฏว่า ช่วงที่ประเทศไทยกำลังเริ่มต้นพัฒนาวงการกล้วยไม้ ทำให้คนตื่นตัวมากขึ้น แต่ผลงานการผลิตยังตกอยู่ใต้อิทธิพลการค้าของฮาวาย ซึ่งประเด็นนี้จำเป็นต้องใช้เวลาในการแก้ไข โดยเปลี่ยนค่านิยมคนไทย จากการนิยมของต่างประเทศ ให้หันมาทราบความจริงซึ่งอยู่เบื้องหลังการผลิตของต่างประเทศ

ดังนั้น เมื่อความนิยมกล้วยไม้ก้าวล้ำหน้าไปก่อน ในขณะที่ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ไม้ยังไปไม่ถึง ทำให้ประเทศไทยตกเป็นลูกค้าซื้อกล้วยไม้จากฮาวายมากขึ้น ช่วงนั้นประมาณปี พ.ศ. 2496 – 2497 ประเทศไทยจึงตกเป็นลูกค้าซื้อแวนดาแซนเดอร์เรียนาจากฮาวาย โดยเฉพาะจากบริษัทโคโน อย่างเด่นชัดมาก

ผู้นิยมปลูกแวนดาใบแบนสมัยนั้น พูดถึงแวนดาแซนเดอร์เรียนา จากศูนย์กล้วยไม้โคโนกันอย่างกว้างขวาง

ผู้เขียนได้ความคิดเรื่องนี้ จากการที่ฮาวายใช้ปฏิบัติกับแวนดาแซนเดอร์เรียนา โดยนำมาใช้อนุรักษ์และพัฒนากล้วยไม้พื้นบ้านของไทย

อนึ่ง ช่วงนั้น นอกจากบริษัทศูนย์กล้วยไม้โคโน จะส่งแวนดาแซนเดอร์เรียนาจากการเพาะเมล็ด เข้ามาขายในเมืองไทยอย่างต่อเนื่อง โดยมีการผสมข้ามต้น นับตั้งแต่หมายเลข 1 หมายเลข 2 หมายเลข 3 ฯลฯ ไปจนถึงหมายเลข 15 ผสมกับหมายเลข 16 เลยไปถึงหมายเลข 20 แล้ว ในขณะเดียวกัน ยังได้มีการนำแวนดาแซนเดอร์เรียนาผสมกับฟ้ามุ่ย จดทะเบียนตั้งชื่อลูกผสม*ว่า แวนดารอธไชลเดียนา* (*Vanda* Rothschildiana) ซึ่งนับได้ว่า เป็นลูกผสมคู่แรกของแวนดาใบแบนที่มีกลีบดอกแบนผึ่งผายใกล้ไปทางแวนดาแซนเดอร์เรียนา แต่สีม่วงอมสีฟ้าใกล้ไปทางฟ้ามุ่ย ออกมาสู่สายตาชาวโลก ซึ่งเรื่องนี้ประเทศไทยก็ตกเป็นลูกค้ารายสำคัญอีกเช่นกัน

กระตุ้นให้คนไทยสนใจกล้วยไม้พื้นบ้าน เริ่มจากฟ้ามุ่ย

จากความคิดดังกล่าว ทำให้ผู้เขียนรวมทั้งบรรดาศิษย์และผู้เคารพศรัทธากลุ่มหนึ่งนำมาพิจารณาใช้กับแวนดาฟ้ามุ่ย ซึ่งมีความงามเด่นในภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของสี ในปี พ.ศ. 2500 จึงได้เกิดความคิดที่จะจัดตั้งองค์กรอิสระ โดยรวบรวมผู้ที่รักและสนใจในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่น ร่วมกันตั้งสมาคมกล้วยไม้เชียงใหม่

โดยเริ่มต้นจัดงานอนุรักษ์กล้วยไม้ฟ้ามุ่ย ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ในประเภทแวนดาใบแบนของพื้นบ้านเป็นอันดับแรก

ได้เริ่มต้นจัดงานแสดงกล้วยไม้ ในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ 12 สิงหาคม เนื่องจากช่วงนั้นเป็นช่วงที่มีกล้วยไม้ฟ้ามุ่ยออกดอกมากที่สุด นอกจากนั้น ยังมีพันธุ์กล้วยไม้ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกล้วยไม้ดินที่ออกดอกในฤดูฝน เช่น ท้าวคูลู และนางอั้ว ซึ่งเป็นชื่อตัวละครในนิยายปรำปราของอีสาน ซึ่งถูกนำมาตั้งชื่อกล้วยไม้ หรือไม่ก็นิยายเรื่องนี้ถูกเขียนขึ้นโดยคนแต่ก่อน ซึ่งนำชื่อกล้วยไม้สองกลุ่มนี้มาใช้ตั้งชื่อตัวละคร

นอกจากนั้น ยังได้ริเริ่มนำเอาศิลปะ การจัดสวนกล้วยไม้เลียนแบบธรรมชาติ และนำเอาสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นในอดีตเข้ามาผสมผสานด้วย นับเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ที่ได้นำความคิดแบบผสมผสานในการจัดแสดงพันธุ์ไม้เข้ามาใช้ จนกระทั่งมีผลสืบทอดมาถึงปัจจุบัน

ผลจากการจัดงานแสดงครั้งแรก หลังจากที่มีการตัดสิน ซึ่งก็คือการคัดคุณภาพพันธุ์ไม้ที่สังคมต้องการ ได้ส่งเสริมให้มีการผสมเกสรระหว่างฟ้ามุ่ยกับฟ้ามุ่ยสองต้น ซึ่งเป็นผลจากการตัดสินครั้งนั้น เพื่อสนับสนุนให้มีการนำเมล็ดพันธุ์กล้วยไม้พื้นบ้านมาขยายพันธุ์เพื่อใช้ประโยชน์แทนการเก็บจากป่า

หลังจากนั้น ได้มีการสืบทอดความคิด โดยการจัดงานเป็นประจำทุกปี ทำให้มีผู้สนใจเรียนรู้ชีวิตของกล้วยไม้ฟ้ามุ่ย และนำมาขยายพันธุ์กว้างขวางมากขึ้นเป็นลำดับ

อนึ่ง เนื่องจากรากฐานการเรียนรู้ของคนไทยจำนวนมาก ขาดความลึกซึ้งเพราะเหตุว่า ถูกอิทธิพลวัตถุนิยมเข้ามาครอบงำกว้างขวางพอสมควรแล้ว จึงทำให้ทัศนวิสัยของคนส่วนใหญ่ขาดความกว้างไกล ดังนั้น การสืบทอดจึงดำเนินมาได้เพียงช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

ดังจะพบได้จากทุกเรื่องซึ่งเกิดขึ้นในสังคมไทยเป็นส่วนใหญ่ แทนที่จะสืบทอดต่อไปถึงการนำกล้วยไม้ซึ่งใช้ฟ้ามุ่ยเป็นฐาน มาพัฒนาต่อไปให้กว้างขวางมากขึ้นเป็นลำดับหากสามารถเป็นไปได้ มักเกิดจากตัวบุคคลโดยเฉพาะ หลังจากบุคคลผู้นั้นใกล้จะผ่านพ้นไปแล้ว การสืบทอดก็ค่อยๆเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่นในที่สุด

การพัฒนาพันธุ์และการปลูกปฏิบัติกล้วยไม้แวนดาเพื่อการค้า

ช่วงถัดมา หลังจากได้นำเอาความจริงออกมาเปิดเผยให้คนทั่วไปผู้สนใจกล้วยไม้แวนดาทราบว่า แท้จริงแล้ว ในสภาพธรรมชาติของประเทศไทย มีกล้วยไม้แวนดาที่น่าสนใจอยู่หลายชนิด กระจายอยู่ในธรรมชาติอย่างกว้างขวาง

นอกจากนั้น ยังทราบความจริงด้วยว่า การปลูกแวนดาซึ่งมีลักษณะธรรมชาติของรากจัดอยู่ในประเภทรากอากาศ ช่วยให้มีการปรับปรุงสภาพเครื่องปลูก และวิธีการปลูกให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติของราก นอกจากนั้น ช่วงนั้น การสั่งซื้อกล้วยไม้แวนดาลูกผสมจากฮาวาย ยังดำเนินต่อมา ทำให้เกิดกลุ่มบุคคลเข้ามาใช้โอกาสสั่งกล้วยไม้แวนดาจากฮาวายเข้ามาขาย เพื่อประโยชน์ส่วนตนกว้างขวางยิ่งขึ้น

หลังจากมีการเปิดเผยความจริงให้คนทราบทั่วกัน จึงเกิดแรงต่อต้านจากคนกลุ่มดังกล่าว โดยการกล่าวใส่ร้ายป้ายสีต่าง ๆ ช่วยฝึกจิตใจผู้นำปฏิบัติให้รู้ว่า ถ้าทำด้วยความจริงใจแล้ว ควรจะมีความเข้มแข็งโดยไม่หวั่นไหวต่อสิ่งเหล่านั้น

หลังจากนั้น ได้มีผู้นำเอากล้วยไม้แวนดาลูกผสมจากฮาวายมาใช้ผสมอย่างกว้างขวาง หลังจากมองสู่มุมกลับ จึงยืนยันความจริงให้เชื่อมั่นลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า รากฐานการเรียนรู้ของคนไทยส่วนใหญ่ ไม่เข้มแข็งเท่าที่ควร นอกจากนั้น ยังมีความตื้นเขินมากขึ้น

ทั้งนี้และทั้งนั้น ในกรณีนี้ทำให้มองเห็นความจริงได้ จากการที่ผู้สนใจผสมกล้วยไม้ ได้สะท้อนให้เห็นแนวโน้มในการนำเอากล้วยไม้ลูกผสมจากฮาวาย ซึ่งจัดอยู่ในประเภทผลสำเร็จรูปในระดับหนึ่งแล้ว มาใช้เป็นพ่อแม่พันธุ์ต่อ แทนที่จะมองเห็นว่า มีการนำพันธุ์ไม้ธรรมชาติของท้องถิ่นมาผสมระหว่างกันและกัน ซึ่งสิ่งนี้น่าจะเกิดจากความคิดที่มีรากฐานลึกซึ้งถึงระดับธรรมชาติ แต่กลับมีเสียงสะท้อนออกมาในทำนองว่า พันธุ์ไม้ธรรมชาติขาดความสวยงาม แทนที่จะเห็นได้ว่า สิ่งซึ่งเห็นว่าสวยอยู่เฉพาะหน้านั้นมีผลสืบทอดมาจากสิ่งเหล่านี้

จากเหตุพื้นฐานดังกล่าว ทำให้มองเห็นความจริงได้ว่า ผลการพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ของไทยในอนาคตคงไปไม่ได้ไกลเท่าที่ควร เพราะคนไทยส่วนใหญ่ขาดวิสัยทัศน์ที่สามารถมองได้ลึกซึ้งและกว้างไกล

การพัฒนากล้วยไม้ลูกผสมข้ามสกุลในประเภทแวนดา

ในช่วงปี พ.ศ. 2509 ผู้เขียนได้มีโอกาสเดินทางผ่านฮาวายไปร่วมประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 5 ในมลรัฐแคลิฟอเนีย สหรัฐอเมริกา ช่วยให้มีโอกาสพบความจริงว่า ในฮาวาย ได้มีการปฏิบัติขยายการผลิตกล้วยไม้ในประเภทแวนดา ซึ่งเริ่มต้นจากสกุลแวนดาออกไปสู่สกุลอื่น ๆ

ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหาผลิตผลรูปแบบและสีสันใหม่ ๆ เนื่องจากช่วงที่ผ่านมาการผสมข้ามชนิดระหว่างแวนดาด้วยกัน เริ่มใกล้ถึงทางตันเข้าไปทุกขณะ ยิ่งเน้นการผสมออกไปสู่ด้านปลายมากขึ้น ก็ยิ่งปรากฏผลทำให้ความแตกต่างระหว่างลูกผสมภายในสกุล

เดียวกันลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ

ทั้ง ๆ ที่กล้วยไม้ในประเภทแวนดาทั้งหมด มีแหล่งกำเนิดอยู่ในกลุ่มประเทศเอเชียเขตร้อน ทำให้รู้สึกว่าคนส่วนใหญ่ในเขตร้อนของโลก รากฐานความคิดถูกครอบงำจากอิทธิพลของวัตถุนิยม ซึ่งแพร่เข้ามาจากกลุ่มประเทศตะวันตกเพื่อแสวงหาประโยชน์ ทำให้คนท้องถิ่นมองข้ามความสำคัญของสิ่งซึ่งร่วมเกิด และดำรงอยู่ในท้องถิ่นเดียวกับตน

ในช่วงที่เดินทางกลับประเทศไทย ผู้เขียนจึงได้นำตัวอย่างเหล่านั้นติดตัวมาด้วย หลังจากนำความคิดดังกล่าวเผยแพร่ออกทางสื่อวิทยุและโทรทัศน์ จึงถูกคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งเชื่อว่ามีเหตุมาจากผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากการสั่งกล้วยไม้จากต่างประเทศเข้ามาขาย ทำการขัดขวางอีกครั้งหนึ่ง แต่ผู้เขียนก็มิได้หวั่นไหวแต่อย่างใด จนกระทั่งในที่สุด มีผลทำให้ประเทศไทย สร้างความหลากหลายของกล้วยไม้ลูกผสมประเภทแวนดาข้ามสกุลกว้างขวางยิ่งขึ้น ในที่สุด ผลงานที่ปรากฏจากคนไทย ก็ได้รับการยอมรับและปรากฏอย่างกว้างขวางออกไปทั่วโลก

นอกจากนั้น ยังได้ชี้ให้เห็นโอกาสในการเจาะตลาดของผู้ผลิต โดยใช้หลักการ **ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมธรรมชาติ กับอุปนิสัยอันเป็นธรรมชาติของกล้วยไม้**

เนื่องจากกล้วยไม้ประเภทแวนดาจำนวนมาก มีอุปนิสัยอันเป็นธรรมชาติขึ้นอยู่ในเขตร้อนมากที่สุด ดังนั้น จึงได้ชี้แนะให้ผู้สนใจทำการค้า ตระหนักถึงหลักการดังกล่าวไว้ว่า ส่วนไหนของโลกก็ตามที่มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติอยู่ในเขตร้อน และฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจของประชากร อยู่ในระดับที่สามารถเลี้ยงตัวเองได้ดี น่าจะถือเป็นโอกาสส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เรื่องกล้วยไม้ประเภทแวนดา รวมทั้งประเภทอื่น ๆ ที่มีอุปนิสัยคล้าย ๆ กัน ย่อมช่วยให้มีความเป็นไปได้ในด้านการเปิดตลาดการค้าสูงมาก

อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศที่มีธรรมชาติที่ขาดความเหมาะสมกับกล้วยไม้ชนิดใดก็ตาม หากกล้วยไม้ชนิดนั้นสามารถขยายพันธุ์ให้มีปริมาณมากขึ้นถึงระดับหนึ่ง ช่วยให้ต้นทุนการผลิตลดลง และการกำหนดราคาสามารถลดต่ำลงมาได้ถึงระดับหนึ่ง ประเทศซึ่งประชากรมีฐานะทางเศรษฐกิจดี อาจจะนำกล้วยไม้ทั้งต้นไปใช้ตั้งประดับในอาคาร สถานที่แม้ไม่อาจปลูกได้หรือหากต้องการปลูก จำเป็นต้องลงทุนสูงมาก การใช้ประโยชน์ในระยะสั้นดังกล่าว น่าจะรู้สึกได้เองว่าคุ้มค่าแล้ว สำหรับราคาขนาดนั้น

เหตุซึ่งทำให้การพัฒนาและการค้ากล้วยไม้ประเภทแวนดาของไทยถูกช่วงชิงไปอยู่ในท้องถิ่นอื่น

ช่วงหลัง ๆ ผลงานการพัฒนาและการค้ากล้วยไม้แวนดาของไทย สามารถ

กระจายออกไปอย่างกว้างขวางจนเป็นที่ยอมรับทั่วโลกแล้ว แต่ถึงกระนั้น ถ้าหวนกลับมาค้นหาความจริงที่รากฐานจิตใจคนไทยส่วนใหญ่ จะเห็นภาพอีกด้านหนึ่ง ซึ่งมีผลปิดกั้นไม่ให้เกิดความมั่นคงในระยะยาว

ทั้งนี้และทั้งนั้น สิ่งที่ปรากฏค่อนข้างชัดเจนมาก น่าจะได้แก่ การปิดบังข้อมูลระหว่างกันและกัน รวมทั้งการแข่งขันกันเองอย่างขาดเหตุผล แทนการร่วมมือกันและเข้าหากัน ทำให้สรุปได้ว่า สภาพดังกล่าวเกิดความรู้สึกลึก ๆ ซึ่งเห็นเงินสำคัญมากกว่าการให้ความสำคัญแก่รากฐานจิตใจคนในสังคม

ดังนั้น เมื่อมีผลงานกระจายออกไปทั่วโลก ย่อมมีอิทธิพลล่อตาล่อใจให้คนถิ่นอื่นซึ่งอยู่ในเขตร้อน ต้องการพื้นฐานด้านผลประโยชน์ จึงใช้โอกาสเข้ามาใช้เงินซื้อพันธุ์ไม้ซึ่งคนท้องถิ่นควรจะหวงแหนไว้ใช้เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ในอนาคต โดยให้ความสนใจทั้งสองด้านร่วมกัน ด้านหนึ่งคือ พันธุ์ไม้ธรรมชาติซึ่งยังหาคนท้องถิ่นผู้ให้ความสำคัญได้ไม่มากนัก กับอีกด้านหนึ่งคือ พันธุ์ไม้ลูกผสมซึ่งมีคุณภาพงามเด่นอยู่ในสังคมพอสมควรแล้วนำกลับไปใช้ประโยชน์ นอกจากนั้น ยังทุ่มเทลงทุนลงแรงในการทำประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างภาพพจน์ให้คนทั่วโลกหันไปสนใจมากขึ้น จนกระทั่งเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง ตัวอย่างเช่น ผู้ปลูกกล้วยไม้บางรายในมลรัฐฟลอริดา สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติคล้ายคลึงกับประเทศไทย

ข้อสังเกตที่เห็นได้ชัดคือ ผลการผสมกล้วยไม้แวนดาใบแบนช่วงหลัง ๆ ได้มีการจดทะเบียนตั้งชื่อลูกผสม ซึ่งสะท้อนออกมาให้เกิดความรู้สึกว่า มีผลจากการโฆษณาสินค้าของตนอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งประเด็นนี้เป็นการล้อแนวคิดเท่าที่ปฏิบัติมาแล้วในประเทศไทย แต่เราก็ยอมรับสารภาพว่า ความคิดลักษณะนี้ เราเรียนมาจากความคิดของผู้ปลูกกล้วยไม้เพื่อการค้าในฮาวายมาก่อนเช่นกัน

กล้วยไม้สกุลต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในประเภทเดียวกับแวนดา และมีแหล่งกำเนิดอยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชียมีอยู่หลายสกุล อาทิเช่น *สกุลแอสโคเซ็นตรัม* หรือที่คนไทยนิยมเรียกกันว่า สกุลเข็ม *(Ascocentrum)* สกุลเรแนนเธอรา *(Renanthera)* *สกุลรินโคสไตลิส* หรือ สกุลช้าง *(Rhynchostylis)* *สกุลแอริดีส (Aerides)* *สกุลแวนดอพซิส (Vandopsis)* และ *สกุลแอริดีส*หรือสกุลเอื้องกุหลาบ *(Aerides)* เป็นต้น

ช่วงหลัง ๆ พันธุ์กล้วยไม้ลูกผสมประเภทแวนดารุ่นใหม่ ๆ เกิดลดลงไปเรื่อย ๆ แต่ปรับเปลี่ยนมาเป็นการขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณกล้วยไม้ลูกผสมเก่า ๆ โดยใช้วิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเพื่อปลูกเป็นอุตสาหกรรม และส่งต้นซึ่งพร้อมที่จะให้ดอกไปใช้ประโยชน์ในการทำต้นไม้ประดับในอาคาร สถานที่ ของประเทศซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจดี กว้างขวางมากขึ้น

นอกจากนั้น เทคโนโลยีในการปลูกก็ได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้มีความเหมาะสม ให้มีความพร้อมด้วยต้นทุนการขนส่งต่ำที่สุด

ข้อเสนอแนะจากผู้เขียน

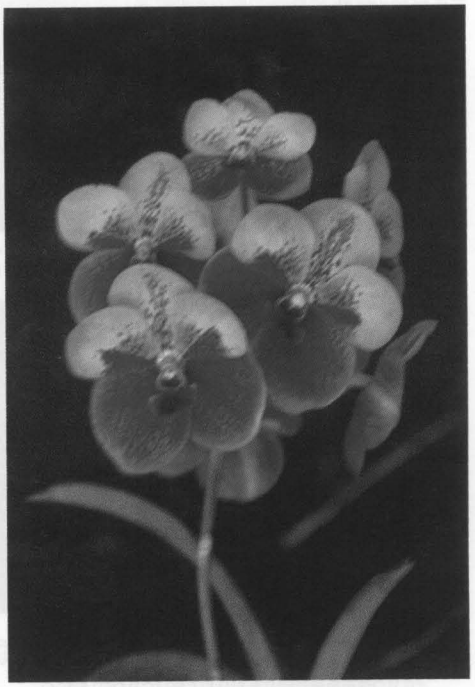
ความจริงได้สอนไว้ว่า วิถีการแปลี่ยนแปลงของทุกสิ่งทุกอย่างมีเหตุอยู่ที่มนุษย์ และมนุษย์เป็นผู้รับผลจากการปฏิบัติเป็นวัฏจักร ดังนั้น สิ่งที่เป็นผลงานเท่าที่ผ่านมาแล้วทั้งหมด หลายสิ่งหลายอย่างได้ถูกทอดทิ้งจนแทบไม่มีสิ่งใดหลงเหลืออยู่อีก แม้ผลการผสมพันธุ์ เท่าที่แนะนำให้เห็นช่องทางให้เห็นอย่างหลากหลาย รวมทั้งการต่อสู้กับกระแสต่อต้านด้วยรากฐานจิตใจที่เข้มแข็งเป็นช่วง ๆ ได้ช่วยให้มองเห็นความจริงจากใจตัวเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น

นอกจากนั้น ยังช่วยให้รู้ความจริงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมีวิถีการเปลี่ยนแปลงเป็นวัฏจักร จากของใหม่กลายเป็นของเก่าแล้วก็ถูกทอดทิ้งไป ไม่ว่าเร็วหรือช้า จึงเคยกล่าวไว้ว่า **วันหนึ่งข้างหน้า สิ่งเหล่านี้คงเหลือแต่ชื่อขึ้นปรากฏอยู่ในทะเบียนการตั้งชื่อเท่านั้น** ส่วนของจริงย่อมสูญสิ้นไปตามเหตุและผล

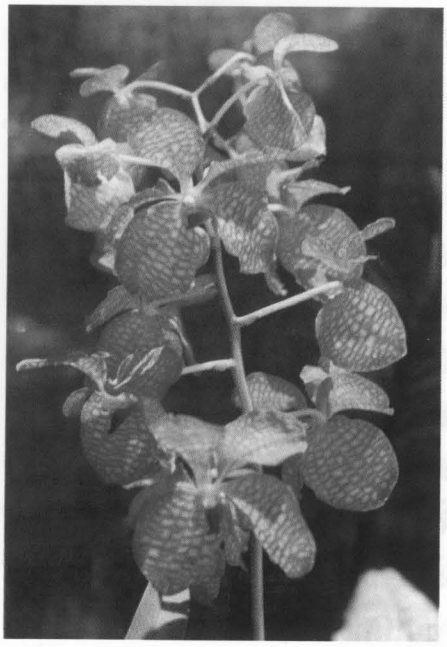
ถ้าเราแต่ละคนยังไม่สิ้นสติปัญญาและความเพียรพยายาม ควรถ่ายทอดอุดมการณ์ในการขยายพันธุ์ด้วยการผสมพันธุ์ใหม่ ๆ ถึงแม้จะหาพันธุ์ใหม่ไม่ได้ การผสมซ้ำของเก่า ก็น่าจะเป็นของใหม่สำหรับชนรุ่นหลัง ถ้าชนรุ่นหลังยังไม่สิ้นสติปัญญา ซึ่งจะเดินตามสติปัญญาซึ่งคนรุ่นก่อนได้ทำไว้แล้ว

แวนดาใบร่อง ชื่อ T.M.A. ผลงานการผสมกล้วยไม้ของสิงคโปร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งภายในประวัติความเป็นมา ของการปลูกแวนดาตัดดอก ในกลุ่มประเทศเอเชียเขตร้อน

แวนดา แซนเดอเรียนา

ส่วนหนึ่งของลักษณะธรรมชาติของกล้วยไม้ฟ้ามุ่ยก่อนการนำมาคัดพันธุ์

การปลูกกล้วยไม้แวนดาใบร่องลงแปลงในมาเลเซีย

การปลูกแวนดาใบร่องลงแปลงในประเทศไทย

การปลูกแวนดาลูกผสมเพื่อตัดดอกแบบยกพื้น

ภาพการพัฒนาระบบและวิธีการปลูกเหล่านี้ เกิดจากความคิดริเริ่มของชาวสวนกล้วยไม้ทั้งหมด

โรงเรือนปลูกกล้วยไม้แวนดาใบร่อง
แบบแขวนชั้นเดียว

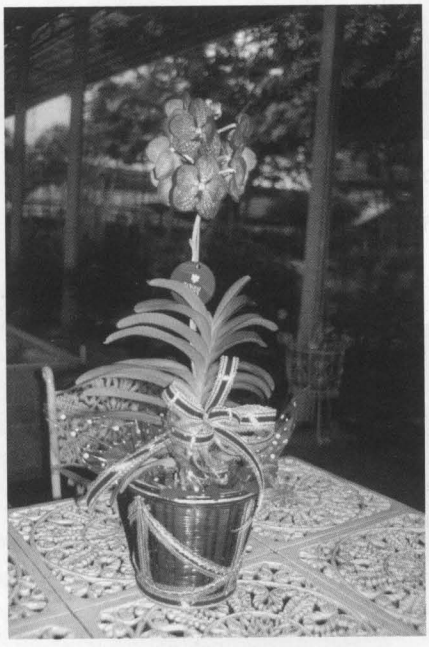
โรงเรือนปลูกกล้วยไม้แวนดาใบแบนขนาดรุ่นแบบแขวน 2 ชั้น

แวนดาลูกผสมชื่อ เอิบจิต

ช่อดอกจากต้นกล้วยไม้ฟ้ามุ่ย ซึ่งได้จาก
ผลการคัดพันธุ์และเพาะเมล็ด

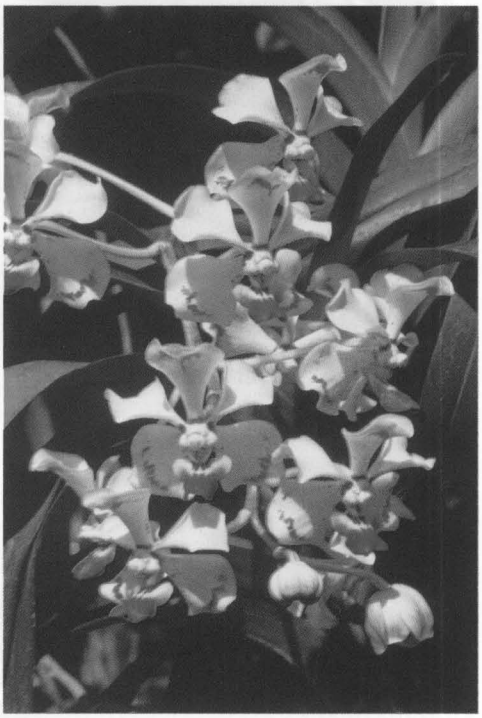

การปลูกแวนดาใบแบนเพื่อตัดดอกและ
เพื่อทำต้นไม้กระถาง

ส่วนหนึ่งของแวนดาพันธุ์ธรรมชาติซึ่งใช้เป็นพื้นฐานการผสมพันธุ์

Vanda denisoniana หรือแวนดาสามปอยขุนตาล เป็นพันธุ์ธรรมชาติชนิดหนึ่งซึ่งอยู่เบื้องหลังพันธุ์ผสมใหม่ที่ให้สีเหลืองและสีเขียว

Vanda luzanica พันธุ์ธรรมชาติชนิดหนึ่งซึ่งพบในประเทศฟิลิปปินส์และมีบทบาทอยู่เบื้องหลังการผสมพันธุ์กล้วยไม้ลูกผสมรุ่นใหม่

Vanda lilacina หรือเข็มขาว มีคุณสมบัติปลูกง่ายและให้ดอกดก

บรรยากาศทั่วไปในเรือนปลูกกล้วยไม้แวนดาใบแบน ซึ่งนิยมทำกันในประเทศไทย

แวนดารัตนา กล้วยไม้ลูกผสมชนิดหนึ่งที่เกิดจากผลงานผสมของคนไทย อันเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขาง

กล้วยไม้ช้างแดง

ทัพหน้าของพลังความใฝ่ฝันที่ช่วย
กู้อัสรภาพการค้ากล้วยไม้ ให้กับผืน
แผ่นดินไทย เพื่อคนไทยทั้งชาติ

* * * * * * * * * * * * * * * *

ช้างแดง แรงดลใจ ให้ได้คิด
ถึงชีวิต ความเป็นไท ที่ใฝ่ฝัน
คิดครวญคร่ำ ร่ำหา สารพัน
ด้วยมุ่งมั่น ฝันสุดใจ ในความงาม

อันคุณงาม ตามที่ใจ ให้รู้ค่า
คือวิญญาณ์ผู้รักดิน ปิ่นสยาม
แม้นจากไป ไกลแสนไกล ไร้เยื่อใย
เมื่อถึงยาม ตามหวนรับ กลับถิ่นเดิม

จากวิญญาณ ที่มั่นหมาย ให้แผ่นดิน
อันเป็นถิ่น ถ้อถ่าเกิด เลิศเหลือหลาย
กลับมาตาย หมายฝังดิน ถิ่นดั่งเดิม
ไม่เคลือบแคลง ไปมอบใจ ให้แดนไกล

ใครคิดสู้ กู้แผ่นดิน ให้ถิ่นเกิด
อันล้ำเลิศ เจิดคุณค่า จะหาไหน
สู้มั่นบาก แม้นยากเหลือ เหนื่อหนื่อใด
เพราะมอบใจ ให้มุ่งมั่น ผันสู่ดิน

สานทุกสิ่ง ถึงพื้นดิน ถิ่นชีวิต
เพื่อพิสิฐ กล้วยไม้ไทย ในท้องถิ่น
หวังหวนกลับ มารับใช้ ให้ปฐพิน
เพื่อรวิน ถิ่นคนไทย ใจภักดี

ประมินท์ สาลีรัฐ
๑ มกราคม ๒๕๔๕

กล้วยไม้ช้างแดง ทัพหน้าที่ช่วยกู้อิสรภาพทางการค้าให้คนไทยทั้งชาติ

อดีต เป็นพื้นฐานสำคัญที่สุดสำหรับการก้าวไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง เท่าที่วงการกล้วยไม้ไทยได้เจริญก้าวหน้ามาจากการที่ภาพพจน์วงการกล้วยไม้ของโลก ต่างก็มุ่งความสำคัญไปยังหมู่เกาะฮาวาย ทั้ง ๆ ที่แหล่งนั้นแทบไม่มีพันธุ์ไม้ธรรมชาติไว้ใช้เป็นพื้นฐานของตัวเอง คงมีแต่การสั่งจากแหล่งอื่นในเขตร้อนของโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย ไปสร้างฐานการพัฒนาและผลิตกล้วยไม้ลูกผสมนานาชนิด ส่งกลับมาขายให้กับคนไทย

สะท้อนให้เห็นได้ว่า รากฐานคนไทยในช่วงนั้นขาดอิสระภาพ จึงมองไม่เห็นคุณค่าของชีวิตซึ่งเกิดร่วมแผ่นดินกับตน คงมีแต่การเก็บจากป่าซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของส่งไปขายให้กับชนต่างถิ่นอย่างเห็นได้ชัด

จากหนังสือ สมเด็จเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งเป็นหนังสือกล้วยไม้ภาษาไทยเล่มแรก ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2460 ได้มีการพิมพ์ภาพสีของกล้วยไม้ช้างแดง ซึ่งเป็นพันธุ์ที่หายากลงไว้ด้านหน้า นับเป็นจุดเด่นซึ่งเตือนใจชนรุ่นหลังให้เก็บมาคิดค้นหาความจริง

ผู้เขียนเรื่องนี้ ได้หนังสือเล่มนี้มาเมื่อปี พ.ศ. 2494 จึงให้ความสนใจติดตามค้นหาข้อมูลขั้นต้น ทำให้ทราบได้ว่า กลุ่มผู้สนใจปลูกกล้วยไม้ในกลุ่มนั้นเอง ซึ่งเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ก็ยังมีหลายคนที่ไม่เคยเห็น ส่วนผู้เขียนก็เช่นเดียวกัน

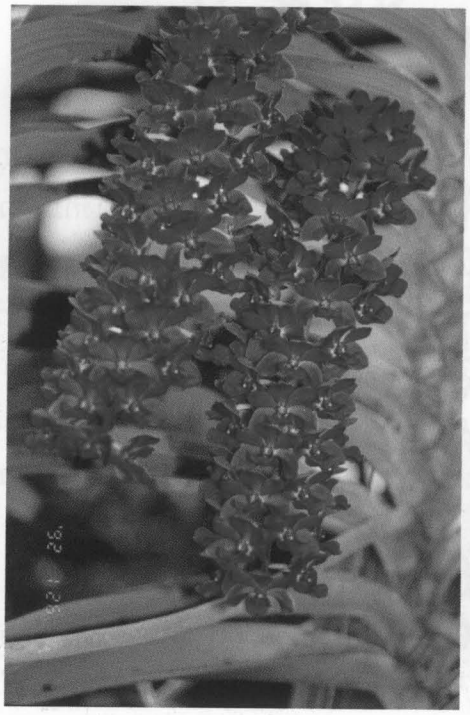
นอกจากนั้น ยังมีผู้บอกเล่ากันว่า ใครมีไว้ในครอบครองมักหวงนักหวงหนา ไม่อยากให้คนอื่นได้เห็น นอกจากคนที่สนิทกันจริง ๆ โดยเหตุที่เกรงว่าจะมีคนเข้ามาขโมยในบ้าน

สภาพดังกล่าว ทำให้มีผู้กล่าวกันว่า ใครมีไว้ในครอบครอง ถึงเวลากลางคืนต้องเก็บเข้ามุ้ง

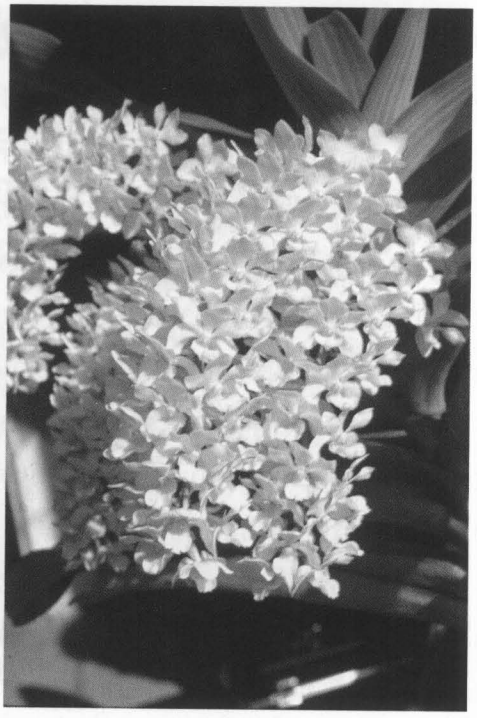
สิ่งที่กล่าวมาแล้ว ดูเหมือนจะเป็นแรงกระตุ้นความรู้สึกของผู้เขียนเอง ให้เกิดความกระตือรือร้นในการค้นหาความจริงสูงมากขึ้น ประกอบกับความรู้สึกซึ่งอยู่ในจิตวิญญาณตัวเองมีความมุ่งมั่นอย่างแรงกล้าในการสร้างประโยชน์สุขให้กับสังคม

ผู้เขียนเรื่องนี้มีโอกาสพบเห็นเป็นครั้งแรกเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2497 และได้ต้นขนาดเล็กมากมาจากผู้ใหญ่ท่านหนึ่ง แต่ตนก็ยังไม่เคยได้เห็นดอก หากมีความเพียรพยายามบำรุงรักษาอย่างเต็มที่ จากจินตนาการและความใฝ่ฝันที่จะเห็นแผ่นดินผืนนี้เต็มไปด้วยทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมีคุณค่าอันควรแก่ความภูมิใจ

ความสนใจในการศึกษาหาความรู้ซึ่งเกิดจากรากฐานที่อิสระ ทำให้ตนนำทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน มาใช้หาข้อมูลและความรู้อย่างกว้างขวาง

ช้างแดง

ช้างเผือก

ช้างกระ

การจัดแสดงกล้วยไม้ช้าง โดยสมาคมกล้วยไม้เชียงใหม่ ในพระบรมราชินูปถัมภ์ เพื่อน้อมเกล้าถวายพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ในวโรกาสทรงต้อนรับพระราชอาคันตุกะ ณ อาคารสันทนาการ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในปี พ.ศ. 2503-2504

อยู่มาวันหนึ่ง จึงพบรายงานข่าวเกี่ยวกับกิจกรรมของสมาคมกล้วยไม้ในสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะ มลรัฐฟลอริดา ซึ่งมีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกับประเทศไทย ทำให้สามารถปลูกกล้วยไม้ประเภทเดียวกันได้

โดยเฉพาะ บริษัทกล้วยไม้ที่มีชื่อว่า โจนส์ แอนด์ สกัลลี (Jones and Scully Co.) ได้ประกาศขายกล้วยไม้ช้างแดงขนาดรุ่นในราคาต้นละ 500 เหรียญสหรัฐ แสดงให้เห็นว่า แม้ในประเทศไทยจะหายากมาก แต่ก็มีคนบางคนส่งไปขายเพื่อหาเงิน

นอกจากนั้น ยังมีประกาศผลการตัดสินเพื่อมาตรฐาน ซึ่งปรากฏว่า กล้วยไม้ช้างแดงได้รับประกาศนียบัตรระดับสูง สะท้อนให้เห็นถึงความนิยมของคนในต่างประเทศ

อนึ่ง ในช่วงนั้นคนไทยผู้สนใจปลูกกล้วยไม้ มักกล่าวกันว่า กล้วยไม้ช้างแดงไม่สามารถนำเมล็ดมาเพาะให้มีดอกเหมือนเดิมได้ ประกอบกับรากฐานการเรียนรู้ของคนไทยจำนวนมากมักปิดตัวเอง ดังนั้น เมื่อยังทำไม่ได้ จึงมีความคิดว่าไม่ควรทำต่อไปอีก

เนื่องจากรากฐานความคิดของผู้เขียนเรื่องนี้ มีอิสระทำให้เปิดกว้าง จึงมีความพยายามที่จะคิดหาหนทางต่อไป จนกระทั่งในที่สุด จากการผสมช้างแดง ซึ่งช่วงนั้นมีอยู่ไม่กี่สายพันธุ์ ได้ลูกผสมต้นเล็ก ๆ ที่เกิดใหม่จากการเพาะเมล็ดจำนวนมากพอสมควร

สิ่งซึ่งคนแต่ก่อนได้สังเกตไว้ กล้วยไม้ช้างแดงมีลักษณะสีที่โคนใบออกสีม่วงเข้ม จึงนำข้อสังเกตนี้มาพิจารณาเห็นว่า ลูกกล้วยไม้ที่เกิดใหม่ เริ่มมีโคนใบสีม่วงปรากฏอยู่ทั่ว ๆ ไป จึงได้ปลูกไว้ในเรือนต้นไม้ภายในบ้าน

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า นิสัยคนไทยส่วนใหญ่ในยุคนั้นมีรากฐานความคิดแบบปิดตัวเอง มีผู้เข้ามาเยี่ยมและมองเห็นลักษณะโคนใบสีม่วงดังกล่าว มักพูดว่า เป็นสีม่วงที่ใบเท่านั้น เมื่อออกดอกมาแล้วก็คงเป็นช้างกระธรรมดา

ผู้เขียนรับฟังได้ แต่ภายในรากฐานจิตใจตนเองมีความมั่นคง จึงไม่หวั่นไหวอะไรทั้งสิ้น

จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่ง ช่วงต้นปี พ.ศ. 2500 กล้วยไม้ช้างแดงชุดนี้จึงเริ่มออกดอก ทำให้พบความจริงว่า ได้กล้วยไม้ช้างแดงทั้งหมดจะแตกต่างกันไปบ้างก็ในรายละเอียดเท่านั้น

ข่าวนี้ได้แพร่กระจายไปถึงสหรัฐอเมริกา ทำให้เจ้าของบริษัทโจนส์ แอนด์ สกัลลี ซึ่งเดินทางมาประเทศไทย ได้แวะมาเยี่ยมถึงบ้าน พร้อมทั้งเจรจาขอซื้อช้างแดงจำนวนหนึ่ง เนื่องจากผู้เขียนมีรากฐานความรู้สึกที่อิสระและเปิดกว้าง แทนที่จะคิดว่าเป็นชุดแรกซึ่งในขณะนั้นราคาในสหรัฐอเมริกาต้นละ 500 เหรียญ น่าจะขายได้เงินร่ำรวยมากมาย

ประกอบกับหลังจากพูดคุยกันกับเจ้าของบริษัท ซึ่งช่วงนั้น ตนได้เขียนจดหมายติดต่อกันมาเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับเรื่องทั่ว ๆ ไป นานพอสมควร ทำให้รู้ว่า เขาเป็นคนมีความ

ซื่อสัตย์และให้เกียรติผู้อื่นอย่างเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว

จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้มองเห็นวิถีทางที่จะปลดวงการกล้วยไม้ของไทยออกสู่อิสรภาพทางการค้า โดยใช้กล้วยไม้พันธุ์นี้เป็นทัพหน้า

ผู้เขียนตัดสินใจขายต้นขนาดรุ่นชุดแรกให้ไป ในราคาเพียงต้นละ 10 เหรียญสหรัฐ แทนที่จะมอบให้ไปเปล่า ๆ โดยเหตุที่คิดว่า น่าจะช่วยให้ภาพพจน์ของวงการกล้วยไม้ทั่วโลก ซึ่งเคยมุ่งไปที่ฮาวาย หันกลับมาสู่ประเทศไทยได้

ช่วงนั้น ได้จำหน่ายให้บริษัทโจนส์ แอนด์ สกัลลี ไปจำนวน 25 ต้น และยังมีการสั่งทยอยมาจากบริษัทเดียวกันอีกหลายชุด

ไม่เพียงด้านเดียวเท่านั้น ส่วนด้านภายในประเทศ ผู้เขียนได้นำออกเผยแพร่โดยการจำหน่ายในราคาย่อมเยา แทนที่จะคิดว่าเป็นของหายากและเพิ่งได้มาใหม่ จะต้องขายในราคาสูง มีข้อจำกัดแต่เพียงว่า ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นผู้มีความรักความสนใจอย่างจริงจัง

ผลจากการเผยแพร่

สิ่งซึ่งกล่าวมาแล้วทำให้เกิดประโยชน์ทั้ง 2 ด้าน สำหรับด้านต่างประเทศนั้น กล้วยไม้ช้างแดงได้ถูกนำเข้าไปรับการตัดสินและได้ประกาศนียบัตรในระดับสูงมาก จากสมาคมกล้วยไม้สหรัฐอเมริกา ซึ่งประกาศนียบัตรครั้งนี้มีชื่อว่า **ประกาศนียบัตรแห่งคุณภาพ (Award of Quality มีชื่อย่อว่า A.Q.)** ซึ่งประกาศนียบัตรนี้ ผู้ที่ได้รับจะต้องมีกล้วยไม้ชนิดเดียวกัน มาจากการผสมชุดเดียวกัน ออกดอกพร้อมกัน และได้รับผลการตัดสินมาตรฐานชั้นสูงทั้ง 12 ต้น

ประกาศนียบัตรนี้ ได้มอบให้ผู้ส่งเข้ารับการตัดสินและผู้ผสมสำเร็จด้วย ประจักษ์พยานของเรื่องนี้ได้แก่ ประกาศนียบัตรซึ่งตั้งแสดงไว้ในตู้ที่ ห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี

วารสารกล้วยไม้ของ สมาคมกล้วยไม้สหรัฐอเมริกา (American Orchid Society มีชื่อย่อว่า A.O.S.) ซึ่งเป็นสมาคมกล้วยไม้ที่กว้างขวางที่สุดในโลก มีสมาชิกทั่วโลกหลายหมื่นคน

อนึ่ง ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า เจ้าของบริษัทโจนส์ แอนด์ สกัลลี ในช่วงนั้น เป็นคนมีความซื่อสัตย์มาก จึงได้รายงานให้สมาคมทราบว่า กล้วยไม้พันธุ์นี้มาจากผู้เขียนและมาจากประเทศไทย

ใจผู้เขียนเองไม่ได้ยึดติดอยู่กับตัวเอง แต่นึกถึงความสำคัญของแผ่นดินไทย เหนือกว่าการที่ชื่อตนเข้าไปปรากฏอยู่ในนั้น จึงไม่สำคัญเท่ากับการที่มีชื่อประเทศไทย ซึ่งปรากฏอยู่ในนั้นเป็นจุดเด่น

หลังจากนั้นมา กล้วยไม้ช้างแดงก็ถูกรายงานความสำเร็จ โดยผลการตัดสินเป็นช่วง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทำให้ภาพพจน์ของวงการกล้วยไม้โลกหันเหจากฮาวายมาหาประเทศไทยกว้างขวางมากขึ้น แม้กระทั่งผู้ปลูกกล้วยไม้ในฮาวายเอง ก็เริ่มสนใจนำช้างแดงซึ่งเป็นผลจากการเพาะเมล็ดไปปลูก

ในด้านคนไทย ซึ่งเราได้นำกล้วยไม้ช้างแดงชุดแรกออกไปเผยแพร่ด้วย โดยเหตุที่หวังว่า ในอนาคตจะได้เป็นประโยชน์ทางการค้าแก่คนไทยในแผ่นดินตนเอง นอกจากนั้น น่าจะได้นำความคิดนี้ไปใช้กับพันธุ์ไม้พื้นบ้านอย่างอื่นด้วย

แต่โดยเหตุที่รากฐานความคิดคนในท้องถิ่นยังอยู่ในสภาพ **ปิดตัวเอง** ทำให้มีเสียงสะท้อนกลับมาว่า **ต่อไปนี้ กล้วยไม้ช้างแดงคงจะเต็มบ้านเต็มเมือง เราคงจะเลิกปลูกกันได้แล้ว**

หลังจากรับฟังคำปรารภดังกล่าว ทำให้ผู้เขียนมองสวนกลับไปอีกทิศทางหนึ่ง พร้อมทั้งตั้งคำถามว่า **ทำไมเราไม่คิดสานต่อไปสู่อนาคต** เนื่องจากเรายังมีกล้วยไม้ในท้องถิ่นอีกหลายชนิด ที่สามารถนำมาผสมผสานจากช้างแดงต่อไปได้อย่างหลากหลาย อีกทั้งยังนำไปสู่การพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้วในอดีต ให้ก้าวไปสู่ทิศทางซึ่งเป็นอุตสาหกรรม ดังที่พบได้ในสกุลหวาย ซึ่งปัจจุบันนี้ได้ก้าวมาถึงการใช้ปลูกเป็นไม้ตัดดอก จนกระทั่งถึงทำเป็นไม้กระถางรูปแบบต่าง ๆ ต่อไป

ดังนั้น จึงควรจะต้องเริ่มต้นทำเองก่อน โดยที่รู้สึกว่า คนส่วนใหญ่ชอบทำตาม มากกว่าการคิดริเริ่มจากรากฐานที่อิสระ

ตัวอย่างสำหรับลูกผสมจากช้างแดงชุดแรก ๆ คือ มีการนำมาผสมกับเอื้องสามปอย *(Vanda denisoneana)* จดทะเบียนตั้งชื่อว่า **รินโคแวนดา สาคริก ไวน์** *(Rhynchovanda* Sagarik Wine*)* ในบรรดาแวนดาสามปอย เรายังพบจากผลการวิจัยว่า บนพื้นฐานพันธุศาสตร์ มีทั้งพันธุ์ธรรมดาและพันธุ์ที่มีจำนวนโครโมโซมจำนวนปกติและจำนวนซึ่งมี 2 เท่าของปกติ

เราทำการผสมข้ามสกุลกับช้าง เนื่องจากหลังการเพาะเมล็ดช้างแดงขึ้นมาแล้ว นอกจากได้ลูกช้างแดงซึ่งมีจำนวนโครโมโซมปกติอยู่ทั่ว ๆ ไปแล้ว ยังมีต้นหนึ่งซึ่งมีจำนวนโครโมโซม 2 เท่าของปกติด้วย

เราจึงได้วางแผนในการผสมระหว่างช้างแดงกับสามปอยไว้ 2 ทาง ทางหนึ่งเพื่อให้ได้ลูกช่วงถัดไป ที่สามารถนำไปใช้เป็นพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ต่อไปได้อีก แต่ถ้านำเอาลักษณะภายนอกมาเทียบกัน จะพบว่า ต้นที่หวังใช้ทำพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ต่อไป มีลักษณะดอกไม่สวยเท่ากับอีกสายหนึ่ง

สิ่งนี้เป็นความจริงที่สอนให้คนผู้สนใจผสมกล้วยไม้ทราบว่า การพิจารณานำ

กล้วยไม้มาใช้ทำพ่อแม่พันธุ์ผสม อาจไม่จำเป็นต้องคัดเฉพาะต้นที่ให้ดอกสวยงามเท่านั้น แต่ธรรมชาติของคนไทยส่วนใหญ่ มักคัดเอาต้นซึ่งมองเห็นดอกจากภายนอกแล้ว ต้องรู้สึกว่าสวยงามด้านเดียว จึงทำให้ขาดโอกาสที่จะได้รับผลการผสม ซึ่งได้รับการปรับปรุงอย่างสมบูรณ์แบบ

การที่นำเอากล้วยไม้ช้างแดงมากล่าวไว้เป็นตัวอย่าง น่าจะสะท้อนให้เห็นประเด็นสำคัญ ๆ เพื่อนำมาคิดพัฒนาต่อไปในระยะยาว

สิ่งสำคัญที่สุดน่าจะได้แก่ การที่กล้วยไม้ช้างแดง ถูกหยิบยกมาเป็นพันธุ์กล้วยไม้ท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทเปลี่ยนภาพพจน์จากคนทั่วโลกซึ่งเคยมุ่งไปยังเกาะฮาวาย ให้หันกลับมามองประเทศไทย มีผลทำให้การค้ากล้วยไม้ของเมืองไทย เติบโตขึ้นมาอย่างอิสระแทนที่จะตกไปอยู่ภายใต้อิทธิพลการพัฒนาของคนต่างชาติ ต่างท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจซึ่งไม่ใช่ของคนไทย เท่าที่เป็นมาแล้วในอดีต

อีกประการหนึ่ง เนื่องจากกล้วยไม้สกุล รินโคสไตลิส *(Rhynchostylis)* ซึ่งแม้จะมีอยู่ไม่กี่ชนิด แต่ก็มีแหล่งกำเนิดอยู่ในท้องถิ่นของไทย รวมทั้งเป็นสกุลกล้วยไม้ที่จัดอยู่ในประเภทแวนดา

ดังนั้น หลังจากมีการพัฒนาเริ่มต้นจากสกุลแวนดาแล้ว ได้มีการผสมข้ามสกุล ขยายขอบเขตต่อมาถึงสกุลอื่น ๆ เสมือนช่วยให้ความคิดคนไทย หลุดออกมาจากคอคอดของขวดซึ่งมีปากแคบ ๆ ได้เปลาะหนึ่ง

ซึ่งนอกจาก รินโคสไตลิส แล้ว ยังมีชนิดต่าง ๆ ในสกุลอื่นกว้างขวางมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เนื่องจากรากฐานคนไทยส่วนใหญ่ยึดติด ด้วยเหตุนี้เอง ก่อนที่จะมีการผสมข้ามสกุล จึงต้องมีการปฏิบัติให้บังเกิดผลเสียก่อน ดังที่กล่าวกันว่า คนไทยส่วนใหญ่เป็นผู้ติดตามมากกว่าการคิดริเริ่มด้วยตนเอง

นอกจากนั้น ผู้คิดริเริ่มและนำปฏิบัติก่อนจากรากฐานที่อิสระมักได้รับการวิจารณ์ในเชิงต่อต้าน ดังนั้น ผู้ที่มีเจตนาดีในการแสวงหาผลิตผลใหม่ ๆ เพื่อสนองความต้องการของตลาดบนพื้นฐานความหลากหลาย จำเป็นต้องมีความอดทนและมั่นคงอยู่กับเหตุผลจากรากฐานจิตใจตนเอง

เขากวางอ่อน กล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิสพันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งพบในกลุ่มประเทศเอเชียเขตร้อน เคยมีมากในประเทศไทย อีกทั้งมีรายละเอียดของสีสันอย่างหลากหลาย เป็นกล้วยไม้ที่ปลูกเลี้ยงได้ง่าย และให้ดอกตลอดปี นอกจากนั้นในอดีตที่ผ่านมาแล้ว ยังมีบทบาทจากการนำไปใช้ทำดอกกล้วยไม้ชุบทอง ใช้เป็นเครื่องประดับอย่างกว้างขวาง เนื่องจากมีขนาดดอกเล็กกะทัดรัด ทำให้เชื่อว่า ในด้านการผสมพันธุ์ น่าจะนำไปใช้เพื่อให้เกิดผลิตผลใหม่ๆ จากพันธุ์ซึ่งมีอยู่แล้วได้

การปลูกกล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิส เพื่อประโยชน์ทางการค้า

บทนำ

กล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิส *(Phalaenopsis)* เป็นสกุลใหญ่สกุลหนึ่งซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในภูมิภาคเอเชียเขตร้อน นอกจากนั้น ยังมีความหลากหลายในด้านรูปลักษณะ รวมทั้งอุปนิสัยอันเป็นธรรมชาติของแต่ละชนิด ตลอดจนลักษณะทางพันธุศาสตร์อย่างกว้างขวางด้วย

จากพื้นฐานดังกล่าว ทำให้ช่วงที่ผ่านมา ได้รับความสนใจนำมาปลูกเพื่อศึกษาหาความรู้ และนำไปใช้ประโยชน์แล้วอย่างหลากหลาย

เนื่องจากความหลากหลายดังกล่าว รวมทั้งช่วงหลัง ๆ มีการจำแนกชนิดต่าง ๆ กว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านพฤกษศาสตร์ ได้มีการวิเคราะห์และจำแนกลักษณะ ทำให้แบ่งออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ หลายกลุ่ม นอกจากนั้น ความเจริญทางวิชาการสาขาต่าง ๆ ได้มีการเชื่อมโยงลักษณะภายนอกกับลักษณะทางพันธุศาสตร์ ซึ่งอยู่ภายในแต่ละชนิด รวมถึงมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ด้าน ไม่เพียงเป็นผลจากการค้นคว้าทางเทคโนโลยีเท่านั้น หากยังมีการศึกษาถึงความสอดคล้องระหว่างผล ซึ่งได้รับจากด้านเทคโนโลยีกับผลจากการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างการผลิตกับการค้าอีกด้วย

เนื่องจากกล้วยไม้สกุลนี้ มีธรรมชาติของแหล่งกำเนิดกระจายอยู่ในกลุ่มประเทศเขตร้อนของทวีปเอเชียตะวันออก อาทิเช่น หมู่เกาะชวา ฟิลิปปินส์ มลายู ไทย พม่า ดินแดนอินโดจีน เลยขึ้นไปถึงหมู่เกาะฟอร์โมซา เป็นต้น

อนึ่ง มนุษย์ควรมีโอกาสในการนำทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น มาใช้สนองความต้องการในการดำรงชีวิต ทั้งแก่ตนเองและเพื่อการค้าขาย แต่เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว สมดุลธรรมชาติของโลก ทำให้คนในกลุ่มประเทศซึ่งอยู่ในแหล่งที่มีทรัพยากรธรรมชาติน้อยกว่าเข้ามาบุกรุกเพื่อแสวงหาสิ่งซึ่งชีวิตตนต้องการ โดยใช้ความเจริญทางเทคโนโลยีที่ตนค้นพบความจริงได้ก่อนเป็นเครื่องมือ จึงทำให้เกิดความไม่สมดุลขึ้นภายในสังคมของโลก จน

กระทั่งกลายเป็นปัญหาอย่างกว้างขวาง แม้นำเอาเรื่องกล้วยไม้มาพิจารณา ก็คงมองเห็นสภาพปัญหาเช่นเดียวกัน

อดีตความเป็นมา

ในช่วงก่อนที่จะมีการปลูกกล้วยไม้ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่มีแหล่งกำเนิดธรรมชาติอยู่ในเขตร้อนของโลก เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ คนจากกลุ่มประเทศวัฒนธรรมตะวันตก ซึ่งมานำเอาทรัพยากรธรรมชาติจากเขตร้อนไปศึกษาค้นคว้า อันมีกล้วยไม้รวมอยู่ด้วย พวกกล้วยไม้ในสกุลฟาแลนนอพซิส จากเขตร้อนของทวีปเอเชียก็ได้ถูกนำไปใช้ร่วมด้วย

เนื่องจากช่วงนั้นความเจริญทางด้านการศึกษาพฤกษศาสตร์ ยังไม่ได้ก้าวลึกลงไปมากนัก ทำให้ธรรมชาติของคน เริ่มต้นสนใจสิ่งที่สะดุดตามากกว่า จึงได้นำเอากล้วยไม้บางชนิดในสกุลฟาแลนนอพซิส ซึ่งรู้สึกว่ามีลักษณะความงามเด่นชัดสำหรับคนทั่วไปมาเริ่มต้นก่อน

อนึ่ง ช่วงนั้นภายในสกุลนี้ กล้วยไม้กลุ่มซึ่งมีดอกค่อนข้างใหญ่ กลีบดอกกว้าง และมีสีเรียบร้อย ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในหมู่เกาะฟิลิปปินส์ ชวา เลยไปถึงหมู่เกาะฟอร์โมซา มีสีขาวและสีชมพู ได้ถูกนำไปศึกษาก่อนกลุ่มอื่น

จากลักษณะดังกล่าว ในช่วงแรก ๆ ของการค้นพบตามธรรมชาติ ได้ถูกขนานนามว่า มอธ ออร์คิด (moth orchid) มอธ เป็นภาษาอังกฤษซึ่งแปลเป็นไทยว่า ผีเสื้อกลางคืน เนื่องจากมีช่อดอกยาวและมีแขนงช่อ สองด้านของก้านช่อมีดอกออกเรียงเป็นแถว หากมองในระยะไกล โดยเฉพาะช่วงที่ใกล้เวลาค่ำ จะรู้สึกคล้ายผีเสื้อกลางคืนเกาะรวมเป็นกลุ่มอยู่กับต้นไม้ จากจินตนาการดังกล่าว คนทั่วไปในช่วงนั้นจึงเรียกกันว่า **มอธ ออร์คิด**

ถัดจากช่วงนั้นมาอีกระยะหนึ่ง ได้มีการนำเอาความรู้ทางด้านพฤกษศาสตร์ สาขารูปวิชาน (Taxonomy) มาใช้วิเคราะห์ ทำให้พบว่า สามารถจำแนกกล้วยไม้สกุลนี้ออกเป็นชนิดต่าง ๆ ในระดับหนึ่ง

บรรดากล้วยไม้ฟาแลนนอพซิสในกลุ่มนี้ มีอยู่ชนิดหนึ่งซึ่งดอกสีขาว กลีบกว้าง เป็นจุดเด่นสำคัญ ได้ถูกตั้งชื่อว่า **ฟาแลนนอพซิส อะมาบิลิส** *(Phalaenopsis amabilis)* มาใช้เป็นชื่อกล้วยไม้ในกลุ่มนี้ด้วย โดยเหตุที่ยังมีชนิดต่าง ๆ อยู่ในกลุ่มเดียวกันอีก

จึงเกิดคำใหม่ที่เรียกกันว่า ประเภทอะมาบิลิส (amabilis type) เช่นเดียวกันกับที่เรียกกล้วยไม้ประเภทแวนดา ซึ่งมีสกุลอื่น ๆ ที่มีลักษณะและรูปทรงการเจริญเติบโตของต้นหลักเดียวกันกับแวนดา

ความจริงแล้ว กล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิส มีหลักในการเจริญเติบโตตลอดจนรูป

ทรงของต้น จัดอยู่ในประเภทเดียวกันกับแวนดาด้วย นอกจากนั้น ยังมีแหล่งกำเนิดอยู่ในถิ่นเดียวกันกับกล้วยไม้ประเภทแวนดา

แต่ธรรมชาติความรู้สึกของคนทั่วไป ซึ่งมักแยกออกมาจากกัน ช่วงหลัง ๆ เมื่อความรู้ทางด้านพันธุศาสตร์เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ร่วมจากผลการปฏิบัติในการผสมกล้วยไม้ข้ามสกุล ซึ่งแม้จะเป็นไปได้ แต่ก็ยากลำบากมากกว่าการผสมข้ามสกุลระหว่างสกุลอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในประเภทเดียวกันกับแวนดา ได้บ่งบอกถึงความรู้สึกอย่างสอดคล้องกันกับความเป็นมาตามธรรมชาติ

นับตั้งแต่ช่วงที่มีการนำเอาความรู้ทางด้านเทคโนโลยี จากกลุ่มประเทศวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย ก็ได้มีการนำทั้งพันธุ์ไม้และข้อมูลเข้ามาสู่ประเทศไทย ดังที่ปรากฏผลอยู่ในหนังสือการเล่นกล้วยไม้ ซึ่งเป็นหนังสือภาษาไทยเกี่ยวกับกล้วยไม้เล่มแรกที่เรียบเรียงโดย สมเด็จเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต พ.ศ. 2460

ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นใหม่ ๆ หลังปี พ.ศ. 2498 ซึ่งขณะนั้น การปลูกกล้วยไม้ในประเทศไทย โดยเฉพาะชุมชนเมืองกรุงเทพฯ ในยุคที่เรียกกันว่า **เล่นกล้วยไม้** ผู้เขียนพบว่า ในบรรดากล้วยไม้ต่าง ๆ ซึ่งปลูกไว้ตามบ้านผู้มีอันจะกิน และยังเรียกเรือนที่ใช้ปลูกกล้วยไม้กันว่า **รังกล้วยไม้** ได้มีกล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิส ในประเภท อะมาบิลิส รวมอยู่ด้วยไม่มากนัก

ช่วงนั้น มีการประคบประหงมกันเป็นพิเศษ โดยเหตุที่คนไทยยังขาดข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสภาพธรรมชาติในแหล่งกำเนิดที่แท้จริง นอกจากบอกเล่าต่อ ๆ กันมา

ระบบและวิธีการปลูกเลี้ยงซึ่งต้องเรียนรู้จากสภาพธรรมชาติ

ทุกสิ่งทุกอย่างภายในวิถีชีวิตของมนุษย์ซึ่งถูกนำมาใช้ประโยชน์ มนุษย์ไม่อาจฝืนธรรมชาติได้ แต่สามารถเรียนรู้จากธรรมชาติได้ อีกทั้งมีโอกาสพัฒนาทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทั้งในด้านเทคโนโลยีและวิธีการ เพื่อให้ลึกซึ้งและก้าวไกลต่อไปได้ตามเหตุและผล ซึ่งอยู่ในวิญญาณของมนุษย์เอง

ดังนั้น สิ่งสำคัญที่สุดซึ่งเป็นรากฐานของความมั่นคงในการพัฒนา น่าจะได้แก่ **ความเพียรพยายามที่จะรักษารากฐานความจริง ภายในจิตวิญญาณของมนุษย์แต่ละคนไว้ให้มั่นคงอยู่ได้** จึงจะทำให้ความเจริญก้าวหน้าเป็นไปได้ในระยะยาว

ในช่วงเริ่มแรกที่พบเห็น รู้สึกว่ามีการนำกล้วยไม้ฟาแลนนอพซิสมาปลูกลงในกระเช้าไม้ แขวนไว้ในเรือนกล้วยไม้รวมกับกล้วยไม้ทั่ว ๆ ไป

ผลที่ได้รับในช่วงถัดมา พบว่ากล้วยไม้ฟาแลนนอพซิสซึ่งปลูกไว้ในขณะนั้น หลังจากเจริญเติบโตต่อมาได้ไม่นานนัก ถูกฝน ทำให้ยอดและใบเน่า เหลือแต่ตอ แต่ก็ไม่ตาย เนื่องจากเมื่อผ่านไประยะหนึ่ง ตาซึ่งอยู่กับแกนต้นสามารถแตกหน่อเล็ก ๆ ขึ้นมาได้อีก

ช่วงถัดมา หลังจากได้ข้อมูลว่า สภาพการขึ้นตามธรรมชาติของกล้วยไม้กลุ่มนี้เกาะอยู่กับด้านข้างของต้นไม้ใหญ่ ประกอบกับใบหนาและค่อนข้างมีน้ำหนัก ยอดจึงโน้มเอียงลงสู่ด้านล่าง ช่วยระบายน้ำฝนให้ไหลออกมา แทนที่จะขังอยู่ตรงยอดและโคนใบ

ดังนั้น จึงมีการปรับวิธีการปลูกใหม่ แทนที่จะแขวนต้นไม้ไว้ในเรือนแบบธรรมดา แต่ปลดลวดแขวนซึ่งมี 4 ขา ออกจากรูหูกระเช้าด้านหนึ่ง คงเหลือไว้เพียง 2 ขา ทำให้กระเช้าเอียง ทำให้ยอดกล้วยไม้ห้อยลงสู่ด้านล่าง

บางรายใช้หลังคาซึ่งแสงสามารถผ่านได้ มุงไว้ใต้หลังคาไม้ระแนงเพื่อกันฝน และหันมาปรับวิธีการให้น้ำใหม่

ลักษณะทั่วไปของกล้วยไม้สกุลนี้เท่าที่พบเห็น แม้จะมีรูปทรงและอุปนิสัยในการเจริญเติบโต หลักเดียวกันกับกล้วยไม้ประเภทแวนดา แต่มีลักษณะของใบกว้างและหนามากกว่า นอกจากนั้น ช่อดอกมีก้านช่อยาว แตกแขนงต่อไปได้อีก ช่วงหลัง ๆ ยังได้ค้นพบความจริงว่า ตา ซึ่งอยู่เหนือข้อของก้านช่อ มีโอกาสเจริญแตกหน่อออกมาเป็นต้นเล็ก ๆ ซึ่งสามารถนำมาปลูก ช่วยให้ขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณต่อไปได้

แนวโน้มในการผสมพันธุ์

การผสมพันธุ์ในช่วงแรกยังคงกระทำกันอยู่ในกลุ่มของประเภทอะมาบิลิส ในสายสีขาว เริ่มต้นจาก ฟาแลนนอพซิส อะมาบิลิส ส่วนในสายสีชมพู เริ่มต้นจากฟาแลนนอพซิส ชิลเลอเรียนา *(Phalanenopsis schilleriana)* ซึ่งนอกจากดอกที่มีสีชมพูแล้ว ใบซึ่งมีแผ่นใบกว้างยังมีสีลาย สีอ่อนสลับกับสีม่วงน้ำตาลเข้ม นอกจากนั้น พื้นสีมีสีเขียวปนสีม่วงคล้ำ เป็นลักษณะประจำของกล้วยไม้ฟาแลนนอพซิสในกลุ่มนี้ โดยเฉพาะกลุ่มดอกสีชมพูซึ่งมีใบลายมีแหล่งกำเนิดอยู่ในหมู่เกาะฟิลิปปินส์เป็นส่วนใหญ่

ระบบการค้ากล้วยไม้ฟาแลนนอพซิสของต่างประเทศ

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การนำกล้วยไม้สกุลนี้ไปปลูกเพื่อพัฒนาและก้าวไปสู่ระบบการจัดการจนถึงการค้า ได้เริ่มต้นจากกลุ่มประเทศตะวันตก ก่อนที่จะก้าวมาสู่กลุ่มประเทศเอเชียเขตร้อนซึ่งเป็นแหล่งกำเนิด นอกจากนั้น การที่อังกฤษเข้ามายึดครองประเทศมลายูก็ดี ฮอลันดาเข้ามายึดครองหมู่เกาะชวาก็ดี ได้มีการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์เพื่อรวบรวม

พันธุ์ไม้ท้องถิ่น นำมาทำการศึกษาค้นคว้า แล้วนำข้อมูลตลอดจนพันธุ์ไม้กลับไปสู่ประเทศตน อีกทั้งขยายอิทธิพลการผลิตการค้าออกไปสู่ประเทศต่าง ๆ บนพื้นฐานวัฒนธรรมเดียวกันที่มีการสานถึงกันและกัน

ในอีกด้านหนึ่งย่อมมีเหตุผลอย่างสำคัญ ทำให้ในมุมกลับ ประเทศซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดอยู่ในเขตร้อน มีอิสรภาพที่จะลุกขึ้นยืนหยัด เพื่อนำเอาทรัพย์สินซึ่งเป็นของท้องถิ่นตนเองมาใช้ประโยชน์ สามารถเป็นไปได้ยากมากขึ้น

ไม่เพียงแต่กลุ่มประเทศตะวันตกเท่านั้น แม้กลุ่มประเทศตะวันออกซึ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติคล้ายคลึงกัน โดยเหตุที่อยู่เหนือและใต้เส้นศูนย์สูตรของโลก โดยใกล้ไปทางขั้วโลกมากขึ้น เช่น ญี่ปุ่น เป็นต้น สภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งมีผลสัมพันธ์กันกับรากฐานความคิด และพลังจิตใจของคนท้องถิ่นที่มีเหตุผลสัมพันธ์ถึงกันและกัน ย่อมมีสภาพเช่นเดียวกัน

ดังนั้น คนในประเทศที่อยู่ในเขตร้อนหรือใกล้เส้นศูนย์สูตรของโลก เช่น คนไทย เป็นเพราะเหตุว่า สภาพแวดล้อมมีพันธุ์ไม้นานาชนิดอุดมสมบูรณ์ ร่วมกับสภาพฝนฟ้าอากาศที่มีความสะดวกสบาย จึงทำให้ชีวิตขาดความอดทนในการต่อสู้เพื่อดำรงอยู่

ดังนั้น เมื่อรู้สึกว่ามีพันธุ์กล้วยไม้อื่น ๆ ซึ่งนำมาปลูกเลี้ยงง่ายกว่า เนื่องจากการปฏิบัติสะดวกสบายกว่ามาก จึงขาดความสนใจและดิ้นรนขวนขวายเกี่ยวกับกล้วยไม้สกุลนี้ แต่กลับคิดแบบปิดตัวเองว่า **ปลูกไม่ได้**

ดังนั้น จึงทำให้ประเทศไทยรวมถึงประเทศในเขตร้อนอื่น ๆ สูญเสียโอกาสในการเริ่มต้น อย่างดีก็เพียงมีการพูดกันในบางกลุ่มเท่านั้น อาจมีการปลูกเลี้ยงเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ภายในภาพรวม ก็ยังไม่สามารถก้าวไปสู่การค้าให้เห็นได้ชัดเจน

อนึ่ง ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นลงแล้ว หมู่เกาะฮาวายซึ่งเป็นดินแดนที่เกิดใหม่ในมหาสมุทรแปซิฟิก ส่วนพันธุ์ไม้ตามธรรมชาติยังไม่ปรากฏความหลากหลายให้เห็นได้ชัดเจน แม้พันธุ์กล้วยไม้ท้องถิ่นเอง แทบไม่มีสิ่งใดน่าสนใจ

หากมีคนเชื้อชาติเอเชีย เช่น ญี่ปุ่นและจีนรวมทั้งชนผิวขาว อพยพไปตั้งรกรากทำให้เกิดการปลูกกล้วยไม้ซึ่งสั่งไปจากแหล่งอื่น เกิดมีการผลิตเป็นการค้า สามารถกระจายความนิยมออกไปเกือบทั่วโลก ได้มีการนำกล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิสเข้าไปใช้ประโยชน์ทางการค้าร่วมด้วย

ช่วงนั้น ฮาวายยังคงมีสภาพซึ่งกระทำการผลิตเพื่อการค้า ที่เรียกกันว่า **รายย่อย** ผสมอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน กระจายอยู่ในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ได้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม และสานข้อมูลรวมทั้งพันธุ์ไม้ถึงกันและกันในระดับหนึ่ง

ขณะนั้น นอกจากกล้วยไม้ลูกผสมในสกุลฟาแลนนอพซิสแล้ว ได้มีการผสมข้ามสกุลไปถึงสกุลอื่น ซึ่งอยู่ในประเภทแวนดา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ที่ใกล้เคียงกับสกุลฟาแลนนอพซิส มากที่สุด ทั้งในด้านพันธุศาสตร์และด้านรูปวิธาน ช่วยให้การปฏิบัติสัมฤทธิ์ผลได้ก่อน ได้แก่ สกุล **ดอไรทิส** (Doritis) ซึ่งคนไทยเรียกกันว่า **ม้าวิ่ง** และ **แดงอุบล**

ถัดจากนั้นมา ก็ได้มีการผสมข้ามสกุลระหว่าง สกุล**เรแนนเธอรา** *(Renanthera)* และสกุลเข็ม **แอสโคเซ็นตรัม** *(Ascocentrum)* ซึ่งส่งเข้ามาจำหน่ายในเขตร้อนของเอเชียที่มีการนิยมปลูกกล้วยไม้ เช่น ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ ฯลฯ ซึ่งเป็นประเทศแหล่งกำเนิดของกล้วยไม้เหล่านี้

ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่สานถึงสังคม

ในด้านผลการค้นคว้าทางเทคโนโลยีซึ่งขยายตัวเรื่อยมา ทำให้การศึกษากล้วยไม้ในสกุลฟาแลนนอพซิส ก้าวต่อมาอย่างกว้างขวาง จึงได้มีการค้นคว้าพบพันธุ์ไม้สกุลนี้ต่อมาอีก

ได้มีการขยายตัวจากประเภท อะมาบิลิส ออกไปสู่กลุ่มอื่น ๆ และมีการปรับการจำแนกกลุ่มใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีกอย่างมากมาย จนกระทั่งมีความหลากหลายที่ขยายตัวออกไปสู่การผสมซึ่งมีรูปลักษณะแปลกใหม่ ทั้งในด้านสีสัน ลวดลายและอื่น ๆ แต่ในด้านการค้าที่ก้าวไปสู่อุตสาหกรรม เพื่อกระจายการใช้ประโยชน์ ในช่วงหลัง ๆ ยังคงถือกลุ่ม อะมาบิลิส เป็นแกนนำสำคัญอย่างชัดเจน

เราสามารถจำแนกการปลูกกล้วยไม้ซึ่งกระทำเป็นการค้า ออกไปได้ 2 แนวทางด้วยกัน

การผลิตกล้วยไม้ลูกผสมที่มีความแปลกใหม่

ช่วงหลัง ๆ มีการแก้ไขปรับปรุงระบบการจำแนกกล้วยไม้ในสกุลฟาแลนนอพซิส กระทำโดยกลุ่มนักวิชาการของอเมริกัน ซึ่งมีทั้งรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เท่าที่ทำไว้แล้วทั่วโลก และการพิจารณาทบทวนหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ในอดีต นำมาจัดจำแนกกลุ่มภายในกล้วยไม้สกุลนี้ใหม่ ให้มีความหลากหลายออกไปอีกขั้นตอนหนึ่ง นับเป็นอีกก้าวหนึ่ง ซึ่งนำไปสู่ช่องทางในการผสมพันธุ์เพื่อหาลูกผสมที่มีรูปลักษณะใหม่ ๆ ทั้งในด้านสีสันของดอก รูปลักษณะของดอก และรูปทรงของช่อดอก ทำให้ความนิยมในการปลูกเลี้ยงกล้วยไม้ในสกุลฟาแลนนอพซิส ขยายตัวกว้างขวางมากขึ้น

การผลิตกล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรม

สำหรับแนวทางแรก ยังมีลักษณะหลายอย่าง ซึ่งขาดความเหมาะสมในการนำไปใช้ประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรมเพื่อการค้า สำหรับสนองความต้องการของผู้ที่ไม่ได้คิดจะ

ปลูกกล้วยไม้ หากต้องการนำไปใช้ตกแต่งประดับประดาภายในอาคารสถานที่ ทั้งที่เป็นบ้านส่วนตัว อาคาร ร้านค้า ไปจนถึงที่สาธารณะ อาทิเช่น บริเวณท่าอากาศยาน และหน่วยงานที่ให้บริการแก่ประชาชนทั้งภาคเอกชนและภาครัฐ

เนื่องจากการปลูกกล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิสจำพวกที่เป็นลูกผสมนั้น กล้วยไม้ในประเภทอะมาบิลิส ได้รับการพัฒนาเข้าไปอยู่ในความนิยมมาก่อน นอกจากนั้น การขยายพันธุ์มีผลทำให้เกิดปริมาณของแต่ละชนิดเพิ่มมากขึ้น

การที่กล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิสในกลุ่มอะมาบิลิส มีโอกาสนำไปสู่ระบบอุตสาหกรรม และสานไปถึงกระบวนการค้าก่อนกล้วยไม้ลูกผสมกลุ่มอื่น ๆ ในสกุลเดียวกัน มีเหตุสืบเนื่องมาจาก 2 ประการใหญ่ ๆ ประการแรก เนื่องจากได้รับความนิยมจากธรรมชาติความรู้สึกของคนทั่วไปได้อย่างกว้างขวางมาก่อน จึงทำให้มีการขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณแพร่หลายมากขึ้น ส่วนประการที่ 2 กล้วยไม้กลุ่มนี้มีการให้ดอกได้อย่างกว้างขวาง นอกจากนั้น สีขาวและสีชมพูเป็นสีซึ่งใช้ได้ในโอกาสทั่วไปได้กว้างมากกว่า

อนึ่ง หลักการของการผลิตสู่ตลาด ควรจะมองที่ความหลากหลายในการใช้ประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งมีรสนิยมหลากหลายเป็นธรรมชาติ การผลิตสินค้าที่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง อย่างสอดคล้องกับความต้องการของคนในสังคม จึงถือเป็นสิ่งสำคัญ

กล้วยไม้กลุ่มนี้ สามารถตัดช่อดอกนำไปใช้จัดลงไปในภาชนะ โดยใช้ศิลปะในการจัดดอกไม้ก็ได้ สามารถเด็ดดอกแต่ละดอกนำไปจัดช่อดอกไม้ขนาดเล็ก เพื่อประดับเครื่องแต่งกายและเรือนผม อีกทั้งประดับเครื่องแต่งกายสุภาพบุรุษในบางโอกาส

อีกช่องทางหนึ่ง ซึ่งน่าจะเป็นอุตสาหกรรมที่สามารถเป็นไปได้อย่างกว้างขวาง ได้แก่ การนำทั้งต้นซึ่งกำลังมีดอกขณะอยู่ในกระถางปลูก ไปใช้ตั้งประดับในอาคาร สถานที่ทั้งในที่ทำการ ในอาคารร้านค้า รวมทั้งภายในบ้านและที่สาธารณะ เช่น ตามสถานีการบินและการขนส่ง ตลอดจนฝ่ายบริการต้อนรับ ซึ่งปัจจุบันนี้จะพบได้ทั่วไป เช่น ในประเทศต่าง ๆ ของกลุ่มตะวันตก ญี่ปุ่น แม้กระทั่งในประเทศจีนซึ่งมีการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเปิด หลังจากปิดประเทศมานานพอสมควร

การใช้ต้นที่กำลังมีดอก ตั้งประดับภายในอาคารและในสถานที่แบบปิด ซึ่งหมายถึงสวนซึ่งจัดขึ้นภายในอาคารสถานที่ โดยที่การจัดลักษณะนี้เราเรียกว่า **ใช้ทำไม้กระถาง** (pot plant) ก็ควรที่จะนึกถึงความหลากหลายของรูปลักษณะในการเสนอด้วย

ดังนั้น **ความหลากหลายจึงหาใช่หมายถึงมีพันธุ์ไม้หลายชนิดเท่านั้น แม้ในชนิดเดียวกัน เราก็ยังสามารถใช้ศิลปะทำให้เกิดความหลากหลายได้อย่างคล่องตัว**

กล้วยไม้สกุลฟ่าแลนนอพซิส ซึ่งถูกนำมาใช้เป็นต้นไม้ประดับ จากผลการออกแบบการผลิตโดยคนในประเทศญี่ปุ่น น่าจะได้รับการหยิบยกมาเป็นตัวอย่างให้เห็นได้ชัดเจน

นับตั้งแต่การนำเอาพื้นฐานของสถานที่มาพิจารณา ก็สามารถพบความจริงได้ว่า ควรจะสร้างความหลากหลายของผลผลิต ซึ่งนำไปใช้ประดับในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ตั้งบนโต๊ะประดับตามมุมห้อง ซึ่งมีความเหมาะสมบนพื้นฐานการจัดอย่างหลากหลายทั้งในด้านมุมเล็กและมุมใหญ่ และในสภาพแวดล้อมของแต่ละมุม ซึ่งมีความเหมาะสมแตกต่างกัน

ความแตกต่างเกี่ยวกับขนาดต้นไม้ รวมทั้งสีสัน นอกจากนั้น เมื่อกล่าวถึงขนาดต้นไม้แล้ว พันธุ์ไม้แต่ละชนิดต่างก็มีกรอบของขนาด แต่ก็ใช่ว่าจะเป็นข้อจำกัดด้านเดียว สิ่งที่เห็นได้ชัดจากประสบการณ์ ในการใช้กล้วยไม้ฟาแลนนอพซิส เท่าที่ผ่านมาแล้ว เราพบว่า แม้ภาชนะที่ใส่กล้วยไม้ ก็อาจสร้างความหลากหลายให้กว้างขวางออกไปได้ นับตั้งแต่กระถางเดี่ยว ไปจนกระทั่งแต่ละกระถางอาจปลูกลงไปหลาย ๆ ต้น เช่น กระถางละ 3 ต้น 5 ต้น หรืออาจถึง 10 ต้น

การสร้างระบบอุตสาหกรรมลักษณะนี้ คงต้องมีการวางแผนเริ่มต้นมาตั้งแต่การปลูกกล่าวคือ ช่วงแรกปลูกลงกระถาง กระถางละ 1 ต้น เพื่อความเหมาะสมในการปฏิบัติ เลี้ยงในเรือนกล้วยไม้ จนกระทั่งมีดอก โดยวางแผนใช้เครื่องปลูกที่มีคุณสมบัติเหมาะสม หลังจากกล้วยไม้โตและกำลังมีดอก เมื่อนำมาแช่น้ำไม่นานนัก รากและเครื่องปลูกสามารถหลุดออกมาจากภาชนะปลูกได้ไม่ยาก โดยที่เครื่องปลูกยังอยู่ในสภาพเดิม

หลังจากถอดเครื่องปลูกและรากออกจากภาชนะเดิมแล้ว สามารถนำมาปลูกลงในภาชนะใหม่ซึ่งมีความหลากหลาย ทั้งขนาด สีสัน และรูปร่างของภาชนะ ได้อย่างกว้างขวาง เช่น ปลูกลงในกระถาง กระถางละ 3 ต้น 5 ต้น หรือมากกว่านั้น สุดแต่ความเหมาะสมกับสถานที่ซึ่งจะนำไปตั้งประดับ นอกจากนั้น อาจนำไปจัดลงสวนภายในอาคาร เช่น ในห้องโถงของโรงแรม สนามบินพาณิชย์ และที่อื่น ๆ ได้อย่างอิสระ

หลักในการสร้างความหลากหลาย ของการใช้กล้วยไม้ปลูกลงในกระถางนำไปทำเป็นไม้ประดับนั้น สามารถเห็นได้ชัดมาก จากการใช้กล้วยไม้ฟาแลนนอพซิส แต่เราก็สามารถนำความคิดดังกล่าว ไปใช้กับกล้วยไม้อื่น ๆ ซึ่งสามารถผลิตได้ในปริมาณมาก โดยที่ถือหลักการค้า ซึ่งเมื่อปริมาณเพิ่มมากขึ้น ย่อมมีต้นทุนการผลิตต่อหนึ่งหน่วยลดลง จึงทำให้ตลาดเปิดกว้างมากขึ้นอย่างเป็นวัฏจักร

ปัจจุบันนี้ แบบอย่างที่เห็นได้ชัดจากความคิดของคนญี่ปุ่น ซึ่งน่าจะถือเป็นต้นแบบ โดยเหตุที่ ญี่ปุ่นนำกล้วยไม้หวายลูกผสมและแวนดาลูกผสม ซึ่งมีพื้นฐานการผลิตอยู่ในประเทศไทยไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง

ส่วนการสร้างความหลากหลาย ตามแนวทางการผลิตลูกผสมที่แปลกใหม่นั้น ส่วนใหญ่การตลาดยังมีข้อจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้สนใจปลูกกล้วยไม้มากกว่า อย่างไรก็ตาม น่าจะมีจุดเชื่อมโยงเกิดขึ้น ในเมื่อการพัฒนาก้าวหน้าต่อไปในทุกด้าน ทำให้สามารถคัดพันธุ์ ซึ่งเป็นผลจากแนวทางแรก นำมาสู่แนวทางที่ 2 ได้อย่างต่อเนื่อง

ยังมีอีกลักษณะหนึ่ง ของการใช้กล้วยไม้กระถางดังที่กล่าวมาแล้ว คือ การใช้เป็นของขวัญในบางโอกาสในประเทศญี่ปุ่น ได้สะท้อนให้เห็นภาพอย่างชัดเจน อาทิเช่น โอกาสปีใหม่และวันแม่ รวมทั้งวันแห่งความระลึกถึงตามประเพณีนิยม ซึ่งผู้ประกอบธุรกิจด้านการค้ากล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรม มีการเตรียมการล่วงหน้าไว้อย่างเหมาะสม นับตั้งแต่การปรับเทคนิคในการปลูกปฏิบัติ เพื่อให้กล้วยไม้ออกดอกตรงตามฤดูนั้น ๆ เป็นส่วนใหญ่

นอกจากนั้น มีการจัดอุปกรณ์ เช่น ภาชนะปลูก เครื่องปลูกที่เหมาะแก่การขนส่ง เพื่อป้องกันความเสียหายจากการขนส่งระหว่างทาง และเพื่อความสวยงามในการใช้ประโยชน์ร่วมด้วย เช่น การจัดนำกล้วยไม้ที่มีดอกทั้งต้นบรรจุลงในกล่อง ซึ่งออกแบบไว้อย่างสวยงาม รวมทั้งตัวกล่องเอง ที่สามารถมองผ่านเข้าไปเห็นของสวยงาม ซึ่งบรรจุอยู่ภายในกล่องได้

อนึ่ง ยานพาหนะในการขนส่งสิ่งดังกล่าวไปสู่ตลาด ทั้งในด้านขายส่งและผู้ซื้อรายย่อย ซึ่งภายในภาพรวม น่าจะมีผลช่วยลดต้นทุนได้มากที่สุด แต่สามารถรักษาคุณภาพของสินค้าไว้ได้อย่างดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งนี้เป็นสินค้ามีชีวิต และผู้ซื้อต้องการของมีคุณภาพอย่างสำคัญ

ประสบการณ์ของประเทศไทยจากแนวคิดและการปฏิบัติเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดตั้งแต่เริ่มแรก หากนำมาประมวลเข้าด้วยกัน โดยเฉพาะจากประเด็นหลัก ๆ ซึ่งควรจะต้องให้ความสำคัญแก่พันธุ์ไม้ร่วมกับสภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของถิ่นกำเนิด ทำให้เชื่อมาแต่แรกแล้วว่า กล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิส น่าจะสามารถเข้ามามีบทบาท ทำให้เกิดพื้นฐานการผลิตและการค้าขึ้นภายในประเทศไทยได้อย่างแน่นอน

อย่างไรก็ตาม เหตุสำคัญซึ่งมองข้ามไปเสียมิได้ น่าจะได้แก่รากฐานการเรียนรู้ของคนไทยซึ่งเป็นคนท้องถิ่น หลังจากนำปฏิบัติ กับอีกด้านหนึ่งมีการศึกษาค้นหาความจริงจากรากฐานจิตใจซึ่งเรียกกันว่า **รากฐานการศึกษา** เท่าที่เป็นมาแล้วทำให้พบว่า สิ่งดังกล่าวจะเกิดขึ้นและนำไปสู่ผลสำเร็จ หรือจำต้องพบกับความล้มเหลว ย่อมขึ้นอยู่กับอุปนิสัย ที่สาน

ถึงความคิดอันเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ในรากฐานจิตใจคนไทย

ผู้เขียนมองเห็นแล้วว่า หากมีการส่งเสริมให้คนไทยปลูกและจัดการโดยใช้กล้วยไม้สกุลนี้ น่าจะประสบผลสำเร็จในด้านการค้าด้วย

แต่นิสัยคนไทยส่วนใหญ่ มักขาดวิญญาณของการต่อสู้ที่ควรจะมีรากฐานหยั่งลงลึก ซึ้ง ช่วยให้สามารถยืนหยัดและเรียนรู้ปัญหาต่าง ๆได้อย่างมั่นคง กลับตกอยู่ในสภาพอ่อนแอ ทำให้เกิดความท้อแท้รวมทั้งด่วนสรุปเอาเองว่า **ทำไม่ได้**

ซึ่งสภาพความคิดและจิตใจดังกล่าว ทำให้เกิดนิสัยอ้างเหตุผลที่อยู่ภายนอกตัวเอง กับอีกอย่างหนึ่ง มีความสนใจทำสิ่งเดียวโดยเฉพาะ อีกทั้งเลือกทำในสิ่งที่มีความสะดวกและง่ายสำหรับตัวเองมากกว่า หรืออาจกล่าวว่า **ไม่สู้กับความยากลำบาก**

ซึ่งในช่วงที่ผ่านมา หวายลูกผสมสามารถปลูกง่าย ถัดจากนั้นมา ก็มีลูกผสมจำพวกอะแรคนิส รวมถึงแอสโคเซนตรัม มอคคารา ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ปลูกง่าย นอกจากนั้น คนไทยจำนวนมากยังมีนิสัยปลูกอะไรมักปลูกตามกัน ซึ่งสิ่งดังกล่าวเกิดจากทัศนวิสัยที่เรียวแคบ ทำให้ไม่อาจมองสิ่งต่าง ๆ ได้กว้างและไกล

จากเหตุดังกล่าว จึงทำให้ในด้านการตลาด ตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อผลเสียหายมากขึ้น

ความคิดริเริ่มในเรื่องการผลิตการค้ากล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิสขึ้นในประเทศไทย

หลังจากที่มองเห็นแล้วว่า สภาพแวดล้อมในประเทศไทยมีความเหมาะสมกับการปลูกกล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิส รวมอยู่ด้วย แต่เนื่องจากรากฐานคนส่วนใหญ่มีปัญหาตามที่กล่าวไว้แล้ว จึงส่งผลทำให้คนลุกขึ้นยืนบนขาตนเองได้ยาก

อย่างไรก็ตาม ยังคาดการณ์ว่า อาศัยเวลาแม้จะช้าสักหน่อย ถ้าช่วยชี้ทางและประคับประคองในด้านกำลังใจ รวมทั้งมีความจริงใจที่จะถ่ายทอดข้อมูลจากมุมกว้างอย่างต่อเนื่อง ก็น่าจะช่วยให้มีความเป็นไปได้มากขึ้น แม้ช่วงเริ่มแรกอาจต้องเดินตามหลังสิ่งที่มองเห็นได้ในตลาดมาแล้ว ก่อนที่จะก้าวไปสู่การเป็นผู้นำในอนาคต

ขั้นต้น ผู้เขียนมองเห็นว่า ประเทศซึ่งใช้ประโยชน์ในด้านการค้าอยู่แล้ว น่าจะเป็นกระจกเงาที่สะท้อนข้อมูลกลับมาให้คนไทยเห็นความจริง **ชั้นแรก** จึงได้เริ่มต้นถ่ายทอดข้อมูลจากกลุ่มประเทศตะวันตก เช่น ฮาวาย สหรัฐอเมริกา และยุโรป

ถัดจากนั้นมา สิ่งที่เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นและอยู่ไม่ไกลนัก คงจะได้แก่การจัดการและการใช้ประโยชน์ในประเทศญี่ปุ่น

จึงได้นำข้อมูลกลับมาเผยแพร่ทางโทรทัศน์ วิทยุ ข้อเขียน และการบรรยายในที่ต่าง ๆ เริ่มต้นวางแผนจากการใช้ประเทศไทยเป็นที่ขยายพันธุ์ และให้คนไทยปลูกเลี้ยงขึ้นมาจนถึงขั้นใกล้ออกดอก เนื่องจากรู้ว่า จากช่วงนั้นไปแล้วมีความละเอียดอ่อนมากขึ้น ซึ่งระยะนี้ คนไทยส่วนใหญ่ขาดความละเอียดอ่อน ทำให้เกิดการเน่าและสูญเสีย

ช่วงที่กล่าวมาแล้ว เราสามารถปลูกได้โดยต้นทุนต่ำกว่าการที่ให้ต่างประเทศซึ่งเป็นประเทศตะวันตกซึ่งเป็นตลาดการค้าอยู่แล้ว

การวางแผนช่วงนั้น เริ่มจะเห็นผลโดยที่สังเกตว่า มีผู้เริ่มต้นปฏิบัติจากกรุงเทพฯ และสนใจไปถึงภาคเหนือ

แต่เนื่องจากการปลูกปฏิบัติกล้วยไม้กลุ่มนี้ ละเอียดกว่าการปลูกสกุลหวายและแวนดา ตราบใดที่คนไทยยังมองเห็นช่องทางในการเปรียบเทียบได้ชัดเจน โดยที่ขาดวิญญาณของการต่อสู้กับความละเอียดอ่อน ในที่สุด ก็ละทิ้งงานนั้นกลับมาเดินตามรอยเดิม

ช่วงที่ 2 ของการพัฒนา

ประเด็นดังกล่าวไม่ได้คลาดไปจากความคิด คนญี่ปุ่นที่เข้ามาท่องเที่ยวและสัมผัสความจริงในประเทศไทย ดังนั้น จึงเกิดยุคที่ 2 ขึ้น โดยที่ญี่ปุ่นมาลงทุนทำสวนกล้วยไม้อาศัยห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์ในประเทศไทย อีกทั้งอาศัยสภาพแวดล้อมของไทยที่ช่วยลดต้นทุน ทำสวนปลูกกล้วยไม้ฟาแลนนอพซิสซึ่งนำมาจากห้องปฏิบัติการ เพื่อปลูกเลี้ยงให้เจริญเติบโตขึ้นมาถึงระดับรุ่น ๆ โดยวางแผนเพื่อส่งกลับไปขายในประเทศของตน ให้นำไปปลูกต่อยอดจนถึงขั้นออกดอก

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อเสียเปรียบ ในเมื่อคนญี่ปุ่นเองต้องมาจ้างคนไทยในการช่วยจัดการให้ทั้งหมด ทำให้รู้สึกถึงปัญหาซึ่งเกิดจากคนท้องถิ่น ส่วนการปลูกปฏิบัติไม่น่ามีปัญหาอะไรมากนัก เพราะพยายามนำเอาวัสดุเหลือใช้ในท้องถิ่นมาดัดแปลง นับตั้งแต่ภาชนะปลูก เครื่องปลูก และวิธีการปลูก ซึ่งปรับให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติของท้องถิ่น หลังจากต้นอ่อนโตขึ้นมาถึงขนาดรุ่น จึงส่งกลับไปป้อนสู่สวนซึ่งผลิตกล้วยไม้สกุลนี้สู่ตลาดในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีการใช้กันอย่างกว้างขวาง

ปัญหาที่เกิดจากคน ทำให้กิจการไม่อาจก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง

ช่วงที่ 3

ช่วงนี้ ภายในภาพรวมของการผลิตกล้วยไม้สกุลนี้ โดยใช้สภาพแวดล้อมภายในประเทศไทยและทำโดยคนไทย ได้ร่นลงมาอยู่ต่ำมาก สิ่งซึ่งปรากฏเป็นความจริงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ได้แก่การลงทุนทำสวนกล้วยไม้ฟาแลนนอพซิสและหวายขึ้นในภาคใต้ของประเทศจีน โดยเฉพาะบริเวณชานเมืองคุนหมิง ช่วงนี้ มีการนำต้นอ่อนของกล้วยไม้สกุลฟาแลน

นอพซิสลูกผสม ซึ่งได้รับการคัดความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ตามแนวทางอุตสาหกรรมเพื่อการค้า ส่งต้นอ่อนซึ่งงอกขึ้นมาใหม่ภายในขวดเพาะเลี้ยง เข้ามาอาศัยห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์ในประเทศไทย ซึ่งแต่ละครั้งมีปริมาณมากพอที่จะครอบคลุมพื้นฐานการค้าเป็นอุตสาหกรรมได้ หลังจากต้นอ่อนซึ่งนำมาขยายพันธุ์ตามปริมาณที่ต้องการ เจริญเติบโตขึ้นมาถึงระดับหนึ่ง จึงส่งทั้งขวดซึ่งมีปริมาณครั้งละมาก ๆ กลับไปสู่สวนการปลูกในประเทศจีน

จนกระทั่งการเปลี่ยนแปลง มาถึงขั้นทำให้การใช้กล้วยไม้ฟาแลนนอพซิสเป็นไม้กระถางเพื่อนำไปตั้งประดับในโรงแรมต่าง ๆ แพร่กระจายไปถึงสนามบินนานาชาติตลอดจนร้านค้าใหญ่ ๆ อย่างกว้างขวาง

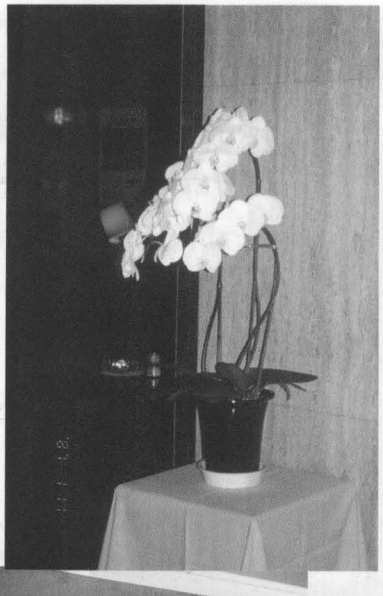
ดังนั้น จากภาพรวมเท่าที่ได้กล่าวมาแล้วอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ได้สะท้อนให้เห็นความจริงได้ว่า สิ่งที่คนไทยได้รับการปูพื้นฐานไว้แล้ว รวมถึงเจริญก้าวหน้ามาได้ระดับหนึ่งเท่าที่เวลาผ่านมา เราได้ถอยลงมาจนแทบจะติดแผ่นดินของเราเอง และวันหนึ่งข้างหน้าวงการกล้วยไม้ซึ่งได้รับการปูพื้นฐานบนแผ่นดินไทยเอง ก็คงจะเหลือแต่ชื่อ

ผู้เขียนมองเห็นทางเดียวที่จะแก้ปัญหาเรื่องนี้ได้ ก็คือ ความจริงใจในการ**ฟื้นฟูรากฐานการศึกษา เพื่อให้เกิดจิตสำนึกของความเป็นคนที่สมบูรณ์ครบถ้วนเท่านั้น** ที่จะสามารถแก้สถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งคงไม่เพียงแค่กล้วยไม้เท่านั้น แต่น่าจะแก้ได้ทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งขณะนี้กำลังมุ่งไปสู่ทิศทางเดียวกันหมด

สำหรับคนไทยเอง ในที่สุด ก็เหลืออยู่แค่การที่ต่างชาติเข้ามาอาศัยให้เป็นที่ขยายพันธุ์ต้นเล็ก ๆ ซึ่งหากมองภาพรวมทั้งระบบ ก็เท่ากับคนไทยเป็นทาสรับใช้เท่านั้น

การปลูกกล้วยไม้ลูกผสม สกุลฟาแลนนอพซิสเพื่อใช้ตัดดอกและทำไม้กระถาง ในต่างประเทศ

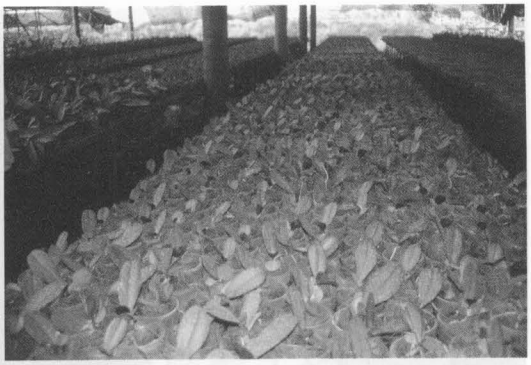

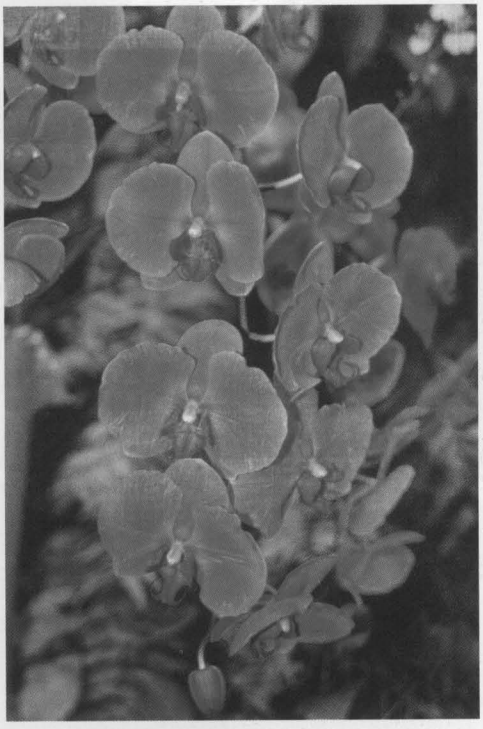

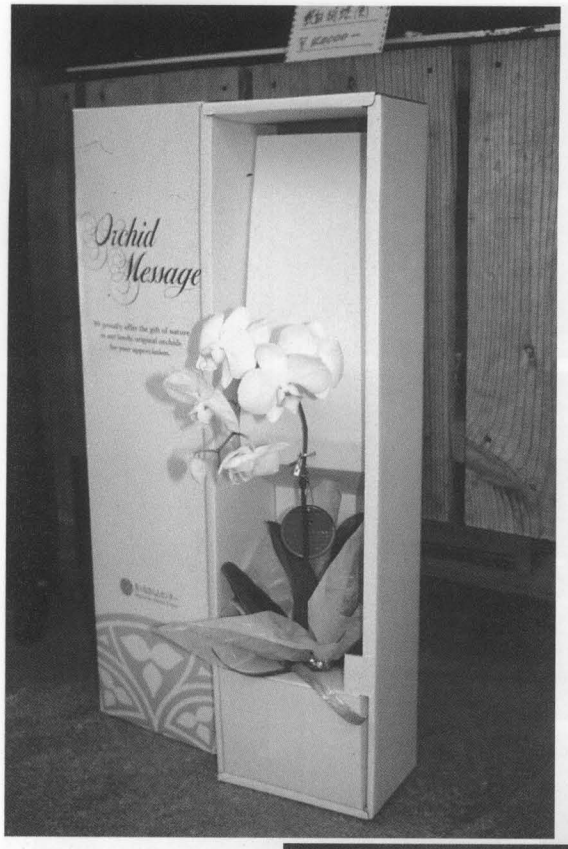
ภาพสะท้อนผลผลิตรูปแบบต่าง ๆ ที่ใช้กล้วยไม้ลูกผสมฟาแลนนอพซิสทำเป็นต้นไม้กระถาง ตั้งประดับในอาคารสถานที่ ซึ่งนิยมใช้กันในบางประเทศอย่างกว้างขวาง เช่น ญี่ปุ่น ไต้หวัน จีน รวมถึงในยุโรปและสหรัฐอเมริกา

ตัวอย่างกล้วยไม้ลูกผสมสกุลฟาแลนนอพซิส ซึ่งนิยมผลิตเป็นอุตสาหกรรม เพื่อนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางอยู่ในขณะนี้ มีความหลากหลายของสีมากขึ้น ส่วนในด้านรูปแบบ ยังคงนิยมฟอร์มกลมเป็นส่วนใหญ่ ในอนาคตควรจะมีความหลากหลายกว้างขวางมากขึ้น

กล้วยไม้ลูกผสมสกุลฟาแลนนอพซิส บรรจุกล่องส่งจำหน่ายเป็นของขวัญและของที่ระลึก ซึ่งนิยมใช้กันในช่วงเทศกาลต่างๆ

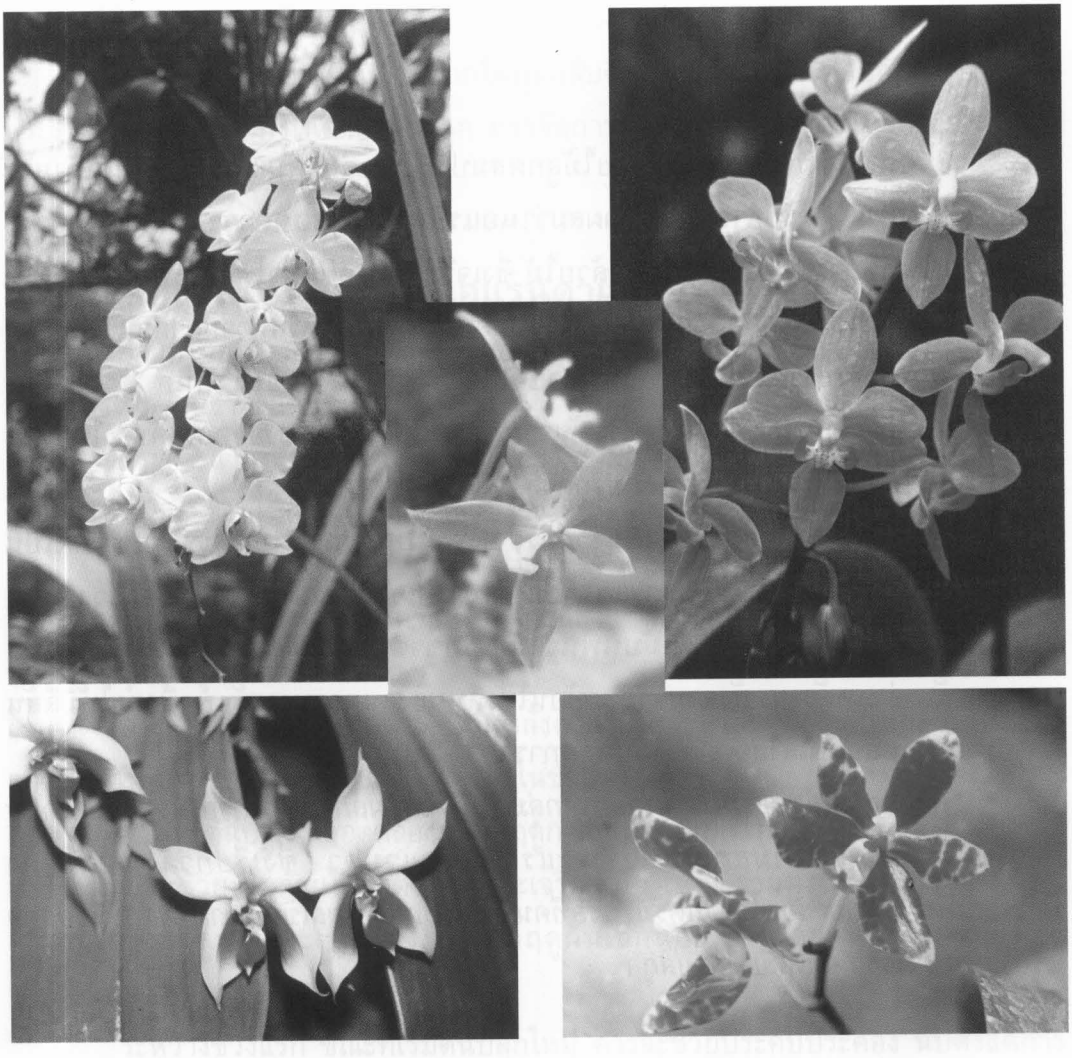
ตัวอย่างลักษณะหนึ่งในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับกล้วยไม้ ซึ่งใช้กับลูกผสมสกุลฟาแลนนอพซิส

ลูกผสมหลากสี

มีลูกผสมข้ามสกุลฟาแลนนอพซิสกับแวนดารวมอยู่ด้วย

ตัวอย่างพันธุ์ธรรมชาติที่ใช้ทำพ่อแม่พันธุ์ผสม

กล้วยไม้ลูกผสมแอแรนดาและมอคคารา (Aranda & Mokara) กล้วยไม้ตัดดอกที่ปลูกง่ายและใช้ต้นทุนน้อย

บทนำ

เมื่อนำเอาเรื่องราวของกล้วยไม้ลูกผสมประเภทเดียวกับแวนดา เป็นกล้วยไม้ลูกผสมข้ามสกุลและได้รับการตั้งชื่อสกุลผสมว่า**แอแรนดา** และ **มอคคารา** มาศึกษาหาความรู้ แม้จากประวัติการปลูกการค้าดอกกล้วยไม้ ซึ่งเจริญเติบโตขึ้นมาโดยมีระบบกระทำเป็นอุตสาหกรรม จะเริ่มต้นจากกล้วยไม้ลูกผสมในสกุลเด็นโดรเบียมหรือหวายมาก่อน

ส่วนกล้วยไม้ในประเภทแวนดาซึ่งเริ่มต้นจาก สกุลอะแรคนิส สานมาถึงแอแรนดา และก้าวต่อมาถึง มอคคารา เริ่มต้นจากประเทศเพื่อนบ้านซึ่งอยู่ตอนใต้ของไทย และอยู่ในบริเวณใกล้เส้นศูนย์สูตรของโลกมากกว่า

อย่างไรก็ตาม ถ้ามองจากพื้นฐานจริง ๆ จะพบว่า กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติซึ่งเป็นบรรพบุรุษ มีนิสัยเหมาะสมกับสภาพเขตร้อน สามารถเจริญงอกงามได้ดีในช่วงความแตกต่างของธรรมชาติที่กว้างมาก แม้บนพื้นฐานธรรมชาติของภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย นอกจากนั้น ช่วงหลัง ๆ ยังสามารถสะท้อนให้เห็นผลงานการผสมพันธุ์ ซึ่งทำให้มีสีสันหลากหลาย อันถือเป็นสิ่งสอดคล้องกับหลักการตลาด

ความจริงแล้ว กล้วยไม้ตัดดอกในกลุ่มนี้ เกิดจากผลการผสมภายในสกุลอะแรคนิสถัดมา จึงมีการผสมข้ามสกุลระหว่างอะแรคนิสกับแวนดา ซึ่งเรียกว่า แอแรนดา หลังจากนั้นจึงมีสกุล แอสโคเซ็นตรัม หรือที่คนไทยเรียกว่า สกุลเข็ม เข้ามาผสม มีชื่อสกุลใหม่ว่า ***มอคคารา*** *ซึ่งมีเลือดสามสกุล*

พื้นที่ปลูกกล้วยไม้ ประเภทแอแรนดาและมอคคารา

กล้วยไม้ประเภทนี้ ต้องการแสงแดดอย่างพอเพียง ประเด็นปัญหาของแสงแดดควรมองสองด้านเช่นกัน ด้านหนึ่งคือ **ความเข้มของแสงแดด** อีกด้านหนึ่งคือ **ช่วงความยาวของแสงแดดต่อวัน** แม้อาจต้องใช้ตาข่ายกรองความร้อนจากแสงแดด แต่กล้วยไม้ก็ต้องการช่วงแสงต่อหนึ่งวันยาวพอที่จะสามารถให้ผลิดอกได้ ดังนั้น ด้านทิศตะวันออกกับตะวันตกจึงไม่ควรมีอาคารสูง ๆ หรือต้นไม้ใหญ่ซึ่งมีใบหนาทึบ บังแสงแดดช่วงเช้าและบ่าย จนทำให้กล้วยไม้ออกดอกยากมากขึ้น

ที่ดิน เป็นสิ่งมีผลควบคุมการลงทุนและการดูแลรักษาอย่างสำคัญ ถ้าเริ่มต้นปลูกจากที่ดินขนาดเล็ก ย่อมหมายความว่า ใช้ต้นทุนน้อย การดูแลรักษาง่าย นอกจากนั้นยังได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสูง เนื่องจากได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึง

หลังจากผลิตออกจำหน่าย หากได้ทุนกลับคืนและมีกำไร ประกอบกับมีความรู้จากประสบการณ์เพิ่มขึ้น ทั้งในด้านการปลูก การจัดการ และการตลาด ย่อมช่วยให้เกิดความมั่นใจที่จะขยายงานต่อไปในระยะยาว

เรือนปลูกกล้วยไม้ ประเภทแอแรนดาและมอคคารา

กล้วยไม้ในกลุ่ม แอแรนดาและมอคคารา สามารถปลูกให้เจริญงอกงามได้โดยไม่ต้องสร้างโรงเรือนราคาแพง

ประการแรก หากทำเลปลูกเป็นที่โปร่ง ช่วยให้กระแสลมพัดผ่านได้ตลอดเวลา แต่ไม่แรงมากนัก จะช่วยให้กล้วยไม้มีความแข็งแรงสมบูรณ์และเจริญเติบโต รวมทั้งให้ดอกได้ดี

ประการที่สอง หากทำเลปลูกที่โปร่ง และมีกระแสลมพัดผ่านได้ตลอดเวลา ย่อมช่วยลดต้นทุนในการสร้างหลังคากรองความร้อนจากแสงแดดลงไปได้ เพราะการสะสมความร้อนที่ต้นไม้จะลดลงไปได้ไม่มากก็น้อย

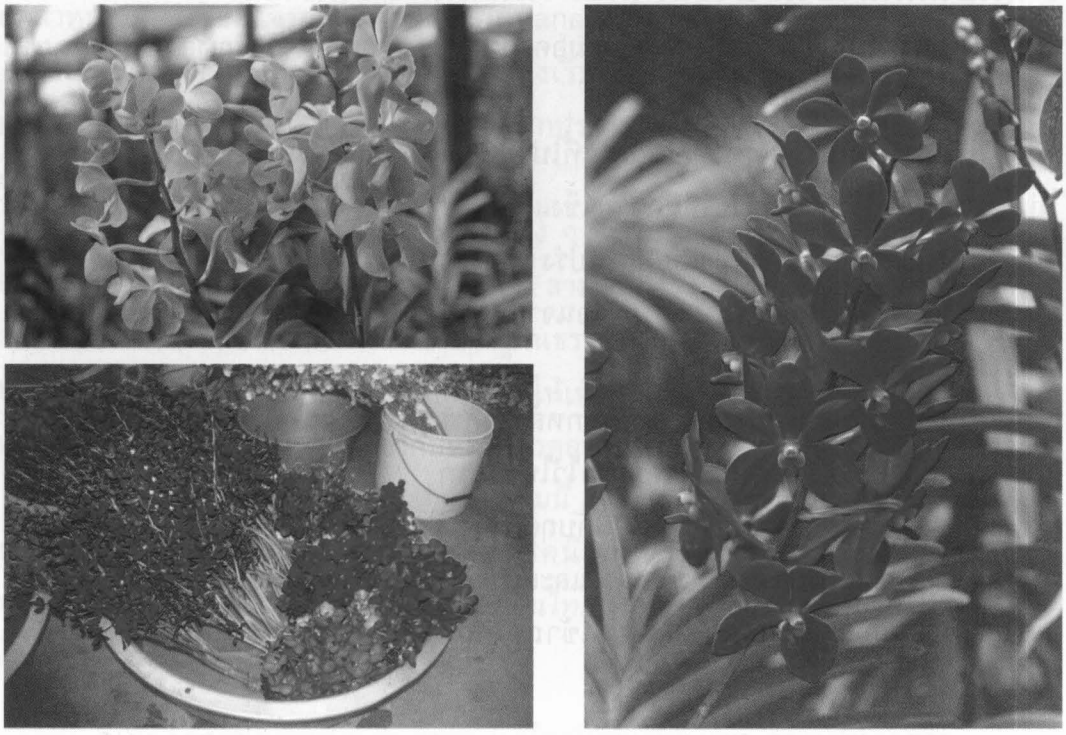
ประการที่สาม การลดร่มเงาจากหลังคากรองความร้อน ยังช่วยให้กล้วยไม้ได้รับแสงแดดเพิ่มมากขึ้น มีผลดีตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อแรก

การเริ่มต้นปลูกให้สอดคล้องกันกับฤดูกาลที่เหมาะแก่การปลูก นับเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่ง เพราะจะช่วยให้กล้วยไม้ตั้งตัวเร็ว และเจริญเติบโตได้ดี รวมทั้งให้ดอกเร็วด้วย ฤดูที่เหมาะแก่การปลูก น่าจะเป็นช่วงก่อนเข้าฤดูฝนเล็กน้อย ประมาณเดือนเมษายนหรือพฤษภาคม

ระหว่างช่วงแรก ขณะที่เริ่มต้นปลูกใหม่ ควรจะช่วยประคับประคอง นับตั้งแต่การใช้ตาข่ายกรองความร้อนจากแสงแดด ทำหลังคาคลุม หลังจากเริ่มตั้งตัวดีพอสมควร ซึ่งก็

ตัวอย่างรูปแบบการปลูกกล้วยไม้ สกุลผสม**มอคคารา**เป็นการค้า

ช่อดอกกล้วยไม้ สกุลผสม **แอสโคแซนดา**และ**มอคคารา** ภายในสวนเพื่อเตรียมส่งตลาด

คงจะย่างเข้ากลางฤดูฝน จึงขยายแถบหลังคาให้มีช่องว่างเป็นช่วง ๆ

ดังนั้น การวางทิศทางปูตาข่าย จึงควรวางตามทิศเหนือทิศใต้ หรือวางขวางทางเดินของดวงอาทิตย์ เพื่อว่า หลังจากขยายแถบตาข่ายให้มีช่องว่างระหว่างกัน เงาของตาข่ายจะเคลื่อนที่ได้ ช่วยให้การสะสมความร้อนที่ใบกล้วยไม้มีเวลาระบายความร้อนออกเป็นช่วง ๆ ส่วนการที่จะเว้นช่องกว้างมากน้อย ควรสังเกตจากอาการของต้นไม้

เนื่องจากการปลูกกล้วยไม้ให้ได้รับผลดี ผู้ปลูกจึงต้องเรียนรู้จากอาการของต้นไม้ที่แสดงออก และปรับการปฏิบัติจนกระทั่งมีความเหมาะสม

การปลูกและการบำรุงรักษา

เรามักกล่าวกันว่า กล้วยไม้ในกลุ่ม **แอแรนดา**และ**มอคคารา** สามารถปลูกลงแปลงได้ผลดี ทำให้หลายคนที่ขาดประสบการณ์ คิดว่า ปลูกลงดิน ซึ่งความจริง หาเป็นเช่นนั้นไม่

เนื่องจากกล้วยไม้กลุ่มนี้มี **ราก** ซึ่งจัดอยู่ในประเภท **รากอากาศ** ถ้าต้องการศึกษาให้ละเอียด ขอให้นำรากสด ๆ มาลองหักดู จะพบความจริงว่า ตัวรากคือแกนเล็ก ๆ ซึ่งอยู่ข้างใน ส่วนด้านนอกมีผิวหนาห่อหุ้มไว้

ผิวรากมีคุณสมบัติอุ้มน้ำไว้ได้อย่างดี จึงทำให้รากสามารถอยู่ในที่แห้งเพื่อรับอากาศได้อย่างเต็มที่

ดังนั้น เหตุผลของการปลูกลงแปลง เนื่องจากกล้วยไม้กลุ่มนี้มีปล้องยาว สัมพันธ์กันกับรูปทรงที่สูงโปร่ง นอกจากนั้น รากอากาศของกล้วยไม้ประเภทนี้ ออกจากส่วนที่อยู่ใกล้ข้อข้อละราก

ด้วยเหตุนี้เอง แต่ละรากภายในระบบจะออกมาสู่อากาศ คงมีส่วนซึ่งอยู่ใกล้โคนเท่านั้น ที่อาศัยเกาะกับเครื่องปลูก ซึ่งอาจใช้สิ่งที่หาง่ายในท้องถิ่น เช่น กาบมะพร้าวแห้ง

แต่ในพื้นที่ซึ่งมีฝนชุกมาก เช่น ภาคใต้ของไทย แม้กาบมะพร้าวก็อาจทำให้มีปัญหาเนื่องจากความชื้นสูงทำให้ผุเร็ว และเป็นที่อาศัยของเชื้อราซึ่งเป็นศัตรูของกล้วยไม้

ช่วงหลัง ๆ ได้มีการทดลองปลูกบนโต๊ะซึ่งสร้างสูงประมาณ 80-100 ซม. กว้างประมาณ 100 ซม. ส่วนยาวสุดแล้วแต่ความต้องการ พื้นโต๊ะทำเป็นโครง มีส่วนขวางห่างกันช่วงละประมาณ 100 ซม. ปูพื้นด้วยตาข่ายชนิดเดียวกันกับที่ใช้มุงหลังคากรองความร้อนจากแสงแดด

เหนือพื้นโต๊ะขึ้นมาประมาณ 25 ซม. มีลวด 4 เส้น ขึงตามความยาวของโต๊ะ โดยขึงไว้กับส่วนขวางซึ่งติดอยู่กับหัวเสาแต่ละคู่ ระหว่างเส้นลวดมีช่องว่างห่างเท่าๆ กัน

ปกติการขยายพันธุ์กล้วยไม้กลุ่มนี้ ใช้ตัดยอดยาวประมาณ 70 ซม. ส่วนตอจะ

ปล่อยไว้ในแปลงเดิมให้แตกหน่อใหม่ โดยทั่ว ๆ ไป ถ้าตอแข็งแรงร่วมกับสภาพแวดล้อมซึ่งมีความเหมาะสม หลังจากตัดยอดแล้วจะแตกหน่อได้ ประมาณตอละ 4-5 หน่อ

หลังจากหน่อเจริญเติบโตและมีรากออกมา ประมาณ 2-3 ราก จึงตัดออกจากตอนำไปปลูกได้ ไม่ว่าจะตัดยอดปลูกหรือแยกหน่อปลูก หลังจากเตรียมโต๊ะเสร็จแล้ว นำกล้วยไม้ขึ้นตั้งบนโต๊ะ เรียงเป็นแถว 4 แถว ตามเส้นลวด ทิ้งช่วงห่างกันประมาณ 20-25 ซม. สุดแล้วแต่ขนาดธรรมชาติของแต่ละชนิด โดยให้มีโคนต้นตั้งลงบนพื้นตาข่าย และผูกต้นติดกับเส้นลวดให้แน่น

ในระยะยาว การใช้หน่อปลูกได้รับผลดีกว่าการตัดยอดมาปลูก เนื่องจากปล้องส่วนที่อยู่ใกล้โคนหน่อถี่กว่าด้านบน และแต่ละปล้องจะแตกรากได้หนึ่งราก ดังนั้น โคนหน่อจึงมีรากหนาแน่นมากกว่าส่วนบน

ถ้านำยอดมาปลูก แต่ละต้นมีรากไม่มากเท่าที่ควร และรากมีหน้าที่ดูดน้ำกับอาหาร หากรากมีน้อย ต้นไม้ย่อมได้รับน้ำและอาหารน้อยด้วย ดังนั้น ในกรณีที่ใช้ยอดปลูก มักพบว่าหลังจากนั้น ต้นกล้วยไม้จะค่อย ๆ ทิ้งใบล่าง ๆ เพื่อลดการใช้น้ำใช้อาหารให้น้อยลง นอกจากผู้ปลูกกล้วยไม้จะให้ความสนใจบำรุงรักษามากเป็นพิเศษ ถึงกระนั้น ก็ยังทำให้เกิดอาการดังกล่าวได้ไม่มากก็น้อย

ถ้าปลูกกล้วยไม้ตรงตามฤดูปลูก แม้การให้น้ำร่วมกับการบำรุงรักษา ในช่วง 1-2 เดือนแรก จะต้องให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ หลังจากนั้นจะพบว่า รากกล้วยไม้เกาะติดกับตาข่ายที่พื้นโต๊ะ สานกันแน่นมากขึ้น จนถึงช่วงที่มีรากส่วนหนึ่งห้อยลงมาจากพื้นโต๊ะ

ถึงช่วงนี้แล้ว หากจะตั้งคำถามว่า เหตุใดจึงไม่ต้องใส่เครื่องปลูกอะไรเลย ภาพที่เห็นมีคำตอบอยู่ในตัวแล้วว่า เพราะผิวรากซึ่งหนามากสามารถอุ้มน้ำและอาหารไว้ได้อย่างพอเพียง ทำหน้าที่แทนเครื่องปลูกได้อย่างสมบูรณ์ จึงไม่จำเป็นต้องนำเครื่องปลูกจากภายนอกมาใส่เพิ่ม ยิ่งรากสานกันเป็นแผ่น ยิ่งช่วยให้มองเห็นคำตอบได้ชัดเจนมากขึ้น

กล้วยไม้กลุ่มนี้ ไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องศัตรูจำพวกโรคและแมลง ถ้าผู้ปลูกสามารถควบคุมสภาพแวดล้อมไว้ได้ดีพอสมควร นอกจากนั้น การบำรุงรักษาที่ช่วยให้ต้นไม้แข็งแรงอยู่เสมอ แม้การให้ปุ๋ยก็ไม่ควรเจาะจงเร่งส่วนใดส่วนหนึ่ง เพราะอยากได้ผลตอบแทนเร็วเกินไป

ถ้าสามารถปฏิบัติได้ แม้อาจมีศัตรูรบกวนบ้างก็คงไม่ใช่เรื่องร้ายแรงมากนัก การหลีกเลี่ยงใช้สารเคมีได้ นับเป็นสิ่งที่ดีมาก เพราะนอกจากไม่ทำให้ต้องจ่ายเงินลงทุนเพิ่มแล้ว ยังช่วยป้องกันสุขภาพของผู้ปลูกกล้วยไม้ด้วย

การปลูกกล้วยไม้แอแรนดาและมอคคารา เพื่อใช้ประดับสวนภายในบ้าน

แม้จะไม่คิดปลูกกล้วยไม้เพื่อการค้าขาย แต่สามารถนำกล้วยไม้กลุ่มนี้มาใช้ปลูกประดับสวน หรือบริเวณหน้าบ้านซึ่งมีเนื้อที่ไม่มากนัก เพียงแต่ให้มีอากาศโปร่งและได้รับแสงแดดมากพอสมควร โดยเฉพาะแสงแดดช่วงเช้าไปจนถึงคล้อยบ่ายเล็กน้อย

เนื่องจากกล้วยไม้กลุ่มนี้มีนิสัยเลี้ยงง่าย แม้ไม่ต้องใช้เวลาดูแลเอาใจใส่ละเอียดมากนัก ตามที่ได้กล่าวไว้ในช่วงการปลูกตัดดอกเป็นการค้า ซึ่งใช้วิธีปลูกลงในแปลงปลูก หรือตั้งโคนต้นลงบนโต๊ะซึ่งพื้นปูด้วยตาข่ายที่ใช้มุงหลังคากรองแสงแดด

แต่การนำกล้วยไม้กลุ่มนี้ มาปลูกตั้งประดับภายในบริเวณบ้านเพื่อความสวยงาม ซึ่งวิธีนี้อาจใช้จำนวนต้นกล้วยไม้ไม่กี่ต้น หรืออาจนำพันธุ์สีต่าง ๆ มาปลูกรวมไว้เพื่อสร้างความสวยงามในบริเวณบ้าน

กรณีนี้ อาจปลูกลงกระถาง ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางที่ปากกระถางประมาณ 25 ซม. สูงประมาณพอ ๆ กัน นอกจากนั้นใคร่ขอแนะนำ ถ้าใช้กระถางดินเผาเจาะรู น่าจะเหมาะสมกว่าการใช้กระถางพลาสติก เนื่องจากมีน้ำหนักมากกว่า ช่วยให้มีความมั่นคงมากขึ้น นอกจากนั้น เนื้อกระถางดินเผามีคุณสมบัติซับน้ำไว้ภายใน ช่วยให้รู้สึกเย็น เนื่องจากการระเหยของน้ำ

ปกติ ต้นกล้วยไม้กลุ่มนี้จะได้มาจากการตัดยอด ซึ่งในส่วนใกล้โคนต้นมีรากติดมาด้วย ถ้ามีไม้ไผ่ผ่าซีกนำมาดามติดกับต้นผูกด้วยเชือกเป็นเปลาะ ๆ ให้ต้นตั้งตรงแต่ไม่ควรให้ปลายไม้สูงเหนือยอดกล้วยไม้ เพราะเหตุว่า ถ้าสูงมากอาจทำให้กล้วยไม้ออกดอกช้าลง

ตั้งต้นกล้วยไม้ซึ่งมีไม้ไผ่ดามติดไว้ลงไป ให้ส่วนโคนต่ำลงไปเกือบติดก้นกระถางใช้อิฐมอญทุบเป็นก้อนใหญ่ ๆ ใส่ด้านล่าง ส่วนด้านบนใช้อิฐมอญขนาดย่อมคลุกกับกาบมะพร้าวสับเป็นชิ้นเล็ก ๆ ทับด้านบนให้มีระดับสูงขึ้นมาเกือบถึงปากกระถาง นับว่าใช้ได้

เนื่องจากธรรมชาติของกล้วยไม้กลุ่มนี้มีรากอากาศ แม้อาจพบว่า มีการนำปลูกลงแปลง แต่ก็หาใช่ว่ารากจะหยั่งลงถึงพื้นดินไม่ ดังนั้น การปลูกใส่กระถางจึงไม่ควรนำไปตั้งที่พื้นดิน ไม่เช่นนั้นแล้ว โรคเน่าอาจลุกลามผ่านขึ้นมาจากรากเข้าสู่ลำต้นได้ง่าย

การให้น้ำควรปฏิบัติตามปกติ ใช้หลักเดียวกันกับต้นกล้วยไม้ที่ปลูกลงแปลง หรือปลูกบนพื้นโต๊ะ

แวนดา มิสโจคิม (*Vanda* Miss Joaquim) กล้วยไม้ตัดดอกของชาวบ้าน ซึ่งเราไม่ควรลืม

บทนำ

แวนดา มิสโจคิม หรือที่คนไทยเรียกว่า **แวนดา โยคิม** ได้สร้างภาพอันเป็นสัจธรรมไว้ในอดีต ประมาณ 70 กว่าปีมาแล้ว ตั้งแต่ผู้เขียนเรื่องนี้อายุประมาณ 6-7 ขวบ นอกจากนั้น ยังมีเรื่องราวติดต่อกันมาอีกนาน

มาถึงช่วงนี้ ดูเหมือนชนรุ่นหลังที่เกี่ยวข้องกับกล้วยไม้ รวมทั้งครูอาจารย์ผู้ทำหน้าที่สอนเรื่องกล้วยไม้โดยตรง ขาดการหวนกลับไปทบทวนเพื่อค้นหาข้อมูลจากอดีตซึ่งควรถือว่าคือพื้นฐานอันเป็นที่มาของสิ่งซึ่งตนอาศัยประโยชน์อยู่ในขณะนี้

ครั้งหนึ่ง ขณะที่ผู้เขียนมีอายุ 6-7 ขวบ ตนได้เห็นผู้ใหญ่ท่านหนึ่งซึ่งเป็นผู้มีอันจะกิน และมียศฐาบรรดาศักดิ์ค่อนข้างสูง สนใจปลูกต้นไม้และเลี้ยงสัตว์เป็นงานอดิเรกอยู่ในบริเวณบ้าน แต่ดูเหมือนว่าจะไม่ยอมต้อนรับคนอื่นเข้าบ้าน นอกจากคนในครอบครัวตัวเองเท่านั้น

แต่สิ่งที่ปฏิบัติ อดทำให้รู้สึกไม่ได้ว่า มีลักษณะที่เป็นไปตามค่านิยม ซึ่งช่วงนั้นนิยมปลูก ต้น**เจอเบรา (Gerbera)** เลี้ยงไก่พันธุ์ต่าง ๆ ที่สั่งมาจากต่างประเทศราคาแพง ๆ ปลูกกล้วยไม้พันธุ์ต่างประเทศ และปลูกหน้าวัวไว้ใต้กล้วยไม้

ในบรรดาสิ่งเหล่านี้ ยังได้พบว่า มีต้นไม้ชนิดหนึ่ง ทำหลักไม้สูงพ้นพื้นดินขึ้นมาประมาณ 50 ซม. แล้วใช้ขี้วัวแห้ง ๆ ผสมน้ำพอชื้น พอกไว้โดยรอบ หลังจากนั้น จึงนำต้นไม้ดังกล่าว ประมาณ 2-3 ต้น เอาโคนต้นปักลงไปโดยรอบ แล้วจึงผูกติดกับหลัก ปลูกลงแปลงแคบ ๆ ไว้รอบบริเวณสนามหญ้าหน้าบ้าน

ท่านเจ้าของ เรียกชื่อต้นไม้ชนิดนี้ว่า **แวนดา** แต่ก็ไม่มีการอธิบายข้อมูลรายละเอียดว่า **มันคืออะไร?** ช่วงนั้นผู้เขียนเองยังเป็นเด็กมาก ใครเรียก **แวนดา** ก็เรียกตามเขาไปด้วย มีบางคนพูดว่า**แวนดาโยคิม** แต่ก็ได้ยินไม่บ่อยนัก และจากธรรมชาติความรู้สึกในช่วงนั้น ตนก็ไม่คิดว่าใครจะรู้ว่า ต้นไม้ชนิดนี้คือ **กล้วยไม้**

ผู้เขียนไปที่บ้านนี้บ่อย ๆ ช่วงบ่าย ๆ เย็น ๆ มักพบเจ้าของบ้านออกมาเดินชมสวนเสมอ ๆ ตนได้ยินเสียงคนพูดกันว่า ช่วงนั้นตามบ้านคนมีเงินมักนิยมปลูกแวนดากันมาก

อย่างไรก็ตาม ระหว่างนั้น มีบางต้นออกดอกช่อสั้น ๆ ช่อละ 1-2 ดอก แต่ก็มีน้อยต้นที่ให้ดอก ดังนั้น หลังจากเวลาผ่านพ้นมาได้ปีกว่า ๆ ต้นไม้ชนิดนี้ก็ค่อย ๆ หายไปจากสายตา และหมดไปในที่สุด ท่ามกลางความไม่รู้ว่ามันคืออะไรกันแน่

ประวัติทางพันธุกรรมของแวนดา มิสโจคิม

แวนดา เป็นสกุลหนึ่งที่อยู่ในพืชวงศ์กล้วยไม้ และ **แวนดา มิสโจคิม** เป็นลูกผสมระหว่าง**แวนดาใบกลม (Terete leaf)** สองชนิด

ก่อนอื่น คงต้องขออนุญาตอธิบายว่า แวนดาในประเภทใบกลม มีลักษณะใบรูปกลมทรงกระบอก (cylindrical shape) พ่อแม่พันธุ์ของแวนดา มิสโจคิม คือ **แวนดา เทอเรส (*Vanda teres*)** ซึ่งคนไทยเรียกว่า **เอื้องโมกข์** ผสมกับ **แวนดา ฮุคเคอเรียนา (*Vanda hookeriana*)**

แวนดา เทอเรส หรือ **เอื้องโมกข์** มีการกระจายพันธุ์อยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชียอย่างกว้างขวาง ในประเทศไทยพบขึ้นตามธรรมชาติแทบทุกภาค เนื่องจากปล้องของลำต้นค่อนข้างยาว จึงทำให้ทรงต้นยาวด้วย ลำต้นตั้งแข็ง มักพบอาศัยเกาะต้นไม้ ทั้งต้นไม้ใหญ่และต้นไม้พุ่มเตี้ย ตามจุดที่ได้รับแสงแดดจัด ออกดอกในช่วงฤดูแล้ง ระหว่างเดือนมีนาคม-เมษายน ช่อดอกยาว ตั้งแข็ง ดอกบานประมาณ 2-3 ดอก ดอกสีม่วง ปากสีเข้มกว่ากลีบ พันธุ์ซึ่งพบในเขตจังหวัดนครพนม มีดอกใหญ่กว่าพันธุ์ที่พบในถิ่นอื่น และในคอปากมีสีเหลือง แผ่นปากมีสองแฉก

แวนดา ฮุคเคอเรียนา เป็นแวนดาใบกลม ซึ่งทรงต้นแบบบางกว่าแวนดาเทอเรส และมีการกระจายพันธุ์แคบกว่า สำหรับในประเทศไทย พบขึ้นอยู่ในที่ลุ่มบริเวณจังหวัดชุมพร เช่น ในหนองน้ำ แต่โคนต้นตั้งอยู่บนพืชชนิดอื่นซึ่งลอยอยู่บนผิวน้ำ นอกจากนั้น มีรายงานว่า พบในประเทศมาเลเซียและอินโดนีเซียด้วย แต่ไม่อยู่ในบริเวณกว้างมากนัก ใบของแวนดาฮุคเคอเรียนา มีสีเขียวอ่อนกว่าใบ แวนดา เทอเรส

ใบแวนดา เทอเรส กลมสม่ำเสมอตลอดใบ ส่วนใบ แวนดา ฮุคเคอเรียนา ก่อนถึงช่วงปลายใบเล็กน้อยจะคอด ซึ่งลักษณะนี้ได้รับการถ่ายทอดมาถึง แวนดา มิสโจคิมซึ่งเป็นลูกผสม

ช่อดอก แวนดา ฮุคเคอเรียนา แบบบางกว่าแวนดา เทอเรส ดอกมีรูปทรงแบบบางกว่าและสีม่วงอ่อนกว่าเล็กน้อย แผ่นปากของแวนดา ฮุคเคอเรียนา แผ่คล้ายพัด มี

จุดสีม่วงเข้มกระจายอยู่ทั่วไป ลักษณะแผ่นปากซึ่งผายออกคล้ายพัด ถ่ายทอดมาถึงแผ่นปากของ แวนดา มิสโจคิม ด้วย

หมายเหตุ

ตามที่ได้กล่าวไว้ในช่วงแรกว่า แวนดา มิสโจคิม เป็นลูกผสมระหว่าง แวนดา เทอเรส กับ แวนดา ฮุคเคอเรียนา นั้น แท้จริงแล้ว ไม่มีหลักฐานการจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้ชนิดนี้ไว้กับศูนย์รับจดทะเบียนของสากล

แวนดา มิสโจคิม ได้รับการตั้งชื่อให้เป็นอนุสรณ์แก่ **Ms. Agnes Joaquim** ตั้งแต่ก่อนที่จะมีการจัดระบบการจดทะเบียนกล้วยไม้ลูกผสม กล้วยไม้ชนิดนี้พบในแถบหมู่เกาะชวา นักพฤกษศาสตร์ได้วิเคราะห์ว่า น่าจะเป็นพันธุ์ผสมที่เกิดตามธรรมชาติ มีนิสัยปลูกง่ายและให้ดอกดกตลอดปี โดยเฉพาะในเขตร้อนซึ่งมีความชุ่มชื้นสูง

เป็นที่น่าสังเกตว่า แวนดาใบกลม สามารถปลูกกลางแดดได้อย่างดี ทั้งนี้และทั้งนั้นน่าจะมีเหตุผลมาจาก การที่ใบมีพื้นผิวรับความร้อนจากแสงแดดไม่มากเท่ากับแวนดาประเภทใบแบน และกล้วยไม้จำพวกที่มีผิวใบแผ่กว้าง

หากศึกษาจากทะเบียนกล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งมีผู้ผสมและขอจดทะเบียนตั้งชื่อ จะพบว่า ลูกผสมระหว่าง **แวนดา เทอเรส** กับ **แวนดา ฮุคเคอเรียนา** ได้ถูกตั้งชื่อว่า **แวนดา โจเซฟิน (*Vanda Josephine*)** จึงพบว่า มีการแยกหลักการไว้สองด้านคือ ด้านหนึ่งเกิดตามธรรมชาติ กับอีกด้านหนึ่งคนเป็นผู้ผสม

จากประสบการณ์ในการใช้ประโยชน์จากดอกกล้วยไม้ แวนดา มิสโจคิม เท่าที่เป็นมานานพอสมควรแล้ว ได้พิสูจน์ให้เห็นความจริงว่า พันธุ์ซึ่งนิยมปลูกตัดดอกกันอย่างแพร่หลาย หาใช่พันธุ์ซึ่งคนเป็นผู้ผสมไม่ หากเป็นพันธุ์ที่มีมาแต่ดั้งเดิมจนถึงปัจจุบัน

บทบาทของแวนดา มิสโจคิม ในวัฒนธรรมการท่องเที่ยวร่วมกับการค้ากล้วยไม้ตัดดอก

ดังได้กล่าวไว้แล้วอย่างรวม ๆ ว่า **แวนดา มิสโจคิม** เป็นกล้วยไม้ที่ปลูกง่าย ให้ดอกดกตลอดทั้งปี และเจริญงอกงามท่ามกลางแสงแดดและลมทะเล ในภูมิประเทศเขตร้อน ดังนั้น จึงปรากฏว่า ชุมชนที่อาศัยอยู่ในธรรมชาติลักษณะดังกล่าว ได้มีการปลูกและนำมาใช้ประโยชน์ จนเป็นที่ขึ้นหน้าขึ้นตามาแล้ว

หมู่เกาะฮาวาย นับเป็นแบบอย่างที่น่าสนใจมาก เนื่องจากดินแดนแห่งนี้ มีหลายสิ่งหลายอย่าง ที่ส่งผลดึงดูดผู้คนจากแหล่งต่าง ๆ ของโลก มาเที่ยวเป็นเวลานานมาแล้ว

ผู้เขียน ในฐานะที่มีบทบาทริเริ่มการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยมาแต่แรก คงต้อง

ยอมรับความจริงว่า จุดนี้คือส่วนหนึ่งซึ่งกระตุ้นให้ตนเกิดความคิดใหม่ ๆ ในการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของประเทศไทย

การปลูก แวนดา มิสโจคิม เป็นอุตสาหกรรมเพื่อการค้าดอก ได้กลายเป็นงานอาชีพที่เป็นล่ำเป็นสันอย่างหนึ่ง ของคนบนหมู่เกาะฮาวายมานานพอสมควร

มุมหนึ่งซึ่งอยู่ในกระบวนการส่งเสริมการท่องเที่ยวของฮาวาย ได้มีการนำเอาพวงมาลัยดอกไม้มาใช้คล้องคอ ทั้งบรรดานักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่นเอง ซึ่งมีการจัดงานประเพณีต่าง ๆ

ในบรรดาดอกไม้เมืองร้อนที่ใช้ร้อยมาลัย ก็มีดอกชะบา ดอกลั่นทม และดอกกล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม และดูเหมือนว่า ดอกกล้วยไม้จะได้รับความนิยมมากกว่าดอกไม้อย่างอื่น

การปลูก แวนดา มิสโจคิม กระทำได้ไม่ยาก และไม่ต้องการลงทุนมากนัก เพราะสามารถปลูกกลางแดดได้ดี และยิ่งได้รับแสงแดดและกระแสลมอันเป็นธรรมชาติของเขตร้อนยิ่งช่วยให้กล้วยไม้ชนิดนี้เจริญแข็งแรงและให้ดอกดีมาก

ยิ่งเป็นสภาพลมฟ้าอากาศในหมู่เกาะฮาวาย ซึ่งล้อมรอบด้วยมหาสมุทรแปซิฟิก ผู้ปลูกกล้วยไม้นิยมปลูกลงแปลงกลางแจ้งบนพื้นที่หินภูเขาไฟสีดำ (lava) เนื่องจากหมู่เกาะฮาวายมีธรรมชาติ ซึ่งเกิดขึ้นจากภูเขาไฟใต้ทะเล กล้วยไม้ที่ปลูกอยู่ในสภาพกลางแดดหากได้รับน้ำและปุ๋ยอย่างเต็มที่จะเจริญงอกงามดีมาก

ดอกกล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม ซึ่งปลูกในฮาวาย จะถูกนำมาร้อยมาลัยเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น วิธีเก็บดอก จึงไม่ใช้ตัดก้านช่อทั้งช่อ เนื่องจากการบานของดอกกล้วยไม้ชนิดนี้ไล่จากด้านล่างขึ้นไปหาด้านบน ดังนั้น แต่ละวันจึงมีการปลิดดอกล่าง ๆ ใส่ตระกร้า นำมาเข้าโรงงานร้อยมาลัย ส่วนดอกที่ยังตูมก็จะถูกปล่อย ๆ ก่อน

การร้อยมาลัยมีการแบ่งออกเป็นสองระดับ จากหลักการจัดคุณภาพ เพื่อให้ขายได้ราคาดีขึ้น ระดับสูง ใช้ส่วนปากของดอกซึ่งมีสีเข้ม และมีความแข็งแรงทนทานมากกว่าส่วนกลีบ กับระดับธรรมดา ใช้ส่วนกลีบดอกเช่นทั่ว ๆ ไป ดังนั้น มาลัยระดับคุณภาพสูงจึงมีการกำหนดราคาจำหน่ายสูงกว่าระดับธรรมดา

ในช่วงปี พ.ศ. 2512 ซึ่งระหว่างนั้น อุตสาหกรรมการผลิตกล้วยไม้ตัดดอกของไทยยังพึ่งเริ่มต้นจากการปลูก **หวายลูกผสม ปอมปาดัวร์ (*Dendrobium* Pompadour)** อย่างเดียว ผู้เขียนสังเกตเห็นว่า ในโรงงานบรรจุดอกกล้วยไม้เพื่อส่งไปขายต่างประเทศ มีดอกหวายปอมปาดัวร์ที่ขาดคุณภาพ บ้างก็หักตกอยู่กับพื้น จึงเกิดความคิดที่จะนำส่วนดังกล่าว มาร้อยมาลัยใช้คล้องคอ

พอดีปีนั้น หลังจากเสร็จงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 5 ที่นครซิดนีย์ ประเทศ

ออสเตรเลียแล้ว ปรากฏว่า มีผู้เข้าร่วมประชุมที่นั่น เดินทางแวะเที่ยวที่ประเทศไทย ตามการเชิญชวนของเรากว่า 400 คน จึงได้จัดงานเลี้ยงรับรองขึ้นที่ หอประชุมวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร นับเป็นครั้งแรกในประวัติการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของประเทศไทย ที่มีการใช้ดอกกล้วยไม้ร้อยมาลัยคล้องคอ หลังจากนั้นมา ก็มีผู้สนใจนำความคิดนี้ไปใช้ต่อตามงานต่าง ๆ

สิงคโปร์เป็นอีกประเทศหนึ่งซึ่งมีบทบาทในการปลูก แวนดา มิสโจคิม และใช้ดอก

ก่อนอื่น คงต้องยอมรับว่า บรรดาประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเขตร้อน สิงคโปร์ได้มีการพัฒนาวงการกล้วยไม้มาก่อนไทย แม้การได้เป็นเจ้าภาพจัดงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 4 ในปี พ.ศ. 2506 นับเป็นครั้งแรกที่งานประชุมกล้วยไม้โลกมาจัดในกลุ่มประเทศเอเชียเขตร้อน

ช่วงนั้น สิงคโปร์ยังเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของประเทศมลายู (มาเลเซียในปัจจุบัน) ได้มีการปลูกกล้วยไม้กันแทบทุกบ้าน แม้การจัดงานพบปะทางสังคมทั่ว ๆ ไป ก็มักได้ยินพูดคุยกันเรื่องกล้วยไม้

แวนดา มิสโจคิม เป็นส่วนหนึ่งของบรรดากล้วยไม้ซึ่งนิยมปลูกกันในสิงคโปร์ แม้บ้านที่มีบริเวณไม่กว้างมากนัก ก็มักทำแปลงขนาดเล็กไว้ข้างสนามหรือข้างถนนเข้าบ้าน อาจพูดได้ว่า ปลูกไว้ใช้ประดับสถานที่ หรือเอาไว้ประดับบารมีพวกเศรษฐี ก็สุดแล้วแต่ว่าใครจะเห็นเป็นอย่างไร

ช่วงนั้น ในสิงคโปร์มีการใช้ดอกกล้วยไม้ **แวนดา มิสโจคิม** ในชีวิตประจำวันกันอย่างกว้างขวาง แต่เป็นการตัดช่อดอก มาใช้จัดลงภาชนะประดับภายในอาคารสถานที่บ้าง ในประเพณีทางศาสนาบ้าง ไม่มีการปลิดดอกจากก้านช่อซึ่งอยู่กับต้น มาใช้ร้อยมาลัยเช่นในฮาวาย

อย่างไรก็ตาม สิงคโปร์เป็นเกาะขนาดเล็ก ยิ่งต่อมาภายหลังมีการแยกตัวออกมาอยู่อย่างอิสระ จะพบว่า แทบไม่มีพันธุ์ไม้อะไรเป็นธรรมชาติของตัวเอง แต่ก็พยายามสร้างภาพพจน์เพื่อผลประโยชน์ในด้านการท่องเที่ยว ในที่สุด จึงได้กำหนดให้ **แวนดา มิสโจคิม เป็นดอกไม้ประจำชาติของสิงคโปร์** ดังที่พิมพ์ภาพลงในโพสการ์ดจำหน่ายทั่ว ๆ ไปจนกระทั่งถึงช่วงหลัง ๆ

แต่แล้วในที่สุด บนพื้นฐานสังคมของประเทศเขตร้อนเช่นเดียวกับไทย อะไรที่มีคนทำขึ้นมา ในที่สุดก็จะหมดไปเหมือน ๆ กัน

แวนดา มิสโจคิม กับบทบาทการค้าของวงการกล้วยไม้ไทย

ระหว่างช่วงก่อนที่วงการกล้วยไม้หวายตัดดอก จะเกิดขึ้นอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ชาวสวนในแถบตะวันตกของกรุงเทพฯ ออกไปทางอำเภอหนองแขม ยังคงปลูกดอกไม้บนหลังร่อง เช่น มะลิ ซ่อนกลิ่นไทย สร้อยทอง และ**แวนดา มิสโจคิม** โดยมีต้นรักซึ่งปลูกขายดอก ปลูกไว้บนคันดินกั้นน้ำ

ช่วงนั้น พบว่า มีดอกแวนดา มิสโจคิม ซึ่งตัดก้านช่อยาว ๆ วางขายในตลาดกรุงเทพฯ อย่างกว้างขวาง ส่วนในการใช้ประโยชน์เท่าที่สังเกต พบว่า ส่วนใหญ่ใช้ในระดับล่าง ส่วนคนระดับบนมักนิยมดอกไม้ราคาแพง ๆ

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว สะท้อนภาพให้อ่านได้ว่า ความคิดคนไทยส่วนใหญ่ขาดการริเริ่ม รวมทั้งดัดแปลงรูปแบบการใช้งาน เพื่อให้คนทุกระดับสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

ดังนั้น จึงไม่แปลกใจอะไร เมื่อการปลูกกล้วยไม้หวายลูกผสมเป็นการค้าเกิดขึ้น การปลูกแวนดา มิสโจคิม ค่อย ๆ ละลายหายไปอย่างเสียดายที่สุด

ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ผู้เขียนได้รับการขอร้องให้ไปช่วยวางแผน เพื่อเริ่มงานพัฒนาการปลูกกล้วยไม้ของภาคเอกชนรายหนึ่งที่จังหวัดภูเก็ต กับอีกแห่งหนึ่งที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งโครงการหลังเป็นของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์

ผู้เขียนเกิดความคิดที่จะฟื้นฟูการปลูกกล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม โดยนำเข้าไปไว้เป็นส่วนหนึ่งภายในโครงการพัฒนาด้วย

โดยเหตุที่ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า **แวนดา มิสโจคิม มีธรรมชาติของนิสัย เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของภาคใต้มาก** นอกจากนั้นยังมีประวัติความเป็นมาทางสังคม และเศรษฐกิจเกี่ยวกับภูมิภาคเขตร้อนมาเป็นเวลานาน จึงน่าจะได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกรอบหนึ่ง โดยใช้บทเรียนเท่าที่เคยได้รับมาแล้วในอดีต

พันธุ์กล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม

เข้าใจว่า พันธุ์กล้วยไม้ แวนดา มิสโจคิม แต่เดิมมีเรื่องราวความเป็นมาจากอินโดนีเซีย แล้วจึงแพร่กระจายออกมาสู่สิงคโปร์และฮาวาย ทำให้เป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในประเทศเขตร้อน รวมทั้งไทย ซึ่งเข้ามาอยู่ในแวดวงของผู้มีอันจะกิน ดังเช่นแต่ก่อน เคยนำกล้วยไม้มาปลูกเป็นของเล่น

อย่างไรก็ตาม เท่าที่ติดตามบทบาทความเป็นมาในอดีต ทำให้รู้สึกว่า มีการดิ้นรนเพื่อต้องการพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ ๆ ซึ่งน่าจะช่วยยกระดับคุณภาพ แต่ก็มีผลเสียมากกว่าผลดี ดังเช่นในฮาวาย ซึ่งมีการผลิตสายพันธุ์ ที่มีลักษณะทางพันธุศาสตร์เปลี่ยนไปจากพันธุ์

เดิม คือ เกิดพันธุ์ใหม่ซึ่งเป็น **เตทตราพลอยด์ (tetraploid)** มีจำนวนโครโมโซมอันเป็นปัจจัยหลักในการควบคุมลักษณะและนิสัย เป็นสองเท่าของสายพันธุ์เดิม

ปรากฏว่า สายพันธุ์ใหม่ให้ดอกที่มีขนาดใหญ่กว่าพันธุ์เดิมเล็กน้อย นอกจากนั้น ส่วนที่มีสีม่วงมีสีเข้มกว่าพันธุ์เดิมเล็กน้อยด้วย แต่ก็มีส่วนเสียคือ ให้ดอกยากและดอกไม่ดก ซึ่งถือเป็นลักษณะขั้นพื้นฐาน สำหรับอุตสาหกรรมการผลิตกล้วยไม้ตัดดอก

ในที่สุด ผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกก็ยังคงสนใจ แวนดา มิสโจคิม พันธุ์ซึ่งปลูกมาแต่เดิมต่อมาจนกระทั่งถึงช่วงหลัง ๆ ถัดมา การปลูกกล้วยไม้หวายลูกผสมเพื่อประโยชน์ในการตัดดอกจำหน่ายในประเทศไทย ได้เจริญเติบโตขึ้นมาถึงระดับหนึ่ง การปลูกกล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม เพื่อตัดดอกเป็นการค้า แต่ในฮาวายยังคงอยู่ ต่อมาก็ค่อย ๆ หายไปจากสายตา

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนคิดว่า ในปัจจุบัน เรายังคงสามารถหาพันธุ์มาปลูกได้ แม้สวนที่เก็บกล้วยไม้ลูกผสมชนิดนี้ จะปล่อยทิ้งไว้โดยไม่ให้ความสนใจอะไรกับมันมากนัก

นอกจากนั้น เมื่อมีการนำกลับมาฟื้นฟูอีกครั้งหนึ่ง ก็น่าจะมีส่วนช่วยให้สถานการณ์ต่าง ๆที่มีเหตุเชื่อมโยงถึงกันได้ทุกเรื่องส่งผลสานถึงกันให้หวนกลับมาอีกครั้งหนึ่งอย่างได้ผล ซึ่งเราต้องรอดูอนาคตกันต่อไป จากการลงทำงานร่วมกันอย่างจริงจังด้วย ดังนั้น ถ้าผู้ใดคิดจะปลูกกล้วยไม้ชนิดนี้ในช่วงนี้ จึงน่าจะพอหาได้ในราคาไม่สูงมากนัก

การปลูกและบำรุงรักษา

แวนดา มิสโจคิม เป็นกล้วยไม้ที่มีนิสัยเหมาะสมสำหรับการปลูกในสภาพแวดล้อมธรรมชาติของเขตร้อนเป็นอย่างมาก ดังที่ได้มีการพิสูจน์ความจริงแล้ว จากการปฏิบัติในฮาวายก็ดี ในสิงคโปร์ก็ดี แม้ในประเทศไทยเท่าที่เป็นมาในอดีต เราสามารถปลูกลงแปลงบนพื้นดินได้อย่างดี จึงไม่จำเป็นต้องลงทุนสร้างโรงเรือน รวมทั้งใช้ปุ๋ยราคาแพง ๆ

สำหรับผู้ที่สนใจปลูกกล้วยไม้ไว้ใช้ประดับภายในบริเวณบ้าน แม้มีพื้นที่ไม่มากนักอาจทำแปลงขนาดเล็กไว้ ณ ที่ใดที่หนึ่ง เช่น ขอบสนามหญ้า ริมรั้ว หรือสองข้างทางเดินภายในบริเวณบ้าน

แต่ที่น่าจะมีความสำคัญมากกว่า ได้แก่ **การพิจารณาเลือกที่ปลูก ณ จุดซึ่งควรได้รับแสงแดดจากช่วงเวลาเช้าถึงบ่ายอย่างเต็มที่** เนื่องจากกล้วยไม้ชนิดนี้ต้องการช่วงความยาวของแสงแดดในแต่ละวันพอเพียง ไม่เช่นนั้นแล้ว จะมีสภาพที่อ่อนแอและไม่ให้ดอกตามความต้องการของผู้ปลูก

หากคิดปลูกตัดดอกเพื่อการค้า โดยการทำในพื้นที่ค่อนข้างกว้าง และปลูกเป็น

ปริมาณมาก แม้เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ดังกล่าวแล้ว และคิดจะขยายออกไปให้เกิดผลทางการค้ามากขึ้น สำหรับประเด็น **แสงแดด** ซึ่งเป็นเหตุสำคัญที่ช่วยให้ แวนดา มิสโจคิม มีความแข็งแรงและให้ดอกดี ควรถือหลักปฏิบัติ เช่นเดียวกันกับสิ่งที่ได้กล่าวไว้แล้ว

เมื่อต้องการปลูกเป็นปริมาณมากจำเป็นต้องใช้เนื้อที่กว้างและวางแปลงหลายแปลง มีสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาด้วยคือ **ควรวางแปลงปลูก ยาวตามทิศเหนือทิศใต้** เพื่อให้ต้นกล้วยไม้ซึ่งปลูกรวมกันในแต่ละแปลง ได้รับแสงแดดทั้งช่วงเช้าและบ่าย ทั่วถึงกันให้มากที่สุด

อนึ่ง เนื่องจากรูปทรงการเจริญเติบโตของ แวนดา มิสโจคิม มีช่วงสูงขึ้นสู่ด้านบนยาวมาก จึงจำเป็นต้องใช้หลักปักลงพื้นดินเพื่อช่วยในการทรงตัวของต้น ดังนั้น การวางแผนปลูก ควรกำหนดความกว้างของแปลง ให้พอที่จะปักหลักเรียงกันได้ไม่เกินสองแถว

การที่แนะนำจำนวนแถวภายในแปลงปลูกไว้ไม่เกินสองแถว เนื่องจากธรรมชาติของการปลูกกล้วยไม้ชนิดนี้ ใช้วิธีปลูกรวม ๆ กันหลายต้น นอกจากนั้น ในระยะที่ต้นกล้วยไม้ตั้งตัวดีแล้ว ควรจะมีรากสานถึงกันเพื่อช่วยพยุงซึ่งกันและกันเป็นกลุ่ม ให้สามารถทรงตัวอยู่ได้อย่างมั่นคง แม้ว่าจะมีหลักปักไว้เป็นพื้นฐาน แต่ก็ไม่ควรใช้หลักที่สูงมากนัก

ดังนั้น ถ้าปลูกเกินสองแถว แถวซึ่งอยู่ตรงกลางจะขาดการดูแลรักษา เพราะแต่ละแปลง ผู้ปลูกจะมีโอกาสเดินได้สองด้าน ทั้งในการดูแลและการตัดดอก ซึ่งเป็นงานที่ติดตามมาภายหลัง บางรายปลูกแปลงละแถวเดียวเท่านั้น แต่การวางช่วงระหว่างหลักซึ่งปักลงในแต่ละแถว นับเป็นสิ่งสำคัญอีกส่วนหนึ่ง

กล่าวคือ ก่อนตัดสินใจปลูกต้นกล้วยไม้ชนิดนี้ลงแปลง ควรมองไปข้างหน้าว่า หลังจากปลูกจนถึงช่วงตั้งตัวดีแล้ว ถัดจากนั้นไป ควรมีผลช่วยให้ต้นกล้วยไม้ที่อยู่รวม ๆ กันสร้างสภาพแวดล้อมที่พึ่งพาซึ่งกันและกันได้ โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องความชื้น ประเด็นนี้มีผลอย่างสำคัญ สำหรับกล้วยไม้ที่ปลูกกลางแดดในสภาพธรรมชาติเขตร้อน โดยไม่มีการสร้างโรงเรือน

ในประเด็นดังกล่าว ความเป็นไปได้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ ผู้ปลูกวางแผนไว้อย่างสอดคล้องกัน กับขั้นตอนของการเปลี่ยนแปลงภายในระบบการเจริญเติบโตของต้นกล้วยไม้ ซึ่งปลูกรวมกันอย่างเหมาะสมนับตั้งแต่เริ่มแรก สิ่งสำคัญที่ควรจะต้องนึกถึงก็คือ การกำหนดระยะห่างระหว่างหลัก ซึ่งปักไว้ช่วยพยุงการทรงตัวให้ต้นกล้วยไม้ รวมทั้งจำนวนต้นที่ปลูกติดไว้กับแต่ละหลัก

ถ้าต้นกล้วยไม้ซึ่งปลูกติดไว้กับหลักมีจำนวนน้อย รวมทั้งกำหนดระยะห่างระหว่างหลักกว้างมากเกินไป แม้ในช่วงเริ่มแรกอาจสังเกตเห็นว่าต้นเจริญตั้งตัวได้ เพราะมีการดูแล

เอาใจใส่รวมทั้งการให้น้ำมากเป็นพิเศษ แต่หลังจากนั้นมาแล้ว ถ้าค่อย ๆ ลดการปฏิบัติลงไป เพื่อให้เป็นไปตามธรรมชาติมากขึ้น อาจทำให้เกิดการทรุดโทรม เนื่องจากสภาพภายในแปลงปลูกไม่สามารถเก็บความชื้นไว้ได้นานเท่าที่ควร

ประสบการณ์ในการศึกษา โดยสังเกตจากสิ่งซึ่งมีผู้อื่นปลูกไว้ตามที่ต่าง ๆ หรือถ้าหาดูได้ยากเนื่องจากอยู่ระหว่างช่วงเริ่มต้น หลังจากที่ผู้เขียนเรื่องนี้ได้เขียนแนะนำไว้ ณ โอกาสนี้แล้ว คงต้องเรียนรู้จาก**การลองผิดลองถูกด้วยตนเอง**

แต่ก็ใคร่ขอแนะนำเสริมจากสิ่งที่ได้กล่าวไว้แล้วอีกประเด็นหนึ่งว่า การมองปัจจัยต่าง ๆ ร่วมกันโดยรอบด้าน และมองจากรากฐานซึ่งไม่ติดอยู่กับส่วนใดส่วนหนึ่ง หากมองเห็นเหตุผลที่เชื่อมโยงถึงกันได้หมด ย่อมช่วยให้สามารถปรับแต่ละเรื่องซึ่งสานถึงกัน ให้บังเกิดสภาพที่เหมาะสมได้ไม่ยาก

อนึ่ง นอกจากกล่าวแล้วว่า การปักหลักไว้ก็เพื่อช่วยการทรงตัวของต้นกล้วยไม้ ยังได้กล่าวเน้นถึงการที่ระบบรากสานถึงกัน มีผลให้ต้นกล้วยไม้ซึ่งปลูกรวม ๆ กัน สามารถพยุงตัวเองร่วมกันได้ในระยะยาว

ดังนั้น จึงไม่ควรใช้หลักสูงมากเกินไป ประกอบกับนิสัยอันเป็นธรรมชาติของต้นไม้ทั่ว ๆ ไปนั้น ตราบเท่าที่ยังมีโอกาสอาศัยสิ่งอื่น มักทำให้พึ่งตัวเองได้ช้ามากขึ้น แม้ประเด็นการให้ดอก เราจะพบว่า **ถ้าใช้หลักสูงมาก จะมีผลทำให้ต้นกล้วยไม้ชนิดนี้เริ่มให้ดอกช้า**

ดังที่เชื่อกันว่า ยอดของแวนดา มิสโจคิม ต้องสูงพ้นปลายหลักขึ้นมาถึงระยะหนึ่งจึงจะเริ่มให้ดอก ดังนั้น จากประสบการณ์จึงพบว่า ไม่ควรให้หลักที่ปักลงไปสูงจากพื้นดินเกิน 1 เมตร หรือสั้นกว่านั้นก็ยังได้ หลังจากเริ่มให้ดอกแล้ว อีกทั้งต้นสูงมากขึ้นจนถึงช่วงซึ่งสังเกตเห็นว่า การทรงตัวอย่างรวม ๆ อาจมีปัญหา จึงใช้วิธีทำกรอบโดยใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกล้อมด้านนอก เพื่อพยุงทั้งหมดไว้ไม่ให้ล้ม

จำนวนต้นซึ่งพิจารณาปลูกติดกับแต่ละหลัก ควรกำหนดไว้ประมาณ 4 ต้น ถ้าน้อยเกินไป อาจทำให้การพยุงตัวเองร่วมกันก็ดี การช่วยกันรักษาความชื้นภายในแปลงปลูกก็ดี ได้รับผลน้อยลง และถ้ามากเกินไป อาจทำให้การเจริญเติบโตอย่างรวม ๆ ลดลง เนื่องจากต้นกล้วยไม้เบียดกันมาก ทำให้การดูแลรักษาไม่ทั่วถึง

เราไม่ควรปักโคนต้นกล้วยไม้ลงในดิน แต่ควรเข้าใจว่า เพียงอาศัยพื้นดินเป็นฐานรองรับ ดังนั้น ควรปลูกต้นไม้ให้โคนต้นลอยพ้นพื้นดินขึ้นมาเล็กน้อย หรือนำกาบมะพร้าวแห้งมาปูลงพื้นดิน ประมาณ 1-2 ชั้น ก่อนที่จะตั้งโคนต้นกล้วยไม้ลงไปเพื่อผูกติดกับหลัก หลังปลูกเสร็จแล้ว จึงนำกาบมะพร้าวแห้งอีกส่วนหนึ่ง มาเรียงทับกลบโคนต้นไว้อีกชั้นหนึ่ง

ถ้าต้องการให้เกิดความเรียบร้อยในการจัดการมากขึ้น อาจใช้คอนกรีตบล็อควางเรียง

ตามตั้งทำเป็นขอบแปลง แต่ก็ต้องลงทุนเพิ่มขึ้นไปอีกส่วนหนึ่ง

ขนาดต้นกล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม ที่นำมาปลูก ควรมีความยาวประมาณ 50-60 ซม. อาจได้มาจากการตัดยอดต้นเดิม หรือแยกหน่อจากตอซึ่งตัดยอดออกไปก่อนหน้านั้นแล้วก็ได้ ถ้าคิดลดต้นทุนการผลิต การเรียงกาบมะพร้าวทำขอบให้เรียบร้อยก็น่าจะใช้ได้ผล

การปลูกในฤดูที่กล้วยไม้เริ่มต้นเจริญเติบโต หรือระหว่างช่วงปลายฤดูแล้ง ประมาณเดือนเมษายนต่อพฤษภาคม นับเป็นสิ่งที่เหมาะสมมาก เช่นเดียวกันกับหลักการพิจารณาฤดูกาลที่เหมาะสมในการปลูกกล้วยไม้ชนิดอื่น

แม้ว่ากล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม จะสามารถเจริญงอกงามและให้ดอกได้ดี ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของภูมิประเทศเขตร้อนโดยไม่ต้องมีร่มเงา แต่ระหว่างช่วงเริ่มต้นปลูกใหม่ถ้าพบว่า มีแสงแดดร้อนแรงมาก อาจหาตาข่ายกรองแสงหรือสิ่งอื่นใดที่ให้ร่มเงาเล็กน้อยมาช่วยเสริมแต่งเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ควรปล่อยทิ้งไว้นานจนทำให้ต้นกล้วยไม้เกิดความเคยชินจนเป็นนิสัย

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า แวนดา มิสโจคิม สามารถเจริญงอกงามและให้ดอกได้ดีโดยไม่จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยผสมสำเร็จรูปซึ่งมีราคาแพง แต่ควรมีการเสริมปุ๋ยให้ด้วย ดังนั้น อาจใช้ขี้วัวแห้งหรือปุ๋ยหมักโปรยระหว่างชั้นของกาบมะพร้าว ก็ย่อมกระทำได้

การเจริญงอกงามของแวนดา มิสโจคิม ต้องการแสงแดดมาก ดังนั้น จึงต้องการน้ำมากอย่างได้สัดส่วนแก่กันและกัน แต่ก็หาใช่ว่าจะต้องให้น้ำบ่อย ๆ ตลอดไปไม่ ถ้าการวางแผนปลูกมีความเหมาะสม หลังจากกล้วยไม้ตั้งตัวได้และเจริญถึงกันในระดับหนึ่ง สภาพภายในแปลงปลูกย่อมมีผลช่วยเก็บความชื้นไว้ได้นาน ทำให้ผู้ปลูกสามารถผ่อนการให้น้ำโดยตรงลงไปได้บ้าง ซึ่งเรื่องนี้ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องเรียนรู้จากประสบการณ์มากกว่าอย่างอื่น

การขยายพันธุ์แวนดา มิสโจคิม

โดยปกติ กล้วยไม้ประเภทแวนดาหรือโมโนโพเดียล การปลูกโดยยอดซึ่งตัดมาจากต้นเดิมนั้น ถ้าผู้ปลูกมีประสบการณ์และมองการณ์ไกล จะพบว่า สู้แยกหน่อปลูกไม่ได้ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจาก **ลำต้นซึ่งอยู่ที่โคนหน่อ มีรากหนาแน่นมากกว่าส่วนโคนซึ่งได้จากยอด**

เมื่อยอดมีรากน้อยกว่า แต่พื้นที่ส่วนบนซึ่งเป็นใบมีมาก น้ำภายในต้นจะมีโอกาสระเหยไปได้เร็ว เนื่องจากการดูดน้ำและอาหารจากราก เพื่อเข้ามาทดแทนส่วนที่สูญเสียมี

น้อยกว่า เราจึงพบว่า ต้นกล้วยไม้ ซึ่งได้จากการตัดยอดมาปลูก มักทิ้งใบล่าง ซึ่งอาการดังกล่าว จะพบจากต้นกล้วยไม้จำพวก แอแรนดาและมอคคาราเสมอ ๆ

แต่แวนดา มิสโจคิม เป็นแวนดาประเภทใบกลม ตัวใบมีพื้นผิวใบให้น้ำระเหยได้น้อย ดังนั้น การตัดยอดปลูกจึงมีผลไม่ต่างไปจากการแยกหน่อปลูกมากนัก ดังนั้นเมื่อไม่ทำให้น้ำภายในใบและต้นสูญเสียมากนัก ย่อมทำให้กล้วยไม้ที่ปลูกใหม่ปรับตัวได้เร็วมากขึ้น

การขยายพันธุ์แบบตัดแยก มีสิ่งที่ควรนำมาคิดพิจารณาได้สองโอกาส โอกาสแรกจากการตัดสินใจเริ่มปลูกกล้วยไม้ใหม่ว่า จะได้ต้นพันธุ์มาโดยวิธีตัดยอดหรือแยกหน่อ ส่วนอีกโอกาสหนึ่ง หลังจากปลูกแล้วคิดจะขยายพันธุ์ต่อไป ซึ่งประเด็นนี้เชื่อว่า ผู้ปลูกมีประสบการณ์จากการปฏิบัติมาพอสมควรแล้ว ย่อมตัดสินใจเพื่อความเหมาะสมได้ไม่ยากมากนัก

การพิจารณาตัดสินใจขยายพันธุ์มีเหตุสองด้านเช่นกัน ด้านแรก ต้องการเพิ่มปริมาณการปลูกภายในสวน ซึ่งเหตุนี้ ควรจะเกิดจากการพิจารณาเห็นว่า ต้นที่ปลูกอยู่เดิมมีการเจริญเติบโตและแข็งแรงถึงระดับหนึ่ง จึงทำการตัดยอดนำไปปลูกลงแปลงใหม่ซึ่งได้เตรียมไว้แล้ว

ส่วนยอดที่คิดจะตัดไปปลูก ควรมีรากติดไปด้วยไม่น้อยกว่า 3 ราก และควรเหลือตอไว้ในแปลงเดิมยาวพอสมควร หรืออย่างน้อยประมาณ 50-60 ซม. ในสภาพที่ใบล่าง ๆ ยังมีสีเขียวสดใส ควรใช้โอกาสทำความสะอาดแปลงเดิมให้ด้วย เช่น เก็บวัชพืช รวมทั้งเปลี่ยนเครื่องปลูก เช่น กาบมะพร้าวเก่าซึ่งใกล้จะหมดสภาพ ควรนำของใหม่เข้ามาใส่แทน

หลังจากนั้น ควรให้น้ำบำรุงรักษาต่อไป ในที่สุดจะพบว่า ตอมีการแตกหน่อใหม่ บางตออาจให้หน่อได้ 2-3 หน่อ บางครั้ง อาจปล่อยไว้ให้หน่อเจริญเติบโตขึ้นมาจนถึงให้ดอก ซึ่งในกรณีนี้จะพบว่า ภายในแปลงมีดอกออกหนาแน่นมากกว่าของเดิม เนื่องจากจำนวนยอดที่เกิดจากหน่อใหม่มีมากกว่าเก่า

บางรายอาจตัดแยกหน่อไปปลูก หลังจากพบว่า หน่อมีรากออกมาประมาณ 3 ราก เพื่อว่า หลังการแยกไปปลูกใหม่แล้วจะสามารถตั้งตัวได้ไม่นานนัก ดังนั้น การตัดสินใจปล่อยให้หน่อที่เกิดใหม่อยู่ในแปลงเดิมต่อไป หรือคิดตัดแยกออกไปปลูกใหม่ จึงขึ้นอยู่กับสภาพของแปลงเดิมซึ่งยังคงสดใสประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความต้องการที่จะเพิ่มพื้นที่ปลูกว่ามีมากน้อยแค่ไหน

เรื่องศัตรูจำพวกโรคและแมลงสำหรับแวนดา มิสโจคิม ดูจะมีไม่มากนัก ยิ่งมีนิสัยปลูกกลางแดดได้ด้วย อย่างไรก็ตาม ใคร่ขอใช้หลัก กันไว้ดีกว่าแก้ แนะนำว่า ถ้าสามารถรักษาสภาพแวดล้อมให้สะอาดอยู่เสมอ โดยไม่ปล่อยสิ่งใดไว้ให้เป็นที่อาศัยเพาะพันธุ์ของศัตรู ก็

คงไม่ต้องจับจ่ายให้เงินซื้อหาสารเคมีมาใช้ และไม่มีผลกระทบทำให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพของผู้ปลูกตลอดจนครอบครัวด้วย

เหตุใดวงการกล้วยไม้ตัดดอกของไทยเคยปลูกแวนดา มิสโจคิมกันมากแล้วจึงทิ้ง?

เรามักพูดกันว่า **พอปลูกกันมากราคาก็ตก จนทำให้ผู้ปลูกอยู่ไม่ได้** แต่ก็มองไม่เห็นว่า มีใครที่ควรจะร่วมกันนำปัญหานี้มาคิดค้นหาเหตุผล และลงมือปฏิบัติในการแก้ไขกันอย่างจริงจัง ปัญหาเรื่องนี้หาใช่ว่า จะเกิดขึ้นกับการผลิต การค้าดอกกล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม เท่านั้น หากเกิดขึ้นกับทุกเรื่อง

ผู้เขียนมองเห็นปัญหาซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานคนไทยส่วนใหญ่ จึงใคร่เสนอความคิดในชั้นต้นไว้ ณ โอกาสนี้ว่า **ถ้าไม่สามารถแก้ปัญหาเรื่อง "ปลูกอะไรปลูกตามกัน" ได้สำเร็จ การแก้ปัญหาดังกล่าวย่อมเป็นไปได้ยาก**

ความจริงแล้วถ้ามองที่กระบวนการปลูก การจัดการ จนกระทั่งถึงการค้าอย่างรวม ๆ แล้วจะเห็นได้ว่า การปลูกแวนดา มิสโจคิม ลงทุนไม่มากนัก นอกจากนั้น การขยายพันธุ์บนพื้นฐานธรรมชาติของท้องถิ่น ก็เป็นไปได้เร็วพอสมควร

ดังนั้น การที่ราคาดอกลดลง ถ้าวางแผนให้สามารถกระจายขายดอกไม้กว้างขวางมากขึ้น จนกระทั่งเลยลงมาถึงการใช้ดอกไม้โดยคนที่มีรายได้ไม่มากนัก น่าจะมีผลดีกว่าการขายราคาสูงแต่จำหน่ายได้ภายในกรอบที่แคบกว่า แล้วในที่สุดก็บ่นว่า **ปลูกกันมากทำให้ราคาตก**

จึงน่าจะตั้งคำถามว่า เหตุอันแท้จริงของปัญหานี้อยู่ที่ไหนกันแน่ ผู้เขียนมองเห็นเงื่อนไขค่อนข้างชัดเจนว่า เป็นเพราะรากฐานความคิดคนไทยส่วนใหญ่ ยึดติดอยู่กับเงินมากเกินไป จึงทำให้การคิดทำอะไรก็ตาม มีผลแคบลงไปเรื่อย ๆ จนในที่สุดก็อยู่ต่อไปได้ยาก

ซึ่งเงื่อนไขของปัญหาดังกล่าว ปรากฏว่า อยู่ภายในรากฐานการศึกษาของคนไทยค่อนข้างลึกซึ้ง หากใครสนใจ ควรนำข้อสังเกตนี้ไปค้นหาความจริงให้ถึงที่สุด

การนำเรื่องนี้มาเขียนก็คงเกิดจากแรงดลใจซึ่งตนค้นหาจากสิ่งซึ่งเคยสร้างประโยชน์ไว้ให้กับคนไทยมาแล้ว โดยที่คิดว่าน่าจะได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้บทเรียนเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วเป็นฐาน เพื่อเริ่มต้นกันใหม่ต่อไปอีกรอบหนึ่ง

กล้วยไม้ในกลุ่มแวนดาที่เหมาะแก่การปลูกตัดดอก และมีธรรมชาติในการปลูกปฏิบัติคล้ายคลึงกับแวนดา มิสโจคิม

ดังได้กล่าวถึงเรื่องราวการปลูกและใช้ประโยชน์ของกล้วยไม้ แวนดา มิสโจคิม มาแล้ว ยังมีกล้วยไม้ในกลุ่มแวนดาอีกจำพวกหนึ่ง ซึ่งมีธรรมชาติในการปลูกปฏิบัติ คล้ายคลึงกับแวนดา มิสโจคิม และมีการปลูกตัดดอกเป็นการค้ามาแล้ว ในบรรยากาศของสภาพแวดล้อมเขตร้อน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ และไทย

กล้วยไม้สกุลอะแรคนิส (*Arachnis*)

กล้วยไม้ที่ใช้ปลูกตัดดอกเป็นการค้า โดยทั่ว ๆ ไปจะเป็นลูกผสม เราได้กล่าวถึงกล้วยไม้ลูกผสมข้ามสกุลระหว่าง **อะแรคนิส (*Arachnis*)** กับ **แวนดา (*Vanda*)** ซึ่งมีชื่อสกุลผสมว่า **แอแรนดา (*Aranda*)** กับผสมข้ามสกุลที่มีเลือดสามสกุล คือ **อะแรคนิส** กับ **แวนดา** และ **แอสโคเซ็นตรัม (*Ascocentrum*)** ซึ่งเรียกชื่อสกุลผสมว่า **มอคคารา (*Mokara*)**

กล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งผสมระหว่างชนิดต่าง ๆ ภายในสกุลอะแรคนิสด้วยกันเองที่นิยมปลูกตัดดอกเป็นการค้ามานาน ได้แก่ **อะแรคนิส แมกกีวี (*Arachnis* Maggie Oei)** เป็นลูกผสมระหว่าง **อะแรคนิส ฮุคเคอเรียนา พันธุ์ ลิวทิโอลา (*Arachnis hookeriana* var. luteola)** กับ **อะแรคนิส ฟลอสแอริส (*Arachnis flos-aeris*)** ผสมโดย **เจ.เลคอค (J. Laycock)** ในสิงคโปร์ เมื่อปี พ.ศ. 2483

กล้วยไม้ลูกผสมชนิดนี้มีปล้องของลำต้นค่อนข้างยาว ทำให้รูปทรงต้นสูงโปร่ง มีนิสัยปลูกกลางแดดได้ดี และให้ดอกดกมาก รวมทั้งสามารถให้ดอกตลอดปีด้วย

ทรงดอกโปร่ง เนื่องจากกลีบดอกแคบ สีดอกพื้นสีเหลืองครีมหรือขาวอมเหลือง มีลายสีเข้มตามขวางของความยาวของกลีบ ถ้าเป็นสายพันธุ์ **รูบี (Ruby)** จะมีปากสีม่วงแดงตัดกับสีของดอก

คนไทยผู้มีรสนิยมเน้นดอกกล้วยไม้ที่ฟอร์มดอกกลม เพราะกลีบดอกกว้าง จะไม่สนใจกับดอกกล้วยไม้ลักษณะนี้ แต่รสนิยมดังกล่าว มักเน้นกันอยู่ภายในกลุ่มผู้ปลูกกล้วยไม้สมัครเล่น ซึ่งมีรากฐานความคิดแคบ

ผู้ที่มองภาพดอกกล้วยไม้บนพื้นฐานความหลากหลาย ย่อมเห็นว่า ภายในกระบวนการจัดดอกไม้ กล้วยไม้ชนิดนี้มีความสวยงามไม่ซ้ำแบบกับชนิดอื่น

เนื่องจากจุดเด่นของกล้วยไม้ชนิดนี้ อยู่ที่ภาพรวมของทั้งช่อ ซึ่งมีดอกกระจายบนความยาวของช่อดอก ที่อาจมีแขนงช่อด้วย ดังนั้น การจัดดอกไม้ ซึ่งต้องการสะท้อนภาพ

กระจายอย่างหนึ่ง กับการใช้ช่อดอกทั้งช่อจัดแซมดอกไม้ชนิดอื่นอีกแบบหนึ่ง จึงเป็นทางออกที่น่าสนใจ

นอกจากนั้น เนื่องจากเป็นพันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูกกลางแดดได้ดี เช่นเดียวกับ แวนดา มิสโจคิม แม้ดอกจะมีราคาไม่สูงนัก แต่การที่มีนิสัยปลูกง่ายช่วยให้ต้นทุนลดต่ำ ย่อมเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งน่าสนใจนำมาพิจารณาปลูกไว้เป็นส่วนหนึ่ง ภายในสวนกล้วยไม้ตัดดอก

กล้วยไม้สกุลอะแรคนิสผสมกับสกุลเรแนนเธอรา

กล้วยไม้ลูกผสมข้ามสกุลระหว่าง**สกุลอะแรคนิส (*Arachnis*)** ผสมกับ **สกุลเรแนนเธอรา (*Renanthera*)** มีชื่อสกุลผสมว่า **แอแรนเธอรา (*Aranthera*)** ชนิดที่นิยมปลูกตัดดอกเป็นการค้ากันอย่างกว้างขวาง ได้แก่ลูกผสมระหว่าง **อะแรคนิส แมคกีวี (*Arachnis* Maggie Oei)** กับ **เรแนนเธอรา คอกซีเนีย (*Renanthera coccinea*)** ซึ่งคนไทยเรียกกันว่า **หวายแดงจันทบูร**

กล้วยไม้ลูกผสมชนิดนี้มีชื่อสกุลว่า **แอแรนเธอรา แอนนี แบล็ค (*Aranthera Anne* Black)** ผสมและจดทะเบียนตั้งชื่อโดย สวนพฤกษศาสตร์หลวงของสิงคโปร์ เมื่อปี พ.ศ. 2490

มีรูปทรงต้นและนิสัยคล้ายคลึงกันกับ **อะแรคนิส แมคกีวี** สามารถปลูกกลางแดดได้ดี ช่อดอกยาวแตกแขนง แต่มีดอกสีแดงสะดุดตา กระจายตามแขนงช่อที่แผ่กว้าง

ชาวสวนผู้มีทุนน้อย สามารถนำมาปลูกได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากใช้ต้นทุนไม่มากนัก นอกจากนั้น ยังสามารถผลิตได้ปริมาณมาก ส่วนการปลูกปฏิบัติ ตลอดถึงการขยายพันธุ์ก็ใช้หลักปฏิบัติเช่นเดียวกันกับ แวนดา มิสโจคิม เท่าที่ได้กล่าวไว้แล้ว

การปลูก แวนดา มิสโจคิม แบบลงพื้น

Arachnis Maggie Oei

วิธีปลูก Aranthera เพื่อตัดดอก

Aranthera "Anne Black"

แวนดา เทอเรส หรือเอื้องโมกข์ เป็นพันธุ์ไม้ธรรมดาที่พบขึ้นในประเทศไทยจากทุกภาค และมีความแตกต่างภายในสายพันธุ์ค่อนข้างกว้าง สิ่งสำคัญประเด็นหนึ่งคือ เป็นแวนดาประเภทใบกลม ซึ่งมีความทนทานต่อสภาพแวดล้อมได้อย่างดี จึงนิยมใช้เป็นพ่อ-แม่พันธุ์ผสม ในบรรดาแวนดาลูกผสมใบกลมและใบร่อง แวนดา มิสโจคิม มีเลือดของ แวนดา เทอเรส รวมอยู่ด้วย จึงสามารถยืนอยู่กลางแดดกลางฝนได้อย่างดี

Renanthera storei เป็นกล้วยไม้พันธุ์พื้นบ้าน ซึ่งพบในประเทศฟิลิปปินส์ กล้วยไม้ชนิดนี้มีบทบาทในการใช้ผสมพันธุ์ เพื่อให้ลูกผสมสีแดงเข้ม รวมทั้งมีช่อดอกแข็งและมีกิ่งแขนง ลูกผสมจากกล้วยไม้ชนิดนี้ได้มีบทบาทเริ่มจากฮาวาย สิงคโปร์ และแพร่เข้ามาสู่ประเทศไทยเป็นเวลานาน มีกล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งมีบทบาทอยู่ในวงการกล้วยไม้ตัดดอกยุคปัจจุบันหลายชนิด อาทิเช่น Renanthopsis lina roworld และ Renanstylis ซึ่งตัดดอกค้าขายกันอยู่ในขณะนี้

อิทธิพลเงินซึ่งทำให้คนไทยส่วนใหญ่ได้ใหม่ลืมเก่า มีผลทำให้ทิ้ง Renanthera storei ซึ่งเคยมีกันอยู่แล้ว รวมถึงฟิลิปปินส์เองได้มีการเก็บจากป่าส่งไปขายต่างประเทศ จนกระทั่งมีเหลือน้อยที่สุด

การปลูกกล้วยไม้สกุลเด็นโดรเบียม (หวาย) เพื่อผลิตดอกเป็นการค้ากับการพัฒนา

บทนำ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว ถึงการปลูกกล้วยไม้ในประเภทแวนดา เพื่อตัดดอกเป็นการค้า โดยเน้นที่กล้วยไม้ในสกุล **แอแรนดา มอคคารา และแวนดา มิสโจคิม**

ความจริงแล้ว การปลูกกล้วยไม้เพื่อตัดดอกเป็นการค้า ของชาวสวนกล้วยไม้ในประเทศไทย ได้ใช้กล้วยไม้ลูกผสมในสกุลเด็นโดรเบียม หรือสกุลหวาย มาตั้งแต่เริ่มแรก ดังจะพบความจริงได้จากเรื่องราวของ กล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์ เท่าที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด

แต่เนื่องจากเหตุผล เกี่ยวกับการพัฒนาความหลากหลายของผลผลิต ในช่วงถัดมา จึงนำเอากล้วยไม้ในกลุ่มแวนดา ซึ่งทางมาเลเซียและสิงคโปร์ พิสูจน์มาแล้วว่า การปลูกให้ออกดอกได้ง่ายด้วยต้นทุนไม่สูงนัก เข้ามาปลูกเสริมความต้องการของตลาด เพื่อสร้างความหลากหลายให้มากขึ้น

ดังนั้น ในหนังสือเล่มนี้ จึงได้แนะนำให้ผู้คิดปลูกกล้วยไม้เพื่อตัดดอกเป็นการค้าเริ่มต้นจากกล้วยไม้ในประเภทแวนดาซึ่งลงทุนน้อย ใช้ความรู้และประสบการณ์ไม่มากนัก รวมทั้งเจริญงอกงามและให้ดอกเร็ว สำหรับผู้เริ่มต้นปลูกกล้วยไม้ก่อนที่จะก้าวมาถึงการปลูกหวายรวมทั้งกล้วยไม้ชนิดอื่น ซึ่งต้องใช้ปัจจัยความรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ซึ่งลงทุนมากกว่า

การพัฒนาระบบการผลิตไปสู่อุตสาหกรรม

ประเด็นการพัฒนาไปสู่ระบบอุตสาหกรรมซึ่งมีการแบ่งงานกันทำ โดยแต่ละจุดมีความรับผิดชอบจากประสบการณ์เฉพาะเรื่องที่ควรจะสูงมากเป็นพิเศษ ทำให้มีการลดต้นทุนในแต่ละจุด ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ทุกส่วนที่อยู่ในระบบ

กระบวนการที่กล่าวถึงนี้ เกิดขึ้นในระบบการผลิตกล้วยไม้หวายลูกผสมเพื่อ

ตัดดอกเป็นการค้าอย่างเห็นได้ชัดเจน แม้การจัดตั้งห้องปฏิบัติการเพาะเมล็ด รวมทั้งการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ ช่วยให้การผลิตกล้วยไม้ชนิดอื่นที่ติดตามมามีโอกาสเรียนรู้ และอาศัยระบบซึ่งมีอยู่แล้วให้เป็นประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ

จากแนวคิดที่แฝงอยู่ในกระบวนการจัดการพัฒนา เท่าที่กระทำมาแล้วทั้งหมด ถ้าผู้ที่ศึกษาสามารถมองเห็นประเด็นซึ่งอยู่ในระดับลึกสักหน่อย คงสรุปได้ว่าการจะเกิดระบบอุตสาหกรรม โดยมีการแบ่งงานกันทำจากความชำนาญงานแต่ละเรื่อง เพื่อลดต้นทุนการผลิต แต่สามารถรักษาคุณภาพผลผลิตไว้ได้ ขึ้นอยู่กับความมีใจกว้าง และมีวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของผู้นำ ในการพัฒนาและปฏิบัติงานส่งเสริม รวมทั้งผู้บริหารงานในแต่ละจุด

กรณีที่พบจากงานพัฒนาการปลูกกล้วยไม้หวายตัดดอก นับเป็นตัวอย่างสำหรับผู้สนใจศึกษาหาความรู้อย่างสำคัญ

ถ้าดูจากจุดเริ่มต้นจะพบว่า ชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้แต่ละราย ทำแทบทุกอย่างภายในสวนด้วยตนเอง อาทิเช่น การหาเครื่องปลูกจำพวกกาบมะพร้าวนำมาตากแห้งอัดลงกระถาง รวมทั้งตัดแยกลำท้ายจากกล้วยไม้แต่ละต้น เพื่อนำมาปลูกและขยายพันธุ์ ให้ทะยอยกันเติบโตขึ้นมา จนถึงช่วงให้ดอกอย่างต่อเนื่อง

หลังจากต้นกล้วยไม้ใกล้หมดสภาพแล้ว นอกจากส่วนที่ตัดแยกนำมาปลูกให้เติบโตขึ้นมาทดแทนส่วนซึ่งกำลังจะหมดสภาพไป ในที่สุด ก็นำส่วนที่เหลือไปเผาทำลาย เพื่อไม่ให้เป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคและแมลงศัตรูพืช

ถัดจากนั้นมา มีการปลูกกล้วยไม้ลงแท่งกาบมะพร้าว ซึ่งนำกาบมะพร้าวแห้งมาอัดรวมกันเป็นแท่ง โดยใช้เครื่องมือซึ่งดัดแปลงจากสิ่งที่ใช้ในระบบอุตสาหกรรมด้านอื่น

เมื่อมีสวนกล้วยไม้เกิดมากขึ้นจึงมีโรงงานผลิตแท่งกาบมะพร้าวอัดซึ่งทำเรื่องนี้โดยเฉพาะ ช่วยให้ชาวสวนผู้ปลูกหวายตัดดอก สามารถซื้อหาได้ในราคาที่สมเหตุสมผล และเอาเวลาซึ่งแต่ละคนเคยใช้อัดกาบมะพร้าวเอง ไปใช้ประโยชน์ในเรื่องอื่น ๆ ซึ่งยังคงต้องปฏิบัติเอง

เช่นเดียวกันกับ ช่วงก่อนที่จะเกิดการผลิตดอกกล้วยไม้หวายลูกผสมเพื่อตัดดอกเป็นการค้า วงการกล้วยไม้ไทยก็มีการผลิต กระถาง กระเช้าไม้สัก รวมทั้งลวดสาแหรกที่ใช้แขวน ซึ่งมีความหลากหลาย แต่มีการกำหนดมาตรฐาน เช่น กระถางและกระเช้าไม้ขนาดต่าง ๆ ซึ่งใช้มาตรการกำหนดขนาดนิ้วฟุต และลวดสาแหรกซึ่งมีทั้งสี่เส้นสำหรับใช้กับกระเช้าไม้ และสามเส้นใช้กับกระถางดินเผา นอกจากนั้น ยังมีขนาดสั้น ขนาดกลาง และขนาดยาวให้เลือกใช้ได้ตามความต้องการ

แต่ช่วงหลัง ๆ มักพบว่า ขนาดความยาวของลวดสาแหรกมักไม่ชัดเจนเหมือนแต่ก่อน บางครั้งก็สั้นเกินไป บางครั้งก็ยาวเกินไปทำให้เชื่อถือได้ยาก ปัญหานี้ถ้าสามารถมองผ่านลงไปถึงคนในสังคมจะพบความจริงว่า เป็นเพราะช่วงหลัง ๆ ทำกันในลักษณะเอกเทศ หรือทำแบบ **ตัวใครตัวมัน** มากขึ้น

ซึ่งประเด็นนี้นับได้ว่า เป็นอุปสรรคอย่างสำคัญต่อการตลาด และคงไม่ใช่แค่เรื่องกล้วยไม้เท่านั้น แม้เรื่องอื่นก็น่าจะพบในลักษณะเดียวกันได้

หวนกลับมาพิจารณาเรื่อง การปลูกกล้วยไม้หวายตัดดอกอีกครั้งหนึ่ง หลังจากเกิดระบบการผลิตเป็นอุตสาหกรรมแล้ว จึงมีโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตแท่งอัดกาบมะพร้าวแห้งให้สามารถสั่งซื้อได้ในจำนวนมาก ๆ

ส่วนในด้านชาวสวนผู้เป็นลูกค้านอกจากกลุ่มผู้เริ่มต้นใหม่แล้วผู้ที่ปลูกหวายตัดดอกค้าขายอยู่แล้ว ก็จำเป็นต้องใช้ทั้งสองทาง ทางหนึ่งคือ การปลูกทดแทนส่วนซึ่งถึงเวลาจะต้องปลูกใหม่ ทั้งจากด้านต้นเล็กที่ปลูกให้เติบโตขึ้นมาแทนส่วนที่กำลังจะหมดอายุไปในที่สุด กับอีกทางหนึ่งคือ ตัวแท่งอัดกาบมะพร้าวเอง ซึ่งมีอายุในการใช้งานจำกัด

ซึ่งประเด็นนี้ ผู้ปลูกกล้วยไม้ที่ต้องการใช้ประโยชน์จากแท่งอัดกาบมะพร้าว พึงต้องพิจารณาเลือกจากแท่งซึ่งใช้กับกาบมะพร้าวที่แก่จัด และนำมาตากแห้งให้สนิทถึงระดับหนึ่งมิฉะนั้นแล้วจะพบว่ามีอายุการใช้งานได้ไม่นานเท่าที่ควร

ณ จุดเปลี่ยนแปลงนี้เอง ยังมีอีกด้านหนึ่งซึ่งช่วยให้มีผล **ลดต้นทุนการผลิต** อย่างสำคัญ กล่าวคือในอดีต โต๊ะตั้งกระถางกล้วยไม้ใช้ไม้แปรรูปเป็นวัสดุ ช่วงหลัง ๆ ปรากฏว่าไม้มีราคาสูงมากขึ้น นอกจากนั้น คุณภาพความแข็งแรงทนทานยังลดลงด้วย

หลังจากการปรับเปลี่ยนวิธีปลูกหวายลูกผสมเพื่อประโยชน์ทางการค้าจากการปลูกลงกระถาง มาปลูกโดยใช้แท่งอัดกาบมะพร้าวแทน ซึ่งกาบมะพร้าวอัดแต่ละแท่งมีขนาดกว้างยาวไม่น้อยกว่า 1 ฟุต ทำให้การใช้ไม้ระแนงทำพื้นโต๊ะ สามารถวางห่างกันได้กว้างมากขึ้น จึงช่วยให้สามารถลดปริมาณการใช้ไม้ให้เหลือน้อยลง เพียงแค่ไม้ระแนงสองแถวซึ่งใช้พยุงน้ำหนักไว้ได้

การปลูกกล้วยไม้หวายลงบนแท่งอัดกาบมะพร้าว ซึ่งมีขนาดกว้างยาวไม่ต่ำกว่าด้านละ 1 ฟุต สามารถปลูกได้แท่งละ 4 ถึง 6 ต้น สุดแต่ขนาดความยาวของแท่งซึ่งผลิตจากโรงงาน

การปลูก ใช้วิธีที่สามารถกระทำได้โดยไม่ต้องใช้เวลาเฉลี่ยต่อต้นนานนัก เนื่องจากจำเป็นต้องปลูกเป็นปริมาณมากให้เสร็จสิ้นโดยเร็วที่สุด แต่ไม่ทำให้ผลจากการปลูกได้รับความกระทบกระเทือนจนเกิดผลเสียหาย

สิ่งแรกที่พึงกระทำก็คือ การนำแท่งอัดกาบมะพร้าวแห้ง ในช่วงแรกจะดูดซับความชื้นและน้ำได้ช้ามาก นอกจากนั้น หากปล่อยไว้นานตามเวลาที่ควรจะปล่อยได้ ยังปรากฏว่าแห้งเร็วเกินไปด้วย

ขั้นตอนถัดมา คือ การปลูกต้นหวายลูกผสมลงบนแท่งอัดกาบมะพร้าว ใช้กาบมะพร้าวแห้งอัดเข้าด้วยกัน โดยใช้เครื่องมือซึ่งมีแรงอัดค่อนข้างสูง เสร็จแล้วใช้เข็มขัดพลาสติกที่ใช้รัดลังไม้บรรจุสิ่งของรัดให้แน่น ซึ่งการรัดลักษณะนี้ต้องใช้เครื่องมือ ดังนั้น แท่งกาบมะพร้าวอัดจึงมีสภาพแน่นมาก มีความหนาประมาณ 4 นิ้วฟุต

หลังจากแช่น้ำจนกระทั่งเนื้อของกาบมะพร้าวเริ่มอ่อนตัวพอสมควร ใช้คีมปลายแหลม ด้ามยาวประมาณฟุตครึ่ง ปักปลายลงไปตรงจุดที่คิดจะปลูก เสร็จแล้วจึงใช้ฝีมือถ่างด้านคีมออกจากกัน ปลายคีมซึ่งเจาะลงไปในกาบมะพร้าวจะถ่างกาบมะพร้าวให้เป็นสองช่อง เสร็จแล้วจึงนำส่วนรากของต้นหวายที่ต้องการปลูกสอดลงไป คะเนให้โคนต้นอยู่ในระดับเดียวกันกับผิวกาบมะพร้าว หลังจากหุบคีมกาบมะพร้าวจะหนีบรากกล้วยไม้ไว้ โดยโคนต้นนั่งอยู่บนผิวกาบมะพร้าวพอดี

การปลูกกล้วยไม้หวายลูกผสมพันธุ์ที่ใช้ตัดดอกด้วยวิธีนี้ ใช้แรงงานสองคน คนหนึ่งคุมการทำงานของคีม อีกคนหนึ่งทำหน้าที่หย่อนรากกล้วยไม้ลงไปในร่องของแท่งกาบมะพร้าวอัด ภายในเวลา 1 ชั่วโมง อาจปลูกได้ไม่น้อยกว่า 400 ต้น

หลังจากปลูกเสร็จแล้ว เรื่องการรดน้ำ ถ้าย้อนกลับไปพิจารณา ช่วงที่เตรียมแท่งอัดกาบมะพร้าวก่อนปลูก ซึ่งต้องนำไปแช่น้ำไว้ไม่น้อยกว่า 2 วัน เนื่องจากสภาพของกาบมะพร้าวแห้ง จะดูดซับความชื้นและน้ำได้ช้ามาก นอกจากนั้น หากปล่อยไว้นานตามเวลาที่ควรจะปล่อยได้ ยังปรากฏว่าแห้งเร็วเกินไปด้วย

จากประเด็นนี้ทำให้ได้แง่คิด ที่ช่วยให้ผู้เขียนนำมาฝากไว้เตือนสติว่า แม้สภาพกาบมะพร้าว ซึ่งนำมาใช้ปลูกกล้วยไม้ก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ นับแต่ช่วงเริ่มต้นทำให้ต้องพิจารณานำมาแช่น้ำไว้นานมากพอสมควร ซึ่งประเด็นนี้ยังไม่จบสิ้นแค่นี้

เราจึงต้องเอาใจใส่ปรับสภาพการให้น้ำ รวมทั้งสังเกตความชื้น ซึ่งต้นไม้ได้รับจากธรรมชาติ นับตั้งแต่น้ำฝน เพราะเราปลูกกล้วยไม้โดยใช้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ หรือ **ปลูกกลางแดดกลางฝน** ไม่เหมือนเมืองหนาวซึ่งปลูกในเรือนกระจก

เมื่อเวลาผ่านพ้นไป กาบมะพร้าวจะเริ่มซับน้ำได้มากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากนั้น ยังอาจมีพืชขนาดเล็กจำพวกมอสและเฟิร์นขึ้นปกคลุมที่ผิวเล็ก ๆ น้อย ๆ ย่อมมีส่วนร่วมในการรักษาความชื้น แต่ก็มีส่วนร่วมทำให้สภาพกาบมะพร้าวเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้นด้วย สิ่งเหล่านี้

น่าจะเป็นข้อมูล ซึ่งเข้าไปอยู่ในจิตใต้สำนึกของคนผู้พิจารณาปฏิบัติในการให้น้ำให้ปุ๋ยกล้วยไม้อย่างสำคัญ

การบำรุงรักษากล้วยไม้ตัดดอก

ก่อนอื่น ใคร่ขออนุญาตกล่าวถึงประเด็นซึ่งกว้างที่สุด และน่าจะมองปัญหาให้ลึกที่สุดด้วย คือ **ประเด็นสภาพแวดล้อม** เนื่องจากสิ่งนี้เป็นพื้นฐานกำหนดความสำเร็จของทุกเรื่อง ซึ่งอยู่ในกระบวนการจัดการ ทั้งในด้านการลงทุนร่วมกับประโยชน์อันพึงได้รับ

การให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ และการคิดพัฒนาทุกเรื่องโดยใช้สิ่งนี้เป็นพื้นฐานจะช่วยให้การลงทุนต่ำ แต่ได้รับผลที่มั่นคงแม้อาจไม่ทำให้ร่ำรวยเร็วนัก นอกจากนั้น เหตุผลนี้จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีความปลอดภัยด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสารพิษซึ่งเกิดจากการสัมผัสโดยตรงหรือตกค้าง

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า **สภาพแวดล้อมเป็นพื้นฐานกำหนดความสำเร็จของทุกเรื่อง** แต่ในโอกาสนี้ใคร่ขออนุญาตหยิบยกมาเป็นตัวอย่างสักสองเรื่อง โดยเหตุที่คิดว่า ทั้งสองประเด็นมีความชัดเจนมาก

*ประเด็นแรกคือ **เลือกสถานที่ทำสวน** ถ้าสามารถเลือกพื้นที่ซึ่งมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติได้เหมาะสมกับนิสัยของกล้วยไม้ชนิดที่ต้องการนำมาปลูก ย่อมช่วยลดต้นทุนการผลิตได้มาก นอกจากนั้น ยังไม่ต้องไปปรับเปลี่ยนโดยใช้เครื่องมือราคาแพง แถมยังมีผลทำลายสภาพแวดล้อม ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือพื้นฐานสำคัญของชีวิตคน*

*อีกประเด็นหนึ่งคือ **ปัญหาศัตรูพืช** คนเห็นแก่ตัวมักมองปัญหาด้วยทิศทางที่มุ่งออกจากตัวเองด้านเดียว แทนที่จะมีนิสัยมองหวนกลับ ดังนั้น **การคิดป้องกันศัตรูพืชจึงมีแนวโน้มเน้นที่การใช้สารพิษ** หลังจากใช้ เกิดผลในมุมกลับซึ่งเป็นพิษเป็นภัยแก่ตัวเองและเพื่อนมนุษย์ แล้วจึงตามแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งกรณีนี้คนไทยส่วนใหญ่เป็นอย่างนี้*

ยิ่งแก้ก็ยิ่งเสียเงินมาก และถ้ามองด้วยสายตากว้างไกลจะพบว่า แก้ไม่สำเร็จแต่กลับทำให้เกิดปัญหาบานปลายมากขึ้น ถ้ารู้จักคิดในมุมกลับซึ่งเกิดจากการละลดความเห็นแก่ตัว การแก้ไขปัญหาย่อมได้ผลทั้งที่เป็นประโยชน์แก่ต้นไม้และแก่คนด้วย

หากมองประเด็นปัญหาที่ศัตรูพืช ไม่ว่าจะเป็นประเภทโรคที่เกิดจากเชื้อรา แบคทีเรีย ไวรัส หรือศัตรูประเภทแมลงและสัตว์ประเภทอื่น แม้อาการอันเกิดจากสภาพแวดล้อมโดยตรง ถ้าสามารถรักษาหลักการของสภาพแวดล้อมซึ่งมีเหตุผลเชื่อมโยงถึงกันได้ การใช้สารเคมีเป็นปัจจัยแก้ไขปัญหา ย่อมลดลงไปอย่างเป็นธรรมชาติ

เพราะถ้าคนมีสติปัญญาจริง ย่อมมองสืบสาวย้อนไปถึงเหตุอันเป็นที่มาได้อย่างลึกซึ้ง

และพบว่าเป็นผลจากการกระทำอันเกิดจากความโลภมากของคนทั้งสิ้น

สรุปแล้ว การคิดแก้ไขปัญหาศัตรูพืช จึงควรมุ่งความสำคัญที่การอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ให้อยู่กับเหตุผลที่มีกระแสสานถึงกันหมด ดังนั้น ความสำเร็จในเรื่องนี้จึงอยู่ที่คน ซึ่ง **คนที่ยึดติดน้อยที่สุดจะเข้าใจได้ ชัดเจนที่สุด**

ดังนั้น แม้การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า เราคงไม่ขอแนะนำให้เน้นการใช้สารพิษ ดังเช่นคนยุคก่อนเคยเตือนลูกหลานไว้ว่า **ทั้ง ๆ ที่ตัวเองรู้อยู่แล้ว ยังไปบอกให้คนอื่นทำได้อย่างไรกัน** ซึ่งสิ่งนี้เกิดจากการขาดความจริงใจต่อกัน

ส่วนผู้ใดจะใช้ย่อมขึ้นอยู่กับปัญหาซึ่งแต่ละคนควรรู้ว่าตนอยู่ในสภาพอย่างไร เพราะหลังจากรู้ปัญหาแล้ว คงคิดแก้ไขในลักษณะ **หักหาญ** อันจะก่อให้เกิดผลเสียหายย่อมไม่ได้ นอกจากยอมรับความจริง แล้วแก้ไขโดยการปรับเปลี่ยนวิธีปฏิบัติต่อไปอย่างผู้รู้เหตุและผล

การเตรียมดอกกล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์ เพื่อบรรจุกล่อง ในช่วงเริ่มแรกของการพัฒนา (ปี พ.ศ. 2513)

การขนส่งช่อดอกหวายปอมปาดัวร์ ทางเรือ ในช่วงเริ่มแรกเมื่อปี พ.ศ. 2512-2515

การขนส่งถ่ายดอกกล้วยไม้ทางรถ ในช่วงปี พ.ศ. 2513-2519

โครงสร้างเรือนปลูกกล้วยไม้หวายตัดดอก ในช่วงที่ใช้กระบะกาบมะพร้าว

การปลูกกล้วยไม้หวายตัดดอก ซึ่งปรับเปลี่ยนมาจากการลงกระถาง ถึงการปลูกลงบนกาบมะพร้าวโดยตรง ซึ่งประหยัดการใช้กระถาง และจำนวนไม้ซึ่งใช้ทำพื้นโต๊ะ

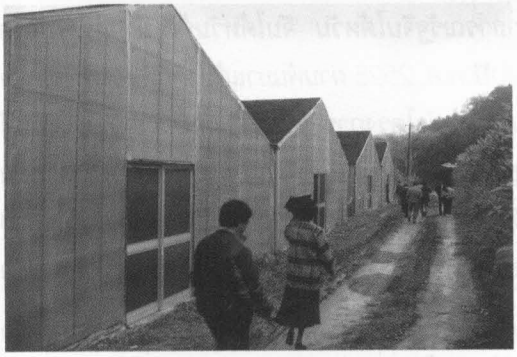

การปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นอุตสาหกรรมของประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีการเรียนรู้ระหว่างไทยกับมาเลเซียและสิงคโปร์

กล้วยไม้หวายลูกผสมขนาดรุ่นที่ส่งจากประเทศไทย ไปปลูกต่อยอดให้ออกดอกในเรือนกระจก ที่เกาะโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น เพื่อใช้ทำกล้วยไม้กระถางและตัดดอกเป็นการค้า

การปลูกหวายลูกผสมเป็นอุตสาหกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติของสิงคโปร์ มาเลเซีย และภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งมีความชื้นสูงและมีฝนตกชุก โปรดสังเกตได้จากการใช้กระถางขนาดใหญ่ และใช้ถ่านก้อนใหญ่ ที่ช่วยให้การระบายน้ำเป็นไปได้อย่างเหมาะสม

ตลาดการค้ากล้วยไม้รายย่อยในประเทศสิงคโปร์ ซึ่งแม้จะเป็นประเทศเล็ก แต่มีผู้นิยมใช้ดอกไม้อย่างกว้างขวาง นอกจากนั้น ยังเป็นส่วนหนึ่งของสื่อการค้าระหว่างชาติ ซึ่งควรจะถือว่าเป็นสื่อสำคัญมุมหนึ่งที่น่าสนใจศึกษาหาความรู้ด้วย

ตลาดกล้วยไม้จากประเทศไทยที่กรุงไทเป ประเทศสาธารณรัฐจีนไต้หวัน จีนไต้หวันรู้จักนำกล้วยไม้จากประเทศไทยไปปลูกและเปิดตลาดการค้า เมื่อประมาณหลังปี พ.ศ. 2525 ผ่านพ้นมาแล้ว โดยที่ ศ.ระพี สาคริก ร่วมมือกับรัฐบาลสาธารณรัฐจีนไต้หวัน เดินทางไปสำรวจและทำโครงการวิจัยนำร่องที่เมืองเคาชุง ภาคใต้ของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การทหารอาสาของสาธารณรัฐจีนไต้หวันเป็นเจ้าภาพ นอกจากนั้นสมาคมกล้วยไม้ท้องถิ่นได้ให้เกียรติเชิญ ศ.ระพี สาคริก ไปบรรยายที่กรุงไทเปเป็นช่วง ๆ ช่วยให้มีโอกาสเรียนรู้ซึ่งกันและกันกว้างขวางมากขึ้น จึงทำให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย รวมทั้งเปิดตลาดการค้าอย่างเป็นธรรมชาติ

ส่วนหนึ่งของกล้วยไม้ที่ส่งจากประเทศไทย ไปจำหน่ายยังเกาะโอกินาวา เพื่อใช้เป็นต้นไม้กระถาง และมีอีกส่วนหนึ่งซึ่งตัดดอกจำหน่ายเป็นการค้า ภาพนี้คือ ดอกกล้วยไม้ที่เตรียมส่งสู่ตลาด

ปัญหาการจัดการจากการผลิตต้น และดอกกล้วยไม้ถึงตลาด

บทนำ

ทุกส่วนที่พบได้ภายในองค์ประกอบทั้งหมด นับตั้งแต่พันธุ์กล้วยไม้ การปลูก ปฏิบัติภายในสวน การตัดดอก การคัดมาตรฐานคุณภาพ การบรรจุหีบห่อ การขนส่ง และการจัดการแต่ละขั้นตอน ไปจนถึงมือผู้ใช้ประโยชน์ มีเหตุมีผลสัมพันธ์ถึงซึ่งกันและกันหมด ดังนั้น หากบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับแต่ละขั้นตอนยึดติดอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กิจการนั้นย่อมก้าวหน้าต่อไปได้ยาก ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีผลทำให้ทั้งระบบซึ่งควรจะเปลี่ยนแปลงไปได้อย่างราบรื่น จำต้องพบกับปัญหาจนกระทั่งไม่อาจเจริญก้าวหน้าต่อไปได้

ดังได้เคยกล่าวไว้แล้วถึงพื้นฐานการมองปัญหาเพื่อให้เกิดผลสอดคล้องกับความจริง ว่า **ควรมองสองด้าน** และ **มองอย่างรู้เหตุรู้ผล** ดังนั้น สำหรับผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า **การมองจากต้นและดอกกล้วยไม้สานถึงตลาด จึงเป็นเพียงทิศทางการมองออกสู่ด้านนอกด้านเดียว**

ทุกขณะที่คิดปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า **ด้านใน ซึ่งหมายถึงจิตใต้สำนึกในการเริ่มปฏิบัติ ควรมองจากตลาดย้อนกลับมาหากระบวนการผลิต** เพื่อนำข้อมูลจากตลาดมาวางแผนปรับการผลิตให้มีเหตุผลสอดคล้องกัน โดยหวังการเริ่มต้นที่เหมาะสม **ดังนั้น ความสำเร็จทางการค้าจึงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของบุคคลผู้เกี่ยวข้องว่า เป็นผู้ที่มองปัญหาในลักษณะหวนกลับทิศทางได้อย่างคล่องตัว**

ดังได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อเรื่อง **การจัดการที่ช่วยให้ชีวิตกล้วยไม้ มีการหมุนเวียนกันผลิตดอกอย่างต่อเนื่อง** ซึ่งเป็นมิติอย่างหนึ่งบนพื้นฐานธรรมชาติของพันธุ์ไม้ ไม่ว่าชนิดไหน เมื่อมีการเกิด ย่อมมีการเจริญเติบโตขึ้นไปจนถึงช่วงให้ดอก หลังจากให้ดอกไปได้ระยะหนึ่งก็เริ่มหมดสภาพ ดังนั้น ภายในสวนจึงควรวางแผนให้มีกล้วยไม้จำนวนหนึ่งซึ่งออกดอกเพื่อใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม แม้ต้นกล้วยไม้ในสวนจะมีขนาดกำลังให้ดอกที่เหมาะสม ถ้าพิจารณา

ที่ชนิดใดชนิดหนึ่ง ก็หาใช่ว่าจะให้ดอกตลอดปีไม่ เนื่องจากสภาพธรรมชาติในแต่ละรอบปีการหมุนวนเป็นวัฏจักร มีผลทำให้ชีวิตกล้วยไม้เปลี่ยนแปลงเป็นวัฏจักรอย่างสอดคล้องกันด้วย

ดังเช่นกล้วยไม้ลูกผสมในสกุลหวาย ที่ปลูกตัดดอกกันในปัจจุบัน เราจะพบว่า เริ่มต้นผลิตาดอกเป็นส่วนใหญ่ ประมาณเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นช่วงที่หน่อใหม่เจริญเต็มที่ และให้ดอกในปริมาณสูงสุดจากช่วงเดือนกันยายนไปจนถึงเดือนพฤศจิกายน หลังจากนั้น จะค่อย ๆ ลดลงไปจนกระทั่งเหลือน้อยที่สุด ระหว่างเดือนเมษายน-มิถุนายน

ประกอบกับช่วงเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ มีการใช้ดอกไม้มาก ปริมาณดอกที่ลดลงจึงมีสองเหตุผล เหตุผลแรก จากการลดอันเป็นธรรมชาติ ส่วนเหตุผลที่สองเกิดจากความต้องการไม้ดอกในตลาดร่วมด้วย

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว ถือเป็นตัวอย่างลักษณะหนึ่งของปัญหาซึ่งมีหลากหลาย ที่จะต้องนำมาพิจารณาเรียนรู้ต่อไป ดังนั้น ความคิดในการจัดการเพื่อช่วยให้ผู้ปลูกได้รับประโยชน์สูงสุด จึงน่าจะเกิดจากการคิดได้อย่างรอบคอบ

การกระจายการผลิตภายในสวน เพื่อป้องกันปัญหาการตลาด

ดังได้กล่าวย้ำความสำคัญของการพัฒนาการผลิต ให้มี**ความหลากหลาย**มาแล้วเป็นช่วง ๆ นับตั้งแต่การสร้างความหลากหลายภายในกล้วยไม้กลุ่มเดียว ดังเช่นที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อเรื่อง **หวายปอมปาดัวร์** ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้น ต่อมาได้กระจายออกสู่หวายลูกผสมสีอื่น ๆ

ประเด็นนี้ ถ้ามองการตลาดโดยมุ่งความสำคัญถึง **คน** ย่อมพบปัญหาใหญ่ เนื่องจาก **คนไทยส่วนใหญ่ยึดติดที่เงิน** ทำให้ **ปลูกอะไรปลูกตามกัน** แทนที่จะคิดได้อย่างอิสระ

แม้ผลจากการจัดการศึกษาของท้องถิ่น ซึ่งถือว่าคือพื้นฐานสำคัญที่ควรจะทำหน้าที่แก้ไขปัญหา ณ จุดนี้ ก็ไม่ได้สะท้อนให้มองเห็นความหวัง เพราะนอกจากไม่ช่วยแก้ไขอย่างจริงจังแล้ว ยังส่งผลทำให้คนยึดติดมากขึ้น ไม่ว่าจะทำหน้าที่เป็นนักวิชาการผู้ส่งเสริม หรือเป็นเกษตรกร

หากการกระจายการผลิตภายในสวนประสบความสำเร็จ ก็น่าจะพัฒนานำไปสู่การรวมกลุ่ม และก้าวต่อไปถึงการกระจายภายในกลุ่ม หลังจากการพัฒนาดำเนินการมาถึงจุดนี้ ย่อมปรับเปลี่ยนโครงสร้างมาถึง **การแบ่งหน้าที่กันทำ** ให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้น โดยเหตุที่แต่ละสวนอาจลดการกระจายบางเรื่อง เช่น ประเด็นพันธุ์ไม้บางชนิด แต่เกิดการปลูกพันธุ์ไม้ที่ไม่ซ้ำแบบกัน และมีการจัดการไปจนถึงตลาดที่สานถึงกันหมด

การกระจายพันธุ์กล้วยไม้ภายในสวน

พันธุ์ไม้แต่ละกลุ่มอาจมีนิสัยไม่เหมือนกัน ดังได้กล่าวไว้เป็นตัวอย่างแล้วว่า หวายลูกผสมซึ่งคนไทยนิยมปลูกตัดดอกเป็นการค้าจากอดีตที่ผ่านมา เริ่มให้ดอกในช่วงกลางไปจนถึงปลายฤดูฝน หลังจากนั้นก็จะเริ่มพักตัวในช่วงสั้น ๆ และแล้วการเจริญเติบโตอีกรอบหนึ่งก็จะติดตามมา

ความกว้างของฤดูให้ดอก จึงเป็นประเด็นสำคัญที่ควรนำมาพิจารณาร่วมกับฤดูที่ตลาดต้องการใช้ดอกไม้มาก ทำให้จำหน่ายได้ราคาดีด้วย สำหรับหวายลูกผสมซึ่งปลูกตัดดอกเป็นการค้ามาแต่อดีต แม้ว่าจะมีฤดูดอกกว้างพอสมควร แต่เราก็พบว่า ฤดูที่ตลาดต้องการดอกไม้มาก อยู่ระหว่างช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม แต่เป็นช่วงค่อนไปทางด้านปลายฤดูดอกของหวายลูกผสม ทำให้ผู้ปลูกกล้วยไม้ ซึ่งควรจะมีโอกาสได้รายได้เต็มที่ ต้องสูญเสียโอกาสไปบ้าง

ปัญหาดังกล่าว สามารถแก้ไขได้จากการสร้างความหลากหลายของกลุ่มหรือชนิดกล้วยไม้ซึ่งปลูกภายในสวน โดยหาพันธุ์ไม้ที่มีช่วงการให้ดอกกว้างกว่าหวาย หรือแม้จะมีฤดูให้ดอกค่อนข้างแคบ แต่ให้ดอกตรงกับฤดูซึ่งตลาดต้องการดอกไม้มากที่สุดมาปลูกไว้อีกส่วนหนึ่ง โดยไม่ละทิ้งการปลูกหวาย ซึ่งควรจะใช้เป็นฐานการผลิต

หากละทิ้งหวาย ก็เท่ากับทำลายความหลากหลาย อันถือเป็นหลักการจัดการเพื่อการตลาดอย่างสำคัญ เท่าที่นำประเด็นนี้มากล่าวไว้ เพราะเหตุว่า **คนไทยส่วนมากมักมีนิสัย ได้ใหม่ลืมเก่า** ทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับการพัฒนาระยะยาวในหลายเรื่อง

การมองปัญหาด้านเดียว ได้ส่งผลทำลายอนาคตมาแล้วหลายต่อหลายเรื่อง อาทิเช่น มองว่า ขายได้ราคาถูกโดยขาดการเห็นความจริงว่า แม้ราคาขายแต่ละหน่วยจะต่ำ หากขายได้ในมุมกว้างมากขึ้น น่าจะเป็นผลดีทั้งแก่ผู้ขายและผู้ซื้อร่วมกัน จึงสำคัญอยู่ที่ว่า ผู้ผลิตผู้ค้าจะร่วมกันส่งเสริมให้สินค้าที่ผลิต แม้มีชนิดใดชนิดหนึ่ง แต่สามารถนำมาปรับแต่งให้เกิดความหลากหลายขึ้นกับผลสำเร็จรูปได้

กล้วยไม้ลูกผสมบางชนิด แม้จะมีนิสัยให้ดอกในช่วงแคบ ๆ แต่ก็เป็นช่วงที่สอดคล้องกันกับความต้องการของตลาด ช่วยให้จำหน่ายได้ราคาดี เช่น กล้วยไม้ลูกผสมระหว่าง **กล้วยไม้ช้าง (*Rhynchostylis gigantea*)** กับ **เรแนนเธอรา สตอริไอ (*Renanthera storei*)** ซึ่งจดทะเบียนตั้งชื่อว่า **เรแนนสไตลิส อาจิมา (*Renanstylis Ajima*)**

ช้างเป็นกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งให้ดอกมีฤดูกาลจำกัด อยู่ระหว่างช่วงเดือนธันวาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ แม้นำมาผสมกับกล้วยไม้ชนิดอื่นแล้ว นิสัยการให้ดอกเป็นฤดูของช้างก็ยังติดมาค่อนข้างชัดเจนมาก นอกจากนั้น เมื่อคำนึงถึงฤดูดอกในด้านการค้าควรคำนึงถึงลักษณะที่สอดคล้องกันกับความต้องการของตลาด รวมทั้งนิสัยในการเจริญงอกงาม

ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม อันถือเป็นการลดต้นทุนการผลิตเพื่อการค้าร่วมไปด้วย

เมื่อกล่าวมาถึงช่วงนี้ น่าจะสะท้อนให้เห็นภาพประเด็นสำคัญอีกสิ่งหนึ่งคือ **การวางแผนผสมพันธุ์กล้วยไม้เพื่อการผลิตดอกเป็นการค้า** ดังจะพบตัวอย่างที่กล่าวถึงนิสัยอันเป็นธรรมชาติของกล้วยไม้ช้าง ทำให้มองเห็นสัจธรรมซึ่งนำมาสรุปไว้ ณ โอกาสนี้ได้ว่า **ผู้ที่มีรากฐานจิตใจยึดติด ย่อมทำการค้าไม่ประสบผลสำเร็จ** และ **ผู้ที่มีรากฐานยึดติด ไม่ว่าจะคิดทำอะไร แม้มุ่งทำงานให้กับส่วนรวม ย่อมประสบความล้มเหลวทั้งสิ้น**

ภาวะยึดติด เป็นอุปสรรคสำคัญของการสร้างความหลากหลาย และเกิดผลปรากฏในลักษณะได้ใหม่ลืมเก่าแม้การคิดพัฒนาผลิตผลทางการค้าให้มีรูปลักษณะใหม่อย่างต่อเนื่องก็เกิดปัญหาทำให้เป็นไปได้ยาก

ดังจะพบกับสิ่งซึ่งวงการกล้วยไม้ตัดดอกของไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบันกล่าวคือ หลังจากเทคนิคการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเพื่อขยายพันธุ์กล้วยไม้ ได้ถูกนำมาเผยแพร่จนถึงขั้นที่สามารถกระทำกันได้อย่างกว้างขวาง มีผลทำให้ผู้ปลูกกล้วยไม้ซึ่งควรจะสนใจผสมกล้วยไม้ลูกผสมใหม่ ๆ ลดลงไปมาก

กับอีกสิ่งหนึ่ง แต่ก่อนในวงการกล้วยไม้ไทยมีพ่อแม่พันธุ์จากธรรมชาติ และมีลูกผสมที่เกิดขึ้นในช่วงเริ่มแรกอย่างกว้างขวาง หลังจากผ่านมาถึงช่วงซึ่งมีการปลูกกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมเพื่อตัดดอกเป็นการค้า จึงพบว่ามีการละทิ้งพันธุ์ธรรมชาติและลูกผสมช่วงแรก ๆ ไป จนหวนกลับไปหาเพื่อนำมาใช้สร้างลูกผสมแนวใหม่ไม่ได้อีก

นอกจากนั้น นิสัยการมองปัญหาออกจากตัวเองด้านเดียว ยังทำให้เกิดความรู้สึกว่า **การผสมพันธุ์และปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า ควรเป็นเรื่องของนักวิชาการเท่านั้น** ซึ่งแต่ก่อน ผู้สนใจกล้วยไม้ มีผลงานการผสมเพื่อปรับปรุงพันธุ์เด่นชัดมาก ซึ่งผู้เขียนเชื่อว่า ความคิดในการผสมพันธุ์ขั้นพื้นฐาน น่าจะอยู่กับผู้ปลูกมากกว่า เพราะสามารถสานเหตุผล

การกระจายจากการปรับเทคนิคและการปฏิบัติ

ผู้เขียนยังจำได้ว่า ระหว่างช่วงเริ่มแรกของการปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า เราเริ่มต้นจากหวายลูกผสมชื่อ **ปอมปาดัวร์** ดังได้กล่าวไว้แล้วในช่วงแรก ปัญหาเรื่องนิสัยการให้ดอกของกล้วยไม้ที่ไม่ตรงกับฤดูกาลซึ่งตลาดต้องการ ได้ทำให้มีผู้คิดจะปลูกกล้วยไม้โดยใช้กลไกควบคุมสภาพแวดล้อม ดังเช่นหลักการใช้เรือนกระจก

เราพบว่า ความคิดลักษณะนี้เกิดขึ้นทั่ว ๆ ไปในสังคมไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่สะท้อนออกมาจากคนในแวดวงซึ่งเรียกกันว่า **นักวิชาการ** ทำให้ผู้เขียนต้องนำเอา **ผลจากการจัดการศึกษา** มาทบทวนเพื่อค้นหาเหตุผลอย่างน่าสนใจมาก

ตนคิดว่า เมื่อเรามีสภาพแวดล้อมธรรมชาติเหมาะสมอยู่แล้ว น่าจะถือว่าโชคดีที่จะคิดนำมาใช้เป็นพื้นฐานการพัฒนา มากกว่าการคิดปฏิเสธ ถ้านักวิชาการไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบซึ่งตนรับกระแสมาจากอิทธิพลคนต่างชาติ

แต่ก็ต้องยอมรับความจริงว่า จากปัญหายึดติดรูปแบบซึ่งแผ่งอยู่ในรากฐานคนไทยส่วนใหญ่ ทำให้เกิดสภาพที่กล่าวกันว่า **ทุกสิ่งขึ้นอยู่กับตัวบุคคล** แม้ในประเด็นนี้ ความคิดที่ไม่เห็นด้วย ซึ่งเกิดจากการหวนกลับมาพิจารณา ช่วยให้มองเห็นความจริงว่า ถ้าเราสามารถปรับเทคนิคและการปฏิบัติได้ ก็คงไม่ทำให้ผลเสียหายมากนัก แต่กลับส่งผลดีมากกว่า

ในโอกาสนี้ใคร่ขอหยิบยกการแก้ปัญหา ช่วงฤดูดอกของหวายซึ่งให้ดอกสูงสุดก่อนถึงฤดูที่ตลาดต้องการดอกไม้มากที่สุด ช่วยให้เปลี่ยนมาใกล้ถึงกันมากขึ้น โดยใช้เทคนิคอย่างง่าย ๆ และช่วงเวลาการปลูกปฏิบัติ

ปกติเมื่อมีการปฏิบัติในระบบอุตสาหกรรมเกิดขึ้น แต่ละจุดจะพยายามกระทำในเวลาใกล้เคียงกันมากที่สุด แม้ถึงเวลาซึ่งมีการตัดแยกขยายพันธุ์ รวมทั้งช่วงเวลาในการปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้วยไม้เป็นสิ่งมีชีวิต ดังนั้น วัฏจักรการเจริญเติบโตไปจนถึงช่วงออกดอกจึงเป็นไปอย่างมีเหตุมีผล สอดคล้องกับแต่ละสิ่งซึ่งอยู่ในกระบวนการของสิ่งแวดล้อม

จากพื้นฐานดังกล่าว ถ้ามองเห็นภาพรวม และมองแต่ละสิ่งซึ่งเป็นองค์ประกอบอย่างมีเหตุมีผลสานถึงกันหมด การคิดปรับ ณ จุดใดจุดหนึ่ง จึงควรปรับจุดอื่นซึ่งเป็นหลักสำคัญอย่างสอดคล้องกันไปด้วย

ช่วงนั้น จึงแนะนำให้เกษตรกรชาวสวนกล้วยไม้ปรับเปลี่ยนฤดูตัดแยก รวมทั้งช่วงเวลาปลูกใหม่ ให้ล่ากว่ากำหนดที่เคยปฏิบัติกันมาก่อน นอกจากนั้น ยังปรับร่มเงาของหลังคากรองแสง ซึ่งแต่ก่อนเคยใช้ไม้ระแนงตีติดกันเป็นแผง สามารถยกทั้งแผงเลื่อนได้ เพื่อลดความเข้มของแสงแดด ระหว่างช่วงที่กล้วยไม้เริ่มแตกหน่อใหม่ ให้การเจริญเติบโตล่าช้าลง รวมทั้งปรับสูตรผสมของปุ๋ยอย่างสอดคล้องกัน ซึ่งแนวคิดนี้ ชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้คงจะต้องใช้ปฏิภาณในการพิจารณา ปรับการให้น้ำและรายละเอียดอื่น ๆ ร่วมด้วย

ปรากฏว่า มีผลทำให้ช่วงซึ่งหวายลูกผสมภายในสวนกล้วยไม้ปลูกตัดดอกที่เคยให้ดอกสูงสุด สามารถเลื่อนล่าออกไปจากเดิม ใกล้ช่วงที่ตลาดต้องการมากขึ้น ช่วยให้สามารถจำหน่ายได้ราคาสูงขึ้น

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว ภายใต้หัวข้อเรื่อง **การกระจายการปรับเทคนิคและการปฏิบัติ** เท่าที่ได้อธิบายมาแล้วทั้งหมด ขอให้ถือว่าเป็นเพียงตัวอย่างจากของจริง ซึ่งนำมาเสนอให้ผู้สนใจใช้ประกอบการพิจารณาศึกษาหาความรู้ ถ้าสามารถมองเห็นพื้นฐานความคิด ย่อมนำไปใช้ประโยชน์ได้ทุกเรื่อง

ระบบการตัดดอกส่งตลาด

ก่อนการตัดดอก ถ้าผู้ผลิตมีจิตสำนึกรับผิดชอบเพื่อหวังผลในระยะยาว ควรจะต้องคิดถึงปัจจัย ที่อาจส่งผลกระทบ**ต่ออายุการใช้งานของดอกกล้วยไม้**ร่วมไปด้วย แทนการคิดแต่เพียงประโยชน์ซึ่งตนได้รับเฉพาะหน้าเท่านั้น

ดังนั้น เมื่อจับจากประเด็นดังกล่าว ควรจะเริ่มต้นคิดตั้งแต่การใช้สารเคมี ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ปุ๋ย สารเร่งความเจริญส่วนใดส่วนหนึ่ง ไปจนถึงสารเคมีที่ใช้กำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้และทั้งนั้น จากความจริงเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว เราพบว่า ผู้ซื้อดอกกล้วยไม้ในตลาดต่างประเทศมักปรารภบ่อยมากขึ้นว่า **อายุการใช้งานของดอกกล้วยไม้จากประเทศไทยสู้จากสิงคโปร์ไม่ได้**

หลังจากรับฟังแล้ว ทำให้เราปรารภว่า **เป็นเพราะเราทำให้เกิดผลเสียหายกันเอง** ดังนั้น จึงควรหวนกลับมาพิจารณาตัวเองเพื่อคิดแก้ไข เพราะความอยากรวยเร็วของคนไทยในแต่ละจุด ไม่ว่าผู้ปลูกกล้วยไม้ หรือผู้ค้าสารเคมี ดังเช่นที่มักกล่าวกันว่า **ทั้งสองด้านต่างก็พอดีกัน**

การร่วมมือกันจากความจริงใจต่อกันเท่านั้น ที่จะช่วยแก้ไขปัญหาให้เกิดผลร่วมกันอย่างจริงได้ ไม่เช่นนั้น วงการกล้วยไม้ก็คงก้าวไปไม่ได้ไกล แล้วก็ต้องจบสิ้นลง จากสิ่งซึ่งได้สร้างสรรค์มาแล้วทั้งหมด ตั้งแต่ยังไม่มีอะไรในด้านพัฒนาให้ปรากฏเห็นได้ จนถึงขั้นที่กระจายไปทั่วโลก

นักวิชาการของไทยส่วนมาก หากคิดถึงปัญหาเรื่องนี้ มักเน้นอยู่กับเรื่องสารเคมี การตรวจแก้ไข เลยไปถึงการตรวจสอบอายุการใช้งานของดอกกล้วยไม้ เช่นที่มักกล่าวกันว่า **นักวิชาการที่ลงไม่ถึงพื้นดิน** จึงขาดการให้ความสำคัญแก่การคิดแก้ไขปัญหาเพื่อให้คนร่วมมือกันสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบให้กับเกษตรกรชาวสวน เมื่อมองไม่เห็นความสำคัญ ย่อมเห็นว่าประเด็นนี้ไม่ใช่เรื่องของตน ซึ่งความคิดลักษณะนี้ เกิดจากการขาดความรับผิดชอบเช่นกัน

จึงสรุปได้ว่า ไม่ว่าใครจะทำงานเรื่องอะไรก็ตาม แต่ละคนย่อมมีหน้าที่รับผิดชอบต่อประเด็นปัญหาการจัดการศึกษาร่วมกันทั้งสิ้น

ช่วงเวลาการตัดดอกกล้วยไม้ เราเชื่อกันว่าการตัดดอกกล้วยไม้ในช่วงเวลาเช้าตรู่เป็นส่วนหนึ่งซึ่งช่วยให้ดอกสามารถทนอยู่ได้นาน ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากเป็นช่วงที่ดอกไม้ยังมีน้ำหล่อเลี้ยงค่อนข้างสมบูรณ์มาก หลังจากเวลากลางคืนซึ่งมีอากาศสดชื่นผ่านพ้นมาใหม่ ๆ

อนึ่ง การลงสวนตัดดอกกล้วยไม้เวลาเช้าตรู่ ย่อมช่วยให้คนผู้ปฏิบัติ มีความสดชื่นในการทำงาน อีกทั้งเป็นการออกกำลังกาย โดยไม่ต้องลงทุนในด้านเงินทอง อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งซึ่งช่วยเสริมให้มีรายได้ด้วย

ขนถ่ายจากสวนกล้วยไม้เข้าโรงงานเพื่อคัดและบรรจุกล่อง

ลงทะเบียนดอกกล้วยไม้ขณะนำเข้าโรงงาน

ซ่อดอกกล้วยไม้ที่คัดแล้ว นำเข้าผึ่งในห้องเย็นเพื่อคายความร้อนก่อนนำเข้าห้องบรรจุกล่อง

ห้องบรรจุดอกกล้วยไม้ลงกล่องที่มีการควบคุมอุณหภูมิ

การใช้แรงงานภายในครอบครัว นับเป็นพื้นฐานสำคัญของการลงทุนซึ่งถือหลักประหยัดเป็นพื้นฐาน นอกจากนั้น ถ้ามองความสำคัญที่คนในครอบครัวและใช้ส่วนนี้เป็นฐานหัวหน้าครอบครัว ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้นำ ย่อมลงมือปฏิบัติร่วมด้วย ช่วยให้เกิดสายสัมพันธ์และการอบรมบ่มนิสัยสานถึงลูกหลาน

นอกจากนั้น หลังจากกิจการเติบโตมากขึ้น ซึ่งคงจะมีผู้ช่วยงานจากภายนอกเข้ามาร่วม ย่อมทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่น ช่วยให้กิจการเติบโตขึ้นบนพื้นฐานที่มั่นคงด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการตัดดอกกล้วยไม้ ควรประกอบด้วยใบมีดที่บางและคมมากพอสมควร และควรมีความสะอาด เนื่องจากใบมีดที่บางและคม จะไม่บีบให้รอยตัดช้ำ นอกจากนั้น ความสะอาดยังมีผลป้องกันมิให้เชื้อจุลินทรีย์ซึ่งเป็นภัยต่ออายุการใช้งานของดอก รวมทั้งเป็นเชื้อที่ก่อปัญหาเรื่องโรคให้กับต้นกล้วยไม้ด้วย

เชื้อไวรัสที่สื่อถึงกันจากการตัดดอกกล้วยไม้ ความโลภกับความอยากถือเป็นธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งยากแก่การจบสิ้น สิ่งใดที่มนุษย์ยังรู้ได้ไม่ถึง ย่อมเป็นไปอย่างธรรมดา หลังจากรู้แล้วมักนำมาใช้เป็นข้ออ้าง เพื่อหวังเอารัดเอาเปรียบกันอย่างยากที่จะจบสิ้นลงได้ ถ้าใครขาดการรู้เท่าทันย่อมตกเป็นเหยื่ออีกฝ่ายหนึ่ง

ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2509 ระหว่างการจัดการงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 5 ที่เมืองลองบีช มลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้มีการนำเอาปัญหาเชื้อไวรัส ซึ่งพบในกล้วยไม้สกุล ซิมบิเดียม (*Cymbidium* Mosaic Virus) มาพูดย้ำความสำคัญกันอย่างจริงจัง ทำให้เกิดกระแสถ่ายทอดออกไปสู่มุมกว้าง โดยเฉพาะในระหว่างนักวิชาการ

ความจริงปัญหานี้ ได้มีการพูดกันมาแล้วเป็นช่วง ๆ แต่ยังไม่ได้รับความสนใจมากนัก ในช่วงการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 5 ดังกล่าว ผู้เขียนมีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมหลายเรื่อง สิ่งหนึ่งซึ่งพบระหว่างนั้นคือ ฝรั่งมุ่งความสนใจมาที่การตัดดอกกล้วยไม้เป็นการค้า

โดยเหตุผลที่พบว่า ไวรัสได้รับการถ่ายเชื้อจากกล้วยไม้ต้นหนึ่งถึงอีกต้นหนึ่งโดยทางน้ำเลี้ยงซึ่งติดไปกับมีดหรือกรรไกร จึงมีการคิดประดิษฐ์ **ใบมีดพวง** ซึ่งใช้ใบมีดประมาณ 40 ใบ มาร้อยติดกันเป็นพวง นำไปนึ่งฆ่าเชื้อ

การตัดดอกกล้วยไม้จะใช้ใบมีดแต่ละใบ ตัดก้านช่อดอกครั้งเดียว หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนไปใช้ใบใหม่ ดังนั้น แต่ละพวงซึ่งมีใบมีด 40 ใบ จึงสามารถใช้ตัดช่อดอกกล้วยไม้ได้ 40 ช่อ เสร็จแล้วนำไปนึ่งฆ่าเชื้อทั้งหมด ผู้เขียนมองเห็นว่า แนวคิดในการออกแบบเกิดจากการยึดติดอยู่กับเทคโนโลยี

หลังจากผู้เขียนเดินทางกลับกรุงเทพฯ แล้ว หวนกลับมาพิจารณาธรรมชาติของประเทศเขตร้อนเช่นไทย จึงพบว่า ไวรัสเป็นเชื้อชนิดหนึ่งซึ่งมีอยู่ทั่ว ๆ ไป แต่จะแสดงอาการออกมาปรากฏกับพืชบางชนิด ที่ขาดภูมิคุ้มกัน ดังนั้นอีกด้านหนึ่ง จึงมีเหตุผลขึ้นกับ

ธรรมชาติของพันธุ์ไม้ แม้ภายในกล้วยไม้ด้วยกัน ก็จะพบเพียงบางสกุลบางชนิดเท่านั้น

นอกจากนั้น แม้ชนิดที่ขาดภูมิคุ้มกัน การที่อาการจากเชื้อชนิดนี้จะแสดงออก ก็อาจใช้เวลานานต่างกันด้วย ดังนั้น ผู้เขียนจึงคิดว่า ถ้ามุ่งเรื่องการใช้ประโยชน์จากดอกไม้จริง ควรคิดแก้ไขปัญหาโดยใช้การจัดการ มากกว่าการเน้นที่วิชาการในด้านเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความเหมาะสมบนพื้นฐานการปฏิบัติ ซึ่งชาวสวนสามารถกระทำได้ไม่ยาก

เราคงให้ชาวสวนปฏิบัติไปตามปกติ จนกว่าจะเริ่มสังเกตเห็นอาการที่แสดงออก แล้วจึงนำไปทำลายทิ้ง ซึ่งช่วงดังกล่าวอาจใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี แต่ก็มิใช่ว่าทุกต้นแสดงอาการเช่นนั้น เราจึงเตรียมพันธุ์ใหม่ไว้ระบายเข้าสวน แทนจำนวนซึ่งถูกทำลายทิ้ง โดยที่คาดจากประสบการณ์ว่า คงจะปีละประมาณไม่เกินร้อยละ 3 ของกล้วยไม้ในกลุ่มเดียวกัน

เชื้อไวรัส ระบาดอยู่ในสภาพธรรมชาติของเขตร้อนมากกว่าเขตหนาว แต่ธรรมชาติของนักวิชาการ ซึ่งได้รับการหล่อหลอมให้เติบโตขึ้นมาแล้ว สำคัญตัวเองว่าเก่งกว่าคนอื่น มักหาสิ่งต่าง ๆ มาสร้างภาพพจน์ให้คนอื่นเห็นว่าตนเป็นคนเก่ง

ซึ่งคนที่มีนิสัยเช่นนี้ มักมองทุกสิ่งด้วยมุมตรงออกจากตัวเอง โดยไม่อาจมองจากมุมที่หวนกลับได้ ดังนั้น จากประสบการณ์ซึ่งผู้เขียนมีโอกาสพบมาแล้ว ทำให้รู้สึกว่า นักวิชาการลักษณะนี้ เมื่อมีการประชุมระหว่างประเทศ มักปรากฏผลงานที่สะท้อนกลับมาเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาค่อนข้างชัดเจนมาก

โดยเหตุที่ไปสนับสนุนคนต่างชาติ ซึ่งเป็นตลาดการค้าของประเทศตัวเอง ปิดกั้นการซื้อขายสินค้า โดยนำเอาสาเหตุเรื่องศัตรูพืชมาอ้าง ดังตัวอย่างซึ่งพบจากปัญหาไวรัสเป็นต้น

ในเมื่อวิชาการตกเป็นเครื่องมืออิทธิพลทางการเมือง ดังจะพบได้จากทุกเรื่อง แม้ปัญหาระหว่างประเทศ ดังนั้น เมื่อมีประเทศใดก็ตามนำปัญหาศัตรูพืชมาอ้างเพื่อหวังควบคุม แท้จริงแล้วย่อมมีเหตุผลทางการเมือง ซึ่งเชื่อมโยงถึงเศรษฐกิจการค้าเพื่อประโยชน์แห่งตน แอบแฝงอยู่ด้วยไม่มากก็น้อย การพัฒนาศึกษาให้คนในชาติรู้เท่าทันคนอื่น จึงควรถือเป็นหน้าที่ของการจัดการศึกษาอย่างสำคัญ

การคัดคุณภาพดอกกล้วยไม้ขั้นต้น ควรรวมอยู่ในระบบการตัดดอกภายในแต่ละสวนอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น หลังจากตัดดอกเสร็จแล้ว ชาวสวนมักนำผลิตผลที่ได้รับมารวมกันไว้ในบริเวณหลังบ้าน หลังจากนั้นจึงคัดเอาส่วนที่มีคุณภาพสูงส่งโรงงานบรรจุหีบห่อเพื่อส่งจำหน่ายตลาดต่างประเทศ ส่วนซึ่งมีคุณภาพรองลงมา จึงนำมาส่งจำหน่ายในตลาดทั่วไปภายในประเทศ ซึ่งสภาพเช่นนี้ เกิดขึ้นกับผลิตผลการเกษตรทุกชนิดภายในประเทศด้อยพัฒนา

ภาพรวมของโครงสร้างการจัดการเพื่อประโยชน์ทางการค้า

ทุกสิ่งควรมีสองด้าน แต่ทั้งสองด้านควรสานถึงกันและกันอย่างมีเหตุมีผล ดังนั้น ภายในภาพรวมของการจัดการ จึงควรมีด้านหนึ่งซึ่งกระจายการดำเนินงานอยู่บนรากฐานตัวเองอย่างอิสระ (decentralization) กับอีกด้านหนึ่งมีการรวมตัวกันบนพื้นฐานระบบซึ่งปฏิบัติในลักษณะเป็นศูนย์กลาง (centralization) เพื่อลดต้นทุนการผลิต ช่วยให้ผลิตผลสามารถกระจายออกไปได้ไกลมากขึ้น

ด้านที่อิสระ หมายถึงสวนกล้วยไม้ของชาวสวนแต่ละราย ถ้าส่วนนี้อยู่บนรากฐานอิสระ การควบคุมคุณภาพย่อมกระทำได้อย่างทั่วถึง ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากเจ้าของสวนมีอิสระที่จะทำงานช่วยให้เกิดความรับผิดชอบ ดังเช่นที่กล่าวกันว่า **ทำมากได้มาก ทำน้อยได้น้อย**

ส่วนอีกด้านหนึ่ง ถ้าเริ่มต้นโดยมีรายเดียวเป็นเจ้าของ ย่อมลงทุนสูงมาก กล่าวคือ ด้านการตั้งโรงงานบรรจุหีบห่อ ด้านการส่งผ่านระบบการขนส่งที่เป็นบริการสาธารณะ รวมทั้งการจัดตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืช ทั้งการเพาะเมล็ดและการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

ดังนั้น ถ้ามองเห็นพื้นฐาน ย่อมพบความจริงว่า การรวมกลุ่มซึ่งก่อให้เกิดความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสิ่งสำคัญอันจะนำไปสู่ความสำเร็จทางการค้า แต่เมื่อหันกลับมาค้นหาความจริงในสังคมไทย จะพบว่า การเปลี่ยนแปลงจากช่วงที่ผ่านมาแล้ว มีผลทำให้คนรวมกลุ่มกันได้ยากมากขึ้น

เนื่องจากกระแสวัตถุนิยม ส่งผลทำให้**คนคิดและปฏิบัติแบบตัวใครตัวมันมากขึ้น** ทำให้เศรษฐกิจมีปัญหาหนักยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ดังจะพบความจริงได้จาก โครงการจัดการตั้งบริษัทบางกอกฟลาวเออร์ เซ็นเตอร์ จำกัด ซึ่งทรรศนะของผู้เขียนถือว่าเป็น **โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ** โดยเหตุที่ตนมีแนวคิดให้โครงการนี้เป็นของกลุ่มชาวสวน จึงให้อิสระแก่ชาวสวนในการบริหารงานทั้งหมด ผลจากการดำเนินงานได้ให้ความรู้ที่เป็นสัจธรรมอย่างเห็นได้ชัด

เราคงไม่มองแต่เพียงปัญหาที่เกิดขึ้นภายในกรอบของกลุ่ม ทำให้ลงโทษบุคคลและกลุ่มบุคคล ถ้ามองปัญหาอย่างปราศจากกรอบ ย่อมพบว่า ความจริงที่แฝงอยู่ในพื้นฐานสังคมมีผลทำให้มีการรวมกลุ่ม

การจัดตั้งโรงงานบรรจุดอกกล้วยไม้ลงหีบห่อ

การจัดตั้งโรงงานบรรจุหีบห่อ อาจเกิดจากรากฐานด้านใดด้านหนึ่งภายในสองด้าน ด้านแรก เกิดจากการรวมกลุ่มชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ ส่วนด้านที่สอง เกิดจากเอกชน ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การจัดตั้งโรงงานบรรจุหีบห่อ น่าจะอยู่บนพื้นฐานการจัดการในลักษณะศูนย์รวม ซึ่งมีการร่วมทุนและร่วมความคิดในการบริหาร เพื่อลดต้นทุนการผลิตและรักษาคุณภาพของผลผลิตให้อยู่ในระดับสูง

ตามสภาพที่เป็นจริงบนพื้นฐานสังคมไทย รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในแถบร้อนของโลก แม้เริ่มต้นจากระบบศูนย์รวม ในที่สุดก็ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงมาเป็นของคนกลุ่มเล็ก ๆ มากขึ้น นอกจากนั้น มีอีกด้านหนึ่งซึ่งแยกตัวออกไปจัดตั้งเป็นของตัวเอง และพรรคพวกเพิ่มขึ้น

บนพื้นฐานสังคมไทยเท่าที่เป็นมาแล้วในช่วงหลัง ๆ เราจะพบความจริงว่ามีการลงทุนสูง แทนที่จะเริ่มต้นจากขนาดเล็ก หรือขนาดครอบครัวมาก่อน ดังนั้น จึงวินิจฉัยได้ว่าถ้าไม่มีรายได้จากแหล่งอื่นมาแล้ว คงต้องไปกู้เงินจากที่อื่นมาใช้ ทำให้ภาพรวมของโครงสร้างเศรษฐกิจ ณ จุดนั้นเกิดการสูญเสียสมดุล แม้จะทำให้เจริญก้าวหน้ามาได้ แต่ถึงวันหนึ่ง ไม่ว่าช้าหรือเร็ว ย่อมพบปัญหาหนักมากยิ่งขึ้นจนกระทั่งอยู่ต่อไปได้ยาก

ถ้าสามารถลำดับขั้นตอนของการพัฒนา ซึ่งควรจะก้าวต่อมาอย่างมีเหตุมีผล จะพบว่าการตั้งโรงงานบรรจุหีบห่อเป็นเรื่องปลายเหตุ ดังนั้น ถ้าบุคคลผู้คิดการณ์นี้มองปัญหาได้ลึกซึ้งและมองเห็นการณ์ไกล ย่อมสะท้อนให้เห็นแนวโน้มในการคิดตั้งโรงงานบนพื้นฐานการรวมกลุ่มมากกว่าการคิดทำคนเดียว

นอกจากนั้น ควรมองเห็นความสำคัญของการใช้กลุ่มชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ร่วมกันเป็นเจ้าของ เพื่อฐานความสัมพันธ์และการถ่ายทอดข้อมูล ระหว่างแต่ละสวนกับโรงงานซึ่งเป็นศูนย์รวม ช่วยลดปัญหาความขัดแย้ง เปลี่ยนมาเป็นความสอดคล้องกันมากขึ้น ดังนั้นในกรณีนี้ โรงงานจึงควรเป็นส่วนหนึ่งซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารงานของกลุ่มผู้ปลูกกล้วยไม้

บริการขนส่งดอกไม้จากสวนถึงโรงงาน ควรจะอยู่ภายใต้การจัดการของกลุ่ม โดยถือว่า คือบริการที่เป็นเรื่องของโรงงาน หลังจากมีการรวมกลุ่มและจัดตั้งโรงงานบรรจุหีบห่อ เมื่อมีสวนสมาชิกกระจายกว้างขวางมากขึ้น ภายในแต่ละพื้นที่ ควรกำหนดสวนใด

สวนหนึ่งซึ่งอยู่ในย่านกลาง ๆ มีประสบการณ์เป็นที่เชื่อถือ และสามารถประสานงานกับสวนอื่น ๆ ในละแวกเดียวกัน เป็นศูนย์รวม เพื่อเป็นที่นัดหมายให้ทางโรงงานมารับดอกไม้ในแต่ละครั้ง

ถ้ากลุ่มมีสมาชิกกระจายอยู่ในบริเวณกว้างมาก อาจกำหนดพื้นที่แบ่งออกเป็นเขตมากกว่าหนึ่งเขตก็ได้ ดังนั้น ดอกกล้วยไม้ซึ่งสมาชิกส่งมารวมกันไว้ ณ สวนใดสวนหนึ่ง ควรจะเป็นช่วงเวลาเช้า หลังจากการตัดดอก นำมาคัดภายในสวนของแต่ละรายชั้นหนึ่งแล้ว

รถที่บริการรับดอกไม้ จากศูนย์รวบรวมดอกไม้ซึ่งอยู่กับชาวสวนสู่โรงงาน ควรมีความปลอดภัยและป้องกันมิให้มีผลกระทบคุณภาพของดอกไม้ในระหว่างการเดินทาง ควรจะใช้รถตู้ปรับอากาศหรือห้องเย็นปรับอากาศ

แต่ระหว่างช่วงเริ่มแรก ขณะที่กิจการยังไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร น่าจะเริ่มดัดแปลงรูปแบบเทคโนโลยีให้มีความเรียบง่ายไปก่อน แม้การใช้รถบรรทุกหรือรถกระบะขนาดเล็กมีหลังคาปิด มีกล่องทำด้วยไม้หรือโลหะซึ่งมีน้ำหนักเบา และมีคุณสมบัติป้องกันสนิม

ใช้ผ้าดิบชุบน้ำแล้วบิดพอให้ชื้น (อย่าให้แฉะหรือมีปริมาณน้ำเหลือ) ปูลงไปบนพื้นเสร็จแล้ววางช่อดอกกล้วยไม้เรียงกันลงไปให้เป็นระเบียบ เพื่อป้องกันการสับสน และป้องกันการเกิดอันตรายระหว่างการขนส่ง ปกติช่อดอกกล้วยไม้ที่วางซ้อนกันในลักษณะนี้ ถ้าไม่ทับกันหนามากเกินไป จะมีผลช่วยพยุงรูปทรงซึ่งกันและกันอยู่ในตัวของมันเอง หลังจากวางเรียงทับกันพอสมควรแล้ว จึงใช้ผ้าดิบชื้น ๆ คลุมทับอีกชั้นหนึ่ง

เมื่อกิจการเติบโตถึงอีกระดับหนึ่ง จึงมีการใช้รถห้องเย็นปรับอากาศ ซึ่งกรณีนี้ภายในตู้ขนสินค้า จะมีชั้นวางกระบะใส่ดอกกล้วยไม้ เพื่อใช้บริเวณภายในตู้อย่างคุ้มค่า ทั้งระดับราบและระดับสูง หลังจากบรรจุช่อดอกไม้ลงในแต่ละกระบะแล้ว จึงนำขึ้นวางเรียงซ้อนกันเป็นชั้น ๆ นอกจากนั้น ยังมีการนำกระบะเปล่าไปทิ้งไว้ยังศูนย์รวบรวมดอกไม้จากชาวสวนแต่ละแห่ง เมื่อรถไปคงจะขนกระบะเปล่าไปไว้ยังศูนย์ เปลี่ยนนำกระบะที่บรรจุดอกกล้วยไม้แล้วมาบรรทุกรถแทน

การเริ่มต้นดำเนินการ ไม่ควรยึดติดรูปแบบที่มีผู้ปฏิบัติได้ผลอยู่แล้วในขณะนั้น หากควรสนใจจากจุดเริ่มต้นและศึกษาความเป็นมามากกว่า เพื่อจะได้ไม่ต้องเสี่ยงต่อการสูญเสียเพราะลงทุนสูง แต่ขาดความรู้จากประสบการณ์ ดังนั้น จึงใคร่ขออนุญาตทบทวนสิ่งที่เป็นมาแต่อดีต ก่อนจะมาถึงสภาพโรงงานซึ่งเห็นอยู่ในปัจจุบัน

ขอให้หวนกลับไปศึกษาช่วงที่มีการจัดตั้ง บริษัทบางกอกฟลาวเออร์ เซ็นเตอร์ จำกัด ใหม่ ๆ ซึ่งถือว่า เป็นรุ่นบุกเบิกการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกในระบบอุตสาหกรรมเป็นการค้า ภาพที่เห็นจากช่วงนั้น ให้ทั้งการพัฒนารากฐานจิตสำนึกสำหรับชนรุ่นหลัง และมีผลสอนผู้ที่คิดเริ่มต้นการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้าในปัจจุบันอย่างสำคัญ

ช่วงนั้น เริ่มต้นจากระดับพื้นดินจริงๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้เทคโนโลยีที่เรียบง่าย และมีความเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างเด่นชัดมาก

แม้การขนส่งในช่วงนั้น มีการกระทำทั้งทางรถและทางเรือ ซึ่งนับว่าได้รับการวางแผนอย่างสอดคล้องกันกับความจริง เนื่องจากสวนส่วนใหญ่อยู่ริมคลองชลประทาน ส่วนด้านติดถนนใช้ถนนซอย ซึ่งที่ดินราคาถูกกว่าอยู่ริมถนนใหญ่ กับอีกเหตุผลหนึ่ง เนื่องจากมีสวนสมาชิกบางรายอยู่ในถนนซอย นอกจากนั้น ยังต้องใช้ถนนเพื่อการขนส่งดอกกล้วยไม้ซึ่งบรรจุหีบห่อแล้วออกสู่ตลาด

ส่วนพาหนะที่ใช้ขนส่งดอกกล้วยไม้จากสวนสู่โรงงานขณะนั้น นอกจากการขนส่งในคลอง ซึ่งใช้เรือเครื่อง (เรือหางยาว) ที่นิยมใช้กันในชีวิตประจำวันแล้ว การขนส่งทางบกยังคงอาศัยรถยนต์ผสมผสานกันไป กับการใช้รถในชีวิตประจำวันด้วย

ผู้ที่ทำสวนขนาดเล็กหรือเริ่มต้นในลักษณะหารายได้พิเศษ จะใช้ท้ายรถยนต์นั่งส่วนบุคคล เรียงช่อดอกไม้ไว้ในช่วงท้ายโดยมัดก้านช่อเป็นกำ ๆ ตั้งเรียงเอายอดขึ้นไว้ในช่วงท้ายรถ

บางรายมีสวนขนาดใหญ่หน่อย จะใช้รถตู้ขนาดจุคนได้ 9 คน ถอดเก้าอี้แถวหลัง ๆ ออก แล้ววางกำช่อดอกไม้เรียงตามตั้งไว้อย่างเป็นระเบียบ การทำเป็นระเบียบจะช่วยลดอัตราการเสียหายระหว่างการขนส่ง และช่วยให้สามารถรู้ปริมาณที่แน่นอนได้อย่างชัดเจน หรืออาจกล่าวว่า การปฏิบัติอย่างเป็นระเบียบ ช่วยให้ทุกส่วนภายในระบบการจัดการมีผลดีชัดเจนมากขึ้น

จึงสามารถสรุปได้ว่า การเริ่มต้นปูพื้นฐานอย่างรู้เหตุรู้ผล และดำเนินการอย่างมีขั้นตอนโดยไม่นำความโลภเข้าไปใส่ ย่อมส่งผลทำให้เกิดความมั่นคงในระยะยาว ไม่ว่าครูอาจารย์ผู้สอนศิษย์ ผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ความรู้สู่ประชาชน รวมถึงตัวเกษตรกรเอง ควรใช้หลักความจริงดังกล่าวแล้ว

ความเจริญเติบโตภายในโรงงานบรรจุดอกไม้ลงหีบห่อ ควรได้รับความสนใจมากกว่าการมองสิ่งที่อยู่ด้านนอก

แม้ดอกไม้จากสวนจะได้รับการคัดโดยฝ่ายเจ้าของสวนมาแล้วครั้งหนึ่ง แต่มาตรการคัดจากทรรศนะของโรงงาน ซึ่งเป็นฝ่ายรับผิดชอบในด้านการจัดการถึงตลาด ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่ช่วยให้เกิดความสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น

ดังนั้น พื้นฐานสำคัญของด้านโรงงาน น่าจะช่วยเสริมให้เกิดภาพที่สมบูรณ์มากกว่าการคิดเอาเปรียบชาวสวนผู้เป็นสมาชิก จึงมีแง่คิดที่ใคร่ขอฝากไว้ว่า ถ้าโรงงานได้รับการบริหารโดยกลุ่มชาวสวน ผู้มีวิญญาณที่มั่นคงอยู่กับการรวมกลุ่มจริง สภาพการเอารัดเอาเปรียบสมาชิกย่อมเกิดขึ้นได้ยาก

การตรวจคุณภาพจากด้านโรงงาน น่าจะกระทำผสมผสานกันไปกับการตรวจสอบปริมาณ และชนิดของดอกกล้วยไม้ซึ่งรับมาจากแต่ละสวน เพื่อความถูกต้อง ดังนั้นภายในระบบการตรวจ จึงควรมีการลงทะเบียนรายละเอียดของการรับดอกไม้ร่วมด้วย

ดอกกล้วยไม้ผิดกับดอกไม้บางชนิด เช่น ดอกกุหลาบ ซึ่งนิยมตัดตั้งแต่ดอกยังตูม แม้การจำหน่ายในร้านค้าดอกไม้ประเภทขายปลีก รวมทั้งร้านจัดดอกไม้ขาย เนื่องจากดอกกุหลาบมีลักษณะอย่างหนึ่งซึ่งชัดเจนมาก คือ หลังจากตัดช่อดอกแล้ว หากปล่อยไว้นานสักหน่อยในที่ซึ่งอากาศเย็นไม่พอ ดอกจะบานอย่างรวดเร็ว ส่วนดอกกล้วยไม้ หลังตัดช่อดอกออกจากต้นแล้ว เช่น หวายลูกผสม สมมติว่า มีดอกบาน 7 ดอก ดอกตูมอยู่ตรงส่วนปลาย 3 ดอก ถ้าปล่อยทิ้งไว้ก็ยังคงสภาพเดิมอยู่อย่างนั้น

ภาพรวมของช่อดอกกล้วยไม้ ซึ่งเกือบทั้งหมดที่ประเทศไทย รวมทั้งประเทศอื่น ๆ ในเขตร้อนของภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก ผลิตเป็นการค้า เป็นประเภทกล้วยไม้ช่อ เช่น หวายและกล้วยไม้ในกลุ่มแวนดา รวมทั้งออนซิเดียม

ช่อดอกกล้วยไม้ลูกผสมกลุ่มนี้ จะสะท้อนภาพให้เห็นเป็นธรรมชาติว่า ควรมีดอกบานสดใสอยู่ในส่วนกลาง กับมีดอกตูมอยู่ตรงปลายอีกส่วนหนึ่ง ปกติแล้ว ความสวยงามขึ้นอยู่กับสัดส่วนระหว่างดอกบานกับดอกตูม โดยถือดอกตูมซึ่งอยู่ตรงปลายช่อ ประมาณหนึ่งในสามถึงหนึ่งในสี่ส่วนของช่วงที่มีดอกทั้งหมด

ประเด็นนี้มักเกิดปัญหาโดยผลกระทบจากหลายปัจจัย ทั้งในด้านการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ดังเช่นในฤดูที่มีปริมาณดอกไม้น้อย ร่วมกับความต้องการดอกไม้สูง ทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างคนกลาง นอกจากนั้น ชาวสวนกล้วยไม้เองก็มีส่วนร่วม นับตั้งแต่การตัดช่อดอกไม้มีดอกตูมมากเกินเหตุผล ทำให้ผลิตผลขาดคุณภาพ

ทำให้เห็นได้ชัดเจนว่า การจะแก้ไขปัญหานี้ได้ ทุกส่วนควรร่วมมือกันจากใจจริง แต่สภาพพื้นฐานสังคมไทย เมื่อกล่าวถึงความจริงใจในการร่วมมือกัน คงหวังได้ยาก การพัฒนาคุณภาพผลิตผลอย่างจริงจัง จึงยังคงเป็นภาพที่เป็นไปได้ยาก ในเมื่อคุณภาพคนซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญถูกทำลายมากขึ้น

การสร้างความหลากหลายและเพิ่มมูลค่าผลิตผลจากโรงงาน

การสร้างความหลากหลายและเพิ่มมูลค่า (value added) เป็นสิ่งที่ควรมีการคิดและปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จทางการค้า สิ่งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากความคิดของคนซึ่งมองเห็นโลกกว้าง ดังนั้น ชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้รวมทั้งผู้ประกอบการ ควรมองเห็นความสำคัญของการออกไปเปิดหูเปิดตาสู่โลกภายนอก

แต่เท่าที่ผ่านมาแล้วชาวสวนไทยไม่เพียงแต่ผู้ปลูกกล้วยไม้เท่านั้นมักให้ความสำคัญแก่สิ่งซึ่งอยู่ในรั้วสวนมากกว่าด้านนอก ซึ่งคงไม่น่าแปลกใจอะไร ในเมื่อบรรยากาศการจัดการศึกษา ก็ได้หล่อหลอมคนไว้ให้ยึดติดอยู่กับห้องเรียน จึงทำให้เกษตรกรไทยคิดสร้างความหลากหลาย และเพิ่มมูลค่าผลผลิตแต่ละชนิดออกสู่มุมกว้างได้ยาก ดังเช่นที่มักมีเรื่องสะท้อนออกมาจากมุมใดมุมหนึ่งว่า ระบบการจัดการศึกษาของไทย มีผลปิดหูปิดตาคน ซึ่งแท้จริงแล้ว น่าจะหมายถึง วิธีคิดของครูที่ปิดกั้นความคิดศิษย์

ผู้เขียนใคร่ขอความกรุณา ให้หวนกลับไปอ่านเรื่องราวภายใต้หัวข้อ เด็นโดรเบียม-ปอมปาดัวร์ หวายลูกผสมผู้บุกเบิกระบบอุตสาหกรรมการค้ากล้วยไม้ของประเทศไทย อีกครั้งหนึ่ง เพื่อศึกษาประเด็นการสร้างความหลากหลายและการเพิ่มมูลค่า โดยพิจารณาที่อดีตความเป็นมา ของการพัฒนากล้วยไม้ตัดดอก ซึ่งมองเห็นภาพได้ชัดเจนมาก

จากช่วงเริ่มแรก ซึ่งวงการผู้ปลูกผู้ค้ากล้วยไม้ตัดดอก เริ่มต้นจากหวายปอมปาดัวร์อย่างเดียว หลังจากผู้เขียนนำกลุ่มชาวสวนเดินทางออกไปสัมผัสการค้าตลาดดอกไม้ในยุโรปด้วยตนเอง กลับมาแล้ว จึงเริ่มมีการปลูกหวายลูกผสมหลากสีเกิดขึ้น

นอกจากนั้น ในช่วงแรก ชาวสวนและผู้ค้าดอกกล้วยไม้ในลักษณะเป็นซ่อล้วน ๆ ไม่ต่างไปจากสภาพที่ตัดจากสวนโดยตรง เพียงแต่นำมาคัดสภาพเท่านั้น

หลังจากคณะเดินทางกลับมาแล้ว จึงเริ่มมีการนำช่อดอกกล้วยไม้มามัดรวมกับใบเฟิร์นเป็นช่อ นอกจากนั้น ยังมีการออกแบบช่อให้ผู้ซื้อมีโอกาสเลือกได้ตามความพอใจของแต่ละราย ซึ่งสิ่งดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะ ชาวสวนกล้วยไม้มีโอกาสไปพบเห็นฝรั่งผู้สั่งดอกกล้วยไม้จากไทย นำไปมัดรวมกับใบเฟิร์นทำเป็นช่อ เนื่องจากผู้ซื้อดอกไม้ในยุโรปจำนวนไม่น้อย นิยมซื้อดอกไม้ที่มัดเป็นช่อสำเร็จรูปแล้ว

สิ่งนี้มีผลได้ทั้งสองด้าน ด้านหนึ่งช่วยให้คนไทยมีงานทำและมีรายได้กว้างขวางมากขึ้น กับอีกด้านหนึ่งช่วยสร้างผลิตผลจากสวน ซึ่งแม้ชนิดเดียวกันให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

ผลจากการพัฒนาที่นำเอางาน ซึ่งทางผู้ผลิตควรจะกระทำได้กลับมาให้ทำกัน ทำให้ฝรั่งจำต้องเลิกพฤติกรรมการมัดช่อ เพราะใช้ต้นทุนสูงกว่า หันมาซื้อดอกไม้มัดช่อสำเร็จรูปจากไทยเพิ่มขึ้น แต่ฝรั่งก็ยังไม่เลิกล้มที่จะดิ้นรนต่อไปอีก

หลังจากนั้นมาไม่เกิน 4 ปี เราเดินทางไปศึกษาตลาดอีกครั้งหนึ่ง จึงพบว่าฝรั่งประดิษฐ์เครื่องมัดดอกไม้ และช่อดอกหวายปอมปาดัวร์ที่ส่งไปจากประเทศไทยก็ถูกส่งเข้าเครื่องด้วย แต่แล้วในที่สุดก็พบว่า จำต้องยกเลิกการใช้เครื่อง เนื่องจากตามจุดต่าง ๆ ยังต้องมีคนควบคุมหลายคน นอกจากนั้น ต้นทุนการผลิตเครื่องสูงมาก

ถัดจากช่วงนั้นมาอีกไม่เกิน 3 - 4 ปี เราเดินทางไปศึกษาตลาดในยุโรปอีกครั้งหนึ่ง ทำให้มีโอกาสพบสิ่งใหม่เกิดขึ้น คือ ฝรั่งทำแจกันแก้วขนาดมาตรฐานกะทัดรัด สามารถนำ

ช่อดอกกล้วยไม้หวายลูกผสม ซึ่งมัดสำเร็จรูปไปจากไทย รวมใส่ลงไปช่อละ 1 แจกันพอดี นำแจกันที่ใส่ช่อดอกกล้วยไม้แล้วบรรจุลงในกล่อง ซึ่งมีมาตรฐานกำหนดไว้ชัดเจนถึงจำนวนแจกันในแต่ละกล่อง ส่งเข้าตลาดประมูลดอกไม้

ตัวอย่างเท่าที่หยิบยกมาเพื่อการศึกษา สะท้อนภาพให้เห็นได้ถึงความเพียรพยายามในการสร้างความหลากหลาย ร่วมกับการเพิ่มมูลค่าของผลผลิตแต่ละชนิด ซึ่งมีการกระจายรายได้จากด้านการผลิต ร่วมกับการกระจายผู้ใช้ประโยชน์ออกสู่มุมกว้าง ซึ่งผู้พิจารณารับผิดชอบในด้านการจัดการ ควรรักษาสมดุลทั้งสองด้านให้ปรากฏชัดเจนอยู่เสมอ

อย่างไรก็ตาม การสร้างความหลากหลายและการเพิ่มมูลค่าผลผลิตในระบบการผลิตการค้ากล้วยไม้ตัดดอกของไทย จากช่วงเริ่มแรกเท่าที่กล่าวมาแล้ว เกิดจากความคิดตัวบุคคลโดยเฉพาะผู้เขียนเอง ซึ่งต้องก้าวไปชี้นำทีละขั้นตอน แทนที่กลุ่มชาวสวนจะคิดริเริ่มได้เองอย่างอิสระ

เมื่อขาดความคิดริเริ่มที่อิสระ ย่อมขาดวิญญาณการต่อสู้ ดังนั้น หลังจากชาวสวนรุ่นนั้นเริ่มมีฐานะดีขึ้น แม้ว่าผู้เขียนจะกระตุ้นให้ตื่นตัว และนำไปสัมผัสตลาดอีก ทั้ง ๆ ที่มีโอกาสสัมผัสภาพจากสิ่งใหม่ ๆ หลังกลับมาแล้ว ก็มานั่งพูดคุยกันพักหนึ่ง แต่ในที่สุดก็ไม่มีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้นให้เห็นผลชัดเจนเช่นแรก ๆ

ดังเช่นที่มักกล่าวกันว่า สบายแล้วก็ไม่อยากทำต่อไปอีก การสืบทอดถึงช่วงลูกหลานซึ่งเป็นชนรุ่นหลังจึงเป็นไปได้ยาก เรื่องนี้คงต้องค้นหาความจริงจากปัญหาที่อยู่ในกระบวนการจัดการศึกษา แต่คนส่วนใหญ่มักคิดกันในลักษณะล้อมกรอบตัวเองว่า เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในวงการกล้วยไม้ ก็จะมุ่งค้นหาอยู่ภายในกรอบของผู้ปลูกผู้ค้ากล้วยไม้เท่านั้น

มาถึงช่วงหลัง ๆ ผู้เขียนซึ่งเคยเอาตัวเข้าไปนำทาง เริ่มทำงานเปิดกว้างมากขึ้น จึงทำให้ขาดคนที่สามารถสานสิ่งซึ่งผ่านพ้นมาแล้วในอดีตต่อไปได้ แม้กิจกรรมการสร้างความหลากหลายก็ดี การสร้างมูลค่าเพิ่มก็ดี ค่อย ๆ หายไปจากสายตา คงเหลือแต่ด้านปริมาณ ซึ่งช่วงหลัง ๆ เริ่มเกิดปัญหาในด้านการตลาดมากขึ้น เพราะขาดผลผลิตรูปแบบใหม่

การรักษาอายุการบานของดอกกล้วยไม้

เรื่องนี้ถือเป็นประเด็นสำคัญ ซึ่งมีผลต่อการตลาดในระยะยาว นอกจากนั้น ยังหาใช่การคิดและปฏิบัติภายในส่วนใดส่วนหนึ่งอย่างแคบ ๆ แต่ควรมองปัญหา เริ่มจากระบบการปฏิบัติภายในสวน สานถึงการปฏิบัติในโรงงานบรรจุดอกไม้ลงหีบห่อ เลยไปถึงระบบการจัดการ และการขนส่งถึงตลาด

ดังได้เคยกล่าวไว้แล้วว่า ประเด็นการใช้สารเคมีภายในสวน ซึ่งทำให้เกิดภาวะสูญ

เสียสมดุลขึ้นกับทุกจุด การตัดดอกไม้ในช่วงเวลาก่อนการขนส่งจากสวนถึงโรงงาน ระบบการปฏิบัติภายในโรงงานผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ไปจนถึงระบบการขนส่งจากโรงงานสู่ตลาด รวมถึงผลกระทบจากการแข่งขันกันในตลาดด้วย

ดอกกล้วยไม้ต้องการสภาพที่มีอุณหภูมิและความชื้นเหมาะสม แต่ไม่ชอบอยู่ในที่ซึ่งมีน้ำเปียกแฉะ ดังเช่นที่กล่าวกันว่า ควรเก็บช่อดอกกล้วยไม้ไว้ในที่แห้งและเย็นในระดับหนึ่ง ดังนั้น หลังจากขนถ่ายดอกกล้วยไม้จากสวนเข้าสู่โรงงาน เพื่อการคัดและจัดการให้เป็นไปตามข้อตกลงของผู้สั่งซื้อ ก่อนบรรจุลงกล่องจึงควรใช้พัดลมเป่าเบา ๆ เพื่อให้อากาศหมุนวน ช่วยให้น้ำซึ่งตกค้างอยู่ที่ผิวดอกระเหยแห้งไปให้หมด มิฉะนั้น อาจทำให้เกิดอาการเน่าเสียหายในภายหลังได้ง่าย

แผลรอยตัดก้านช่อซึ่งเกิดจากการตัดภายในสวนมาก่อนหลังจากนำเข้าโรงงานก่อนการบรรจุลงกล่อง ควรได้รับการตัดอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้ใบมีดที่บางและคมเพื่อป้องกันมิให้แผลช้ำ ตัดห่างจากแผลเก่าประมาณ 1 - 2 ซม. ช่วยให้สามารถดูดน้ำผ่านเข้าทางก้านช่อได้สะดวกมากขึ้น วิธีนี้มิใช่ใช้ได้แต่เพียงการเตรียมบรรจุดอกกล้วยไม้ลงกล่องเท่านั้น แม้ดอกไม้ซึ่งปักในภาชนะตั้งประดับสถานที่ เพื่อต้องการรักษาอายุการใช้งานไม่ให้สั้นเกินควร

หลังจากตัดโคนก้านช่อแล้ว ใช้สำลีปั้นเป็นก้อนเล็ก ๆ ชุบน้ำหุ้มแผลรอยตัด เสร็จแล้วใช้พลาสติคใสซึ่งตัดเป็นแผ่นสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ หุ้มทับสำลี แล้วจึงใช้ยางรัดของขนาดเล็กรัดทับอีกทีหนึ่ง จะทำให้ก้านดอกมีน้ำหล่อเลี้ยงระหว่างช่วงที่อยู่ในกล่อง

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว เป็นวิธีดั้งเดิม ซึ่งเกิดจากหัวคิดชาวบ้านเมื่อประมาณกว่า 30 ปี มาแล้ว โดยเหตุที่ช่วงนั้น กิจการส่งดอกไม้ยังกระทำกันภายในประเทศ และยังไม่ถึงขั้นการส่งขายอย่างกว้างขวางเช่นทุกวันนี้

มาถึงช่วงหลัง ๆ อุตสาหกรรมการผลิตการค้าดอกไม้ ซึ่งเริ่มต้นปูพื้นฐานจากดอกกล้วยไม้ก่อนดอกไม้ชนิดอื่น ช่วยให้มีการผลิตหลอดพลาสติค สำหรับใช้ใส่น้ำสวมโคนก้านช่อ โดยมีฝาปิดซึ่งเจาะรูไว้พอดีกับขนาดก้านช่อดอกไม้ ซึ่งผู้ผลิตทำไว้หลายขนาด ให้สามารถเลือกใช้ได้เหมาะสมตามขนาดก้านช่อของดอกไม้แต่ละชนิด

อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ฝ่ายผู้สั่งซื้อกับผู้ส่งขาย มีการตกลงซื้อขายเป็นช่อหรือมัดเป็นกำ ก็ยังนิยมใช้สำลีชุบน้ำหุ้มโคนก้านช่อ แล้วหุ้มทับด้วยแผ่นพลาสติคใสบาง ๆ เนื่องจากวิธีการนี้ สามารถปรับใช้กับช่อดอกกล้วยไม้ได้หลายขนาดมากกว่า

อนึ่ง น้ำที่ใช้หล่อเลี้ยงก้านช่อ จำเป็นต้องใช้น้ำสะอาดในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปลอดจากเชื้อจุลินทรีย์ซึ่งมีผลทำให้แผลรอยตัดที่ก้านเกิดอาการเน่า มีผลทำให้ประสิทธิภาพในการดูดน้ำเกิดมีปัญหาได้ง่าย

การผึ่งดอกกล้วยไม้ในอุณหภูมิเย็น

ปกติ ในบรรยากาศธรรมชาติของเขตร้อน ดอกไม้จะดูดความร้อนเข้าไปสะสมไว้ภายในด้วย นอกจากนั้น ระหว่างบรรจุดอกไม้ลงในกล่อง ภายในส่วนต่าง ๆ ซึ่งเป็นสิ่งมีชีวิตยังมีการเปลี่ยนแปลงที่ก่อให้เกิดความร้อนร่วมด้วย

ดังนั้น ระหว่างการขนส่ง ดอกกล้วยไม้จึงมีการคายความร้อน แต่ระบายออกจากกล่องได้ยาก จึงมีความคิดที่จะนำช่อดอกกล้วยไม้ซึ่งเตรียมเสร็จแล้ว เข้าไปผึ่งไว้ในห้องเย็นระยะหนึ่ง เพื่อให้ระบายความร้อนออกมาเป็นส่วนใหญ่ อุณหภูมิในห้องเย็นประมาณ 5 - 8 องศาเซลเซียส ใช้เวลานานไม่น้อยกว่า 2 ชั่วโมง แล้วจึงนำมาบรรจุลงกล่องในห้องที่มีอุณหภูมิไม่สูงกว่ากันมากนัก แต่ก่อนใช้วิธีบรรจุลงกล่องโดยตรง ความคิดนี้ถูกนำมาใช้เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525

การแก้ไขปัญหาแก๊สเอธิลีน

ผลการค้นคว้าปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการบรรจุหีบห่อและการขนส่งดอกไม้ มีประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งคือ ดอกไม้ที่บรรจุลงในกล่องจะปล่อยแก๊สเอธิลีนออกมา ทำให้คุณภาพของดอกได้รับความเสียหาย เรื่องนี้เกิดจากผลงานค้นคว้าวิจัยซึ่งฝรั่งทำกับดอกกล้วยไม้ซิมบิเดียมมาก่อน

ผลที่เกิดจากแก๊สเอธิลีน ทำให้คุณภาพดอกกล้วยไม้ภายในหีบห่อถูกทำลายก็คือ การที่ดอกกล้วยไม้ซึ่งบรรจุอยู่ในกล่องนาน ๆ มีอาการเปลี่ยนสี ดังจะพบได้จากสีปากของดอกซิมบิเดียมเริ่มเปลี่ยนจากสีสดใสเป็นสีเหลืองซีด

ตามที่กล่าวไว้ว่า อาการนี้จะสังเกตเห็นได้ชัดเจนกับดอกกล้วยไม้ที่บรรจุอยู่ในหีบห่อนานหน่อย แต่ไม่ได้หมายความว่าถ้าอยู่ในหีบห่อไม่นานจะไม่มีผล แต่อาจสังเกตเห็นได้ยาก แม้กระนั้น หลังจากนำออกจากกล่องแล้ว น่าจะปรากฏผลติดตามมาภายหลัง สำหรับดอกหวายและกล้วยไม้ชนิดอื่น ซึ่งนิยมปลูกตัดดอกในสภาพเขตร้อนนั้น ในแต่ละช่อจะมีทั้งดอกบานและดอกตูม นอกจากอาการที่สังเกตได้จากดอกบานแล้ว สิ่งซึ่งพบได้ก็คือ การที่ดอกตูมถอดสี และร่วงหล่นจากช่อก่อนกำหนด ทำให้ภาพรวมของช่อดอกทั้งหมดขาดความเป็นธรรมชาติ

กล่าวถึงแก๊สเอธิลีนอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างที่วงการกล้วยไม้ในฮาวายยังเฟื่องฟู เคยมีผลงานวิจัยซึ่งนำลงพิมพ์ในวารสารกล้วยไม้ของท้องถิ่นรายงานว่า ช่วงนั้นเกิดมลพิษในอากาศมีผลทำให้หวายซึ่งปลูกเป็นอุตสาหกรรมมีอาการดอกร่วง นอกจากนั้นยังพบว่า ดอกตูมร่วงหล่นจากก้านช่อก่อนจะบานด้วย ในที่สุดก็สรุปผลออกมาว่า เป็นเพราะแก๊สเอธิลีนซึ่งปนอยู่

ในอากาศมีปริมาณสูงมาก

ดังนั้น ผลกระทบจากแก๊สเอธิลีนซึ่งมีต่อคุณภาพของดอกกล้วยไม้ จึงมิใช่แต่เพียงเกิดขึ้นภายในหีบห่อบรรจุดอกกล้วยไม้เท่านั้น หากภายในส่วนผสมของอากาศทั่ว ๆ ไป ดูจะยิ่งมีผลทำให้แก้ไขได้ยากกว่ามาก

ในส่วนของโรงงานบรรจุหีบห่อ จากประสบการณ์ที่เป็นปัญหามาแล้ว ได้ทำให้เกิดระบบซึ่งมีการใช้สารเคมีที่มีคุณสมบัติช่วยเพิ่มแก๊สอ๊อกซิเจน (oxydizing agent) ให้กับส่วนที่เป็นพิษ โดยการบรรจุลงในถุงเล็ก ๆ ซึ่งตัวถุงสามารถให้แก๊สซึมผ่านเข้าออกได้ ลงไปในกล่องบรรจุดอกไม้แต่ละกล่อง ก่อนการปิดผนึกฝากล่อง

ช่วงที่แล้วมา ใช้ด่างทับทิม (potassium permanganate) ซึ่งหาซื้อได้ง่ายตามท้องตลาดนำมาละลายน้ำ แล้วใช้แท่งชอล์คหักเป็นชิ้นเล็ก ๆ ชุบน้ำละลายด่างทับทิมให้ชุ่ม หลังจากนั้น นำไปตากให้แห้ง นำมาบดเป็นผงบรรจุลงในถุงเล็ก ๆ ที่เตรียมไว้ หลังการบรรจุช่อดอกกล้วยไม้ลงในกล่องเรียบร้อยแล้ว จึงใส่ถุงบรรจุสารดังกล่าวลงไปก่อนปิดผนึกฝากล่อง

ดังได้กล่าวแล้วว่า ควรบรรจุดอกกล้วยไม้ในสภาพแห้ง โดยไม่ให้มีน้ำเปียกส่วนใดส่วนหนึ่ง หลังการนำเข้าไปผึ่งในห้องเย็นนานพอสมควร จึงนำออกมาเตรียมการบรรจุลงกล่องภายในห้องซึ่งเตรียมไว้เพื่อการนี้โดยเฉพาะ

ในช่วงเริ่มแรก ขณะที่การพัฒนายังไม่ก้าวมาถึงระดับนี้ เราใช้ลูกหลานชาวสวนนั่งทำงานบนผืนผ้าใบซึ่งปูไว้กับพื้นซีเมนต์ และไม่มีห้องเย็นด้วย ซึ่งจริง ๆ แล้วก็หาใช่สิ่งที่ควรปฏิเสธ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่เริ่มต้นใหม่ซึ่งยังมีทุนน้อย และยังมีประสบการณ์ไม่มากนัก ทั้งในด้านเทคนิคและการตลาด ควรเริ่มต้นจากทุกส่วนซึ่งอยู่ใกล้ตัวไปก่อน

การบรรจุดอกกล้วยไม้ลงหีบห่อ

การบรรจุดอกกล้วยไม้ลงหีบห่อโดยเฉพาะเพื่อส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศ จำเป็นต้องกำหนดมาตรฐาน ซึ่งความหมายของคำว่า **มาตรฐาน หมายถึง การกำหนดขนาดและรูปแบบ รวมทั้งความสวยงามน่าดู ตลอดจนสภาพความแข็งแรงทนทานที่เหมาะสมสำหรับการจัดการในระบบอุตสาหกรรม ซึ่งมีทั้งความแตกต่างหลากหลายให้เลือกได้กับการผลิตแต่ละชนิดแต่ละขนาดตามปริมาณที่ผู้ซื้อต้องการ**

นอกจากนั้น หากมีข้อตกลงกันเป็นพิเศษระหว่างฝ่ายผู้ซื้อกับผู้ขาย โดยเฉพาะ ผู้ซื้อรายใหญ่ซึ่งต้องการสั่งซื้อเป็นปริมาณมาก และมีการตกลงกันเพื่อการค้าในระยะยาว

การบรรจุหีบห่อเพื่อจำหน่ายระหว่างประเทศถ้ามองภาพรวมจากต้นทางไปถึงตลาด

ตลาดดอกกล้วยไม้ริมถนน ในช่วงที่วงการกล้วยไม้ได้รับการพัฒนามาสู่การค้ากระทั่งลงมาถึงชาวบ้านแล้ว ทำอย่างไรจึงจะเชื่อมโยงสภาพนี้ให้ถึงกันกับการค้าระหว่างประเทศ ถ้ายังไม่นึกถึงคุณค่าของชีวิตคนระดับล่างให้ได้ (ตลาดกิมหยง หาดใหญ่ จ.สงขลา)

อาจกระทำได้เป็นสองขั้นตอน ขั้นตอนแรกซึ่งกระทำในประเทศผู้ผลิตหรือทำจากต้นทาง ควรมีการคำนึงถึงค่าใช้จ่ายในการบรรจุหีบห่อและการขนส่งร่วมกัน

ดังนั้น จึงควรพิจารณาให้พื้นที่ภายในกล่องให้มากที่สุด แต่ควรคำนึงถึงสภาพความปลอดภัยของดอกกล้วยไม้ภายในกล่องด้วย จึงไม่ควรอัดแน่นเกินไป เพราะจะทำให้ดอกได้รับความเสียหาย

ปกติในแต่ละกล่องควรใส่วัสดุที่มีคุณสมบัติช่วยให้ดอกกล้วยไม้ที่อยู่รวมกันมีสภาพหยุ่นตัว และป้องกันการเสียดสีได้ดีพอสมควร วัสดุซึ่งนิยมใช้ได้แก่กระดาษหนังสือพิมพ์ที่ใช้แล้ว นำมาตัดเป็นเส้นเล็ก ๆ โปรยลงไปรองด้านล่างและสลับกับช่อดอกกล้วยไม้ซึ่งเรียงซ้อนกันเป็นชั้น ๆ หลังจากนั้น โปรยทับด้านบนก่อนปิดฝากล่อง คะเนดูว่าขณะที่ปิดฝาใช้แรงกดเล็กน้อย เพื่อให้เชื่อมั่นว่าดอกกล้วยไม้ซึ่งอยู่ในกล่องจะไม่สั่นคลอน ทำให้เกิดความเสียหายระหว่างการเดินทาง

การตัดกระดาษหนังสือพิมพ์ใช้แล้วให้เป็นฝอย อาจนำเอาเครื่องทำลายเอกสารมาดัดแปลงใช้ได้ เพราะผลจากการสอดใส่กระดาษหนังสือพิมพ์ซ้อนกันครั้งละหลาย ๆ แผ่นเข้าไปในเครื่อง จะผ่านเครื่องออกมาเป็นฝอยครั้งละมาก ๆ

ปกติ คุณสมบัติของกระดาษหนังสือพิมพ์จะมีสภาพแห้งพอสมควร นอกจากนั้นยังช่วยซับความชื้นภายในกล่อง และช่วยป้องกันความหนาวเย็นของอากาศภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขนส่งผ่านพื้นที่ซึ่งมีอากาศหนาว และอาจถูกละทิ้งไว้กลางสภาพดังกล่าวเป็นเวลานาน

ถ้าลูกค้าจากปลายทาง จัดการในรูปบริษัทนำเข้า อาจมีข้อตกลงจำแนกออกเป็นสองทาง ทางแรกมีการกำหนดให้ฝ่ายผู้ขายจากต้นทาง จัดกล่องใส่ดอกไม้ซึ่งพิมพ์ชื่อและตราบริษัทปลายทางไว้ให้เสร็จ อาจมีการออกแบบความสวยงามไว้โดยเฉพาะ ซึ่งหมายความว่าผู้รับปลายทางสามารถส่งร้านค้าย่อยได้โดยตรง

อีกทางหนึ่ง ไม่ต้องพิมพ์ชื่อบริษัทผู้นำเข้า เพราะอาจนำไปบรรจุหีบห่ออีกครั้งหนึ่ง เนื่องจากการบรรจุจากต้นทางมีสภาพค่อนข้างอัดแน่น โดยเหตุที่ต้องการให้มีสภาพเหมาะสำหรับขนส่งทางไกล ในกรณีนี้ การนำไปบรรจุกล่องใหม่ จะใช้กล่องซึ่งมีสัญลักษณ์ของบริษัทผู้นำเข้า นอกจากนั้น จากแต่ละกล่องอาจนำไปบรรจุได้มากกว่าหนึ่งกล่อง เนื่องจากการบรรจุครั้งที่สอง ทำด้วยความประณีต และภายในกล่องมีสภาพโปร่งช่วยให้น่าดูมากขึ้น เพราะมาถึงช่วงนี้ ไม่ต้องส่งไปไกลอีก

ในกรณีที่นำไปบรรจุใหม่ ช่วยให้มีสภาพน่าดูมากขึ้น นอกจากนั้น ยังเพิ่มจำนวนกล่องด้วย จึงน่าจะช่วยให้จำหน่ายได้เงินมากขึ้น ซึ่งวิธีนี้อาจนำไปขายในร้านค้าปลีก หรือไม่ก็ส่งเข้าตลาดประมูล สุดแล้วแต่จะเห็นสมควร

การบรรจุกล่องเท่าที่กล่าวมาแล้ว หมายถึงกล่องซึ่งบรรจุดอกกล้วยไม้โดยตรง ส่วนการบรรจุกล่องเพื่อส่งจำหน่ายต่างประเทศ นิยมบรรจุกล่องเหล่านี้ลงในกล่องใหญ่ซึ่งใช้กระดาษลูกฟูกมีความแข็งแรง ช่วยป้องกันการกระทบกระเทือนระหว่างการขนส่งได้ในระดับหนึ่ง ปกติจะบรรจุกล่องใส่ดอกกล้วยไม้ 4-5 กล่อง ลงในกล่องใหญ่ 1 กล่อง เพื่อสะดวกแก่การขนส่ง

การใช้ใบรับรองปลอดศัตรูพืชกำกับการขนส่งดอกไม้ระหว่างประเทศ

การส่งชิ้นส่วนพืชข้ามประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทั้งต้นหรือชิ้นส่วนใด มีข้อตกลงระหว่างประเทศให้มีการตรวจสอบสภาพปลอดศัตรู และออกใบรับรอง จากเจ้าหน้าที่ทางการของประเทศต้นทาง เพื่อป้องกันการระบาดของศัตรูพืช

ข้อตกลงดังกล่าวมีสองระดับซึ่งกระทำทั่ว ๆ ไป กับเงื่อนไขการปฏิบัติของประเทศปลายทางแต่ละประเทศซึ่งอาจไม่เหมือนกัน เช่น สิงคโปร์ ซึ่งเป็นประเทศที่ไม่ได้เน้นนโยบายความสำคัญทางการเกษตร จะไม่เข้มงวดในการนำเข้า โดยเฉพาะของติดตัวผู้เดินทางเข้าประเทศ

ญี่ปุ่น เข้มงวดกวดขันสูงมาก แม้มีใบรับรองปลอดศัตรูพืชแล้ว ก็ยังต้องมีการตรวจอย่างละเอียด โดยเฉพาะ สินค้าดอกไม้ที่ส่งผ่านระบบการขนส่ง แต่ดอกไม้บรรจุกล่องซึ่งนำติดตัวเดินทางเข้าประเทศจะได้รับการอนุโลมให้ไม่ต้องมีใบรับรองปลอดศัตรูพืชกำกับไปด้วย แต่ผู้นำเข้าต้องนำไปแสดงต่อเจ้าหน้าที่ตรวจศัตรูพืช เพื่อรับการตรวจอย่างละเอียด ณ สถานีปลายทาง

การตรวจสอบเพื่อออกใบรับรองปลอดศัตรูพืชจากประเทศต้นทาง จะติดต่อและนำดอกไม้บรรจุกล่องไปให้เจ้าหน้าที่ตรวจ จากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่จะปิดผนึกฝากล่องก่อนรับการตรวจจากเจ้าหน้าที่ไม่ได้ ซึ่งแต่ก่อน เคยมีสำนักงานสังกัดกรมวิชาการเกษตร อยู่ในบริเวณเกษตรกลางบางเขน แต่ช่วงหลัง ๆ กระจายอยู่ในจังหวัดใหญ่ ๆ รวมทั้งบริเวณซึ่งเป็นที่ผ่านเข้าออกระหว่างประเทศ เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต หาดใหญ่ แม้ในกรุงเทพฯ ก็มีทั้งที่ท่าอากาศยานและท่าเรือ

บางประเทศซึ่งเข้มงวดมาก ๆ อาจต้องใช้วิธีนำดอกไม้เข้ารับบริการรมควันจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในช่วงหลัง ๆ บริษัทขนส่งดอกกล้วยไม้รายใหญ่ มีการสร้างห้องรมควันดอกไม้ของตัวเอง เช่น การส่งดอกไม้ไปประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

ผู้เขียนคงไม่เขียนเจาะลึกลงไปถึงรายละเอียดทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากสิ่งที่เป็นรายละเอียดแต่ละประเทศ แต่ละพื้นที่อาจแตกต่างกันตามเหตุผลของแต่ละแห่ง

ดังนั้น สิ่งที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้น่าจะเป็นเพียงการชี้แนวทางมากกว่าป้อนทุกสิ่งทุกอย่างให้ทั้งหมด แต่น่าจะช่วยให้ผู้อ่านนำไปค้นหารายละเอียดด้วยตนเอง ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งด้วย

แต่ก็ใคร่จะสรุปประเด็นนี้ให้ทุกฝ่ายทั้งผู้ที่เป็นเจ้าของดอกไม้และเจ้าหน้าที่ทางการได้นำไปคิดให้ลึกว่า **ถ้ามองย้อนกลับไปค้นหาความจริงจากจุดเริ่มต้น จะพบว่าการริเริ่มความคิดที่กำหนดมาตรการควบคุมการแพร่ระบาดศัตรูพืชข้ามประเทศ เกิดจากประเทศที่มีอิทธิพลมากกว่า**

จากเหตุผลบนพื้นฐานธรรมชาติย่อมไม่มีอะไรด้านเดียว นอกจากนั้น มนุษย์ที่อยู่รวมกัน กลุ่มที่มีอิทธิพลเหนือกว่ามักมีแนวโน้มหาโอกาสแสวงหาประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวก ไม่ว่าจะคิดการณ์ใดก็ตาม ดังนั้น การนำมาตรการวิชาการมาใช้ปิดกั้น จึงไม่น่าจะมีเหตุผลจำกัดอยู่เพียงด้านนี้เท่านั้น หากเป็นโอกาสให้นำเอาเงื่อนไขทางการเมือง เพื่อผลประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจเข้าไปแอบแฝงไว้ด้วย ดังนั้น จึงขึ้นอยู่กับว่า คนในประเทศด้อยกว่าผู้เกี่ยวข้องโดยตรง จะสามารถรู้เท่าทันหรือเปล่า

การขนส่งดอกกล้วยไม้ทางอากาศ

การขนส่งดอกกล้วยไม้สู่ตลาดการค้าต่างประเทศ จากพื้นฐานสังคมลักษณะนี้ ดูจะถือเป็นเรื่องหลักในการหารายได้ เช่นเดียวกับภาพที่แสดงออกในประเทศไทย เน้นการส่งออกมากกว่าการคำนึงถึงการใช้ประโยชน์อย่างพอเพียง ของคนไทยด้วยกันเองได้เสียก่อน การขนส่งดอกกล้วยไม้ไปสู่ตลาดต่างประเทศ เท่าที่ได้กระทำมาแต่แรก ใช้ระบบการขนส่งทางอากาศ

ครั้งหนึ่งในช่วงประมาณ 15 ปีมาแล้ว ซึ่งขณะนั้น ความต้องการดอกกล้วยไม้จากประเทศไทยโดยคนญี่ปุ่นเริ่มมีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด มีบริษัทเดินเรือทะเลรายใหญ่ของญี่ปุ่น ซึ่งมีรายได้หลักจากการรับขนส่งสินค้าและมีบริษัทสาขาอยู่ในกรุงเทพฯ มาติดต่อขอคำปรึกษาแนะนำจากผู้เขียน เพื่อต้องการทำโครงการวิจัยเรื่อง การส่งดอกกล้วยไม้จากประเทศไทยไปประเทศญี่ปุ่นโดยทางเรือ

เนื้อหาสาระของโครงการดังกล่าวมิได้เน้นที่การหาข้อมูลจากเอกสารมากไปกว่าการทดลองปฏิบัติจริง จำเป็นต้องลงทุนสูงมาก โดยเฉพาะการใช้ระบบขนส่งโดยตู้คอนเทนเนอร์ (container) ซึ่งภายในตู้จะมีเครื่องมือเก็บข้อมูลระหว่างการเดินทางแต่ละช่วงพร้อมมูลทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเก็บข้อมูลที่สัมพันธ์กันกับปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของดอกไม้ทุกจุด

แต่ก็น่าเสียดายที่โครงการนี้จำต้องหยุดไป เนื่องจากด้านคนไทยขาดความพร้อม

อย่างเห็นได้ชัดเจนมาก แต่อย่างน้อย สิ่งที่ปรากฏก็สะท้อนให้เห็นความจริงว่า ฝ่ายญี่ปุ่นมีการดิ้นรนทุกด้าน ส่วนอีกด้านหนึ่งคือ ฝ่ายคนไทยขาดความพร้อม โดยเฉพาะ สายตาที่ไม่อาจมองเห็นการณ์ไกล แต่การไม่คิดทำเพื่อนำไปสู่การรู้จริงว่า ทำได้ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องเดียวเท่านั้น แต่การไม่คิดทำเพื่อนำไปสู่การรู้จริงว่าทำได้ไม่ได้ ย่อมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์บนพื้นฐานการเรียนรู้

การใช้ระบบการขนส่งทางอากาศ จำเป็นต้องมีการเตรียมการ ตั้งแต่เริ่มต้นนำดอกกล้วยไม้มาเข้าโรงงาน ดังได้กล่าวมาแล้วแต่ช่วงเริ่มแรก ซึ่งผู้อ่านเรื่องนี้ น่าจะมองเห็นแนวโน้มอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

การคิดวางแผนขนส่งดอกไม้เข้าสู่ระบบการขนส่งทางอากาศ สิ่งแรกควรรู้ว่า กฎเกณฑ์ของสายการบินเกี่ยวกับการคิดค่าบริการมีสองด้าน ด้านหนึ่งคิดจากการใช้ปริมาตรเป็นฐาน กับอีกด้านหนึ่งคิดจากการใช้น้ำหนักสินค้าเป็นฐาน ทั้งนี้และทั้งนั้นขึ้นอยู่กับว่า คิดจากด้านไหนที่ไม่ทำให้ฝ่ายสายการบินเสียประโยชน์

อีกประเด็นหนึ่ง ควรมีการวางแผนเส้นทางการขนส่งจากตารางบิน และรายการซึ่งอาจจำเป็นต้องมีการถ่ายเครื่องในบางจุด โดยเฉพาะการขนส่งระยะไกล หลังจากกำหนดแน่นอนแล้ว ควรแจ้งให้ฝ่ายผู้ซื้อปลายทางทราบด้วย เพื่อเตรียมวางแผนติดตามรับของ ส่วนระบบการสั่งซื้อและการจ่ายเงิน ขึ้นอยู่กับข้อตกลงระหว่างผู้ซื้อกับผู้ขาย โดยถือความมั่นคงในระยะยาวและความสะดวกคล่องตัวเป็นฐาน

การเลือกใช้บริการสายการบิน มีเหตุผลหลายประการ และมีทั้งเหตุผลจากผู้ซื้อและผู้ขายร่วมกัน นอกจากนั้น ยังต้องแจ้งข้อมูลให้ฝ่ายสายการบินทราบล่วงหน้า เพื่อเตรียมรับการใช้บริการร่วมกับการคิดแก้ไขปัญหาซึ่งอาจเกิดขึ้น

ถึงกระนั้นก็ยังพบว่า มีกล่องบรรจุดอกไม้ตกเครื่องบิน ซึ่งจำเป็นต้องรอการขนส่งอยู่ที่ท่าอากาศยาน บางครั้งก็พบว่า ตกเครื่องระหว่างรอการต่อเครื่อง ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่ง โดยเฉพาะในช่วงซึ่งบริเวณนั้น อยู่ระหว่างฤดูที่อากาศกำลังหนาวจัด อาจทำให้ดอกไม้ได้รับความเสียหาย

บทวิจารณ์การผลิตการค้าดอกกล้วยไม้

หลังจากผู้เขียน ได้เขียนเรื่องราวการผลิตการค้าดอกกล้วยไม้จากช่วงเริ่มแรก นับตั้งแต่เรื่อง **เด็นโดรเบียม ปอมปาดัวร์ ผู้บุกเบิกระบบอุตสาหกรรมการค้าดอกกล้วยไม้ของประเทศไทย** มาจนถึงเรื่อง **การขนส่งดอกไม้ทางอากาศ** หากนำมาพิจารณาเรียงลำดับอย่างเป็นขั้นตอน ตามเหตุและผลและมองที่ทิศทางการดำเนินงาน น่าจะรู้สึกได้ว่า **มุ่งไปสู่ตลาดต่างประเทศอย่างเห็นได้ชัดเจนมาก**

อย่างไรก็ตาม ถ้าไม่เน้นความสนใจโดยมุ่งไปที่ **การหาเงินด้านเดียว** แต่มองภาพเห็นได้สองด้าน เพื่อร่วมมือกันรักษาความมั่นคงให้กับสังคมซึ่งทุกคนมีหน้าที่ร่วมกัน น่าจะต้องคำนึงถึงอีกด้านหนึ่งซึ่งควรจะมีความสำคัญมากกว่า เพราะถือว่าเป็นพื้นฐานของการค้าระหว่างประเทศในระยะยาว

ดังนั้น เพื่อให้เนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้ มีผลอำนวยประโยชน์บนแนวทางที่สร้างสรรค์แก่สังคมอย่างแท้จริง จึงควรมี **บทวิจารณ์** ซึ่งเกิดจากจุดยืนของผู้เรียบเรียง ที่พยายามมองทั้งสองด้าน เพื่อให้เกิดภาพเป็นกลางที่สุด แม้ว่าในฐานะปุถุชนธรรมดา ๆ คนหนึ่ง อาจพบจุดอ่อนได้ในหลายเรื่อง ซึ่งควรมีการเรียนรู้เพื่อหวังปรับปรุงตนเองต่อไปอีก

สิ่งที่กล่าวต่อไปนี้ก็คือ **การผลิตเพื่อการค้าขายภายในประเทศ** ซึ่งประเด็นนี้ ผู้ที่คิดปลูกกล้วยไม้และก้าวต่อไปสู่การค้า แทนที่จะมุ่งข้ามขั้นตอนไปหาการส่งขายต่างประเทศ น่าจะเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปก่อนอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งหลักการนี้จะไม่ก่อผลเสียหายให้แก่ตนเองรวมทั้งแก่ส่วนรวมในภายหน้า

แต่จากสภาพที่เป็นจริงในสังคมประเทศด้อยพัฒนา มักพบกับสิ่งซึ่งขัดแย้งกันกับเหตุผล เราจึงพบความจริงดังจะหยิบยกมาเป็นตัวอย่างเพื่อการศึกษา

จากประสบการณ์ผู้เขียน ซึ่งผ่านพ้นมาแล้วนานพอสมควร ถ้าหวนกลับไปพิจารณาสิ่งที่เคยพบเห็นในอดีต ขณะที่ตนยังเป็นเด็ก ถ้าใครสนใจบริโภคของซึ่งมีคุณภาพดีจะต้องไปยังที่ผลิต

แต่มาถึงช่วงนี้ ผู้ที่ต้องการของคุณภาพดี ควรไปหาที่ตลาดซึ่งคนมีเงินเดินซื้อของ เรื่องดอกกล้วยไม้ก็เช่นเดียวกัน ดอกดีมีคุณภาพสูงจะถูกคัดส่งไปให้ชนต่างชาติซึ่งมี

อิทธิพลเหนือกว่า ส่วนที่รองลงมาจึงมีจำหน่ายในตลาดให้คนกรุงเทพฯระดับสูงใช้ประโยชน์ เช่น ตามโรงแรมใหญ่ ๆ ส่วนที่ถูกคัดไว้เป็นหาง ๆ จึงนำส่งไปขายตามต่างจังหวัด

ดังนั้น ถ้าผู้อยู่ต่างจังหวัดคิดจะปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า สามารถมองทวนกระแสได้ ย่อมเห็นโอกาสที่จะปฏิบัติในสภาพของท้องถิ่น เนื่องจากการปลูกได้เอง ย่อมช่วยให้ดอกไม้มีคุณภาพดี นอกจากนั้น ยังมีส่วนลดต้นทุนการผลิต โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายในระบบการขนส่งแทบทั้งหมด

ถ้าไม่คิดในลักษณะข้ามขั้นตอนเพราะความโลภมาก ย่อมช่วยให้มีการเผยแพร่และรวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อน นำไปสู่ความคิดในการจัดการถึงการตลาดร่วมกัน โดยทำจากเล็กไปหาใหญ่ หากคิดโลภมาก ทำให้มุ่งไปหาตลาดต่างประเทศก่อน ย่อมทำให้จำต้องตกไปอยู่ภายใต้อิทธิพลรายใหญ่ รวมทั้งผู้ประกอบการในที่สุด

แง่คิดทั้งหมดภายในบทวิจารณ์เรื่องนี้ ผู้เขียนใคร่ขอฝากให้ผู้คิดจะปลูกกล้วยไม้และหวังทำเป็นการค้าในอนาคต ได้นำไปพิจารณาหาเหตุผลต่อไป

การปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการค้าภายในประเทศ

บทนำ

ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อเรื่อง **การเริ่มต้นปลูกกล้วยไม้เพื่อนำไปสู่ความมั่นคงทางการค้า** ทั้งจากแนวคิดพื้นฐานซึ่งเน้นความสำคัญที่ **การใช้ประโยชน์ภายในประเทศ** เรื่อยมาจนถึงช่วงการตัดดอกภายในสวน ยังคงมีสภาพร่วมกัน ทั้งด้านการสนองความต้องการของตลาดในประเทศและต่างประเทศ

หลังจากตัดดอกแล้ว มาถึงช่วงที่คัดคุณภาพดอกกล้วยไม้ภายในสวน จึงเริ่มมีการแยกตัวออกเป็นสองด้าน และที่น่าจะให้ความสำคัญ นำมาคิดค้นหาความจริงภายในสังคมของประเทศด้อยพัฒนาอย่างเห็นได้ชัดเจนมาก ก็คือการคัดดอกไม้ที่มีคุณภาพสูงกว่า ส่งเข้าโรงงานบรรจุหีบห่อ เพื่อขายไปยังตลาดต่างประเทศ ส่วนอีกพวกหนึ่งซึ่งมีคุณภาพต่ำกว่าจึงส่งเข้าระบบการจำหน่ายภายในประเทศ

ดังนั้น หลังจากการอธิบายให้ความรู้ด้านพันธุ์ไม้และการปลูกปฏิบัติมาถึงช่วงนี้แล้ว น่าจะช่วยให้ผู้ที่สนใจปลูกกล้วยไม้ซึ่งคิดเลยไปถึงการค้า สามารถเข้าใจและให้ความสำคัญแก่การปลูกเพื่อขายภายในประเทศก่อน โดยที่รู้ว่า ด้านนี้คือพื้นฐานสำคัญของความมั่นคงทางการค้าในระยะยาว จึงควรสนใจศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการและการตลาดภายในประเทศ

อนึ่ง ช่วงหลัง ๆ การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าได้รับความสนใจจากคนไทยในต่างจังหวัดเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับสภาพการใช้ดอกไม้ในจังหวัดต่าง ๆ เริ่มปรากฏให้เห็นภาพชัดเจนมากขึ้น แต่ผลผลิตส่วนใหญ่ที่นำมาใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้วยไม้ ยังคงถูกส่งมาจากกรุงเทพฯ โดยปนมากับระบบการขนส่งผู้โดยสารทางรถยนต์ บนพื้นฐานบริการสาธารณะ ทำให้ผู้ใช้ดอกไม้มีโอกาสน้อยที่จะใช้ดอกไม้ซึ่งควรจะมีคุณภาพสูงในราคาปกติ

ข้อเสียเปรียบของการค้าที่อาศัยตลาดในประเทศ

การจัดการตลาดควรมีสองด้าน ด้านแรกคือ การส่งเสริมให้เกิดการผลิตและการใช้ประโยชน์จากผลผลิตใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งพื้นฐานความสำเร็จของด้านนี้ น่าจะได้แก่

การที่กลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องทั้งในด้าน การผลิต การตลาด และผู้นำปฏิบัติเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ **มีรากฐานความคิดอิสระ**

อีกด้านหนึ่งคือ การปฏิบัติติดตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงของกิจกรรมในตลาดเท่าที่มีอยู่แล้ว ซึ่งเป็นด้านปลายเหตุ ถ้าหวังการตลาดให้บังเกิดผลสมบูรณ์ในการดำเนินงานและหวังผลในระยะยาว ผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละส่วนควรมีทั้งสองด้านเป็นวัฏจักรอยู่ภายในรากฐานความคิด นอกจากนั้น ควรมีด้านแรกเป็นพื้นฐานของอีกด้านหนึ่งอย่างสำคัญด้วย โดยเฉพาะบุคคลซึ่งเป็นผู้นำ ควรมีคุณสมบัติดังกล่าวอย่างเด่นชัด

คนในประเทศเขตร้อนของโลก รวมทั้งคนไทยส่วนใหญ่มีด้านเดียว และเป็นด้านปฏิบัติตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงของกระแสภายในกระบวนการผลิตถึงตลาด โดยเหตุที่ขาดด้านการคิดริเริ่ม ร่วมกับการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากผลผลิตใหม่ ๆ ดังจะพบความจริงว่า **มีการปลูกตามกันไปอย่างแคบ ๆ** ส่งผลทำให้ต้องสูญเสียโอกาสในการค้าซึ่งควรจะขยายขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น

รากฐานความคิดคนไทยส่วนใหญ่ตกอยู่ในภาวะยึดติด ทำให้มองเห็นได้ด้านเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เน้นที่ด้านติดตามทิศทางการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของผลิตผลสำเร็จ ทำให้เข้าใจว่า **ตลาดคือการซื้อการขายผลิตผล** แทนที่จะสามารถมองผ่านสิ่งนี้ลงไปเห็นความจริงที่คนจากทั้งสองด้าน

ทำให้การจัดการและการตลาดผลิตผลเกษตรของไทย รวมทั้งกล้วยไม้ ตกอยู่ในสภาพที่มองเห็นส่วนปลายด้านเดียว ยิ่งถ้ามองระหว่างราชการกับเกษตรกรผู้ผลิต ซึ่งทั้งสองฝ่ายควรมองเห็นทั้งสองด้านร่วมกัน กลับสภาพเป็น **ตลาดตามสั่ง** แทนที่เกษตรกรซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการผลิตจะสามารถมองเห็นตลาดด้วยตนเองอย่างอิสระ นอกจากนั้นข้าราชการผู้ทำหน้าที่ส่งเสริม มักเอาวิธีการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ ที่มุ่งตรงออกจากตัวเองมาใช้กับเกษตรกร ทำให้ยึดติดมากขึ้น การสั่งการก็ดีการชี้นำให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดนั้นชนิดนี้ก็ดี จึงกลายเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับสังคมลักษณะนี้ โดยไม่รู้ว่า การกระทำลงไปส่งผลเสียหายเพิ่มขึ้นในระยะยาว

เพราะเหตุดังกล่าว จึงทำให้คิดว่า ถ้านำพันธุ์กล้วยไม้ชนิดใหม่ ๆ มาปลูกจะไม่มีตลาด เนื่องจากไม่เห็นมีการซื้อการขายได้เงินเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ ซึ่งตนคิดจะปลูกอยู่ในชีวิตประจำวัน

ความจริงแล้ว บุคคลผู้มีความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ เป็นคุณสมบัติอยู่ในรากฐานความคิด บนพื้นฐานความเป็นตัวของตัวเอง ย่อมเป็นผู้ที่มีเหตุผลอยู่แล้ว จึงมีการนำเอาเหตุผลออกมาชี้แจง ร่วมกับการลงมือปฏิบัติให้ผู้อื่นสามารถเห็นความจริงได้ไม่ยาก แม้อาจต้องใช้

เวลาบ้าง ไม่ว่ามากหรือน้อย ย่อมมีความอดทนที่จะต่อสู้กับความเหน็ดเหนื่อย

ถ้าผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นการค้ามีคุณสมบัติดังกล่าวอยู่ในรากฐานจิตใจ แม้คิดทำจากจุดเล็ก ๆ ซึ่งตนมีความพร้อม ไม่ว่าจะเป็นเงินทุน ที่ดิน วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอื่น ๆ เท่าที่สามารถหาได้ โดยไม่ต้องสร้างเงื่อนไขให้มีหนี้สินผูกพันจากที่อื่น ย่อมสามารถมุ่งไปสู่ความสำเร็จและช่วยให้เกิดความมั่นคงยั่งยืนได้ด้วย

ข้อเสียเปรียบ ซึ่งการปลูกกล้วยไม้เพื่อสนองความต้องการของตลาดภายในประเทศ อันควรจะเน้นความสำคัญของคนทั่วไป สู่อิทธิพลตลาดต่างประเทศ ซึ่งดูดเอาของคุณภาพดีไปหมด น่าจะได้แก่การที่ผู้ปลูกกล้วยไม้ ไม่สามารถมองเห็นความสำคัญของบทบาทในด้านการริเริ่มร่วมกับการส่งเสริม จึงนำด้านนี้ไปปล่อยให้ด้านราชการ หรือไม่ก็ด้านสมาคม ซึ่งบนพื้นฐานสังคมลักษณะนี้ ย่อมมีกลุ่มอิทธิพลที่เห็นแก่ตัวและบริวารเข้าไปครอบครองอย่างเห็นได้ชัดเจน

จึงสรุปประเด็นสำคัญไว้ ณ โอกาสนี้ว่า หลักการผลิตถึงการจัดการและการค้า เริ่มต้นจากระดับพื้นดินสู่อากาศโดยมีรากฐานหยั่งลงสู่ใต้ผิวพื้นดินลึกซึ้งยิ่งขึ้น ย่อมนำไปสู่ความสำเร็จทางการค้า ทั้งระยะสั้นและระยะยาวร่วมกัน เมื่อใดคิดข้ามขั้นตอน ความโลภย่อมนำไปสู่ผลเสียหายในที่สุด ไม่ว่าเร็วหรือช้า แง่คิดมุมมองนี้ ผู้เขียนใคร่ขอฝากไว้กับผู้ปลูกกล้วยไม้รุ่นใหม่ ซึ่งคิดจะทำเป็นการค้าต่อไปในอนาคต

ผู้ปลูกกล้วยไม้เพื่อการค้าในประเทศควรปฏิบัติอย่างไร

ดังได้กล่าวแล้วว่า ทรรศนะในการมองตลาดการค้า ควรมีสองด้าน นอกจากนั้นควรรู้ว่าด้านไหนน่าจะมีความสำคัญกว่าอีกด้านหนึ่ง เนื่องจากเป็นพื้นฐานความมั่นคงทางการค้าในระยะยาว ซึ่งแท้จริงแล้ว หมายถึงด้านการคิดริเริ่มและส่งเสริมเผยแพร่ข้อมูลของผลผลิต ซึ่งในตลาดอาจไม่เคยรู้จักคุ้นเคยมาก่อน

ดังนั้น บนพื้นฐานอุดมการณ์ซึ่งสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมจากรากฐานที่เปิดกว้าง จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่หวังความเจริญทางการค้า

อนึ่ง ถ้ามองเห็นความสำคัญของท้องถิ่นจริง ย่อมมุ่งเป้าหมายในการทำงานร่วมกันลงสู่ระดับล่าง มากกว่าการให้ความสำคัญแก่ด้านบน เพื่อหวังสร้างรากฐานคน ผู้สนใจให้มีความแข็งแรงมากขึ้น

ดังได้กล่าวไว้แล้วเป็นช่วง ๆ ว่า ทุกสิ่งควรเกิดจากรากฐานความคิดที่อิสระ ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกจุดจึงควรเปิดใจกว้างเข้าหากัน ช่วยให้สามารถรู้เหตุรู้ผล ทำให้ผู้ที่ร่วมกันทำงาน ปฏิบัติอย่างมีความสุข

กิจกรรมการจัดแสดงพันธุ์ไม้ นับเป็นกุญแจดอกหนึ่งของงานส่งเสริม แต่ก็หาใช่ว่าบุคคลผู้เกี่ยวข้องในแต่ละจุด จะสร้างเงื่อนไขผูกติดไว้ลักษณะนี้ไม่ หากสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า

บทนำ

การผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า กับการปลูกกล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรมเพื่อตัดดอกเป็นการค้า ถ้ามองภาพเฉพาะหน้า อาจเป็นคนละพื้นฐาน แต่ถ้ามองสานถึงกันอย่างมีเหตุและผลย่อมพบความจริงว่าทั้งสองทางมีกระแสเชื่อมโยงถึงกัน

หวนกลับไปพิจารณาย้อนหลังไปยังช่วงเวลาประมาณ 50 ปีมาแล้ว หากมองที่การขายต้นกล้วยไม้ จะพบความจริงว่า มีการเก็บรวบรวมกล้วยไม้จากป่าส่งไปขายให้คนต่างชาติ ส่วนการค้าขายกันเองภายในประเทศระหว่างนั้น เท่าที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่ การที่พ่อค้าขายต้นไม้ซึ่งมักซ่อนตัวอยู่ในสาขาอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง สั่งต้นกล้วยไม้ลูกผสมสำเร็จรูปจากต่างประเทศ เข้ามาขายคนมีเงิน ปลูกเล่นเป็นเจ้าของ ซึ่งคนมีเงินกลุ่มนี้ก็มีการค้าขายต้นกล้วยไม้ร่วมด้วย แต่ซ่อนอยู่เบื้องหลังการปลูกกล้วยไม้เป็นงานอดิเรก

อีกด้านหนึ่ง ในแหล่งที่มีกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติเกิดร่วมท้องถิ่นค่อนข้างมาก เช่น ในจังหวัดภาคเหนือ ก็พบความจริงว่า ชาวบ้านสนใจนำกล้วยไม้มาปลูกและใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ยิ่งในถิ่นซึ่งห่างความเจริญทางวัตถุ ทำให้ท้องถิ่นอยู่อย่างสงบ และมีความเป็นธรรมชาติ มีการนำต้นกล้วยไม้จากป่ามาขายและซื้อกันในสภาพที่เรียบง่าย ผู้เขียนได้พิจารณาเห็นว่า น่าจะถือเป็นการแลกเปลี่ยนเผยแพร่มากกว่า แต่ใช้เงินเป็นสื่อ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ซื้อสามารถปรับความต้องการได้อย่างอิสระ

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่กล่าวมาแล้ว น่าจะช่วยให้สรุปไว้ในชั้นต้นก่อนว่า ความเจริญทางการค้าต้นกล้วยไม้ เกิดจากการค้าระหว่างประเทศ แต่เริ่มต้นด้วยการค้าต้นกล้วยไม้ซึ่งเก็บจากป่าเป็นแกนนำ ส่วนการนำต้นกล้วยไม้ซึ่งผสมเสร็จจากต่างประเทศเข้ามาขายให้คนไทย ถือเป็นระบบที่ก่อให้เกิดผลเสียเปรียบในเชิงการค้าอย่างเห็นได้ชัด

หลังจากช่วงนั้นไม่นาน สิ่งที่ติดตามน่าจะได้แก่ การเก็บต้นกล้วยไม้ใน**สกุลรองเท้านารี (*Paphiopedilum*)** จากป่า ไปส่งขายให้ฝรั่งในกลุ่มประเทศเขตยุโรปตะวันตก นำไปปลูกทำต้นไม้กระถางประดับตามอาคารบ้านเรือนและร้านค้าอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ดังได้กล่าวไว้ในช่วงต้น ๆ แล้วภายใต้หัวข้อเรื่อง **การค้ากล้วยไม้ที่ใช้วิธีเก็บจากป่าส่งขายต่างประเทศ**

ซึ่งช่วงนั้นเน้นที่ **รองเท้านารีคางกบ (*Paphiopedilum callosum*)** เนื้อหาสาระจากเรื่องนี้ อาจหาอ่านได้จาก ข่าวสารสมาคมกล้วยไม้แห่งประเทศไทย ปีที่ 3 ฉบับที่ 2 เดือนเมษายน 2542 อีกทางหนึ่ง

เริ่มงานค้นคว้าวิจัยระดับปูพื้นฐานและนำความรู้ออกเผยแพร่

ช่วงก่อนปี พ.ศ. 2495 แม้คนที่สนใจนำกล้วยไม้มาปลูก นอกจากคนท้องถิ่นซึ่งปลูกแบบธรรมชาติดังได้กล่าวไว้แล้ว คนกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งมีฐานะทางการเงินดีในกรุงเทพฯ ปลูกกล้วยไม้เป็นของเล่น โดยที่มีการปิดบังความรู้ไว้ใช้เป็นเครื่องมือสร้างความโดดเด่นให้กับตัวเอง

ต่อไปนี้ ผู้เขียนคงต้องขออภัยที่นำเอาเรื่องราวของตัวเองมากล่าวถึง เพราะตามสภาพที่เป็นจริง ตนเป็นผู้นำในการปฏิบัติ **เดินทวนกระแสเก่า** จากความรู้สึกที่ไม่เห็นด้วยกับการกระทำของกลุ่มบุคคลรุ่นนั้น จึงได้เริ่มทุ่มเททั้งกายและใจ ทำงานค้นคว้าหาความรู้เรื่องกล้วยไม้อย่างจริงจัง จากรากฐานที่อิสระ โดยตั้งปณิธานไว้อย่างแน่วแน่ว่า จะนำความรู้ที่ได้รับออกเผยแพร่สู่สาธารณะชน อย่างปราศจากกรอบใด ๆ ทั้งสิ้น

จากสภาพที่ไม่มีเงินสนับสนุนกลับทำให้เริ่มต้นงานค้นคว้าวิจัยจากเทคโนโลยีระดับพื้นดินขึ้นมาได้ ช่วยให้ความรู้สามารถหยั่งรากลงอย่างลึกซึ้ง และเริ่มต้นเผยแพร่ความรู้จากการให้บริการฝึกอบรม ออกรายการโทรทัศน์ในปีแรกที่ประเทศไทยจัดตั้งสถานีโทรทัศน์เมื่อปี พ.ศ. 2497-2498

ด้วยมีเจตนาที่จะได้เห็นคนไทยใช้กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติจากท้องถิ่น นำมาคัดพันธุ์ผสมพันธุ์เพื่อหวังประโยชน์ในด้านจิตใจและการค้า แทนที่จะเก็บพันธุ์กล้วยไม้จากป่าส่งไปขายให้อีกฝ่ายหนึ่งทำประโยชน์ แล้วส่งกลับมาขายเอาเงินจากคนไทย แต่ช่วงนั้น การปฏิบัติดังกล่าว ก็ไม่อาจสู้อิทธิพลจากภายนอกได้ โดยสังเกตเห็นว่า การสั่งซื้อต้นกล้วยไม้จากต่างประเทศยังคงดำเนินต่อมา โดยมีคนไทยให้ความสนใจสมัครเป็นลูกค้าเพิ่มมากขึ้น แม้การเผยแพร่ความรู้ซึ่งเน้นการผสมพันธุ์และเพาะเมล็ด รวมทั้งเทคนิคการปลูก จะมีการให้อย่างเปิดเผยเต็มที่

โชคเข้าข้างผู้ที่มีความเพียรพยายามสูง

แม้จะพบภาพดังกล่าว แต่ผู้เขียนก็ไม่เคยรู้สึกท้อถอยแต่อย่างใด คงมุ่งมั่นปฏิบัติต่อมาอย่างแน่วแน่ จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่ง กลุ่มคนที่อยู่บนพื้นฐานอำนาจรัฐ เริ่มพิจารณาเห็นว่า การสั่งต้นกล้วยไม้เข้ามาในประเทศทำให้เกิดการสูญเสียเศรษฐกิจ แต่จริง ๆ

แล้ว การปลูกกล้วยไม้ถูกมองลึกลงไปกว่านั้นว่า เป็นการทำลายเศรษฐกิจของประเทศ

หลังจากอำนาจรัฐสั่งตั้งกำแพงภาษีปิดกั้นการนำต้นกล้วยไม้เข้าประเทศ กลับเป็นโชคดีของเรา เพราะทำให้คนเริ่มหันมาสนใจความคิดซึ่งได้นำเสนอไว้แล้วมากขึ้น

จึงทำให้การค้าต้นไม้ จากผลงานผสมพันธุ์โดยคนไทยเริ่มต้นเกิดขึ้น แต่ก็ยังเน้นนำต้นกล้วยไม้ซึ่งเป็นผลงานผสมจากต่างประเทศมาผสมต่อยอดมากกว่า แทนที่จะเจาะลึกลงไปถึงสิ่งซึ่งเป็นพื้นฐานของเราเองอย่างแท้จริง แม้บางชนิดอาจเกิดจากผลการผสมโดยใช้พันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติของท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม หลังจากมีการเจริญเติบโตของการผสมและเพาะเมล็ดจากพันธุ์ธรรมชาติ แม้บางชนิดอาจเป็นการผสมระหว่างพันธุ์ธรรมชาติกับพันธุ์ที่เป็นผลงานผสมจากต่างประเทศมาก่อน

นอกจากนั้น ธรรมชาติยังมีส่วนเข้ามาร่วมกำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยเหตุที่โอกาสในการผสมเท่าที่เป็นมาแล้วจากมุมแคบ ๆ เริ่มมีข้อจำกัดมากขึ้น จึงทำให้มีการผสมข้ามสกุล เพื่อหวังที่จะได้กล้วยไม้ลูกผสมซึ่งมีลักษณะแปลกใหม่มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การค้าต้นกล้วยไม้ที่เก็บมาจากป่าก็ยังคงดำเนินเรื่อยมา แต่มีการแยกออกเป็นสองทาง ทางหนึ่งมีคนกลางรวบรวมส่งไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ส่วนอีกทางหนึ่งคนไทยด้วยกันเองซื้อไปปลูกบนพื้นฐานความรัก ซึ่งคนกลุ่มนี้คือความหวังในการอนุรักษ์อย่างสำคัญ

แต่คนในด้านถืออำนาจรัฐขาดการรู้จริง ถัดมาจึงปิดกั้นทั้งหมด ทำให้ด้านที่ควรจะเป็นความหวังในการอนุรักษ์ต้องถูกทำลายไปด้วย นอกจากนั้น ยังก่ออุปสรรคให้กับโครงการผสมพันธุ์เพื่อพัฒนาพันธุ์เป็นการค้า โดยเฉพาะการค้าต้นกล้วยไม้ซึ่งเกิดจากการผสมเกสรและเพาะเมล็ด ที่ควรจะสร้างขึ้นมาจากพันธุ์พื้นฐานของท้องถิ่น ส่วนด้านที่ขายต้นพันธุ์จากป่าออกไปสู่ต่างประเทศ ซึ่งโดยทั่วไปมักกระทำชนิดละมาก ๆ ยังคงรู้จักหลบหลีกช่องทางอำนาจ ช่วยให้สามารถดำเนินการต่อมาได้ แม้อาจพบกับปัญหาหนักมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ถ้าสามารถมองเห็นปัญหาได้ลึก ย่อมพบความจริงว่า การค้าต้นกล้วยไม้ มีการดำเนินมาในลักษณะตัวใครตัวมัน แม้บางรายจะเสนอสินค้าไว้ในรายการอย่างหลากหลาย โดยที่บางชนิด ผู้เสนอไม่มีอยู่ในครอบครอง หลังจากได้รับการสั่งซื้อจะไปนำมาจากที่อื่นแต่ก็เป็นการประสานกันในด้านผลประโยชน์แทนที่จะมีรากฐานหยั่งลงลึกซึ้ง

เราจึงพบความจริงว่า บางครั้งมีการส่งต้นกล้วยไม้ลูกผสมซึ่งไม่ตรงตามชื่อที่ระบุไว้ บางครั้งพบชื่อกล้วยไม้ในรายการสินค้า ซึ่งไม่ปรากฏในทะเบียนกล้วยไม้ลูกผสมของสากล เพราะผู้เสนอตั้งชื่อเอาเอง บางครั้งก็มีการรับเงินมาแล้ว แต่ส่งกล้วยไม้ไปไม่ครบ

ถ้วนตามข้อตกลง และบางครั้งรับเงินมาแล้วไม่ส่งสินค้าเลย จนทำให้ต้องปิดกิจการไปในที่สุด แต่ก็มีบางรายที่ล้มไปแล้วกลับลุกขึ้นมาใหม่ โดยตั้งชื่อบริษัทใหม่ต่อไปอีก

เปิดพื้นที่ตลาดการค้าต้นกล้วยไม้อย่างต่อเนื่อง

การจะมีโอกาสเปิดตลาดการค้าได้ ผู้ดำเนินการควรได้รับแรงศรัทธาสูงจากคนในพื้นที่ซึ่งเป็นตลาด ผู้เขียนได้รับแรงศรัทธาจากคนในหลายแหล่งของโลก ช่วยให้ตนมีโอกาสศึกษาหาข้อมูลในเชิงการค้าจากคน และการปลูกกล้วยไม้ในแหล่งเหล่านั้น เพื่อนำกลับมาถ่ายทอดสู่คนท้องถิ่น

กับอีกด้านหนึ่ง การได้รับเชิญไปบรรยายเผยแพร่ความรู้ ช่วยให้ตนมีโอกาสนำข้อมูล ซึ่งเป็นผลงานผสมและพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ท้องถิ่น ไปเผยแพร่ในลักษณะผสมผสานไปกับศิลปะในการบรรยาย

หลักสำคัญอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งช่วยให้งานส่งเสริมเผยแพร่เข้าถึงตลาดอย่างได้ผลมาก คือสภาพแวดล้อมธรรมชาติของพื้นที่ซึ่งเป็นเป้าหมายการค้า ซึ่งควรจะคล้ายคลึงกันกับสภาพแวดล้อมของประเทศซึ่งเป็นแหล่งผลิต กับอีกสิ่งหนึ่งคือ การแสดงออกที่เปิดใจกว้างและละเอียดอ่อน ช่วยให้สามารถเข้าถึงจิตใจคนอย่างลึกซึ้ง

ความจริงแล้ว **คุณสมบัติดังกล่าวร่วมกับพฤติกรรมในการส่งเสริม น่าจะเกิดจากกลุ่มบุคคลผู้มีผลประโยชน์โดยตรงเอง** แทนที่จะขึ้นอยู่กับผู้เขียนซึ่งมิใช่ผู้ค้าแต่อาศัยที่ตนเป็นคนสนใจศึกษาหาความรู้รอบด้านรวมทั้งด้านการค้าด้วย แต่กลับพบว่า ผู้ค้าบางคนมีพฤติกรรมทำลายสิ่งซึ่งได้สร้างสรรค์ไว้ให้ ดังเช่นที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่างไว้แล้ว

หากติดตามการเปลี่ยนแปลงต่อมาอีก ควรจะพบความจริงว่า ผู้ผลิตผู้ค้ากล้วยไม้ที่เคยเจริญเติบโตขึ้นมาในอดีต ในที่สุดก็ค่อย ๆ เงียบหายไปทีละรายสองราย กล้วยไม้ที่เคยปรากฏเป็นผลงานดีเด่น กลับถูกชนต่างชาติซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นตลาดใหญ่ทางการค้ากล้วยไม้ลูกผสมจากไทย นำไปใช้แสดงผลงานต่อ และใช้เป็นเครื่องมือสร้างความโด่งดังทางการค้าให้กับตัวเอง

คงต้องหวนกลับมาพิจารณาถามตัวเองว่าเกิดอะไรขึ้นกับการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทย ในช่วงที่ผ่านพ้นมาแล้ว?

ผู้ที่ค้นพบความจริงและยอมรับสภาพ ย่อมมีโอกาสมองเห็นจุดเกิดใหม่ได้ไม่ยาก ไม่ว่ามีมากหรือน้อย และเกิดจากจุดเล็กแค่ไหน ดังเช่นที่เคยกล่าวไว้ว่า ความหวังเรื่องนี้อยู่ที่คนรุ่นใหม่ ซึ่งน่าจะหมายถึงรอบใหม่ทางความคิด โดยเหตุที่กล้าเดินทวนกระแสมากกว่าความใหม่เพียงแค่รอบการเกิดของชีวิตเท่านั้น

การกระจายรูปแบบการค้าต้นกล้วยไม้

ดังได้กล่าวไว้แล้วในช่วงแรกว่า การค้าต้นกล้วยไม้ของไทย เริ่มจากการเก็บต้นกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติจากป่าท้องถิ่นส่งไปขายชนต่างชาติ และสั่งซื้อกล้วยไม้ลูกผสมซึ่งเป็นผลผลิตจากต่างประเทศ เข้ามาขายให้คนไทยในกลุ่มผู้มีฐานะดี เพื่อนำมาปลูกเล่น

ผลจากการพัฒนาเท่าที่ได้กล่าวมาแล้วอย่างมีขั้นตอน ช่วยให้เกิดการกระจายรูปแบบผลผลิตเด่นชัดมากขึ้น **การจัดตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืชแบบวิทยาศาสตร์โดยประชาชนเพื่อบริการสู่ประชาชน เกิดขึ้นจากวงการกล้วยไม้ก่อนเรื่องอื่น** ซึ่งจะขอนำรายละเอียดมากล่าวเน้นเรื่องนี้โดยเฉพาะ ในภายหลัง

ช่วงนี้ ใคร่ขอชี้ให้เห็นว่า การจำหน่ายต้นกล้วยไม้บนพื้นฐานการพัฒนา ในช่วงแรกเริ่มจากการขายกล้วยไม้ที่ได้จากการเพาะเมล็ด และปลูกไว้ในกระถางหมู่ (community pot) เนื่องจากในช่วงนั้น มาตรการในการจำหน่ายต้นกล้วยไม้ขนาดเล็ก ยังคงใช้กระถางหมู่อย่างเดียว ซึ่งหมายถึงช่วงที่ออกจากขวดเพาะแล้ว นำลูกผสมชนิดเดียวกันลงปลูกรวมกันในกระถางปากกว้างประมาณ 4 นิ้วฟุต กระถางละ 25-30 ต้น จนกระทั่งสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและเจริญแข็งแรงถึงระดับหนึ่ง

ปกติ กล้วยไม้ลูกผสมจากพ่อแม่เดียวกัน หลังจากออกดอกแล้วจะพบว่า มีลักษณะไม่เหมือนกัน ครั้นจะซื้อต้นที่เห็นดอกแล้ว ถ้ามีความสวยงามเหนือต้นอื่นย่อมต้องมีราคาสูง จึงทำให้บางคนลงทุนซื้อทั้งกระถางหมู่ แม้อาจต้องเสี่ยง แต่ถ้าได้ต้นที่ให้ดอกสวยเด่นเพียงต้นเดียวก็คุ้มค่า

บางคนรอจนกระทั่งผู้ปลูกในกระถางหมู่ เลี้ยงไว้ให้โตถึงอีกระดับหนึ่ง และแยกลงปลูกในกระถางเดี่ยว แต่ยังไม่เห็นดอกซึ่งราคาต่อต้นย่อมสูงมากขึ้น ถ้ามีเงินจำกัด ย่อมซื้อได้น้อยต้นลงไปอีก

การซื้อขายต้นกล้วยไม้ลักษณะนี้ อาจเรียกว่า เป็นการซื้อขายแบบกันเองหรือเป็นการซื้อขายตามสะดวก โดยไม่มีการจัดระบบเป็นอุตสาหกรรม แต่ก็หาใช่ว่าจะเป็นเรื่องไม่ดี หากควรเข้าใจว่า คือกระบวนการผลิตการค้าในช่วงเริ่มต้น เพื่อการเรียนรู้รวมทั้งหารายได้ขั้นพื้นฐาน

กระบวนการผลิตการค้ากล้วยไม้ลักษณะนี้ มีพื้นฐานมาจากแรงงานในครอบครัวหรือแรงงานในยามว่างซึ่งนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ในช่วงที่วงการกล้วยไม้ของฮาวายยังฟื้นฟูก็มีการผลิตการค้ากล้วยไม้ลักษณะนี้เป็นพื้นฐาน แม้ว่ามีการเติบโตขึ้นมาจนถึงขั้นมีสวนกล้วยไม้รายใหญ่ในรูปอุตสาหกรรมแล้ว ถัดมาช่วงหลัง ๆ จึงมีการผลิตลูกกล้วยไม้ในกระถางหมู่ส่งออกขายในตลาดต่างประเทศ โดยกำหนดมาตรฐานไว้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้ที่สั่ง

ซื้อส่วนใหญ่เป็นสวนกล้วยไม้ที่ต้องการนำไปปลูกเพื่อจำหน่ายต่อไป

ผู้เขียนยังจำได้ดีว่าช่วงนั้น ตนเดินทางผ่านฮาวายไปร่วมกิจกรรมการประชุมในแผ่นดินใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ทางฮาวายได้ให้การรับรองนำชมแหล่งผลิตกล้วยไม้ ทำให้พบความจริงว่า บางรายมีเรือนกล้วยไม้ขนาดเล็ก แต่เก็บรวบรวมพ่อแม่พันธุ์เอาไว้อย่างหลากหลาย หลังจากผสมและเพาะเมล็ด จนกระทั่งนำออกจากขวดแล้ว ได้จัดมุมหนึ่งไว้เป็นที่ปลูกลูกกล้วยไม้ในช่วงแรก ๆ หลังการนำออกจากขวด

นอกจากนั้น ยังดัดแปลงห้องขนาดเล็กในบริเวณหลังบ้าน ทำเป็นห้องเพาะเมล็ดกล้วยไม้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ผลงานจากสวนกล้วยไม้แบบนี้ เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางจนถึงเมืองไทย สิ่งที่กล่าวมาทั้งหมด ถือเป็นแบบอย่างของการประหยัดแต่ผลผลิตมีคุณภาพ เหมาะสำหรับใช้ในบรรยากาศทางสังคมและธรรมชาติของประเทศเขตร้อน ซึ่งควรจะใช้เวลาและแรงงานแบบผสมผสาน ซึ่งมีผลทั้งในด้านการลดต้นทุนและพัฒนาคุณภาพผลผลิต ต่อมาถึงช่วงหนึ่ง ผลจากงานส่งเสริมทำให้พบว่า มีสวนกล้วยไม้ลักษณะนี้เกิดขึ้นในเมืองไทย บางแห่งเกิดในต่างจังหวัดด้วย

นอกจากนั้น ช่วงหลัง ๆ กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติหลายชนิดเริ่มหายาก ทำให้มีราคาสูงขึ้น ประกอบกับความต้องการของตลาดเริ่มมีมากขึ้นอย่างสอดคล้องกัน จึงมีผู้สนใจผสมเกสรกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ นำมาเพาะเมล็ด และนำลูกกล้วยไม้มาปลูก รวมทั้งให้บริการทางการค้าร่วมด้วย

อย่างไรก็ตาม หากมองได้ลึกซึ้งถึงเงื่อนไขที่แฝงอยู่ในรากฐานคนไทยส่วนใหญ่ น่าจะพบความจริงว่า ผู้ที่สนใจนำมาปลูกเพราะความรู้สึกชื่นชม กับผู้ที่นำเมล็ดมาเพาะเพื่อหวังค้าขายให้ต่างประเทศ คนในกลุ่มหลังน่าจะมีจำนวนมากกว่ามาก

อนึ่ง ผลงานส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการปลูกการขยายพันธุ์กล้วยไม้ได้เกิดห้องปฏิบัติการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ในระบบ**บริการแบบ ศูนย์รวม** หรืออาจกล่าวว่า **บริการสาธารณะ** ขึ้นโดยเฉพาะ

ในที่สุด เครือข่ายการมาใช้บริการ ได้กระจายออกไปสู่นอกประเทศอย่างกว้างขวาง การผลิตลูกกล้วยไม้ภายในขวดเพื่อการค้าเริ่มเกิดขึ้นและการขยายขอบข่ายกว้างขวางออกไป ทำให้ลูกกล้วยไม้ในขวดเพาะจำหน่ายภายในประเทศ รวมทั้งสนองความต้องการในการสั่งซื้อจากต่างประเทศด้วย

มาถึงช่วงหลัง ๆ ผลจากแนวคิดและการวางแผนงานส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ รวมทั้งการปฏิบัติที่มีการเปิดเผยความรู้สู่มุมกว้างจากทุกด้าน เป็นผลให้การผลิตการค้าต้นกล้วยไม้ มีการกระจายกว้างขวางออกไป ดังจะพบความจริงว่า มีผลิตผลตั้งแต่ขนาดเล็กถึง

ขนาดรุ่น รวมถึงผลิตผลซึ่งยังอยู่ภายในขวด จากห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้

นอกจากนั้น ในด้านเทคโนโลยี ยังได้รับการปรับเปลี่ยนรูปแบบและวิธีการ เพื่อลดต้นทุนการผลิต ทั้งในด้านการใช้วัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่นรวมทั้งประหยัดแรงงานในการปฏิบัติ แต่สามารถรักษาคุณภาพไว้ได้อย่างชัดเจนด้วย

ดังจะพบตัวอย่างได้ จากการละเว้นปลูกลูกกล้วยไม้ในกระถางหมู่ ซึ่งต้องใช้ทั้งวัสดุในการปลูกและแรงงานมาก หันมาปลูกลงกระบะโดยแทบไม่ต้องใช้อะไรเลย แต่ปรับสภาพอย่างอื่น เช่น ปรับการให้น้ำ ให้ร่มเงา รวมทั้งเก็บไว้ในสภาพที่มีลมโกรกน้อย ๆ ถ้ามีการสั่งซื้อลูกกล้วยไม้ขนาดเล็กตามมาตรฐานกระถางหมู่ ก็สามารถจัดให้ได้ทั้งขนาดและจำนวนต้นตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

สรุปแล้ว สิ่งเหล่านี้มีกุญแจที่นำไปสู่ความสำเร็จอยู่เพียงดอกเดียวคือ การปรับความคิดโดยไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบของผู้วางแผน รวมทั้งกำหนดวิธีปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องได้อย่างสอดคล้องกันกับเหตุผล

กระแสเชื่อมโยงระหว่างการค้าต้นกับการค้าดอกบนพื้นฐานการผลิตการค้าต้นกล้วยไม้

ระบบการปลูกการค้าต้นกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรม เริ่มเกิดขึ้นจากปัจจัยที่เจริญเติบโตขึ้นมาอย่างมีเหตุมีผลสานถึงกันหมด มีการผลิตต้นกล้วยไม้จากการผสมเกสรและเพาะเมล็ด จากกล้วยไม้แต่ละชนิดเป็นปริมาณมากขึ้น นอกจากนั้น ยังมีการกำหนดมาตรฐานแต่ละขนาดที่สัมพันธ์กันกับการกำหนดราคา

ผู้เขียนได้เคยเขียนไว้ในหัวข้อเรื่อง **รากฐานผู้ปลูกกล้วยไม้ขายต้น กับผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกที่เคยแยกกันอยู่ หวนกลับมาเชื่อมโยงถึงกัน** เกิดจากประสบการณ์ในการพัฒนาเท่าที่เป็นมาแล้ว แม้ช่วงเริ่มแรกจะพบว่า บุคคลสองกลุ่มนี้มีพื้นฐานมาจากคนละด้าน กลุ่มผู้ค้าต้น เคยใช้ต้นกล้วยไม้สนองความต้องการของผู้ปลูกกล้วยไม้ซึ่งค่อนข้างจำกัดตัวเอง แต่ผู้ปลูกกล้วยไม้ขายดอก เพื่อสนองความต้องการของตลาดกล้วยไม้ ซึ่งไม่มีกรอบจำกัดอยู่แต่เพียงดอกกล้วยไม้เท่านั้น

ช่วงต่อมา เริ่มมีการเชื่อมโยงถึงกัน โดยมีสัมพันธ์ถึงกันอย่างน้อยสองทางคือ ทางแรก เกิดจากการที่ผู้ปลูกกล้วยไม้เพื่อค้าต้นรวมทั้งผู้ซื้อต้นมาปลูก ซึ่งช่วงเริ่มแรก กล้วยไม้ลูกผสมแต่ละชนิดยังมีปริมาณน้อยมาก ทำให้มีราคาสูง

แต่ถ้ามองจากทรรศนะของผู้ปลูกกล้วยไม้เพื่อขายดอก อาจมีต้นใดต้นหนึ่งซึ่งมีลักษณะและคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการณ์นี้ ดังนั้น จึงอาจพิจารณาซื้อขายกันในราคา

สูง แต่นำมาขยายพันธุ์เพื่อให้มีปริมาณมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ นำเอา**การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ** หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า **ปั่นตา** เข้ามาใช้ทำให้ช่วยเพิ่มปริมาณได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้จึงเป็นสาเหตุหนึ่งซึ่งเป็นสื่อสัมพันธ์

กับอีกสาเหตุหนึ่ง น่าจะได้แก่การพัฒนาจากระบบการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการค้า สานถึงการปลูกกล้วยไม้ที่มีการผลิตต้นเป็นปริมาณมาก แต่นำทั้งต้นไปปลูกต่อให้มีดอกแล้วนำต้นที่มีดอกไปตั้งประดับภายในอาคารสถานที่ รวมทั้งในสวนซึ่งเรียกกันว่า **ใช้ทำต้นไม้กระถาง** ซึ่งจะต้องผลิตชนิดละมาก ๆ และทำเป็นระบบอุตสาหกรรม

ดังนั้น การรวมตัวกันบนพื้นฐานอุดมการณ์ ซึ่งสร้างประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมจากรากฐานที่เปิดกว้าง จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่หวังความเจริญทางการค้า

อนึ่ง ถ้ามองเห็นความสำคัญของท้องถิ่นจริง ย่อมมุ่งเป้าหมายในการทำงานร่วมกันลงสู่ระดับล่าง มากกว่าการให้ความสำคัญแก่ด้านบน เพื่อหวังสร้างรากฐานคนผู้สนใจให้มีความแข็งแรงมากขึ้น

ดังได้กล่าวไว้เป็นช่วง ๆ ว่า **ทุกสิ่งควรเกิดจากรากฐานความคิดที่อิสระ** ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกจุดจึงควรเปิดใจกว้างเข้าหากัน ช่วยให้สามารถรู้เหตุรู้ผล ทำให้ผู้ที่ร่วมใจกันทำงานปฏิบัติอย่างมีความสุข

กิจกรรมการจัดแสดงพันธุ์ไม้ นับเป็นกุญแจดอกหนึ่งของงานส่งเสริม แต่ก็หาใช่ว่าบุคคลผู้เกี่ยวข้องในแต่ละจุดจะสร้างเงื่อนไขผูกติดไว้กับงานลักษณะนี้ไม่ หากสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การกระจายความหลากหลายในระบบการผลิตเพื่อค้าต้นกล้วยไม้

การกระจายผลผลิตจากการค้าต้นกล้วยไม้ ก็เพื่อต้องการให้มีตลาดที่เปิดกว้าง จากหลักการนี้ ถ้าหันกลับมาพิจารณารากฐานการศึกษาของคนในประเทศเขตร้อน รวมทั้งคนไทยส่วนใหญ่มีแนวโน้มนิยมปลูกตามกัน เนื่องจากถูกอิทธิพลเงินและวัตถุครอบงำอย่างเห็นได้ชัด จึงทำให้เกิดปัญหา แม้คิดค้าขายมักมีโอกาสเจริญก้าวหน้าได้ยาก ดังจะพบความจริงว่า ธุรกิจการค้าสิ่งต่าง ๆ ภายในประเทศถูกอิทธิพลต่างชาติเข้ามาแทรกแซงอยู่ในพื้นฐานของระบบเป็นส่วนใหญ่

ในเรื่องการค้ากล้วยไม้ก็เช่นกัน แม้เริ่มจากรายเล็ก ๆ ส่วนใหญ่แล้ว โอกาสที่จะขายและสร้างความเจริญเติบโตขึ้นมาได้ ต้องเข้าไปอยู่ภายใต้อิทธิพลการค้ารายใหญ่ และรายใหญ่มักตกอยู่ภายใต้อิทธิพลการค้าจากชนต่างชาติ

แม้การสร้างความหลากหลายของสินค้า ซึ่งเป็นผลผลิตจะมีทางเป็นไปได้รวมสองทางด้วยกัน ทางหนึ่งเกิดจากการกำหนดโดยอิทธิพลการค้าจากชนต่างชาติ กับอีกทางหนึ่งเกิดจากการชี้นำ โดยการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ซึ่งแทรกไว้ด้วยแนวคิดเรื่องนี้ ซึ่งสังคมลักษณะนี้ มักเกิดจากตัวบุคคลผู้ที่มุ่งให้อย่างเสียสละซึ่งหาได้ยาก

แต่การที่ผลซึ่งเกิดขึ้น สืบเนื่องมาจากตัวบุคคล หลังจากบุคคลผู้นั้นผ่านพ้นไป ทุกสิ่งก็จะเริ่มต้นคืนสู่สภาพเดิม ดังจะพบความจริงได้จากวงการกล้วยไม้ของไทย เท่าที่ปรากฏเห็นภาพชัดเจนมากขึ้นในขณะนี้

เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว จึงพบความหลากหลายที่เกิดขึ้นในวงการกล้วยไม้ค่อนข้างชัดเจน มากกว่าสิ่งที่เกิดขึ้นกับผลผลิตการเกษตรอย่างอื่น ทำให้นำมาวิเคราะห์ปรากฏออกมาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาได้ดังนี้

เริ่มต้นจากการกระจายชนิดของกล้วยไม้ นับตั้งแต่การผลิตต้นกล้วยไม้ลูกผสมประเภทหนึ่งกับต้นกล้วยไม้พันธุ์แท้ ซึ่งหมายถึงกล้วยไม้ที่เก็บจากป่า นำมาผสมเกสรระหว่างชนิดเดียวกัน อีกประเภทหนึ่งอาจใช้การผลิตภายในสวนเดียวกันหรือแบ่งหน้าที่กันทำ ซึ่งหมายถึงการผลิตคนละสวน แต่ร่วมมือกันเป็นภาพรวมในด้านการค้า

ในด้านการค้าลูกผสม ควรใช้วิธีเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน แต่การปฏิบัติเมื่อสิ่งดังกล่าวผ่านพ้นมาถึงจุดนี้ น่าจะกระทำไปด้วยกัน จึงอนุญาตชี้แนะไว้เป็นหลักเกณฑ์ว่า **สิ่งใดที่ยังก้าวไปไม่ถึง ควรก้าวไปตามขั้นตอนอย่างมีเหตุมีผล ดังเช่นที่เป็นมาแล้วในอดีต ส่วนที่ผ่านมาแล้วและกระทำสำเร็จไปแล้ว ควรคิดกระทำร่วมกันไป หาใช่ได้ใหม่แล้วทิ้งของเก่าไม่**

ดังเช่นช่วงก่อน เคยปลูกและผสมพันธุ์กล้วยไม้แวนดาระหว่างชนิดต่าง ๆ ในสกุลแวนดาด้วยกันเอง ถัดมาจึงมีการผสมข้ามสกุล มีการผสมหลากสีหลากรูปลักษณะมากขึ้น มาถึงช่วงหลัง ๆ ยังมีการผสมข้ามระหว่างประเภทดอกใหญ่กับประเภทดอกเล็ก ๆ สืบต่อมาอีก

มาถึงช่วงนี้จึงน่าจะมีทั้งสิ่งที่เป็นผลจากการปฏิบัติมาแล้วในอดีต ร่วมกับสิ่งซึ่งเป็นผลเกิดใหม่อยู่ในภาพรวมของความหลากหลาย แต่กลับพบว่า มีการละทิ้งผลงานเก่า ๆ อย่างน่าเสียดายมาก

สะท้อนให้เห็นว่า เป้าหมายในการสร้างความหลากหลาย หาได้เกิดจากรากฐานที่ลึกซึ้งของผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าไม่ แต่เกิดจากอิทธิพลภายนอกมากกว่า

ในช่วงหลัง ๆ เมื่อผลประโยชน์ในด้านเงินรายได้ ได้สะท้อนภาพออกมา ปรากฏจากวงการค้ากล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรม ทั้งด้านการตัดดอกและการค้าต้นเพื่อนำไปใช้เป็นต้นไม้

ประดับในอาคารสถานที่ ซึ่งเน้นการค้าสู่ประเทศที่มีอิทธิพลทางเศรษฐกิจเหนือกว่า

ทำให้การสร้างความหลากหลายในด้านการค้าต้น มีการผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อจำหน่าย สู่วงการปลูกกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรม แต่ภายในรากฐานผู้ผลิตผู้ค้าซึ่งยึดติดอยู่กับอิทธิพลเงิน ก็ได้ทำให้การผลิตต้นกล้วยไม้ลูกผสมใหม่ ๆ ลดลงไปมาก เปลี่ยนมาเป็นการผลิตและค้าต้นในแนวทางอุตสาหกรรมตัดดอก และผลิตทำเป็นต้นไม้กระถาง ซึ่งมีเป้าหมายผลิตกล้วยไม้ชนิดเดียวกันเป็นจำนวนมาก ๆ

ปัญหาที่เกิดตามมาก็คือ การขาดต้นกล้วยไม้ลูกผสมรูปแบบใหม่ ๆ ที่จะเข้ามาใช้ทดแทนของเดิม ซึ่งควรจะมีกระแสสานถึงกันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งปัญหานี้น่าจะมีผลสอนให้รู้ว่าทุกสิ่งทุกอย่างระหว่างช่วงหนึ่ง หาใช่ควรมองเห็นสองด้านเท่านั้นไม่ หากควรใช้การมองอย่างมีเหตุมีผลสานถึงกัน และใช้ทรรศนะนี้เป็นฐานการมอง เพื่อผลสำเร็จในการผลิตร่วมกับการค้าด้วย

เมื่อกล่าวถึงประเด็นการกระจายความหลากหลายในระบบการผลิต บทนี้ได้กล่าวถึงแนวความคิดเพื่อกระจายผลผลิตในด้านการค้าต้น ส่วนดอกได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อของการค้าดอก ทั้งการกระจายภายในสวนและการกระจายส่วนที่อยู่ในโรงงานบรรจุหีบห่อ

พื้นฐานภาพรวมของการปลูกและการค้าต้นกล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรม

ทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลง และทุกสิ่งมีสองด้าน ไม่ว่าจะมองจากช่วงใดหรือมองจากมุมไหน ดังนั้น การมองจากความรู้ความเข้าใจลักษณะนี้ ควรมีอยู่ในรากฐานความคิดผู้ปลูกผู้ค้ากล้วยไม้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จทั้งในด้านชาวสวนและผู้ค้าซึ่งร่วมผลประโยชน์กัน

ระหว่างสองด้าน ด้านแรกเกิดจากผู้ปลูกซึ่งควรมีความคิดริเริ่ม หลังจากเกิดพันธุ์ไม้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเพื่อนำไปสู่ระบบการค้า ย่อมมีการนำไปขยายพันธุ์ และทันทีที่มีการเพิ่มปริมาณ ย่อมมีธรรมชาติซึ่งเกิดระบบอุตสาหกรรม ดังนั้น ถ้ามองที่รูปแบบย่อมรู้ได้ว่ามีสภาพเป็นปลายเหตุ

ผู้รู้ที่มาของพันธุ์ไม้และการเกิด ตลอดจนความเป็นมาของระบบเท่านั้น จะสามารถก้าวต่อไปได้อย่างมั่นคง แม้เกิดปัญหาเรื่องใดขึ้น ณ จุดใด ย่อมคิดแก้ไขให้สำเร็จลุล่วงไปได้ไม่ยาก สิ่งซึ่งกล่าวมานี้ถือเป็นแง่คิดเตือนสติ ให้ผู้ปลูกและผู้ค้ากล้วยไม้พึงสังวรณ์ไว้ให้มาก

นับตั้งแต่เริ่มต้นขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณต้นกล้วยไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งภายในสวน

แม้แต่ละสวนอาจมีหลายชนิด ควรจัดระบบไว้อย่างเป็นระเบียบ โดยที่สามารถมองเห็นได้ทั้งสองด้าน เช่น จัดขนาดเดียวกัน อายุพอ ๆ กันไว้ด้วยกัน และรักษาความสม่ำเสมอทั้งในด้านขนาดต้น สภาพความสมบูรณ์ของแต่ละต้น

ซึ่งจะให้ได้ผลตามความต้องการ จำเป็นต้องควบคุมการปฏิบัติแต่ละจุดจากทุกด้าน อันเป็นปัจจัยร่วมกัน นับตั้งแต่การกำหนดช่วงเวลาในการปลูก การปฏิบัติรักษา ถ้าเริ่มจากวิธีขยายพันธุ์โดยการตัดแยก ก็ควรต้องคำนึงถึงเรื่องนี้ด้วย

แต่ก็หาใช่ว่าจะมองข้ามการจัดระบบบนพื้นฐาน ที่ให้ความสม่ำเสมอในด้านการจัดกลุ่ม ความสม่ำเสมอในด้านปริมาณและรูปแบบ ที่ช่วยให้การปฏิบัติรักษาและควบคุมมาตรฐานเป็นไปได้สะดวกและมีความรอบคอบ นอกจากนั้น ยังมีส่วนช่วยให้ความคาดหมายตามแผนและความต้องการทางการค้า สามารถตอบสนองโดยมีความแน่นอนสูงขึ้น

แต่ก็ควรมองและให้ความสำคัญกับอีกด้านหนึ่ง ซึ่งหมายถึง ความสนใจในการแสวงหาพันธุ์ใหม่บนพื้นฐานความหลากหลาย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างพันธุ์ใหม่รวมอยู่ด้วย ไม่ว่าจะทำเองภายในสวนหรือหาข้อมูลจากผลการปฏิบัติในสวนอื่น

ประเด็นความมากน้อยของจำนวนต้นกล้วยไม้ภายในกลุ่มซึ่งมีเป้าหมายอยู่ที่ตลาดการค้า ควรเกิดจากวงจรข้อมูลระหว่างความต้องการของตลาด กับการปรับปริมาณอย่างสอดคล้องกัน ประเด็นนี้น่าจะได้หาโอกาสออกไปสัมผัสตลาดอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลกลับมาใช้ปรับปริมาณการผลิต แต่ก็ควรกำหนดปริมาณให้เกินไว้เล็กน้อย เพื่อป้องกันการขาดมือ

หากเป็นต้นขนาดเล็กถึงขนาดกลาง ต้นที่เหลือจากการขายย่อมรวมเข้าไปกับต้นซึ่งต้องการปลูกไว้ เพื่อสนองความต้องการของตลาดที่ต้องการต้นขนาดใหญ่ ดังนั้น การเตรียมต้นขนาดเล็กไว้เพื่อการค้า จึงควรแยกออกเป็นสองหลักการ หลักการแรก เตรียมไว้เพื่อจำหน่ายให้ผู้ที่ต้องการซื้อต้นขนาดเล็กโดยตรง ส่วนอีกหลักการหนึ่ง เตรียมไว้เพื่อป้อนสู่ความต้องการต้นใหญ่กว่า ถ้ามีการจัดความแตกต่างด้านบนไว้หลายระดับ การกำหนดจำนวนจากต้นเล็ก ควรพิจารณารวมด้านบนไว้ด้วย และไล่จากด้านล่างขึ้นไปตามลำดับ

จากประสบการณ์เท่าที่ผู้เขียนนำตนเองคลุกคลี กับคนในวงการกล้วยไม้จากมุมกว้าง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่รากฐานความคิดมีอิสระมาตลอดชีวิต ช่วยให้มีโอกาสรู้ความจริงว่า โดยหลักจิตวิทยาร่วมกับสภาพของพันธุ์ไม้ ที่สนองประโยชน์แก่คนผู้นำกล้วยไม้มาปลูก ความนิยมเท่าที่พบปรากฏย่อมมีสองด้าน หากไม่สนใจซื้อหาต้นเล็ก ก็มักมุ่งมายังต้นที่เห็นดอกแล้ว

ผู้ที่สนใจปลูกต้นขนาดเล็ก โดยเฉพาะกล้วยไม้ลูกผสม ถ้าเป็นผู้ปลูกกล้วยไม้สมัคร

เล่น มักมีเหตุผลมาจากการซื้อหาได้ในราคาไม่แพง ถ้าต้องการต้นดีมีดอกสวยงามก็คงยอมเสี่ยง บางคนอาจซื้อหลายต้น โดยเหตุที่คิดว่าน่าจะมีโอกาสได้ต้นดีสักต้นหนึ่ง ส่วนที่เหลือก็อาจจำหน่ายต่อไป ให้ผู้เริ่มต้นปลูกใหม่เพื่อใช้ฝึกการปลูกปฏิบัติ

ส่วนผู้ที่นิยมซื้อต้นกล้วยไม้ที่เห็นดอกแล้ว และหวังจะได้ต้นที่ลักษณะดี มักเป็นคนมีเงินมาก บางรายก็ซื้อไปส่งเข้าประกวด ซึ่งคนกลุ่มนี้ขาดรากฐานการปลูกกล้วยไม้ที่ควรจะลึกซึ้ง จึงมักก้าวไปไม่ได้ไกล ในที่สุดก็จะได้รับความเสียหาย ดังที่เคยปรากฏเห็นเป็นตัวอย่างกันมาแล้ว

ส่วนอีกด้านหนึ่ง ผู้ที่นิยมหาซื้อต้นกล้วยไม้เห็นดอกแล้ว อาจมองเห็นโอกาสนำไปสู่ระบบอุตสาหกรรมตัดดอกเป็นการค้า หรือไม่ก็นำไปขยายพันธุ์เพื่อใช้ผลิตต้นกล้วยไม้จำหน่ายสู่ตลาดต้นไม้ซึ่งใช้ประดับอาคารสถานที่ เนื่องจากช่วงหลัง ๆ เริ่มมีกระแสเชื่อมโยงถึงกันมากขึ้น ซึ่งช่องทางนี้อาจผ่านคนกลางหรือถึงมือชาวสวนโดยตรง

มาถึงช่วงหลัง ๆ มีการจำหน่ายต้นขนาดรุ่นมากขึ้น ส่วนใหญ่ขายส่งไปตลาดต่างประเทศ ทำให้มีผู้สนใจซื้อกล้วยไม้ในขวด นำมาปลูกให้โตขึ้นมาถึงขนาดรุ่น เพื่อการณ์นี้ดังที่กล่าวกันว่า **รับจ้างขนต้นกล้วยไม้ขาย**

การผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อนำไปใช้เป็นไม้ประดับ

บทนำ

แนวคิดในการผลิตการค้าต้นกล้วยไม้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทำเป็นต้นไม้ตั้งประดับภายในอาคารสถานที่ อยู่บนพื้นฐานเดียวกันกับการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้าต่างกันเพียงรูปแบบในการใช้ประโยชน์ กล่าวคือ แทนที่จะนำดอกหรือช่อดอกไปจัดลงภาชนะตั้งประดับ กลับใช้ต้นที่กำลังมีดอก นำไปตั้งประดับภายในอาคารสถานที่ เช่น ภายในบ้าน โรงแรม ศูนย์การค้า ร้านอาหาร แม้การจัดประดับภายในสวน

ซึ่งการผลิตและให้บริการในลักษณะนี้จะเป็นไปได้ในมุมกว้าง จำเป็นต้องสร้างระบบอุตสาหกรรมไว้รองรับ ทั้งในด้านการผลิต การจัดการ และการค้า ดังนั้น การวางแผนการจัดการและการหาข้อมูลเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์รวมทั้งการส่งเสริมจึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญมาก

จุดเริ่มต้นและความเป็นมาของประเทศไทย ในการผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อใช้เป็นไม้ประดับ

พื้นฐานความคิดในการผลิต การจัดการ รวมถึงการใช้ประโยชน์จากต้นกล้วยไม้มีดอก ซึ่งนำไปใช้ตั้งประดับภายในอาคารสถานที่ ควรเกิดจากความรู้ความเข้าใจเช่นเดียวกับการปลูกกล้วยไม้ตัดดอก กล่าวคือ ควรมองเห็นภาพรวมของกล้วยไม้แต่ละต้นในสภาพที่เป็นจริง คล้ายกันกับช่อดอกกล้วยไม้ซึ่งจัดไว้ในภาชนะ

ดังนั้น พันธุ์กล้วยไม้ที่ใช้งาน จึงควรได้รับการพัฒนามาจนกระทั่งมีปริมาณมาก โดยผ่านระบบการขยายพันธุ์มาตามแนวทางเดียวกันกับกล้วยไม้ที่ใช้ปลูกตัดดอก ผิดกันแต่เพียงว่า ถ้ามีการส่งไปจำหน่ายในระยะไกล ยิ่งส่งข้ามประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องผ่านระบบการบรรจุหีบห่อและการขนส่ง รวมทั้งผ่านระบบการตรวจศัตรูพืช การส่งต้นที่กำลังมีดอกคงจะเป็นไปได้ยาก จึงจำเป็นต้องปลูกไว้จนกระทั่งมีขนาดใกล้ออกดอก แล้วจึงส่งไปปลูกให้ออกดอกในพื้นที่ซึ่งเป็นตลาด เพื่อจะได้ส่งออกสู่ตลาดได้โดยไม่ทำให้เสียหาย

ดังได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อเรื่อง **เด็นโดรเบียมปอมปาดัวร์ หวายลูกผสมผู้บุกเบิกระบบอุตสาหกรรมการค้าดอกกล้วยไม้ของประเทศไทย** จะเห็นว่า สมัยหนึ่งมีผู้สั่งกล้วยไม้

ลูกผสมชนิดนี้จากประเทศฝรั่งเศสมาปลูกเล่น เนื่องจากกล้วยไม้ชนิดนี้นิสัยเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติของประเทศไทยมาก จึงเจริญงอกงามและขยายพันธุ์ได้อย่างรวดเร็ว จนในที่สุด ได้รับการปรับเปลี่ยนมาเป็นกล้วยไม้ตัดดอกเข้าสู่ระบบอุตสาหกรรมทำเป็นการค้า

หลังจากการค้าดอกกล้วยไม้ ซึ่งในช่วงนั้นใช้หวายลูกผสมปอมปาดัวร์ชนิดเดียวเท่านั้น ได้เจริญเติบโตขยายใหญ่มากขึ้น ผู้เขียนจึงนำกลุ่มชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอก ไปสัมผัสตลาดดอกไม้ในยุโรปบางประเทศ ซึ่งเป็นผู้สั่งซื้อจากประเทศไทย ในยุคแรก เราได้ความคิดกลับมาอย่างหนึ่ง ซึ่งนำมาย้ำความสำคัญในประเด็นการตลาดดอกกล้วยไม้ของไทย คือ **เราจะมองกล้วยไม้เป็นกล้วยไม้ต่อไปอีกไม่ได้แล้ว** หากควรมองกว้างกว่านี้ว่า **ดอกกล้วยไม้คือดอกไม้ชนิดหนึ่ง** เนื่องจากพบว่า ผู้ซื้อสามารถพิจารณาเลือกซื้อดอกไม้ได้อย่างอิสระ ทั้งนี้และทั้งนั้น เพราะเหตุว่า ดอกกล้วยไม้อยู่ในตลาดเดียวกันกับดอกไม้ทั่วไป หลังจากกลับมาครั้งนั้นแล้ว มีผลทำให้ชาวสวนเริ่มคิดพัฒนาความหลากหลาย ทั้งสีสัน รูปลักษณะดอก และช่อดอก กว้างขวางมากขึ้น แทนที่จะปลูกหวายปอมปาดัวร์ตัดดอกอย่างเดียวเช่นแต่ก่อน

อย่างไรก็ตาม ดังได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องการขยายพันธุ์กล้วยไม้ ซึ่งปรากฏอยู่ในหนังสือกล้วยไม้เล่มพื้นฐานว่า *วัตถุประสงค์ในการขยายพันธุ์กล้วยไม้ชนิดใดชนิดหนึ่งนั้น มีสองประการเป็นอย่างน้อย ประการแรก เพื่อเพิ่มปริมาณ กับประการที่สอง เพื่อต้องการให้วัฏจักรชีวิตของกล้วยไม้แต่ละต้น ซึ่งกำลังใกล้จะหมดสภาพ หวนกลับมาเจริญงอกงามอย่างมีชีวิตชีวาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งประเด็นหลังนี้เอง แม้จะพบว่ากล้วยไม้ชนิดนั้นมีปริมาณมากพอแล้ว แต่ถ้าไม่ขยายพันธุ์ ก็ทำให้ตกอยู่ในสภาพเสื่อมโทรมไปอย่างเป็นธรรมชาติ*

ดังนั้น หลังจากปลูกหวายปอมปาดัวร์ตัดดอกแล้วระยะหนึ่ง จึงพบความจริงว่า ผลจากการปฏิบัติ ได้ทำให้หวายชนิดนี้มีปริมาณมากเกินความจำเป็นขึ้นเรื่อย ๆ

จาก*การเดินทางไปศึกษาตลาดกล้วยไม้ในยุโรปบางประเทศได้ทำให้เราต้องให้ความ*สนใจต้นไม้ดอกไม้ชนิดอื่น ๆซึ่งอยู่ในตลาดเดียวกันกับกล้วยไม้ด้วยช่วยให้ได้ข้อมูลกลับมาว่าการใช้ต้นไม้กระถางทำไม้ประดับในอาคารสถานที่ เช่น สับปะรดสี ไทร และยางชนิดต่าง ๆ กับทั้งยังมีต้นไม้ใบ ต้นไม้ดอก ซึ่งปลูกใส่กระถาง รูปร่างและขนาดต่าง ๆ ได้รับความนิยมนำมาใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ส่วนกล้วยไม้ที่ใช้ทำต้นไม้กระถางประดับอยู่ในสังคมยุโรป เท่าที่เห็นได้ชัดเจนในขณะนั้น ได้แก่ กล้วยไม้ลูกผสมในสกุลซิมบิเดียม มิลโทเนีย ออดอนโทรกลอสซัม ฟาแลนนอพซิส และรองเท้านารี เป็นต้น

หวนกลับมาพิจารณาสภาพการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกในประเทศไทย ซึ่งช่วงนั้นเน้น

การปลูกหวายปอมปาดัวร์อย่างเด่นชัดมาก เมื่อปริมาณต้นที่เกิดจากการขยายพันธุ์เพิ่มมากขึ้นจนกระทั่งเกินความต้องการ เราจึงเกิดความคิดที่จะส่งต้นไม้ชนิดนี้จำนวนหนึ่ง ไปทดลองปลูกในสภาพการปลูกของยุโรป เพื่อหวังที่จะทำเป็นต้นไม้กระถางขาย ให้ผู้สนใจนำไปใช้ประดับอาคารสถานที่

เราทราบดีว่า ควรจะต้องส่งต้นขนาดรุ่นที่ยังไม่ออกดอกไปปลูกในสวนที่นั่น ซึ่งจำเป็นต้องใช้เรือนกระจกเพื่อให้ออกดอกและพร้อมที่จะส่งออกขายในตลาดท้องถิ่น เพราะเหตุว่าเราไม่อาจส่งต้นมีดอกจากประเทศไทยไปได้ เนื่องจากมีปัญหาเกี่ยวกับการบรรจุหีบห่ออย่างสำคัญ

เราคิดได้ว่า เรื่องนี้คงต้องมีการตกลงร่วมมือกันระหว่างผู้ปลูกในประเทศไทย กับเจ้าของสวนซึ่งอยู่ในท้องถิ่นที่เป็นตลาด เนื่องจากมีผลประโยชน์ทางการค้าร่วมกัน หลังจากตกลงร่วมมือกันเรียบร้อยแล้ว เราจึงส่งต้นหวายปอมปาดัวร์ชุดแรกเป็นจำนวนประมาณ 100 ต้น ไปทำการปลูกเพื่อการศึกษาข้อมูลในทุกด้าน ทั้งในด้านเทคนิคในการปลูกและต้นทุนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ นอกจากนั้น ยังมีการส่งนักวิชาการจากประเทศไทยไปให้การแนะนำสังเกตการณ์ และหาข้อมูลร่วมด้วยอีกทางหนึ่ง

หลังจากเวลา 1 ปีให้หลัง จึงสามารถสรุปได้จากทั้งสองด้านว่า มีการใช้ต้นทุนสูงกว่าราคาจำหน่ายที่คาดไว้ แม้ไม่มากนัก แต่ก็น่าจะถือว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก เรื่องนี้เกิดขึ้นประมาณปี พ.ศ. 2518-2519

อย่างไรก็ตาม แม้ผลการศึกษาหาความรู้ครั้งนั้นอาจยังไม่ประสบผลสำเร็จ แต่อย่างน้อย ก็ได้ทำให้เกิดความคิดริเริ่มที่จะปรับเปลี่ยนจุดต่าง ๆ ซึ่งเชื่อว่าเป็นปัญหาร่วมด้วยต่อไปในอนาคต ซึ่งเรื่องนี้ผู้เขียนได้ให้ความสนใจนำมาคิดอยู่ตลอดเวลา

หลังจากนั้นมาไม่นานนัก ประเทศไทยก็เริ่มมีการนำเอาวิชาความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ มาปฏิบัติเป็นผลสำเร็จในวงการกล้วยไม้ และภาคเอกชนที่เราให้การสนับสนุนในการจัดตั้งห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อขึ้น เพื่อบริการสาธารณะแก่ผู้ปลูกกล้วยไม้ประมาณช่วงปี พ.ศ. 2522 นับเป็นการเปิดทางไปสู่อุตสาหกรรมการปลูกกล้วยไม้ ทั้งในด้านตัดดอกและผลิตต้นจำหน่าย เพื่อนำไปใช้ทำต้นไม้กระถางในอนาคตอย่างสำคัญ

เราพบความจริงว่า การขยายพันธุ์ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ มีผลทำให้ลูกกล้วยไม้ซึ่งเป็นผลิตผล สามารถเจริญงอกงามและมีความแข็งแรงสมบูรณ์ได้สัดส่วน ดีกว่าการตัดแยกลำท้ายซึ่งทำกันมาในอดีต โดยเฉพาะเกี่ยวกับหวายลูกผสม นอกจากนั้น การวางแผนผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อนำไปใช้ทำต้นไม้กระถาง ยังได้รับผลชัดเจนมากขึ้นในทุก ๆ ด้าน

ถัดจากนั้นมาถึงช่วงประมาณปี พ.ศ. 2524-2525 การพัฒนาการปลูกกล้วยไม้

หวายลูกผสม มีการเจริญเติบโตขึ้นที่ เกาะโอกินาวา อย่างชัดเจน แต่เกาะโอกินาวาไม่มีแหล่งผลิตขั้นพื้นฐาน ประกอบกับประสบการณ์ในการปลูกหวายลูกผสมบนเกาะนี้ได้ชี้ให้เห็นว่า ถ้าจะพัฒนาขึ้นมาสู่ระบบอุตสาหกรรมควรจะปลูกในเรือนกระจก นโยบายดังกล่าว ได้ถูกนำมาเชื่อมโยงกันกับระบบ และรูปแบบการผลิตกล้วยไม้หวายลูกผสมในประเทศไทยอย่างเหมาะสม ช่วยให้การผลิตในระดับพื้นฐานตกอยู่ในประเทศไทย

ส่วนการนำไปปลูกในเรือนกระจกก็เพื่อหวังที่จะให้เกิดดอกที่นั่น แล้วจึงนำทั้งต้นส่งตลาด อย่างไรก็ตาม การปลูกต่อยอดที่นั่นได้มาจากการนำไปใช้ประโยชน์สองทางด้วยกัน คือ ทางหนึ่ง นำต้นมีดอกไปใช้ทำต้นไม้กระถางตั้งประดับในอาคารสถานที่ หลังจากหมดสภาพแล้วก็ไม่คิดจะนำกลับมาปลูกต่อไปอีก เพราะมีต้นทุนสูงมาก ส่วนประการที่สอง มีการตัดดอกจำหน่ายด้วย แต่การจำหน่ายดอกจากที่นั่นมีต้นทุนสูงดังที่เห็นชัดอยู่แล้ว ดังนั้นการบรรจุหีบห่อจึงต้องมีความประณีต นอกจากนั้น ยังมีการพัฒนาคุณภาพให้ดีเป็นพิเศษไม่เช่นนั้น หากขายได้ราคาสูงไม่ถึงระดับหนึ่ง ก็คงไม่สามารถจะก้าวไปได้ สภาพเช่นนี้ถือเป็นหลักการตลาดซึ่งนำมาใช้กับดอกกล้วยไม้ที่ผลิตในประเทศไทย แม้จะส่งออกจำหน่ายในตลาดเดียวกัน

ไม่เพียงเท่านั้น ในกลุ่มที่ปลูกตัดดอกซึ่งก็จำเป็นจะต้องหมดสภาพไปในที่สุด หลังจากหมดสภาพแล้วก็มีการนำต้นไปทำลายทิ้ง หวนกลับมาสั่งต้นเล็กซึ่งผลิตในประเทศไทยไปอีกเป็นวัฏจักร เนื่องจากเป็นแหล่งผลิตที่ใช้ต้นทุนต่ำกว่ามาก

ช่วงนั้น นอกจากมีความคิดที่กำหนดแผนงานส่งเสริมไว้แล้ว ผู้เขียนยังได้เริ่มต้นในการสนับสนุน และในมุมกลับ ก็ได้เดินทางไปศึกษาข้อมูล นำกลับมาป้อนกลุ่มผู้สนใจผลิตตามแนวทางนี้ด้วย จนกระทั่งทำให้กิจการด้านนี้เริ่มมีการเคลื่อนไหวอย่างได้ผล ประกอบกับความศรัทธาซึ่งต่างประเทศมีอยู่กับเรา ช่วยให้เรามีโอกาสรับเชิญไปสัมผัสข้อมูลปัญหาพร้อมทั้งให้การแนะนำอย่างต่อเนื่อง

ช่วงนั้น มีผู้ค้ากล้วยไม้จากประเทศไทย เดินทางไปสัมผัสตลาดที่เกาะโอกินาวาประมาณ 2-3 ราย แต่มิได้นำข้อมูลความรู้ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงกลับมาเผยแพร่ ทั้งนี้และทั้งนั้นเนื่องจากมีเงื่อนไขเกี่ยวกับผลประโยชน์ส่วนตัวทางการค้า

ในช่วงปี พ.ศ. 2530 ทางการของรัฐได้ประกาศนโยบายให้กล้วยไม้เป็นพืชเศรษฐกิจ และเข้ามาเกี่ยวข้องกับวงการกล้วยไม้เป็นปีแรก แต่โดยเหตุที่คนในภาครัฐเอง ขาดความสนใจศึกษาหาความรู้จากข้อมูลอันเป็นที่มาในอดีต คงมองปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น ทำให้ตกเป็นเหยื่อการป้อนข้อมูลจากคนบางคนบางกลุ่ม ที่หวังจะผูกขาดผลประโยชน์จากวงการกล้วยไม้ โดยใช้อำนาจรัฐเป็นเครื่องมือ ทำให้มีเหตุสำคัญเกิดขึ้นอย่าง

หนึ่งคือ รัฐประกาศปิดกั้นการค้าต้นกล้วยไม้ โดยที่ชี้แจงเหตุผลว่า เกรงประเทศอื่นจะนำไปปลูกแข่ง หลังจากค้นหาข้อมูลในระดับลึกจึงพบว่า มีผู้เสนอแนะประเด็นให้กับผู้มีอำนาจบริหารรัฐ ทำให้คนในวงการกล้วยไม้รวมตัวกันต่อสู้ โดยมีสื่อมวลชนเข้าร่วมให้การสนับสนุนเป็นเวลา 1 เดือนเต็ม ๆ เรื่องจึงคลี่คลายกลับสู่สภาพปกติ

อย่างไรก็ตาม การค้าต้นกล้วยไม้กับเกาะโอกินาวา ได้เจริญก้าวหน้าต่อมาอีกพักใหญ่ แต่เนื่องจากความใจแคบของผู้ค้ากล้วยไม้ในประเทศไทย ทำให้การค้ากล้วยไม้เกิดมีปัญหาเกี่ยวกับตลาดในระยะยาว ในที่สุด การปลูกกล้วยไม้หวายลูกผสมซึ่งเคยสั่งซื้อต้นเล็กจากประเทศไทยไปเป็นจำนวนมาก เริ่มตกต่ำ

อย่างไรก็ตาม แรงศรัทธาของวงการกล้วยไม้บนเกาะโอกินาวา ก็คงมุ่งเน้นมาที่ผู้เขียน แม้จะเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวบุคคลค่อนข้างชัดเจน ช่วยให้มีโอกาสเดินทางไปศึกษาหาความรู้ทุกปี มาเป็นเวลาติดต่อกันถึง 14 ปีแล้ว โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น หากช่วยให้มองเห็นการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง

ในช่วงหลัง ๆ เราพบว่า ภาครัฐร่วมกับเอกชนที่เกาะโอกินาวา ได้จัดตั้งองค์กรในด้านการจัดการผลิตที่มีระบบร่วมผลประโยชน์กัน โดยมีชาวสวนร่วมด้วยส่วนหนึ่ง มีการสั่งต้นกล้วยไม้ที่ขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อไปจากประเทศไทย โดยมีข้อตกลงให้ปลูกไว้จนโตถึงระดับหนึ่งก่อน เป็นปริมาณครั้งละมาก ๆ ทั้งนี้และทั้งนั้น โดยมีเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องลดต้นทุนการผลิต แล้วจึงนำไปปลูกต่อที่เกาะโอกินาวา ก่อนการจำหน่ายจ่ายแจกไปยังผู้ปลูกรายย่อย

ข้อสังเกตในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เรื่องนี้ผู้เขียนคิดว่า เราควรจะหากลุ่มเป้าหมายที่คาดว่าน่าจะเป็นผู้ผลิต หลังจากนั้นแล้ว จึงนำไปศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับข้อมูลการตลาด ในพื้นที่ซึ่งเป็นตลาดของเราในอนาคต เพื่อหวังได้ว่า เมื่อกลับมาแล้วคงช่วยให้เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบในการผลิต รวมทั้งมองเห็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตลาดได้ชัดยิ่งขึ้น

เราพบความจริงว่า ในประเทศญี่ปุ่น ได้มีรสนิยมในการนำต้นกล้วยไม้มีดอกไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ใช้ตั้งประดับภายในอาคารสถานที่ อาทิเช่น โต๊ะรับรองแขก โต๊ะพนักงานต้อนรับ รวมทั้งจัดตบแต่งบริเวณห้องโถงภายในโรงแรมและห้องอาหาร

อนึ่ง การสร้างความหลากหลายของรูปแบบสินค้านั้น ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญของความสำเร็จเกี่ยวกับการตลาดประการหนึ่ง ซึ่งได้นำมากล่าวไว้แล้วเป็นช่วง ๆ ดังนั้น แม้การปลูกต้นกล้วยไม้ให้ออกดอก เพื่อนำไปใช้ประดับในอาคารสถานที่ ก็ได้มีการสร้างความหลากหลายเช่นกัน อาทิเช่น พวกหนึ่ง ส่งออกไปสู่ตลาดในสภาพที่เป็นกระถางเดียว อีก

พวกหนึ่ง มีการปรับรูปแบบให้เกิดความแตกต่าง เช่น นำต้นซึ่งปลูกในกระถางเดียวมาปลูกรวมกันในกระถางที่มีขนาดใหญ่กว่า โดยที่พวกหนึ่งใช้ 3 ต้น อีกพวกหนึ่งใช้ 5 ต้น และอาจเสริมให้ใหญ่กว่านั้นอีก สุดแต่ว่าจะมีจำนวนสอดคล้องกันกับความต้องการของตลาดแค่ไหน

อนึ่ง สิ่งที่กล่าวมาแล้วน่าจะถือว่า การค้าต้นกล้วยไม้ในระบบอุตสาหกรรม ซึ่งประเทศไทยมีความสัมพันธ์กันกับตลาด และการใช้ประโยชน์ที่เกาะโอกินาวานั้น นับว่าเป็นต้นแบบอย่างสำคัญ รวมทั้งสะท้อนให้เห็นความจริงเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ของกลุ่มผู้บริหารประเทศ ที่มองการค้าไม่ถึงรากฐาน น่าจะเป็นเหตุให้ผู้ปลูกกล้วยไม้เพื่อการค้า พึงต้องให้ความระแวดระวังโดยไม่ประมาท นอกจากนั้น จุดเริ่มต้นที่เกิดขึ้นบนเกาะโอกินาวา ยังได้ช่วยให้ผู้ปลูกผู้ค้ากล้วยไม้ในประเทศไทยมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น ทำให้ขยายแวดวงตลาดการค้าลักษณะนี้ออกไปสู่แหล่งอื่น ดังจะพบว่า มีการค้าต้นกล้วยไม้ในระบบดังกล่าวเกิดขึ้นกับผืนดินใหญ่ของญี่ปุ่น

แม้ในประเทศจีนตอนใต้ เรายังพบว่า มีการผลิตการขยายพันธุ์ต้นกล้วยไม้ เพื่อนำไปใช้ปลูกเป็นไม้ประดับ ที่ส่งไปจำหน่ายให้กับสวนกล้วยไม้ในบริเวณเมืองคุนมิง แม้จะยังมีน้อยราย หากแต่ละรายมีการรับซื้อเป็นปริมาณมาก ทำให้ช่วงหลัง ๆ การพัฒนาสังคมเมืองที่คุนมิง มีการใช้ต้นกล้วยไม้ที่มีดอก ตั้งประดับในอาคารสถานที่มากขึ้นเป็นลำดับ

ช่วงหลัง ๆ เราได้เดินทางไปศึกษาหาข้อมูลเพิ่มเติมในพื้นที่บริเวณเมืองคุนมิง ซึ่งอยู่ตอนใต้ของประเทศจีน ได้พบความจริงว่า มีการลงทุนปลูกกล้วยไม้เพื่อใช้ต้นที่มีดอกป้อนสู่ตลาดสำหรับใช้เป็นไม้ประดับ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เมืองคุนมิงคล้ายคลึงกับเกาะโอกินาวามากพอสมควร ดังรูปแบบการปลูกเลี้ยงจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกันด้วย นอกจากนั้นยังพบว่า มีการสั่งลูกกล้วยไม้จากห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อในประเทศไทย ไปใช้ประโยชน์เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หวายและฟาแลนนอพซิส สำหรับฟาแลนนอพซิสนั้น ได้ส่งชิ้นส่วนขยายพันธุ์ขนาดเล็ก ซึ่งเจริญอยู่ในขวดขนาดเล็ก มารับบริการการขยายพันธุ์เป็นปริมาณตามที่ต้องการ เสร็จแล้วจึงนำกลับไปปลูกที่นั่น

หวนกลับมาพิจารณาการพัฒนาระบบการผลิตต้นกล้วยไม้ เพื่อนำไปปลูกเป็นไม้ประดับเท่าที่เป็นมาแล้วในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน จากผลการพัฒนาการตลาดเท่าที่ได้กล่าวมาแล้วอย่างรวม ๆ ช่วยให้ในด้านการผลิตเกิดการพัฒนาตัวเองขึ้นมาอีกด้านหนึ่ง

ดังจะพบความจริงว่า ช่วงหลัง ๆ เกิดหน่วยการผลิตซึ่งแบ่งหน้าที่กันทำอย่างเป็นระบบ ดังจะพบว่าฝ่ายตลาดต้องการกล้วยไม้พันธุ์ใดและรูปร่างลักษณะอย่างใด ได้มีการส่งชิ้นส่วนขยายพันธุ์ (protocomb) ชิ้นเล็ก ๆ ซึ่งเลี้ยงไว้ในขวดวุ้นอาหาร ปฏิบัติการขยาย

พันธุ์ของเอกชนในประเทศไทย โดยมีข้อตกลงให้ผลิตในปริมาณที่ต้องการ หลังจากเก็บไว้ในขวดจนถึงช่วงเติบโตขึ้นมาอีกระยะหนึ่ง พร้อมที่จะนำออกจากขวดลงปลูกได้ ฝ่ายความต้องการของตลาด ได้มีการตกลงกับสวนกล้วยไม้รายที่รับจ้างนำลูกกล้วยไม้ออกจากขวด เพื่อปลูกเป็นปริมาณมาก ๆ จนกระทั่งเติบโตขึ้นมาถึงระดับหนึ่งซึ่งมีขนาดตามข้อตกลงแล้ว จึงจะพิจารณานำจำนวนทั้งหมด ส่งไปสนองความต้องการของฝ่ายผู้สั่ง

ประเด็นนี้ใช้กับกล้วยไม้หวายลูกผสม ซึ่งสามารถเจริญงอกงามได้ดีในสภาพแวดล้อมธรรมชาติของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาคกลางซึ่งเป็นพื้นที่ผลิตกล้วยไม้แหล่งใหญ่ของประเทศ

ประเด็นนี้ช่วยให้แต่ละจุด สามารถทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูง แต่ถ้าจะพิจารณาย้อนกลับไปหาความคิดคนผู้ปฏิบัติ ก็น่าจะมีการเสี่ยงอยู่มาก ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากถูกจำกัดอยู่ในมุมแคบ หากมีปัญหาใหญ่เกิดขึ้น ก็คงจะปรับตัวได้ยากมากขึ้น เนื่องจากถูกกำหนดไว้ให้มีความชำนาญเฉพาะเรื่องเท่านั้น

การพัฒนาการปลูกลูกกล้วยไม้เล็ก ที่เติบโตขึ้นมาสู่ระบบอุตสาหกรรมเพื่อทำเป็นการค้า

ช่วงที่ 1 การปลูกกล้วยไม้เล็กซึ่งถ่ายออกจากขวดลงสู่กระถางหมู่ เป็นวิธีการซึ่งปฏิบัติกันมาแล้วในต่างประเทศ ได้มีการถ่ายทอดมาสู่วงการกล้วยไม้ไทยในช่วงเริ่มแรก

เครื่องมือปลูก ยังนิยมใช้เส้นใยของรากเฟิร์นในสกุลออสมันดา ซึ่งสั่งมาจากต่างประเทศในราคาสูง นอกจากนั้น หลังจากมีการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ ในการปลูกกล้วยไม้กว้างขวางมากขึ้น ทำให้เส้นใยออสมันดาหายากและมีราคาสูงขึ้น

ช่วงที่ 2 ปรับเปลี่ยนจากการปลูกในกระถางหมู่ มาปลูกในกระบะพลาสติก จากประสบการณ์และความรู้ เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งเป็นพื้นฐานของประเทศไทย ร่วมกับการเรียนรู้ถึงนิสัยอันเป็นธรรมชาติของกล้วยไม้แต่ละชนิด ทำให้มีการปรับเปลี่ยนจากการใช้กระถางหมู่ มาปลูกลงในกระบะพลาสติก ซึ่งเริ่มหาง่ายและใช้ค่าใช้จ่ายถูกกว่ามาก

ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือไม่ต้องใช้กระถาง และสูญเสียแรงงานมากเกินไปสำหรับผู้ที่กระทำเป็นอุตสาหกรรม

ส่วนผู้ที่ปลูกกล้วยไม้ในช่วงเริ่มแรก รวมทั้งผู้ซึ่งปลูกเป็นงานอดิเรกเล็ก ๆ น้อย ๆ การปลูกกล้วยไม้ลงในกระถางหมู่ อาจยังมีความเหมาะสมอยู่

อย่างไรก็ตาม แม้จะเปลี่ยนจากกระถางหมู่มาปลูกในกระบะพลาสติกแล้ว แต่ก็ยังใช้รากเฟิร์น หากเปลี่ยนจากรากเฟิร์นออสมันดาซึ่งสั่งซื้อจากต่างประเทศ เราได้หวนกลับมาใช้รากเฟิร์น ซึ่งเป็นพันธุ์ที่หาได้ตามธรรมชาติภายในประเทศแทน นับเป็นอีกช่วงหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง

ช่วงที่ 3 การปลูกลงถาดไม้สักและถาดซึ่งใช้ลวดทำเป็นโครงสร้าง ช่วงล่าสุดเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว การพัฒนาซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ในอดีต ได้มีการปรับปรุงจากการปลูกลงกระถางพลาสติกมาถึงช่วงที่ปลูกลงถาดไม้สัก และถาดซึ่งใช้ลวดทำเป็นโครงสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้วยไม้ประเภทรากอากาศ ซึ่งสามารถดำรงชีวิตและเจริญเติบโตอยู่ได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องปลูก เนื่องจากลักษณะของผิวรากกล้วยไม้กลุ่มนี้ มีธรรมชาติซึ่งทำหน้าที่เป็นเครื่องปลูกอยู่ในตัว เพียงแต่ปรับการให้น้ำให้อาหารเพิ่มขึ้นเล็กน้อย ย่อมสามารถทำให้เกิดสมดุล และช่วยประหยัดการลงทุนลงแรงให้ลดต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ซึ่งปฏิบัติโดยมีเป้าหมายมุ่งไปสู่ระบบอุตสาหกรรมและทำเป็นการค้า .

ช่วงที่ 4 สวนปลูกกล้วยไม้เล็กช่วงหลังการนำออกจากขวดในระบบอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ทางการค้า

ช่วงหลัง ๆ การพัฒนาวงการกล้วยไม้ได้ก้าวมาถึงจุดที่มีการแบ่งหน้าที่กันทำงานทำให้เกิดสภาพเฉพาะเรื่องชัดเจนมากขึ้น

ประโยชน์จากโครงสร้างแบบนี้ น่าจะได้แก่ประสบการณ์และความชำนาญเฉพาะเรื่อง ซึ่งช่วยให้ลดต้นทุน รวมทั้งการสูญเสียทั้งเวลาและความผิดพลาด ซึ่งเกิดขึ้นจากการทำงานหลายด้าน

สวนกล้วยไม้ที่ปลูกกล้วยไม้ออกจากขวด ให้เจริญเติบโตขึ้นมาถึงระดับหนึ่ง น่าจะมีผลสนองตอบได้สองทางเป็นอย่างน้อย ทางหนึ่งเมื่อกล้วยไม้ส่วนใหญ่เจริญเติบโตถึงระดับที่ต้องการจะจำหน่าย ไปสู่สวนกล้วยไม้ที่ปลูกตัดดอกรวมทั้งทำเป็นไม้กระถาง และอาจมีผู้สนใจปลูกกล้วยไม้ที่นำไปใช้ประโยชน์รายย่อย ๆ แม้ผู้ซึ่งเริ่มต้นปลูกกล้วยไม้ใหม่อาจหาซื้อไปใช้ได้ในราคาย่อมเยากว่าการปลูกด้วยตนเอง ในขณะที่ยังมีประสบการณ์ไม่มากนัก

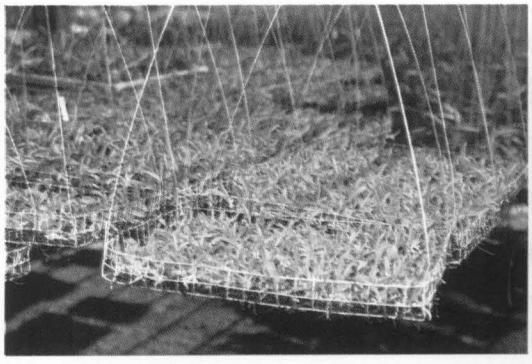
นอกจากนั้น อีกทางหนึ่งได้แก่ การจำหน่ายต้นขนาดกลางไปถึงช่วงใกล้ออกดอกส่งตลาดต่างประเทศ เพื่อนำไปปลูกต่อให้ออกดอกและใช้เป็นต้นไม้กระถาง ซึ่งเป็นช่วงปลายทางในที่สุด

ช่วงที่ 1

ช่วงที่ 2

ช่วงที่ 3

ช่วงที่ 4

พัฒนาการของวิธีการปลูกลูกกล้วยไม้เล็กจากอดีตเมื่อประมาณ 40 ปี มาแล้วจนถึงปัจจุบัน

ต้นกล้วยไม้หวายลูกผสมซึ่งกำลังมีดอก พร้อมที่จะนำไปใช้ประโยชน์ทำไม้กระถาง (ถ่ายในตลาดประมูลที่กรุงโตเกียว เมื่อปี พ.ศ. 2534)

ในปัจจุบัน สวนลักษณะนี้มีทั้งในภาคกลาง ซึ่งเป็นที่ราบต่ำและมีอากาศร้อน และในบริเวณที่สูงซึ่งมีอากาศเย็น โดยเหตุที่มีชุมชนใหญ่โตขึ้นไปสู่บริเวณนั้น และมีการคมนาคมและขนส่งเชื่อมโยงถึงภาคกลาง ซึ่งเป็นตลาดใหญ่และเป็นทางออกสู่ประเทศต่าง ๆ ได้ทั่วโลก

ดังตัวอย่างเช่นที่ได้มีการริเริ่มนำกล้วยไม้ในกลุ่มกึ่งร้อนและกึ่งเย็น ไปทำการปลูกทดลองที่ อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย โดยหวังขยายผลทางความคิดไปสู่ถิ่นอื่นซึ่งมีสภาพคล้ายคลึงกัน

ตลาดการค้าต้นกล้วยไม้ที่ใช้เป็นไม้ประดับ

สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ที่มีเหตุผลสัมพันธ์ถึงการเกิดและการกระจายของมนุษยชาติ ร่วมกับการเกิดของพันธุ์ไม้นานาชนิด มีผลทำให้คนที่เกิดในเขตร้อนมีความเคยชินกับพันธุ์ไม้ ซึ่งเกิดร่วมถิ่นเดียวกันกับตนอย่างหลากหลาย ส่วนคนที่เกิดและอยู่ในเขตอบอุ่น ซึ่งมีความหลากหลายของพันธุ์ไม้น้อยกว่า ย่อมใช้วิธีการที่จะเข้ามาอาศัยใช้ประโยชน์ จึงคิดสร้างระบบที่ช่วยให้ตนมีโอกาสเหนือกว่า โดยใช้กระบวนการจัดการศึกษาในด้านเทคโนโลยี

สภาพดังกล่าว ทำให้คนท้องถิ่นเขตร้อน ผลิตปัจจัยต่าง ๆ ในการดำรงชีวิตเพื่อสนองความต้องการของคนที่อยู่ในเขตอบอุ่น ทำให้ชีวิตคนท้องถิ่นจำต้องตกอยู่ในสภาพที่อาจกล่าวว่า เอื้อมไม่ถึงสินค้าซึ่งตนผลิตเอง แม้อาจนำมาใช้ในภายหลัง แต่ก็เป็นส่วนที่มีคุณภาพต่ำ นอกจากนั้น จุดเริ่มต้นการพัฒนาอย่างมีระบบ มักเกิดขึ้นโดยที่ไม่ได้มีการวางแผนกันมาก่อน

แม้จุดเริ่มต้นการผลิตกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้า เริ่มต้นจากหวายลูกผสมชื่อ ปอมปาดัวร์ ซึ่งบรรพบุรุษมีแหล่งกำเนิดอยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชีย ฝรั่งเศสนำไปผสมผลิตลูกผสม ทำให้คนไทยสั่งซื้อมาปลูกเล่น หลังจากขยายพันธุ์แพร่ออกไปมาก ๆ จึงทำให้มูลค่าลดลง ในที่สุด ก็กลับขึ้นมาสู่วงการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้าในช่วงบุกเบิกส่งดอกกลับไปขายในยุโรป

อย่างไรก็ตาม จากความไม่สมดุลของธรรมชาติ ซึ่งมีเหตุผลสัมพันธ์กันกับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ทำให้คนในเขตอบอุ่นมานำพันธุ์ไม้ซึ่งฝ่ายตนรู้สึกว่า มีนิสัยใกล้จุดเหมาะสมที่สุด ไปปลูกขยายพันธุ์ และพัฒนาไปถึงขั้นเป็นประโยชน์ทางการค้า

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า ทุกสิ่งเป็นไปตามขั้นตอน กล้วยไม้พันธุ์ที่นิสัยเหมาะสมกับสภาพอากาศค่อนข้างเย็น เช่น บนภูเขาสูงจะถูกนำไปก่อน เช่น กล้วยไม้ในสกุล **ซิมบิเดียม**

(*Cymbidium*) มิลโทเนีย (*Miltonia*) ออดอนโทกลอสซัม (*Odontoglosum*) และประเภทอากาศอุ่น เช่น **หวายประเภทเก๊ากิ่ว (*Dendrobium nobile* type)** ซึ่งญี่ปุ่นมีผลงานจากการผสมอย่างเด่นชัด

กล้วยไม้ในกลุ่มที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่างเหล่านี้ หลังจากนำไปปลูกผสมพันธุ์เพื่อพัฒนา ทั้งในด้านคุณภาพและความแปลกใหม่ จนกระทั่งทำให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ส่วนหนึ่งจึงมีการปลูกตัดดอก กับอีกส่วนหนึ่งปลูกเพื่อใช้ทำต้นไม้กระถาง เพื่อนำไปตั้งประดับภายในอาคารสถานที่

คนที่มีนิสัยยึดติด มักจะร้องว่า การเอาต้นกล้วยไม้ไปใช้งานแล้วก็ทิ้งเป็นสิ่งน่าเสียดาย เพราะคนที่มีความคิดลักษณะนี้ขาดการมองเห็นอีกด้านหนึ่งว่า เราควรให้ความสำคัญที่การริเริ่มของใหม่มากกว่า ส่วนที่มีปริมาณมาก ถ้าไม่นำไปใช้ประโยชน์ก็คงต้องทิ้งไปเฉย ๆ

ดังนั้น ช่วงหลัง ๆแม้กล้วยไม้ที่ชาวสวนปลูกตัดดอก ก่อนจะทรุดโทรมไปตามสภาพยังมีการนำไปขายให้โรงแรม ร้านค้า แม้ที่บริเวณท่าอากาศยาน ใช้ตั้งประดับเพื่อความสวยงามต่อไปได้อีกช่วงหนึ่ง

การขาดความรู้เรื่องวัฏจักรชีวิต เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการผลิตการค้าต้นกล้วยไม้ เพื่อใช้เป็นต้นไม้ประดับ

ในเมื่อกล้วยไม้เป็นสิ่งมีชีวิต จึงมิใช่เป็นสิ่งที่ให้ผลผลิตไปได้ตลอด จำเป็นต้องมีวัฏจักรการเปลี่ยนแปลง จากการเจริญไปจนถึงภาวะอันเป็นที่สุด ดังนั้น ช่วงเวลาในการใช้ประโยชน์จึงมีข้อจำกัด ซึ่งขึ้นอยู่กับธรรมชาติของกล้วยไม้ ร่วมกับสภาพแวดล้อมและการบำรุงรักษา

ถึงกระนั้น ภายในช่วงการใช้งาน อาจนำสภาพของต้นกล้วยไม้ไปใช้ประโยชน์ต่างกันได้ ดังนั้น เพื่อหวังศึกษาให้รู้ถึงวัฏจักรชีวิตของกล้วยไม้แต่ละต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งใคร่ขออนุญาตนำกล้วยไม้หวายลูกผสม ซึ่งปลูกตัดดอกเป็นการค้าและนำมาปลูกเพื่อค้าต้น ไปใช้ทำต้นไม้กระถางตั้งประดับในอาคารมาเป็นตัวอย่าง

อนึ่ง ในช่วงการพัฒนาการผลิตการค้ากล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรม ซึ่งเริ่มมองเห็นภาพชัดเจน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2512 ก็ได้มีบริการขยายพันธุ์พืชด้วยวิธี **เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ** ที่ชาวบ้านเรียกกันว่า **ปั่นตา** ช่วยสนองความต้องการในการผลิตกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมให้ได้รับผลมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะขอนำเอาเรื่องการจัดการห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืช เพื่อธุรกิจการค้ามาเสนอในภายหลัง เนื่องจากจุดนี้มีลักษณะทำเป็นงานอาชีพอีกทางหนึ่ง

ช่วงที่หนึ่ง คือช่วงของการเจริญจากต้นเล็กหรือต้นอ่อน ซึ่งควรจะเจริญเติบโตขึ้นมาอย่างได้สัดส่วน ทั้งส่วนต้น ส่วนใบ และระบบราก จนกระทั่งถึงขนาดใหญ่ใกล้มีดอก ถ้าต้นเล็ก เริ่มมาจากการเพาะเมล็ดหรือจากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ การเจริญเติบโตจะมีธรรมชาติที่เร็วและเติบโตอย่างได้สัดส่วน มากกว่าต้นซึ่งเกิดจากการตัดแยกลำหลัง

ระหว่างกำลังเจริญเติบโต แต่ยังไม่ถึงขั้นออกดอก นับเป็นช่วงที่ยังไม่มีการสนองผลประโยชน์ คงมีแต่การใช้ทุนแรงงานและเวลา รวมทั้งการเอาใจใส่มากเป็นพิเศษ หากนำไปปลูกท่ามกลางสภาพธรรมชาติค่อนข้างหนาวเย็น ยิ่งเป็นพันธุ์ไม้จากเขตร้อน คงต้องมีเรือนกระจกซึ่งติดตั้งเครื่องกลควบคุมสภาพแวดล้อม นับเป็นการลงทุนสูงมาก

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำกล้วยไม้ซึ่งมีนิสัยเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในเขตร้อน ซึ่งคนในประเทศอบอุ่นมีความนิยมผลิตผลจากประเทศเขตร้อน ช่วยให้มีความต้องการกล้วยไม้ซึ่งมีพื้นฐานธรรมชาติอยู่ในเขตร้อน ค่อนข้างสูงมาก ทำให้ผู้คิดค้าขาย จัดการนำมาสนองความต้องการเป็นธรรมชาติ

ดังนั้น การนำต้นกล้วยไม้จากเขตร้อนที่กำลังมีดอก ไปตั้งประดับในอาคาร ร้านค้า โรงแรม ร้านอาหาร ในสำนักงานธุรกิจ รวมทั้งในบ้าน สำหรับสังคมซึ่งมีสภาพธรรมชาติอากาศหนาวเย็น จึงได้รับความนิยมอย่างกว้างขวาง

ประเทศต่าง ๆ ในภาคพื้นยุโรปตะวันตก ซึ่งระหว่างช่วงฤดูหนาวมีอากาศค่อนข้างหนาวจัดเป็นเวลานาน การนำกล้วยไม้เมืองร้อนมาปลูกเพื่อใช้ประโยชน์แม้ในช่วงสั้น ๆ คงเป็นไปได้ยาก ดังนั้น จึงนิยมใช้กล้วยไม้อากาศค่อนข้างเย็น เช่น ซิมบิเดียม รองเท้านารีประเภทอากาศเย็น และออดอนโทกลอสซัม

ส่วนในประเทศญี่ปุ่น ซึ่งมีอากาศไม่หนาวมากเท่ากับยุโรปตะวันตก นิยมใช้กล้วยไม้หวายลูกผสมและแวนดาลูกผสม รวมทั้งกล้วยไม้ลูกผสมในกลุ่มฟาแลนนอพซิส ซึ่งสามารถผลิตได้ในประเทศเขตร้อนที่อยู่ใกล้เคียง ช่วยให้การขนส่งด้วยต้นทุนไม่มากนัก สามารถเป็นไปได้ แม้ว่าจะต้องนำมาปลูกต่อในเรือนกระจกช่วงสั้น ๆ เพื่อรอการออกดอก

ช่วงที่หนึ่ง บนพื้นฐานทรรศนะของการใช้ประโยชน์เพื่อการค้า มีการแยกออกเป็นสองทาง ทางหนึ่ง มุ่งสนองประโยชน์ของสวนปลูกกล้วยไม้ตัดดอกภายในประเทศ กับอีกทางหนึ่ง มุ่งสนองประโยชน์ในการนำไปใช้ทำต้นไม้กระถางตั้งประดับภายในอาคาร ซึ่งประเด็นนี้ ถ้านำเอาโครงสร้างการค้าของโลกมาใช้เป็นพื้นฐาน จะพบว่า การผลิตในประเทศด้อยพัฒนา ถูกกำหนดให้มีแนวโน้มมุ่งส่งไปขาย เพื่อสนองความต้องการของประเทศซึ่งมีอิทธิพลทางเศรษฐกิจเหนือกว่า

ช่วงที่สอง แยกออกเป็นสองแนวทาง แนวทางแรก มุ่งสนองประโยชน์สู่สวนปลูก

กล้วยไม้ตัดดอกภายในประเทศ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในหัวข้อเรื่อง การปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้า ซึ่งแต่ก่อน เคยขยายพันธุ์โดยการตัดแยกแบบธรรมดา ต่อมา ภายหลังจากมีห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และให้บริการขยายพันธุ์เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ จึงมีการผลิตในรูปแบบอุตสาหกรรม โดยการผลิตกล้วยไม้ลูกผสมแต่ละชนิดซึ่งตลาดต้องการเป็นปริมาณมาก ๆ

ส่วนอีกแนวทางหนึ่ง ผลิตเพื่อสนองความต้องการต้นกล้วยไม้แต่ละชนิดในปริมาณมาก ๆเพื่อส่งต้นไปปลูกต่อให้มีดอกในประเทศ ซึ่งเป็นการค้าต้นไม้ที่นำไปใช้ทำต้นไม้กระถาง แม้ว่าบางจุดอาจพบว่า หลังจากปลูกออกดอกแล้ว มีการนำไปใช้ทั้งด้านการตัดดอก กับด้านที่นำต้นมีดอกไปใช้ตั้งประดับ

แต่ประเด็นการนำไปใช้ตัดดอก ก็หาใช่ว่าจะมีผลเป็นอุปสรรคต่อการค้าดอกจากประเทศผู้ผลิตโดยตรง ดังเช่นที่คนในกลุ่มความคิด **เห็นแก่ตัว** คิดและมองปัญหากันไม่ ถ้าสามารถมองเห็นถึงระดับ**รากฐานการผลิต** ย่อมเห็นความจริงดังกล่าวแล้วได้ไม่ยาก

ช่วงที่สาม แม้ว่าช่วงที่สองจะมีการแยกกันเป็นสองทาง ทางหนึ่งไปสู่ต่างประเทศในที่สุด ทั้งสองทางซึ่งอยู่บนพื้นฐานสิ่งมีชีวิต ย่อมพบจุดจบด้วยกันทั้งคู่

สายการขายต้นซึ่งนำไปใช้ปลูกตัดดอกภายในประเทศ หลังจากพ้นช่วงที่ให้ดอกในมุมกว้างรวมทั้งมีพลังในการผลิตสูงสุดแล้ว ในที่สุด ต้นก็เริ่มแก่ตัว แม้อาจพบว่าให้ปริมาณดอกมาก แต่ก็เป็นเพียงช่วงสั้น ๆ ก่อนที่จะหมดสภาพ ชาวสวนจะนำไปขายในราคาถูกเพื่อให้ผู้สนใจนำต้นซึ่งกำลังมีดอก ไปใช้ตั้งประดับภายในอาคารสถานที่ต่าง ๆ เกิดเป็นอาชีพรับจัดสถานที่และจัดสวนขึ้นมาอีกลักษณะหนึ่ง

จึงสรุปได้ว่า การใช้ต้นกล้วยไม้มีดอกเพื่อตั้งประดับภายในอาคารและในสวนภายในประเทศ ผิดกับการใช้ในต่างประเทศ เนื่องจากต่างประเทศนำไปปลูกต่อเพื่อการณ์นี้โดยตรง หลังจากหมดสภาพแล้วจึงทำลาย เพื่อป้องกันปัญหาเกี่ยวกับศัตรูพืช ส่วนการใช้ภายในประเทศ ได้จากสวนกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้า ก่อนที่ต้นจะหมดสภาพ

ภาพรวมของสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ภายในระบบการจัดการและการค้ากล้วยไม้ในรูปแบบอุตสาหกรรม จึงสะท้อนให้เห็นว่า ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืชด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์ มีบทบาทสำคัญในขั้นพื้นฐานเป็นอย่างมาก

การปรับความคิดคนเพื่อพัฒนาระบบการค้ากล้วยไม้

รากฐานการศึกษาคนไทยส่วนมาก ตกอยู่ในภาวะยึดติด ยิ่งช่วงหลัง ๆ ดูจะมีเหตุลึกซึ้งยิ่งขึ้น ทั้งนี้และทั้งนั้น อ่านจากหลักความจริงได้ว่า **ภาวะยึดติดเกิดจากอิทธิพลนิยม**

วัตถุ ดังนั้น ภาพที่สะท้อนให้เห็นเท่าที่เป็นมาแล้วจนถึงปัจจุบันเราจะพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในด้านวัตถุเกิดขึ้นในสังคมรวดเร็วมากขึ้น ทำให้ความหวังในการพัฒนาจากรากฐานความคิดในช่วงเริ่มแรกที่มุ่งไปสู่การค้า มีอุปสรรคมากขึ้นเป็นลำดับ

นับแต่ช่วงเริ่มต้นการวางแผนพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทย ผู้เขียนพบว่า ผู้สนใจปลูกกล้วยไม้จะนำปฏิบัติในลักษณะ **ล้อมกรอบตัวเอง** ผู้ที่เกี่ยวข้องกับต้นไม้อื่นก็คิดแบบเดียวกัน

ดังมีตัวอย่างเช่น ในยุคนั้น การจัดงานแสดงกล้วยไม้ก็จะมีแต่กล้วยไม้ ส่วนการจัดงานแสดงไม้ประดับอื่น ๆ ก็มีแต่ไม้ประดับ โดยไม่ยอมเอากล้วยไม้หรือพันธุ์ไม้อื่นเข้าไปเสริมแต่งให้เกิดภาพที่สมบูรณ์มากขึ้น

ในช่วงปี พ.ศ. 2502 ขณะที่มีการเริ่มจัดตั้งสมาคมกล้วยไม้เชียงใหม่ขึ้นใหม่ ๆ เนื่องจากพื้นฐานวัฒนธรรมในภาคเหนือยังเด่นชัดมาก โดยเหตุที่ขณะนั้น กระแสวัตถุยังไม่เข้าไปทำลายมากนัก ผู้เขียนได้นำความคิดบนพื้นฐานที่มีการผสมผสานกันระหว่างกล้วยไม้กับพันธุ์ไม้ประเภทอื่น เข้าไปใช้ส่งเสริมให้คนท้องถิ่นจัดแสดงกล้วยไม้ โดยมีพันธุ์ไม้ชนิดอื่นผสมเข้าไป ด้วยวิธีการจัดสวนและให้แง่คิด นำวัสดุที่มีความหมายเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้าไปเสริม

ในปี พ.ศ. 2502 นับเป็นครั้งแรกของประเทศไทย ที่มีการจัดงานแสดงกล้วยไม้โดยมีการจัดสวน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญเกี่ยวกับศิลปะ และกำหนดรูปแบบการจัดแสดงกล้วยไม้ จากภาพที่เคยนำกล้วยไม้มาแขวนบนราวอย่างเดียว เช่นช่วงก่อน ๆ

ผลงานดังกล่าว ได้เจริญรอยมาจนถึงช่วงการจัดการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 9 เมื่อปี พ.ศ. 2521 ซึ่งเห็นภาพที่สะท้อนความหมายได้อย่างชัดเจน เช่น ชมรมกล้วยไม้จังหวัดกาญจนบุรีได้นำเอาสะพานข้ามแม่น้ำแควมาใช้ออกแบบจัดสวนกล้วยไม้ชมรมกล้วยไม้สระบุรีนำเอาพระพุทธบาทสระบุรีจำลอง มาใช้ภายในแบบการจัดสวนกล้วยไม้

อย่างไรก็ตาม หากมองจากจุดเริ่มแรกและการนำปฏิบัติ ในการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ก็ยังเห็นความจริงว่า สิ่งซึ่งกล่าวมาแล้วเกิดจากตัวบุคคลและขึ้นอยู่กับการปฏิบัติที่เกิดจากตัวบุคคล กระตุ้นทำให้มีแรงจูงใจ นอกจากนั้น ยังขยายผลสู่การแสดงพันธุ์ไม้อื่น ๆ

จากจุดเริ่มต้นภายในโครงสร้างการพัฒนาวงการกล้วยไม้ ซึ่งทำให้เปิดกว้างมากขึ้นและมีการเจริญเติบโตมาถึงจุดปรับเปลี่ยนสู่ระบบการค้าเป็นอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นส่วนปลายของโครงสร้างทั้งหมด

เมื่อการเปลี่ยนแปลงดำเนินมาถึงจุดนี้ ช่วยให้ผู้เขียนเกิดความคิดว่า ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการผลิตการจัดการ รวมถึงการค้าที่มองเห็นความจริงเกี่ยวกับเรื่องตลาด ไม่

น่าจะมองแบบล้อมกรอบตัวเองว่า **กล้วยไม้คือกล้วยไม้** แต่ควรมองว่า **กล้วยไม้คือส่วนหนึ่งซึ่งอยู่ในกระบวนการผลิตการค้าดอกไม้ทั่วไป** เพื่อหวังปรับความคิดช่วยให้สามารถปรับกระบวนการผลิต การจัดการ เพื่อผลทางการค้าร่วมกับดอกไม้ชนิดอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

นอกจากนั้น ยังมีเรื่องราวที่กว้างออกไปอีก นอกจากมองว่า กล้วยไม้ คือ ดอกไม้จำพวกหนึ่งแล้ว ยังมองเห็นว่า กล้วยไม้ คือ พืชชนิดหนึ่งซึ่งเข้าไปอยู่ในตลาดผักก็ได้

วันหนึ่ง ผู้เขียนเดินทางไปเยี่ยมตลาดโอตะ (Ota Market) ซึ่งเป็นตลาดประมูลผลิตผลการเกษตรขนาดใหญ่ ภายในกรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ภายในตลาดนี้แบ่งออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งทำเป็นตลาดประมูลดอกไม้รวม ทั้งไม้ต้นไม้ประดับต่าง ๆ อีกส่วนหนึ่งเป็นตลาดประมูลผักกับผลไม้

หลังจากเดินเข้าไปชมในส่วนของผลไม้และผัก กลับพบว่า มีดอกกล้วยไม้บรรจุกล่องใส ๆ เรียงไว้อย่างเป็นระเบียบ จึงรู้สึกสงสัยว่า เหตุใดดอกกล้วยไม้จึงไปปรากฏอยู่ในตลาดผักและผลไม้ จึงได้รับคำอธิบายว่า เพราะเขาเอาดอกกล้วยไม้ไปใช้ในส่วนของอาหารด้วย

หลังจากยืนคุยกันต่อมาอีกไม่นานจึงรู้ว่า ญี่ปุ่นใช้ดอกกล้วยไม้จำพวกหวาย ที่นำมาจัดในภาชนะตั้งตามที่ต่าง ๆ ปลิดเป็นดอกเดี่ยว ๆ วางประดับในจานอาหาร บางครั้ง ก็ใช้วางลงในเยลลี่ใส ๆ ซึ่งหล่อเป็นแท่งวางใส่จาน มองเห็นกล้วยไม้อยู่ในแท่งเยลลี่

ปกติ ญี่ปุ่นสั่งกล้วยไม้หวายลูกผสมไปใช้งาน แต่ดอกกล้วยไม้ที่ปลิดดอกออกจากช่อเป็นดอกเดี่ยว ๆ วางลงกล่องใส ๆ เป็นสี่แถว ๆ ละ 3 ดอก นำไปใช้ประกอบอาหารรับประทานเป็นดอกกล้วยไม้ ซึ่งสั่งต้นไปปลูกภายในประเทศเพื่อรู้ที่มา ให้มั่นใจได้ว่าไม่มีการใช้สารพิษในการปลูก

สิ่งที่พบเห็นช่วยให้ภาพพจน์ในการใช้ดอกกล้วยไม้กว้างออกไปอีก ไม่เพียงการเห็นดอกกล้วยไม้เป็นดอกไม้ชนิดหนึ่งเท่านั้น แต่ยังกว้างและไกลออกไปกว่านั้นอีก จึงสรุปได้ว่าการคิดค้าขาย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีทัศนวิสัยที่อิสระ จึงจะสามารถปรับทั้งการผลิต และการใช้ประโยชน์อย่างได้ผล

นอกจากนั้น ยังช่วยให้สรุปต่อไปได้ว่า ผู้ปลูกกล้วยไม้เพื่อการค้า ไม่ควรคิดแต่ในด้านที่ว่า ตนมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้ผู้ใช้ประโยชน์ รู้จักนำผลิตผลไปใช้กว้างไกลออกไปด้วย

การสร้างความหลากหลายในการค้าต้นกล้วยไม้ที่ใช้เป็นไม้ประดับ

พันธุ์กล้วยไม้ซึ่งผ่านการผลิต การขยายพันธุ์มาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน จนกระทั่งมีปริมาณมากพอที่จะปลูก เพื่อนำไปใช้เป็นต้นไม้ประดับในอาคารสถานที่ต่าง ๆ นั้น นอกจากมองที่เป็นการค้าแล้ว ควรมีการใช้ความคิดและศิลปะในการสร้างรูปแบบใหม่ ๆ ให้

มีความหลากหลาย รวมทั้งมีผลช่วยให้เกิดการเพิ่มมูลค่า ซึ่งประเด็นนี้มีผลช่วยให้การนำไปใช้ประโยชน์ มีขอบเขตกว้างขวางมากขึ้น

วิถีทางดังกล่าวแล้ว ควรจะเกิดจากศิลปะของผู้ปฏิบัติ ผู้มีรากฐานความคิดอิสระ อาทิ เช่น หลังจากการนำต้นกล้วยไม้มาปลูก จนถึงช่วงซึ่งแต่ละต้นให้ดอกสวยงาม ก่อนการส่งออกจำหน่าย น่าจะมีทั้งการจำหน่ายในกระถางเดี่ยวพวกหนึ่ง ถอดออกจากกระถางเดี่ยวโดยมีเครื่องปลูกติดรากไปด้วย เพื่อนำลงปลูกในกระถางขนาดที่เหมาะแก่การปลูกสามต้นพวกหนึ่ง กับอีกพวกหนึ่ง นำลงปลูกในกระถางขนาดเหมาะในการปลูกห้าต้นหรือใช้กระถางขนาดใหญ่กว่านี้ ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อให้ผู้ซื้อไปใช้ประโยชน์สามารถเลือกซื้อได้ตามความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ซึ่งแต่ละรายจะนำไปใช้ประดับ ส่วนเครื่องปลูกในระยะปรับแต่งนั้น อาจใช้วัสดุชั่วคราวซึ่งมองเห็นเป็นธรรมชาติพอสมควรก็จะดี การถอดออกจากกระถางเดี่ยวสามารถกระทำได้ไม่ยาก ถ้าไม่ปล่อยต้นกล้วยไม้ให้รากเกาะอยู่กับกระถางเดิมนานมากเกินไป นอกจากนั้น นำกระถางกล้วยไม้แช่ลงไปในน้ำไม่นาน ทั้งเครื่องปลูกและรากกล้วยไม้จะคลายตัวออกจากกระถางได้ไม่ยาก เพียงใช้มือจับโคนต้นดึงเบา ๆ ก็จะหลุดโดยไม่ยาก

ส่วนการเพิ่มมูลค่านั้น ถ้าเป็นต้นกล้วยไม้อยู่ในกระถางเดี่ยว แม้กระถางที่ปลูกกล้วยไม้รวมกันสามต้น ซึ่งมีขนาดไม่ใหญ่มากนัก อาจใช้กระดาษห่อของขวัญหรือผ้าโปร่งบาง ๆ ห่อหุ้มพร้อมทั้งผูกโบว์สีต่าง ๆ ก็น่าจะใช้เป็นของขวัญที่สวยงามได้ ยกเว้นการจำหน่ายไปสู่ช่องทางซึ่งนำไปตั้งประดับตามมุมเล็ก ๆ เช่น บนโต๊ะทำงาน ในห้องนั่งเล่น โต๊ะเจ้าหน้าที่บริการรับรองแขกตามโรงแรม ร้านค้า แม้ในห้องน้ำ ซึ่งต้นกล้วยไม้ปลูกในกระถางโดยไม่จำเป็นต้องมีวัสดุตกแต่งอื่น ๆ

อนึ่ง ต้นกล้วยไม้ที่มีดอก ยังสามารถนำมาจัดกระเช้าโดยใช้ต้นไม้ประดับบางชนิด ซึ่งมีรูปลักษณะและทรงต้นผสมกลมกลืนกัน ทำให้เกิดความสวยงาม เช่น เฟิร์นชนิดต่าง ๆ เป็นต้น สามารถใช้ศิลปะในการจัดตกแต่งลงกระเช้ารูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถดึงดูดความสนใจแก่ผู้ซื้อเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนั้น ถ้าผู้สนใจปลูกต้นกล้วยไม้ หลังจากตั้งประดับในอาคารสถานที่ได้ระดับหนึ่งแล้ว อาจนำไปปลูกต่อเป็นงานอดิเรกเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ได้

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เป็นเพียงตัวอย่างเท่านั้น ผู้ที่มีความคิดและมีศิลปะในการตกแต่งอาจเกิดจินตนาการอย่างกว้างขวางต่อไปได้อีก

การผลิตการพัฒนาและการค้ากล้วยไม้สกุลหวาย ประเภทอากาศเย็น

บทนำ

กล้วยไม้ประเภทนี้ ส่วนใหญ่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในบริเวณเทือกเขาหิมาลัย ซึ่งมีพื้นที่ครอบคลุมประเทศต่าง ๆ ในตอนเหนือของเขตร้อนและตอนใต้ของเขตกึ่งร้อนหลายประเทศ อาทิเช่น ภาคเหนือของประเทศอินเดีย พม่า ไทย ลาว รวมทั้งบังคลาเทศ และภาคใต้ของประเทศจีน เลยไปถึงบางส่วนของหมู่เกาะฟอร์โมซา และญี่ปุ่น แม้ในประเทศร้อนบางส่วนซึ่งอยู่ในระดับความสูงจากน้ำทะเลมากสักหน่อย

ประเทศไทย มีสภาพธรรมชาติเหมาะสมกับการปลูกกล้วยไม้สกุลหวาย รวมทั้งมีผู้ริเริ่มนำกล้วยไม้สกุลหวายบางกลุ่ม มาวางแผนเริ่มต้นทำเป็นระบบอุตสาหกรรมเพื่อการค้า แต่เนื่องจากช่วงนั้น ชุมชนคนไทยซึ่งมีความเจริญในด้านเทคโนโลยีและสังคมยังอยู่ในพื้นที่ราบลุ่ม ซึ่งขาดความเหมาะสมกับธรรมชาติของท้องถิ่นที่มีอากาศเย็น

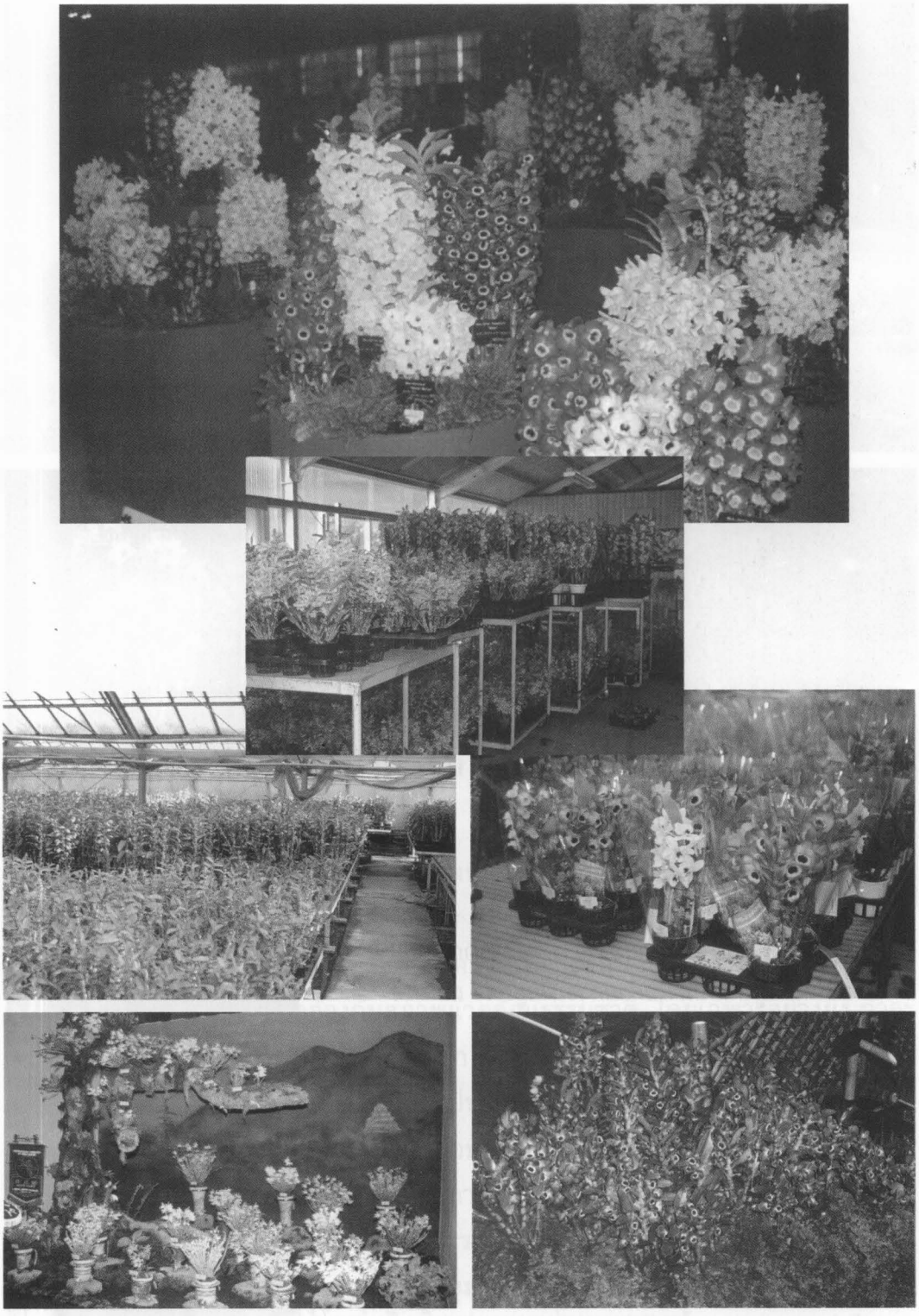
ประกอบกับการที่ประเทศในเขตอบอุ่นซึ่งมีอากาศเย็นมากกว่าได้ส่งคนเข้ามาสำรวจ บางประเทศก็ได้ถูกอำนาจอาวุธเข้ามายึดครอง จึงมีการนำกล้วยไม้สกุลหวายในประเทศอากาศเย็นกลับไป เพื่อการศึกษาค้นคว้าและพัฒนาเพื่อนำไปสู่การค้า ก่อนที่คนท้องถิ่นจะสามารถปรับความคิดและรู้ได้ทัน

ดังนั้น การปลูกและพัฒนาซึ่งก้าวหน้าไปถึงขั้นทำเป็นอุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ทางการค้าและนำมาใช้ประโยชน์ในสังคม จึงมีความแพร่หลายขึ้นในประเทศที่มีอากาศเย็นเป็นธรรมชาติก่อน

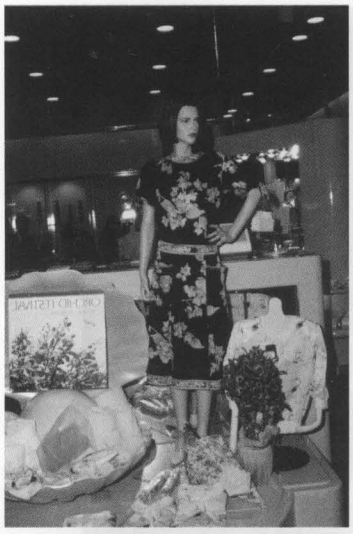
มาถึงบัดนี้ สิ่งที่เห็นได้ชัดเจน และสามารถนำมาเป็นตัวอย่างให้เห็นได้อย่างเด่นชัด น่าจะได้แก่หวายชนิดต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่ทางวิชาการเรียกว่า **อยูกิแนนเธ (*Euginanthe*)** โดยเฉพาะ ชนิดต่าง ๆ ภายในกลุ่มซึ่งคนไทยนิยมเรียกว่า **เก๊าก่ิว**

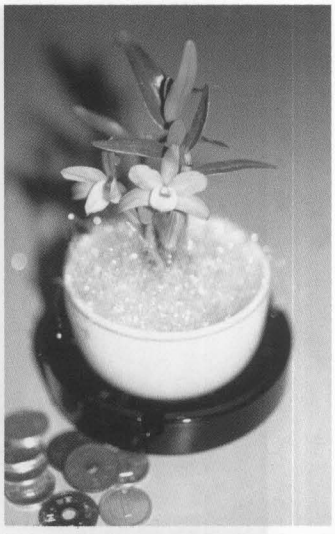
กล้วยไม้หวายประเภทเก๊ากิ่ว (nobile type) ซึ่งพ่อแม่พันธุ์มีแหล่งกำเนิดอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทยด้วย ในอดีตได้ถูกชนชาติอื่นมาค้นคว้านำกลับไปสร้างประโยชน์ทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างกว้างขวางแล้ว

การผลิตและการพัฒนากล้วยไม้สกุลหวายประเภทอากาศเย็น เพื่อทำไม้กระถางเป็นการค้า

การใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้สกุลหวาย ประเภทอากาศเย็น ซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปแบบทั้งในด้านการเพิ่มมูลค่า และการออกแบบอย่างหลากหลาย

หวายลูกผสมประเภทอากาศเย็น ซึ่งนำมาใช้เป็นกล้วยไม้กระถางอย่างแพร่หลาย

เนื่องจากกล้วยไม้กลุ่มนี้ โดยทั่ว ๆ ไป มีแหล่งกำเนิดอยู่ในภาคเหนือของไทยด้วย ดังนั้น คำว่า **เก๊ากิ่ว** เป็นภาษาพื้นบ้านของภาคเหนือ (เก๊า หมายถึง โคนต้น กิ่ว หมายถึง ลักษณะเล็กหรือคอด) ภาพรวมจึงหมายถึง กล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ในกลุ่มนี้ ลำลูกกล้วยมีโคนลำค่อนข้างเรียวเล็ก โดยที่ส่วนกลางไปถึงปลายลำอวบอ้วนมากกว่า

ชื่อภาษาฝรั่งซึ่งเรียกโดยทั่วไปมักเรียกกันว่า **โนบิเลย์ (Nobile)** ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากมีอยู่ชนิดหนึ่งซึ่งมีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า ***Dendrobium nobile*** ซึ่งรู้จักกันอย่างแพร่หลายมาก่อน จึงมีการนำชื่อชนิดของหวายชนิดนี้มาใช้แทนชื่อประเภทด้วย

ได้มีผู้สนใจกล้วยไม้จากประเทศในเขตอบอุ่น โดยเฉพาะในภาคพื้นยุโรปตะวันตก นำไปจากเขตร้อนและกึ่งเขตร้อนของเอเชีย ไปปลูกในเรือนกระจกเพื่อศึกษาและพัฒนา จนกระทั่งมีการนำไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง ก้าวไปถึงขั้นใช้ทำต้นไม้กระถางตั้งประดับในอาคารบ้านเรือนและร้านค้า

หลังจากนั้นญี่ปุ่นซึ่งเป็นชาติที่มีความมานะอดทนรวมกระทั่งสนใจเรียนรู้อย่างกว้างขวาง จึงได้นำไปพัฒนาและใช้ประโยชน์ ทั้งในด้านสังคมและการค้ากว้างขวางออกไปทั่วโลก

อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่จะก้าวหน้าต่อไปได้ คงลืมพันธุ์ธรรมชาติซึ่งเป็นพื้นฐานไม่ได้แน่นอน

บทบาทการปลูกและพัฒนากล้วยไม้สกุลหวายประเภทอากาศเย็นของไทย

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า กล้วยไม้สกุลหวายประเภทอากาศเย็น ส่วนหนึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในประเทศไทย แต่ในอดีตที่ผ่านมา ชุมชนซึ่งพัฒนาขึ้นมาเป็นที่พักอาศัยรวมทั้งตัวเมือง ยังอยู่ในที่ราบต่ำ ดังนั้น จึงทำให้ความเหมาะสมที่จะนำกล้วยไม้สกุลหวายในประเภทนี้ มาปลูกอย่างสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าจะก้าวไปถึงการปลูกเป็นการค้า คงเป็นไปได้ยาก ทั้งนี้ เนื่องจากจะต้องลงทุนสูงมาก

อย่างไรก็ตาม เมื่อคนในท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของพันธุ์ไม้กลุ่มนี้ ยังขาดความพร้อม จึงเปิดโอกาสให้คนจากประเทศในเขตอบอุ่นนำไปใช้ประโยชน์ก่อน

มาถึงช่วงหลัง ๆ ผู้เขียนมองเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงซึ่งเกิดจากความเจริญทางวัตถุของชุมชนท้องถิ่น ได้ขยายขอบเขตขึ้นไปสู่ระดับพื้นที่สูงกว้างขวางมากขึ้น จึงเห็นเป็นโอกาสดี ที่จะมีการให้ความรู้ทั้งในมุมลึกและมุมกว้าง โดยประสงค์ที่จะนำประโยชน์ทางการค้า เพื่อเศรษฐกิจของท้องถิ่นจากพันธุ์ไม้ท้องถิ่น กลับคืนมาอยู่ในพื้นฐานเราเอง จึงได้เริ่มโครงการพัฒนาเรื่องนี้ขึ้นอย่างผสมผสานไปกับสิ่งซึ่งได้กระทำไว้แล้ว

ได้เริ่มต้นนำหวายประเภทนี้ ซึ่งเป็นผลงานจากต่างประเทศ เข้ามาให้คนในท้องถิ่นได้มองเห็นความจริง อีกทั้งเริ่มต้นขยายพันธุ์ออกไปสู่ระบบอุตสาหกรรม ซึ่งช่วงหลัง ๆ วงการผู้สนใจกล้วยไม้ได้รับการพัฒนาจากพื้นฐานขึ้นมาแล้ว อาทิเช่น เทคโนโลยีด้านการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

กับอีกด้านหนึ่ง ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับกล้วยไม้หวายประเภทนี้ ซึ่งยังมีอยู่ในธรรมชาติ โดยที่คิดว่า ในระยะยาวน่าจะมีลูกผสมพันธุ์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นจากพื้นฐานของเราเอง

ความจริงในทางปฏิบัติ เท่าที่ผ่านมาแล้วทั้งหมด ผู้เขียนเรื่องนี้ได้เริ่มกระทำมาแล้วเพื่อให้เป็นแบบอย่าง อีกทั้งศึกษาหาความรู้ก่อนจะนำเผยแพร่ ซึ่งถือเป็นหลักปฏิบัติมาโดยตลอด ตั้งแต่เริ่มต้นคิดพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทย

เรื่องนี้ก็เช่นกัน ผู้เขียนได้เริ่มโครงการนำร่อง โดยการถือปฏิบัติด้วยตนเองเช่นเรื่องก่อน ๆ โดยที่ช่วงหลัง ๆ ได้สังเกตเห็นว่า พื้นที่ในบริเวณภูเรือ จังหวัดเลย ซึ่งมีระดับสูงจากน้ำทะเลระหว่าง 600 – 800 เมตร เหมาะสมกับการปลูกกล้วยไม้ในประเภทอากาศเย็น จึงได้ลงทุนซื้อที่แปลงเล็ก ๆ แปลงหนึ่ง ไม่ใช่ต้องการไปพักตากอากาศให้สูญเสียเวลาซึ่งมีคุณค่าแก่ชีวิต แต่ประสงค์ที่จะนำพันธุ์ไม้ท้องถิ่นในระดับพื้นที่สูงมาศึกษา และเชื่อมโยงความรู้จากพื้นฐานวิญญาณความรักคนท้องถิ่น ออกไปสู่ชาวบ้านทั่วไป

ได้มีการรวบรวมพันธุ์ไม้ท้องถิ่น ทั้งที่เป็นพันธุ์ธรรมชาติ และพันธุ์ซึ่งต่างประเทศได้นำไปพัฒนาเห็นผลสำเร็จรูป เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจมาศึกษา โดยที่**วางแผนระยะสั้นต่อกับระยะยาวเอาไว้ในใจ**อย่างเรียบร้อย และมีโครงการปลูกหวายอากาศเย็นกลุ่มนี้รวมอยู่ด้วย

งานเรื่องนี้ได้เริ่มดำเนินการมาถึงขั้นตอน ที่นำกล้วยไม้ลูกผสมประเภทนี้ ทั้งจากตลาดยุโรปและญี่ปุ่นมาใช้ศึกษาหาความรู้ รวมทั้งเปิดเผยความจริงให้ผู้สนใจทั่ว ๆ ไปได้พบเห็น จนกระทั่งถึงขั้นนำเข้าห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อส่วนหนึ่งแล้ว

การหาความรู้จำเป็นต้องมองทั้งสองด้าน โดยเฉพาะด้านที่หวนกลับมาสนองตอบซึ่งช่วยให้เรียนรู้ความจริงภายในรากฐานคนทั่วไป ทำให้พบว่า พื้นฐานการศึกษาของคนไทยส่วนใหญ่ แม้จะจบการศึกษาระดับสูงมาจากมหาวิทยาลัย แต่ทัศนวิสัยก็ยังยึดติดอยู่กับประโยชน์เฉพาะหน้าเป็นส่วนใหญ่ ทำให้การเผยแพร่ซึ่งเกิดจากการมองการณ์ไกลที่ควรมีอยู่อย่างผสมผสานกันไป เป็นไปได้ยากที่สุด

ดังนั้น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งควรได้รับต่อเนื่องกันไปในระยะยาว จึงมีสภาพขึ้นบ้างลงบ้างอย่างเห็นได้ชัดเจน ทั้งในกรอบของเอกชนและของสังคม

อนึ่ง มีบริษัทญี่ปุ่นซึ่งมีชื่อเสียงในการผลิตและพัฒนาหวายลูกผสมประเภทนี้ มองเห็นโอกาสที่จะขยายพื้นที่การผลิต เข้าไปยังภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติเหมาะสมกับการปลูกกล้วยไม้ประเภทนี้ เพราะช่วยลดต้นทุนในการผลิตที่พื้นฐาน แต่ขาดประสบการณ์เกี่ยวกับความรู้เรื่องธรรมชาติของท้องถิ่น จึงทำให้ไม่ประสบผลสำเร็จ

สรุปแล้ว ประเทศไทยยังมีโอกาสดี ที่จะพัฒนาสิ่งเหล่านี้ เพื่อประโยชน์ของคนท้องถิ่นอีกมาก ปัญหาใหญ่ที่สุดน่าจะได้แก่ รากฐานจิตใจคนท้องถิ่นเอง ซึ่งการจัดการศึกษาที่หวังผลให้คนมีความรักท้องถิ่น รวมถึงเพื่อนมนุษย์ ที่ควรจะเริ่มต้นให้ความสำคัญแก่เพื่อนร่วมท้องถิ่นเองก่อนอื่น ไม่อาจทำให้เกิดการสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายให้เชื่อมั่นได้อย่างชัดเจน

การผลิตการจัดการและการพัฒนากล้วยไม้รองเท้านารี เพื่อประโยชน์ทางการค้า

บทนำ

บนพื้นฐานวิวัฒนาการของพันธุ์ไม้ในพืชวงศ์กล้วยไม้ ซึ่งเป็นวงศ์ใหญ่รองจากพืชวงศ์หญ้า ในชั้นแรก ได้มีการแยกออกเป็น 2 สาย โดยถือโครงสร้างของดอก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เน้นความสำคัญที่โครงสร้างและองค์ประกอบของดอก

กล้วยไม้รองเท้านารีเป็นสายหนึ่งในบรรดา 2 สายดังกล่าว ทั้งนี้และทั้งนั้น จะสังเกตเห็นได้ว่า กล้วยไม้รองเท้านารีมีโครงสร้างและองค์ประกอบของอวัยวะ ที่เกี่ยวข้องกับการผสมพันธุ์และการสืบพันธุ์ แตกต่างออกไปจากกล้วยไม้กลุ่มอื่น ๆ

กล้วยไม้รองเท้านารี มีธรรมชาติกระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเขตร้อน กึ่งร้อน กึ่งหนาว ไปจนกระทั่งถึงเขตหนาวตอนเหนือ แต่กล้วยไม้ในสายนี้ทางด้านรูปวิชาน ได้จำแนกออกไว้เป็น 5 สกุลด้วยกัน

สกุล Paphiopedilum นับเป็นสกุลที่เป็นที่รู้จักคุ้นเคย และได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สกุลนี้มีแหล่งกำเนิดตามธรรมชาติ อยู่ในพื้นที่ของทวีปเอเชียเขตร้อน นอกจากนั้น มนุษย์ผู้สนใจ ยังพยายามนำความรู้ในด้านวิทยาศาสตร์มาใช้พัฒนาพันธุ์และวิธีปลูกปฏิบัติ จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง จึงเป็นเหตุนำไปสู่การค้าขายอย่างกว้างขวาง

อนึ่ง สมาชิกกล้วยไม้ในสกุลนี้ นอกจากมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมแตกต่างกันอย่างกว้างขวางแล้ว ยังมีรูปลักษณะแตกต่างกันอย่างหลากหลาย จึงเป็นโอกาสให้มีผู้สนใจกว้างขวางมากขึ้นด้วย

ในช่วงที่ชาวตะวันตก เข้ามาสำรวจทรัพยากรธรรมชาติในเขตร้อนของโลก กล้วยไม้รองเท้านารีชนิดต่าง ๆ ซึ่งอยู่ในธรรมชาติของท้องถิ่น ก็ได้ถูกนำกลับไปใช้ประโยชน์เช่นกัน

อนึ่ง ในช่วงนั้น ความเจริญทางเทคโนโลยียังก้าวหน้าไปได้ไม่ไกลนัก จึงมีการเลือกสรรเอาพันธุ์ไม้ที่เหมาะกับสภาพอากาศเย็น โดยที่พบขึ้นตามธรรมชาติ อยู่ในระดับ

พื้นที่สูง ไปใช้ประโยชน์ก่อนอื่น ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากเหตุผลที่ว่า ช่วงนั้นพันธุ์ไม้กลุ่มนี้สามารถปลูกเลี้ยงในบรรยากาศของประเทศในเขตอบอุ่น ซึ่งมีอุณหภูมิเย็นให้มีความเป็นไปได้สูง

คนตะวันตกได้นำกล้วยไม้กลุ่มดังกล่าว ไปพัฒนาพันธุ์ให้มีความงามเด่นและมีความเหมาะสมที่จะใช้ประโยชน์ในด้านความสวยงาม จนกระทั่งเห็นได้ชัดเจนว่า คนตะวันตกอพยพไปตั้งรกรากอยู่ที่ไหนก็ตาม จะมีการนำกล้วยไม้กลุ่มนี้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันจนเป็นที่แพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง

อย่างไรก็ตาม หลังจากความรู้ทางเทคโนโลยีได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ร่วมกับการพัฒนาทางด้านการศึกษาของคนท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนเขตร้อน โดยเฉพาะ ผู้มีความรักและผูกพันอยู่กับท้องถิ่น มองเห็นความสำคัญเรื่องนี้ จึงนำมาพัฒนาและใช้ประโยชน์สนองตอบแก่คนในท้องถิ่นเอง

ช่วงนั้น ประเทศไทยซึ่งก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ยังตกเป็นทาสการค้ากล้วยไม้ของกลุ่มประเทศตะวันตก และมีคนท้องถิ่นเก็บกล้วยไม้จากธรรมชาติส่งไปจำหน่ายต่างประเทศอย่างกว้างขวาง

หลังช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นในปี พ.ศ. 2488 แล้วไม่เกิน 10 ปี ปรากฏว่า มีการเปลี่ยนแปลงของวงการกล้วยไม้ ทำให้เกิดอิสรภาพทั้งในด้านการผลิตการค้า โดยใช้พันธุ์ไม้ท้องถิ่นเป็นพื้นฐาน ซึ่งนับได้ว่า วงการกล้วยไม้ของไทยสามารถหวนกลับมาพึ่งพาตัวเองได้ ทำให้คนหลายชาติรู้สึกแปลกใจและตื่นตัว มุ่งมาศึกษาถึงความคิดซึ่งเป็นกุญแจสำคัญ รวมทั้งการปฏิบัติที่ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นประเทศผลิตและการค้ากล้วยไม้ในสายตาของชาวโลก

โครงสร้างพื้นฐานของสังคมไทยที่ยังมีจุดอ่อน

กระบวนการจัดการและการค้ากล้วยไม้รองเท้านารี เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีตได้มีการพัฒนานำไปสู่ประโยชน์ทั้งทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง และมีความเป็นมาควบคู่ไปกับวัฒนธรรมตะวันตกเป็นเวลานานพอสมควร อีกทั้งยังมีความกว้างขวางไม่แพ้กล้วยไม้สกุลอื่น ซึ่งคนตะวันตกนำเอามาจากเขตร้อนของทวีปอเมริกา

ความแตกต่างคงมีเพียงจุดเดียวว่า พื้นฐานธรรมชาติของกล้วยไม้รองเท้านารีอยู่ในเขตร้อนของทวีปเอเชีย ซึ่งช่วงหลัง ๆ ประเทศไทยได้พัฒนาตนเองขึ้นมาเป็นผู้นำของการผลิตการค้ากล้วยไม้ ประเทศไทยจึงได้รับความสนใจในด้านผลประโยชน์ทางการค้าจากกลุ่มประเทศตะวันตก มากกว่าประเทศอื่นที่อยู่ในเขตร้อนด้วยกัน

จากช่วงที่ประเทศไทย ได้สะท้อนผลงานเรื่องกล้วยไม้จนเป็นที่ยอมรับของโลก ในมุมกลับ ได้มีการส่งคนจากกลุ่มประเทศตะวันตก เข้ามาศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นนี้ แม้จะใช้สื่อซึ่งไม่ใช่กล้วยไม้ก็ตาม แต่ผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานอย่างลึกซึ้ง ซึ่งมองด้วยสายตาอันกว้างไกลย่อมรู้สึกได้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากิจการกล้วยไม้ของประเทศไทย หาได้เกิดเพราะจุดริเริ่มที่มาจากด้านบนไม่ แต่เป็นการสร้างพื้นฐานขึ้นมาจากด้านล่างอย่างอิสระ ทำให้วงการกล้วยไม้ สามารถขยายเครือข่ายบนพื้นฐานธรรมชาติออกไปได้อย่างกว้างขวาง ในขณะที่รากฐานความคิด ระหว่างกลุ่มบุคคลผู้ถืออำนาจในระดับบน กับคนระดับปฏิบัติซึ่งอยู่ด้านล่างมีช่องว่างห่างกันมาก เช่นเดียวกับสังคมประเทศอื่น ๆ ในเขตร้อน

ดังนั้น ขณะที่ผู้นำทางความคิดในการพัฒนาวงการกล้วยไม้ซึ่งในสังคมประเทศด้อยพัฒนาทั่ว ๆ ไป มีธรรมชาติที่ขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ได้มีการวางแผนที่จะนำพื้นฐานการผลิตและการค้ากล้วยไม้รองเท้านารีกลับมาสู่ประเทศไทย ซึ่งแน่นอนที่สุด ย่อมขยายขอบข่ายออกไปสู่ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติคล้ายคลึงกัน

โดยปกติแล้ว กลุ่มผลประโยชน์จากประเทศวัฒนธรรมตะวันตก มักใช้กลยุทธ์ โดยใช้เหตุผลในด้านการอนุรักษ์ มาอ้างกับกลุ่มบุคคลในระดับบน ซึ่งรากฐานความคิดยังลงไม่ถึงความจริง ทำให้คนกลุ่มนี้สนับสนุนความคิดในการอนุรักษ์ ซึ่งมีบุคคลต่างถิ่นเข้ามาเสนอแนะ จึงให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

ซึ่งในขณะนั้น คนในกลุ่มประเทศตะวันตกก็ได้นำพันธุ์ไม้สกุลนี้ไปส่วนหนึ่งแล้ว แต่เป็นพันธุ์ที่เหมาะสมกับอากาศเย็นในประเทศตน

มาถึงช่วงนี้ ผลงานจากสิ่งเหล่านั้นได้กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง รวมทั้งความรู้สึกของกลุ่มบุคคลในด้านตลาด เริ่มจะเห็นเป็นของธรรมดา จึงต้องการที่จะผลิตของใหม่ ๆ โดยนำส่วนอื่น ซึ่งมีความเหมาะสมกับสภาพอากาศเย็นน้อยกว่าส่วนที่ได้ไปแล้วเพื่อนำไปผสมพันธุ์ ผลิตกล้วยไม้ลูกผสมที่มีคุณลักษณะแปลกใหม่ แต่เกรงว่าคนท้องถิ่นเริ่มรู้คุณค่าของตัวเองมากขึ้น

ดังนั้น **การอ้างเหตุผลอนุรักษ์โดยที่เกรงว่าจะสูญพันธุ์** บนพื้นฐานการจัดการศึกษาที่ขาดการรู้เท่าทัน ได้ทำให้มีการออกกฎหมายบังคับคนไทยด้วยกันเอง ทั้งนี้และทั้งนั้น ย่อมทำให้เกิดการถ่วงดุลความคล่องตัวในด้านการจัดการ และการค้าของคนท้องถิ่นอย่างสำคัญ

กล้วยไม้รองเท้านารี จึงน่าจะเป็นบทเรียนสำหรับคนท้องถิ่นซึ่งมีรากฐานจิตใจอิสระและลึกซึ้ง มากกว่าผู้ที่เดินตามกระแสการจัดการศึกษาแบบตะวันตกต่อไปอย่างรู้เท่าไม่ถึง

การณ์ ทำให้มีผลทำลายรากฐานความเป็นไทแก่ตัวเอง ทำให้เกิดภาวะสูญเสียคุณค่าชีวิตที่แท้จริง และนำไปสู่การสูญเสียประโยชน์ทางเศรษฐกิจของแต่ละคนรวมถึงส่วนรวม

การค้ากล้วยไม้รองเท้านารีในช่วงเริ่มแรก

ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นลงใหม่ ๆ ซึ่งประเทศไทยและประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลาย ยังคงเป็นทาสการค้าหาประโยชน์ของกลุ่มประเทศตะวันตกจากทุกเรื่อง กล้วยไม้รองเท้านารี ซึ่งประสบการณ์ของประเทศไทยได้ผ่านพ้นมาแล้ว นับเป็นกระจกเงาสำคัญบานหนึ่ง ที่ส่องสะท้อนให้เห็นความจริงดังกล่าวแล้วได้อย่างชัดเจน

เช่นประเทศเขตร้อนทั้งหลาย ความไม่เข้มแข็งพอของรากฐานความคิดของคนส่วนใหญ่ ที่ควรจะรักและหวงแหนทรัพยากรท้องถิ่นของตนเอาไว้ เพื่อใช้ประโยชน์ในระยะยาวจนถึงชนรุ่นหลัง ทำให้คนท้องถิ่นตกเป็นเครื่องมือในการกอบโกยทรัพยากรนำไปสนองประโยชน์สุขแก่ชนต่างถิ่น

ช่วงนั้น ป่าธรรมชาติยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งในด้านความหลากหลายของพันธุ์ไม้และสภาพแวดล้อมภายในองค์รวม สิ่งซึ่งเห็นได้ชัดเจนที่สุดได้แก่ การวางสายผลประโยชน์จากชนต่างถิ่นเข้ามาสู่คนท้องถิ่นที่อยู่ในเมือง แล้วสานต่อไปถึงผู้ซึ่งอยู่ในถิ่นกำเนิดธรรมชาติ

รองเท้านารีคางกบ นับเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนมาก โดยที่ช่วงนั้น มีการสั่งเก็บรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ชนิดนี้จากป่าปีละมาก ๆ เพื่อส่งไปพักในเรือนต้นไม้ของบางประเทศในเขตยุโรปตะวันตก หลังจากนำไปปลูกเป็นเวลา 1 ปี ต้นไม้ที่เก็บมาจากป่าจะตั้งตัวได้ และเจริญงอกงามเป็นปกติและให้ดอกในกระถาง

หลังจากนั้น จึงมีระบบกระจายออกไปสู่ตลาด เพื่อนำไปใช้เป็นต้นไม้ประดับในอาคารบ้านเรือนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้และทั้งนั้น นับเป็นการหาผลประโยชน์จากสิ่งซึ่งอยู่ใกล้มือที่สุดและลงทุนน้อยมาก

ในช่วงประมาณหลังฤดูฝนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้สั่งซื้อซึ่งอยู่ในประเทศตะวันตก จะมีการสั่งมายังผู้ส่ง ครั้งละหลายหมื่นต้น ส่วนผู้ส่งก็จะวางสายออกไปสู่ชนบทให้ชาวบ้านเก็บรวบรวมจากป่า ตามข้อตกลง มีการนำมามัดเป็นกำ กำละประมาณ 3 – 4 ต้น จำนวนสั่งแต่ละครั้งอาจมีปริมาณนับเป็นหมื่นกำ ส่วนราคาจำหน่ายโดยเฉลี่ยประมาณกำละ 30 – 50 เซนต์สหรัฐ ในแต่ละปีซึ่งฤดูสั่งซื้อเป็นช่วงหลังฤดูฝน เรื่อยมาถึงประมาณเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน แต่ละรายภายใน 1 ฤดูกาล อาจสั่งประมาณ 3 – 4 ครั้ง

นิสัยคนไทยส่วนใหญ่มักเห็นเงินเป็นใหญ่ ทำให้มีการทำตามกัน แทนที่จะเกิดจากรากฐานที่อิสระทำให้เกิดความหลากหลาย ดังนั้น เมื่อมีผู้ส่งดำเนินตามรอยกันมากขึ้น จึงมี

การแย่งชิงกันเก็บภายในพื้นที่ บางรายมีการกีดกันทางการค้าอย่างรุนแรง ถึงขั้นที่เก็บต้นใหญ่แล้วทำลายต้นเล็ก โดยไม่ต้องการให้หลงเหลือไว้สำหรับผู้อื่น

การนำไปใช้ประโยชน์ในตลาดของสังคมกลุ่มประเทศตะวันตก ช่วงนั้นผู้เขียนได้เดินทางไปศึกษาหาความรู้จนกระทั่งถึงสวนต่าง ๆ ที่สั่งกล้วยไม้ ทำให้รู้ว่า หลังจากรับไปแล้ว นำไปแก้มัดออกจากกำให้เหลือเป็นต้น ๆ หลังจากนั้น จึงนำแต่ละต้นปลูกลงในแต่ละกระถาง ตั้งไว้บนโต๊ะภายในเรือนกระจกอย่างมากมาย เพื่อรอให้ตั้งตัวและมีดอกในปีถัดไป

ขณะที่ดอกใกล้จะบาน มีระบบการจัดการที่สานไปถึงร้านค้าดอกไม้ จนกระทั่งไปถึงผู้ขายและผู้ซื้อรายย่อย ซึ่งขณะนั้น จำหน่ายกันในท้องตลาด ราคาคิดเป็นเงินไทยประมาณกระถางละ 150 บาท เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวาง

สภาพดังกล่าว เป็นมาได้ประมาณไม่เกิน 20 ปี โดยที่ช่วงหลัง ๆ แหล่งกำเนิดของกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบก็หมดไปด้วย จึงมีการลักลอบไปนำมาจากประเทศเพื่อนบ้านทั้งฝั่งประเทศลาวและประเทศพม่า ในที่สุด ก็พบจุดจบอีกเช่นกัน

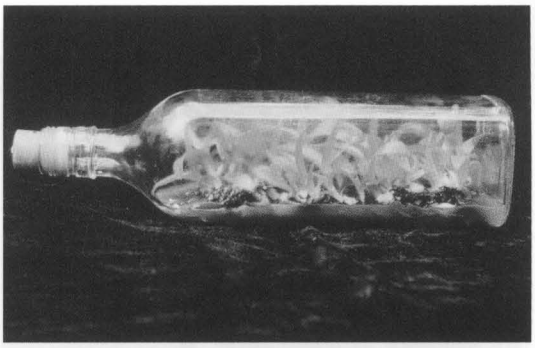
สิ่งนี้เป็นอุทาหรณ์อย่างสำคัญทำให้วงการกล้วยไม้ที่เคยพึ่งพาระบบการค้าแบบเก่าหันมาสนใจในการผสมพันธุ์ เพาะพันธุ์ และขยายพันธุ์ เลยไปถึงการพัฒนาพันธุ์ผสมให้เกิดความหลากหลายมากขึ้น ในขณะที่กลุ่มประเทศตะวันตกเองกำลังขาดกล้วยไม้พันธุ์ผสมรุ่นใหม่ เพื่อสร้างความหลากหลายที่ขยายตัวออกไป จึงมุ่งความสนใจมายังจุดเดียวกัน คือการปิดกั้นประโยชน์ทางการค้าของกลุ่มประเทศเขตร้อน โดยมีเป้าหมายเริ่มต้นจากประเทศไทยก่อนอื่น

แล้วในที่สุด จึงเกิดดุลในการนำเหตุผลด้าน**อนุรักษ์เพราะหายาก** มาเป็นข้ออ้างให้ประเทศไทยออกกฎหมายปิดตัวเอง แม้ช่วงหลัง ๆ จะเปิดทางให้ แต่ภายในระบบหากมองได้ลึกซึ้งย่อมรู้ได้ว่า มีการสร้างเงื่อนไขเพื่อหวังถ่วงความคล่องตัวทางการค้าของคนท้องถิ่น

กลยุทธ์ดังกล่าว ได้มีการนำปฏิบัติอย่างได้ผลมาแล้วในหลายเรื่อง ทั้งพันธุ์สัตว์ พันธุ์พืชธรรมชาติซึ่งยังคงทำต่อไป หากผู้ใดยังดำรงรากฐานความคิด**พึ่งตนเอง**เอาไว้ให้มีอิสระอยู่ได้ โดยไม่ยึดติดกับอิทธิพลอามิสต่าง ๆ ย่อมมองเห็นความจริงได้ไม่ยาก

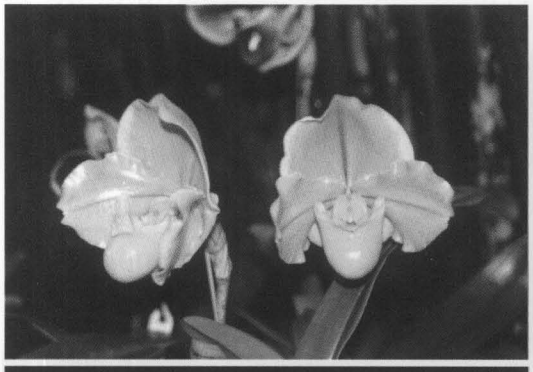
กล้วยไม้รองเท้านารีปีกแมลงปอปลูกในเรือนต้นไม้ซึ่งใช้ระบบทำความเย็นที่จังหวัดนครปฐม

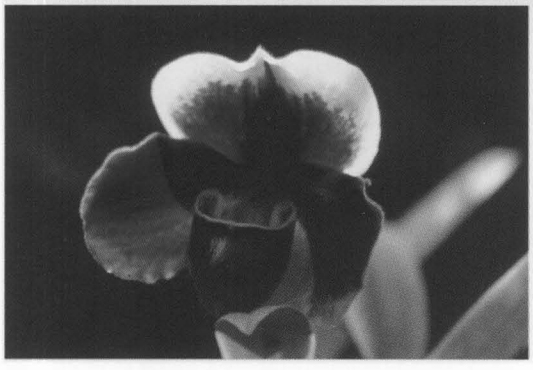
ลูกกล้วยไม้รองเท้านารีภายในขวดเพาะ

ดอกกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบ

รองเท้านารีลูกผสมต่างประเทศ

กล้วยไม้รองเท้านารี ซึ่งกลุ่มประเทศในยุโรปมานำไปจากบริเวณพื้นที่อากาศเย็น ในภูมิภาคเอเชีย นำไปปลูกและพัฒนารวมทั้งใช้ประโยชน์อย่างแพร่หลายแล้วแต่อดีตถึงปัจจุบัน

การทดลองปลูกกล้วยไม้รองเท้านารีพื้นบ้านในประเทศไทย ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา

การทดสอบการบรรจุหีบห่อ กล้วยไม้รองเท้านารี คางกบ เพื่อส่งจำหน่ายต่างประเทศจากการปฏิบัติจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน นอกจากนั้น ยังมีการติดตามผลจากการเดินทางไปศึกษาระบบการนำใช้ประโยชน์ในกลุ่มประเทศตะวันตกร่วมด้วย

การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กล้วยไม้เพื่อกระจายการค้าและการใช้ประโยชน์

การผลิตสิ่งใดก็ตาม เพื่อสนองความต้องการของคนในมวลชนได้อย่างกว้างขวาง จำเป็นต้องนึกถึงความจริงที่ว่า **ธรรมชาติรสนิยมของแต่ละคนย่อมมีความหลากหลาย**

ดังนั้น พื้นฐานความคิดผู้ผลิตจึงควรมีอิสระ ช่วยให้เปิดกว้าง เพื่อผลในการผลิตที่มีรูปแบบอย่างหลากหลาย

ผู้ผลิตผู้ค้าที่เห็นเงินเป็นใหญ่ แทนการมองเห็นความจริงอันเป็นสัจธรรมของชีวิตคนในมวลชน จึงมีแนวโน้มทำให้การผลิต ตกอยู่ในสภาพที่จำกัดกรอบตัวเอง

ในแวดวงผู้ผลิตพืชผลการเกษตร เราจึงพบเห็นทั่ว ๆ ไปอย่างกว้างขวางว่า **ปลูกอะไรมักปลูกตามกัน** ทำให้เกิดปัญหาการตลาดอย่างกว้างขวาง

หากการจัดการศึกษา มีผลช่วยให้คนเปิดรากฐานความคิดออกสู่อิสรภาพได้ ย่อมช่วยแก้ไขปัญหาได้ทุกเรื่อง แม้ปัญหาการตลาดเกี่ยวกับกล้วยไม้

ถ้าคนส่วนใหญ่ในสังคม มีรากฐานจิตใจอิสระ ทำให้มีความเป็นตัวของตัวเองชัดเจนถึงระดับหนึ่ง ย่อมมีผลทำให้ผลิตผลจากกล้วยไม้ มีความหลากหลายมากกว่าที่เป็นมาแล้ว นอกจากนั้น ยังมีการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น อีกทั้งไม่ลืมคุณค่าสำคัญของสิ่งที่ผ่านพ้นมาในอดีต อันควรเก็บรักษาไว้อย่างดีที่สุด ย่อมมีผลทำให้การค้ากล้วยไม้ของไทยสามารถเจริญก้าวหน้าต่อไปอย่างมั่นคงให้มั่นใจได้

การใช้ศิลปะร่วมกับเทคโนโลยีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม

หากมองเห็นภาพรวมระหว่างกล้วยไม้กับคน อีกทั้งรู้ความจริงว่า **คนคือพื้นฐานของกล้วยไม้** ควรจะรู้ได้ว่า เหตุซึ่งทำให้กล้วยไม้เป็นสินค้าและเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ขึ้นอยู่กับศิลปะซึ่งอยู่ในจิตวิญญาณแต่ละคน ที่สามารถนำเทคโนโลยีในการปลูกและการจัดการมาใช้สร้างความหลากหลายให้ถึงความต้องการของผู้ใช้ประโยชน์อย่างได้ผล

ดังนั้น ในฐานะที่ผู้เขียนเรื่องนี้ ผ่านประสบการณ์จากการปฏิบัติร่วมกับการเรียนรู้ความจริงจากคน ซึ่งอยู่ในแต่ละมุมอย่างหลากหลาย ทำให้สรุปอย่างมั่นใจได้ว่า ถ้าคิดผลิตกล้วยไม้เพื่อป้อนสู่ตลาด **ควรให้ความสำคัญแก่งานศิลปะเหนือกว่ากล้วยไม้**

ศิลปะ ในที่นี้หาใช่จำกัดกรอบอยู่แต่เพียงภายในกระบวนการผลิตเท่านั้นไม่ หากรากฐานความคิดอิสระจริง ย่อมสามารถสานความรู้สึก ไปสู่ศิลปะการจัดการและการตลาดร่วมด้วย

ส่วน **เทคโนโลยี** ผู้ปฏิบัติควรสำนึกอยู่เสมอว่าเป็นเพียงเครื่องมือ ซึ่งแต่ละคนควรพิจารณานำมาใช้ได้อย่างสมเหตุสมผล โดยที่ตระหนักอยู่เสมอว่า ถ้าใช้เกินเหตุย่อมส่งผลหวนกลับมาทำลายตัวเอง ทั้งสภาพการพึ่งตนเอง ซึ่งควรรักษาไว้ในรากฐานจิตใจตนเองให้มั่นคงอยู่ได้ และการสูญเสียต้นทุนการผลิตและการจัดการ

อนึ่ง ผู้ที่มีศิลปะอยู่ในจิตวิญญาณลึกซึ้งถึงระดับหนึ่ง ย่อมมีรากฐานความคิดอิสระ และมีความละเอียดอ่อนเป็นทุนอยู่ในจิตใจอย่างสำคัญ นอกจากนั้น ยังมีพลังภายในเป็นพื้นฐานธรรมชาติที่พร้อมนำมาปฏิบัติอย่างปราศจากการท้อถอย

แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่ม

พื้นฐานสำคัญของการสร้างมูลค่าเพิ่ม น่าจะได้แก่ความคิดในการนำสิ่งซึ่งมีอยู่แล้ว หรืออีกนัยหนึ่ง มีรูปแบบอันเป็นที่รู้จักคุ้นเคยกันดีอยู่แล้ว แม้สิ่งซึ่งมีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ประโยชน์ โดยใช้วิญญาณด้านศิลปะ ปรับสภาพให้เปลี่ยนเป็นสิ่งจูงใจในการใช้ประโยชน์

แม้พันธุ์ไม้ชนิดเดียวกัน หากนำมาปรับสภาพในแต่ละช่วงของชีวิตการเจริญเติบโตย่อมช่วยให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในโอกาสต่าง ๆ ได้กว้างขวางมากขึ้น

อาทิเช่น กล้วยไม้ชนิดเดียวกัน เริ่มต้นจากการเพาะเมล็ด หรือเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งช่วงเริ่มแรกของการพัฒนา จะเลี้ยงไว้ในขวดจนกระทั่งเติบโตถึงระดับหนึ่ง หลังจากนั้น จึงนำออกจากขวดมาปลูกในสภาพแวดล้อมทั่วไป จนกระทั่งให้ดอก

ช่วงหลัง ๆ เราได้คิดใช้ขวดขนาดเล็กที่เป็นผลจากอุตสาหกรรมอาหาร ซึ่งถูกทิ้งไว้จำนวนมาก นำมาปลูกกล้วยไม้ขนาดเล็ก อาจใช้วุ้นอาหารที่ผสมสีทำขนมลงไปด้วย

ก่อนนำออกสู่ตลาด มีการแต่งขวดให้สีสันสวยงาม นำไปใช้ตั้งโต๊ะ หรือใช้แทนแก้วทับกระดาษ นอกจากนั้น อาจใช้เป็นของขวัญหรือของที่ระลึกได้

กล้วยไม้บางชนิด อาจใช้ความรู้และข้อมูลในด้านเทคโนโลยี ทำให้ออกดอกในขวด โดยการควบคุมแสงสว่าง อุณหภูมิ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กล้วยไม้พันธุ์ซึ่งมีความไวแสงค่อนข้างสูง

ปัจจุบันนี้ มีตัวอย่างอีกหลายลักษณะ ซึ่งปรากฏผลเห็นได้ในสังคมอย่างชัดเจนแล้ว ก่อนอื่นใคร่ขอย้ำว่า กล้วยไม้เป็นสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกับชีวิตอื่น ๆ แม้พันธุ์ที่เกิดใหม่ค้นพบใหม่หรือผสมได้ใหม่ ช่วงเริ่มแรกอาจมีความต้องการสูงมาก ถัดจากนั้นมา ย่อมมีการขยายพันธุ์เพื่อเพิ่มปริมาณเป็นธรรมดา ในด้านการค้า ย่อมทำให้ราคาลดลง แต่มีผู้นำไปใช้ประโยชน์ จะมีจำนวนกว้างขวางมากขึ้น

การสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นช่องทางหนึ่งซึ่งถือเป็นทางออก ที่ช่วยให้สภาพการค้าร่วมกับความต้องการในการใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้ ดำเนินต่อไปได้อย่างกว้างขวาง

ในสภาพดังกล่าว กล้วยไม้แต่ละชนิดซึ่งมีปริมาณชนิดละมาก ๆ ขณะมีดอก อาจนำแต่ละต้นมาตกแต่งภาชนะปลูกให้สวยงาม เช่น ใช้กระดาษซึ่งได้รับการออกแบบและมีสีสันดึงดูดความสนใจ อาจใช้โบว์สีต่าง ๆ ผูกไว้ด้วย แม้การใช้กระถางดินเผาที่มีศิลปะการออกแบบรูปลักษณะต่าง ๆ สวมไว้ภายนอก

นอกจากนั้น อาจสร้างความหลากหลาย โดยใช้ความแตกต่างของขนาดของภาชนะ เช่น ภาชนะขนาดกลางใส่ต้นกล้วยไม้ 3 ต้น ขนาดใหญ่อาจใส่ 5 ต้น หรือใหญ่กว่านี้

ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อนำไปใช้ตั้งประดับสถานที่ซึ่งมีสภาพแวดล้อมแตกต่างกันตามความเหมาะสม

อนึ่ง นอกจากการใช้กล้วยไม้ชนิดเดียว ยังอาจใช้กล้วยไม้หลากหลายชนิด แม้ใช้ร่วมกับไม้ดอกไม้ประดับอื่น ๆ อาทิเช่น การจัดกระเช้าและการจัดสวนถาด เพื่อนำไปใช้ประดับในอาคารสถานที่

แม้กระทั่ง ภายในภาพรวมของระบบการผลิตกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรม หลังจากมีการนำห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์แบบเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เข้ามาร่วมการพัฒนาและส่งเสริมเมื่อปี พ.ศ. 2510-2511

วงจรการผลิตกล้วยไม้ภายในสวน ซึ่งจำเป็นต้องรักษากล้วยไม้จำนวนหนึ่ง ให้มีประสิทธิภาพในการผลิตตลอดเวลา ทำให้อีกส่วนหนึ่งซึ่งกำลังใกล้สิ้นสภาพ แต่ยังมีกำลังในการให้ดอก ถูกนำไปใช้ประดับตามสวนภายในร้าน ตามอาคารร้านค้า แม้กระทั่งตามสนามบินและที่สาธารณะอื่น ๆ โดยนำศิลปะเข้าไปใช้ในการจัดแทนการนำไปทำลายภายในสวน

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า **งานศิลปะ** เกิดจากรากฐานความคิดอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ดังนั้น สิ่งซึ่งนำมาเขียนไว้ในหนังสือเล่มนี้ จึงเป็นเพียงตัวอย่างภายในรูปแบบ ซึ่งแต่ละคนควรจะคิดได้เองอย่างหลากหลาย

ข้อมูลที่อยู่บนพื้นฐานความคิด ซึ่งนำมาชี้แนะไว้ ณ โอกาสนี้ เกิดจากรากฐาน

ความคิดในการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทย จากรากฐานตนเองมาตลอด

ทำให้ได้รับแรงศรัทธาจากคนทั่วโลก จึงมีผลช่วยให้ผู้เขียนได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรมอย่างกว้างขวาง ทำให้มีโอกาสเรียนรู้ความจริง นำกลับมาใช้พัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยให้ก้าวหน้ามาได้ เหนือกว่าการคิดปลูกกล้วยไม้อยู่ในรั้วบ้านตัวเอง อย่างที่หลายคนมักมองเห็นได้แค่นั้น

คนไทยกับพลังต่อรองทางการค้ากล้วยไม้

บทนำ

ก่อนอื่น ใคร่ขออนุญาตตั้งคำถาม เพื่อให้ผู้สนใจทำการค้าหวนกลับมาถามตัวเองว่า เป็นไปได้ไหม ที่คนไทยจะตื่นตัวตื่นใจ ลุกขึ้นมาสร้างพลังต่อรองทางการค้าให้กับตัวเอง

เราน่าจะรู้ดีว่า การประกอบธุรกิจใดก็ตาม จำเป็นต้องมีความเจริญก้าวหน้าทั้งสองด้าน ด้านหนึ่งคือ คนระดับล่าง ซึ่งควรจะมีรากฐานหยั่งลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง กับอีกด้านหนึ่ง คือด้านบน ซึ่งทำหน้าที่นำไปสู่การใช้ประโยชน์อย่างถึงเป้าหมาย

ในเมื่อธรรมชาติได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า ทุกสิ่งควรมีสองด้าน อีกทั้งมีสมดุลระหว่างกันและกัน เพื่อให้กิจการสามารถดำเนินไปสู่ผลสำเร็จได้อย่างมั่นคง ดังนั้น ในด้านการค้าพลังต่อรองระหว่างคนระดับล่างกับระดับบน ทุกช่วงของสภาพภายในระบบการผลิต ที่เชื่อมโยงถึงการตลาด สานต่อไปถึงผู้ซื้อขั้นสุดท้าย จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญ อันควรได้รับความสนใจ

การนำเรื่องคนไทยกับพลังต่อรองทางการค้ากล้วยไม้ มาเขียนไว้ ณ โอกาสนี้ คงหาใช่เน้นความสำคัญอยู่ภายในกรอบของกล้วยไม้เท่านั้นไม่ หากบุคคลใดมีรากฐานจิตใจอิสระจริง ย่อมสามารถนำแนวคิดนี้ไปพิจารณาใช้ประโยชน์ในด้านการค้าได้ทุกเรื่อง

รากฐานพลังต่อรอง

เราแต่ละคนที่เกิดมาสู่โลก ย่อมมีเงื่อนไขเป็นความจริงปรากฏอยู่ในจิตวิญญาณตัวเอง หากได้รับโอกาสจากสังคม ให้รากฐานความคิดของแต่ละคน เจริญเติบโตขึ้นมาได้อย่างอิสระ ซึ่งหมายความว่า ถ้าผู้ใหญ่ไม่นำความคิดของตัวเองมาใช้กดดันชนรุ่นหลัง หากอยู่ร่วมกันด้วยความรู้ความเข้าใจ แต่ตัวผู้ใหญ่เองยิ่งต้องมุ่งมั่นปฏิบัติให้กับสังคม ในสิ่งที่มีเหตุมีผล ย่อมทำให้ชนรุ่นหลัง เจริญเติบโตขึ้นมาเป็นผู้รู้เหตุรู้ผล อีกทั้ง นำไปปฏิบัติจากรากฐานความคิดที่มีความเป็นตัวของตัวเองได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สรุปแล้ว ไม่ว่าคนกลุ่มใด จะรวมกลุ่มกันประกอบธุรกิจการค้ากล้วยไม้ หรือสิ่งอื่นใดก็ตาม ถ้าขาดรากฐานการพึ่งตนเอง ย่อมขาดพื้นฐานซึ่งเป็นที่ก่อเกิดพลังต่อรอง ให้มีผล

นำไปสู่การสร้างสรรค์ได้ในระยะยาว

การรวมกลุ่ม หาใช่มองไปที่การรวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม ชมรม สมาคม สหกรณ์ บริษัท ซึ่งเป็นเพียงรูปแบบต่าง ๆ หากมองให้ลึกซึ้งถึงรากฐาน ควรจะให้ความสำคัญแก่ ผู้ที่ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน สานเหตุผลไปถึงการประกอบอาชีพร่วมกัน ซึ่งควรจะมีรากฐานจิตใจสานถึงกันและกัน ทำให้มีการเอื้ออาทรแก่กันด้วยความรักความจริงใจอย่างลึกซึ้ง ก่อนที่จะรวมกลุ่มกันเป็นรูปแบบใด และทำงานเรื่องใดก็ตาม การรวมกลุ่มซึ่งขาดรากฐานดังกล่าว หากเกิดมีการจัดตั้งกลุ่ม ย่อมอ่านความจริงได้ว่า มีคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งหวังใช้กลุ่มเป็นเครื่องมือแสวงผลประโยชน์ใส่ตนและพรรคพวกแฝงอยู่ในพื้นฐาน ทำให้การดำเนินงานของกลุ่มเกิดความสับสนวุ่นวาย จนไม่อาจเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง

จึงสรุปได้ว่า ***รากฐานการพึ่งตนเองของแต่ละคน*** *ซึ่งมีความมั่นคงแข็งแรง สามารถทนทานต่ออิทธิพลวัตถุและเงินตรา ที่เพิ่มพูนมากขึ้นจากผลงานการปฏิบัติ ย่อมกำหนดตัวเองให้เกิดพลังต่อรองที่เข้มแข็งยิ่งขึ้น*

ความจริงที่พบได้ในปัจจุบัน

ทุกวันนี้ ภายในภาพรวมของสังคมไทย คนส่วนใหญ่สูญเสียความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งควรมีอยู่ในจิตวิญญาณตนเองอย่างชัดเจน ทำให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากจุดเริ่มต้น แม้จากใครคนใดคนหนึ่ง ขาดการสืบทอดต่อไปอย่างเป็นธรรมชาติ

ทุกวันนี้ จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้การรวมตัวไม่ว่าจะเป็นกลุ่มเล็กหรือกลุ่มใหญ่ แยกออกจากกันเป็นสองขั้ว และขาดการเชื่อมโยงถึงกัน แม้ความคิดเกี่ยวกับการเริ่มต้น จะมีการปฏิเสธปัจเจกชน เพราะขาดการรู้ความจริงว่า ทุกสิ่งย่อมเกิดจากหนึ่งเดียวก่อน แล้วจึงเติบโตขึ้นมาเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน

การเริ่มต้นจากบุคคลใดก็ตาม ถ้าเป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้างและมีความคิดอิสระ ย่อมขยายขอบข่ายออกไปได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ หากคนส่วนใหญ่มีรากฐานจิตใจที่ถึงตนเองได้อย่างแข็งแกร่ง สามารถต่อสู้กับสิ่งซึ่งแฝงอยู่ภายในตนเอง ทำให้ตนมีความมั่นคงตลอดไป

สภาพที่เป็นจริงทุกวันนี้ เนื่องจากอิทธิพลเงินและวัตถุ ซึ่งถูกระบายมาจากถิ่นอื่นเพื่อการค้าหาเงิน ส่งผลทำลายรากฐานคนท้องถิ่นลึกซึ้งยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ มีผลมอมเมา ทำให้คนท้องถิ่น หลงอยู่กับความสะดวกสบายจากผลผลิตในด้านเทคโนโลยี เช่น รถยนต์ยี่ห้อใหม่ ๆ ตู้เย็น โทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ ฯลฯ

ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ เข้ามาทำลายรากฐานความเป็นไทของคนไทย ก็คือคนไทยด้วยกันเอง ที่จิตวิญญาณตกเป็นทาสต่างชาติไปแล้ว การคิดแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ

จึงส่งผลให้เห็นได้ชัดเจนว่า ยิ่งแก้ไขก็ยิ่งสูญเสียมากขึ้น

หวนกลับมาพิจารณาคนในวงการกล้วยไม้

จากภาพรวมซึ่งมองลึกลงไปถึงพื้นฐานของปัญหา ที่คนในสังคมกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ น่าจะเห็นคำตอบดีว่าวงการกล้วยไม้ไทยเป็นเพียงส่วนหนึ่งซึ่งอยู่ในสภาพรวมทั้งหมด นอกจากนั้น จากประสบการณ์ชีวิต เท่าที่ผู้เขียนได้มีโอกาสคลุกคลีกับคนในวงการนี้มาแต่เริ่มแรก และนำทุกสิ่งซึ่งเป็นความจริง มารวมกันเป็นข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์ สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ใคร่ขอนำมาสรุปไว้ ณ โอกาสนี้ น่าจะได้แก่ โลกทรรศน์ของผู้สนใจกล้วยไม้ รวมถึงผู้ที่คิดทำการค้า ยังขาดความสนใจนำข้อมูลจากเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันมาค้นหาความจริง โดยที่หลายคนรู้สึกว่า ไม่ใช่เรื่องกล้วยไม้

ผลที่ปรากฏเห็นได้ชัดเจนในปัจจุบันก็คือ คนระดับบนส่วนใหญ่ จะตกเป็นทาสความคิดผลประโยชน์จากอิทธิพลชนต่างชาติ ส่วนคนระดับล่าง ส่วนหนึ่งถูกกลืนตามไปด้วย และนับวันยิ่งเพิ่มมากขึ้น อีกส่วนหนึ่งได้รับแรงกดดันทางจิตใจหนักมากยิ่งขึ้น ถ้าไม่ยอมถูกกลืน ในที่สุดก็คงจะสูญสิ้นไปเอง

หลังจากได้รับคำถามว่า วงการกล้วยไม้และตลาดการค้ายังไปได้อีกไกลแค่ไหน?

ในช่วงที่ผ่านมา มักมีสื่อมวลชนมาหาและตั้งคำถาม ถามว่า **วงการกล้วยไม้และตลาดการค้ากล้วยไม้ ยังไปได้อีกไกลแค่ไหน?** ผู้เขียนได้ตอบไปว่า **กว้างขวางมากขึ้น**

แต่ในอนาคตตามที่ได้ปูพื้นฐานการพัฒนาวงการกล้วยไม้ โดยใช้พื้นดินของไทยเป็นฐาน ซึ่งควรจะมีผลช่วยให้คนไทย ร่วมมือกันรักษาพื้นฐานตนเองไว้ให้มั่นคงอยู่ได้มองครั้งใดก็เห็นได้ว่า ชนต่างชาติคงจะเข้ามาถือครองพื้นบ้านลึกซึ้งยิ่งขึ้น

เราจึงคงหวังได้ยากว่า วงการกล้วยไม้ไทยในส่วนของการค้าขาย จะมีพลังต่อรองเป็นของตัวเอง ดังนั้น การที่บรรดากลุ่มบุคคลผู้ซึ่งเรียกตัวเองว่า ***นักวิชาการ*** *พูดย้ำถึง* ***พลังต่อรองทางการค้า*** *ไม่ว่าการค้าอะไรก็ตาม แท้จริงแล้วก็คือ* ***ผลจากการติดตำราจากชนต่างชาติ มากกว่า***

แต่ตามความเป็นจริง ไม่สามารถเข้าใจความหมายของ พลังต่อรองได้อย่างลึกซึ้ง ผู้ที่เข้าใจความจริง ซึ่งมีอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองได้อย่างลึกซึ้งเท่านั้น แม้ไม่น่าเอามาพูด แต่การปฏิบัติอันเป็นธรรมชาติจากใจตนเอง ย่อมทำหน้าที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ได้อยู่แล้ว

กล้วยไม้ในสกุลที่มีแนวโน้มนำไปสู่การค้าในอนาคต

บทนำ

กล้วยไม้สกุลต่าง ๆ เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หาใช่เป็นเพียงข้อจำกัดในด้านการนำมาปลูกและพัฒนา เพื่อประโยชน์ในทางการค้าเท่านั้น หากเป็นเพียงตัวอย่างซึ่งทำให้ผู้สนใจ มีโอกาสเรียนรู้ถึงพื้นฐานธรรมชาติและหลักการผลิต เพื่อประโยชน์ในด้านการค้าเท่านั้น

หากแต่ละคนไม่ยึดติดอยู่กับชื่อ และรูปแบบการปฏิบัติของกล้วยไม้สกุลต่าง ๆ เท่าที่หยิบยกมาเป็นตัวอย่างแล้ว ควรจะรู้ได้ว่า สิ่งที่ผ่านพ้นมาแล้วเป็นเพียงการปฏิบัติในช่วงเริ่มแรก หากคิดขยายเครือข่ายออกไปสู่สกุลอื่น ๆ ตามขั้นตอน น่าจะยังมีกล้วยไม้อีกหลายสกุล ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในอนาคตได้อีก

แม้กล้วยไม้บางสกุลซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ เราก็ได้มีการเริ่มต้นกันมาแล้ว อาทิเช่น สกุลออนซิเดียม ซึ่งมีการพัฒนาและปลูกเป็นการค้า ทั้งในด้านการจำหน่ายต้น ดอก และทำเป็นไม้กระถาง เพื่อนำไปตั้งประดับในอาคารสถานที่ แม้การนำไปประดับภายในระบบการจัดอาหาร และสิ่งที่อยู่ในชีวิตประจำวันรูปแบบอื่น ๆ

ในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงร่วมกันเป็นกระบวนการ ดังนั้น หากให้ความสำคัญแก่การมองภาพรวม ที่สานถึงแต่ละสิ่งซึ่งอยู่ในระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของคน การขยายขอบข่ายของพันธุ์ไม้ที่เพิ่มความหลากหลายมากขึ้น รวมกับการพัฒนารูปแบบและวิธีการปฏิบัติ รวมถึงการปรับความหลากหลายของผลิตผลซึ่งนำไปสู่ตลาดการค้า ซึ่งมีความสอดคล้องกันกับการเปลี่ยนแปลงรสนิยมของตลาด

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด น่าจะถือเป็นแนวความคิดที่ควรศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องกันไป ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อให้การผลิตการพัฒนา และการจัดการเพื่อประโยชน์ทางการค้า สามารถดำเนินไปได้ในระยะยาว

กล้วยไม้สกุลเอพิเดนดรัม (*Epidendrum*) สกุลซิมบิเดียม (*Cymbidium*) สกุลออนซิเดียม (*Oncidium*)

กล้วยไม้สกุลนี้ มีแหล่งกำเนิดอยู่ในเขตร้อนของทวีปอเมริกา มีความแตกต่างของชนิดภายในสกุลเดียวกันอย่างหลากหลาย นอกจากนั้น สภาพแวดล้อมซึ่งเป็นพื้นฐานของความสำเร็จในการปลูกเลี้ยง นับเป็นสิ่งที่ผู้สนใจควรให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

การเปลี่ยนแปลงของโลกซึ่งเกิดจากทุกสิ่งภายในกลไกระดับพื้นฐาน ที่สานเหตุผลถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย ช่วงหลัง ๆ ได้มีการนำกล้วยไม้ในเขตร้อนของทวีปอเมริกา ซึ่งเป็นแหล่งที่มีความหลากหลายของพันธุ์กล้วยไม้อย่างมาก

ในช่วงเริ่มแรก การเดินทางถึงซึ่งกันและกันของมนุษย์ได้มีการนำพันธุ์ไม้จากแต่ละแหล่งไปปลูกในที่ต่าง ๆ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมพื้นฐานเช่นเดียวกันกว้างขวางมากขึ้นเรื่อย ๆ ในอดีตได้มีการนำกล้วยไม้บางชนิดในสกุลออนซิเดียม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มที่มีความเหมาะสมกับสภาพอากาศร้อนในประเทศไทยเข้ามาปลูก โดยการเลือกสรรเอาชนิดที่มีนิสัยเหมาะสมกับชุมชนภายในประเทศ ซึ่งขณะนั้นยังคงอยู่ในที่ราบลุ่ม ส่วนพื้นที่ซึ่งเป็นภูเขาและมีระดับสูง ยังคงมีสภาพเป็นป่า

จากเหตุดังกล่าว ทำให้ผู้เขียนสามารถสรุปพื้นฐานความคิดและกล่าวไว้ว่า **มนุษย์และชีวิตทั้งหลายเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ** ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงพันธุ์ไม้ที่มีความสัมพันธ์อยู่กับชีวิตของมนุษย์ ถ้ามองถึงถิ่นกำเนิด คงหาใช่นำเอาขอบเขตประเทศหรือแม้แต่ทวีปมาเป็นสิ่งกำหนดไม่ แต่ควรจะใช้สภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นหลักในการกำหนดมากกว่า

จากหลักการดังกล่าว ผู้เขียนจึงไม่นิยมเรียกว่า **กล้วยไม้ไทย** แต่จะกล่าวว่าเป็น **กล้วยไม้พันธุ์ไม้ธรรมชาติ** หรือ **กล้วยไม้พันธุ์ไม้ท้องถิ่น** ไม่ว่าจะมีแหล่งกำเนิดอยู่ในประเทศไหน ซึ่งมีสภาพอากาศร้อนและชุ่มชื้น

ในยุคก่อน เราจึงนำเมล็ดกล้วยไม้ที่มีธรรมชาติเหมาะกับสภาพที่ราบลุ่มของไทยเข้ามาปลูกเป็นอันดับแรก ดังนั้น กล้วยไม้บางชนิดในสกุลออนซิเดียมจึงถูกนำเข้ามาในประเทศด้วย

นอกจากนั้นยังมองเห็นว่า ในอนาคต แม้แต่กล้วยไม้ในสกุลเอพิเดนดรัม (*Epidendrum*) ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในเขตร้อนของทวีปอเมริกา ก็น่าจะเข้ามามีบทบาทสร้างวิถีทางสู่ตลาด ที่ช่วยให้เกิดความหลากหลายของผลผลิตมากขึ้น

กล้วยไม้เอพิเดนดรัม มีลักษณะและอุปนิสัยใกล้เคียงกันกับกล้วยไม้สกุลหวายเป็นอย่างมาก ในเมื่อมนุษย์มีการแสวงหาพันธุ์ไม้ที่มีรูปแบบใหม่ ๆ เข้ามาสู่ตลาด ดังนั้น ในประเทศญี่ปุ่นซึ่งบางแห่งมีสภาพฝนฟ้าอากาศค่อนมาทางเขตร้อนมาก เช่น

หมู่เกาะโอกินาวา ซึ่งช่วงหลัง ๆ นอกจากสั่งกล้วยไม้หวายลูกผสม ในปัจจุบัน ได้เริ่มต้นปลูกกล้วยไม้สกุลเอพิเดนดรัม ในสภาพโรงเรือนเช่นเดียวกับหวาย เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการตัดดอก และการทำต้นไม้กระถาง

อนึ่ง ในมุมกลับ กล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ในสกุลซิมบิเดียม (*Cymbidium*) ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในพื้นที่ของทวีปเอเชีย รวมทั้งประเทศไทยด้วย แต่แหล่งกำเนิดของกล้วยไม้กลุ่มนี้ส่วนใหญ่ที่มีลักษณะเหมาะสมในเชิงการค้า จะมีแหล่งกำเนิดอยู่บนพื้นที่ซึ่งเป็นภูเขาสูง ซึ่งในช่วงแต่ก่อน ชุมชนท้องถิ่นที่มีความเจริญทางวัตถุ จะอยู่ในที่ราบลุ่มเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น คนในประเทศเขตอบอุ่นซึ่งมีสภาพอากาศเย็นกว่า จึงใช้โอกาสนำไปปลูก พัฒนา และใช้ประโยชน์ในเชิงการค้าก่อนคนท้องถิ่น

หลังจากเวลาผ่านพ้นมานานพอสมควร ประกอบกับการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของประเทศเขตร้อน รวมทั้งประเทศไทย ไม่ได้ช่วยให้รากฐานความคิดคนเปิดออกสู่อิสรภาพเท่าที่ควร หากยิ่งเติบโต ส่วนใหญ่ยิ่งมีความคิดแคบมากขึ้น ทำให้การถ่ายทอดข้อมูลของคนท้องถิ่นจากอดีตสู่ปัจจุบัน ขาดตอนเป็นช่วง ๆ

ช่วงหลัง ๆ สิ่งซึ่งคนในเขตอบอุ่นมานำไปจากท้องถิ่น และทำเป็นผลสำเร็จรูปแล้วส่งกลับมาหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ทำให้คนท้องถิ่นเข้าใจว่าเป็นของต่างประเทศ จึงนิยมกันอย่างกว้างขวาง แทนที่จะมองเห็นไกลและลึกซึ้งถึงพื้นฐานอันเป็นที่มา

มาถึงยุคนี้ ชุมชนท้องถิ่นได้มีการขยายตัว จากบริเวณที่ราบลุ่มขึ้นไปสู่ที่สูงกว้างขวางมากขึ้น พันธุ์ไม้ต่าง ๆ ซึ่งมีธรรมชาติขึ้นอยู่ในพื้นที่ระดับสูง น่าจะได้รับความสนใจนำมาใช้พัฒนาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น สำหรับกล้วยไม้ อาทิเช่น กล้วยไม้ในสกุลซิมบิเดียม รวมถึงกล้วยไม้สกุลหวายในกลุ่มที่ขึ้นตามธรรมชาติอยู่ในที่สูง ควรจะได้มีการทบทวนมองเห็นคุณค่าเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ได้เอง แม้ในอดีต จะมีคนต่างถิ่นเอาไปพัฒนาหาประโยชน์มาก่อนแล้ว

ทุกสิ่งย่อมไม่มีอะไรสายเกินแก้ หากคนท้องถิ่นเริ่มต้นลงมือทำอย่างจริงจัง รวมทั้งให้ความรักสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นของแต่ละคนอย่างเป็นธรรมชาติ

อนึ่ง สิ่งที่ได้กล่าวมาแล้วน่าจะสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วเน้นการสอนให้คนเก่ง ทำให้คนมุ่งความสนใจออกจากตัวเองด้านเดียว แทนที่จะให้ความสำคัญกับอีกด้านหนึ่ง กล่าวคือ ต้องมีความเฉลียวใจช่วยให้คนรู้ทันคนอื่น ซึ่งหมายถึง การพัฒนารากฐานจิตใจคนท้องถิ่นให้มีอิสรภาพมากขึ้น มีความสามารถในการเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างให้ถึงความจริงได้รอบด้าน

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด สิ่งซึ่งเห็นได้ในขณะนี้ อาทิเช่น กล้วยไม้ในสกุล

ออนซิเดียม ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยได้นำมาพัฒนา แม้ในด้านสายพันธุ์ซึ่งนำมาปลูกเป็นการค้า โดยเฉพาะใช้ตัดดอกและขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณต้นเพื่อส่งไปจำหน่าย ให้มีการปลูกต่อยอดสำหรับใช้เป็นต้นไม้กระถาง แต่ก็ยังเป็นพันธุ์ไม้ในกลุ่มที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของเขตร้อน นอกจากนั้น เรายังขาดความสนใจที่จะนำพันธุ์ไม้ธรรมชาติ รวมทั้งพันธุ์ผสมเก่า ๆ มาทำพ่อแม่พันธุ์เพื่อเริ่มต้นสร้างสายพันธุ์ใหม่ ๆ

แม้จะมีการนำไปปลูกในพื้นที่ระดับค่อนข้างสูง แต่เราก็ยังคงใช้พันธุ์ที่มีนิสัยเหมือนเดิม ทั้ง ๆ ที่กล้วยไม้สกุลนี้มีหลายชนิด อีกทั้งมีนิสัยที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติค่อนข้างกว้าง

ความคิดที่อิสระ สามารถปรับทุกสิ่งทุกอย่างให้เกิดความกว้างและมองการณ์ไกลมากขึ้น ทำให้กล้าที่จะเสี่ยง โดยรู้สึกท้าทายในการเรียนรู้ ย่อมช่วยส่งเสริมให้ผลที่ได้รับสามารถก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง ซึ่งสิ่งดังกล่าว น่าจะเกิดจากผลงานวิจัยค้นคว้า ทั้งในระดับสถาบันการศึกษา และในระดับบุคคลของผู้ที่สนใจลงมือทำเอง นำมาผสมผสานกันเข้า ย่อมมีผลให้ทั้งวงการกล้วยไม้ และบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถ เจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง

ในเมื่อทุกสิ่งทุกอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย โดยมีเหตุผลสานถึงซึ่งกันและกันทุกเรื่อง ดังนั้นจึงเชื่อว่า ถ้าไม่มีความรู้สึกเลือกที่รักมักที่ชัง เพราะมีรากฐานความคิดที่เปิดกว้าง ภายในท้องถิ่นของแต่ละคนผู้มีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน น่าจะยังคงมีความหลากหลายที่เพียบพร้อมไปด้วยทั้งพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์นานาชนิด ที่สามารถนำมาใช้สนองประโยชน์แก่คนท้องถิ่นได้

กล้วยไม้เอพิเดนดรัมลูกผสม อีกรูปแบบหนึ่งของผลผลิตซึ่งปัจจุบันได้รับความสนใจ ในการนำมาปลูกทำกล้วยไม้ตัดดอก กล้วยไม้กระถาง เพื่อตั้งประดับในอาคาร ซึ่งความคิดดังกล่าวเกิดขึ้นในประเทศญี่ปุ่นทั้งบนผืนแผ่นดินใหญ่ และเกาะโอกินาวา

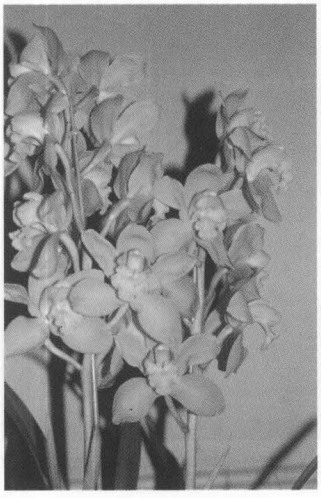

กล้วยไม้ซิมบิเดียมพันธุ์พื้นบ้าน

กล้วยไม้ซิมบิเดียมพันธุ์ลูกผสม

กล้วยไม้ซิมบิเดียม ส่วนหนึ่ง ซึ่งจัดอยู่ในงานแสดงกล้วยไม้ภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิกครั้งที่ 4 ซึ่งจัดขึ้นในบริเวณมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ สะท้อนให้เห็นว่า ความคิดริเริ่มในการปลูกได้เกิดขึ้นแล้ว แต่อย่างที่กล่าวกันว่า คนไทยส่วนใหญ่ขาดความคิด ในการจัดการที่เชื่อมโยงถึงตลาดอย่างเป็นระบบ ซึ่งประเด็นนี้มักพบเห็นทั่วไปไม่ว่าพืชผลอื่นใดก็ตาม

กล้วยไม้สกุลออนซิเดียม เพื่อตัดดอกและนำไปใช้ทำต้นไม้กระถาง ภาพที่เห็นอยู่นี้เริ่มจากพื้นฐานในประเทศไทย นำไปสู่ตลาดในประเทศญี่ปุ่น รวมถึงอีกหลายประเทศ นอกจากนั้นยังมีการนำไปเข้าระบบเพิ่มมูลค่า รวมถึงการนำเข้าตลาดประมูลด้วย

การผลิตกล้วยไม้สกุลออนซิเดียมในประเทศไทย จากขวดเพาะเลี้ยงนำลงปลูกในระบบอุตสาหกรรม

สวนปลูกกล้วยไม้ออนซิเดียม เพื่อตัดดอก และปลูกต้นเป็นการค้า

สวนปลูกออนซิเดียมตัดดอกในประเทศไทย

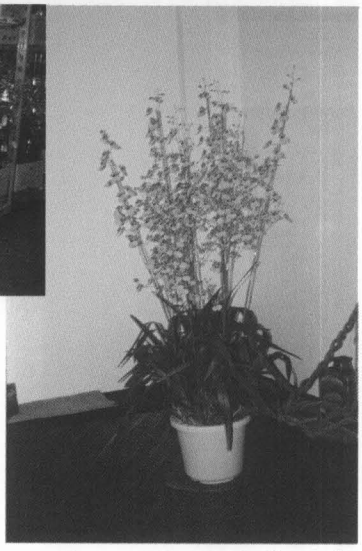
ต้นออนซิเดียมขนาดรุ่น

ต้นกล้วยไม้ ออนซิเดียม ซึ่งพร้อมที่จะนำไปใช้ทำต้นไม้กระถาง (ถ่ายภาพในตลาดประมูลที่กรุงโตเกียว เมื่อปีพ.ศ. 2537)

ออนซิเดียมกำลังมีดอกพร้อมที่จะนำไปใช้เป็นกล้วยไม้กระถาง

เสริมด้วยระบบมูลค่าเพิ่ม โดยนำไปปลูกรวมกันตามขนาดของภาชนะ

กล้วยไม้หอมการพัฒนาสู่ตลาดการค้า

บทนำ

ธรรมชาติของเมืองไทยโดยทั่วไป มีพรรณไม้พื้นบ้านอย่างหลากหลาย พรรณไม้ที่มีกลิ่นหอม ได้เข้าไปอยู่ในวิญญาณคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน ดังจะพบได้จากวรรณกรรมต่าง ๆ รวมถึงร้อยกรองและเนื้อเพลงพื้นบ้าน ที่สะท้อนให้เห็นความงามของพรรณไม้ท้องถิ่น โดยเฉพาะดอกไม้นานาชนิด นอกจากนั้น ยังกล่าวถึงกลิ่นหอมซึ่งผูกพันอยู่กับวิถีชีวิตไทยอย่างลึกซึ้ง

กล้วยไม้ เป็นพันธุ์ไม้กลุ่มหนึ่ง ซึ่งหากมองจากรากฐานจิตใจคน ไม่เพียงคนไทยเท่านั้น แม้กระทั่งจากมุมต่าง ๆ ของโลก ทำให้รู้สึกว่าคล้ายมีมนต์ขลังที่สามารถดึงดูดจิตใจได้อย่างลึกซึ้ง จึงทำให้คนหลายชาติรวมทั้งหลายอาชีพเข้ามาร่วมกัน ณ จุดนี้ได้

หากมองภาพรวมของกฎเกณฑ์ด้านพฤกษศาสตร์ คงกล่าวได้ว่า เป็นพันธุ์ไม้ที่มีธรรมชาติขึ้นอยู่บนพื้นดิน ไปจนกระทั่งถึงพันธุ์ซึ่งขึ้นอยู่บนต้นไม้ แต่ก็หาใช่ว่าจะดำรงชีพแบบกาฝาก (parasite) ที่อาศัยเกาะกินอาหารจากต้นไม้ไม่

ถ้าจะมองถึงความหลากหลาย ทั้งในด้านรูปลักษณะและอุปนิสัย เราจะพบได้ว่ากล้วยไม้เป็นพันธุ์ไม้ที่มีลักษณะและอุปนิสัยแตกต่างกันอย่างกว้างขวาง ในด้านกลิ่นหอมของดอกกล้วยไม้ ก็ใช่ว่าไม่อาจเรียกร้องความสนใจให้ผู้ที่มีโอกาสสัมผัสจากธรรมชาติ แต่กลับมีส่วนร่วมเสริมสร้างความรู้สึกภายในจิตวิญญาณ ให้กับผู้มีโอกาสสัมผัสอย่างลึกซึ้ง

อนึ่ง ทุกชีวิตซึ่งดำรงอยู่ตามธรรมชาติ นอกจากมีเหตุผลอยู่บนพื้นฐานตัวเองแล้ว อีกด้านหนึ่งย่อมมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันร่วมด้วย ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อให้ธรรมชาติของโลกมีความสมบูรณ์ครบถ้วน

สำหรับกล้วยไม้โดยทั่วไป การสืบพันธุ์เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีตจนกระทั่งถึงขณะนี้ มีการพึ่งพาอาศัยชีวิตอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาศัยแมลงบางชนิด นอกจากนั้น คนน่าจะเป็นชีวิตอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งกล้วยไม้อาศัยใช้เป็นเครื่องมือสืบพันธุ์ร่วมด้วย

ในเมื่อระบบการสืบพืชพันธุ์ของกล้วยไม้จำเป็นต้องอาศัยชีวิตอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผสมเกสรซึ่งอาศัยแมลงบางชนิด ดังนั้น ภายในองค์ประกอบของดอกกล้วยไม้ จึง

จำเป็นต้องมีสิ่งล่อแมลงเพื่อให้มาใช้ประโยชน์ แม้ช่วงหลัง ๆ เราพบว่า คนหลากหลายความคิดและอาชีพ ได้ให้ความรักความสนใจแก่กล้วยไม้กว้างขวางมากขึ้น คนจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการช่วยผสมเกสร อีกทั้งยังมีส่วนร่วมทำให้เกิดพันธุ์กล้วยไม้ที่ใหม่และแปลกกว้างขวางออกไปอย่างรวดเร็ว

ลักษณะสำคัญที่มีผลล่อแมลง น่าจะได้แก่ความสวยงามอย่างมีชีวิตชีวาและกลิ่นจากดอกกล้วยไม้ ทำให้พบว่า ดอกกล้วยไม้บางชนิดมีทั้งความสวยงามและมีกลิ่นหอม บางชนิดมีความสวยงามอย่างเดียว และมีบางชนิดที่มีกลิ่นหอมแต่มีสีสันที่เรียกร้องความสนใจไม่มากนัก

สำหรับจำพวกที่มีกลิ่นหอม บางชนิดอาจส่งกลิ่นหอมเฉพาะช่วงเวลาเช้า บางชนิดก็ส่งกลิ่นหอมในช่วงเวลาบ่ายไปจนกระทั่งถึงเย็นและค่ำ แต่ก็มีบางชนิดที่ให้กลิ่นหอมตลอดทั้งวัน

รูปลักษณะ สีสัน และกลิ่นหอม ล้วนมีผลทำให้ดอกกล้วยไม้มีพลังเย้ายวน ซึ่งไม่เพียงแมลงเท่านั้น แม้มนุษย์แต่ละคนซึ่งถือเป็นชีวิตลักษณะหนึ่งที่อยู่ในธรรมชาติ ก็ยังตกเป็นทาสความเย้ายวนของดอกกล้วยไม้ด้วยเช่นกัน

ความต้องการกล้วยไม้หอมของสังคม

จากประสบการณ์เท่าที่ผ่านมาแล้ว ทำให้พบความจริงว่า ช่วงหลัง ๆ เมื่อมีการจัดงานแสดงกล้วยไม้ขึ้นในมุมต่าง ๆ ของโลก ไม่ว่างานเล็กงานใหญ่ มักมีการแยกประเภทกล้วยไม้ที่มีกลิ่นหอมออกมาไว้เป็นมุมหนึ่งโดยเฉพาะ

อย่างไรก็ตาม เท่าที่ชีวิตคลุกคลีอยู่กับกล้วยไม้มาแล้วอย่างกว้างขวาง ทำให้อดรู้สึกไม่ได้ว่า แท้จริงแล้วกล้วยไม้ส่วนใหญ่มีกลิ่นหอม แต่สิ่งที่สะท้อนออกมาดังกล่าว แสดงให้รู้ว่า คนเริ่มสนใจกลิ่นหอมของกล้วยไม้กว้างขวางมากขึ้น

กล้วยไม้ส่วนใหญ่ที่อยู่บนพื้นฐานความหลากหลาย และปริมาณหนาแน่นมากที่สุด อยู่ในเขตร้อนของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บนพื้นแผ่นดินที่มีความเป็นมาช้านานพอสมควรแล้ว เช่น ในทวีปอเมริกา ทวีปเอเชีย รวมถึงหมู่เกาะในมหาสมุทรแปซิฟิก แม้ทวีปแอฟริกาบนพื้นที่ซึ่งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรของโลก

กล้วยไม้เป็นพืชกลุ่มหนึ่งที่สามารถปรับตัว รวมถึงรูปลักษณะและอุปนิสัย ให้สอดคล้องกันกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติของแต่ละแหล่งกำเนิดได้อย่างอิสระ

กล้วยไม้หอมในวัฒนธรรมไทย

ประเทศไทย เป็นดินแดนแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติอย่างหลากหลาย นับตั้งแต่ชนิดที่พบขึ้นอยู่บนพื้นดิน ไปจนกระทั่งชนิดซึ่งขึ้นอยู่บนต้นไม้ ในสภาพที่ได้รับแสงแดดอย่างเต็มที่

ดังนั้น ในประเด็นกล้วยไม้ที่มีกลิ่นหอม ดินแดนแห่งนี้จึงสามารถพบได้หลายชนิด มีบางชนิดที่เข้าไปผสมกลมกลืนอยู่กับวัฒนธรรมพื้นฐานอย่างน่าสนใจ

ชนิดหนึ่งซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางมาแต่อดีตกาล อีกทั้งยังมีเรื่องราวเชื่อมโยงไปถึงประเพณีนิยมภายในท้องถิ่น ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดอีกด้วย

ชนิดแรกที่ขออนุญาตหยิบยกมาเป็นตัวอย่างได้แก่ **เอื้องสามปอย (*Vanda denisoniana*)** ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในจังหวัดภาคเหนือ และเริ่มออกดอกตั้งแต่ปลายฤดูฝนไปจนถึงต้นฤดูร้อน

ในบรรดาเอื้องสามปอย มีอยู่พันธุ์หนึ่งซึ่งคนท้องถิ่นภาคเหนือนิยมเรียกชื่อว่า **เอื้องสามปอยหลวง** ดอกมีสีเหลืองอมสีน้ำตาล มีกลิ่นหอมเย็นชวนดมมาก และเป็นพันธุ์ที่หายาก

เนื่องจากภาคเหนือเป็นดินแดนเกษตรกรรมที่สมบูรณ์มาแต่อดีต นอกจากนั้นยังมีกล้วยไม้ป่าอยู่ตามธรรมชาติอย่างหลากหลายด้วย

หลังเสร็จฤดูเก็บเกี่ยวพืชผลแล้ว เกษตรกรนิยมพักผ่อน โดยจัดกิจกรรมทำบุญเข้าวัด

งานวัด ภาษาชาวเหนือเรียกกันว่า **งานปอย** คำว่า **หลวง** หมายถึง **ใหญ่** ดังนั้น **เอื้องสามปอยหลวง** จึงหมายความว่า **ให้ดอกบานทนได้นานถึงช่วงสามงานวัดติดต่อกัน**

อนึ่ง มีการกล่าวขานกันในระหว่างชาวบ้านว่า เอื้องสามปอยหลวงส่งกลิ่นหอมตั้งแต่ช่วงเวลาบ่ายไปจนถึงเย็นและค่ำ นอกจากนั้น กลิ่นของเอื้องสามปอยหลวงยังกระจายไปไกลอีกด้วย

อีกกรณีหนึ่ง ได้แก่ **เอื้องแซะ (*Dendrobium scabrillingae*)** ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในระดับพื้นที่สูงของจังหวัดภาคเหนือ

คนพื้นบ้านภาคเหนือทราบกันดีว่า แหล่งกำเนิดของเอื้องแซะ อยู่ที่อำเภอแม่สะเรียง ภายในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอน

เอื้องแซะ ได้เข้ามาใช้ในประเพณีนิยมของชาวเมืองเหนือมาเป็นเวลาช้านาน ฤดูดอกของกล้วยไม้ชนิดนี้ อยู่ในช่วงฤดูที่มีอากาศเย็นไปจนกระทั่งถึงฤดูร้อน

จากหลักฐานเท่าที่ปรากฏพบว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ได้เสด็จประพาสภาคเหนือ มีชาวเขาเผ่าลัวะ นำกล้วยไม้เอื้องแซะขึ้นทูลเกล้าถวาย ทั้งนี้และทั้งนั้น เป็นที่ทราบกันดีว่ากล้วยไม้ชนิดนี้ ชาวเหนือนิยมใช้ในประเพณีรดน้ำดำหัว เพื่อคารวะผู้ใหญ่ซึ่งเป็นที่เคารพรักอย่างสูง ดังจะพบได้จากประเพณีวันขึ้นปีใหม่และวันสงกรานต์

กล้วยไม้พื้นบ้านของไทยที่มีกลิ่นหอมอย่างหลากหลาย ณ โอกาสนี้ใคร่ขอหยิบยกเอากล้วยไม้บางกลุ่ม ซึ่งมีความสวยงามในสายตาคนทั่วไปมาเป็นตัวอย่าง

กล้วยไม้ช้าง (*Rhynchostylis gigantea*) กล้วยไม้ชนิดนี้ มีประวัติความเป็นมาในประเทศไทยมาเป็นเวลานาน เมื่อประมาณร่วม 100 ปีมาแล้ว วงการกล้วยไม้ของไทย ซึ่งขณะนั้นเริ่มต้นขึ้นในกรุงเทพฯ ระหว่างกลุ่มบุคคลที่มีฐานันดรและพ่อค้าข้าราชการระดับสูง กล้วยไม้ช้างได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ

กล้วยไม้ชนิดนี้ มีลักษณะช่อดอกยาวคล้ายหางกระรอก (foxtail) ในแต่ละช่อมีดอกไม่ต่ำกว่า 50 ดอก พื้นกลีบสีขาว ประจุดเล็ก ๆ สีม่วงอ่อน (amethyst purple) ฤดูดอกอยู่ระหว่างช่วงเริ่มต้นของอากาศเย็น ตั้งแต่ปลายเดือนธันวาคมไปจนถึงต้นเดือนกุมภาพันธ์ มีกลิ่นหอมค่อนข้างแรง

ภายในชนิดเดียวกันยังมีบางต้นที่ให้สี (amethyst purple) ทั้งดอกซึ่งเรียกกันว่า **ช้างแดง** กับมีบางต้นให้ดอกสีขาวบริสุทธิ์ที่เรียกกันว่า **ช้างเผือก** แต่ทั้งสองแบบหาจากธรรมชาติได้ยากมาก

ระหว่างช่วงปี พ.ศ. 2502-2503 ในช่วงเดือนมกราคม องค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงต้อนรับพระราชาธิบดีแห่งประเทศสวีเดนกับประเทศเบลเยี่ยม พระองค์ท่านได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดแสดงกล้วยไม้พื้นบ้านของไทยถวายการต้อนรับขึ้น ณ อาคารสันทนาการของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ กล้วยไม้ช้างได้ทำหน้าที่ในระหว่างช่วงนั้นอย่างสวยงามมาก อีกทั้งยังส่งกลิ่นหอมตลบไปทั่วบริเวณอาคาร ซึ่งตั้งโต๊ะเสวยพระสุธารส ณ โอกาสนั้นด้วย

พวงมาลัยหรือไอยเรศ (*Rhynchostylis retusa*) เป็นกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งอยู่ในกลุ่มเดียวกันกับกล้วยไม้ช้าง มีลักษณะช่อดอกและดอกคล้ายคลึงกัน แต่ให้ช่อดอกยาวกว่า นอกจากนั้น ฤดูดอกของกล้วยไม้ชนิดนี้ จะบานรับกันกับเดือนเมษายนซึ่งมีอากาศค่อนข้างร้อนมาก นับเป็นกล้วยไม้หอมอีกชนิดหนึ่งที่น่าสนใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่คิดนำกล้วยไม้มาปลูกติดกับต้นไม้ในบริเวณสวนภายในบ้าน เพื่อความสวยงามแบบธรรมชาติ

เขาแกะ (*Rhynchostylis coelestis*) เป็นกล้วยไม้อีกชนิดหนึ่งซึ่งทางวิชาการ

พฤกษศาสตร์จัดอยู่ในกลุ่มเดียวกัน แต่กล้วยไม้ชนิดนี้มีช่อดอกตั้งแข็ง แทนที่จะโน้มห้อยอย่างสองชนิดแรก พื้นของดอกมีสีขาว ปลายกลีบดอกมีสีม่วงปนสีฟ้า (blueish purple) ออกดอกระหว่างเดือนพฤษภาคม เป็นกล้วยไม้ที่มีความทนทานกับความแห้งแล้งได้อย่างดี นอกจากนั้นยังมีกลิ่นหอมค่อนข้างแรงด้วย

ยังมีกล้วยไม้หอมที่น่าสนใจอีกสกุลหนึ่งคือ **เอื้องกุหลาบ (*Aerides*)** กล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ที่พบในสกุลนี้ส่วนใหญ่มีกลิ่นหอม

ยังมีกล้วยไม้สกุล**หวาย (*Dendrobium*)** ประเภท**เอื้อง**ต่าง ๆ ซึ่งพบอยู่ในภาคเหนือของประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในบริเวณเทือกเขาที่มีระดับความสูงต่าง ๆ กันเช่น **เอื้องผึ้ง (*Dendrobium aggegatum*) เอื้องคำ (*Dendrobium chrysotoxum*)** และ**เอื้องม่อนไข่ (*Dendrobium thyrsiflorum*)** และ**เอื้องสาย (*Dendrobium* in section eugemanthe)** ชนิดต่าง ๆ ที่มีกลิ่นหอม

บรรดากล้วยไม้กลิ่นหอมเหล่านี้ เท่าที่พบเห็นอยู่ในธรรมชาติ แม้กระทั่งการนำมาปลูกไว้ตามต้นไม้ในบริเวณบ้าน มักมีแมลงมาช่วยผสมเกสรจนกลายเป็นของธรรมดา

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว เป็นเพียงตัวอย่างจากกล้วยไม้ที่มีกลิ่นหอม ซึ่งพบได้ทั่วไปในสภาพธรรมชาติของเมืองไทย

ยิ่งเป็นช่วงฤดูร้อน ดูเหมือนกล้วยไม้ประเภทที่มีกลิ่นหอมจะออกดอกบานสะพรั่ง คล้ายกับว่าท่ามกลางสภาพอากาศที่ค่อนข้างร้อน คนท้องถิ่นจะได้รับทั้งความสวยงามร่วมกับกลิ่นหอมจากดอกกล้วยไม้ นับเป็นสิ่งทดแทนทางจิตใจ ที่ธรรมชาติมอบให้ไว้แก่คนไทยได้เป็นอย่างดี

จากวัฒนธรรมสู่การค้า

ความต้องการของคนในสังคม มีผลนำไปสู่ธุรกิจการค้าอย่างเป็นธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม แม้ธุรกิจการค้าจะก้าวไปไกลแค่ไหน แต่ถ้ารากฐานจิตใจคนท้องถิ่นยังไม่ลืมสิ่งซึ่งเป็นรากฐานของตน ย่อมทำให้การค้าขายสามารถก้าวหน้าต่อไปได้อย่างเจริญมั่นคง

ช่วงหลัง ๆ เราพบความจริงว่า คนในสังคมไทยส่วนใหญ่ ยิ่งเจริญก้าวหน้าก็ยิ่งลืมอดีต อย่างที่กล่าวกันว่า **ได้หน้าลืมหลัง**

จากสาเหตุดังกล่าว ทำให้การค้าขายขาดจิตสำนึกรับผิดชอบ คงคิดแต่เรื่องความร่ำรวยอย่างเดียว ดังเช่นที่พบความจริงได้ทั่วไป แม้ในสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ซึ่งพยายามเน้นให้คนปลูกสิ่งนั้นสิ่งนี้เพื่อจะได้ร่ำรวย นับเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของสังคมและเศรษฐกิจ

อย่างมาก

ในด้านการพัฒนาวงการกล้วยไม้ก็เช่นกัน คนจำนวนมาก ยิ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่เรียกกันว่านักวิชาการด้วย มักเอาแต่มุ่งก้าวไปข้างหน้าด้านเดียว

ดังจะพบความจริงว่า ช่วงหลัง ๆ มีการกล่าวขวัญกันว่า หากล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ เข้าสู่ตลาดได้ยากยิ่งขึ้น แต่แทนที่จะรักษาพันธุ์พื้นบ้านซึ่งเกิดตามธรรมชาติเอาไว้ให้มั่นคงอยู่ได้ เพื่อจะหวนกลับมานำไปใช้ในโครงการผสมพันธุ์ เพื่อพัฒนาสายพันธุ์ใหม่ ๆ แต่กลับทอดทิ้งกันหมด จนกระทั่งไม่รู้ว่าพันธุ์ที่ค้าขายได้เงินกันอยู่ในขณะนี้ มีพันธุ์กล้วยไม้ชนิดไหนเป็นบรรพบุรุษในช่วงเริ่มแรก

เมื่อมองไม่เห็นสิ่งที่เป็นพื้นฐาน ย่อมหันไปหาสิ่งซึ่งอยู่ตรงปลายต่อไปอีก จึงไปเน้นที่การตัดต่อยีนและการฉายรังสี หรืออาจมีวิธีการอื่น ๆ ซึ่งทำให้ห่างความจริงจากใจตัวเองเพิ่มมากยิ่งขึ้น

จากสภาพดังกล่าว คือคำสารภาพความจริงให้รู้ว่า ทุกวันนี้ การจัดการศึกษาไม่ได้ช่วยให้คนเกิดสติ แต่กลับทำให้เดินหลงทางชัดเจนยิ่งขึ้น จนกระทั่งไม่รู้ว่า พื้นฐานตัวเองอยู่ที่ไหน

หวนกลับมานึกถึงกล้วยไม้หอม

ความจริงแล้วการพัฒนากล้วยไม้ ที่อาจกล่าวว่า จากระดับซึ่งยังเป็นธรรมชาติขึ้นมา จนกระทั่งถึงกลายเป็นธุรกิจการค้า หากมองที่ความต้องการของคนซึ่งถือเป็นพื้นฐานการตลาดแล้ว ทำให้เห็นได้ว่า ปัจจุบันยังขาดความสมบูรณ์ครบถ้วน

ทั้งนี้และทั้งนั้น สิ่งที่พบอยู่ในปัจจุบัน เรายังคงเห็นว่า กล้วยไม้ซึ่งเป็นผลสำเร็จรูปจากการพัฒนาในด้านเทคโนโลยี จนกระทั่งกลายเป็นการค้านั้น สิ่งที่ปรากฏเน้นอยู่กับความสวยงามด้านเดียว แม้ในปัจจุบันจะรู้สึกว่า เปลี่ยนจากสิ่งที่เคยใหม่มาเป็นของเก่า

กล้วยไม้ซึ่งเป็นผลิตผลทางการค้าในปัจจุบัน เท่าที่เข้าไปสู่ระบบอุตสาหกรรมอยู่ในขณะนี้ ยังคงขาดกลิ่นหอม ซึ่งควรได้รับการพัฒนาให้เกิดขึ้นร่วมด้วย

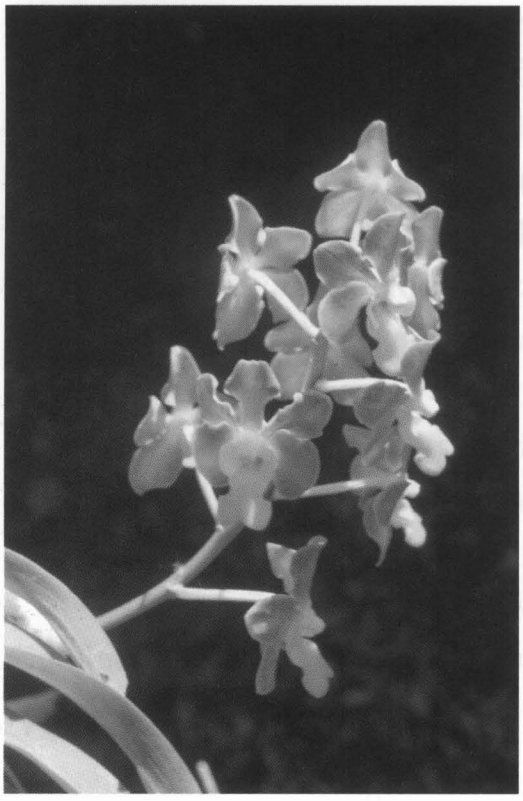
เมื่อไม่นานมานี้ มีชาวต่างประเทศจากแหล่งที่เป็นตลาดใหญ่แหล่งหนึ่งของไทย ได้กล่าวว่า กล้วยไม้ที่คนไทยผลิตตัดดอกก็ดี ผลิตทำเป็นกล้วยไม้กระถางตั้งในอาคารสถานที่ก็ดี ยังมีแต่ความสวยงาม หากมีกลิ่นหอมร่วมด้วย น่าจะช่วยให้เกิดแรงดึงดูดใจคนได้มากยิ่งขึ้น

ช่วงหลัง ๆ เรานิยมกล่าวกันว่า วิทยาศาสตร์ทำให้มนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยได้อย่างกว้างขวาง แม้กระทั่งการตัดต่อยีนก็ดี การอาบ

รังสีก็ดี หรืออาจมีเทคนิคอะไรใหม่ ๆ เกิดขึ้นอีกก็ตาม

หากหวนกลับมาหาพันธุ์เก่า พยายามทำให้มีกลิ่นหอมเกิดขึ้นได้ แม้ความสวยงามอาจไม่ต่างไปจากของเดิม แต่ก็น่าจะเป็นของใหม่ขึ้นมาได้ อีกทั้งยังเป็นของใหม่ที่ไม่หลีกห่างออกไปจากวัฒนธรรมพื้นฐานของมนุษย์ ไม่ว่าชาติไหนภาษาไหน หากคนไทยยังสามารถหวนกลับมามองเห็นความจริงจากใจตนเองให้ยอมรับได้ แทนการคิดก้าวหน้าด้านเดียว ทำให้ลืมตัวมากขึ้น

เอื้องสามปอยหลวง
(Vanda denisoniana)

ช้างแดง
(Rhynchostylis gigantea)

เอื้องช้างน้าว
(Dendrobium pulchellum)

เอื้องเขาแกะ
(Rhyncostylis coelestis)

เอื้องคำ
(Dendrobium chrysotoxum)

เอื้องสายน้ำครั่ง
(Dendrobium parishii)

ขยายผลการพัฒนาการผลิตการค้าหวาย ถึงกล้วยไม้สกุลอื่นในประเภทเดียวกัน

ดังได้กล่าวไว้แล้วถึงภาพรวมของการผลิต การจัดการ และการค้ากล้วยไม้ หากจะแยกหลักการออกมาให้เห็นชัดเจนว่า การผลิต การจัดการ และการค้ากล้วยไม้หวายลูกผสมซึ่งอยู่ในประเภทซิมโพเดียล มีพื้นฐานแตกต่างไปจากกล้วยไม้โมโนโพเดียลหรือแวนดาค่อนข้างชัดเจน ทั้งในด้านระบบการปลูกเลี้ยง การขยายพันธุ์ เลยไปถึงการจัดการและการตลาด ดังนั้น ถ้านำเอาข้อมูลซึ่งช่วงที่แล้วมาได้มุ่งไปยังหวายลูกผสม จึงนับเป็นก้าวแรกของการพัฒนาเท่านั้น

จากผลการพัฒนาการผลิต และการค้ากล้วยไม้ในประเภทนี้ จึงน่าจะถือได้ว่า การใช้ความรู้ที่ได้รับจากกล้วยไม้สกุลหวาย น่าจะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนากล้วยไม้สกุลอื่นซึ่งอยู่ในประเภทเดียวกันได้ ดังจะพบความจริงว่าช่วงถัดมาเราได้มีการพัฒนาการผลิต การจัดการ และการค้ากล้วยไม้ลูกผสมในสกุลออนซิเดียม มีผลค่อนข้างเด่นชัดมานานแล้ว ดังที่เห็นได้ว่า กล้วยไม้ออนซิเดียมลูกผสมซึ่งปลูกในประเทศไทย ได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ทั้งในด้านการตัดดอกจำหน่ายต่อไปสู่ตลาดค้าต้นกล้วยไม้มีดอก เพื่อใช้ประดับในอาคารสถานที่ต่าง ๆ ร่วมกับการผลิตการค้าหวายลูกผสม

เราเชื่อว่า ยังมีกล้วยไม้ประเภทนี้อีกหลายชนิดที่ควรได้รับการสนใจ ทั้งนี้และทั้งนั้นในเมื่อกล้วยไม้เป็นพืชวงศ์ใหญ่ และมีความหลากหลายภายในกรอบอย่างกว้างขวาง ด้วยเหตุนี้เอง การจะนำมาใช้ประโยชน์ย่อมขึ้นอยู่กับมนุษย์ทั้งฝ่ายผู้ผลิตและผู้ใช้งานน่าจะมีความคิดที่เปิดกว้าง เพื่อช่วยให้การผลิต การค้ากล้วยไม้ดำเนินต่อไปได้อย่างสะดวก

ความจริงแล้ว การพัฒนาการผลิต การจัดการ และการค้ากล้วยไม้แต่ละสกุล มีข้อมูลความรู้ ตลอดจนแนวคิดและวิธีการ ซึ่งควรจะนำมาเขียนไว้อย่างกว้างขวาง แต่โดยเหตุที่เรื่องนี้ได้กล่าวไว้แล้วในเรื่องกล้วยไม้สกุลหวาย ประกอบกับพิจารณาเห็นว่า สกุลอื่นซึ่งจัดอยู่ในประเภทเดียวกัน เช่น ออนซิเดียม และในอนาคตอาจมีสกุลอื่น ๆ อีก สามารถพิจารณาใช้เหตุผลเดียวกันได้ จึงทำให้การเขียนแนะนำภายใต้หัวข้อนี้ ไม่จำเป็นต้องอธิบายมากนัก

กล้วยไม้สกุลที่ควรเริ่มต้นสนใจใช้ภูมิสารภาพทางการค้า กล้วยไม้ของไทยและประเทศเขตร้อน

บทนำ

สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ในภูมิภาคเอเชียเขตร้อน มีความเหมาะสมกับการเจริญงอกงามของกล้วยไม้นานาชนิดเป็นอย่างมาก เนื่องจากอีกด้านหนึ่ง เราพบความจริงว่า ภูมิภาคเขตร้อนของทวีปเอเชีย มีพันธุ์กล้วยไม้เกิดตามธรรมชาติอย่างหลากหลาย

ในอดีต พันธุ์กล้วยไม้ซึ่งพบขึ้นอยู่ตามธรรมชาติในประเทศไทย คนไทยส่วนใหญ่มักนิยมเรียกกันว่า **กล้วยไม้ไทย** หลังจากนั้นมาจึงมีปัญหาความขัดแย้งเกิดขึ้น

หวนกลับนึกถึงอดีตเท่าที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์ ช่วงหนึ่ง กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก ได้เข้ามาแพร่อิทธิพลยึดครองประเทศต่าง ๆ ในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตร้อน เช่น อินเดีย พม่า หมู่เกาะชวา แหลมมลายู และอินโดจีน ซึ่งต่อมาภายหลังแตกแยกออกไปเป็น ลาว เขมร และเวียดนาม

ช่วงนั้น ได้มีการส่งคนเข้ามาศึกษาค้นคว้า นำทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่นกลับไปวางแผนสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีกล้วยไม้รวมไปด้วย การเรียบเรียงหนังสือตำราเรื่องกล้วยไม้โดยชาวยุโรป ที่เกี่ยวข้องกับกล้วยไม้จากภูมิภาคเอเชีย ที่อธิบายถึงกล้วยไม้บางชนิด มีการใช้คำว่า **กล้วยไม้อินเดีย** บ้างก็ใช้ **กล้วยไม้พม่า**

หลังจากคนไทยในยุคเริ่มต้นพัฒนาวงการกล้วยไม้ได้ทราบ จึงมีการโต้แย้งเกิดขึ้นว่า สิ่งที่ปรากฏอยู่ในหนังสือตำราเหล่านั้น น่าจะเรียกว่า **กล้วยไม้ไทย**

ผู้เขียนเรื่องนี้ พบแนวความคิดใหม่ จากการนำปัญหาการโต้แย้งดังกล่าวมาคิดค้นความจริง โดยเหตุที่พิจารณาแล้วพบว่า การแบ่งประเทศเป็นผลจากความคิดของคนในสังคม ส่วนการแบ่งเขตแหล่งกำเนิดพันธุ์ไม้แต่ละชนิด ธรรมชาติของพันธุ์ไม้ร่วมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ เป็นผู้กำหนด

ดังนั้น แทนที่เราจะเรียกว่า **กล้วยไม้ไทย** จึงควรเปลี่ยนมาเรียกใหม่ว่า **กล้วยไม้พื้นบ้าน** หรือ **กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ** น่าจะเหมาะสมกับเหตุและผลมากกว่า

สภาพภูมิประเทศที่สัมพันธ์กันกับนิสัยอันเป็นธรรมชาติของกล้วยไม้ร่วมกับความต้องการของคน

ระหว่างช่วงที่ประเทศในภูมิภาคเอเชียเขตร้อน ถูกบุกรุกโดยคนจากกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตก ความเจริญในด้านเทคโนโลยียังไม่ก้าวหน้ามากนัก คนจากกลุ่มประเทศในยุโรปซึ่งเป็นเขตอบอุ่น มีอากาศหนาวเย็น จึงมุ่งนำพันธุ์ไม้จากทำเลซึ่งเป็นภูเขาสูงไปก่อน เพราะเห็นว่า มีนิสัยเหมาะสมกับสภาพธรรมชาติของตน ในขณะที่ชุมชนในเขตร้อน คนส่วนใหญ่ยังนิยมตั้งรกรากอยู่ในที่ลุ่มใกล้ระดับน้ำทะเล

อนึ่ง การบุกรุกมาถือครองพื้นที่ ขั้นแรกได้ใช้กำลังคนและอาวุธ ซึ่งเป็นแผนเฉพาะหน้า จากนั้นจึงติดตามมาด้วยการวางแผน สร้างกระแสครอบงำความคิดคนท้องถิ่น โดยใช้ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือขั้นพื้นฐาน

การบุกรุกทำลายภูมิปัญญาคนท้องถิ่น ได้กระทำทุกจุดอย่างสอดคล้องกันหมด ทำให้คนท้องถิ่นจำต้องตกเป็นทาสความคิด จนกระทั่งเกิดแรงดึงดูดให้ส่งคนไปรับการศึกษาภายใต้ร่มเงาการจัดการที่อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมถิ่นนั้น ๆ

แม้ว่าจะได้ผลไม่ทั้งหมด แต่ส่วนหนึ่งและน่าจะเป็นส่วนใหญ่ ย่อมประสบผลตามแผน ทำให้ส่งคนเข้ามาสร้างอิทธิพลเหนือท้องถิ่น เป็นไปได้สะดวกมากขึ้น

ระบบการขนทรัพยากรธรรมชาติจากท้องถิ่นไปขายให้คนต่างถิ่น สานถึงการส่งผลิตผลสำเร็จรูปกลับมาขายหาเงินจากคนท้องถิ่น เริ่มเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

มองภาพความเจริญเริ่มต้นที่กล้วยไม้

แม้ว่ากล้วยไม้จะเป็นเรื่องเดียว และมีขอบข่ายเล็กมาก แต่ถ้ามองที่คน โดยสานเหตุและผลถึงกันได้หมด ย่อมสามารถรู้ความจริงได้ทุกเรื่อง จึงเชื่อมั่นได้ว่า ถ้ามองเห็นภาพจากเรื่องกล้วยไม้ได้ ย่อมมองเห็นภาพจากเรื่องอื่นๆ ได้เหมือนกันหมด

เท่าที่ปรากฏผลเห็นได้ชัดเจนมาแล้วในอดีต กล้วยไม้รองเท้านารี (สกุล *Paphiopedilum*) ซึ่งมีแหล่งกำเนิดธรรมชาติอยู่ในภูมิภาคเอเชียเขตร้อนและถิ่นร้อน ไปจนถึงหมู่เกาะบางแห่งในมหาสมุทรแปซิฟิก

กล้วยไม้สกุลนี้ มีขอบข่ายตามธรรมชาติ ตั้งแต่ระดับพื้นที่สูง ลงมาถึงบริเวณใกล้ฝั่งทะเล นอกจากนั้น แหล่งกำเนิดยังมีขอบข่ายของเส้นรุ้งขนานแตกต่างกันค่อนข้างกว้างด้วย ซึ่งหมายความว่า สภาพแวดล้อมธรรมชาติที่สอดคล้องกันกับนิสัยอันเป็นธรรมชาติของพันธุ์ไม้

นอกจากนั้น รูปลักษณะของกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ในกลุ่มนี้ ยังมีความเหมาะสมสำหรับปลูกในเรือนกระจก ภายในสภาพแวดล้อมของเขตอบอุ่น รวมทั้งสามารถนำไปใช้ประดับภายในอาคารบ้านเรือน ระหว่างที่สีเขียวธรรมชาติจากภายนอกถูกปกคลุมไปด้วยหิมะ

กล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ในสกุลนี้ได้ถูกคัดเลือก เอาจำพวกที่เหมาะสมกับอากาศเย็นไปพัฒนาก่อนอื่น จนกระทั่งนำไปใช้ประโยชน์ แพร่กระจายออกไปภายในระบบการจัดการอย่างกว้างขวาง จนกระทั่งเกิดเป็นผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้าอย่างมากมาย

นอกจากนั้น ยังมีกล้วยไม้สกุลหวายในกลุ่มอากาศเย็น (nobile type) และกล้วยไม้ในสกุล ซิมบิเดียม (*Cymbidium*) ซึ่งกล้วยไม้กลุ่มนี้ ส่วนที่ถูกนำไปพัฒนาจนกระทั่งมีผลกระจายออกไป เป็นธุรกิจการค้าอย่างกว้างขวางมาแล้วเป็นเวลานานมาก น่าจะได้แก่กล้วยไม้สกุลต่าง ๆ ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในบริเวณเทือกเขาหิมาลัย

ดังที่ได้ชี้ให้เห็นความจริงอย่างชัดเจนไว้แล้วว่า ถ้านำกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติมาพิจารณา คำว่า **บ้านเรา** หรือ **ท้องถิ่น** น่าจะหมายถึง **เขตร้อน** ไม่ว่าประเทศไหนก็ตาม หาใช่หมายถึงแต่เพียงประเทศไทยเท่านั้น จึงจะสามารถช่วยให้มองเห็นความจริงจากใจคนได้ชัดเจน

การจัดการศึกษาของประเทศในเขตร้อน หาได้ช่วยให้คนท้องถิ่นรู้เท่าทันคนชาติอื่นไม่ แต่กลับตกเป็นทาสมากขึ้น คนท้องถิ่นจึงไม่อาจมองเห็นความจริงได้อย่างลึกซึ้ง

ดังนั้น หลังจากเห็นกล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือ ผลิตผลสำเร็จรูป จึงเข้าใจว่าคือของคนต่างประเทศที่เขาเจริญกว่าเรา แทนการมองลึกลงไปถึงต้นตอ เพื่อรู้ความจริงได้ว่า สิ่งที่พบเห็นมีพื้นฐานไปจากพันธุ์ไม้ ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในท้องถิ่นร่วมกับพื้นฐานชีวิตตนเอง

ผลจากการที่คนท้องถิ่นถูกครอบงำด้วยรูปแบบเทคโนโลยี

ผลจากการที่คนท้องถิ่นถูกครอบงำด้วยอิทธิพลรูปแบบเทคโนโลยี ทำให้ยึดติดรสชาติความสะดวกสบายมากขึ้น ซึ่งสภาพดังกล่าวน่าจะถือว่า คือสิ่งเสพติดที่แทรกอยู่ทุกหัวระแหงภายในสังคมลักษณะนี้

การนิยมขยายสิ่งก่อสร้าง ควบคู่กันไปกับการนำเทคโนโลยีรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งนิยมเรียกกันว่า ความทันสมัย มีอัตราเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ร่วมกับอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจะพบความจริงว่า ทรัพยากรธรรมชาติ นับตั้งแต่ป่าไปจนถึงสินแร่ถูกกอบโกยไปขายมากขึ้น

ชุมชนซึ่งเคยอยู่ในที่ราบลุ่ม มีการขยายตัวขึ้นไปสู่ภูเขาสูงเพิ่มขึ้น นับเป็นเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลกระทบ ทำให้ป่าเปลี่ยนสภาพมาเป็นที่อยู่อาศัย และประกอบอาชีพการเกษตร

ที่ขาดวิญญาณความรักพื้นดิน เริ่มมองเห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

แม้สิ่งที่กล่าวมาแล้ว จะส่งผลเสียหายให้กับท้องถิ่นกว้างขวางมากขึ้น แต่ธรรมชาติก็หาได้กำหนดไว้ให้ทุกสิ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันหมด

ท่ามกลางความหลากหลายของชีวิตคนที่อยู่ร่วมกัน แม้ช่วงดังกล่าว อาจมีคนส่วนใหญ่เดินตามกระแส เพราะตกเป็นทาสความสะดวกสบาย แต่ก็ยังมีบางคนที่มีรากฐานติดดิน ช่วยให้มีความแข็งแกร่งพอที่จะยืนต่อสู้กับกระแสดังกล่าวได้อย่างภาคภูมิ

ในด้านกล้วยไม้ มีการคิดที่จะนำพันธุ์กล้วยไม้ซึ่งชนต่างถิ่นนำไปใช้พัฒนา และหวนกลับมาใช้เป็นเครื่องมือแสวงประโยชน์จากคนท้องถิ่น ช่วยให้พบความจริงว่า คนท้องถิ่น ซึ่งมีความรู้ความสามารถ ควรจะมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้อยู่ในจิตวิญญาณตนเอง เพื่อช่วยให้เกิดความคิดริเริ่มและมีพลังผลักดันตนเอง ให้สามารถนำปฏิบัติได้อย่างมั่นคงตลอดไป

1. ควรมีจิตวิญญาณที่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างอิสระ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ แบบเดินทวนกระแส สิ่งซึ่งมีทิศทางการเปลี่ยนแปลงอยู่ในสังคมอย่างรู้สึกท้าทาย

2. มีวิญญาณในด้านศิลปะที่จะมุ่งมั่นนำปฏิบัติได้ โดยไม่ส่งผลกระทบกระเทือนให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคม

3. มีความรู้เรื่องราวของอดีตความเป็นมา ที่เกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งมีการเกิดและการดำรงอยู่ร่วมผืนแผ่นดินเดียวกับตน

4. สามารถมองสิ่งทั้งหลายที่ปรากฏเห็น และสัมผัสได้อย่างหลากหลาย และสามารถรู้ความจริงได้ว่าสิ่งต่าง ๆ มีรากฐานจิตใจคนเป็นเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลง กว่าจะมาถึงช่วงซึ่งเห็นได้ในปัจจุบัน

จากความจริงที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด แม้นำเอาเรื่องกล้วยไม้มาพิจารณา เราคงพบได้ว่า มีกล้วยไม้หลายชนิด ซึ่งปัจจุบันสามารถพบเห็นได้ทั่วโลก นอกจากนั้นยังมีการหวงแหนซึ่งกันและกัน เกิดขึ้นในภูมิภาคเขตอบอุ่นของโลก ซึ่งมีอากาศเย็นจัดในฤดูหนาว และเป็นเวลาช้านานด้วย

การรวบรวมพันธุ์ ซึ่งมีการเก็บและทำนุบำรุงรักษา รวมทั้งศึกษารายละเอียดอย่างกว้างขวาง เกิดขึ้นนั้น จากวัฒนธรรมตะวันตกซึ่งมีการจัดตั้งสวนพฤกษศาสตร์ เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว

แต่ในประเทศเขตร้อน ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของพันธุ์ไม้อย่างหลากหลาย มีสวนพฤกษศาสตร์ธรรมชาติที่ใหญ่โตกว้างขวางที่สุดอยู่แล้ว อันได้แก่ป่าธรรมชาตินั่นเอง

ดังนั้น ถ้าคนในท้องถิ่นเขตร้อนสามารถรักษาป่าไว้ได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน ควร

จะถือว่ามีสวนพฤกษศาสตร์เอนกประสงค์อยู่ในตัวเอง อันควรภูมิใจอยู่แล้ว

ในด้านลิขสิทธิ์พันธุ์พืชก็เช่นกัน การจัดการศึกษาเพื่อสนองความคิดของคนท้องถิ่น ที่ควรจะมีรากฐานอิสระเพื่อรู้ความจริงของชีวิตตน แต่กลับคิดตามแบบคนในกลุ่มอิทธิพลตะวันตก โดยที่รู้สึกว่า เมื่อเขาจดลิขสิทธิ์พันธุ์พืช เราก็ต้องจดด้วย เพื่อไม่ให้เกิดการเสียเปรียบกัน

แทนที่จะคิดได้ว่า เมื่อธรรมชาติในท้องถิ่นของเขาไม่มีพันธุ์พืช จึงต้องไปนำมาจากถิ่นอื่นและทำการจดลิขสิทธิ์ เมื่อคนถิ่นเดียวกันมีความต้องการ จึงควรไปค้นหาเอาใหม่ ส่วนคนที่อยู่ในท้องถิ่น ซึ่งมีความหลากหลายของพันธุ์พืชอยู่กับตัวเองแล้ว ไม่ควรให้มีระบบการจดลิขสิทธิ์ หากเปิดโอกาสให้แต่ละคนสามารถคิดริเริ่มได้อย่างอิสระ โดยไม่ต้องยึดติดอยู่กับคนที่คิดก่อนทำก่อน ไม่เช่นนั้นแล้ว คนท้องถิ่นในเขตร้อนด้วยกันเอง จะเกิดการเอารัดเอาเปรียบชนรุ่นหลังโดยอาศัยการจดลิขสิทธิ์ ทำให้ความเจริญก้าวหน้าของสังคมในเขตร้อนอันควรมุ่งไปสู่อนาคต จำต้องเกิดปัญหาจากการใช้คนรุ่นหลังเป็นทาสรับใช้ตัวเองมากขึ้น ถ้าชนรุ่นหลังขาดความเจริญก้าวหน้าได้อย่างอิสระ ย่อมกำหนดให้สังคมเกิดภาวะเสื่อมโทรมมากขึ้น ซึ่งในช่วงปัจจุบัน หลายคนที่มองเห็นปัญหาได้อย่างลึกซึ้ง น่าจะเห็นจุดนี้ได้ชัดเจนมากขึ้นแล้ว

กลุ่มกล้วยไม้ที่ควรหยิบยกขึ้นมาศึกษาเป็นตัวอย่าง

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้เขียนใคร่ขอยกตัวอย่างให้เห็นความจริง จากสิ่งที่พบได้ในขณะนี้อย่างน้อย 2 สกุลด้วยกัน

1. สกุลหวาย (*Dendrobium*) ซึ่งเป็นสกุลใหญ่ มีกล้วยไม้ที่เป็นสมาชิกมากมายหลายร้อยชนิด กล้วยไม้สกุลนี้ยังมีแหล่งกำเนิดอยู่ในภูมิภาคเอเชียเขตร้อน ซึ่งประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีชนิดต่าง ๆ อย่างหลากหลาย

ความหลากหลายในสกุลเดียวกันนี่เอง ได้ทำให้นักพฤกษศาสตร์พิจารณาแยกออกไปเป็นหมวดต่าง ๆ หลายหมวดด้วยกันตามสภาพแหล่งกำเนิด และอุปนิสัยที่เหมาะสมกับแหล่งกำเนิดด้วย

กล้วยไม้สกุลหวายในกลุ่มอากาศเย็น (nobile type) ตามที่ได้เขียนไว้บทหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ แม้จะมีอยู่ในภาคเหนือ และบริเวณภูเขาสูงจากระดับน้ำทะเลซึ่งมีอากาศเย็น แต่ละคนในประเทศเขตอบอุ่นได้มานำไปปลูกและพัฒนา จนกระทั่งกลายเป็นการค้าอย่างกว้างขวางมาแล้ว ผู้ที่สนใจขอได้โปรดศึกษาจากบทที่กล่าวถึงกล้วยไม้หวายภายในหนังสือเล่มนี้ ซึ่งมีการชี้แจงไว้ชัดเจนพอสมควร

2. สกุลซิมบิเดียม (*Cymbidium*) กล้วยไม้สกุลนี้มีหลากหลายชนิด และมีการกระจายอย่างกว้างขวางทั้งในสภาพธรรมชาติ ซึ่งอยู่ในที่ราบลุ่มที่อากาศร้อน ขึ้นไปถึงพื้นที่ภูเขาสูง ซึ่งมีอากาศเย็นจัด โดยเฉพาะในเวลากลางคืน

เช่นเดียวกัน กล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ในสกุลนี้ซึ่งอยู่บนภูเขาสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในภาคเหนือของประเทศไทย ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ก็ได้ถูกชาวตะวันตกในยุคเริ่มแรกเอาไปใช้พัฒนา และนำออกเผยแพร่เป็นการค้าอย่างกว้างขวาง จนถึงปัจจุบันนี้เราจะพบว่า มีกล้วยไม้ที่เป็นผลจากการพัฒนาภายในกลุ่มนี้ ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในวงการอุตสาหกรรมและชีวิตประจำวัน อาทิเช่น ตัดดอก ทำเป็นต้นไม้กระถางตั้งประดับในอาคารบ้านเรือน และบริเวณที่มีธุรกิจการค้าอย่างกว้างขวาง

ผู้เขียนได้พิจารณาเห็นว่า บัดนี้สังคมไทยมีการขยายตัวขึ้นสู่ที่สูง ซึ่งมีอากาศค่อนข้างเย็น จึงควรสร้างความหลากหลายให้กับผลิตผลในด้านกล้วยไม้กว้างขวางมากกว่าแต่ก่อน จากเหตุผลที่ว่า การหยุดอยู่กับที่ก็เหมือนถอยหลัง ในเมื่อสิ่งต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงร่วมกัน

สิ่งที่กล่าวมาแล้วอาจทำให้บางคนรู้สึกว่า การก้าวไปข้างหน้าอาจก่อให้เกิดความเสียหายมากขึ้น ดังนั้น จึงขออนุญาตชี้แจงถึงเหตุผลให้เข้าใจได้ชัดเจนว่า ทุกสิ่งควรมองสองด้านร่วมกัน และที่สำคัญที่สุดควรมุ่งใช้เหตุซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจคน เป็นหัวใจสำคัญในการปฏิบัติ

การก้าวต่อไปข้างหน้าตามวิธีการเปลี่ยนแปลง เป็นธรรมชาติของสิ่งที่อยู่นอกจิตใจมนุษย์ ซึ่งควรจะเป็นไปอย่างรู้เหตุรู้ผล แต่อีกด้านหนึ่งหมายถึง สิ่งที่อยู่ภายในจิตใจมนุษย์เอง หากสามารถหยุดหรือละความโลภได้ เช่นที่กล่าวกันว่า ความพอเพียง การก้าวไปข้างหน้าย่อมเป็นไปได้อย่างมั่นคง และการที่กล่าวย้ำความสำคัญไว้ว่า ทุกสิ่งควรมองเห็นสองด้านร่วมกัน อีกทั้งรู้ว่าด้านไหนคือเหตุด้านไหนคือผล ย่อมพบกับความจริงได้ เช่นเดียวกันว่า หากตกอยู่ในสภาพยึดติดทำให้ไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ถ้าหวนกลับมามองอีกด้านหนึ่ง ย่อมเห็นความจริงได้เช่นกันว่า การที่ไม่กล้าก้าวไปข้างหน้า ย่อมมองเห็นปัญหาหนักซึ่งรออยู่ในอนาคตได้ในที่สุด

ตัวอย่างจากเรื่องนี้ได้แก่ การที่ช่วงหนึ่ง ระหว่างได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรมการแสดงพันธุ์ไม้นานาชาติในประเทศเขตอบอุ่นหลายประเทศ ได้ซื้อกล้วยไม้ซิมบิเดียมลูกผสมชนิดต่าง ๆ ครั้งละ 2-3 ต้น โดยที่พิจารณาแล้วคาดว่า น่าจะนำมาขยายพันธุ์ปลูกในเขตที่สูงของประเทศไทย ซึ่งเปลี่ยนสภาพเป็นสวนและที่อยู่อาศัยของคนท้องถิ่น โดยมีเกณฑ์กำหนดไว้ดังนี้

1. นำเอาพันธุ์สำเร็จรูปซึ่งมีอยู่แล้วในตลาดมาปลูกขยายพันธุ์ และชี้ให้เห็นถึงการใช้ประโยชน์โดยการทดลองปฏิบัติจริง

2. ขณะที่กำลังก้าวไปสู่การเผยแพร่ให้คนท้องถิ่นรู้จักคุ้นเคย ทั้งในด้านการผลิตและตลาดภายในประเทศ รวมทั้งชี้แจงให้รู้ว่า พันธุ์เหล่านี้ครั้งหนึ่งเคยเป็นของท้องถิ่น แต่ถูกคนต่างถิ่นนำไปใช้ประโยชน์ อีกทั้งไม่มีผู้ใดจะชี้แจงให้รู้ความจริง

3. การทำให้ได้ผลถึงขั้นค้าขายได้ ร่วมกับการรู้ความจริงว่า พ่อแม่พันธุ์ของกล้วยไม้เหล่านี้ คือพันธุ์ไม้ซึ่งอยู่ในท้องถิ่นของตน ย่อมทำให้เกิดจิตสำนึกร่วมไปกับการค้าขาย แต่การพัฒนาท้องถิ่นทั่ว ๆ ไป ควรจะมีความเจริญขึ้นไปถึงจุดหนึ่ง ซึ่งช่วยให้คนท้องถิ่นรู้คุณค่า ทำให้มีการนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันด้วย

เรื่องนี้หลังจากนำพันธุ์ไม้ในข้อ 1 มาทำการขยายพันธุ์และส่งเสริมให้นำไปปลูกในถิ่นซึ่งอยู่บนที่สูง และมีการพัฒนาขึ้นมาถึงระดับหนึ่งแล้ว แต่ปัญหาที่พบในช่วงแรก หาใช่เรื่องทั้งหลายที่กล่าวมาแล้วไม่ หากเป็นปัญหาซึ่งค้างอยู่ในรากฐานจิตใจมากกว่า นั่นคือภาวะยึดติดอยู่กับเงินและวัตถุ ทำให้สิ่งใดก็ตาม ซึ่งขายได้เงินอยู่แล้วมักไม่ยอมนำเอาสิ่งใหม่ ๆ เข้ามา และให้ความสนใจอย่างจริงจัง ซึ่งเกิดจากการที่ไม่อาจมองเห็นการณ์ไกล จึงปล่อยให้สิ่งที่ขยายพันธุ์ไว้ จำต้องทรุดโทรมลงไปมากกว่าครึ่ง

เวลาผ่านมานานพอสมควร ถึงพันธุ์กล้วยไม้ซิมบิเดียมลูกผสมชนิดหนึ่งให้ดอกเป็นจำนวนหลายกระถาง แต่อยู่ในสภาพที่ไม่อาจนำออกสู่ตลาดในลักษณะของไม้กระถางได้อย่างสมบูรณ์ครบถ้วน

ทั้งนี้และทั้งนั้น สืบเนื่องมาจากขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างต่อเนื่อง ทำให้รูปทรงของต้น ซึ่งควรจะได้สัดส่วนกับกระถาง กลายเป็นหลายต้นอยู่ใกล้ขอบกระถาง บางต้นก็เอียงไปเอียงมา นอกจากนั้นทรงช่อของดอกขาดความสมบูรณ์ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อหลายต้นออกดอก จึงนำมาขึ้นโต๊ะ ตั้งราคาขายไว้สูงเกินกว่ากำลังทรัพย์ของคนจะหาซื้อไปทำไม้กระถางได้

แท้จริงแล้ว ในเรื่องการตั้งราคาระหว่างช่วงแรกของสิ่งที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน แทนที่จะตั้งไว้สูงเพื่อมุ่งกำไรที่เป็นตัวเงิน น่าจะคิดกว้างและไกลกว่านั้นว่า แม้ช่วงเริ่มแรกหากมองที่เงินอาจคิดว่าขาดทุน แต่มองระยะยาวน่าจะเห็นว่าคือการลงทุนเพื่อให้คนรู้จักอย่างกว้างขวางมากกว่า

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้เขียนไม่มีเจตนาจะวิจารณ์ในแง่เสียหายแต่อย่างใด หากมองว่า คือประสบการณ์ที่ควรจะรับฟังข้อวิจารณ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้แก้ไขปรับปรุงการผลิตการค้าให้ดียิ่งขึ้นมากกว่า

อนึ่งในกรณีดังกล่าว ซึ่งหมายถึง กล้วยไม้ซิมบิเดียม หรืออาจนำเอากล้วยไม้หวายลูกผสมประเภทอากาศเย็น เข้าไปร่วมอยู่ในกรณีนี้ด้วยก็ยังได้ ในเมื่อช่วงหลัง ๆ ทำให้ทราบความจริงต่อไปอีกว่า เนื่องจากกล้วยไม้ 2 สกุลที่หยิบยกเอาเป็นตัวอย่างนี้ได้มีการค้าขายอยู่ในตลาดกันอย่างกว้างขวางแล้ว แต่ช่วงที่ผ่านมา ต้นทุนการผลิตในระยะเริ่มแรก นับตั้งแต่เริ่มแรกเลี้ยงมาจากต้นไม้ขนาดเล็ก ซึ่งเลี้ยงอยู่ในพื้นที่อากาศเย็น จำต้องลงทุนสูงมาก ทั้งนี้และทั้งนั้น จำเป็นต้องใช้เรือนกระจกและค่าจ้างแรงงาน รวมทั้งเครื่องจักรกลต่าง ๆ เพื่อการเจริญเติบโต

การนำมาปลูกในพื้นที่ระดับสูงของประเทศเขตร้อน เช่น ไทย ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของบรรพบุรุษพันธุ์ไม้เหล่านี้ ย่อมช่วยลดต้นทุนการผลิต นอกจากนั้นยังช่วยให้คนท้องถิ่นมีงานทำเพิ่มขึ้น

ช่วงหลัง ๆ จึงทราบความจริงเพิ่มเติมมาว่า ถ้าประเทศไทยสามารถผลิตจากต้นไม้ขนาดเล็ก ให้เจริญเติบโตขึ้นมาในท้องถิ่นถึงระดับหนึ่ง หากผลิตแต่ละชนิดได้เป็นจำนวนมากพอ ย่อมมีตลาดต่างประเทศที่รับซื้อไปปลูกต่อยอด ให้มีดอกในบริเวณพื้นที่ซึ่งมีตลาด

แต่สิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง น่าจะได้แก่คนไทยจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนรากฐานความคิดตนเองมิให้อยู่แต่ในรั้วสวน โดยเหตุที่มองไม่ถึงความจริงว่า การหาตลาดที่ได้ผลนั้น ตัวเองจำเป็นต้องออกไปร่วมกิจกรรมทุกแห่งหน และสนใจสร้างความสัมพันธ์กับคนอย่างกว้างขวางจากความรู้สึกที่มีความจริงใจจากระดับหนึ่งหาใช่การออกไปเพื่อขายของเอาเงินไม่

ยังมีกล้วยไม้สกุลต่าง ๆ อีกมากมายหลายอย่าง ที่ควรจะนำมาพิจารณาหาความจริง หากสนใจออกไปร่วมกิจกรรมดังกล่าว แม้มีชนรุ่นหลังที่เข้ามาหาด้วยความรู้สึกศรัทธาให้กับนานาชาติมาแล้วเป็นเวลาช้านาน แต่ก็ไม่เคยลืมนึกถึงคนไทยมิใช่น้อย

ประจักษ์พยานที่ชัดเจน น่าจะได้แก่การที่มีคนไทยบางคน ซึ่งตนพิจารณาแล้วเห็นว่ามีความตั้งใจดีพอสมควร จึงมักชวนไปร่วมกิจกรรมดังกล่าว แม้มีชนรุ่นหลังที่เข้ามาหาด้วยความรู้สึกศรัทธา หากเป็นไปได้มักชวนไปร่วมด้วย เนื่องจากการไปด้วยกัน สิ่งแรกการปฏิบัติตัวต่อนานาชาติของผู้เป็นครู จากใจจริงย่อมทำให้สิ่งที่ดีมีเหตุผลให้ทุกคนได้เห็น อีกทั้งยังมองเห็นอีกด้านหนึ่ง ซึ่งให้ความเคารพรักและศรัทธาร่วมด้วย กับอีกสิ่งหนึ่งการไปไหนไปด้วยกัน ย่อมมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน จากของจริงที่เห็นอยู่ตรงหน้า ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่มีความลึกซึ้งร่วมกันด้วย

การบรรจุต้นกล้วยไม้ลงหีบห่อและการขนส่ง

บทนำ

ภายใต้หัวข้อ การจัดตั้งโรงงานบรรจุดอกกล้วยไม้ลงหีบห่อซึ่งได้กล่าวมาแล้ว มีรายละเอียดรวมอยู่ในนั้นหลายประเด็นอันควรให้ความสนใจศึกษา ซึ่งแต่ละประเด็นมีผลสัมพันธ์ถึงการสร้างประโยชน์ในด้านการค้าอย่างสำคัญ

ในส่วนของการจำหน่ายต้น มีระบบและวิธีการบรรจุหีบห่อแตกต่างไปจากการบรรจุดอกอยู่บ้าง ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากสภาพของผลิตผลมีธรรมชาติแตกต่างกันพอสมควร อย่างไรก็ตาม ถ้าการผลิตดอกกับการผลิตต้นกล้วยไม้เป็นการค้ามีการจัดการร่วมกัน อาจใช้พื้นที่ภายในโรงงานเดียวกันเพื่อใช้ประโยชน์ในการบรรจุหีบห่อได้

หีบห่อที่ใช้บรรจุต้นกล้วยไม้ เพื่อส่งผ่านระบบการขนส่งไปยังระยะทางไกลส่วนใหญ่นิยมใช้กล่องกระดาษลูกฟูก เนื่องจากผนังกล่องมีความหนาและแข็งแรงพอสมควร นอกจากนั้นยังมีน้ำหนักไม่มากนัก อีกทั้งผนังกล่องสามารถหยุ่นตัวได้เล็กน้อย หากพิจารณาปริมาตรร่วมกับรูปทรงต้นกล้วยไม้โดยรวมแล้วเห็นว่า ควรใช้ขนาดและรูปลักษณะกล่องอย่างไร ควรจัดเตรียมกล่องให้มีรูปลักษณะและขนาดไม่ใหญ่เกินไปกว่านั้นมากนัก

วัสดุที่ใช้ห่อหุ้มต้นกล้วยไม้ภายในหีบห่อ โดยทั่วไปแม้ในประเทศต่าง ๆ ซึ่งมีการบรรจุต้นกล้วยไม้ลงกล่องเพื่อการขนส่งระยะไกล นิยมใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ที่ใช้แล้ว ทั้งนี้และทั้งนั้น จากการปฏิบัติเท่าที่ได้กระทำกันมา พบว่า กระดาษหนังสือพิมพ์มีคุณสมบัติป้องกันการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศภายนอกได้ดี ทั้งในเรื่องความร้อนและความหนาวเย็น

เนื่องจากระหว่างการขนส่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่วงที่มีการขนถ่ายระหว่างเส้นทางช่วงหนึ่งช่วงใดก็ตาม อาจมีการวางกล่องบรรจุต้นกล้วยไม้ไว้นอกอาคาร ยิ่งเป็นการขนส่งระหว่างประเทศ ช่วงที่มีอากาศเย็นจัดจนถึงน้ำกลายเป็นน้ำแข็ง (frost) ถ้าต้นกล้วยไม้ได้รับผลกระทบ อาจทำให้ถึงกับใบไหม้หรือถึงตายได้

ในด้านความร้อนจากแสงแดดภายนอกกระดาษหนังสือพิมพ์มีผลช่วยบรรเทาได้บ้างไม่มากก็น้อย นอกจากนั้นยังช่วยซับความชื้นที่อาจมีอยู่ในกล่อง หรือเป็นผลจากการที่น้ำ

ระเหยออกมาทางใบและต้นกล้วยไม้ไว้ได้ด้วย จึงทำหน้าที่ช่วยรักษาสภาพภายในกล่องให้แห้งในระดับหนึ่งได้ อีกทั้งยังมีคุณสมบัติช่วยบรรเทาการกระทบกระเทือนซึ่งต้นกล้วยไม้ได้รับจากภายนอกระหว่างการขนส่งด้วย

การบรรจุต้นกล้วยไม้ลงหีบห่อควรพิจารณาความสะอาดและความเรียบร้อยของส่วนต่าง ๆ อย่างทั่วถึง เช่น ไม่ควรมีใบเหลืองที่เกิดจากการใกล้หมดสภาพ รวมทั้งใบซึ่งมีตำหนิหรือได้รับอันตรายจากศัตรูจำพวกโรคแมลง อีกทั้งไม่ควรมีก้านช่อเก่า ๆ ติดค้างอยู่กับต้น รวมทั้งรากที่หมดสภาพแล้ว ควรตัดออกด้วย หากสังเกตเห็นว่ามีน้ำเปียกอยู่ที่ผิวหรือมีน้ำซึมตกค้างอยู่ตามซอกใบ กาบใบ รวมทั้งระบบราก ควรผึ่งให้แห้งสนิทเสียก่อน ถ้าไม่แน่ใจว่าจะแห้งจริง อาจใช้พัดลมเป่าเสริมด้วยก็ได้

ทั้งนี้และทั้งนั้น ถ้าผิวส่วนต่าง ๆ ของต้นกล้วยไม้ยังมีน้ำหรือความชื้นอยู่ หลังจากบรรจุลงกล่องแล้ว อาจเกิดการเน่าภายในกล่องระหว่างการเดินทาง ทำให้มีผลเสียหายได้ทั้งหมด ปกติแล้วต้นกล้วยไม้ที่อยู่ในสภาพแห้ง สามารถอยู่ภายในกล่องระหว่างการเดินทางได้ไม่น้อยกว่า 2-3 สัปดาห์ โดยไม่ได้รับอันตรายแต่อย่างใด ยิ่งเป็นต้นกล้วยไม้ชนิดที่มีใบหนาและมีทรงต้นแข็งแรงด้วย คงไม่จำเป็นต้องให้ความชื้นแต่อย่างใดทั้งสิ้น

อนึ่ง เราอาจแบ่งแยกการบรรจุต้นกล้วยไม้ลงกล่อง เพื่อการขนส่งระยะไกลออกได้เป็นสองแนวทาง ทางแรก การขนส่งภายในประเทศ กับอีกทางหนึ่งคือการขนส่งระหว่างประเทศ ทั้งสองแนวทางดังกล่าว มีข้อแตกต่างกันและข้อที่เหมือนกันรวมอยู่ด้วยกัน แต่ในทางปฏิบัติจำเป็นต้องแยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด

การบรรจุหีบห่อและการขนส่งภายในประเทศ

การบรรจุต้นกล้วยไม้ลงในหีบห่อและขนส่งภายในประเทศ ไม่ต้องมีการตรวจและออกใบรับรองปลอดศัตรูพืชของเจ้าหน้าที่ทางการแต่อย่างใด ดังนั้น จึงควรหันมาให้ความสนใจปัญหาเกี่ยวกับประเด็นสำคัญประเด็นอื่นมากกว่า ประเด็นแรก ได้แก่ วิธีการบรรจุหีบห่อให้ต้นกล้วยไม้มีความปลอดภัยระหว่างการขนส่ง ส่วนประเด็นที่สอง ได้แก่ การลดต้นทุนค่าขนส่ง แต่สามารถช่วยให้หีบห่อซึ่งบรรจุกล้วยไม้ สามารถเดินทางถึงปลายทางได้สะดวกรวดเร็วที่สุด

สำหรับการบรรจุหีบห่อและการขนส่งภายในประเทศนั้น หากคิดจะให้มีภาชนะและเครื่องปลูกติดไปกับต้นกล้วยไม้ด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกล้วยไม้ประเภทซิมโพเดียล เช่น หวายและแคทลียา ควรพิจารณาให้รอบคอบ เพราะนอกจากจะเป็นการเพิ่มน้ำหนักและปริมาตร ซึ่งหมายถึงการเพิ่มค่าใช้จ่ายในการขนส่งแล้ว ถ้าภาชนะที่มีน้ำหนักมาก เช่น

กระถางดินเผา หากการบรรจุต้นกล้วยไม้ลงกล่องขาดความรอบคอบ อาจก่อความเสียหายให้กับต้นไม้ภายในกล่องได้ง่าย

อีกประการหนึ่ง ถ้าพิจารณาเห็นว่า สภาพเครื่องปลูกและระบบรากของต้นกล้วยไม้มีอายุผ่านมานานพอสมควรแล้ว อีกไม่นานนักควรได้รับการนำออกปลูกใหม่ การถอดเอาภาชนะปลูกออกและนำเอาเครื่องปลูกเก่าออกจากระบบราก น่าจะมีความเหมาะสมมากกว่าปล่อยไว้กับต้น

ถ้าเป็นต้นกล้วยไม้ที่มีอายุยังไม่มากนัก แม้ขนาดรุ่น ๆ หากจะถอดภาชนะปลูกออกจากต้น ย่อมไม่มีปัญหาในการนำไปปลูกใหม่ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากต้นกล้วยไม้ขนาดเล็กมีความแข็งแรงมาก ยิ่งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่หนาวเย็นมากนัก น่าจะเจริญเติบโตได้โดยไม่พักตัว อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ปลูกกล้วยไม้ขนาดเล็ก ไม่ใช้ภาชนะปลูกใหญ่เกินสัดส่วนที่ควรจะเป็น แม้บรรจุลงกล่องโดยมีภาชนะปลูกติดรากไปด้วย คงไม่มีปัญหาในการขนส่ง

หากเป็นต้นกล้วยไม้ขนาดออกดอกแล้ว คงต้องนำมาคิดพิจารณาหลายเรื่อง ยิ่งเป็นกล้วยไม้ในประเภทซิมโพเดียลด้วย ถ้าถอดภาชนะปลูกออกจากต้น หมายถึงการนำไปปลูกใหม่ ควรต้องคำนึงถึงฤดูปลูกที่เหมาะสมแก่การเจริญเติบโตของส่วนต่าง ๆ โดยเฉพาะรากกล้วยไม้

อย่างไรก็ตาม ในด้านผู้รับต้นกล้วยไม้ปลายทางเพื่อนำไปปลูก การสั่งซื้อต้นขนาดเล็กหรือขนาดรุ่น ช่วยให้นำมาปลูกในสภาพที่มีความแข็งแรง และเจริญเติบโตได้เร็วกว่ามาก

อนึ่ง การถอดภาชนะปลูกออกจากระบบรากและเครื่องปลูก โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาชนะปลูกที่ใช้กระถาง สามารถถอดออกได้ไม่ยาก ยิ่งเป็นต้นกล้วยไม้ขนาดรุ่นซึ่งรากยังคงสดใส และไม่ผูกพันอยู่กับภาชนะสลับซับซ้อนมากนัก หากนำกระถางแช่ลงไปในน้ำให้มิดขอบ ปล่อยทิ้งไว้ประมาณ 10-15 นาที หลังจากนั้นใช้มือข้างหนึ่งซึ่งถนัดในการใช้งานมากกว่า รวบโคนกอต้นกล้วยไม้ให้กระชับแล้วค่อย ๆ ดึงขยับไม่ต้องแรงนัก ตัวภาชนะก็จะหลุดจากรากและเครื่องปลูกได้ไม่ยาก

หากพบว่าระบบรากมีรากที่หมดสภาพแล้วปะปนอยู่ทั่ว ๆ ไป ถ้าจะใช้กรรไกรคม ๆ เล็มออกไปบ้างก็น่าจะเป็นการดี หลังจากการตรวจดูอย่างรอบคอบแล้ว พบว่าส่วนต่าง ๆ ของต้นกล้วยไม้อยู่ในสภาพที่เรียบร้อย จึงนำกระดาษหนังสือพิมพ์ห่อม้วนต้นกล้วยไม้ให้รอบ ระหว่างใช้มือม้วนควรกระชับให้แน่นตลอดเวลา เสร็จแล้วใช้ยางรัดของรัด ถ้าทรงต้นยาวอาจรัดเป็นเปลาะ ๆ เพื่อให้ห่อกระชับอยู่เสมอ แล้วจึงวางลงในกล่อง

ถ้ามีต้นเดียวหรือ 2-3 ต้น ควรนึกถึงช่องว่างภายในกล่องให้มากขึ้น เพราะการบรรจุต้นกล้วยไม้ลงกล่องให้มีช่องว่างเหลือน้อยที่สุด ย่อมมีผลป้องกันการกระทบกระแทกที่เกิด

ขึ้นภายในกล่องระหว่างการเดินทาง ดังนั้น การแก้ปัญหาเรื่องนี้อาจใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ขยำเป็นก้อน ๆ ยุกลงไประหว่างช่องว่างให้เต็ม คะเนพอแน่นและมีความหยุ่นตัวเล็กน้อย

กรณีที่มีต้นกล้วยไม้หลายต้น แต่ละต้นห่อม้วนไว้แล้ว นำบรรจุเรียงตามยาวลงไปในกล่อง ถ้าซ้อนกันเป็นชั้น ๆ ควรใช้มือกดด้านบนลงไปพอตึงมือเล็กน้อย กล้วยไม้แต่ละต้นจะพยุงกันเอง อาจไม่ต้องใช้กระดาษหนังสือพิมพ์ขยำเป็นก้อนเสริมลงไปอีก หากบรรจุเสร็จหมดแล้วพบว่าระดับบนยังมีช่องว่างเล็กน้อย อาจใช้กระดาษหนังสือพิมพ์เสริมทับให้เต็ม แต่ควรให้พูนขึ้นมาเหนือระดับขอบบนของกล่องเล็กน้อย เพราะหลังจากปิดฝากล่องแล้ว ฝาจะกดทับให้สภาพภายในกล่องแน่นในระดับที่เหมาะสม

ระบบการขนส่งภายในประเทศ ในปัจจุบันอาจเลือกกระทำได้สามช่องทาง ช่องทางหนึ่งคือ ส่งผ่านที่ทำการไปรษณีย์ ซึ่งระบบนี้ใช้ได้สำหรับการส่งต้นกล้วยไม้ขนาดไม่ใหญ่มาก และส่งในปริมาณไม่มาก คงต้องพิจารณามาตรฐานขนาดและรูปลักษณะกล่องซึ่งการสื่อสารระบุไว้

กับอีกแบบหนึ่ง ใช้สำหรับการส่งต้นกล้วยไม้ขนาดใหญ่กว่ามาตรฐานที่กำหนดไว้โดยการสื่อสาร รวมทั้งการส่งต้นกล้วยไม้ปริมาณมาก ๆ แม้ว่าอาจมีขนาดต้นไม่ใหญ่ แต่การบรรจุกล่องจำเป็นต้องใช้กล่องขนาดใหญ่ อาจเลือกใช้บริการขนส่งอีกระบบหนึ่ง

ในสภาพเช่นนี้ มีช่องทางขนส่งผ่านระบบรถยนต์โดยสารระหว่างจังหวัด ซึ่งช่วงหลัง ๆ รับบริการขนส่งผลิตผลการเกษตรที่ต้องการรักษาคุณภาพเป็นพิเศษ และมีปริมาณที่ไม่มากนัก ซึ่งแม้จะส่งต้นกล้วยไม้ในปริมาณมาก แต่ธรรมชาติของงานกล้วยไม้ มีลักษณะค่อนข้างละเอียด อีกทั้งยังมีปริมาตรโดยรวม มีขนาดไม่ใหญ่อย่างพืชผลเกษตรชนิดอื่นหลายอย่าง

นอกจากนั้น ยังมีช่องทางขนส่งต้นกล้วยไม้ซึ่งนำลงบรรจุหีบห่อเรียบร้อยแล้วอีกทางหนึ่ง คือการขนส่งทางอากาศ ซึ่งมีค่าบริการระวางบรรทุกสูงกว่าการใช้บริการทางรถยนต์ อย่างไรก็ตาม ในเมื่อการบรรจุหีบห่อกระทำอย่างเหมาะสมแล้ว คงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบการขนส่งทางอากาศ

การบรรจุหีบห่อและการขนส่งระหว่างประเทศ

การบรรจุหีบห่อและการขนส่งต้นกล้วยไม้ระหว่างประเทศ มีข้อแตกต่างไปจากการบรรจุหีบห่อและการขนส่งภายในประเทศที่สำคัญ ๆ บางประการ ซึ่งอาจพิจารณาประเด็นที่เป็นหลัก แบ่งออกเป็นสองอย่างด้วยกัน

อย่างที่หนึ่ง ได้แก่ **ฤดูการขนส่ง** โดยปกติแล้วธรรมชาติการผลิตการค้าผลิตผลเกี่ยว

กับต้นไม้ของประเทศในเขตร้อน มีแนวโน้มมุ่งเป้าหมายไปยังประเทศซึ่งอยู่ในเขตอบอุ่น รวมทั้งเขตหนาว เนื่องจากสภาพทางภูมิศาสตร์ มีผลกำหนดให้รากฐานคนท้องถิ่นในเขตดังกล่าว ประสบผลทางเศรษฐกิจอยู่เหนือกว่าประเทศเขตร้อน

ดังนั้น แม้พิจารณาประเด็นการบรรจุต้นกล้วยไม้ลงหีบห่อเพื่อการขนส่งระหว่างประเทศ อาจจำแนกได้เป็นสองแนวทาง แนวทางแรกคือการขนส่งไปยังประเทศเขตร้อนด้วยกันเอง ซึ่งอาจมีความต้องการผลิตผลไม่มากเท่าประเทศเขตอบอุ่น แต่การขนส่งคงไม่ต้องคำนึงถึงฤดูกาลส่งมากนัก เนื่องจากพันธุ์ไม้ที่นำมาปลูกในถิ่นนี้ การพักตัวไม่ค่อยจะมีผลชัดเจนเหมือนประเทศในเขตอบอุ่น ซึ่งในช่วงฤดูหนาวจะมีอากาศเย็นจัดและมีแสงสว่างน้อย

การบรรจุหีบห่อเพื่อการขนส่งระหว่างประเทศ จึงเน้นเป้าหมายไปที่กลุ่มประเทศในเขตอบอุ่นมากกว่า จึงขออนุญาตกล่าวว่า สิ่งแรกควรคิดถึงผู้ที่นำต้นกล้วยไม้ไปปลูก อย่างเช่นที่มีการชี้แนะไว้ว่า **การค้าขายควรคิดถึงความรู้สึกของผู้ใช้ประโยชน์ มากกว่าการยึดติดอยู่กับภาพการใช้ประโยชน์ของตัวเอง**

ดังนั้น หากคิดจะให้บริการคนในกลุ่มประเทศเขตอบอุ่น ควรต้องนึกถึงก่อนว่า ฤดูปลูกซึ่งเหมาะมากที่สุดสำหรับคนกลุ่มนี้อยู่ในช่วงที่อากาศเริ่มอุ่นขึ้น แสงแดดมีมากขึ้น กลางวันเริ่มยาวกว่ากลางคืน ทำให้ต้นไม้เริ่มเจริญเติบโต ซึ่งอยู่ในระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม

ดังนั้นถ้าคิดจะขายต้นกล้วยไม้ไปสู่สภาพภูมิประเทศลักษณะนี้ควรวางแผนให้มีการบรรจุหีบห่อส่งไปในช่วงนี้ นับว่าเหมาะสมที่สุด

มีอีกประเด็นหนึ่งคือ ระบบการป้องกันการแพร่ระบาดข้ามประเทศของศัตรูพืช รวมทั้งมาตรการควบคุมพันธุ์พืชที่หายาก ซึ่งเรื่องนี้ได้ชี้แจงรายละเอียดไว้แล้วในช่วงแรก ดังนั้น ผู้สนใจส่งต้นไม้ข้ามประเทศ ควรสนใจศึกษากฎระเบียบ แต่ไม่ใช่ยึดติดอยู่กับกฎระเบียบ

สิ่งสำคัญขั้นพื้นฐานก็คือการจัดต้นกล้วยไม้ที่สะอาด นอกจากนั้นควรตรวจความแข็งแรงสมบูรณ์อย่างละเอียด ไม่ควรมีร่องรอยของการถูกรบกวนโดยศัตรูพืช หากตรวจพบควรตัดส่วนนั้นทิ้งให้หมด ถ้ามีการล้างทำความสะอาด ล้างเสร็จแล้วควรจัดการผึ่งให้แห้งสนิท หลังจากนั้นจึงค่อยพิจารณาบรรจุหีบห่อตามที่ได้กล่าวไว้ในช่วงแรก

มีข้อพึงปฏิบัติอีกสิ่งหนึ่งเกี่ยวกับการส่งต้นกล้วยไม้ข้ามประเทศ กล่าวคือ การนำดินหรือเครื่องปลูกติดไปกับรากถือเป็นสิ่งต้องห้าม ดังนั้น ก่อนการนำต้นกล้วยไม้ลงบรรจุหีบห่อจะต้องส่งไปในสภาพที่ล้างรากให้สะอาด

ช่วงหลัง ๆ มีการค้าต้นกล้วยไม้ เพื่อนำไปใช้ทำต้นไม้ตั้งประดับภายในอาคาร

สถานที่กว้างขวางมากขึ้น ในทางปฏิบัติมีการผ่อนปรนให้มีเครื่องปลูกซึ่งไม่ใช่ดิน แต่มีคุณสมบัติไม่เป็นแหล่งสะสมศัตรูต้นไม้ ให้ติดไปกับรากกล้วยไม้ได้ เช่น มอสและเส้นใยมะพร้าว เนื่องจากมีการปลูกกล้วยไม้ขนาดเล็กเติบโตขึ้นมาถึงขนาดใหญ่ และต้องการส่งไปครั้งละเป็นจำนวนมาก หลังจากถึงปลายทางก็สามารถนำลงสวมในภาชนะใหม่ได้เลย

อนึ่ง การบรรจุต้นกล้วยไม้ขนาดเล็กและขนาดรุ่น ๆ จำนวนมาก ๆ ลงในกล่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นกล้วยไม้ชนิดเดียวกัน มีรูปลักษณะไปในแนวทางเดียวกันทั้งหมด ควรใช้กระดาษหนังสือพิมพ์บุด้านในโดยรอบเท่านั้น ส่วนภายในระหว่างต้นอาจไม่จำเป็นต้องห่อ เนื่องจากตัวต้นกล้วยไม้เองมีสภาพหยุ่นตัวพึ่งพากันและกัน จึงขึ้นอยู่กับการจัดเรียงต้นให้มีทิศทางสอดคล้องกันอย่างเรียบร้อย

อนึ่ง ก่อนที่จะนำต้นกล้วยไม้ในสภาพดังกล่าวลงบรรจุกล่อง ควรทำความสะอาดและวางผึ่งลมให้แห้งสนิท ในสภาพดังกล่าว น่าจะทำให้ต้นและใบอ่อนนุ่มเล็กน้อย ดังนั้น การบรรจุเรียงตัวกันลงในกล่อง จึงช่วยให้มีสภาพกลมกลืนกันได้ดีพอสมควร แม้จะอัดแน่นเล็กน้อยก็ไม่ทำให้เกิดความเสียหาย นอกจากนั้น การใช้กระดาษหนังสือพิมพ์บุด้านในของกล่องย่อมช่วยป้องกันแรงกระทบกระเทือนจากภายนอกในระดับหนึ่งได้

หลังจากบรรจุต้นกล้วยไม้ทั้งหมดลงในกล่องเรียบร้อยแล้ว ยังปิดกล่องไม่ได้ จำเป็นต้องนำไปผ่านการตรวจเพื่อขอใบรับรองปลอดศัตรูพืช รวมทั้งตรวจสอบเกี่ยวกับพันธุ์ไม้ต้องห้ามสำหรับการส่งต่างประเทศ ให้เสร็จเรียบร้อยเสียก่อน เสร็จแล้วเจ้าหน้าที่ทางการจะเป็นผู้ปิดกล่องผนึกตราซึ่งแสดงว่า ได้ผ่านการตรวจถูกต้องแล้ว จึงออกเอกสารรับรองให้อย่างเป็นทางการ

หลังจากนั้น จะเปิดกล่องไม่ได้เด็ดขาด หากมีการเปิด ณ บริเวณต้นทาง ใบรับรองก็จะหมดสภาพทันที จะเปิดได้ก็ต่อเมื่อหีบห่อส่งถึงปลายทางเรียบร้อยแล้ว โดยเจ้าหน้าที่ทางการของประเทศซึ่งนำต้นไม้เข้า บางประเทศมีการเข้มงวดกวดขันมาก แม้มีใบรับรองปลอดศัตรูพืชแล้วก็ตาม จะทำการตรวจอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง

การขนส่งต้นกล้วยไม้มีชีวิตระหว่างประเทศ นิยมส่งทางอากาศ ถ้าต้นกล้วยไม้มีจำนวนน้อยบรรจุกล่องขนาดเล็ก อาจนำส่งโดยทางไปรษณีย์ทางอากาศ (air parcel post) ซึ่งส่งจากที่ทำการไปรษณีย์ ทำให้ไม่ยุ่งยากมากนัก ทั้งต้นทางและปลายทาง

แต่วิธีนี้ต้นกล้วยไม้มักได้รับความปลอดภัยน้อย รวมทั้งไม่อาจกำหนดเวลาการเดินทางได้แน่ชัด กับอีกวิธีหนึ่ง ส่งทางระบบระวางบรรทุกทางอากาศ (air freight) หมายถึง ส่งตรงกับสายการบิน ซึ่งสามารถบินถึงเมืองปลายทางที่ต้องการ หรือไม่ก็สามารถต่อเที่ยวบินจากสายการบินอื่น ซึ่งถึงเมืองปลายทางตามกำหนดเวลาที่แน่นอนได้ ดังนั้น ก่อน

การตัดสินใจเลือกสายการบินเพื่อการขนส่ง ผู้ส่งควรศึกษาแผนการเดินทางจากตารางบินของสายการบินต่าง ๆ อย่างละเอียด เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการพิจารณา วางแผนการเดินทางของกล่องบรรจุกล้วยไม้

ค่าระวางบรรทุก อาจจ่ายต้นทางหรือปลายทาง สุดแล้วแต่การตกลงกันระหว่างผู้ส่งกับผู้รับ แต่จะต้องมีหลักฐานเกี่ยวกับสัญญาการจ่ายเงิน แสดงกับเจ้าหน้าที่สายการบินให้เรียบร้อยก่อนการรับบริการจากสายการบิน นอกจากนั้น ในการเดินทางของหีบห่อกล้วยไม้จำเป็นต้องมีเอกสารรับรองปลอดศัตรูพืช และรับรองว่าไม่ใช่พืชภายใต้การควบคุม ประกอบไปกับหีบห่อเพื่อใช้เป็นหลักฐานสำหรับประเทศปลายทาง ร่วมกับเอกสารแสดงมูลค่าสินค้าร่วมกับใบขนสินค้าของสายการบินติดไปด้วย นอกจากนั้น อาจมีการประกันสินค้าเสียหายร่วมด้วยอีกทางหนึ่ง

การปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า

บทนำ

การปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้เพื่อการค้า ถือเป็นเรื่องสำคัญซึ่งผู้เกี่ยวข้องที่หวังความสำเร็จ จะมองจากวิสัยทัศน์ที่แคบไม่ได้ ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผลสำเร็จของงานนี้ ควรเกิดจากการมองเห็นภาพรวม และสามารถเชื่อมโยงทุกจุดซึ่งอยู่ภายในองค์ประกอบ ให้สามารถสานถึงกันหมด โดยเฉพาะเน้นความสำคัญที่คน เริ่มจากผู้คิดปฏิบัติไปจนถึงผู้ใช้ประโยชน์ แทนการมองไปยังพันธุ์กล้วยไม้อย่างเดียวและเป็นเพียงเปลือกนอกเท่านั้น

ในช่วงหลัง ๆ เริ่มมีเสียงสะท้อนออกมาจากที่ต่าง ๆ ให้ทราบมากขึ้นว่า **วงการกล้วยไม้ไทย ซึ่งปลูกกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ทางการค้า ขาดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ที่จะป้อนเข้าสู่ตลาด** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหานี้สังเกตเห็นได้ชัดเจนจากการผลิตกล้วยไม้ตัดดอก ซึ่งประเด็นนี้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นกับการตลาดอย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้น หลังจากนำเรื่องนี้มาพิจารณา ทำให้คิดว่า การแก้ปัญหาก็ดี การพัฒนาก็ดี ถ้าคิดจะทำให้ได้ผลจริงจัง น่าจะเริ่มต้นจากด้านล่างซึ่งเป็นพื้นฐานก่อนอื่น แต่ในสภาพที่เป็นจริงของสังคมปัจจุบัน มักมีแนวโน้มทำให้อ่านได้ว่า มุ่งไปคิดแก้ปัญหาที่ส่วนปลายสุด ๆ

ดังจะพบความจริงว่า เมื่อทางการจัดประชุมเพื่อพิจารณาปัญหารวมทั้งมีการนำชาวสวนมารับการอบรม ภายใต้หัวข้อเรื่อง **การปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้เพื่อการค้า** กลับสะท้อนภาพให้เห็นว่า มุ่งเน้นความสำคัญไปยัง **การตัดต่อยีน** และ**การอาบรังสีพืช** เพื่อหวังให้เกิดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ขึ้นในภายหน้า แทนการมุ่งมองไปยังพันธุ์ไม้ธรรมชาติ ซึ่งละทิ้งกันไปแทบจะหมดแล้ว

แท้จริงแล้ว น่าจะหวนกลับไปคิดรวบรวมพันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งเป็นพื้นฐานพันธุ์ผสมที่ชาวสวนทำมาหาเลี้ยงชีพกันอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ปูพื้นฐานการผสมพันธุ์ทำให้เกิดแนวทางใหม่ ๆ ไว้สำหรับสนองประโยชน์ในอนาคตต่อไปอีกอย่างเป็นวัฏจักร

แต่ตามสภาพที่เป็นจริง เรากลับพบว่า ชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมเพื่อทำการค้า รวมทั้งนักวิชาการผู้ทำหน้าที่ค้นคว้าวิจัยและส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ มีจำนวนน้อยมากที่สนใจค้นหาข้อมูลความจริงว่า กล้วยไม้ที่ใช้ตัดดอกขายอยู่ในปัจจุบัน มีพันธุ์อะไร

บ้างที่เป็นบรรพบุรุษ คงรู้แต่เพียงว่าสิ่งซึ่งตนปลูก ที่เห็นอยู่ตรงหน้า สามารถขายได้ไม่ได้เท่านั้นนับว่าพอแล้ว สะท้อนให้เห็นความจริงว่า นักวิชาการผู้ทำงานค้นคว้าวิจัยและส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ ไม่อาจเป็นที่พึ่งให้กับชาวสวน ทั้งในด้านการวางแผนและชี้นำความคิดในการพัฒนาอย่างได้ผล

ด้วยเหตุนี้เอง ภาพที่มองเห็นได้ชัดเจนก็คือ คนในวงการกล้วยไม้ ละทิ้งกล้วยไม้พันธุ์ดั้งเดิมหรือแม้พันธุ์ซึ่งอาจไม่เก่ามากนัก หากหลังจากเวลานั้นได้ผ่านพ้นมาแล้ว อย่างปราศจากการมองเห็นความสำคัญในด้านคุณค่า แทนที่จะรู้สึกได้ว่า ถ้า**ไม่มีสิ่งนั้น-ย่อมไม่มีสิ่งนี้**

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า แม้ภายในแวดวงของกลุ่มบุคคลซึ่งถูกเรียกว่าเป็น**นักวิชาการ** ก็ยังสะท้อนให้เห็นความจริงว่า **มีการยึดติดอยู่กับด้านปลายเหตุ** จากเหตุนี้เอง ถ้าชาวสวนยังคิดยึดติดคนกลุ่มนี้มากเกินไป วงการกล้วยไม้ก็คงมองเห็นความหวังที่จะพัฒนาตัวเองให้ก้าวต่อไปอย่างมั่นคงได้ยากมากขึ้น

ดังนั้นในโอกาสนี้ จึงใคร่ขออนุญาตฝากแง่คิดไว้ว่า เราน่าจะหันมาร่วมใจกันคิด ที่จะพัฒนาให้รู้จักรับผิดชอบตัวเอง เห็นจะชอบด้วยเหตุและผล มากกว่าการหวังพึ่งคนอื่น

กล้วยไม้พันธุ์ที่ใช้ปลูกเป็นการค้าอยู่ในขณะนี้มีต้นตอมาจากไหน

ก่อนอื่นใคร่ขออนุญาตยืนยันหลักการอันเป็นสัจธรรมว่า **ธรรมชาติย่อมอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติ** ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่า คนส่วนใหญ่มักเกิดความสับสน นำเอาพื้นฐานซึ่งกำหนดโดยธรรมชาติ มาปะปนกับสิ่งซึ่งมนุษย์ทำขึ้นมา ดังเช่นที่พูดกันอย่างกว้างขวางว่า **กล้วยไม้ไทย** ถ้ากล้วยไม้ชนิดไหนพบตามธรรมชาติในประเทศอื่น แม้ว่ามีสภาพแวดล้อมในถิ่นกำเนิดคล้ายคลึงกับประเทศไทย ก็อาจกล่าวว่า เป็นพันธุ์ของต่างประเทศ

ในมุมกลับ อาจมีกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติหลายชนิด ที่พบทั้งในป่าประเทศไทย พม่า อินเดีย และตอนใต้ของจีน ถ้าจะกล่าวว่า **กล้วยไม้ไทย** พบในป่าเมืองไทย ก็คงไม่สอดคล้องกันกับความจริง ดังนั้นผู้เขียนจึงขอโอกาสชี้แจงว่า **แหล่งกำเนิดของกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นสิ่งกำหนด ส่วนการกำหนดขอบเขตของประเทศ คนเป็นผู้กำหนด** จึงไม่สมควรที่จะนำมาปะปนกัน ทำให้เกิดความสับสน

กล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ที่คนไทยนำมาปลูกเป็นอุตสาหกรรมเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจอยู่ในขณะนี้ ได้แก่ ส่วนหนึ่งในสกุลหวาย หรือ เด็นโดรเบียม กับอีกกลุ่มหนึ่งคือ กล้วยไม้ในประเภทแวนดา

อนึ่ง กล้วยไม้สกุลหวาย เป็นสกุลใหญ่ ขอบข่ายความแตกต่างของรูปลักษณะค่อน

ข้างกว้างขวางมาก จึงทำให้นักพฤกษศาสตร์ในสาขารูปวิธาน (Taxonomy) แยกออกเป็นหมู่ (Section) ร่วม 20 หมู่ และมีแหล่งกำเนิดกระจายอยู่ในภูมิภาคเอเชียเขตร้อน แต่หวายลูกผสมที่ปลูกตัดดอก รวมทั้งที่ใช้ทำต้นไม้กระถางตั้งประดับตามที่ต่าง ๆ ซึ่งค้าขายไปจากเมืองไทยในขณะนี้ แม้บรรพบุรุษจะมิได้มีแหล่งกำเนิดอยู่ในเมืองไทยก็ตาม แต่ก็อยู่ในเขตร้อนของภูมิภาคเอเชีย รวมทั้งดินแดนเขตร้อนในมหาสมุทรแปซิฟิก

ดังจะพบข้อมูลบางส่วนได้จากหนังสือ **สู่แดนมนุษย์กินคน ปาปัวนิวกินี** ซึ่งเรียบเรียงโดยผู้เขียนเรื่องนี้ และจัดพิมพ์โดย ฝ่ายวิชาการ **โครงการห้องสมุดกล้วยไม้ระพีสาคริก** ในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นหนังสือสารคดีทางวิชาการ ในเชิงสังคมผสมผสานกันกับเทคโนโลยี

หวายลูกผสม ซึ่งวงการผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกของไทย ได้ผลิตจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศในขณะนี้ ได้รับการพัฒนาพันธุ์มาจากหวายพันธุ์ธรรมชาติรวม 2 หมู่ หมู่แรกคือ **ฟาแลนแนนเธ (Section : *Phalaenanthe*)** ซึ่งลักษณะหลักของหวายชนิดต่าง ๆ ในหมู่นี้ มีกลีบกว้าง มนกลม หรือที่นิยมเรียกกันว่า **หวายฟอร์มกลม**.

หวายในหมู่นี้มีอยู่ไม่กี่ชนิด ชนิดซึ่งถือเป็นหลักสำคัญได้แก่ **เด็นโดรเบียม ฟาแลนนอพซิส (*Dendrobium phalaenopsis*)** หรือ **เด็นโดรเบียม โชรเดอเรียนัม (*Dendrobium schroederianum*)** บางตำราก็ใช้ชื่อว่า **เด็นโดรเบียม ฟาแลนนอพซิส** พันธุ์ **โชรเดอเรียนัม** นอกจากหวายชนิดนี้แล้วก็มี **เด็นโดรเบียม ไบกิบบุม (*Dendrobium bigibbum*)** แม้ว่ามีอีกชนิดหนึ่งซึ่งกลีบดอกไม่กว้าง แต่มีสีม่วง ซึ่งเป็นสีพื้นฐานของหวายในหมู่นี้คือ **เด็นโดรเบียม ซูเปอร์เบียนส์ (*Dendrobium superbiens*)** ซึ่งต่อมามีผู้พิสูจน์ได้ว่า เป็นลูกผสมที่เกิดตามธรรมชาติระหว่างหวายใน**หมู่ฟาแลนแนนเธ** กับ **หมู่เซอราโทเบียม**

หมู่ที่สองได้แก่ **เซอราโทเบียม (Section : *Ceratobium*)** ซึ่งมีกลีบดอกแคบ หลายชนิดมีกลีบในบิดเป็นเกลียวปลายตั้งขึ้น หรือที่เรียกกันว่า **horn type** ภาษาไทยนิยมเรียกกันว่า **เขาบิด** บางชนิดกลีบแคบแต่ไม่บิดหรือบิดเล็กน้อย บางชนิดกลีบหยิกเป็นคลื่น

หวายชนิดต่าง ๆ ภายในสองหมู่ที่ได้กล่าวมาแล้วนี้ มีช่อดอกยาว ก้านช่อแข็ง แต่ละช่อมีหลายดอก โดยเฉพาะมีบางชนิดภายในหมู่เซอราโทเบียม มีดอกดกมาก นอกจากนั้นในแต่ละช่อ ยังมีจำนวนดอกหลายสิบดอกด้วย

ภายในหวายสองหมู่ดังกล่าวแล้ว มีลักษณะที่น่าสนใจอีกอย่างหนึ่ง โดยเฉพาะในหมู่ฟาแลนแนนเธ ซึ่งมีสีม่วงเป็นหลัก กับมีสีขาวปรากฏจากบางชนิด ไม่ว่าจะนำไปใช้ทำพ่อแม่พันธุ์ผสมกับหวายในหมู่อื่น ๆ ที่มีสีแตกต่างออกไป สีม่วงจะมีอิทธิพลข่มสีอื่นหมด อาจมีสีขาวจากการคัดพันธุ์ตามมาอีกส่วนหนึ่ง

ดังจะพบความจริงว่า ดอกหวายซึ่งชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกทำการค้าอยู่ในขณะนี้ ส่วนใหญ่มีสีม่วง กับอีกส่วนหนึ่งมีสีขาว อย่างไรก็ตาม มีหลายชนิดที่มองเห็นชัดเจนว่า ดอกมีกลีบในทั้งคู่ค่อนข้างกว้างไปจนถึงกว้างกลม สำหรับพวกที่มีกลีบในค่อนข้างกว้างอาจสังเกตเห็นว่า โคนกลีบมีลักษณะเรียวแคบลงเล็กน้อย บางทีก็เรียกกันว่ากึ่งฟอร์มกลม เช่น หวายลูกผสมชื่อ **โซเนีย** กับอีกหลายชนิด

ประเภทที่กลีบดอกกึ่งฟอร์มกลมมักจะมีช่อดอกยาวและมีจำนวนดอกภายในช่อมากกว่าประเภทฟอร์มกลม เนื่องจากเบื้องหลังมีเลือดหวายในหมู่เซอราโทเบียมแฝงอยู่มากพอสมควร ช่วยให้สังเกตเห็นได้ชัดเจน แม้อาจไม่เสมอไป

ฟื้นความทรงจำในอดีต

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นลง เมื่อปี พ.ศ. 2488 วงการกล้วยไม้ยุคเศรษฐีนำเอากล้วยไม้มาใช้เป็นของเล่น และใช้เป็นเครื่องประดับบารมีคนมีเงิน ได้สั่งกล้วยไม้สองหมู่ดังกล่าวจากฮาวายมาปลูก อาจมีบางส่วนที่สั่งมาจากสวนพฤกษศาสตร์ที่อินโดนีเซีย

สำหรับหวายชนิดต่าง ๆ ในหมู่เซอราโทเบียม ที่สั่งเข้ามาปลูกเล่นกันในยุคนั้น ส่วนใหญ่มีลำลูกกล้วยใหญ่โตล่ำสัน มีนิสัยชอบแสงแดดจัด และออกดอกดกพรูมาก คนสมัยนั้นจึงนิยมปลูกใส่กระถางขนาดใหญ่ ตั้งประดับภายในบริเวณบ้าน ในช่วงนั้น แม้กล้วยไม้จะอยู่ในสภาพที่มีแสงแดดจัด แต่ก็ยังไม่ร้อนแรงเช่นปัจจุบัน

การปลูกกล้วยไม้ในยุคนั้น ยังขาดการชี้นำเพื่อการพัฒนาให้เกิดประโยชน์มากกว่านั้น ในที่สุดก็รู้สึกเบื่อ ทำให้ค่อย ๆ เลิกลากันไปทีละน้อย ช่วงนั้นแม้ว่า จะมีกล้วยไม้จำพวกหวายลูกผสมส่วนใหญ่สั่งซื้อมาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากฮาวาย สิงคโปร์ซึ่งช่วงนั้นถูกปกครองโดยอังกฤษ และอินโดนีเซียซึ่งช่วงนั้นถูกปกครองโดยฮอลันดา ทำให้มองเห็นว่า หวายลูกผสมเหล่านั้นเกิดจากความคิดฝรั่ง

สรุปแล้ว การที่กล้วยไม้สกุลหวายกลุ่มหนึ่ง ได้รับการพัฒนาขึ้นมาจนถึงขั้นทำเป็นอุตสาหกรรม เพื่อตัดดอกเป็นการค้าและเสริมด้วยการค้าต้น เพื่อนำไปปลูกทำไม้กระถางตั้งประดับตามที่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ หรือแทบทั้งหมด เป็นผลงานการผสมขั้นต้นมาจากที่อื่น ส่วนผลงานคนไทยอาจเรียกได้ว่า นำมาพัฒนาแบบต่อยอด แทนที่จะมีการริเริ่มวางแผนผสมพันธุ์อย่างมีเป้าหมายมาตั้งแต่ระดับพื้นฐาน ซึ่งต้องใช้พันธุ์ธรรมชาติ ดังจะเห็นได้ชัดเจนในกรณีหวายลูกผสมปอมปาดัวร์

สำหรับความคิดของผู้เขียนที่มองปัญหาเรื่องนี้เท่าที่ชีวิตและงานผ่านพ้นมาแล้ว แม้

จะมองเห็นว่า ตนได้ทุ่มเทให้ทั้งกายและใจ แต่ก็เป็นเพียงช่วงเริ่มต้นซึ่งเป็นผลจากการยอมรับความจริงเท่านั้น หากยังมิได้ก้าวไปถึงขั้นสร้างสรรค์คนให้เกิดความคิดริเริ่มอย่างจริงจังแม้กระทั่งบรรดาศิษย์

ยิ่งทำไปก็ยิ่งสะท้อนให้เห็นภาพอีกจุดหนึ่งว่า ทุกสิ่งติดอยู่กับตัวบุคคล และช่วงชีวิตบุคคลหนึ่งก็มิได้ยาวนานมากนัก แม้จะทุ่มเทอย่างเต็มที่ แต่แท้จริงแล้ว การพัฒนาอย่างแท้จริงแล้วยังไม่ถึงจุดเกิดขึ้นได้

ดังนั้นแม้ช่วงหลัง ๆ จะพบว่า มีการคัดพันธุ์ผสมพันธุ์ แต่ถ้าสามารถพิจารณามองเห็นได้ลึก จะพบความจริงว่า หาใช่เริ่มต้นมาจากพันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งครั้งหนึ่งเคยสั่งมาปลูกและปรากฏผลว่าเจริญงอกงามดี ในที่สุดก็ปล่อยทิ้งกันหมด พร้อมกับความทรงจำซึ่งสูญหายไปด้วย ดังนั้น เมื่อมาถึงช่วงนี้ เมื่อนำมากล่าวเพราะเกิดปัญหา จึงไม่มีใครทราบมาก่อน แม้บรรดานักวิชาการทั้งหลาย

การรวบรวมพันธุ์ธรรมชาติมาใช้ปูพื้นฐานการผสม

เรื่องนี้หาใช่เป็นหน้าที่ของผู้ซึ่งถูกเรียกว่า **นักวิชาการ** เท่านั้นไม่ หากควรถือว่าคือหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถือเป็นหน้าที่สำคัญของชาวสวนผู้ได้รับผลประโยชน์โดยตรง แต่นิสัยคนไทยมักพุ่งมองออกจากตัวเอง ทำให้เห็นว่า เป็นเรื่องของนักวิชาการเท่านั้น

กับอีกด้านหนึ่ง กลุ่มนักวิชาการเอง ส่วนใหญ่มักคิดว่า ชาวสวนไม่ควรทำหรือทำไม่ได้เพราะไม่มีความรู้ ซึ่งความคิดลักษณะนี้ ทำให้พฤติกรรมของนักวิชาการมีผลทำลายรากฐานความรับผิดชอบของชาวสวน เพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้ซึ่งคิดว่าตัวเองอยู่เหนือคนอื่น

การรวมพันธุ์ไม้พื้นฐาน ควรเป็นไปอย่างอิสระ

ไม่ว่าผู้ใดจะปลูกกล้วยไม้เพื่อใช้ผสมพันธุ์ แม้กระทั่งการทำสวนปลูกกล้วยไม้ตัดดอก ทั้งนี้และทั้งนั้น **ผลจากการผสมพันธุ์ใหม่ ๆ หรือพันธุ์ดีกว่าเก่า อาจเกิดขึ้นจากจุดไหนก็ได้ ดังนั้นสิ่งสำคัญจึงน่าจะได้แก่ การร่วมมือกันจากใจจริง**

การรวมพันธุ์กล้วยไม้ซึ่งได้รับผลดี น่าจะเกิดจากคนที่มีนิสัยสนใจสะสม อย่างปราศจากการเลือกปฏิบัติแต่เฉพาะชนิดใดชนิดหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากเงื่อนไขนี้น่าจะทำให้รู้ได้ว่า การที่สนใจสะสมส่วนใหญ่เป็นเพราะมุ่งสู่ด้านมูลค่ามากกว่า นอกจากนั้น เหตุผลในการสะสมน่าจะมองเห็นลักษณะที่มีคุณค่า ซึ่งอยู่ในกล้วยไม้แต่ละชนิด อย่าง

ปราศจากยุคสมัย

อนึ่ง ผู้ผสมกล้วยไม้ได้ผลดี ควรมีนิสัยรักการคิดหาความจริง และมองการณ์ไกล นอกจากนั้นควรเป็นผู้ที่สนใจเรียนรู้จากโลกกว้าง เพื่อจะได้ช่วยให้มองเป็นวิถีทางรวมทั้งเป้าหมายในการผสมพันธุ์กล้วยไม้ ชัดเจนยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งปลูกเป็นการค้าอยู่ในปัจจุบันเท่านั้น ยังไม่มีความลึกซึ้งมากนัก เพราะไม่น่าจะช่วยให้สามารถลงลึกถึงพื้นฐานการรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้เพื่อหวังปรับปรุงพันธุ์อย่างได้ผลจริงจัง ดังนั้น จึงน่าจะให้ความสนใจค้นคว้าหาข้อมูล จากสิ่งที่เคยมีมาแล้วในอดีตให้ลึกซึ้งถึงรากฐาน

การปรับปรุงพันธุ์โดยวิธีคัดพันธุ์-ผสมพันธุ์ ผู้รับผิดชอบและผู้คิดปฏิบัติ ควรมีแผนงานและมองเห็นเป้าหมาย แทนที่จะนำเอาสิ่งซึ่งอยู่บนแผ่นกระดาษ หรือรับฟังมาจากการพูดมาใช้เป็นข้อมูลประกอบเท่านั้น

1. การรวบรวมพันธุ์ เพื่อคัดพันธุ์และผสมพันธุ์ในระดับชาวสวน ส่วนนี้ น่าจะถือว่า คือระดับธรรมชาติ หรือระดับพื้นฐาน ในสังคมประเทศด้อยพัฒนาเช่นไทย **นักวิชาการมักดูถูกชาวสวนว่า ไม่มีความรู้จึงทำไม่ได้** หรือไม่ก็คิดว่าไม่ใช่เรื่องของชาวสวน แต่ควรเป็นเรื่องของนักวิชาการเท่านั้น จึงไม่คิดปรับวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้ชาวสวนสามารถรับได้

อย่างไรก็ตาม ถ้าสามารถนึกถึงเรื่องราวในอดีต ย่อมรู้ว่า ก่อนที่นักวิชาการทั้งหลายจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง วงการกล้วยไม้ของไทยมีการพัฒนาตัวเอง โดยที่ทางการเพิ่งจะเข้ามาเกี่ยวข้อง หลังจากวงการกล้วยไม้เริ่มมีผลประโยชน์ถึงระดับหนึ่งแล้ว หรืออาจกล่าวว่าความคิดคนที่เข้าไปติดอยู่กับด้านทางการ นิยมผลสำเร็จรูปมากกว่า จึงมักทำให้ด้านทางการเป็นฝ่ายก่อปัญหาให้กับชาวสวนเสมอ ๆ

ดังนั้น ในช่วงก่อน ๆ นอกจากการนำผลงานผสมพันธุ์จากต่างถิ่นเข้ามาใช้ โดยต่อยอดขึ้นไปให้เกิดพันธุ์ใหม่จากการผสมพันธุ์ ถึงกระนั้น การผสมต่อยอดส่วนใหญ่เป็นผลงานจากชาวสวนแทบทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้น ผลงานจากการคัดและผสมพันธุ์ในช่วงที่ผ่านมา แม้อาจยังไม่ลงลึกมากนัก แต่ก็เป็น**ระดับธรรมชาติ** ซึ่งถ้าขาดส่วนนี้เสียแล้ว แม้ว่าจะเปิดตำราทำหรือมีนักวิชาการหอบตำรามาใช้เป็นพื้นฐานการปฏิบัติในระดับหนึ่ง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ายังคงจะขาดจิตวิญญาณอันลึกซึ้ง หากปล่อยต่อไปอาจส่งผลกระทบทำลายหนักมากยิ่งขึ้น

ในช่วงหลัง ๆ ผู้เขียนนั่งฟังนักวิชาการบางคนพูดกับชาวสวน ระหว่างการบรรยายให้บริการฝึกอบรมทำนองว่า **ตนไม่เห็นด้วยที่ชาวสวนปลูกกล้วยไม้ตัดดอกจะมาคิดผสมกล้วยไม้เอง** ฟังแล้วทำให้เกิดความรู้สึกว่า กำลังนำเอารูปแบบซึ่งยึดติดมาจากฝรั่งต่าง

ชาติ มายัดเยียดหรือครอบงำชาวสวน ถ้าใครรับเข้าไว้ ย่อมมีผลปิดโอกาสตัวเองที่ควรจะมองเห็นทางก้าวหน้าต่อไป

ดังนั้น ผู้ที่มองเห็นสัจธรรมน่าจะคิดได้ว่า ถ้าชาวสวนผู้มีผลประโยชน์จากกล้วยไม้โดยตรง ไม่ว่าจะประกอบอาชีพตัดดอกขายหรือขายต้น หรือผสมผสานกันทั้งสองด้าน สามารถคิดวางแผนผสมกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ ได้เองอย่างอิสระ น่าจะเป็นความหวังของการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าอย่างแท้จริง

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากถือว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ในระดับพื้นดิน ย่อมมีผลดีอย่างลึกซึ้ง ถ้าชาวสวนได้รับโอกาสให้เปิดโลกทรรศน์ตัวเองออกสู่โลกกว้าง จากความจริงใจของนักวิชาการ รวมทั้งผู้ที่อยู่ด้านบน

ส่วนนักวิชาการ ควรเน้นความสำคัญของหน้าที่ ซึ่งแต่ละคนพึงเรียนรู้ความจริงจากชาวสวน เพื่อจะได้รู้ทิศทางการทำงานที่มุ่งสู่เป้าหมายได้อย่างแท้จริง ดังที่ผู้เขียนเคยกล่าวย้ำไว้กับทุกคนเสมอว่า

ความจริงอยู่ที่พื้นดิน ถ้าใครมีจิตวิญญาณความเป็นคนอยู่ ย่อมรักที่จะลงทำงานร่วมกับคนอื่นบนพื้นดินอย่างมีความสุข ซึ่งควรถือว่าเป็นวิถีทางนำไปสู่ความเจริญทางปัญญาอย่างแท้จริงด้วย

2. การรวบรวมพันธุ์ คัดพันธุ์ และผสมพันธุ์กล้วยไม้ในระดับนักวิชาการ นักวิชาการมีเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือ แต่อาจขาดข้อมูลซึ่งควรจะได้รับการถ่ายทอดมาจากระดับพื้นดิน โดยที่ข้อมูลจากทิศทางนี้ น่าจะถือเป็นพื้นฐานสำคัญของข้อมูลซึ่งได้รับจากเทคโนโลยี เพื่อความมั่นคงของความเจริญร่วมกันในระยะยาว **ขอให้คิดว่า นักวิชาการเป็นผู้รับใช้ชาวสวนในด้านบริการความรู้ทางเทคโนโลยีเท่านั้น** หาใช่เป็นผู้ที่มีความรู้เหนือชาวสวนไม่

แต่สิ่งเป็นความจริง ซึ่งเกิดจากระดับดังกล่าวกลับพบว่า นักวิชาการจำนวนมากมักสำคัญตัวเองผิด คิดว่าตนอยู่เหนือชาวสวน จึงทำให้งานบริการตามหน้าที่ พลิกกลับไปสู่คนละด้านกันกับสิ่งซึ่งเป็นเป้าหมาย

สรุปแล้ว บุคคลผู้ทำหน้าที่นักวิชาการ ควรได้รับการยอมรับนับถือจากชาวสวน ซึ่งคุณสมบัตินี้น่าจะเกิดจากนิสัยรักที่จะลงสู่พื้นดินอย่างเป็นธรรมชาติ โดยที่มีความจริงต่อชาวสวน ไม่ว่าคิดทำอะไรก็ตาม ย่อมมีจิตใจจรดจ่อนึกถึงประโยชน์สุขของชาวสวน โดยเฉพาะคนระดับล่าง อยู่ภายใต้จิตสำนึกรับผิดชอบชัดเจนอยู่เสมอ

3. ความร่วมมือระหว่างนักวิชาการกับชาวสวนกล้วยไม้ ประเด็นนี้ถือว่ามีความสำคัญมาก และสิ่งที่สำคัญที่สุดน่าจะได้แก่ **ความจริงใจ** ซึ่งนักวิชาการควรมีต่อชาวสวน

เพื่อชาวสวนจะได้เกิดความรู้สึกสนิทใจอย่างเป็นธรรมชาติ เมื่อมีความเป็นธรรมชาติย่อมมีความสุขที่จะทำงานร่วมกัน

บางคนอาจสงสัยว่า หัวข้อใหญ่ของเรื่องนี้คือ **การปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้เพื่อการค้า** แต่เหตุใดจึงนำเอาเรื่องคนมาพูดมาเขียน จึงใคร่ขออนุญาตชี้แจงว่า **ถ้าคนขาดคุณภาพการปรับปรุงพันธุ์ย่อมประสบความล้มเหลว** ดังเช่นที่เห็นได้ชัดเจนอยู่ในขณะนี้ จึงใคร่จะนำเอาบทเรียนซึ่งเป็นความจริงมาเสนอให้คิดเป็นบทเรียนก่อนอื่น

แม้ในบางประเทศ ซึ่งประสบผลสำเร็จจากการพัฒนาวงการกล้วยไม้มาแล้วช่วงหนึ่ง เท่าที่ผู้เขียนมีโอกาสไปสัมผัสคลุกคลีอย่างใกล้ชิดมาแล้ว ก็มีนักวิชาการซึ่งทำงานค้นคว้าวิจัยเพื่อปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้ สำหรับให้ชาวสวนนำไปปลูกตัดดอกเป็นการค้า หลังจากวางแผนโดยใช้หลักวิชาการทางพันธุศาสตร์เป็นสิ่งกำหนดแนวทางแล้ว ได้ลงมือปฏิบัติจนกระทั่งมีผลปรากฏออกมาแล้ว ในที่สุดจึงพบความจริงว่า ผลงานซึ่งใช้เวลาไม่น้อยกว่า 4-5 ปี ขาดความสอดคล้องกันกับความต้องการของตลาด ทำให้ชาวสวนปฏิเสธที่จะนำมาปลูก

ประเด็นที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นถ้านักวิชาการเป็นคนมีนิสัยเดินติดดินร่วมกับชาวสวนช่วยให้มีความคิดสอดคล้องกันเป็นธรรมชาติ นอกจากนั้นถ้ามีความจริงใจต่อกัน ผู้ทำหน้าที่เป็นนักวิชาการย่อมรักที่จะขวนขวายหาความรู้ในมุมกว้าง จนกระทั่งสามารถนำชาวสวนออกไปสัมผัสตลาด โดยเฉพาะเน้นสิ่งซึ่งชาวสวนยังไม่เคยสัมผัสมาก่อน และสามารถชี้นำให้เกิดความคิดใหม่ ๆ เพื่อนำกลับมาพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ได้อย่างอิสระ

ส่วนความรู้ในด้านทฤษฎีนั้น ถ้ารากฐานคนได้รับการพัฒนาดังได้กล่าวมาแล้ว คงเป็นเรื่องไม่ยากที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อมุ่งไปสู่ผลสำเร็จ

ข้อคิดท้ายบท

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด น่าจะถือได้ว่าหัวใจของความสำเร็จหรือความล้มเหลว แม้ว่าภายในสาระความรู้จะนำเอาเรื่องการปลูกหวายเป็นการค้ามากล่าว แต่ถ้าสามารถมองเห็นความจริงซึ่งอยู่ในส่วนลึก น่าจะนำมาใช้ประโยชน์ได้ทุกเรื่อง

นอกจากกล้วยไม้สกุลหวายแล้ว วงการผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าของไทยยังมีการปลูกกล้วยไม้ในกลุ่มแวนดาเพื่อตัดดอกขายด้วยเรื่องนี้เกิดตามมาภายหลังจากการที่สิงคโปร์มาเลเซีย ได้เริ่มต้นไว้ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกล้วยไม้ในกลุ่มนี้ จะเน้นความสนใจไปที่สกุลอะแรคนิส และลูกผสมระหว่างสกุลอะแรคนิสกับสกุลอื่น เช่น แวนดา แอสโคเซ็นทรัม หรือเข็ม เรแนนเธอรา รวมทั้งลูกผสมซึ่งมีเลือดแวนดาใบกลมเป็นพื้นฐาน ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากมีนิสัยเลี้ยงง่าย สามารถทนทานความร้อนจากแสงแดดธรรมชาติในบรรยากาศเขตร้อนและชื้นได้ดีในระดับหนึ่ง

แต่จากเหตุผลเท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ก็สะท้อนให้เห็นความจริงว่า คนไทยผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ ขาดความสนใจที่จะให้ความสำคัญแก่พันธุ์กล้วยไม้ ซึ่งมีการใช้เป็นพื้นฐานการผสมมาแล้วในอดีต ถ้าไม่สามารถฟื้นฟูสิ่งนี้ให้เกิดภายใต้จิตสำนึกได้อีก วงการผู้ปลูกและค้ากล้วยไม้ก็คงจะมองเห็นอนาคตได้ยากมากขึ้น

โอกาสที่จะได้พันธุ์กล้วยไม้ใหม่มาใช้ประโยชน์

เมื่อกล่าวถึง **โอกาสที่จะได้พันธุ์กล้วยไม้ใหม่มาใช้ประโยชน์** ควรจะหวนกลับไปเริ่มต้นพิจารณาจากพื้นฐานธรรมชาติก่อนอื่น แล้วจึงสานจากจุดนั้นขึ้นมาอย่างมีเหตุมีผล เพื่อหวังได้ว่า ผลการเรียนรู้จะสามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า ให้เป็นไปได้อย่างมั่นคง

ตามสภาพความเป็นจริงแล้ว **พันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ มีโอกาสเกิดขึ้นตามธรรมชาติได้เสมอ** นอกจากนั้นปรากฏการณ์ธรรมชาติยังสอนให้รู้ความจริงว่า ทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีสองด้าน ดังนั้น เมื่อมีพันธุ์ที่เกิดขึ้นใหม่ ย่อมมีพันธุ์ที่สูญไปแล้วควบคู่กันไปเป็นวัฏจักร

ดังนั้น การที่มนุษย์นำมากล่าวอ้างว่า พันธุ์กล้วยไม้ชนิดนั้นชนิดนี้กำลังใกล้จะสูญพันธุ์ จึงจำเป็นต้องใช้อำนาจควบคุมบังคับมิให้นำมาใช้ประโยชน์ แท้จริงแล้วมีเหตุสืบเนื่องมาจากด้านหนึ่งซึ่งอยู่เหนือกว่า ต้องการสร้างเงื่อนไขกีดกันทางการค้า โดยที่อีกด้านหนึ่งยึดติดอยู่กับอำนาจ จึงทำให้ขาดการรู้เท่าทัน

แท้จริงแล้ว การคิดอนุรักษ์ธรรมชาติ รวมทั้งการพัฒนาที่ช่วยให้เกิดพันธุ์ไม้ใหม่ ๆ มีรากฐานร่วมกันอยู่ที่คุณธรรมประจำใจของมนุษย์เอง เพื่อหวังผลสำเร็จในระยะยาวให้เชื่อมั่นอย่างแท้จริงได้ ซึ่งประเด็นนี้จะเกิดขึ้นได้ แต่ละคนควรเข้าใจความหมายของธรรมชาติได้อย่างลึกซึ้ง

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า **พันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ มีโอกาสเกิดขึ้นตามธรรมชาติได้เสมอ** ดังนั้นก่อนอื่นจึงมีความจำเป็นที่ผู้สนใจเรื่องนี้ควรทำความเข้าใจความหมายของธรรมชาติให้ลึกซึ้ง ก่อนที่จะมุ่งปฏิบัติเพื่อหวังพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ไม่เช่นนั้นแล้วหากมีโอกาสได้พันธุ์ใหม่มาอีกรอบหนึ่ง นอกจากหาได้ยากมากขึ้น ในที่สุดก็จะเกิดปัญหาเดียวกันขึ้นอีกรอบหนึ่ง ซึ่งหนักมากกว่าช่วงที่ผ่านพ้นมาแล้ว

1. ควรทำความเข้าใจความหมายของธรรมชาติให้ลึกซึ้ง

แต่ก่อน มนุษย์เคยกำหนดทฤษฎีของธรรมชาติโดยแยกมนุษย์เองออกไว้ต่างหาก หลังจากมีประสบการณ์มากขึ้นจึงหวนกลับมาปรับเปลี่ยนใหม่ โดยรวมมนุษย์เข้าไว้เป็นส่วนหนึ่งภายในภาพรวมของกระบวนการธรรมชาติด้วย ถึงกระนั้นความเห็นแก่ตัวของ

มนุษย์เอง เราก็พบจากการปฏิบัติช่วยให้มีโอกาสรู้ความจริงได้ว่า ลึกลงไปภายในรากฐานจิตใจมนุษย์จำนวนมาก ก็ยังขาดความเข้าใจในเรื่องนี้ เนื่องจากมีผลสะท้อนให้เห็นว่า ยังแยกตัวออกจากธรรมชาติ

ถ้าถือว่ามนุษย์คือส่วนหนึ่งซึ่งอยู่ในกระบวนการธรรมชาติ ที่มีอิทธิพลกำหนดวิถีการเปลี่ยนแปลง ย่อมช่วยให้สิ่งซึ่งนำมากล่าวไว้ว่า พันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ มีโอกาสเกิดขึ้นตามธรรมชาติได้เสมอ ได้รับความเข้าใจจากมนุษย์มากกว่าที่แล้วมา จากเหตุผลขั้นพื้นฐานดังกล่าว จึงช่วยให้สามารถจำแนกเหตุแห่งการเกิดกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ ออกได้เป็นสามแนวทาง

ก. เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์

ข. เกิดจากธรรมชาติของชีวิตอื่นและสิ่งอื่น

ค. เกิดจากธรรมชาติของกล้วยไม้เอง

อย่างไรก็ตาม มีสิ่งซึ่งผู้สนใจศึกษามองข้ามความสำคัญไปเสียมิได้ น่าจะได้แก่ประเด็น**ความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างสามหัวข้อที่ได้จำแนกไว้**โดยเหตุที่จัดจำแนกไว้เพื่อการแยกประเด็นออกให้เห็นชัดเจนเท่านั้น หากแท้จริงแล้วน่าจะเข้าใจว่า ทั้งหมดมีเหตุผลสัมพันธ์ถึงกันเป็นธรรมชาติ

ก. ธรรมชาติของมนุษย์ดังได้กล่าวไว้แล้วในช่วงแรก เรื่องความคิดในการปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า โดยที่มีการแทรกประเด็นการแบ่งแยกของมนุษย์โดยมนุษย์เองไว้ในรายละเอียด นับตั้งแต่การแบ่งแยกระหว่างชาวสวนกับนักวิชาการ ชาวสวนกับผู้ประกอบการและการค้า ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าว มีผลสร้างปัญหามากขึ้น ทำให้แก้ไขได้ยาก

ดังนั้น จากหัวข้อย่อย เรื่อง **ธรรมชาติของมนุษย์** น่าจะสะท้อนให้เห็นปัญหาซึ่งเป็นความจริง ช่วยให้สรุปในชั้นนี้ได้ว่า ถ้ามนุษย์แต่ละคนสามารถรู้ธรรมชาติของปัญหาเริ่มจากตนเอง สานถึงผู้อื่นได้อย่างมีเหตุมีผล ย่อมสามารถแก้ปัญหานี้ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

มิฉะนั้นแล้ว การยืนกันอยู่คนละจุดซึ่งไม่อาจสานถึงกันได้ ย่อมทำให้เกิดปัญหาหนักมากยิ่งขึ้น ดังเช่นที่ได้เคยกล่าวไว้แล้ว แม้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจมีผลงานในด้านการปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้ แต่จะเกิดปัญหาเพราะนำไปใช้ประโยชน์ตามเป้าหมายไม่ได้ โดยเฉพาะผลงานจากนักวิชาการ นอกจากนั้น นักวิชาการยังไม่สามารถถ่ายทอดความคิดข้อมูลและความรู้ทางเทคโนโลยี ให้มีผลลงถึงชาวสวนได้อย่างเหมาะสม และสำคัญที่สุดในด้านการค้าก็คือ ความต้องการของตลาดซึ่งชาวสวนเองควรได้รับโอกาสพัฒนาความรู้ให้สามารถมองเห็นความจริงและตัดสินใจปรับระบบการผลิต ซึ่งรวมการผสมและปรับปรุงพันธุ์ด้วยตนเอง

ข. ธรรมชาติของชีวิตอื่นและสิ่งอื่น ภายในกระบวนการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ หากจะแยกเอาธรรมชาติของมนุษย์ออกไว้ต่างหากดังได้กล่าวมาแล้ว เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพส่วนนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น น่าจะมองเห็นความจริงว่า มีการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดวิถีทางให้เกิดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ รวมอยู่ด้วย

เริ่มต้นจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งทำให้เกิดการกลายพันธุ์ ไม่ว่าจะเกิดจากผลกระทบในด้านพลังงาน เช่น อุณหภูมิ แสงสว่างและปัจจัยอื่น ๆ และทางเคมี นอกจากนั้นยังมีผลกระทบจากด้านชีวภาพ ซึ่งได้แก่พฤติกรรม อันเป็นธรรมชาติของชีวิตทั้งหลาย

ซึ่งสิ่งที่ได้กล่าวมาแล้ว มีความละเอียดอ่อนและลึกซึ้งสำหรับมนุษย์ ผู้มุ่งหวังจะใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้ที่มีความโลภ ทำให้ไม่อาจหยั่งรู้ได้ถึงความจริง ในเมื่อประเด็นการได้พันธุ์กล้วยไม้ใหม่มาใช้ประโยชน์ เกิดจากความต้องการของมนุษย์ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องจึงควรสนใจการพัฒนารากฐานความคิดตัวเอง ให้มีความลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ค. ธรรมชาติของกล้วยไม้เอง ถือเป็นอีกประเด็นหนึ่งซึ่งมีความสำคัญมาก ที่ผู้สนใจควรเรียนรู้เช่นกัน ดังได้กล่าวไว้ในหนังสือกล้วยไม้ ซึ่งผู้เขียนปูพื้นฐานไว้แต่แรก ถึงวิวัฒนาการอันเป็นที่มาของพืชวงศ์กล้วยไม้ ซึ่งผู้สนใจจริงควรอ่านไว้ก่อน ส่วนเล่มนี้ถือเป็นการสานต่อความคิด โดยมุ่งถึงการใช้ประโยชน์ซึ่งควรจะก้าวไปได้อย่างมั่นคง จึงมีการหวนกลับไปสู่สิ่งอันเป็นที่มาของแต่ละเรื่องอย่างลืมเสียมิได้

ความจริงแล้ว แม้ว่าจะมีการจำแนกกล้วยไม้ไว้เป็นหมวดหมู่ แต่สิ่งที่ควรถือว่าคือพื้นฐานสำคัญน่าจะได้แก่ ความสัมพันธ์ถึงกันมากกว่าเน้นความคิดอยู่ที่การแบ่งแยก ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนา มีเหตุผลสืบเนื่องมาจากรากฐานความคิดคน อันถือเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

2. ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับกล้วยไม้

จากการจำแนกธรรมชาติออกเป็น 3 หัวข้อ และได้อธิบายความหมายของแต่ละข้อไว้แล้ว ถ้าจะนำเอาภาพรวมทั้งหมดมาจัดจำแนกจากอีกมุมหนึ่ง ซึ่งถือว่า มนุษย์เป็นเหตุสำคัญที่สุด น่าจะแบ่งออกได้เป็นสองแนวทางด้วยกัน

ก. ปัจจัยธรรมชาติซึ่งมนุษย์ไม่อาจควบคุมได้ ซึ่งได้แก่ข้อ ข. หมายถึงปัจจัยอันเกิดจากธรรมชาติของชีวิตอื่นสิ่งอื่น ในส่วนนี้เองถ้ามนุษย์เกิดความโลภโดยที่คิดว่า ตนสามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงธรรมชาติซึ่งอยู่นอกตัวเองได้ ย่อมปรากฏผลสะท้อนหวนกลับมาทำลายมนุษย์เองในภายหลัง ดังจะพบความจริง ซึ่งมีผลสอนมนุษย์เกิดขึ้น และ

รุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ

ข. ปัจจัยธรรมชาติซึ่งมนุษย์สามารถควบคุมได้ ซึ่งได้แก่ข้อ ก. หมายถึงปัจจัยอันเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์เอง อันมีเหตุผลสานถึงปัจจัยที่เกิดจากธรรมชาติของกล้วยไม้อย่างสำคัญด้วย

จึงใคร่ขออนุญาตกล่าวสรุปไว้ในชั้นต้นก่อนว่า การที่มนุษย์คิดจะก้าวเข้าไปใช้อิทธิพลควบคุมธรรมชาติของกล้วยไม้ ทั้งในด้านภาพรวมและธรรมชาติของแต่ละชนิด ผู้ที่หวังผลสำเร็จบนพื้นฐานความมั่นคงในระยะยาว ควรจะหวนกลับมาทบทวนตัวเอง โดยเน้นความสำคัญที่การควบคุมสติให้มีความมั่นคงอยู่ได้ ก่อนจะก้าวเข้าไปทำอะไรก็ตาม

ถ้ามนุษย์แต่ละคนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถควบคุมตัวเองไม่ให้เกิดความโลภ โดยปฏิบัติทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นไปตามเหตุผล การนำกล้วยไม้พันธุ์ต่าง ๆ มาพัฒนา ย่อมไม่ส่งผลสะท้อนกลับมาทำให้เกิดความเสียหาย หากควบคุมให้ปัญหาต่าง ๆ ได้รับการปรับเปลี่ยนมาอยู่ในสภาพที่ปรากฏในระดับซึ่งอาจกล่าวว่า เป็นสิ่งประจำวัน ช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ไม่ยาก แต่กลับมีคุณค่าสำหรับมนุษย์เองในการเรียนรู้ความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น

3. โอกาสเกิดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ

ทุกชีวิตเกิดมาในโลกย่อมมีโอกาสเสมอ สิ่งนี้ถือเป็นสัจธรรมซึ่งทุกคนน่าจะเข้าใจได้เอง แม้เกิดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ก็เช่นกัน ดังนั้น เพื่อประโยชน์ในการศึกษาหาความรู้ ผู้เขียนใคร่ขออนุญาตจำแนกหัวข้อไว้ ดังต่อไปนี้

ก. เกิดจากธรรมชาติของกล้วยไม้เอง ธรรมชาติมีเหตุผลกำหนดให้สิ่งที่เกิดมาตามธรรมชาติสามารถสืบทอดต่อ ๆ กันมาได้ แม้ในเรื่องของชีวิตกล้วยไม้ก็เช่นกัน การที่เมล็ดกล้วยไม้ไม่อาจงอกได้เอง แต่จำเป็นต้องอาศัยเชื้อรากลุ่มหนึ่งช่วยเป็นพี่เลี้ยงให้ก็เช่นกัน

ประกอบกับการที่เมล็ดกล้วยไม้มีขนาดเล็กมาก เมื่อเทียบกับเมล็ดพืชทั่ว ๆ ไป ดังนั้น โอกาสที่เมล็ดจะงอกและเจริญเติบโตขึ้นมา เพื่อสืบทอดเชื้อสายได้ ยังต้องเผชิญกับภัยธรรมชาติอย่างกว้างขวาง ธรรมชาติจึงกำหนดให้กล้วยไม้แต่ละฝักมีเมล็ดเป็นจำนวนมากมาย

บนพื้นฐานกล้วยไม้พันธุ์แท้หรือพันธุ์บริสุทธิ์ซึ่งมีความแตกต่างของรูปลักษณะที่อยู่ภายในกรอบของแต่ละพันธุ์ เมื่อนำมาพิจารณาร่วมกับหลักความจริงของธรรมชาติอีกประเด็นหนึ่งที่ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า **ไม่มีสิ่งใดจะเหมือนกันร้อยทั้งร้อย** ซึ่งสัจธรรมนี้เองที่มีการนำมาปรับใช้ในวิชาสถิติ ทั้งในด้านการวางแผน การจัดการ และการประเมินผล

ในเมื่อการเกิดเมล็ดของกล้วยไม้บนพื้นฐานธรรมชาติมีปริมาณมากมาย ย่อมมี

โอกาสที่จะเกิดพันธุ์ใหม่ ๆ ขึ้น ภายนอกกรอบรูปลักษณะของพันธุ์เดิม ดังนั้น ด้วยเหตุผลนี้เองที่ทำให้พืชวงศ์กล้วยไม้เป็นวงศ์ใหญ่มาก และมีบริวารอย่างหลากหลายซึ่งภายในภาพรวม ถ้าจะมองให้เห็นชัดเจน ควรนำเอาประวัติการเกิดและความเป็นมา มาศึกษาและคิดวิเคราะห์หาเหตุผลอย่างลึกซึ้ง

ข. เกิดจากการปฏิบัติของมนุษย์ หรืออาจกล่าวว่า **เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์** ก็ไม่น่าจะผิด เราอาจนำการเกิดกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ บนพื้นฐานการปฏิบัติของมนุษย์มาเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อช่วยให้มองเห็นวิถีทางการเปลี่ยนแปลง ดังต่อไปนี้

พันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ที่เกิดจากการปฏิบัติของมนุษย์ ซึ่งอยู่ใกล้กับการเกิดตามธรรมชาติมากที่สุด น่าจะได้แก่การที่มนุษย์นำกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติมาเพาะเมล็ด ซึ่งปกติแล้ว เมล็ดกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติจะมีความแข็งแรงสมบูรณ์ช่วยให้เปอร์เซ็นต์การงอกสูงมาก ต้นพันธุ์ที่มีลักษณะแปลกออกไปจากกรอบของพันธุ์เดิมจึงมีโอกาสเกิดขึ้น แม้ตามปกติ บนพื้นฐานพันธุ์ธรรมชาติ การเกิดพันธุ์ที่มีลักษณะแปลกไปจากเดิมมีน้อยมาก ดังที่หลักสถิติธรรมชาติได้ชี้ถึงความจริงไว้ว่า เมื่อมีความถี่ในการเกิดสิ่งต่าง ๆ สูง อาจมีสิ่งใหม่ ๆ เกิดขึ้น

พันธุ์กล้วยไม้ใหม่ซึ่งได้จากการผสมพันธุ์เกิดจากพ่อแม่ต่างชนิดกัน มีขอบเขตกว้างขวางมากน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานของพ่อกับแม่พันธุ์ ยิ่งเป็นการผสมข้ามชนิดและผสมข้ามสกุลด้วย นอกจากนั้นอาจมีการผสมข้ามสกุล โดยมีเลือดพ่อกับแม่พันธุ์ผสมกันมากกว่าสองสกุล ย่อมได้ลูกซึ่งมีลักษณะแตกต่างกว้างขวางมากขึ้น

สิ่งที่กล่าวมาแล้วนี้ถือว่า เป็นพันธุ์ซึ่งมีลักษณะใหม่ที่เกิดจากการผสมระหว่างสายเลือดโดยตรง อย่างไรก็ตาม การเริ่มต้นจากพันธุ์ธรรมชาติที่ผ่านวิถีทางการผสมห่างจากพื้นฐานธรรมชาติมากขึ้น ย่อมทำให้มีผลเกิดลักษณะใหม่น้อยลง นอกจากนั้นยังทำให้ความแข็งแรงทนทาน รวมทั้งการแข็งแรงในการถ่ายทอดลักษณะลดลงไปตามสัดส่วน ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากธรรมชาติได้สอนมนุษย์ให้รู้ว่า ทุกสิ่งทุกอย่างควรมีความพอเหมาะพอสมควร ดังตัวอย่างเช่น การผสมพันธุ์ในสายแวนดา ซึ่งผสมเพียงชั้นสองชั้น เราจะเห็นผลการเปลี่ยนแปลงชัดเจนมาก ครั้นผสมต่อยอดไกลออกไปมาก ความชัดเจนก็เริ่มลดลง ไม่แตกต่างไปจากช่วงก่อน ๆ มากนัก

ดังนั้น จากเหตุนี้ หลังการผสมในแต่ละสายก้าวหน้าไปได้ช่วงหนึ่ง จึงควรมีการใช้พันธุ์ธรรมชาติตั้งเป็นฐานการผสม เพื่อผสมพันธุ์แนวใหม่กว่าเดิมเป็นวัฏจักรอย่างต่อเนื่องกันไป แต่ถ้าคนผู้สนใจปลูกกล้วยไม้ ขาดการมองเห็นคุณค่าของพันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติ ยิ่งเป็นพื้นฐานของพันธุ์ซึ่งแต่ละคนได้รับประโยชน์อยู่ในปัจจุบัน ก็ต้องพบปัญหาขาดแคลนพันธุ์ใหม่อย่างแน่นอน หลังจากปล่อยให้การผสมกล้วยไม้ขาดตอนมาจนถึงช่วงหลัง ๆ แม้

จะหวนกลับไปหาพันธุ์พื้นฐานเพื่อนำมาสร้างฐานใหม่ ย่อมหาได้ยากยิ่งขึ้น ดังเช่นเหตุการณ์ที่วงการกล้วยไม้กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้

อนึ่ง ผลจากการผสม ยังมีโอกาสผิดแปลกไปจากกรอบที่ครอบคลุมเลือดของพ่อกับแม่พันธุ์เอาไว้ ไม่ว่าจะมีพื้นฐานกว้างมากน้อยแค่ไหน อาทิเช่น สิ่งซึ่งพบเห็นได้ชัดเจนมาก ได้แก่ การเกิดต้นซึ่งมีลักษณะทางพันธุศาสตร์ (Genetics) จากรากฐานที่ไม่ปรากฏอยู่ในสายเลือดของทั้งพ่อกับแม่พันธุ์

การเกิดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่จากการกลายพันธุ์ อาจมีความเป็นไปได้จากปัจจัยสำคัญ ๆ สิ่งแรกน่าจะได้แก่ พื้นฐานในด้านพันธุกรรมของกล้วยไม้แต่ละชนิดที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้น หลังจากได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก ไม่ว่าจากสภาพธรรมชาติหรือสิ่งซึ่งเกิดจากการกระทำของมนุษย์ อาจทำให้ปัจจัยที่อยู่ภายในพันธุกรรม ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมรูปลักษณะและนิสัยเปลี่ยนแปลงไปได้

ส่วนปัจจัยภายนอก ที่ส่งผลกระทบทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน อาจจำแนกออกได้เป็นสองทางด้วยกัน กล่าวคือ ปัจจัยทางเคมีทางหนึ่ง ซึ่งได้แก่ผลจากการใช้สารเคมีในกรรมวิธีต่าง ๆ ที่มุ่งประโยชน์อย่างหนึ่ง กับปัจจัยทางฟิสิกส์ซึ่งได้แก่ ผลจากการปฏิบัติในบางเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพลังงาน เช่น อุณหภูมิ และผลกระทบจากแรงกระเทือนทางวัตถุ

การขยายพันธุ์กล้วยไม้ ซึ่งมีการจำแนกหลักการไว้เป็น 2 แนวทาง กล่าวคือ การขยายพันธุ์โดยการผสมเกสร โดยที่มุ่งหวังว่าจะเกิดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ร่วมกับการเพิ่มปริมาณ และการขยายพันธุ์ด้วยวิธีที่ไม่ใช้การผสมเกสร ซึ่งเชื่อว่าอยู่บนหลักการของการเพิ่มปริมาณด้านเดียว โดยเฉพาะช่วงหลัง ๆ มีการนำเอาวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อมาใช้ โดยเหตุที่เชื่อว่าเป็นการเพิ่มปริมาณจำนวนมาก

ถึงกระนั้น ช่วงหลัง ๆ ยังพบว่า มีพันธุ์ใหม่เกิดขึ้นจากกรรมวิธีดังกล่าว เนื่องจากที่มีการผลิตเป็นจำนวนมาก แม้ผลที่เกิดขึ้นอาจมีปริมาณเพียงเล็กน้อย แต่ถ้าพบว่า ต้นพันธุ์ที่เกิดขึ้นในเวลาเดียวกันมีลักษณะแปลกไปจากเดิม แม้มีต้นเดียวแต่มีลักษณะเหมาะที่จะนำมาขยายพันธุ์เพื่อประโยชน์ทางการค้า ก็สามารถนำมาขยายเพิ่มปริมาณอีกชั้นหนึ่งได้

ดังตัวอย่างเช่น **แอแรดา คริสติน** ซึ่งนิยมปลูกตัดดอกกันในมาเลเซียและสิงคโปร์อย่างกว้างขวาง พันธุ์กล้วยไม้ชนิดนี้มีสีม่วงอมสีฟ้า ช่อแข็งตั้ง ทนทานสภาพแวดล้อมในเขตร้อนได้ดี คนไทยนำมาขยายพันธุ์โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ปรากฏว่า มีการกลายพันธุ์เกิดขึ้นหลายสี รวมทั้งสีขาวประจุดสีม่วงละเอียด จึงนำมาขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณต่อ และปลูกตัดดอกเป็นการค้ากันถึงช่วงหลัง ๆ

นอกจากนั้น ยังมีหวายลูกผสมที่ใช้ปลูกตัดดอกบางชนิด เกิดการกลายพันธุ์มาจาก

การขยายพันธุ์ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อด้วย

นอกจากนั้น ยังมีอีกเหตุผลหนึ่งของการกลายพันธุ์บนพื้นฐานพันธุศาสตร์ ซึ่งด้านหนึ่งมีผลดีต่อการสร้างพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ในอนาคต

เมื่อนำประเด็นนี้มากล่าว คงต้องขออนุญาตนำความรู้เกี่ยวกับปัจจัย ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมการถ่ายทอดลักษณะของพันธุ์ไม้ มาอธิบายให้เข้าใจในระดับหนึ่ง ซึ่งน่าจะเข้าใจได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับชาวสวน รวมถึงผู้ที่มิได้ผ่านการศึกษาเรื่องนี้มาอย่างลึกซึ้ง

ปัจจัยพื้นฐานภายในสิ่งมีชีวิตทั่ว ๆ ไปมีอิทธิพลและทำหน้าที่ควบคุมรูปลักษณะพืชพรรณชนิดต่าง ๆ ทั้งในด้านที่เป็นภาพและรายละเอียดของแต่ละส่วน มีปรากฏอยู่ภายในหน่วยเล็กที่สุดของแต่ละชีวิต ซึ่งเรียกว่า **เซลล์** (cell) คล้ายแผ่นอิฐแต่ละแผ่นที่นำมาก่อเป็นส่วนต่าง ๆ ของอาคาร ซึ่งมีรูปร่างคล้ายกันบ้าง ไม่คล้ายกันบ้าง

ภายในแต่ละเซลล์ มีสิ่งที่เรียกกันว่า **โครโมโซม** (chromosome) จำนวนและรูปลักษณะของโครโมโซมภายในเซลล์ของพันธุ์ไม้แต่ละชนิด แตกต่างกันตามลำดับที่ควรจะสอดคล้องกัน กับระดับการจัดจำแนกพันธุ์ไม้ในด้านรูปวิธาน (Taxonomy) ซึ่งใช้รูปลักษณะภายนอกเป็นพื้นฐาน

กล้วยไม้ชนิดเดียวกัน ควรจะมีโครโมโซมเท่ากัน เช่น กล้วยไม้ในกลุ่มแวนดา มีจำนวน 38 โครโมโซม กล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ ในสกุลเด็นโดรเบียม หรือสกุลหวาย มีจำนวน 36 โครโมโซม แต่กล้วยไม้บางสกุลซึ่งมีฐานความหลากหลายกว้าง ภายในสกุลเดียวกันอาจมีบางชนิดที่จำนวนโครโมโซมไม่เท่ากันได้ เช่น ในสกุลรองเท้านารี เป็นต้น

ภายในแต่ละโครโมโซมยังมีส่วนที่เล็กกว่า แต่ละส่วนทำหน้าที่ควบคุมรูปลักษณะในรายละเอียดของกล้วยไม้ มีชื่อเรียกว่า ยีน (gene) ยีนจะอยู่กันเป็นชุด กำหนดรูปลักษณะให้กล้วยไม้แต่ละชนิดแต่ละพันธุ์ ปรากฏออกมาเฉพาะชนิดเฉพาะพันธุ์

ดังนั้นช่วงหลัง ๆ การพูดถึงเทคโนโลยีในการตัดต่อยีน แท้จริงแล้วก็คืออิทธิพลความโลภและความอยากของมนุษย์เอง จึงพยายามล้วงลึกเข้าไปทำร้ายสิ่งที่เป็นมาตามธรรมชาติ แม้จะเพียรพยายามมุ่งไปสู่จุดนี้เพื่อต้องการสร้างพันธุ์ใหม่ น่าจะสะท้อนให้เห็นภาพการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ ที่มุ่งวิถีทางไปสู่ **ปลายเหตุสุด ๆ** เนื่องจากลืมหวนกลับมานึกถึงรากฐานจริงของตัวเอง ทำให้ตกอยู่ในสภาพซึ่งอาจเรียกว่า **ได้หน้าลืมหลัง** หรือ **ได้ใหม่ลืมเก่า** มากขึ้น

หวนกลับมาอธิบายถึงเรื่องราวของ โครโมโซมอีกครั้งหนึ่ง ดังได้กล่าวไว้แล้วว่าภายในเซลล์กล้วยไม้แต่ละชนิดมีจำนวนโครโมโซมเท่ากัน ดังได้ยกตัวอย่างไว้แล้ว แต่การสืบพันธุ์ตามธรรมชาติก็ใช้การผสมเกสรเป็นพื้นฐานสำคัญ

ดังนั้น จึงจำแนกเซลล์ออกเป็นสองพวก พวกหนึ่งคือเซลล์จำพวกเนื้อหนังธรรมดา กับอีกพวกหนึ่งคือเซลล์ซึ่งทำหน้าที่สืบพันธุ์ หมายถึงเซลล์พวกนี้ ก่อนถึงช่วงที่มีความพร้อมในการผสมจะแบ่งแยกตัวเอง โดยมีการลดจำนวนโครโมโซมลงเหลือครึ่งหนึ่ง

เช่น กล้วยไม้ในกลุ่มแวนดา ซึ่งปกติแต่ละเซลล์มีโครโมโซมจำนวน 38 โครโมโซม สำหรับเซลล์ซึ่งทำหน้าที่สืบพันธุ์ ก่อนการผสม ไข่ซึ่งเป็นเพศเมียและเกสรตัวผู้จะผ่านการแบ่งตัวเอง ทำให้มีจำนวนโครโมโซมของแต่ละฝ่ายลดลงเหลือ 19 โครโมโซม หลังการผสมเสร็จสมบูรณ์แล้ว ก็จะได้ชีวิตใหม่ซึ่งมีจำนวน 38 โครโมโซมตามเดิม

เราใช้สื่อแทนจำนวนโครโมโซมในแต่ละเซลล์ที่มีความสมบูรณ์ว่า 2 n (2 เอ็น...เอ็น ใช้แทน number ซึ่งหมายถึงจำนวน) หมายถึง 2 ชุด ดังนั้น ปกติกล้วยไม้แต่ละต้นจะมี 2 n (ภาษาวิชาการเรียกตามฝรั่งว่า **ดิพพลอยด์** diploid...di แปลว่า 2)

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การเกิดธรรมชาติมีความถี่สูง หรืออีกนัยหนึ่งมีปริมาณชนิดเดียวกัน เกิดในช่วงเดียวกันเป็นจำนวนมาก ๆ อาจมีการเกิดสิ่งแปลกใหม่ขึ้นจากพื้นฐานเดียวกันได้ ด้วยเหตุผลนี้เอง เราจึงเคยพบกล้วยไม้บางต้นที่เกิดขึ้นใหม่ โดยมีจำนวนโครโมโซม 4 ชุด ซึ่งเรียกว่า **เตทตราพลอยด์** (tetraploid) เนื่องจากระหว่างการแบ่งตัวของเซลล์ไข่และเซลล์เกสรตัวผู้ซึ่งมีจำนวนมาก มีบางเซลล์ที่แบ่งลดจำนวนโครโมโซมไม่สำเร็จ เมื่อทั้งคู่มาพบกันจึงได้ชีวิตใหม่ที่มีโครโมโซม 4 ชุด

ผู้เขียน ได้บทเรียนเรื่องนี้มาตั้งแต่ช่วงแรก ที่ประสบผลสำเร็จในการผสมกล้วยไม้ช้างแดง ชั้นแรกก็เฝ้าสังเกตการเจริญเติบโตของลูกกล้วยไม้ จากต้นเล็กขึ้นมาจนกระทั่งเติบใหญ่

ได้สังเกตเห็นว่า ต้นหนึ่งมีลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปไม่เหมือนต้นอื่น กล่าวคือ มีทรงต้นและใบล่ำสันใหญ่โตเป็นพิเศษ เมื่อถึงช่วงออกดอกครั้งแรกก็สังเกตเห็นว่า ช่อดอกล่ำสันแข็งแรง ดอกใหญ่ กลีบดอกหนากว่าต้นอื่นด้วย หลังจากตัดปลายรากซึ่งกำลังเจริญ ไปผ่านกรรมวิธีตรวจนับโครโมโซมจึงพบความจริงว่า แต่ละเซลล์มี 76 โครโมโซม

ประโยชน์ของกล้วยไม้ซึ่งมีลักษณะดังกล่าวที่พึงได้รับจากการนำมาใช้ทำพ่อแม่พันธุ์ยังมีต่อไปอีก อย่างไรก็ตาม หลังจากเข้าใจความหมายของ **เตทตราพลอยด์** แล้ว ก่อนอื่นใคร่ขออธิบายต่อไปว่า *สภาพของต้นกล้วยไม้ที่เป็นเตทตราพลอยด์ อาจเกิดขึ้นได้จากธรรมชาติและเกิดจากผลการกระทำของมนุษย์*

การเกิดจากธรรมชาติทั่ว ๆ ไป ประเทศไทยมีพันธุ์กล้วยไม้อยู่ในธรรมชาติอย่างหลากหลาย ดังนั้นเมื่อมีปริมาณความถี่กว้าง จึงมีโอกาสเกิดพันธุ์ใหม่ที่เป็นเตทตราพลอยด์ในธรรมชาติได้

จากผลงานค้นคว้าวิจัยซึ่ง ศาสตราจารย์แฮรูยูกิ คามิโมโต ร่วมกับผู้เขียนเรื่องนี้ ได้ทำการศึกษาสำรวจกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2506-2507 พบว่ามีกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติที่อยู่ในประเทศไทยไม่น้อยกว่า 3 ชนิด ที่เป็นเตทตราพลอยด์และเป็นกล้วยไม้ในประเภทเดียวกับแวนดาทั้งหมด คือ **แวนดาเด็นนิโซเนียนา (*Vanda denisoniana*)** เฉพาะพันธุ์ใบยาว ใบบิดเล็กน้อย ทรงต้นสูงใหญ่ ดอกสีน้ำตาล และมีกลีบดอกหนามาก เราเรียกกันว่า **สามปอยดง**

แวนดาเตทตราพลอยด์จากธรรมชาติในสายนี้ ได้ถูกมาไปใช้พัฒนากล้วยไม้ลูกผสมของเราเอง เช่น การนำมาผสมกับช้างแดงเตทตราพลอยด์และพันธุ์ธรรมดา เกิดลูกผสมที่มีชื่อว่า **รินโคแวนดา สาคริกไวน์ (*Rhynchovanda* Sagarik Wine)** สีองุ่นแดงสวยงามน่ารักมาก

อีกชนิดหนึ่งซึ่งพบว่า เป็น เตทตราพลอยด์ ตามธรรมชาติ ได้แก่ **เอื้องกุหลาบกระเป๋าปิด (*Aerides odorata*) พันธุ์ที่พบในภาคเหนือ** หรือที่เรียกกันว่าเอื้องกุหลาบขาวบ้าง เอื้องกุหลาบชมพูบ้าง ใบสั้นและแข็ง ก้านช่อแข็ง กลีบดอกหนา ดอกสีม่วงชมพูจนถึงสีขาวปลอด มีผู้นำเกสรตัวผู้ไปผสมกับกล้วยไม้สกุล **อะแรคนิส** ในชวานานแล้ว ได้ลูกผสมให้ดอกดกมากแต่มีฤดูดอกค่อนข้างแคบ มีการตั้งชื่อว่า **แอริแดคนิส โบกอร์ (*Aeridachnis* Bogor)** โบกอร์ เป็นชื่อเมืองซึ่งอยู่ในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นที่ตั้งสวนพฤกษศาสตร์ ตั้งแต่สมัยที่ฮอลันดาเข้ามาปกครองอินโดนีเซีย

ยังมีอีกชนิดหนึ่งซึ่งพบว่าเป็นเตทตราพลอยด์ตามธรรมชาติ ได้แก่ **แดงอุบล (*Dorites pulcherrima* var. *buyssoniana*)** กล้วยไม้ชนิดนี้ มีพื้นฐานอยู่ที่กล้วยไม้**ม้าวิ่ง (*Dorites pulcherrina*)** ช่วงหลัง ๆ เราพบว่า ในวงการผสมพันธุ์เพื่อพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ลูกผสมในสายสกุล **ฟาแลนนอพซิส (*Phalaenopsis*)** มีการนำไปใช้ผสมข้ามสกุลกับฟาแลนนอพซิสอย่างกว้างขวาง

กล้วยไม้เตทตราพลอยด์ที่เกิดจากการกระทำโดยมนุษย์ อาจเกิดจากพื้นฐานธรรมชาติ หรือเกิดจากการมีเจตนาโดยตรงก็ได้

ที่เกิดจากธรรมชาติ ได้แก่ **ช้างแดง** ดังได้นำมากล่าวไว้แล้ว กับเกิดจากการขยายพันธุ์โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งมีเจตนาเพิ่มปริมาณ แต่ก็มีโอกาสเกิดต้นที่เป็นเตทตราพลอยด์ได้ เช่นที่เคยนำหวายลูกผสมชื่อ **เด็นโดรเบียม เซซ่า (*Dendrobium* Caesar)** มาขยายพันธุ์โดยมีเจตนาเพิ่มปริมาณเพื่อใช้ปลูกตัดดอกเป็นการค้า วันหนึ่งเราก็คัดได้ต้นเตทตราพลอยด์ ซึ่งให้ดอกใหญ่และก้านช่อยาวกว่าธรรมดา จึงนำมาขยายพันธุ์ในห้องปฏิบัติการอีกครั้งหนึ่ง

ช่วงนั้นวงการกล้วยไม้ไทย มาถึงจุดเริ่มมีการขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเกิดขึ้น และมีห้องปฏิบัติการที่รับบริการขยายพันธุ์ด้วยวิธีการนี้ แต่กิจกรรมการผสมพันธุ์กล้วยไม้ก็ยังไม่ทรุดตัวลงไป

ช่วงนั้น ในฮาวายได้มีการใช้สารเคมีที่มีชื่อว่า **คอลชิซิน (colchicine)** ทำปฏิกิริยากับตาดอกกล้วยไม้ **แวนดา มิสโจคิม** ซึ่งที่นั่นปลูกเป็นอุตสาหกรรมกันอย่างกว้างขวาง แม้พบว่าได้ผล แต่หลังจากนำมาปลูกได้ช่วงหนึ่งจึงพบว่า ในที่สุดก็เปลี่ยนกลับไปตามเดิม ถัดมาอีกช่วงหนึ่ง มีการพบต้นเตทตราพลอยด์จากผลการขยายพันธุ์ จึงนำมาขยายพันธุ์ต่อเพื่อปลูกตัดดอกเป็นการค้า แต่ปรากฏว่าดอกไม่ดกเท่าที่คาดหวัง

ผู้เขียนยังจำได้ดีว่า ช่วงนั้นผู้สนใจกล้วยไม้ รวมทั้งชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกส่วนหนึ่ง มีการตื่นตัวเรื่องพ่อแม่พันธุ์กล้วยไม้ที่เป็นเตทตราพลอยด์กันอย่างกว้างขวาง เป็นการลบล้างวิสัยทัศน์ที่ว่า**ชาวสวนและคนทั่วไปเอื้อมไม่ถึงความรู้วิชาการสูง ๆ เพราะไม่ได้เรียนมา และไม่มีกล้องจุลทรรศน์จะส่องนับโครโมโซม**

เนื่องจากเรารู้จักทำของยากให้เป็นของง่าย และไม่คิดหวังผลร้อยทั้งร้อย แต่นำหลักธรรมชาติมาใช้ เพราะธรรมชาติก็ไม่ได้สอนให้หวังผลร้อยทั้งร้อย ดังนั้น เราจึงแนะนำให้ชาวสวนรู้จักสังเกตจากลักษณะภายนอกทั่ว ๆ ไปจากประสบการณ์ ยิ่งกว่านั้นยังพิสูจน์ให้รู้ว่า การใช้พันธุ์กล้วยไม้เตทตราพลอยด์ทำพ่อแม่พันธุ์ มีโอกาสปรับปรุงพันธุ์อย่างได้ผลอีกส่วนหนึ่ง

แต่ที่น่าเสียดายที่สุดสำหรับเรื่องนี้ น่าจะได้แก่ปัญหา **ได้ใหม่ลืมเก่า** กล่าวคือ หลังจากอิทธิพลการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่า **ปั่นตา** เข้ามาแพร่กระจายมากขึ้น ความกระตือรือร้นในการคิดผสมพันธุ์เพื่อปรับปรุงพันธุ์ก็ค่อย ๆ สูญไปในที่สุด เรื่องราวของพันธุ์กล้วยไม้ที่เป็นเตทตราพลอยด์ก็พลอยสูญตามไปด้วย แต่นักวิชาการจำนวนมากก็เดินตามกระแสผู้ปลูกกล้วยไม้เรื่อยมา อย่างขาดความเป็นตัวของตัวเอง แถมยังคิดนำเอาวิธีการปลายเหตุสุด ๆ มาเสริมต่อให้อีก เช่น การอาบรังสีและการตัดต่อยีน เป็นต้น

เป็นที่ทราบกันว่า การนำต้นเตทตราพลอยด์ มาผสมข้ามกันกับต้นที่เป็นดิพพลอยด์ ผลที่ได้รับเกือบทั้งหมดจะมีจำนวนโครโมโซม 3 ชุด หรือทริพพลอยด์ (triploid) ส่วนใหญ่จะให้ดอกดกมากเป็นพิเศษ นอกจากนั้นยังมีนิสัยปลูกเลี้ยงง่าย เติบโตเร็ว และทนทานศัตรูจำพวกโรคและแมลงได้ดีพอสมควรด้วย แต่ใช้ทำพ่อแม่ผสมต่อไปได้ยาก เนื่องจากในด้านพันธุกรรมจะอยู่ในสภาพเป็นหมัน

ดังนั้น การมองความสำคัญของกล้วยไม้ที่เป็นเตทตราพลอยด์ ผู้พิจารณาควรมีสายตากว้างไกล หลายครั้งหลายหนอาจจำเป็นต้องมองหลายต่อ เพื่อให้เกิดความคิดในการ

ผสมพันธุ์ ที่จะมุ่งไปสู่เป้าหมายจากสายตาอันยาวด้วย

การตั้งชื่อกล้วยไม้

การตั้งชื่อกล้วยไม้ แบ่งออกได้เป็นสองแนวทางด้วยกัน ทางแรกได้แก่ กล้วยไม้ที่ค้นพบใหม่จากธรรมชาติ ความจริงแล้วคำว่า **กล้วยไม้ที่ค้นพบใหม่** หาใช่เป็นของใหม่ไม่ หากมีอยู่ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติร่วมกับพันธุ์ไม้ชนิดอื่น ๆ มาเป็นเวลาช้านาน เพียงแต่คนเพิ่งจะมาค้นพบใหม่เท่านั้น

ซึ่งแน่นอนที่สุด ภายในสัจธรรมของธรรมชาติ ย่อมมีเหตุผลเชื่อมโยงถึงกันหมด ดังนั้นหลังจากค้นพบแล้ว ธรรมชาติของคนย่อมคิดที่จะนำมาใช้ประโยชน์ แต่ก็หาใช่ว่าคนแต่ก่อนจะไม่รู้จักกล้วยไม้ชนิดซึ่งมีผู้ค้นพบ และประกาศผลสำเร็จจนกระทั่งนำมาตั้งชื่อไม่ อาจมีผู้รู้จักมาก่อน แต่มิได้สนใจที่จะนำมาพิจารณาตั้งชื่อเท่านั้น

ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ ก็เพื่อเตือนสติทุกคน ทั้งด้านซึ่งค้นพบและนำมาตั้งชื่อ กับด้านที่นำไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์มากที่สุด

ส่วนอีกแนวทางหนึ่ง ได้แก่การพิจารณาตั้งชื่อกล้วยไม้ซึ่ง เป็นผลมาจากการผสมพันธุ์โดยคน แนวทางนี้หากนำมาพิจารณาให้เห็นความจริงได้ลึกซึ้งสักหน่อย คงจะรู้ได้ว่าเป็นสิ่งซึ่งนำไปสู่สภาพที่ห่างจากพื้นฐานจริงมากขึ้น

หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวว่า เป็นสิ่งซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพวิสัยทัศน์ อันเกิดจากความคิดของคนชัดเจนมากขึ้น หากคนสามารถคิดได้ลึกซึ้ง ย่อมทำให้วิถีทางในการผสมพันธุ์สามารถเจริญก้าวหน้าต่อไปได้อย่างมั่นคง แต่ถ้าความคิดของคนตกอยู่ในสภาพที่ตื้นเขิน เนื่องจากยึดติดวัตถุและเงินย่อมทำให้วิถีทางในการผสมเกิดปัญหา ทั้งในด้านการสร้างสรรค์อันควรจะก้าวไปได้อย่างต่อเนื่อง แม้การตั้งชื่อกล้วยไม้ก็มีผลทำลายอนาคตทั้งของตนเองและส่วนรวม ดังจะพบกับปัญหาที่เกิดขึ้นในวงการกล้วยไม้ปัจจุบัน

แนวทางในการตั้งชื่อกล้วยไม้ที่ค้นพบใหม่

เนื่องจากถือเหตุผลสำคัญว่าพันธุ์ไม้ที่เกิดอยู่ในธรรมชาติเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังจากคนค้นพบแล้วย่อมนำมาใช้ประโยชน์เป็นสัจธรรม เราจึงถือว่าสิ่งนี้ช่วยให้เกิดประโยชน์ทั้งสองด้าน ด้านแรกซึ่งนับว่าสำคัญที่สุด น่าจะได้แก่ การสนองประโยชน์สำหรับการเรียนรู้ได้ถึงรากฐาน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ **การสร้างสรรค์จริยธรรม** ด้วยเหตุนี้เอง ในสังคมที่มีความคิดลึกซึ้งมากสักหน่อย จึงให้ความนิยมในการนำกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติมาปลูก เหนือการปลูกกล้วยไม้พันธุ์ผสม เราจึงได้กล่าวไว้ในหนังสือ

กล้วยไม้เล่มแรก ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นในช่วงหลังอย่างชัดเจนว่า กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติทุกชนิดทุกรูปลักษณะนั้น จัดอยู่ในประเภทที่มีความสำคัญทางการศึกษาทั้งนั้น ไม่ว่าดอกเล็กดอกใหญ่หรือใครจะเห็นว่าสวยไม่สวยก็ตาม

ในสังคมที่มีคนเดินตามก้นฝรั่ง จึงใช้จุดนี้เป็นโอกาสนำเอากล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติมาเน้นหาประโยชน์ทางการค้ามากกว่าการคิดที่จะอนุรักษ์ ซึ่งควรจะกระทำทั้งที่ขึ้นอยู่ในธรรมชาติ และที่นำมาปลูกปฏิบัติภายในบ้านซึ่งควรจะมีเหตุผลสานถึงกัน

การตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ที่ค้นพบใหม่จากการปฏิบัติเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วได้ถือระบบซึ่งมีนักวิชาการด้านพฤกษศาสตร์สาขารูปวิธาน (Taxonomy) รวมกับศูนย์รวมข้อมูลเอกสารจากด้านดังกล่าว อันเป็นที่ยอมรับกันมาแล้ว เป็นเจ้าหน้าที่ผู้พิจารณาตรวจสอบและดำเนินการประกาศตั้งชื่อเป็นทางการ นอกจากนั้น การตั้งชื่อจะต้องระบุชื่อของผู้พิจารณาตั้ง ไว้ในตอนท้ายของชื่อที่ตั้งขึ้นด้วย ดังนั้นเราจึงพบความจริงว่า ชื่อกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติที่จัดตั้งขึ้น มีการระบุชื่อบุคคลผู้ตั้งไว้ข้างท้ายด้วย อาจเป็นชื่อย่อ แต่ก็มีข้อมูลชื่อเต็มซึ่งสามารถค้นได้จากแหล่งข้อมูลขั้นพื้นฐาน

อีกประเด็นหนึ่งถือเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับกันว่า การเขียนชื่อกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติจะต้องใช้เป็นภาษาลาติน ส่วนการพิจารณาตั้งชื่ออาจใช้ชื่อบุคคลผู้ค้นพบ เพื่อเป็นการให้เกียรติและเป็นสิ่งเชื่อมโยงข้อมูลถึงตัวบุคคล หรือไม่ก็อาจใช้ชื่อสถานที่แหล่งกำเนิดซึ่งค้นพบครั้งแรก นอกจากนั้น อาจพิจารณาใช้ชื่อบุคคลซึ่งได้รับการเคารพยกย่อง แต่ในการเขียนชื่อเหล่านี้จะต้องอยู่บนพื้นฐานของภาษาลาติน

สรุปผลจากภาพรวมทั้งหมดแล้วคงจะเห็นได้ว่า ทุกประเด็นมุ่งไปที่คนผู้มีหน้าที่ในการพิจารณาตั้งชื่อ ร่วมกับข้อมูลซึ่งเป็นศูนย์รวมของการค้นคว้า ที่มีประวัติความเป็นมาลึกซึ้งที่สุด ดังเช่นที่กล่าวกันว่า หน้าที่ในการตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติอยู่ที่นักพฤกษศาสตร์สาขารูปวิธาน และศูนย์รวมข้อมูลซึ่งมีประวัติความเป็นมายาวนานมากที่สุด อันเป็นที่ยอมรับจากคนทั่วไป หาใช่บุคคลใดจะพิจารณากระทำได้เอง แม้ผู้ที่ถูกเรียกว่าเป็นนักวิชาการด้านพฤกษศาสตร์สาขานี้ เท่าที่พบเห็นทั่ว ๆ ไปเท่านั้นไม่

ดังนั้น ผู้ที่พบพันธุ์กล้วยไม้ในธรรมชาติ และสงสัยว่ายังไม่มีผู้ใดประกาศตั้งชื่อมาก่อน หากสนใจที่จะนำมาพิจารณา ควรส่งตัวอย่างและข้อมูลไปยังนักวิชาการที่มีความสัมพันธ์กับศูนย์รวมข้อมูลเท่าที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งจากการปฏิบัติมาในอดีตนั้น มีศูนย์รวมอยู่ในประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่มีบทบาทในด้านการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับกล้วยไม้มาเป็นเวลานาน จนกระทั่งเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง ส่วนในด้านตัวบุคคลนั้นมีปรากฏอยู่ในประเทศต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้วจะอยู่ในสายซึ่งถือพื้นฐานวัฒนธรรมตะวันตก

การพิจารณาตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ จากทรรศนะด้านการค้า ย่อมมีเหตุผลสานถึงกันอย่างแน่นอน เนื่องจากได้กล่าวไว้แล้วว่า กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติมีความสำคัญอย่างลึกซึ้งถึงระดับพื้นฐานของทุกเรื่อง นอกจากนั้นยังกล่าวไว้ด้วยว่า สังคมในประเทศที่เดินตามก้นคนอื่น จะมีแนวโน้มเก็บกล้วยไม้จากธรรมชาติ เพื่อนำไปขายให้กับคนในประเทศซึ่งมีรากฐานการเรียนรู้ลึกซึ้งกว่า ดังนั้น ชื่อที่เกิดจากระบบการตั้งชื่อดังกล่าวมาแล้วทั้งหมด จึงเป็นสื่อทางการค้าอย่างสำคัญ อันควรเป็นความต้องการจากทั้งสองด้าน

แนวทางในการตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสม

แนวทางในการตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสม เท่าที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า สิ่งนี้อยู่บนพื้นฐานความคิดและพฤติกรรมของคน นอกจากนั้น หลังจากเริ่มต้นการผสมคู่แรกแล้ว ย่อมมีการก้าวไกลมากขึ้น ซึ่งเรานิยมเรียกกันว่า **การพัฒนา** ซึ่งแท้จริงแล้วย่อมมีผลทำให้เกิดสภาพที่ห่างจากธรรมชาติมากขึ้นเป็นลำดับ

นอกจากนั้น ผลที่ปรากฏย่อมมีสองด้าน เมื่อการเปลี่ยนแปลงด้านรูปวัตถุห่างจากธรรมชาติมากขึ้น หากคนตกอยู่ในความประมาทขาดสติ ย่อมทำให้รากฐานจิตใจห่างจากความจริงซึ่งมีธรรมชาติอยู่ในตนเองตามกระแสไปด้วย จนกระทั่งถึงจุดหนึ่งคงจะเกิดสภาพที่คิดการณ์ต่อไปได้ยาก ดังเช่นที่วงการกล้วยไม้ของไทยกำลังเผชิญปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

แต่การสะสมปัญหาเข้าไว้มากมาย ทำให้หวนกลับมาคิดอีกด้านหนึ่งได้ยากยิ่งขึ้น คงพยายามก้าวหน้าต่อไปอีก เช่น การนำเอาความรู้เรื่องการใช้สารเคมีก็ดี การตัดต่อยีนก็ดี การฉายรังสีก็ดี เข้ามาใช้เพื่อหวังที่จะหาพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ แทนที่จะหวนกลับไปหาพันธุ์พื้นฐานเพื่อคิดสร้างแนวใหม่อย่างเป็นวัฏจักร

ซึ่งแน่นอนที่สุด จากวิถีทางอันเป็นสัจธรรม ซึ่งกำหนดให้มีการหวนกลับมาเริ่มต้นใหม่ คงจะหวนกลับมาในลักษณะส่งผลทำลายรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะสังคมในประเทศที่เดินตามก้นคนอื่น จะต้องเผชิญปัญหาดังกล่าวอย่างหนักหน่วงมากขึ้น

ระบบการจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสม เท่าที่ได้มีการถือปฏิบัติกันมาในปัจจุบัน มีศูนย์รวมรับพิจารณาจดทะเบียนอยู่ในประเทศอังกฤษ โดยถือพื้นฐานที่สัมพันธ์ถึงประวัติในอดีตเป็นจุดสำคัญ

ดังนั้น ผู้ที่คุ้นเคยกับระบบนี้จึงพบว่า มีการตั้งชื่อศูนย์รวมของระบบในการรับพิจารณาจดทะเบียน โดยใช้ชื่อ **แซนเดอร์ (Sander)** ซึ่งเป็นชื่อของบริษัทที่มีบทบาทผสมกล้วยไม้อันเก่าแก่มาแต่อดีตซึ่งตั้งอยู่ในประเทศอังกฤษ แม้ทะเบียนรายชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสมจากทั่วโลกก็เป็นที่ยอมรับให้ใช้ชื่อนี้ว่า **ทะเบียนรายชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสมแซนเดอร์**

(SANDER'S LIST OF ORCHID HYBRIDS) ซึ่งเริ่มต้นจัดพิมพ์ขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2489 แต่ก่อนหน้านั้น ได้รับการจัดระบบเตรียมการกันมาเป็นเวลานานมากพอสมควร

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการให้บริการที่กว้างขวางออกไปสู่ทั่วโลก จึงได้มีการจัดตั้งกรรมาธิการร่างกฎระเบียบในการปฏิบัติ เริ่มต้นมาตั้งแต่ช่วงที่มีการจัดประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 1 ที่เมืองเซ็นหลุยส์ สหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. 2497 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งงานประชุมกล้วยไม้โลกได้ผ่านพ้นมาแล้วรวม 16 ครั้ง นับเป็นเวลา 48 ปี และผู้เขียนเรื่องนี้ได้รับแต่งตั้งให้เข้าไปเป็นสมาชิกในคณะกรรมาธิการเรื่องนี้ มาตั้งแต่ครั้งที่มีการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 4 ที่นครสิงคโปร์ เมื่อปี พ.ศ. 2506 จนถึงปัจจุบัน เป็นเวลา 36 ปีเต็ม ช่วยให้ได้ประสบการณ์จากทั้งสองด้าน จึงอ่านถึงความจริงของประเทศด้อยพัฒนา ที่สนองประโยชน์ถึงประเทศที่ก้าวหน้าไปก่อนได้อย่างชัดเจน

การจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสม อันเป็นผลจากปฏิบัติโดยคนในประเทศด้อยพัฒนานั้น เราพบได้ว่า มีการเดินตามกระแสซึ่งคนในสังคมจากประเทศที่ก้าวหน้าไปก่อน ได้สร้างขึ้นไว้เพื่อประโยชน์แห่งตนนั้น ทำให้การจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสมซึ่งเกิดขึ้นในประเทศด้อยพัฒนา เพื่อหวังประโยชน์ทางการค้า มากกว่าการคิดจัดการดำเนินการให้เกิดประโยชน์ได้อย่างมั่นคง

ดังนั้นผลที่ปรากฏก็คือ กิจกรรมการจดทะเบียนมีการกระตือรือร้นกันขึ้นมาอย่างกว้างขวาง ซึ่งเป็นมาแล้วไม่นานมากนัก ในที่สุดก็ค่อยยุบไป เป็นวัฏจักรที่ค่อนข้างรวดเร็วและคิดว่าคงจะเร็วมากขึ้นตามเหตุและผล นอกจากนั้นยังเกิดความสับสนมากขึ้น ซึ่งมีทั้งการไม่สนใจจดทะเบียนตั้งชื่อ กับอีกด้านหนึ่งคือการตั้งชื่อเอาเอง โดยเน้นผลประโยชน์ทางการค้าส่วนตน มากกว่าการให้ความสำคัญในเรื่องสร้างสรรค์ความรู้ของส่วนรวม

การจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสมนี้ คงมีหลักเกณฑ์อยู่บนพื้นฐานเดียวกันกับการตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ กล่าวคือ การใช้ชื่อบุคคลผู้ผสมหรือชื่อบุคคลผู้เป็นเครือญาติ รวมทั้งบุคคลซึ่งเป็นที่เคารพนับถือ หรือการใช้ชื่อสถานที่ซึ่งเห็นว่ามีความสำคัญ แต่มีข้อแตกต่างที่ว่าการตัดสินใจตั้งชื่อบุคคลนั้น ผู้เสนอขอตั้งชื่ออาจตั้งชื่อตัวเองได้

ส่วนในด้านการได้รับอนุมัติ ทางฝ่ายที่มีหน้าที่พิจารณาจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์สองประการด้วยกัน ประการแรกคือ ผลการตรวจสอบที่ชัดเจนแล้วว่า คู่ผสมนั้นยังไม่มีผู้ใดกระทำและนำมาขอจดทะเบียนไว้ก่อน ประการที่สอง ชื่อที่เสนอขอจดทะเบียนต้องไม่ขัดต่อความรู้สึกในด้านคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม

อีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมาธิการร่างกฎเกณฑ์การตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสม ได้กำหนดไว้ ได้แก่ การตั้งชื่อสกุลใหม่หลังจากผลการผสมมีการผสมข้ามสกุลเกิดขึ้น ซึ่งแน่นอนที่สุด

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่ามีการก้าวไกลมากขึ้น จึงมีการผสมข้ามระหว่างสองสกุล สามสกุล และสี่สกุลตามลำดับ ทั้งนี้และทั้งนั้น สุดแต่ความเป็นไปได้ ซึ่งผู้เขียนมองการณ์ไกลทำให้เห็นว่าเมื่อคนนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเน้นในด้านวัตถุมาเจาะลึกลงไปยังด้านธรรมชาติมากขึ้น หลังจากมีการใช้สารเคมีก็ดี ฉายรังสีก็ดี ตัดต่อยีนก็ดี จะมีผลกระทบทำให้ระบบการจัดตั้งชื่อกล้วยไม้ ตามวิถีทางที่เป็นมาแล้วเกิดภาวะสับสนมากขึ้น

อนึ่ง ผู้ที่สนใจจะเสนอขอจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์ผสม จะขอแบบฟอร์มการขอรับพิจารณาจดทะเบียนตั้งชื่อ ได้จากศูนย์รวมซึ่งอยู่ในประเทศอังกฤษ หรืออาจขอจากเครือข่ายภายในประเทศที่มีการติดต่อกันมาแล้ว นอกจากนั้น หลังจากได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนใช้ชื่อตามที่ต้องการได้แล้ว จะต้องชำระค่าธรรมเนียมตามที่ได้ระบุไว้ในกฎระเบียบ

อนึ่ง มีข้อกำหนดไว้ก่อนที่จะเสนอขอจดทะเบียนตั้งชื่อว่า กล้วยไม้พันธุ์ผสม ซึ่งต้องการขอรับบริการหลังจากการผสมแล้ว จะต้องได้รับการปลูกบำรุงจนกระทั่งเห็นดอกแล้ว และมีการบรรยายรายละเอียดของดอก ทั้งขนาดของดอกและส่วนต่าง ๆ รวมทั้งสี ซึ่งจะต้องกรอกลงในแบบฟอร์มตามที่ฝ่ายให้บริการกำหนดไว้ในแบบฟอร์ม รวมทั้งชื่อผู้ผสมและวันที่ทำการผสม ตลอดจนวันที่เห็นดอกครั้งแรก

ถ้าผู้ขออนุญาตจดทะเบียนมิใช่ผู้ผสม จะต้องยืนยันการได้รับอนุญาตจากผู้ผสมไว้อย่างชัดเจนด้วย

หลังจากได้รับอนุญาตแล้ว ฝ่ายเจ้าหน้าที่จะส่งสำเนาแบบฟอร์มพร้อมทั้งหลักฐานการอนุญาตกลับคืนมาให้ผู้เสนอขออนุญาต ถ้าตรวจพบว่ามีเหตุขัดข้องต่อกฎระเบียบทำให้ไม่ได้รับอนุญาต ก็จะระบุไว้เป็นหลักฐานภายในแบบฟอร์ม และไม่ต้องชำระค่าธรรมเนียมแต่อย่างใด

หากได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนตั้งชื่อตามที่เสนอขอได้ จะมีประกาศเป็นทางการในวารสารสมาคมกล้วยไม้ของอังกฤษและของสมาคมกล้วยไม้อเมริกัน ซึ่งออกเป็นรายเดือน

ความไม่สมดุลในรากฐานคนทำให้เกิดปัญหา

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การขยายพันธุ์โดยการผสมเกสรช่วยให้เกิดกล้วยไม้พันธุ์ใหม่บนพื้นฐานสัดส่วนของการพัฒนา ยิ่งผสมห่างจากพื้นฐานเดิมมากขึ้น แม้ว่าจะได้พันธุ์ซึ่งมีรูปลักษณะหลากหลายมากขึ้น แต่ก็มีผลทำให้พลังงานในการเจริญเติบโตและการสร้างลักษณะใหม่ ๆ ลดลง จึงควรมีการสร้างแนวทางใหม่ ๆ โดยใช้พันธุ์ธรรมชาติเป็นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติ จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

ส่วนการขยายพันธุ์กล้วยไม้ ด้วยวิธีการที่ไม่ใช้การผสมเกสร มีเป้าหมายมุ่งเน้นการ

เพิ่มปริมาณด้านเดียว แม้อาจมีการกลายพันธุ์เกิดขึ้น จากการใช้วิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อซึ่งนำมาใช้ในการขยายพันธุ์กล้วยไม้ เพื่อสนองความต้องการภายในระบบการผลิตเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการค้า

จากสิ่งซึ่งผ่านพ้นมาแล้วได้สะท้อนให้เห็นความจริงว่า หลังจากนำความรู้เรื่องการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เข้ามาเผยแพร่แก่คนในวงการกล้วยไม้ของไทย ปรากฏว่า กิจกรรมการผสมพันธุ์กล้วยไม้ ซึ่งแต่ก่อนเคยมีความเคลื่อนไหวอย่างคึกคัก ได้ลดลงไปเรื่อย ๆ หันมาสนใจนำกล้วยไม้ป้อนสู่บริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่ออย่างกว้างขวาง

ในที่สุด วงการกล้วยไม้ของไทย ซึ่งพัฒนาตัวเองขึ้นมาอยู่บนพื้นฐานอุตสาหกรรมเพื่อสนองประโยชน์ทางการค้า ทั้งในด้านค้าดอกและค้าต้น ก็ต้องพบอุปสรรคอย่างหนักจากการขาดแคลนกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ ซึ่งควรจะมีบริการสู่ตลาด นอกจากนั้น จิตสำนึกในการคิดสร้างพันธุ์ใหม่ซึ่งแต่ก่อนเคยมีอยู่ทั่ว ๆ ไป ก็พลอยสูญหายไปด้วย

สิ่งนี้คือประจักษ์พยานอย่างสำคัญซึ่งชี้ให้เห็นว่า คนไทยยึดติดอยู่กับวัตถุ ทำให้เกิดปัญหาส่งผลเสียหายแก่เศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก จนกระทั่งแก้ไขได้ยากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ การจัดการและบริการ

บทนำ

พันธุ์กล้วยไม้ที่ขึ้นตามธรรมชาติมีทั้งการขยายพันธุ์โดยไม่มีการผสมและมีการผสมเกสร ดังตัวอย่างเช่น กล้วยไม้สกุลเด็นโดรเบียม ซึ่งชิ้นส่วนของลำลูกกล้วย อาจมีตุ่นอ่อนเกิดขึ้นจากตาซึ่งอยู่ใกล้ข้อ และเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นต้นใหม่ ส่วนกล้วยไม้ในสกุลฟาแลนนอพซิส ตาซึ่งอยู่ติดกับข้อที่ก้านช่อดอก สามารถแตกตุ่นอ่อนออกมาเป็นต้นใหม่ได้ ฯลฯ

ส่วนด้านที่มีการผสมระหว่างเกสรตัวผู้กับเกสรตัวเมีย ซึ่งปกติอยู่ในดอกเดียวกันและอยู่ปลายเส้าเกสรร่วมกันนั้น หลังจากการผสมเสร็จสมบูรณ์ และเจริญเป็นเมล็ดกล้วยไม้จนกระทั่งฝักแก่ ภายในฝักมีเมล็ดขนาดเล็กเป็นจำนวนมาก

ปกติเมล็ดพืชทั่ว ๆ ไป ภายในเมล็ดมีเชื้อ (embryo) ซึ่งสามารถงอกตามธรรมชาติได้ กับอีกส่วนหนึ่งคือ อาหารสำหรับเลี้ยงเชื้อ (endosperm) ซึ่งทำหน้าที่เลี้ยงระหว่างที่ต้นอ่อนยังไม่อาจหาอาหารมาเลี้ยงตัวเองได้ แต่สำหรับเมล็ดกล้วยไม้ ไม่มีอาหารช่วยเลี้ยง คงมีแต่เชื้อมีชีวิต ดังนั้น การที่เมล็ดกล้วยไม้งอกตามธรรมชาติได้จะต้องอาศัยเชื้อราจำพวกหนึ่งซึ่งอาศัยเซลล์ผิวรากกล้วยไม้เป็นที่อยู่ และช่วยหาอาหารให้กล้วยไม้ด้วย

เมื่อมนุษย์คิดจะนำเมล็ดกล้วยไม้มาเพาะ ในช่วงเริ่มแรกจึงต้องนำเชื้อราจำพวกนี้มาเลี้ยงไว้ก่อน แล้วจึงหว่านเมล็ดกล้วยไม้ลงไปภายหลัง หลังจากงานค้นคว้าโดยใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ในที่สุด มนุษย์ก็สามารถจัดอาหารที่เมล็ดกล้วยไม้ต้องการสำหรับการงอก และเจริญเติบโตถึงระดับหนึ่งให้ต้นอ่อน โดยไม่ต้องอาศัยเชื้อรา ด้วยเหตุนี้เอง เราจึงต้องเพาะเมล็ดกล้วยไม้ในห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์

อย่างไรก็ตาม การขยายพันธุ์กล้วยไม้ด้วยวิธีเพาะเมล็ดแบบวิทยาศาสตร์ จึงทำให้การขยายพันธุ์กล้วยไม้โดยการเพาะเมล็ดเข้ามาอยู่ภายใต้อำนาจของมนุษย์ เพื่อช่วยให้กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติที่หายาก มีโอกาสเพิ่มปริมาณได้เร็วมากขึ้น นอกจากนั้น ยังช่วย

ให้การผสมเกสรเพื่อพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ เป็นไปอย่างได้ผลอีกส่วนหนึ่ง

การเพาะเมล็ดกล้วยไม้โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ได้เริ่มต้นขึ้นในประเทศไทย ประมาณช่วงปี พ.ศ. 2490-2491 หลังเสร็จสงครามโลกครั้งที่สองใหม่ ๆ แต่ก็ยังมีการปิดบังความรู้ โดยมุ่งที่ประโยชน์ส่วนตัวของผู้ปฏิบัติ จนกระทั่งเวลาผ่านมาถึงช่วงปี พ.ศ. 2497-2498 จึงได้มีผู้เริ่มกับงานพัฒนาและนำความรู้เรื่องนี้ออกเผยแพร่สู่ประชาชน

หลังจากงานส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ได้ทำให้มีผู้ปลูกกล้วยไม้เพิ่มมากขึ้น จึงมีผู้เริ่มต้นตั้งห้องปฏิบัติการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ขึ้น เพื่อใช้งานส่วนตัว และมีการกระจายมากขึ้นโดยเฉพาะในระดับการกระทำเป็นงานอดิเรก แต่ถ้าเปรียบเทียบกับงานผสมพันธุ์กล้วยไม้ภายในบ้าน หรือในสวนของแต่ละรายซึ่งมีไม่มากนัก หลังจากการนำมาพิจารณาประกอบกับค่าใช้จ่ายในการลงทุนตั้งห้องปฏิบัติการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ ทำให้รู้สึกว่า ต้องลงทุนค่อนข้างสูงมาก ในเมื่อการใช้ประโยชน์ไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย

จนกระทั่งเวลาผ่านพ้นมาถึงช่วงปี พ.ศ. 2505-2506 จึงมีผู้เริ่มตั้งห้องปฏิบัติการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ขึ้นภายในครอบครัว เพื่อรับบริการเพาะเมล็ดให้กับผู้ที่ผสมพันธุ์กล้วยไม้ หลังจากนั้น การปลูกกล้วยไม้ซึ่งผู้ที่ให้ความสนใจผสมพันธุ์กล้วยไม้ และเคยคิดจะเพาะเมล็ดเอง ได้เปลี่ยนมาเป็นการนำเมล็ดมาจ้างเพาะ ช่วยให้ห้องปฏิบัติการมีงานทำเพิ่มขึ้น ส่วนผู้ปฏิบัติภายในห้องปฏิบัติการก็มีความชำนาญมากขึ้น ทำให้ต้นทุนในการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ลดลง ช่วยให้วงการกล้วยไม้ของประเทศไทยปรับเปลี่ยนระบบ มาเป็นการให้บริการแบบศูนย์รวม แทนการต่างคนต่างเพาะเมล็ดเอง ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตสูง ดังเช่นแต่ก่อน ๆ

ในช่วงปี พ.ศ. 2508 ระบบการปลูกกล้วยไม้ซึ่งแต่ก่อนเคยอยู่ในสภาพ ปลูกและขายกันในระดับครอบครัวหรือระดับบุคคล ซึ่งส่วนใหญ่ขายต้นกล้วยไม้ไปสู่วงการผู้ปลูกเป็นของเล่นภายในประเทศ หรืออาจเรียกว่า **ซื้อขายกันเอง** แม้อาจมีการตัดดอกขายร่วมด้วย แต่ก็เป็นการกระทำในลักษณะวันต่อวันโดยขาดการวางแผน ได้เปลี่ยนมาถึงช่วงเริ่มต้นการปลูกกล้วยไม้ตัดดอก เป็นอุตสาหกรรมเพื่อการค้าอย่างมีระบบ

แต่ช่วงนั้นบริการเพาะเมล็ดกล้วยไม้จากห้องปฏิบัติการก็ยังคงมุ่งสู่นักเล่นซึ่งมีการซื้อขายกันเองเป็นส่วนใหญ่ แม้บางรายส่งขายต่างประเทศ แต่ก็ยังขาดการทำเป็นระบบ ส่วนการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นการค้า เริ่มต้นจากพันธุ์กล้วยไม้หวายลูกผสมชื่อ **ปอมปาดัวร์** ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากส่วนเหลือ หรือส่วนที่ล้นตลาดนักเล่น จึงยังคงขาดการใช้บริการจากห้องปฏิบัติการที่มีอยู่ ดังได้กล่าวไว้แล้วในบทต้น ๆ

ถัดจากนั้นมาจนถึงช่วงปี พ.ศ. 2510 จึงมีการเริ่มต้นให้บริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

เกิดขึ้นร่วมกัน ภายในห้องปฏิบัติการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ เนื่องจากการปฏิบัติในด้านเทคนิค ตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้อยู่บนพื้นฐานเดียวกัน จึงสามารถเสริมงานบริการระหว่างการเพาะเมล็ดกับการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ช่วยให้ต้นทุนการให้บริการลดน้อยลงไปทั้งสองด้าน

จากประสบการณ์ในการค้นคว้าวิจัยทางวิชาการ โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ซึ่งแต่ก่อนกระทำโดยสถาบันอุดมศึกษา รวมทั้งหน่วยงานวิชาการของรัฐ ทำให้รู้สึกว่าวิชาความรู้เกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อพืช ได้ถูกนำเข้ามาภายในประเทศก่อนหน้านั้นแล้ว แต่ระบบงานและคนในภาครัฐ มักไม่นำเอาออกมาใช้ประโยชน์สู่ประชาชน ดังเช่นที่มักกล่าวกันว่า **เรียนมาแล้วก็เก็บเข้าลิ้นชักโต๊ะ** เนื่องจากผู้ที่เรียนมาในระบบโดยตรง มักถูกครอบงำทำให้ยึดติดอยู่กับรูปแบบของสิ่งซึ่งตนเรียนมา จนไม่อาจหาทางออกสู่โลกภายนอกได้ นอกจากนั้นหลังจากเรียนมาแล้วก็มักสะท้อนภาพให้เห็นวิถีชีวิตที่มุ่งขึ้นสู่ด้านบน แทนที่จะลงมาด้านล่าง

ดังนั้น การจัดตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืช ซึ่งเริ่มต้นขึ้นจากการเพาะเมล็ดกล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ ถัดมาจึงมีการให้บริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า **ปั่นตา** ที่เกิดขึ้นจากผลการรวมกลุ่มของชาวสวนกลุ่มบางกอกฟลาวเออร์เซ็นเตอร์ ในช่วงแรก ๆ ซึ่งขณะนั้นยังรวมตัวกันเป็นปึกแผ่นดีมาก หลังจากนั้นทางการก็ดี ภาคเอกชนระดับสูงก็ดี จึงได้ใช้โอกาสเข้ามาเริ่มคิดเริ่มปฏิบัติตาม แต่ก็ขาดการให้ความสำคัญแก่ชาวสวนจากใจจริง หรืออาจกล่าวว่า มุ่งสู่ประโยชน์ซึ่งตนพึงได้รับมากกว่า ซึ่งเรื่องทั้งหมดเกิดขึ้นจากผลการพัฒนาวงการกล้วยไม้ก่อนอื่น หลังจากปรากฏผลเด่นชัดมากแล้ว จึงขยายขอบข่ายไปสู่พืชผลอย่างอื่น สะท้อนความจริงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ควรคิดเริ่มที่นำมาใช้พัฒนาวงการกล้วยไม้ไทย น่าจะมีผลถือเป็นแบบอย่างให้คนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเรื่องอื่น ๆ ได้นำไปพิจารณาต่อไปด้วย

ดังนั้น ผลจากการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้พบความจริงว่า ในช่วงเริ่มแรก ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ ทำหน้าที่ให้บริการจากผลการขยายพันธุ์โดยมีการผสมเกสร โดยรับงานเพาะเมล็ดกล้วยไม้มาทำ ถัดมาจึงขยายขอบเขตมาถึงการให้บริการขยายพันธุ์โดยไม่มีการผสมเกสรหรือเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งเป็นการให้บริการที่มีกรอบแคบมากกว่า

ถ้ารากฐานความคิดคนเปิดกว้าง เราน่าจะอ่านผลการพัฒนาได้จากขอบข่ายในการให้บริการ ซึ่งควรจะมองทั้งสองด้านร่วมกัน แต่ช่วงหลัง ๆ ปรากฏว่าห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ ได้ถูกนำมาใช้รับบริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อมากกว่าการเพาะเมล็ด จึงมีผลช่วยให้รู้ความจริงว่า วงการกล้วยไม้ไทยขาดกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้พัฒนาทั้งในด้านสังคมและการตลาด

จากบทเรียนดังกล่าว น่าจะทำให้แต่ละคน แต่ละกลุ่มกิจการ แม้ผู้ที่ประกอบอาชีพในด้านให้บริการ จากห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้พึงต้องคิดว่า ต่อไปนี้ทุกคนควรมีส่วนร่วมกันรักษาให้กิจกรรมการขยายพันธุ์ ทั้งในด้านการผสมพันธุ์และการเพิ่มปริมาณดำเนินควบคู่กันไปอย่างเหมาะสมกับเหตุและผล เพื่อประโยชน์อันพึงได้รับของทุกคนอย่างทั่วถึงกัน

ประวัติความเป็นมา เริ่มจากการเพาะเมล็ดกล้วยไม้

เราลืมเสียมิได้ที่จะต้องกล่าวถึง ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาไว้ ณ ที่นี้ ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังให้ผู้นำความรู้ไปใช้ประโยชน์เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบ ยิ่งนำวิถีทางไปสู่การค้า ซึ่งพร้อมที่จะถูกอิทธิพลเงินครอบงำทำให้อนาคตขาดความมั่นคง

ประวัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเริ่มต้นจากการเพาะเมล็ด เท่าที่เป็นมาในอดีตของประเทศไทยนั้นผู้เขียนได้นำมากล่าวไว้แล้วในหนังสือ **กล้วยไม้ การพัฒนาและอนุรักษ์ในสภาพแวดล้อมของประเทศไทย** โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขยายพันธุ์โดยการผสมเกสรและเพาะเมล็ด ซึ่งเริ่มต้นจากการใช้วิธีแบบธรรมชาติ โดยเหตุที่หนังสือเล่มนี้ใช้หนังสือเล่มที่กล่าวถึงเป็นพื้นฐานการเรียนรู้จึงขออนุญาตไม่นำรายละเอียดมากล่าวซ้ำไว้อีก

ถัดจากนั้นมา การเพาะเมล็ดกล้วยไม้โดยใช้ความรู้รวมทั้งอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในห้องทดลองวิทยาศาสตร์ จึงได้เกิดขึ้นระหว่างช่วงสงครามโลกครั้งที่สองเสร็จสิ้นใหม่ ๆ ประมาณหลังปี พ.ศ.2488 เป็นต้นมา แต่ผู้ริเริ่มคงไม่มีเจตนานำความรู้ที่ได้รับมาสร้างความเจริญให้แก่ส่วนรวม เราจึงพบว่ามีการปิดบังความรู้ไว้อย่างเหนียวแน่น

เนื่องจากสัจธรรมได้ชี้ไว้ชัดเจนว่า **เพราะมีสิ่งนั้นจึงมีสิ่งนี้** ดังนั้น การมีโอกาสสัมผัสความจริงซึ่งมีการปิดบังความรู้จึงเป็นเหตุให้ผู้เขียนเรื่องนี้ทุ่มเทค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวเองโดยมุ่งมั่นที่จะนำออกเผยแพร่ให้กับทุกคนผู้สนใจ

เราได้ดำเนินการจากสภาพที่เรียบง่ายที่สุดเสมือนมีแต่มือเปล่า ๆ หากคิดจะทำแบบฝรั่งเงินทุนก็แทบจะไม่มี แต่สิ่งที่มีอยู่อย่างแน่นอนน่าจะได้แก่ พลังใจร่วมกับพลังความคิดที่จะสู้และสู้อย่างใจจดใจจ่อจริง ๆ ในที่สุดความหวังก็กลายเป็นความจริงขึ้นมาได้

แม้เครื่องมือหลายชิ้น ถูกดัดแปลงมาจากของที่คนอื่นทิ้งแล้ว เช่น ขวดเพาะเมล็ดกล้วยไม้ แม้กระทั่งถังส้วมซึมเก่า ๆ ซึ่งขุดขึ้นมาจากพื้นดิน ดังได้กล่าวไว้ในหนังสือกล้วยไม้เล่มก่อน ๆ ถ้าแต่ละคนที่ใช้ความรู้ซึ่งนำออกเผยแพร่ไปแล้ว จนกระทั่งทำธุรกิจการค้ากันอยู่ในขณะนี้ สามารถระลึกถึงสิ่งซึ่งอยู่ในช่วงเริ่มแรก คงจะช่วยให้ผู้ประกอบการค้าสามารถก้าวต่อไปอย่างระมัดระวังมากขึ้น

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า มีผู้เปิดบริการรับเพาะเมล็ดกล้วยไม้รายแรกประมาณช่วงหลังปี พ.ศ. 2502 เล็กน้อย ซึ่งหมายถึงว่า เริ่มมีการให้บริการเรื่องนี้จากเอกชนเกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรก แม้ระหว่างช่วงหลังเสร็จสงครามโลกครั้งที่สองใหม่ ๆ จะมีการอาศัยห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ซึ่งปกติใช้ในงานค้นคว้าวิจัยโรคพืช นำมาทำในลักษณะ**งานแฝง** นอกจากจะไม่มีการเปิดเผยความรู้แล้ว ยังมีแนวโน้มนำมาผลิตลูกกล้วยไม้ขายเพื่อประโยชน์ส่วนตัวด้วย

เรื่องนี้จึงมุ่งประเด็น ไปยังการให้บริการรับจ้างขยายพันธุ์กล้วยไม้จากห้องปฏิบัติการเพื่อสาธารณประโยชน์ ซึ่งมี พลตรีไชย พงษ์ประยูร เป็นบุคคลแรกที่ตั้งห้องปฏิบัติการขึ้นภายในบ้าน ช่วงนั้นผู้สนใจผสมกล้วยไม้มีโอกาสใช้บริการ ทำให้ห้องปฏิบัติการแห่งนี้มีส่วนร่วมในการผลิตกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ ให้เป็นผลงานของวงการกล้วยไม้ไทยกว้างขวางมากขึ้น ถัดจากนั้นมาจึงมีผู้ทำตามเพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

ความจริงผู้เขียนพิจารณาแต่แรกแล้วเห็นว่า การตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ ถ้าคิดจะทำเป็นการค้าคงต้องมีการลงทุนสูงมาก ดังนั้น การคิดลดต้นทุนการผลิต จึงจำเป็นต้องพัฒนาวงการกล้วยไม้ให้กว้างขวางมากขึ้น และสนับสนุนให้มีการจัดตั้งห้องปฏิบัติการ บนพื้นฐานการบริการแบบศูนย์รวม ซึ่งทุกคนมีโอกาสใช้บริการนี้ได้ในอัตราต้นทุนต่ำ

พลตรีไชย พงษ์ประยูร ซึ่งเป็นผู้บุกเบิกเรื่องนี้ ได้ถึงแก่กรรมลงก่อนที่จะนำความรู้เกี่ยวกับการขยายพันธุ์กล้วยไม้ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เข้ามาเผยแพร่ในวงการกล้วยไม้ไทย แต่ช่วงนั้นท่านผู้นี้ก็ได้ให้ความสนใจพูดถึงเรื่องนี้อยู่แล้ว

เราทราบว่าถัดมา ได้มีผู้จัดตั้งห้องปฏิบัติการเพื่อให้บริการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ตามรอยที่พลตรีไชย พงษ์ประยูร ได้กระทำไว้เกิดขึ้นทีละราย ซึ่งบริการลักษณะนี้ในช่วงนั้นซ่อนอยู่ในครอบครัว เนื่องจากใช้พื้นที่น้อย และในช่วงนั้นสามารถเริ่มต้นจากแรงงานภายในครอบครัวได้ไม่ยาก

ส่วนห้องปฏิบัติการซึ่งผู้เขียนจัดตั้งขึ้นภายในบ้านก่อนหน้านั้น ได้ใช้เป็นสถานที่ค้นคว้าวิจัยเพื่อนำความรู้ออกเผยแพร่สู่ประชาชน รวมทั้งใช้เป็นที่ฝึกปฏิบัติแก่นิสิต ซึ่งระหว่างนั้น แม้ในมหาวิทยาลัยก็ยังไม่มีความพร้อมที่จะทำได้

ดังได้กล่าวไว้แล้วแต่แรกว่า ก่อนที่พลตรีไชย พงษ์ประยูร จะตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ ได้ใช้เวลาว่างช่วงกลางวัน มาศึกษาหาความรู้ที่บ้านผู้เขียน เนื่องจากระหว่างนั้นยังไม่มีการให้บริการความรู้เรื่องนี้จากที่ใด ๆ

จนกระทั่ง เราได้เปิดให้บริการฝึกอบรมวิชาการเพาะปลูกกล้วยไม้ภาคค่ำขึ้น จาก

ปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา โดยจัดเป็นประจำทุกปี ใช้เวลาการฝึกอบรมแต่ละครั้ง ประมาณ 4 เดือน และระหว่างเสาร์-อาทิตย์ ได้ใช้เป็นช่วงการฝึกปฏิบัติ ให้ทุกคนมีโอกาสทำงานในห้องปฏิบัติการกันจริง ๆ

หลังปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา กิจการห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ เริ่มได้รับการพัฒนาให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น อย่างไรก็ตาม สิ่งซึ่งควรจะถือว่าคือหัวใจสำคัญของความสำเร็จในเรื่องนี้ แม้มองที่ภาพรวมของเทคโนโลยี ที่ปรากฏอยู่ในบรรยากาศของห้องปฏิบัติการซึ่งเป็นของเอกชน ถ้ามองได้ลึกซึ้งจะพบว่า หลายสิ่งหลายอย่างเติบโตขึ้นมาจากพื้นฐานไทยเอง

ภาพดังกล่าว ถ้านำไปเทียบกับห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืชของนักวิชาการรุ่นหลัง ๆ โดยเฉพาะในมหาวิทยาลัย จะพบภาพช่องว่างอย่างสำคัญ เนื่องจากเครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งมีอยู่ในห้องเหล่านี้ ส่วนใหญ่ไกล้ไปทางรูปแบบจากฝรั่ง ซึ่งล้วนมีราคาแพงมาก จากเหตุนี้เองทำให้อ่านความจริงได้ว่า ช่องว่างทางความคิดระหว่างนักวิชาการกับประชาชนผู้ปฏิบัติ ยังมีความกว้างขวางมากอยู่

การพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทย ซึ่งได้รับการปูพื้นฐานให้มีอิสระมาตลอด ได้ทำให้การประกอบการห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ สามารถเจริญก้าวหน้ามาได้บนรากฐานตัวเอง จนกระทั่งกลายเป็นแหล่งพลังอันสำคัญแหล่งหนึ่ง ของการให้บริการขยายพันธุ์กล้วยไม้ บนพื้นฐานการค้าแก่ประเทศต่าง ๆ แทบจะทั่วโลก

นอกจากนั้น การรับบริการเรื่องนี้ได้เจริญเติบโตขึ้นมาจากขอบข่ายของประเทศใกล้เคียง ซึ่งมีสภาพแวดล้อมใกล้เคียงกัน จนถึงช่วงหลังๆ แม้พันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูกเพื่อประโยชน์ทางการค้าในประเทศซึ่งมีอากาศหนาวเย็น ซึ่งพันธุ์กล้วยไม้ที่ปลูกในท้องถิ่นไม่อาจนำมาปลูกให้เจริญงอกงามในประเทศไทยได้ แต่ก็มีการส่งต้นพันธุ์มาขอรับบริการด้วย

โดยเฉพาะช่วงหลัง ๆ ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ มีประสบการณ์ในการขยายพันธุ์โดยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีโอกาสขยายขอบข่ายออกไปให้บริการขยายพันธุ์พืชชนิดอื่นด้วย ผู้เขียนจึงได้กล่าวเป็นช่วง ๆ ว่าวงการกล้วยไม้ไทยเป็นผู้ปูพื้นฐานและบุกเบิกทุกสิ่งทุกอย่างให้กับการผลิตการค้าไม้ดอกไม้ประดับชนิดอื่น

บทสรุป

อย่างไรก็ตาม การจัดการห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ซึ่งควรจะได้รับความสนใจพัฒนา ให้เจริญเติบโตติดตามการพัฒนาวงการกล้วยไม้ จากพื้นล่างสู่ระบบอุตสาหกรรมเพื่อใช้ประโยชน์ทางการค้า

เท่าที่ได้กล่าวมาแล้วว่า ควรจะอยู่ในสภาพการให้บริการแบบศูนย์รวม บนพื้นฐานสังคมซึ่งมีบทบาทกำหนดโครงสร้างการพัฒนาทั้งหมดโดยมีด้านหนึ่งซึ่งกระจายพลังการผลิตหมายถึงชาวสวนที่ควรจะมีส่วนเป็นของตัวเองอย่างมีอิสระ สานกระแสการจัดการถึงด้านซึ่งให้บริการแบบศูนย์รวมร่วมกัน ซึ่งหมายความว่า ชาวสวนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการบริหารและจัดการ เพื่อหวังประโยชน์ของทุกคนอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

จากความจริงที่เห็นได้ชัดเจนปรากฏว่า ทุกจุดอยู่อย่างตัวใครตัวมัน แม้บางจุดมีการเริ่มต้นจากโครงสร้างดังกล่าว แต่แล้วในที่สุดก็ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงมาอยู่ในสภาพตัวใครตัวมันมากขึ้น จึงหวังได้ว่า การจะก้าวหน้าไปกว่านี้ คงเป็นไปได้ยากมากขึ้น

จากการขยายพันธุ์กล้วยไม้โดยการตัดแยกถึงการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

ดังได้กล่าวแล้วว่า ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ มีประโยชน์ทั้งในด้านการขยายพันธุ์โดยการผสมเกสรและเพาะเมล็ด ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในด้านเพิ่มปริมาณและการพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ร่วมกับการขยายพันธุ์โดยไม่มีการผสมเกสรซึ่งเน้นปริมาณด้านเดียว แม้อาจมีเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ แต่ก็มิได้อยู่บนพื้นฐานซึ่งเกิดจากการวางแผนอย่างมีเหตุมีผล

ก่อนอื่น ใคร่ขอนำเอาการขยายพันธุ์โดยไม่มีการผสมเกสร ซึ่งเน้นความสำคัญที่การเพิ่มปริมาณร่วมกับการรักษาสภาพความแข็งแรง รวมทั้งการให้ผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพมากล่าวไว้ ณ โอกาสนี้

ถ้าหวนกลับไปศึกษาจากหนังสือกล้วยไม้เล่มพื้นฐาน ซึ่งกล่าวไว้ว่า การขยายพันธุ์กล้วยไม้โดยไม่มีการผสมเกสร หาใช่เพื่อเพิ่มปริมาณเท่านั้น แม้บางครั้งยังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเพิ่มปริมาณ แต่ก็ต้องปฏิบัติเพื่อรักษาสภาพการเจริญแข็งแรง รวมทั้งการให้ผลผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ ก่อนที่ต้นจะทรุดโทรมจนถึงสิ้นสภาพไปในที่สุด

ซึ่งช่วงก่อน ๆ ตั้งแต่ยังไม่มีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เราได้ใช้วิธีตัดแยกด้วยมือกับมีดคม ๆ แม้การปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเพื่อการค้า หลังจากมีการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ในด้านเทคโนโลยี มาถึงอีกช่วงหนึ่ง จึงเริ่มมีบริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ เพื่อสนองประโยชน์ในด้านอุตสาหกรรมทำเป็นการค้าเกิดขึ้น

ผู้เขียนใคร่ขอนำเอาประเด็น การขยายพันธุ์โดยวิธีตัดแยกกับการใช้วิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ มาพิจารณาเปรียบเทียบกันทั้งในด้านข้อดีและข้อเสีย ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อประสงค์จะให้ผู้สนใจ นำไปวินิจฉัยและตัดสินใจเลือกใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพที่เป็นจริงของแต่ละคน

ประการแรก การขยายพันธุ์ด้วยวิธีตัดแยก เหมาะสำหรับผู้ปลูกกล้วยไม้สมัครเล่น หรือแม้ว่าจะคิดทำการค้า แต่ในช่วงเริ่มแรกหากมีทุนน้อย โดยค่อยคิดค่อยทำไปตามเหตุผล น่าจะเริ่มต้นจากวิธีตัดแยกขยายพันธุ์ ก่อนที่จะก้าวไปถึงการขยายพันธุ์ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

ประการที่สอง ขึ้นอยู่กับธรรมชาติของพันธุ์กล้วยไม้ มีกล้วยไม้บางชนิดสามารถขยายพันธุ์โดยใช้วิธีตัดแยกได้ง่าย นอกจากนั้น หลังจากตัดแยกแล้ว ยังสามารถเจริญเติบโตและให้ดอกได้เร็ว ตลอดจนมีความแข็งแรงสมบูรณ์ การตัดแยกน่าจะช่วยย่นระยะเวลาการปลูกจนถึงช่วงออกดอก เช่น กล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม แอแรนดา และมอคคารา ซึ่งอยู่ในสภาพที่ต้องการขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณต้นไม่เร็วเกินไปนัก นอกจากนั้น ควรเป็นกล้วยไม้ชนิดที่หาได้ปริมาณมากไม่ยากนัก

ประการที่สาม กล้วยไม้ในกลุ่มที่พิจารณาเห็นว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณให้มากและรวดเร็ว เช่น กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติซึ่งปลูกไว้เพื่อการหาความรู้และเป็นงานอดิเรก เพื่อสนองความต้องการในด้านความสุข

การขยายพันธุ์ด้วยวิธีการตัดแยก ถ้าเป็นกล้วยไม้ที่มีนิสัยการเจริญเติบโตไม่ง่ายมากนัก จำเป็นต้องใช้เวลานานพอสมควร ยิ่งนำมาใช้ทำประโยชน์ในด้านการค้า เช่น กล้วยไม้หวายลูกผสมซึ่งนิยมปลูกตัดดอกเป็นการค้า การขยายพันธุ์ด้วยวิธีการตัดแยก ซึ่งช่วงก่อน ๆ นิยมทำกันอย่างกว้างขวาง เนื่องจากช่วงนั้นยังไม่มีบริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจากห้องปฏิบัติการ

การตัดแยกลำท้ายออกจากกอ แม้จะมีหน่อที่เกิดใหม่ ช่วงเริ่มแรกหน่ออ่อนต้องอาศัยอาหารจากลำแก่ซึ่งขาดความแข็งแรง เนื่องจากใกล้จะหมดสภาพ กว่าหน่อแรกจะเกิดหน่อที่ 2 และที่ 3 จนถึงช่วงให้ดอกย่อมต้องใช้เวลานาน นอกจากนั้น ถ้าปล่อยลำเก่าซึ่งแยกออกมาจากกอเดิมทิ้งไว้ ต่อมาไม่นานย่อมแย่งอาหารจากลำใหม่ ๆ ทำให้การเจริญเติบโตจนถึงช่วงให้ดอกล่าช้าลงไปอีก หรืออาจทรุดโทรมทั้งกอก็ได้

การขยายพันธุ์ด้วยวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ มีสภาพการเจริญแข็งแรงจากต้นเล็กถึงต้นขนาดใหญ่ คล้ายคลึงกันกับกล้วยไม้ที่เกิดจากการเพาะเมล็ด เสมือนชีวิตที่เกิดใหม่ ย่อมมีการเจริญเติบโตรวดเร็วกว่ามาก อีกทั้งยังมีสัดส่วนความแข็งแรงจากทุกส่วน สอดคล้องกันหมด ดังนั้น จึงมีโอกาสเติบโตขึ้น ขนาดให้ดอกในปริมาณสูงสุดอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้และทั้งนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและอุปนิสัยของแต่ละชนิดแต่ละพันธุ์

ช่วงหลัง ๆ จึงมีการนิยมนำกล้วยไม้ลูกผสมในกลุ่มซิมโพเดียล ซึ่งปลูกเป็นอุตสาหกรรม เช่น หวายและออนซิเดียม มารับบริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อจากห้องปฏิบัติการ

มากกว่าการใช้วิธีตัดแยกขยายพันธุ์ด้วยมือกับมีดเช่นแต่ก่อน ๆ แม้ในสกุลแคทลียาก็เช่นกัน

นอกจากนั้น แนวคิดพื้นฐานที่นำมาใช้กับกล้วยไม้ในประเภทซิมโพเดียลดังกล่าวยังได้รับการยอมรับกันในประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง เช่น กล้วยไม้ในสกุลซิมบิเดียม มิลโทเนีย และออดอนโทกลอสซัม ซึ่งเหมาะสมแก่การปลูกในสภาพอากาศเย็น ช่วงหลัง ๆ ได้มีการนำมาใช้บริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ที่ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ในประเทศไทยเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีต้นทุนต่ำกว่าการลงทุนทำในประเทศซึ่งอยู่ในเขตอบอุ่น

หลังจากห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ในประเทศไทย มีโอกาสรับงานเพิ่มขึ้น ช่วยให้มีรายได้มากขึ้นถึงจุดหนึ่ง จึงมีการขยับขยายโดยลงทุนสร้างห้องติดเครื่องปรับอากาศเพื่อใช้เก็บขวดปลูกลูกกล้วยไม้ขนาดเล็ก ซึ่งรับงานการขยายพันธุ์วิธีเลี้ยงเนื้อเยื่อมาจากประเทศเขตอบอุ่นและประเทศหนาว ในระหว่างที่ยังไม่ถึงช่วงส่งให้ผู้รับบริการตามข้อตกลง

ส่วนการขยายพันธุ์กล้วยไม้ในประเภทแวนดา ซึ่งกล้วยไม้ประเภทนี้มีกรอบความแตกต่าง ทั้งในด้านรูปลักษณะและนิสัยกว้างขวางมาก ทั้งในประเภทที่มีทรงต้นเตี้ย เช่น แวนดาใบแบน กล้วยไม้ลักษณะนี้ การตัดยอดนำไปปลูกมักเสี่ยงต่อความเสียหายมาก นอกจากตัดหน่อซึ่งมีรากติดที่โคนอย่างน้อย 2-3 ราก ดังนั้นช่วงหลัง ๆ ในเชิงการค้าจึงนิยมใช้วิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ แต่ก็ต้องทำเป็นจำนวนมาก และลูกผสมชนิดอื่น ๆ ซึ่งมีทรงต้นคล้ายคลึงกัน เราจะพบว่าส่วนที่มีรากหนาแน่นอยู่ใกล้โคนต้น นอกจากนั้นการแตกหน่อจะมีแนวโน้มออกมาจากส่วนที่อยู่ใกล้โคนต้น ถ้าปล่อยไว้ให้ต้นสูง ย่อมหมายความว่าต้นอยู่ในสภาพแก่จัด ขาดความต้านทานต่อผลกระทบจากสภาพแวดล้อม

ถ้าเป็นประเภทที่มีทรงต้นสูง มีปล้องยาว เช่น สกุลอะแรคนิส และลูกผสมข้ามสกุลซึ่งมีเลือดของกล้วยไม้สกุลนี้ปนอยู่ด้วย เช่น แอแรนดา และมอคคารา ซึ่งมีนิสัยเลี้ยงง่าย การตัดยอดปลูกโดยให้มีรากติดไปกับโคนของส่วนยอดประมาณ 2-3 ราก จะสามารถนำไปปลูกให้ตั้งตัวและเจริญงอกงามได้ไม่ยาก แต่ในระยะยาวก็ยังได้รับผลดีไม่เท่ากับการตัดแยกหน่อไปปลูก

ดังนั้น การให้ความสนใจนำหน่อซึ่งแตกออกมาใหม่ โดยที่มีรากติดโคนไปด้วยอย่างน้อย 2-3 ราก ในระยะยาวน่าจะช่วยให้เจริญแข็งแรงดีกว่า ช่วยให้มีโอกาสผลิตดอกได้มากกว่าและสมบูรณ์ดีกว่าด้วย

ทั้งนี้และทั้งนั้น เพราะเหตุว่า หน่อที่เกิดใหม่มีสภาพคล้ายคลึงกันกับต้นที่เกิดจากการเพาะเมล็ด เนื่องจากกล้วยไม้ประเภทนี้ มีรากเจริญออกมาจากส่วนใกล้ข้อปล้องแต่ละข้อ หน่อที่เกิดมาใหม่ ย่อมมีข้อปล้องส่วนที่อยู่โคนต้นหนาแน่นมากกว่าส่วนยอด จึงพบว่าส่วนใกล้โคนต้นมีรากหนาแน่นมากกว่า ซึ่งหมายความว่า ประสิทธิภาพในการหาอาหารและน้ำ

ได้ดีมากกว่า

ดังนั้นโดยหลักการ ถ้ามองการณ์ไกลจะพบความจริงว่า ต้นที่ได้จากการเพาะเมล็ดก็ดี จากการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อก็ดี มีสมรรถภาพในการหาอาหารและมีพื้นฐานที่มั่นคงมากกว่าต้นที่ได้จากการตัดยอด ส่วนที่ได้จากหน่อแม้ว่าอาจแข็งแรงไม่เท่าต้นซึ่งได้จากสองประเภทดังกล่าว แต่ก็ยังดีกว่าส่วนที่ได้ไปจากการตัดยอด

สรุปแล้ว หากจะต้องตัดสินใจระหว่างผลการขยายพันธุ์ โดยวิธีตัดแยกกับวิธีเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ คงต้องนำเอาแต่ละประเด็นมาพิจารณาร่วมกันอย่างรอบคอบ ซึ่งสิ่งนี้ควรจะมุ่งความสนใจไปยังประสบการณ์มากกว่าการอ่านหนังสือ แม้การเข้ารับการอบรมจากห้องสอนโดยครูอาจารย์

ในอีกด้านหนึ่ง ถ้ามองที่นักวิชาการ หรือครูอาจารย์ผู้ให้บริการฝึกอบรม ใคร่จะขอฝากแง่คิดไว้ด้วยว่าการจะถ่ายทอดความรู้ให้ได้รับผลอย่างจริงจังควรมีรากฐานจิตใจเปิดกว้างให้ความจริงใจ และพยายามศึกษาปัญหาจากอีกด้านหนึ่ง ซึ่งจำเป็นต้องลงมือปฏิบัติจากของจริงร่วมกัน และไม่ควรมองปัญหายึดติดอยู่กับภาพเฉพาะหน้าเท่านั้น

ช่องทางของตลาดผลิตผลจากห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้

ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ ไม่ว่าจะเป็นงานเพาะเมล็ดหรือการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ทำหน้าที่ป้อนผลิตผลซึ่งเป็นผลงานให้กับผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นหลักสำคัญ อย่างไรก็ตามบนพื้นฐานการจัดการและการตลาด ซึ่งมุ่งที่การลดต้นทุนการผลิต ร่วมกับการรักษามาตรฐานผลผลิต ผู้ทำหน้าที่จัดการควรมีรากฐานแนวคิดที่อิสระ

ดังนั้น นโยบายในการให้บริการเรื่องนี้ จึงไม่น่าจะจำกัดกรอบตัวเองอยู่แต่เพียงกล้วยไม้เท่านั้น หากควรรับบริการขยายพันธุ์พืชชนิดอื่นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการบริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งพืชชนิดอื่นหลายอย่างใช้หลักการเดียวกันกับการขยายพันธุ์กล้วยไม้

ดังได้กล่าวไว้แต่แรกแล้วว่า การตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ด้วยวิธีการวิทยาศาสตร์จำเป็นต้องลงทุนค่อนข้างสูง แม้ว่าจะเริ่มต้นจากขนาดเล็กและพยายามใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ จึงควรคำนึงถึงด้านการใช้ประโยชน์ด้วยว่า จะสามารถใช้ได้อย่างคุ้มค่ามากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้และทั้งนั้น ประเด็นนี้มีผลเพิ่มหรือลดต้นทุนการผลิตอย่างสำคัญ

ดังนั้น การจัดตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ จึงน่าจะมีเหตุผลเกิดจากด้านใดด้านหนึ่งภายในสองด้าน ดังจะกล่าวต่อไปนี้

ด้านแรก สืบเนื่องมาจากมีสวนกล้วยไม้เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งคาดหวังว่าจะมีการใช้

บริการจากห้องปฏิบัติการกว้างขวาง พอที่จะช่วยให้การดำเนินงานสามารถเลี้ยงตัวได้ กับด้านที่สอง มีการรวมกลุ่มชาวสวนเพื่อการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งกรณีนี้ถ้ากลุ่มชาวสวนมีขนาดใหญ่มาก พอที่จะลงทุนร่วมกันจัดตั้งห้องปฏิบัติการขึ้น เป็นส่วนหนึ่งภายในระบบการจัดการรวมกลุ่ม เพื่อให้บริการแก่สมาชิก รวมทั้งเปิดรับให้บริการแก่ผู้สนใจจากภายนอก ย่อมสามารถดำเนินการต่อไปในระยะยาวได้อย่างมั่นคง

หากมองเห็นความสำคัญด้านนี้ได้ชัดเจน ภายในกระบวนการจัดการห้องปฏิบัติการควรมีจิตสำนึกที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมซึ่งมีผลส่งเสริม เพื่อให้การทำสวนกล้วยไม้ได้มีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงร่วมไปด้วย ดังหลักความจริงที่กล่าวไว้ว่า **เพราะเขาอยู่ได้ เราจึงอยู่ได้**

อนึ่ง การคิดจัดตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ เพื่อให้บริการด้านการผลิตและการค้า ควรจะมีแนวคิดพื้นฐานที่ให้ความสำคัญแก่การลดต้นทุน ร่วมกับการรักษามาตรฐานผลผลิต ดังได้กล่าวไว้แล้วแต่แรก ความจริงแล้วประเด็นนี้ ผลการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทย ซึ่งมีการคิดแนะนำปฏิบัติมาแล้วตั้งแต่ช่วงปูพื้นฐาน ย่อมสะท้อนให้เห็นภาพความจริงได้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว

ดังเช่นตู้ปลอดเชื้อซึ่งใช้กันอยู่ในที่ต่าง ๆ รวมทั้งขวดที่ใช้เลี้ยงลูกกล้วยไม้ในช่วงปลอดเชื้อ เท่าที่พบเห็นในปัจจุบัน ล้วนเกิดจากการคิดค้นนำเอาของเหลือใช้มาทำประโยชน์ แม้วัสดุอุปกรณ์อื่น ๆ อีกหลายอย่าง ได้จากสิ่งที่สามารถหาง่าย นำมาดัดแปลงใช้ประโยชน์แทบทั้งสิ้น เช่น วุ้นที่ใช้เป็นพื้นฐานรองรับสารอาหารสำหรับลูกกล้วยไม้ ก็ได้รับการดัดแปลงมาจากวุ้นทำขนมที่สามารถหาได้จากท้องตลาดทั่วไป ซึ่งประเด็นนี้น่าจะเข้าไปปรากฏอยู่ภายใต้จิตสำนึกของผู้ที่ใช้อุปกรณ์เหล่านี้ เป็นเครื่องมือหาประโยชน์ในช่วงหลัง ๆ อย่างสำคัญด้วย

เรามักตั้งข้อสังเกตว่า ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ที่ให้บริการทางการค้า กับห้องปฏิบัติการเพื่อใช้ในงานค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการ มีข้อแตกต่างกันเพราะเหตุว่า ห้องปฏิบัติการเพื่อใช้ในงานค้นคว้าวิจัย ใช้เครื่องมือมีราคาแพง เนื่องจากต้องการความละเอียดมากกว่า จึงต้องสั่งซื้อมาจากต่างประเทศ

จึงมีคำถามตามมาว่า เพราะเหตุนี้หรือเปล่าที่ทำให้ผลงานค้นคว้าวิจัยของนักวิชาการ ซึ่งแท้จริงแล้วได้มาจากเงินภาษีประชาชน ไม่อาจลงถึงความต้องการของประชาชนคนส่วนใหญ่ ความจริงแล้วมีเครื่องมือซึ่งเป็นหลักสำคัญหลายชนิดแม้ไม่ใช่ทุกชนิด เช่น ตู้ปลอดเชื้อก็ดี ของซึ่งคิดประดิษฐ์ขึ้นมาใช้เองในอดีต มีผลในการใช้งานไม่ต่างไปจากสิ่งที่สั่งมาจากต่างประเทศ แต่มีราคาถูกกว่ามาก

จึงสะท้อนให้มองเห็นความจริงได้อย่างชัดเจนว่า สิ่งที่กล่าวมาแล้วมีผลสืบเนื่องมาจาก**ค่านิยม ซึ่งนิยมความโก้หรู มากกว่าการให้ความสำคัญแก่ผลงานที่ลงถึงประชาชนอย่างแท้จริง**

หากปรับความคิดให้ลงมาถึงพื้นดินได้ย่อมปรับสภาพการทำงานให้ลงถึงประชาชนได้ นอกจากจะช่วยให้ผลงานเป็นที่ยอมรับ เพราะสร้างประโยชน์ให้ถึงคนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคมในการพัฒนาแล้ว ยังสามารถประหยัดเงินงบประมาณที่ได้รับจากภาษีซึ่งเก็บจากประชาชนด้วย จึงสรุปได้ว่า ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ บรรดาผู้บริหารและนักวิชาการทั้งหลาย พึงต้องมีรากฐานจิตใจผูกพันอยู่กับทุกชีวิตในระดับพื้นดินอย่างชัดเจน

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หากพิจารณาที่*โครงสร้างการจัดการ และการจัดประเภทการให้บริการ เกี่ยวกับห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ น่าจะสรุปได้โดยการจำแนกออกเป็นสองแนวทางด้วยกัน คือ การให้บริการจากการจัดการโดยเอกชนแนวทางหนึ่ง กับการให้บริการโดยมีสมาชิกชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ รวมกลุ่มกันจัดการอีกแนวทางหนึ่ง*

อย่างไรก็ตาม บนพื้นฐานการรวมกลุ่มชาวสวนร่วมกันจัดการ ควรมีนโยบายอิสระเช่นกัน แทนที่จะจำกัดกรอบการให้บริการแก่ชาวสวนที่เป็นสมาชิกเท่านั้น ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อหวังลดต้นทุนการดำเนินงานร่วมกับการรักษาคุณภาพผลิตผลไว้ได้ด้วย

นอกจากนั้น ถ้าการจัดการมีความชัดเจนอยู่กับการใช้นโยบายที่มีรากฐานเปิดกว้าง หากผลการจัดการสามารถรักษาคุณภาพผลผลิตไว้ได้อย่างชัดเจน ย่อมทำให้การให้บริการสามารถขยายขอบข่าย ออกไปสู่การให้บริการขยายพันธุ์ถึงผู้ปลูกกล้วยไม้ในต่างประเทศได้อย่างกว้างขวาง

ดังจะพบความจริงจากผลการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทย เท่าที่เป็นมาแล้วจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งมาถึงช่วงนี้ ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ในประเทศไทยสามารถให้บริการแก่วงการผู้ปลูกและค้ากล้วยไม้ในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในเขตอบอุ่น ที่เข้ามาขอรับบริการจากห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ในประเทศไทยกว้างขวางมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีข้อจำกัดที่เกิดจากการขาดความจริงใจในการร่วมมือกันอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ยากแก่การก้าวไปกว่านี้

ตลาดการค้าลูกกล้วยไม้ภายในขวด

ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ อาจมีการสนองประโยชน์แก่การปลูกกล้วยไม้ และมีรายได้จากสองทางด้วยกัน

ทางหนึ่ง ให้บริการแก่สวนกล้วยไม้แบบธรรมชาติ ซึ่งมีทั้งการบริการขยายพันธุ์กล้วยไม้ภายในสวนตัวเอง ร่วมกับการรับบริการจากภายนอก หมายถึงการเริ่มต้นจากกิจการขนาดเล็ก ใช้วัสดุอุปกรณ์ซึ่งดัดแปลงมาจากสิ่งที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งใช้แรงงานในครอบครัวซึ่งได้รับการฝึกฝนให้มีการเรียนรู้จากประสบการณ์ จึงอาจกล่าวได้ว่า เป็นการวางรากฐานจากระดับพื้นดินขึ้นมาก่อน แม้อาจให้บริการภายในสวนโดยไม่มีเรื่องการค้าเข้ามาเกี่ยวข้อง ถ้าคิดเป็นตัวเงินก็น่าจะถือว่ามีรายได้ตามเหตุและผล

ซึ่งบริการตามวิถีทางดังกล่าว เน้นความสำคัญที่การเพาะเมล็ดกล้วยไม้เป็นสิ่งสำคัญ ก่อนที่จะก้าวต่อไปให้บริการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งเน้นความสำคัญในด้านการเพิ่มปริมาณมากขึ้น เพื่อสนองประโยชน์สู่ระบบอุตสาหกรรมทำเป็นการค้า

ดังนั้น แม้ภายในเนื้อหาสาระของการทำงาน ภายในห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ ก็สามารถเห็นหลักการได้ว่า งานเพาะเมล็ดกล้วยไม้น่าจะเป็นพื้นฐานสำคัญของการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

แต่สภาพการณ์ที่เป็นจริงของห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์เท่าที่ให้บริการขยายพันธุ์กล้วยไม้อยู่ในประเทศระหว่างช่วงหลัง ๆ เราพบว่า มีงานเน้นหนักไปในด้านการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อมากกว่าเพาะเมล็ด ทำให้อ่านถึงสถานการณ์ได้ว่า มีเหตุสืบเนื่องมาจากการที่ผู้ปลูกกล้วยไม้ของไทย ขาดการรู้ความสำคัญของพื้นฐานตัวเอง จึงมีปัญหาเรื่องการขาดกล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ซึ่งควรจะเป็นมาอย่างต่อเนื่อง

อีกทางหนึ่ง รายได้จากการรับจ้างขยายพันธุ์ ซึ่งควรจะมีทั้งจากการรับเพาะเมล็ดและเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ สำหรับการเพาะเมล็ด ถ้าเป็นการให้บริการเพื่อขยายพันธุ์กล้วยไม้พันธุ์แท้ หมายถึงเมล็ดที่เกิดจากการผสมตัวเองหรือผสมระหว่างต้นภายในชนิดเดียวกัน เพื่อเพิ่มปริมาณ แต่ก็อาจมีการคัดพันธุ์เพื่อต้องการต้นที่มีคุณลักษณะสามารถสนองความต้องการของผู้ที่ประสงค์จะได้ลักษณะเด่นกว่าต้นอื่น แต่มีคนอีกส่วนหนึ่งซึ่งไม่สนใจแนวนี้ หากต้องการลักษณะธรรมชาติมากกว่า

ส่วนการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ลูกผสมนั้น ค่อนข้างชัดเจนว่า มีความต้องการกล้วยไม้ลูกผสมลักษณะแปลกใหม่ ยิ่งมาถึงจุดนี้ ยิ่งทำให้มีการคัดต้นซึ่งเป็นผลิตผลที่ให้ดอกงามเด่นชัดเจนมากขึ้น จากวิถีทางนี้เองที่นำไปสู่การค้าต้น และอาจเลยไปถึงการขยายพันธุ์ด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเพื่อเพิ่มปริมาณ และนำไปปลูกเป็นอุตสาหกรรม เพื่อการตัด

ดอกขายทางหนึ่ง กับการขายต้นขนาดรุ่นเพื่อนำไปปลูกต่อยอด ทำเป็นกล้วยไม้กระถางตั้งประดับภายในอาคาร

อีกทางหนึ่ง หารายได้จากการรับจ้างขยายพันธุ์ ซึ่งควรมีทั้งการรับเพาะเมล็ดและเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งการณ์นี้หลังจากการปฏิบัติผ่านกรรมวิธีภายในห้องปฏิบัติการเสร็จสมบูรณ์แล้ว จะต้องเก็บขวดไว้จนกระทั่งลูกกล้วยไม้ที่เจริญงอกงามภายในขวดเติบโตแข็งแรงขึ้นมาถึงระดับหนึ่ง จึงจะมีการติดต่อให้ผู้จ้างวานมารับพร้อมทั้งชำระเงินค่าจ้างให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์

แต่ก่อนเทคนิคในการถ่ายขวดยังไม่ได้ถูกนำมาใช้ทำให้การเก็บรักษาขวดกล้วยไม้หลังจากเพาะเมล็ดแล้ว ดำเนินการรวดเดียวตลอด หลังจากมีการพัฒนานำเทคนิค ในการถ่ายขวดลูกกล้วยไม้จากขวดแรกสู่ขวดที่สอง ช่วยให้ลูกกล้วยไม้แข็งแรงโตเร็วยิ่งขึ้น จึงมีการปรับระบบการจ้างวานโดยแบ่งออกเป็นสองขั้นตอน ช่วยให้ผู้จ้างวานมีโอกาสตัดสินใจขั้นสุดท้ายว่า ต้องการลูกกล้วยไม้ภายในขวดสุดท้ายมากน้อยแค่ไหน แต่การคิดค่าบริการก็จำเป็นต้องแยกออกเป็นสองขั้นตอนด้วย เนื่องจากการเพาะเมล็ดลงขวดแรกมีจำนวนขวดไม่มาก หลังจากถ่ายลูกกล้วยไม้ลงขวดที่สองจึงมีจำนวนขวดเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในช่วงเริ่มแรกของการเปิดให้บริการรับจ้าง ฝ่ายจัดการดำเนินงานห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ยังขาดประสบการณ์ ทำให้เกิดปัญหาจากการที่ผู้จ้างวานละทิ้งกล้วยไม้ภายในขวด เนื่องจากบางรายมีเมล็ดก็คิดนำมาจ้างเพาะโดยไม่ทราบว่าพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ชื่ออะไร หลังจากลูกกล้วยไม้เจริญงอกงามจนถึงระดับที่ควรจะมารับ จึงละทิ้ง ทำให้ฝ่ายรับจ้างเพาะต้องรับภาระผลเสียหาย ถัดมาถึงช่วงหลังจึงมีการทำสัญญาวางมัดจำด้วยเงินจำนวนหนึ่งไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อเป็นหลักประกันความเสียหาย

อนึ่ง การรับจ้างเพาะเมล็ดกล้วยไม้ก็ดี เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อก็ดี มีทั้งการให้บริการภายในประเทศและต่างประเทศ ถ้าเป็นการให้บริการสู่ต่างประเทศจะมีข้อตกลงเรื่องการจ่ายเงิน การบรรจุหีบห่อ รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการขนส่งรวมอยู่ด้วย ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีการตกลงยินยอมระหว่างกันตามเงื่อนไขที่ได้ระบุไว้ในสัญญา

ช่วงหลัง ๆ หลังจากมีการปฏิบัติตามข้อตกลง และขนาดลูกกล้วยไม้ภายในขวดเจริญเติบโตใกล้ถึงขั้นนำออกจากขวดลงปลูกได้ โดยเฉพาะการบริการสู่ตลาดการค้าต่างประเทศ ถ้าเป็นประเทศในเขตร้อน ส่วนใหญ่จะส่งมอบกันโดยตรง หากเป็นประเทศเขตอบอุ่นโดยเฉพาะญี่ปุ่น อาจมีการปรับเปลี่ยนการจ้างต่อไปอีก โดยนำขวดทั้งหมดไปจ้างอีกสวนหนึ่ง ซึ่งรับจ้างนำลูกกล้วยไม้ออกจากขวด ให้ปลูกไว้จนกระทั่งเจริญเติบโตถึงระดับหนึ่งตามข้อตกลง จึงจะส่งกลับไปยังฝ่ายผู้จ้างในต่างประเทศทั้งหมด

การจำหน่ายลูกกล้วยไม้ภายในขวด ถ้าเป็นตลาดภายในประเทศอาจกระทำได้ในลักษณะปลีกย่อย ซึ่งผู้ที่สนใจหาซื้อลูกกล้วยไม้ภายในขวดมาปลูก มักมีแนวโน้มให้ความสนใจศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับการปฏิบัติในการนำลูกกล้วยไม้ออกจากขวด ปลูกด้วยตนเองเพื่อหาประสบการณ์

บางรายอาจก้าวต่อไปถึงขั้นทำกิจการสวนขนาดใหญ่ในอนาคต แต่บางรายก็ปฏิบัติเพื่อความสุขของตนภายในบ้านและสวนเล็ก ๆ ผู้สนใจลักษณะนี้อาจมีการซื้อขายแลกเปลี่ยนกันอย่างเป็นธรรมชาติ โดยมิได้มุ่งหวังความร่ำรวยจากการค้าขาย ผู้เขียนเชื่อว่ากลุ่มบุคคลลักษณะนี้ น่าจะมีบทบาทเป็นพื้นฐานความเจริญก้าวหน้าของชุมชนอย่างสำคัญ

การจำหน่ายลูกกล้วยไม้ภายในขวด ที่ให้บริการสู่สวนกล้วยไม้ขนาดใหญ่ หรือสวนที่มีประสบการณ์ ตลอดจนความพร้อมในการปลูกลูกกล้วยไม้ออกจากขวดพอสมควร สวนลักษณะนี้ที่มีการซื้อลูกกล้วยไม้ในขวดมักเป็นสวนในต่างประเทศซึ่งอยู่ในเขตร้อนและกึ่งร้อน โดยที่มีกิจการค้าต้นกล้วยไม้ภายใต้พื้นฐานความหลากหลายเป็นนโยบายอยู่แล้ว ส่วนสวนในท้องถิ่นเองถ้ามีลักษณะดังกล่าว มักนิยมการผสมและเพาะเมล็ดด้วยตนเอง มากกว่าซื้อผลิตผลสำเร็จรูปจากที่อื่น

นอกจากนั้น แรงดึงดูดที่สนับสนุนการค้าลูกกล้วยไม้เล็กภายในขวดสู่ตลาดต่างประเทศ อีกเงื่อนไขหนึ่งน่าจะเกิดจากปัญหาเกี่ยวกับ กฎระเบียบในด้านการควบคุมศัตรูพืชและควบคุมพันธุ์พืชที่หายากระหว่างประเทศ เนื่องจากการส่งลูกกล้วยไม้ที่อยู่ภายในขวดสามารถช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวแล้วได้

ทั้งนี้และทั้งนั้น ในด้านปัญหาศัตรูพืช พันธุ์ไม้ที่อยู่ในขวดปลอดเชื้อย่อมสร้างความกระจ่างชัดในตัวเอง แต่ช่วงหลัง ๆ อาจมีบางประเทศอ้างปัญหาที่เกิดจากเชื้อไวรัสซึ่งอยู่ภายในน้ำเลี้ยงของพืช ส่วนปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมพันธุ์ไม้ที่หายาก การที่มีลูกกล้วยไม้อยู่ในขวดย่อมเป็นประจักษ์พยานอย่างชัดเจนแล้วว่า มีผลจากการขยายพันธุ์

อนึ่ง ผู้นำลูกกล้วยไม้ภายในขวดออกจำหน่าย เพื่อหวังการซื้อจากลูกค้าประเภทปลูกกล้วยไม้สมัครเล่นหรือรายย่อย ส่วนมากเป็นผู้สนใจผสมกล้วยไม้แบบสมัครเล่น รวมทั้งเจ้าของกิจการห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ ซึ่งทำเป็นงานอดิเรกภายในครอบครัว

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า แนวโน้มการผสมเกสรและนำเมล็ดกล้วยไม้มาเพาะในขวด ก็เพื่อหวังผลจากการได้กล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ ที่หายาก ดังนั้น จากประสบการณ์เท่าที่ผ่านพ้นมา ผู้เขียนสามารถกล่าวอย่างมั่นใจได้ว่า การได้กล้วยไม้พันธุ์ใหม่ ๆ มักสืบเนื่องมาจากผู้ผสมกล้วยไม้รายย่อย ๆ มากกว่ารายใหญ่ ส่วนรายใหญ่มักหาซื้อต้นที่ดีเด่นจากรายย่อยมาขยายพันธุ์ต่อไป แม้จะไม่ใช่ทั้งหมด

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ถ้ามองที่ภาพรวม รวมทั้งมองสู่รายละเอียดซึ่งพบได้จากการปฏิบัติภายในระบบการจัดการ จะเห็นได้ว่า ข้อมูลความรู้ทั้งหลายเท่าที่นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ ล้วนสะท้อนภาพให้นำมาคิด เพื่อค้นหาความจริงเก็บไว้พิจารณาใช้ประโยชน์ได้จากทุกแง่มุมของการปฏิบัติ มากกว่าชี้ให้ต้องปฏิบัติอย่างนั้นอย่างนี้

หวังว่า ผู้ซึ่งมั่นคงอยู่กับความเป็นตัวของตัวเอง ที่ประสงค์จะเรียนรู้จากเหตุผล น่าจะได้รับประโยชน์ไม่มากก็น้อย

การผลิตลูกกล้วยไม้ในขวดเพื่อนำไปใช้เป็นของที่ระลึก

การผลิตลูกกล้วยไม้ในขวด เพื่อบริการสู่ตลาดการใช้งานทำเป็นของที่ระลึกหรือของขวัญ มีการกระทำกันมาบ้างแล้วแต่ไม่แพร่หลายมากนัก เรื่องนี้เกิดจากรากฐานความคิดที่อิสระ ช่วยให้มองรูปแบบผลผลิตในลักษณะหลากหลาย โดยไม่ซ้ำแบบกับคนอื่น หรืออาจกล่าวว่า การบริการการค้าลักษณะนี้ อยู่บนหลักการของการสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งช่วยให้ผู้นำไปใช้ประโยชน์ มองเห็นคุณค่ามากขึ้น

ภาชนะที่ใส่ลูกกล้วยไม้ อาจใช้ขวดเล็ก ๆ ที่เหลือทิ้งหลังจากการบรรจุอาหาร หรือสิ่งอื่น ๆ ซึ่งผลิตจากโรงงานสู่ตลาดการค้า การที่จะนำขวดซึ่งแม้จะใช้สิ่งของอะไรก็ตามมาใช้เนื่องจากมีพื้นฐานการผลิตมาจากโรงงาน ทำให้เชื่อว่าน่าจะหาได้ในปริมาณมากและมีความเป็นมาอย่างต่อเนื่อง

เรามีโอกาสใช้วุ้นอาหารซึ่งเตรียมไว้สำหรับใช้ถ่ายขวดลูกกล้วยไม้รวมทั้งใช้เทคนิคในการถ่ายขวดเช่นที่ปฏิบัติกันทั่ว ๆ ไปนำมาออกแบบให้มีความสวยงามน่าดูมากขึ้น แม้สีวุ้นอาหารอาจใช้สีทำขนมสีต่าง ๆ ผสมลงไปด้วย

ส่วนในด้านพันธุ์กล้วยไม้ อาจเลือกใช้พันธุ์พื้นบ้านที่หาได้ไม่ยาก นำเมล็ดมาเพาะจนกระทั่งเติบโตขึ้นมาถึงระดับหนึ่ง แล้วจึงถ่ายลงขวดซึ่งเตรียมไว้ใช้รับรองการนำเผยแพร่สู่ตลาด อาจปลูกขวดละ 1 ต้นหรือ 2-3 ต้น สุดแล้วแต่ความสวยงาม ถ้าสามารถทำให้ลูกกล้วยไม้เล็ก ๆ ออกดอกภายในขวดได้ก็ยิ่งดี

เรื่องนี้น่าจะมีความเป็นไปได้เนื่องจากผู้เขียนเคยประสบกับความจริงด้วยตัวเองมาแล้ว ขณะที่มุ่งมั่นทำงานค้นคว้าเรื่องการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ อยู่ในห้องปฏิบัติการเล็กกะทัดรัดและกระทำอย่างเรียบง่าย ซึ่งสร้างขึ้นจากทุนส่วนตัวในบริเวณหลังบ้าน เพื่อนำความรู้ออกเผยแพร่สู่เพื่อนมนุษย์ ปรากฏว่า ภายใต้แสงไฟฟ้าภายในห้องทดลองมีผลทำให้ลูกกล้วยไม้ 2 ขวด ออกดอกภายในขวดพร้อมกันหมด เป็นกล้วยไม้หวายพันธุ์ธรรมชาติ แต่ยังไม่มีการสานความรู้ลงสู่รายละเอียด จึงขอฝากไว้ให้ชนรุ่นหลังนำไปพิจารณาสานต่อ

การออกแบบสิ่งประดับขวด ช่วยให้มีผลเรียกร้องความสนใจจากผู้ซื้อ และการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งอาจใช้ตั้งประดับโต๊ะทำงาน ใช้เป็นของขวัญมอบให้แก่กัน รวมทั้งสิ่งอื่น ๆ ซึ่งมีผลช่วยส่งเสริมให้คนสนใจความสวยงามในด้านจิตใจ น่าจะมีเหตุผลเพียงพอสำหรับการปฏิบัติอย่างคุ้มค่า

ตู้ปลอดเชื้อแบบหนึ่งซึ่งออกแบบเอง ในช่วงบุกเบิกห้องปฏิบัติการเพาะเมล็ดกล้วยไม้

ขวดเพาะต้นไม้ที่เริ่มมาจากของทิ้งแล้ว

การเตรียมขวดวุ้นอาหารในห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ ซึ่งทำเป็นอุตสาหกรรม

เครื่องเขย่าขวด ใช้ในระบบการขยายพันธุ์เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งต้นแบบเริ่มจากการทดลองหลังบ้าน ศ.ระพี สาคริก เมื่อปี พ.ศ. 2511

ห้องปฏิบัติการเพาะเมล็ดและเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ กระทำเป็นอาชีพในช่วงปี พ.ศ. 2530

การทำงานถ่ายลูกกล้วยไม้ภายในตู้ปลอดเชื้อ

ทุกสิ่งทุกอย่างหากมีปัญญา สามารถนำของซึ่งถูกทอดทิ้งไว้บนพื้นดิน นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์และพัฒนาต่อมาได้อย่างเป็นขั้นตอน ย่อมมีผลเสริมสร้างรากฐานให้มีความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้สังคมไม่ตกเป็นทาสเศรษฐกิจชนชาติอื่น จนกระทั่งประสบความลำบากเช่นขณะนี้

ห้องเก็บขวดขยายพันธุ์กล้วยไม้ซึ่งกระทำเป็นอาชีพ

ขวดเพาะเลี้ยงลูกกล้วยไม้จากเมล็ดและการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งออกแบบผลิตบนพื้นฐานสังคมไทย

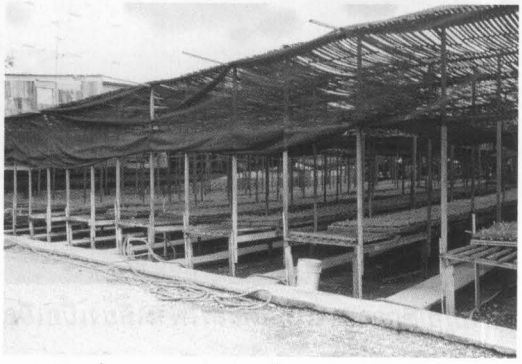
การเก็บขวดเลี้ยงลูกกล้วยไม้เล็กแบบตั้งซึ่งใช้กันมาแล้วในต่างประเทศ

พนักงานประจำห้องปฏิบัติการกำลังตรวจสภาพความเรียบร้อยของลูกกล้วยไม้เล็กภายในขวดในแต่ละช่วงของการเจริญเติบโต

ช่วงหลัง ๆ มีการผลิตกล้วยไม้เป็นระบบอุตสาหกรรม ส่งตลาดตามขนาดที่ตลาดต้องการ จึงมีบางสวนซึ่งรับจ้างขุนลูกกล้วยไม้ซึ่งจากขวดให้เจริญเติบโตถึงระดับหนึ่ง มีทั้งรับจ้างปลูกและปลูกเพื่อจำหน่ายต้นขนาดต่าง ๆ ในปริมาณที่ผู้สั่งซื้อต้องการ

ปรับเปลี่ยนจากรูปแบบที่เคยปลูกลงกระถางหมู่มาถึงช่วงที่ใช้วัสดุกรองแสงเช่นเดียวกับที่มุงหลังคานำมาตัดเป็นแผ่นปูลงพื้นกระบะไม้สัก โดยมีการปรับการให้น้ำและปุ๋ยอย่างสอดคล้องกัน

พื้นฐานการผลิตกล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า

บทนำ

เราอาจแยกประเด็นการผลิตกล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้าออกได้สองแนวทาง แนวทางหนึ่ง คือการผลิตต้นกล้วยไม้จำหน่าย อีกแนวทางหนึ่ง คือการผลิตดอก อย่างไรก็ตาม ทั้งสองแนวทางควรถือหลักสำคัญขั้นพื้นฐานร่วมกัน

เนื่องจากกล้วยไม้เป็นสิ่งมีชีวิต และสัจธรรมของสิ่งมีชีวิตย่อมมีการเปลี่ยนแปลงสภาพหมุนเวียนกันเป็นวัฏจักร ดังนั้น การพัฒนากล้วยไม้เพื่อนำมาปลูกเป็นการค้า ไม่ว่าจะเป็นกล้วยไม้ชนิดไหน และไม่ว่าจะเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายต้นหรือดอกก็ตาม ควรให้ความสำคัญแก่การเปลี่ยนแปลงของชีวิตซึ่งเป็นวัฏจักร แทนที่จะยึดติดอยู่กับรูปแบบ นอกจากนั้นบนพื้นฐานของสภาพดังกล่าว คงจะต้องนำเอาประเด็นความหลากหลายเข้ามามีส่วนร่วมพิจารณาอย่างขาดเสียมิได้

การผลิตกล้วยไม้เพื่อจำหน่ายต้น

ในการผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อจำหน่ายสู่ตลาด ก่อนอื่นควรพิจารณาว่า การวางแผนการผลิตนั้นคงจะต้องมองอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ต้นกล้วยไม้แต่ละชนิดแต่ละขนาด หากช่วงใดช่วงหนึ่งมีการจำหน่ายออกไปแล้ว ควรจะมองเห็นได้ชัดเจนว่า มีอีกส่วนหนึ่งซึ่งกำลังเจริญเติบโตขึ้นมาทดแทนส่วนที่จำหน่ายออกไป ดังนั้น ภายในภาพรวมของต้นกล้วยไม้แต่ละชนิดที่อยู่ภายในสวน ควรจะมีความหลากหลายของขนาด แม้มีการจัดขนาดเดียวกันไว้ด้วยกัน เพื่อความสะดวกในการจัดการ ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังที่จะให้มีด้านหนึ่งซึ่งทำหน้าที่ผลิตทดแทนส่วนที่จำหน่ายออกไปสู่ลูกค้า

ซึ่งประเด็นนี้ คงจะมุ่งที่ต้นกล้วยไม้ชนิดใดชนิดหนึ่ง และขนาดใดขนาดหนึ่งไม่ได้ หากควรมองด้วยความเข้าใจว่า กล้วยไม้แต่ละชนิดแต่ละขนาด ย่อมมีผู้ต้องการซื้อไม่ว่ามีมากมีน้อย ดังนั้น อัตราการจำหน่ายของกล้วยไม้แต่ละชนิดแต่ละขนาด จึงน่าจะถือว่าเป็นข้อมูลสำคัญ ที่มีผลช่วยให้การวางแผนการผลิตรวมทั้งการดำเนินงาน สามารถปรับชนิดและจำนวนผลผลิตให้สอดคล้องกัน กับความต้องการของผู้ซื้อได้ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะ

กระทำได้

ประเด็นนี้น่าจะแยกได้เป็นอีกสองสายด้วยกันคือ สายหนึ่งเพื่อป้อนสู่ความต้องการของผู้ปลูกกล้วยไม้แบบสมัครเล่น ซึ่งกลุ่มนี้มีนิสัยละเอียดรอบคอบและมีความลึกซึ้งมากพอสมควร แต่ผู้ซื้อแต่ละรายอาจไม่ต้องการเป็นจำนวนมาก หากมุ่งความสนใจไปที่ความหลากหลายมากกว่า ดังนั้น พื้นฐานแนวคิดในการผลิตเพื่อจำหน่ายตามแนวทางนี้ ควรมุ่งที่ความหลากหลายมากกว่าด้านปริมาณ แต่ก็ต้องคำนึงถึงปริมาณต้นร่วมด้วย ซึ่งประเด็นนี้คงต้องให้ความสนใจหาข้อมูล เกี่ยวกับการขยายตัวของผู้สนใจปลูกกล้วยไม้เป็นงานอดิเรกร่วมไปด้วย

การพิจารณาสร้างความหลากหลายของผลผลิต เพื่อสนองความต้องการสำหรับกลุ่มผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นงานอดิเรกนั้นผู้ผลิตกล้วยไม้เป็นการค้าควรมีรากฐานความคิดที่เปิดกว้าง ซึ่งสิ่งนี้เกิดจากความสนใจในการเปิดโลกทรรศน์ของตังเองอย่างสำคัญ โดยเฉพาะการศึกษาหาข้อมูลว่ามีพันธุ์ไม้ชนิดใดบ้าง ที่สามารถนำมาปลูกให้เจริญงอกงามได้ดี ในสภาพแวดล้อมธรรมชาติของท้องถิ่น แต่ก็ไม่ควรที่จะเน้นอยู่ภายในกรอบท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งผลิตเท่านั้น หากมองถึงแหล่งซึ่งอยู่ในถิ่นอื่น อันมีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกัน นอกจากนั้น ควรสนใจพิจารณาสภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจของชุมชน ซึ่งถือเป็นเป้าหมายทางการค้าด้วย

ดังตัวอย่างเช่น การผลิตต้นกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ จากประเทศไทยซึ่งเป็นเขตร้อนเพื่อส่งไปจำหน่ายในภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา โดยเหตุที่แหล่งซึ่งเป็นตลาดการค้า มีสภาพแวดล้อมธรรมชาติคล้ายคลึงกับประเทศไทยซึ่งเป็นฝ่ายผลิต นอกจากนั้น ยังมีฐานะทางเศรษฐกิจพอที่จะหาซื้อไปปลูกได้อย่างกว้างขวาง รวมทั้งมีวัฒนธรรมความรักธรรมชาติร่วมด้วย

การสร้างความหลากหลายในด้านการค้าต้นกล้วยไม้นั้น นอกจากมองประเด็นที่มีกล้วยไม้ชนิดต่าง ๆ แล้ว ยังควรมองเห็นประโยชน์จากการผสมพันธุ์เพื่อผลิตกล้วยไม้ลูกผสม ออกมาสนองความต้องการที่สร้างความหลากหลายกว้างขวางมากขึ้น นับตั้งแต่การผสมข้ามชนิดไปจนถึงการผสมข้ามสกุล โดยพิจารณาจุดซึ่งเป็นลักษณะเด่นของกล้วยไม้แต่ละชนิดแต่ละสกุล เพื่อนำมารวมกันไว้ในกล้วยไม้ลูกผสมแต่ละต้น

ประเด็นการสร้างความหลากหลาย กับประเด็นการสร้างความแปลกใหม่นั้น ควรจะมีการนำมาพิจารณาร่วมกัน ทั้งนี้และทั้งนั้น ถ้าเอาประเด็นความแปลกใหม่มาพิจารณาด้านเดียว หากเกิดสภาพที่กล่าวไว้ว่า **มีพันธุ์ใหม่เกิดขึ้นแต่ทอดทิ้งพันธุ์เก่า** ซึ่งผลจากความคิดลักษณะนี้ แม้ว่าจะมีพันธุ์กล้วยไม้ใหม่แต่ก็คงต้องพบกับสภาพตลาดที่แคบ นับเป็นการ

สูญเสียโอกาสซึ่งควรมีการกระจายอย่างสอดคล้องกัน กับธรรมชาติความต้องการของคนซึ่งเป็นฝ่ายผู้ซื้อ

การกระจายความหลากหลายในด้านสภาพและขนาดต้นของกล้วยไม้ เพื่อต้องการให้ฝ่ายผู้สนใจซื้อ มีโอกาสเลือกได้ตามความเหมาะสม และความพร้อมในการนำไปปลูกของแต่ละราย ดังนั้นเราจึงพบว่า บางรายต้องการซื้อลูกกล้วยไม้ที่อยู่ในขวด ซึ่งอาจมีเหตุผลหลายอย่าง อาทิเช่น การนำกล้วยไม้ข้ามประเทศ ส่วนใหญ่จะมีปัญหาเรื่องการควบคุมศัตรูพืชร่วมกับการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ที่หายาก ซึ่งช่วงหลัง ๆ แนวคิดในการแก้ปัญหาพันธุ์ไม้สูญพันธุ์ สะท้อนให้เห็นแนวโน้มคิดใช้อำนาจบังคับปิดกั้น นอกจากนั้นจะไม่ช่วยให้เกิดผลแก้ปัญหาอย่างจริงจังได้ แล้วยังทำให้ท้องถิ่นซึ่งเคยเป็นแหล่งที่มีพันธุ์ไม้ธรรมชาติค่อนข้างจะสมบูรณ์ จำต้องสูญเสียโอกาสที่จะนำไปใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาให้บังเกิดผลดี อีกทั้งมีผลทำลายรากฐานความรับผิดชอบในการอนุรักษ์ ซึ่งควรจะมีอยู่ในจิตสำนึกของแต่ละคนอย่างเป็นธรรมชาติด้วย

ดังนั้น สภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นนี้ ทำให้ผู้ประกอบการค้ากล้วยไม้ตกอยู่ในสภาวะจำยอม การหาซื้อลูกกล้วยไม้ที่อยู่ในขวด จึงน่าจะมีส่วนช่วยให้เกิดความสะดวกในการนำกล้วยไม้ข้ามประเทศ กับอีกสาเหตุหนึ่ง ผู้ซื้อกล้วยไม้ที่เป็นเจ้าของสวนซึ่งมีความพร้อม เนื่องจากประกอบการค้ากล้วยไม้อยู่แล้ว โดยมีความพร้อมที่จะปลูกกล้วยไม้จากต้นเล็กซึ่งอยู่ในขวด ให้เจริญเติบโตขึ้นมาสู่ขนาดต่าง ๆ เพื่อหวังการค้าต่อไปในอนาคต อาจนิยมสั่งซื้อลูกกล้วยไม้ในขวด ซึ่งกรณีเช่นนี้ มักมีแนวโน้มที่จะซื้อเป็นจำนวนมากพอสมควร

นอกจากลูกกล้วยไม้ที่อยู่ในขวดแล้ว ยังมีผู้สนใจซื้อ ต้องการกล้วยไม้ขนาดต่าง ๆ อย่างหลากหลาย บางรายอาจสนใจซื้อลูกกล้วยไม้ซึ่งได้นำออกจากขวด มาปลูกไว้จนกระทั่งตั้งตัว และมีสภาพแข็งแรงสมบูรณ์ในระดับหนึ่งแล้ว อย่างไรก็ตาม การพิจารณาผลิตต้นกล้วยไม้เพื่อการค้าตามแนวทางนี้ น่าจะแบ่งออกได้เป็นสองสายด้วยกัน สายแรกได้แก่ ต้นกล้วยไม้ขนาดต่าง ๆ ก่อนการออกดอก ในเมื่อผลการผสมและเพาะเมล็ด แม้จากคู่ผสมคู่เดียวกันแต่ละต้น ย่อมให้ดอกแตกต่างกันไปได้ ทั้งนี้และทั้งนั้น ความแตกต่างมากน้อยย่อมขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางพันธุศาสตร์ของพ่อและแม่พันธุ์เป็นสำคัญ

ทำให้ผู้สนใจซื้อต้นกล้วยไม้ ที่มีความรู้เกี่ยวกับสายเลือดของพ่อแม่พันธุ์ สามารถคาดการณ์ว่ากล้วยไม้ลูกผสมจากพ่อแม่แต่ละคู่ควรจะมีลักษณะอย่างไร ดังที่บางคนกล่าวกันว่า การซื้อลูกกล้วยไม้จากผลการผสมและเพาะเมล็ด แม้จะมีการเสี่ยงแต่ก็อาจได้ต้นที่ความงามเด่นเป็นพิเศษ

อีกสายหนึ่งคือ การจำหน่ายต้นกล้วยไม้ที่ให้ดอกแล้วสำหรับผู้ที่มุ่งหวังต้นกล้วยไม้

ที่ให้ดอกงามเด่นจริง ๆ นั้น ไม่นิยมที่จะซื้อต้นกล้วยไม้ซึ่งเห็นดอกแล้ว เนื่องจากเหตุผลแรกหากต้นกล้วยไม้นั้นงามเด่นเป็นที่สะดุดตาอย่างมาก บางครั้งเจ้าของยังรู้สึกว่าไม่สมควรที่จะนำออกจำหน่าย ก่อนการนำมาขยายพันธุ์ให้มีปริมาณถึงจุดหนึ่งแล้ว อย่างไรก็ตาม ถ้ากล้วยไม้ลูกผสมที่ปรากฏผลออกมานั้น มีคุณลักษณะเหมาะสมที่จะนำไปขยายพันธุ์เพิ่มปริมาณ เพื่อนำไปปลูกตัดดอกเป็นการค้า การพิจารณาซื้อขายต้นกล้วยไม้ในลักษณะนี้ ทั้งผู้ซื้อและผู้ขายควรจะมีสายตาที่มองกว้างและไกลด้วย

การผลิตกล้วยไม้ตัดดอก

หากหวนกลับไปทบทวนความเป็นมาของการพัฒนาการผลิตกล้วยไม้ตัดดอก นับแต่ช่วงเริ่มแรกเราจะพบว่า เหตุผลสืบเนื่องมาจากการผลิตต้นสู่วงการผู้ปลูกสมัครเล่นมาก่อน ด้วยเหตุนี้เองจึงกล่าวได้ว่า กระบวนการผลิตต้นกล้วยไม้ตัดดอก มีสภาพอยู่ในส่วนปลายของโครงสร้างกระบวนการผลิตและพัฒนาทั้งหมด

ด้วยเหตุนี้เอง ผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอกที่หวังความเจริญก้าวหน้าอันควรจะมีความมั่นคงในระยะยาว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสนใจเรียนรู้ข้อมูลของการเปลี่ยนแปลงนับแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน ไม่เช่นนั้นแล้วคงจะกล่าวอย่างเชื่อมั่นได้ว่า ไม่สามารถก้าวไปสู่อนาคตได้ไกลนัก ดังจะพบความจริงในปัจจุบันอย่างชัดเจนว่า วงการผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอก ตกอยู่ในสภาพที่ขาดพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ป้อนสู่ตลาด แม้พันธุ์ที่เคยใหม่ก็ได้กลายเป็นพันธุ์เก่า มีผลทำให้รายได้อันพึงได้รับ จากการประกอบอาชีพจำต้องลดน้อยลงไปเรื่อย ๆ

นอกจากนั้น ภายใต้รากฐานความคิดที่คับแคบ เนื่องจากการขาดโลกทรรศน์ที่ควรจะเปิดออกสู่โลกภายนอก ยังทำให้มีการปลูกกล้วยไม้รูปแบบเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ทำให้ปริมาณการผลิตเกิดภาวะล้นตลาดอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนั้น ยังมีบริการห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ หรือที่นิยมเรียกกันว่า **ปั่นตา** เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย ยิ่งทำให้เกิดปัญหาความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ

การสร้างความหลากหลายของผลผลิต บนพื้นฐานการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกนั้น น่าจะเน้นความสำคัญที่ขยายขอบข่าย ให้สามารถเชื่อมโยงลงไปถึงการคัดพันธุ์ผสมพันธุ์อย่างสำคัญด้วย ด้วยเหตุนี้เอง **ชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ตัดดอก ควรให้ความสนใจหาข้อมูลเกี่ยวกับการคัดพันธุ์ผสมพันธุ์กล้วยไม้ในระดับต้น ๆ ให้มากกว่าที่แล้วมา** แทนที่จะมีวิสัยทัศน์มองเห็นได้แต่ว่า การคัดพันธุ์ผสมพันธุ์กล้วยไม้มิได้อยู่ภายในกรอบ ซึ่งแต่ละคนควรให้ความสนใจศึกษาหาความรู้และนำปฏิบัติ

การพัฒนาร่วมกันระหว่างตลาดกับกระบวนการผลิต

บทนำ

ทุกสิ่งที่ปรากฏเป็นความจริง อยู่ภายในภาพรวมของกระบวนการพัฒนา ไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม ควรมีการพัฒนาร่วมกันไปอย่างมีเหตุมีผลสานถึงกันและกัน ถ้ามนุษย์ซึ่งเป็นเหตุสำคัญที่สุด นำเอาความโลภและความอยากได้เข้าไปไว้ในรากฐาน ย่อมทำให้การพัฒนาทั้งระบบขาดความมั่นคง ดังจะพบความจริงจากบทเรียน ซึ่งได้รับผลกระทบจากปัญหาเศรษฐกิจเท่าที่ผ่านมาแล้ว

ถ้าคนโลภมาก ทำให้ขาดการมองความจริงที่ตัวเอง ก่อนอื่นคงมุ่งมองความสำคัญไปที่ปลายเหตุ จึงทำให้เกิดกระแสหวนกลับมาสร้างปัญหาหนักมากยิ่งขึ้น

จากประสบการณ์เท่าที่ปฏิบัติมา โดยถือประโยชน์สุขของเพื่อนมนุษย์ทุกคนเป็นเป้าหมาย ช่วยให้พบความจริงว่า ภาพรวมภายในสังคมซึ่งตกอยู่ในสภาพดังกล่าว มีช่องว่างกว้างมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะด้านการจัดการ เมื่อกล่าวถึงเรื่องการตลาด และหลายคนจะสะท้อนแนวโน้มมองไปยังการซื้อการขายในต่างประเทศ ซึ่งสภาพเช่นนี้ ถ้ามีผู้คิดริเริ่มปลูกกล้วยไม้รูปแบบที่แปลกไปจากสิ่งซึ่งกระทำกันอยู่แล้ว มักสะท้อนความคิดออกมาในลักษณะที่เห็นว่า ไม่มีตลาด ทรรศนะลักษณะนี้ สนับสนุนให้เกิดวิถีทางซึ่งปรารภกันว่าปลูกอะไรปลูกตามกัน หากคิดแบบนี้ปรากฏออกมาจากเจ้าหน้าที่ ผู้ทำหน้าที่รับผิดชอบการส่งเสริมของทางการ ย่อมมีผลเสียหายเกิดขึ้นกับเกษตรกร โดยเฉพาะผู้ปลูกที่ขาดรากฐานความเป็นตัวของตัวเองอย่างแน่นอน

คนแต่ก่อน เคยพูดเตือนสติลูกหลานไว้อย่างชัดเจนว่า ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม ขอให้คิดอย่างรอบคอบและขอให้ทำแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อจะได้ก้าวไปได้อย่างมั่นคง ถือเป็นคำสอนที่สะท้อนความรู้สึกห่วงใยลูกหลาน จากความเสียหายซึ่งอาจส่งผลย้อนกลับมาหาตัวเองอย่างเห็นได้ชัด

แนวทางการพัฒนา

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ทำให้ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ ไม่คิดที่จะเริ่มต้นเรื่องนี้ด้วย

การนำเอาหัวข้อ **การตั้งโรงงานบรรจุหีบห่อ การตรวจศัตรูพืช และการขนส่ง** ซึ่งสะท้อนให้เกิดความรู้สึกที่เน้นไปสู่การส่งผลิตผลออกสู่ตลาดต่างประเทศ มากล่าวไว้ ก่อนที่จะพูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างการปลูกกล้วยไม้ ที่มีการสานเหตุผลถึงคนผู้ใช้ประโยชน์ในชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากเหตุที่ว่าไม่ประสงค์ให้เกิดกระแสชักนำให้มองข้ามไปยังสิ่งซึ่งอยู่ใกล้ตัวเอง และท้องถิ่นซึ่งแต่ละคนมีส่วนร่วมในการพัฒนาไปโดยขาดเหตุผล เพราะนั่นคือการสร้างปัญหาให้กับผู้ปลูกกล้วยไม้จากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

อย่างไรก็ตาม หาใช่ว่าจะปฏิเสธการนำหัวข้อเรื่องดังกล่าว มาชี้แจงไว้ในหนังสือเล่มนี้ด้วยไม่ ทั้งนี้และทั้งนั้น เท่าที่เขียนแทรกไว้ในช่วงก่อนที่จะข้ามมาถึงช่วงนี้ ก็มีปรากฏแง่คิดและคำแนะนำผสมผสานกันอยู่แล้วเป็นช่วง ๆ

อนึ่ง สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้เขียนมีเจตนาที่จะเน้นความสำคัญของผู้สนใจปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า ที่คิดเริ่มต้นสู่วัฏจักรใหม่ ไม่ว่าจะเป็นรายที่ปฏิบัติมาแล้วทำให้รู้สึกถึงปัญหาได้อย่างชัดเจน หรือรายที่คิดจะเริ่มต้นกระทำ คิดจะเริ่มต้นปฏิบัติในช่วงเริ่มแรกก็ตาม

สิ่งซึ่งใคร่ขอฝากไว้เป็นแง่คิดสำคัญ น่าจะได้แก่การสำรวจตัวเองก่อนอื่นว่า ตนคิดจากใจจริงอย่างอิสระ หรือคิดเพราะต้องการทำตามคนอื่น ผู้ที่คิดได้เองและตั้งใจจะลงมือทำอย่างจริงใจ และพร้อมจะต่อสู้ปัญหาเท่านั้นที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จให้เป็นที่เชื่อมั่นได้

จากภาพรวมเท่าที่กล่าวมาแล้วในอดีตแทบทุกเรื่อง ถ้าผู้สนใจศึกษามองเห็นได้ลึก ย่อมพบความจริงว่า มีการเตือนสติเพื่อหวังจะให้เริ่มต้นจากจุดเล็ก ๆ ไปก่อน กับอีกด้านหนึ่ง ได้เสนอแนะให้เรียนรู้ปัญหาควบคู่กันไปด้วยเป็นช่วง ๆ แทนการชี้ให้มองทางก้าวหน้าเรื่อยไป รวมทั้งการคิดเอาอย่างคนอื่นซึ่งทำมาแล้วด้านเดียว

ระหว่างตลาดกับการผลิต

ความโลภทำให้เกิดสภาพมองสิ่งต่าง ๆ ภายในภาพรวม แยกออกจากกันเป็นสองขั้ว ขั้วบน ได้แก่การมองตลาดมุ่งไปยังสิ่งที่มีการซื้อขายกันอยู่แล้วในต่างประเทศ ซึ่งเป็นลักษณะของคนที่รักความสบาย ทำให้ขาดการต่อสู้ค้นหาความจริง ทำให้เกิดความคิดแบบรวมยอด กับอีกขั้วหนึ่งเราจะพบว่า คนที่มีความคิดลักษณะนี้ มักเน้นความสำคัญของเทคโนโลยีในการปลูกเลี้ยง ทำให้หมกตัวเองอยู่ภายในรั้วสวน โดยเหตุที่เห็นว่า มีความสำคัญมากกว่าการศึกษาหาความรู้จากโลกภายนอก จึงทำให้ขาดความเข้าใจตลาด

ซึ่งประเด็นนี้ใช่ว่าจะเกิดขึ้นกับชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้เท่านั้นไม่ แม้เจ้าหน้าที่ทางการซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ รวมถึงนักวิชาการผู้ทำงานค้นคว้าหาความรู้เพื่อนำออกเผยแพร่ ส่วนใหญ่ก็มีความคิดในลักษณะคล้ายคลึงกัน

ดังนั้น บางครั้งหากมีโอกาสพบชาวสวนบางรายเริ่มต้นการปฏิบัติ หลังจากเก็บเกี่ยวดอกกล้วยไม้นำสู่ตลาดในละแวกที่มีการปลูก มักได้รับการดูถูกจากเจ้าหน้าที่ โดยเหตุที่รู้สึกว่าเป็นเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ โดยหารู้ไม่ว่าสิ่งดังกล่าวคือพื้นฐานสำคัญ ของการพัฒนาเพื่อก้าวไปสู่ตลาดซึ่งควรจะเติบโตยิ่งขึ้น และมีความมั่นคงมากขึ้นด้วย

แนวคิดในการพัฒนาดังกล่าว มีสภาพสร้างปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับสังคม ซึ่งแต่ละคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบอย่างสำคัญ ดังจะพบความจริงว่า แม้จะมีการค้าขายผลิตผลส่งต่างประเทศได้มากขึ้น แต่สภาพหนี้สินของเกษตรกรที่ตามมาก็เพิ่มขึ้นไปอีก กับอีกสิ่งหนึ่งซึ่งพบเห็นความจริงได้อย่างชัดเจนก็คือ สิ่งที่เกษตรกรผลิตได้นั้น หากนำมาคัดคุณภาพเรียงตามลำดับจากสูงสุดลงมาสู่ด้านล่างแล้ว กลับทำให้คนในชุมชนท้องถิ่น จำเป็นต้องใช้ของเหลือที่มีคุณภาพต่ำ

ซึ่งช่องว่างดังกล่าว นับวันยิ่งทำให้คนท้องถิ่นเอง ห่างจากโอกาสที่จะนำมาใช้ประโยชน์มากขึ้น จนทำให้สภาพสังคมจำต้องตกต่ำลงไปถึงจุดหนึ่ง ซึ่งมีผลทำให้เกิดการปรับทิศทางความคิดหวนกลับมาสู่อีกด้านหนึ่งได้ จึงจะช่วยให้ทุกสิ่งทุกอย่างเริ่มพัฒนาตัวเองให้ได้รับการผูกพันขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง

เท่าที่ได้เคยกล่าวไว้แล้วในช่วงเริ่มแรกว่า ทรรศนะในการตลาดควรมองเห็นได้สองด้าน หาใช่มองด้านเดียวโดยมุ่งไปยังสิ่งซึ่งมีการซื้อขายกันอยู่แล้วเท่านั้น หากมองอีกด้านหนึ่งเห็นได้ ย่อมรู้ว่า แต่ละคนผู้มีผลประโยชน์ร่วมกัน ควรร่วมมือร่วมใจกันส่งเสริมให้คนในสังคมท้องถิ่น รู้จักนำสิ่งใหม่ ๆ มาใช้ประโยชน์ รวมทั้งรู้จักคิดริเริ่มสิ่งซึ่งยังไม่มีใครเคยนำไปใช้ประโยชน์มาก่อน ให้บังเกิดประโยชน์อย่างมีเหตุมีผล หาใช่ใช้วิธีล่อหลอกหรือครอบงำความคิด ซึ่งมีผลทำลายคุณค่าความเป็นคน อันมิใช่วิธีการที่ควรให้การสนับสนุน

อีกด้านหนึ่ง คือ การให้ความสำคัญแก่ประเพณีนิยม ซึ่งควรจะมีการสร้างสรรค์ความรักที่จะปลูกต้นไม้ โดยไม่คิดล้อมกรอบตัวเองไว้เฉพาะเรื่องกล้วยไม้เท่านั้น แต่ควรเข้าใจความจริงว่า ความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ย่อมมีความหลากหลาย ดังนั้น การส่งเสริมให้คนรักที่จะปลูกต้นไม้ ย่อมมีคนส่วนหนึ่งซึ่งสนใจปลูกกล้วยไม้รวมอยู่ด้วย

การสร้างตลาดในท้องถิ่น

ผู้ปลูกกล้วยไม้ในท้องถิ่น ที่มีแรงงานลูกหลานรวมทั้งตัวเองอยู่ในครอบครัว การตัดดอกกล้วยไม้ซึ่งกระทำกันเอง แม้การสร้างความหลากหลาย อาทิเช่น นำช่อดอกกล้วยไม้มามัดรวมกันกับใบไม้ที่หาได้ภายในบ้าน รวมทั้งบริเวณใกล้เคียง ไม่ว่าจะเป็นใบไม้ชนิดไหนย่อมช่วยให้เกิดความน่าดูน่าใช้แบบหนึ่ง ผลิตผลลักษณะนี้อาจจะคิดบริการสู่ประเพณีนิยม

เช่น นำไปใช้ในวัดตามประเพณีทางศาสนา ให้การบริการตามสถานีขนส่งผู้โดยสารที่เดินทางระหว่างจังหวัด รวมทั้งโอกาสอื่น ๆ เท่าที่พบได้ในชีวิตประจำวันก็น่าจะกระทำได้

ใบไม้ที่นำมามัดช่อ ดังตัวอย่างเท่าที่ปฏิบัติกันมาแล้วช่วงหลัง ๆ เช่น ใบเตยหอม ใบจากต้นหมากผู้หมากเมีย รวมทั้งใบไม้ชนิดอื่นเท่าที่หาได้ภายในบ้านและบริเวณใกล้เคียง ย่อมสามารถกระทำได้ นอกจากนั้น ถ้าไม่คิดแบบปิดตัวเองโดยปลูกเฉพาะกล้วยไม้เท่านั้น หากมีพืชชนิดอื่นปลูกผสมผสานไว้ภายในบ้าน แม้ปลูกเตยหอมไว้มุมหนึ่งซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง นอกจากมัดช่อกับดอกกล้วยไม้ที่ตัดได้ในสวนแล้วยังนำมาใช้ปรุงอาหาร รวมทั้งใช้ทำต้นไม้กระถาง นำมาตั้งประดับภายในบ้าน แม้การปลูกประดับสวนก็น่าจะกระทำได้อย่างเหมาะสม

หลังจากการปูพื้นฐานดังกล่าวแล้วไว้ก่อน เมื่อมีโอกาสขยายกิจการก้าวหน้าออกไปสู่การผลิตอย่างเป็นระบบ และก้าวไปสู่ตลาดที่ไกลมากขึ้น จึงจำเป็นจะต้องมีระบบการขนส่ง การจัดตั้งโรงงานบรรจุหีบห่อ ซึ่งมีการคัดตรวจคุณภาพ รวมทั้งมีการสร้างความหลากหลายของผลผลิต และระบบการรักษาคุณภาพในระยะยาว อีกทั้งการผ่านระบบตรวจศัตรูพืชก่อนที่จะไปถึงตลาด ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง ควรมีจิตสำนึกที่หวนกลับมาให้ความสำคัญแก่ระบบการผลิตการค้าในครอบครัว ซึ่งขยายขอบข่ายออกมาสู่กระบวนการค้าภายในท้องถิ่น โดยถือเป็นสิ่งสำคัญที่ปรากฏอยู่ในส่วนลึกหากเมื่อใดคิดดูถูกสิ่งที่กล่าวมาแล้วย่อมหมายความว่าเริ่มมองเห็นสัญญาณบอกเหตุให้รู้ได้ถึงผลเสียหาย ซึ่งน่าจะรออยู่ในวันข้างหน้า

สรุปแล้ว *ใคร่ขอฝากแง่คิดไว้ให้ผู้สนใจปลูกกล้วยไม้เป็นการค้านำไปพิจารณาหาเหตุผล เพื่อหวังการผลิตการค้าที่มั่นคงในระยะยาวว่า เมื่อเริ่มต้นคิดหาตลาดผลผลิต ก่อนที่จะมุ่งไปสู่พื้นที่ซึ่งอยู่ห่างไกล ควรให้ความสนใจพัฒนาตลาดท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้ตัวที่สุดเสียก่อน การณ์นี้ใคร่ขอแนะนำว่า ควรคิดกระทำทั้งสองด้าน ด้านแรกก่อนตัดสินใจปลูกกล้วยไม้ชนิดใดก็ตาม ควรพิจารณาให้ถ่องแท้เสียก่อนว่า มีประเพณีนิยมอะไรบ้างที่ช่วยให้มีโอกาสส่งเสริมการใช้ดอกกล้วยไม้ ส่วนในด้านต้นกล้วยไม้นั้น คงต้องพิจารณาให้ความร่วมมือส่งเสริมความรักต้นไม้ร่วมด้วย แล้วจึงค้นหาความจริงจากรสนิยมของคนทั่วไปในท้องถิ่น*

นอกจากนั้น ควรให้ความสนใจการใช้ประโยชน์จากต้นไม้ในมุมกว้าง ซึ่งมีอยู่ในประเพณีนิยมของท้องถิ่นอยู่แล้ว และช่วยกันอนุรักษ์สิ่งดังกล่าวไว้ อย่าให้การพัฒนาเรื่องต่าง ๆ ส่งผลย้อนกลับมาทำลายสิ่งสำคัญสิ่งนี้ เมื่อมีการผลิตจากพื้นฐานธรรมชาติถึงการจัดการ รวมทั้งการนำออกเผยแพร่สู่ตลาด จนถึงขั้นที่สามารถเห็นได้ชัดว่าน่าจะก้าวต่อไปได้โดยมีการเสี่ยงน้อยที่สุด จึงขยายขอบข่ายของทุกส่วนให้กว้างไกลออกไป อย่างมีเหตุมีผลสอดคล้องกันกับการพัฒนาองค์ประกอบอย่างอื่น อันควรจะมีความครบถ้วนพอสมควร

การก้าวต่อไปยังพื้นที่ซึ่งอยู่ห่างไกลออกไปนั้น ถือเป็นสิ่งจำเป็น แต่ก็ควรที่จะมองเห็นความพร้อมจากทุกด้านอย่างสอดคล้องกันก่อนอื่น โดยเฉพาะการลดต้นทุนด้านหนึ่งกับอีกด้านหนึ่ง คือ การรักษาคุณภาพของผลผลิต ซึ่งไม่ควรจะได้รับผลกระทบจากเครือข่ายของการขยายตัว ดังนั้น เมื่อการพัฒนาก้าวมาถึงจุดนี้ จึงควรคิดถึงการขยายพื้นฐานการผลิต ซึ่งไม่ควรจะคิดกระทำเพียงรายเดียว หากให้ความสนใจรวมกลุ่มอันถือเป็นกุญแจดอกสำคัญ ซึ่งน่าจะมีผลทั้งในด้านการลดต้นทุนและรักษาคุณภาพ จึงกล่าวได้ว่า ความสำเร็จในเรื่องนี้ ขึ้นอยู่กับความมีใจกว้างของแต่ละคนผู้ได้รับผลประโยชน์ทางการค้าอย่างสำคัญ

เมื่อการพัฒนาก้าวมาถึงจุดนี้ได้ น่าจะมองเห็นเหตุผลได้ชัดเจนพอสมควรว่า การตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ โดยใช้ความรู้และวิธีการปฏิบัติบนพื้นฐานวิทยาศาสตร์ก็ดี การตั้งโรงงานบรรจุหีบห่อเพื่อส่งออกไปจำหน่ายในตลาดที่อยู่ห่างไกลก็ดี รวมทั้งการจัดระบบการขนส่งก็ดี น่าจะกระทบบนฐานความคิดที่ใช้ระบบการจัดการแบบศูนย์รวม ซึ่งไม่เพียงแต่จะให้บริการแก่มวลสมาชิกภายในกลุ่มเท่านั้น หากเปิดกว้างสู่สาธารณชนผู้สนใจโดยทั่วไป ย่อมช่วยให้การพัฒนาสามารถเจริญก้าวหน้าต่อไปได้สะดวกมากขึ้น

อนึ่ง เรื่องราวเกี่ยวกับการจัดตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้แบบวิทยาศาสตร์ก็ดี เกี่ยวกับเรื่องราวของโรงงานบรรจุหีบห่อก็ดี เราได้กล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้ก่อนหน้านี้แล้ว จึงขออนุญาตแนะนำให้หวนกลับไปศึกษาหาความรู้อีกครั้งหนึ่ง

การผ่านพิธีการของทางการก่อนส่งกล้วยไม้สู่ต่างประเทศ

ในด้านทางการระหว่างประเทศ ได้มีข้อตกลงซึ่งกันและกันไว้ ให้มีการตรวจรับรองสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ซึ่งแต่ก่อนมุ่งเน้นความสำคัญในด้านการป้องกันศัตรูทั้งของพันธุ์พืชและสัตว์ชนิดต่าง ๆ มิให้มีการแพร่กระจายเชื้อจากประเทศหนึ่งออกไปสู่อีกประเทศหนึ่ง ดังนั้น การส่งพันธุ์ไม้ชนิดใดชนิดหนึ่ง หรือแม้แต่ชิ้นส่วนของพันธุ์ไม้ก็ตามจากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่งนั้น ต้องได้รับการตรวจรับรองปลอดศัตรูพืชจากทางการของประเทศต้นทางและมีหลักฐานรับรองร่วมไปกับสิ่งที่ส่งไปด้วย ในด้านพันธุ์สัตว์กับพันธุ์พืชนั้น มีการแยกระบบกันอย่างชัดเจน ส่วนในด้านพันธุ์พืชซึ่งมีความหลากหลายเป็นธรรมชาติ หลังจากมีการกำหนดกฎเกณฑ์ออกมาแล้ว ก็ได้มีการซอยรายละเอียดลงไปอีก อาทิเช่น มีการกำหนดพืชบางชนิดซึ่งจะต้องใช้วิธีการโดยเฉพาะ โดยอ้างเหตุผลว่า พืชแต่ละชนิดก็ดี วิชาการแต่ละสาขาก็ดี อาจมีผลเหมาะสมไม่เหมือนกัน

มาถึงช่วงหลัง ๆ เราเริ่มพบความจริงจากสิ่งที่มีการปฏิบัติกันมาแล้วในอดีต ช่วยให้

มองเห็นปัญหาชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ข้อตกลงและสิ่งที่ใช้ปฏิบัติในการป้องกันศัตรูพืชระหว่างประเทศนั้น มีเหตุผลเป็นไปได้สองด้าน ด้านแรกเกิดจากความคิดในการป้องกันการระบาดของศัตรูพืชอย่างแท้จริง กับอีกด้านหนึ่ง มีการใช้โอกาสนำข้อตกลงนี้มาเป็นเครื่องมืออ้าง เพื่อกีดกันผลประโยชน์ทางการค้า ซึ่งประเด็นนี้เกิดจากนโยบายทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศที่ไม่เหมือนกัน

ปัญหาที่ลึกซึ้งมาก เกินกว่าจะสามารถแก้ไขได้อย่างแท้จริง น่าจะได้แก่สภาพพื้นฐานการพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละประเทศซึ่งมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศด้อยพัฒนาย่อมยากแก่การแก้ไขปัญหานี้มากกว่า ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่อาจพัฒนาคนท้องถิ่นให้สามารถรู้เท่าทันคนอื่นนอกจากนั้น ***สภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศดังกล่าว มักมีแนวโน้มตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบในทุกด้าน เนื่องจากขาดการรู้ชั้นเชิงทางการค้า จึงทำให้พลังในการต่อรองอ่อนแอมากขึ้น ดังจะพบความจริงว่า เมื่อประเทศที่เป็นตลาดแจ้งมาว่า มีศัตรูพืชชนิดนั้นชนิดนี้ติดไปกับผลผลิต ก็จะหันกลับมาค้นคว้าวิจัยหาทางแก้ไขเฉพาะจุดนั้น แทนที่จะให้ความสนใจ เสริมสร้างพลังต่อรองทางสังคมและการเมืองให้ได้ผลอย่างจริงจัง***

ช่วงหลัง ๆ นอกจากมาตรการป้องกันศัตรูพืชและสัตว์สำหรับการส่งข้ามประเทศแล้ว ยังมีมาตรการเกี่ยวกับประเด็น **พันธุ์ไม้ใกล้จะสูญพันธุ์** ติดตามมาอีก สำหรับผู้ที่รู้เท่าทันชั้นเชิงเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางการค้า ซึ่งมีไม่มากนัก ร่วมกับพลังต่อรองบนพื้นฐานความรู้ของคนส่วนใหญ่ซึ่งตกอยู่ในสภาพอ่อนแอ จึงทำให้การค้าระหว่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากด้านประเทศที่ด้อยกว่าจำต้องตกอยู่ในภาวะจำยอม

ยิ่งกว่านั้น โครงสร้างการค้าระหว่างประเทศ รวมทั้งอิทธิพลซึ่งอยู่ในกระบวนการดังกล่าว มีเหตุมีผลสานถึงกระบวนการผลิตการค้าภายในแต่ละประเทศ ซึ่งตกอยู่ในสภาพด้อยพัฒนา เราจึงพบความจริงว่า การบริหารและการจัดการในด้านสังคมและเศรษฐกิจภายในประเทศเหล่านี้ มีผลทำให้เกิดการใช้อำนาจจากด้านบน ถ่ายทอดลงมาปิดกั้นอิสระภาพ ทั้งในด้านการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ อันควรได้รับการพัฒนาจากพื้นฐานซึ่งอยู่ด้านล่างขึ้นมาสู่ด้านบน

ดังจะพบความจริงว่า มีคนเก็บพันธุ์ไม้หรืออาจกล่าวว่าวัตถุดิบ จากสิ่งที่อยู่ตามธรรมชาติมาจำหน่าย กับอีกด้านหนึ่งจะมีเจ้าหน้าที่ทางการ ซึ่งได้รับถ่ายทอดอำนาจจากด้านบน ลงมาใช้อำนาจบังคับจับกุมอย่างขาดการมองเห็นความจริงว่า คนระดับล่างคือพลังสำคัญของการอนุรักษ์ ซึ่งคนกลุ่มนี้ควรได้รับโอกาสให้พัฒนาตนเองขึ้นมาจากเหตุผล เพื่อจะได้ร่วมมือกันอนุรักษ์ไว้ใช้ประโยชน์อย่างแท้จริง

เมื่อมีการกำหนดมาตรการตรวจสอบ ออกใบรับรองพื้นฐานกฎระเบียบ ย่อมมีการใช้อำนาจเป็นเครื่องมืออย่างแน่นอน ดังนั้น แทนที่จะเน้นความสำคัญในด้านการพัฒนาจิตวิญญาณของกลุ่มคนซึ่งอยู่ด้านล่างอันเป็นคนส่วนใหญ่ เพื่อทำหน้าที่ทั้งในด้านอนุรักษ์และพัฒนาจากรากฐานเดียวกัน

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หากมองเห็นได้ลึกซึ้งย่อมพบความจริงว่า ผลการใช้มาตรการเท่าที่กล่าวมาแล้ว ปรากฏผลว่า ยิ่งเน้นการแก้ไขปัญหาด้วยทิศทางนี้ก็ยิ่งทำให้เกิดการสูญเสีย ทั้งในด้านการพัฒนาคนและพันธุ์ไม้ ซึ่งมีผลสนองประโยชน์แก่กันและกันทั้งสองด้าน

ประเด็นสิทธิบัตรพันธุ์พืช ก็มีสภาพเช่นเดียวกัน เมื่อมีผู้ไปสัมผัสแนวคิดและระบบดังกล่าวซึ่งใช้กันในสังคมต่างถิ่น ก็สะท้อนแนวโน้มให้เห็นว่า มีการนำมาให้ความสนใจคิดที่จะปฏิบัติเช่นเดียวกันด้วย ทั้งนี้และทั้งนั้น เป็นเพราะรากฐานความคิดขาดอิสระทำให้ไม่อาจรับสิ่งที่พบได้ในแต่ละจุดอย่างสอดคล้องกันกับเหตุผล

ความจริงแล้ว สังคมประเทศซึ่งอยู่ในแหล่งที่ขาดพันธุ์ไม้ธรรมชาติ ทำให้จำเป็นต้องไปนำมาจากแหล่งอื่น ย่อมเกิดความรู้สึกหวงแหน เนื่องจากมีความคิดเน้นในด้านธุรกิจมากเกินไป จึงมีการใช้วิธีจดลิขสิทธิ์ ส่วนประเทศที่เป็นแหล่งกำเนิดพันธุ์ไม้หลากหลายนั้น ถ้านำแนวความคิดดังกล่าวมาใช้ ย่อมส่งเสริมให้เกิดระบบผูกขาดขึ้น ทั้งนี้และทั้งนั้น ผู้ที่มีโอกาสนำมาใช้ประโยชน์ก่อน ย่อมสร้างระบบกดขี่ชนรุ่นหลัง มิให้มีอิสระในการนำสิ่งมีชีวิต ซึ่งอยู่บนพื้นแผ่นดินเดียวกันมาใช้ประโยชน์ได้อย่างอิสระ ถ้ามีการนำมาใช้ประโยชน์ก็คงต้องป้อนผลที่ได้รับส่วนหนึ่งให้กับผู้ซึ่งทำไปก่อน

เท่าที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด หากมองอย่างรวม ๆ น่าจะเห็นได้ว่า สิ่งเหล่านี้คือปัญหาที่ปิดกั้นสิทธิเสรีภาพทางการค้าระหว่างประเทศ จนกระทั่งทำให้ประเทศซึ่งตกอยู่ในประเทศด้อยโอกาสกว่า จำต้องสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างเห็นได้ชัด ซึ่งไม่เพียงแต่เรื่องกล้วยไม้เท่านั้น หากมองเห็นเหตุผลที่สานถึงกัน ย่อมพบภาพเดียวกันได้ทุกเรื่อง อย่างไรก็ตาม จากอีกด้านหนึ่งเราจะพบความจริงว่า มีบางประเทศซึ่งมิได้พึ่งพาผลประโยชน์ทางการค้าจากสิ่งมีชีวิตทั้งพืชและสัตว์ ในทางปฏิบัติ ประเทศลักษณะนี้ไม่สนใจที่จะเข้มงวดกวดขันกับสิ่งเหล่านี้มากนัก

อนึ่ง การติดต่อขอรับบริการตรวจสอบและอนุญาต ย่อมต้องอาศัยองค์กรซึ่งอยู่ในด้านคุมอำนาจอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะประเด็นสิ่งมีชีวิต ขึ้นอยู่กับหน่วยงานในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยตรง ส่วนรายละเอียดต่าง ๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา คงต้องสอบถามจากเจ้าหน้าที่ อย่างไรก็ตาม เมื่อเรื่องนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานในด้านอำนาจ

จึงมักสะท้อนแนวโน้มในการออกกฎระเบียบมากขึ้น รวมทั้งมีการจำแนกแจกแจงสิ่งที่มีอยู่แล้วออกไปสู่เรื่องปลีกย่อยมากขึ้น

สิ่งสำคัญที่สุดเท่าที่เห็นได้จากภาพรวม ซึ่งกล่าวมาแล้วทั้งหมดน่าจะสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาบนพื้นฐานสังคมของประเทศลักษณะนี้ ไม่อาจพัฒนาคนให้ยืนหยัดบนขาตนเอง โดยสามารถรู้เท่าทันคนอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ คงมีแนวโน้มทำให้คนตกเป็นทาสอิทธิพลภายนอกมากขึ้น สิ่งซึ่งมีผู้พัฒนาเป็นผลสำเร็จมาแล้วขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ทำให้การสืบทอดสู่อนาคตเป็นไปได้ยาก

ถ้าความคิดคนท้องถิ่นได้รับการพัฒนากลับมาสู่การพึ่งตนเอง ช่วยให้เกิดการผลิตที่สนองตลาดท้องถิ่น ในลักษณะพอมีพอใช้กว้างขวางมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาหารการกินหรือเรื่องอาหารใจ เช่น กล้วยไม้รวมทั้งต้นไม้ดอกไม้ชนิดอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยตลาดต่างประเทศ ย่อมช่วยให้สังคมภายในประเทศเกิดพลังต่อรองขึ้นมาได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ ดังที่กล่าวกันมาแล้วเป็นช่วง ๆ ว่า ประเทศไทยมีโอกาสดีเป็นอย่างยิ่ง หมายถึงเรามีทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่นพร้อมมูลมากพอสมควร เป็นเพราะช่วงที่ผ่านมาแล้ว เราได้รับผลกระทบจากอิทธิพลวัตถุซึ่งนำมาจากภายนอก ทำให้รากฐานตนเองอ่อนแอมากขึ้น จึงเกิดปัญหาหนักขึ้นเป็นลำดับจากทุก ๆ ด้าน

ณ โอกาสนี้ ใคร่ขอฝากสัจธรรมไว้ให้แต่ละคนนำไปคิดว่า ช่องทางใดก็ตามที่เปิดโอกาสให้คนนำอำนาจมาใช้ ช่องทางนั้นย่อมมีการแฝงไว้ด้วยผลประโยชน์ของฝ่ายที่มีโอกาสอยู่เหนือกว่า รวมทั้งอาจมีความฉลาดมากกว่า แต่ขาดคุณธรรมประจำใจ จึงใช้อำนาจเป็นเครื่องมือแสวงประโยชน์ส่วนตนและพรรคพวก อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

องค์กร "ไซเตส" ควบคุมการอนุรักษ์ กับการกีดกันการค้ากล้วยไม้ระหว่างประเทศ

ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นลงเมื่อปี พ.ศ. 2488 โดยที่กลุ่มประเทศมหาอำนาจของโลก ซึ่งได้พยายามแพร่อิทธิพลทางวัฒนธรรม การศึกษาและสังคม เพื่อหวังประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นฝ่ายชนะสงคราม ผลจากสงครามครั้งนั้น ได้ทำให้ฝ่ายที่มีอิทธิพลเหนือกว่า ได้รับบทเรียนและนำมาคิดหาเหตุผลเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุทำนองดังกล่าวติดตามมาอีก

ดังนั้น จึงมีการคิดจัดตั้งองค์กรระดับโลก ซึ่งให้ชื่อว่า **องค์กรสหประชาชาติ (UN)** ขึ้นที่นครนิวยอร์ค ซึ่งหากมองแต่เพียงผิวเผินอาจเข้าใจว่า เป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางใน

การรักษาสันติภาพของโลก แต่ถ้าหวนกลับมามองอีกด้านหนึ่ง น่าจะเห็นความจริง ได้ว่า **ความคิดที่มุ่งไปสู่ระดับโลก หาใช่มีผลช่วยแก้ปัญหาอย่างแท้จริงไม่** ทั้งนี้และทั้งนั้น รากฐานของปัญหาน่าจะขึ้นอยู่กับความสงบสุข ซึ่งอยู่ในจิตวิญญาณของมนุษย์แต่ละคน

การจัดตั้งองค์กรระดับโลก แต่ถ้ารู้ได้ว่าโครงสร้างอำนาจในการจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดการศึกษาของประเทศในกลุ่มที่คิดจัดตั้งองค์กรดังกล่าว มีส่วนเหนือกว่าในทุก ๆ ด้านอยู่แล้ว ดังนั้น การจัดตั้งองค์กรระดับโลกขึ้นมาทำการจัดการ จึงน่าจะเป็นภาพลวงตาคนทั่วไปมากกว่า

หากติดตามผลงานขององค์กรระดับโลกจากช่วงที่ผ่านมา สิ่งที่ปรากฏออกมาให้เห็นเป็นระยะ ๆ ถ้ามองได้ลึกซึ้งย่อมพบว่า มีเงื่อนไขซึ่งอยู่ในกฎระเบียบเพื่อรักษาผลประโยชน์ทางการค้า และเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศวัฒนธรรมตะวันตกอย่างชัดเจน

ได้มีการจัดตั้งโครงการ ซึ่งอ้างว่ามีข้อตกลงร่วมกันของสากลประเทศ เพื่อทำหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของโลก โดยให้ชื่อว่า **International Union for Conservation of Nature and Natural Resources, Species Survival Commission, Trade Specialist Group (IUCN/SSC)** โดยที่มีการใช้โอกาสขณะประชุมเกี่ยวข้องกับพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ระหว่างประเทศ หลังจากนั้นไม่นาน ก็ได้มีการจัดตั้งองค์กร โดยที่อ้างว่า เพื่อร่วมกันอนุรักษ์พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ของโลก และมุ่งความสนใจมายังการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศในเขตร้อนซึ่งมีทรัพยากรชีวภาพที่พวกเขาต้องการ

องค์กรดังกล่าวมีชื่อว่า **Conservation on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora** เรียกชื่อย่อว่า **CITES (ไซเตส)**

เรากล่าวกันมานานแล้วว่า เมืองไทยเป็นเมืองพุทธ หลักธรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า อิสรภาพภายในรากฐานจิตใจคนเป็นสิ่งมีคุณค่าที่สุด แต่การเรียนรู้ความจริงจากวิถีการเปลี่ยนแปลงภายในรากฐานจิตใจคน เป็นสิ่งช่วยให้แต่ละคนรู้คุณค่าชีวิตตัวเอง แต่การเปลี่ยนแปลงภายในภาพรวมของโลก เท่าที่สะท้อนออกมาให้รู้ได้ทำให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า กลุ่มคนจากด้านที่มีอิทธิพลผลประโยชน์เหนือกว่า มีแนวโน้มจูงความสนใจคนที่ด้อยโอกาสกว่าตน ให้ห่างจากรากฐานตัวเองมากขึ้น ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังผลประโยชน์ในอนาคต

กับอีกด้านหนึ่ง สำหรับผู้ที่รู้เท่าทัน แทนที่จะยืนหยัดอย่างมั่นคง อยู่บนรากฐานความคิดตนเองและนำปฏิบัติได้อย่างคล่องตัว กลับถูกเงื่อนไขปิดกั้นให้เป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น

หากใช้หลักธรรมเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และแก้ปัญหา น่าจะเห็นความจริงได้ว่า **การอนุรักษ์กับการพัฒนาหาได้แยกกันอยู่คนละทางไม่** แต่ควรจะมีอยู่ในรากฐานจิตใจของบุคคลคนเดียวกัน กล่าวคือ การอนุรักษ์ควรจะมีอยู่ในรากฐานของแต่ละคนอย่างเป็นธรรมชาติ

หรืออีกนัยหนึ่งหมายถึง **จิตใต้สำนึก** ส่วนการพัฒนา หมายถึงการนำให้ประโยชน์ ดังนั้น ถ้ามีการอนุรักษ์อยู่ในจิตใต้สำนึก ย่อมกำหนดได้ด้วยตนเองให้การนำให้ประโยชน์เป็นไปได้อย่างมีเหตุมีผล ดังเช่นที่กล่าวไว้ว่า **ใช้ประโยชน์อย่างรู้จักความพอเพียง**

การปล่อยให้อำนาจจากคนอื่น เข้ามากำหนดการอนุรักษ์ในตัวเอง จึงไม่น่าจะชอบด้วยเหตุและผล แต่เป็นเพราะคนในประเทศด้อยพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **ด้อยการศึกษา** จึงคงไม่ได้หมายความแต่เพียงว่าไม่มีโอกาสเข้าโรงเรียน หรือไม่ก็ไม่มีปริญญาสูง ๆ แต่แท้จริงแล้ว การศึกษาน่าจะหมายถึงสิ่งซึ่งธรรมชาติกำหนดมาให้มีสติปัญญา สามารถรู้เท่าทันคนอื่น

เหตุเกิดขึ้นในประเทศไทย

ความจริงเรื่องนี้เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตเช่นนกนานาชนิดซึ่งมีผู้นิยมนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน จนกระทั่งกลายมาเป็นสิ่งมีผลตอบสนองทางเศรษฐกิจการค้า

สิ่งนี้เกิดขึ้นจากการที่คนท้องถิ่นในประเทศด้อยพัฒนา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่อยู่ในเขตร้อนของโลก และมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์เป็นสิ่งตอบสนองความต้องการในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกผู้ทุกนาม

สภาพที่เกิดขึ้นกับคนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสียเปรียบในการนำสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นของตัวเองมาใช้ประโยชน์ คนในกลุ่มประเทศเหล่านี้ ยิ่งเป็นผู้มีอำนาจระดับสูง มักขาดการรู้เท่าทันต่อคำบอกเล่าของคนต่างถิ่น ซึ่งมีอิทธิพลผลประโยชน์เหนือกว่า ดังจะเห็นได้จากทุกเรื่อง

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง ถ้าหวนกลับไปมองสู่อดีต เราจะพบความจริงว่า แม้ **กล้วยไม้** ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ท้องถิ่นกลุ่มหนึ่ง ที่สมัยหนึ่งเมื่อไม่นานมานี้ นอกจากไม่มีใครสนใจแล้ว แต่ยังเกิดความรู้สึกที่เห็นว่า เป็นสิ่งไร้สาระอีกด้วย ยิ่งเป็นสิ่งซึ่งยังไม่อาจนำมาขายได้เงินด้วย ยิ่งเกิดความรู้สึกรังเกียจมากขึ้น

ถัดมาอีกช่วงหนึ่ง เมื่อผู้ที่มีรากฐานแกร่งกล้า สามารถยืนหยัดอยู่ท่ามกลางกระแสเงินและวัตถุนิยมได้อย่างเด่นชัด ตามมาด้วยการลงมือทำอย่างจริงจังในทุก ๆ ด้าน ทำให้ประเทศไทยในสายตาคนทั่วไปรู้สึกว่า มีความโดดเด่นเรื่องกล้วยไม้ จนเป็นที่รู้จักกันทั่วโลก

คนในกลุ่มประเทศซึ่งเคยมีผลประโยชน์เกี่ยวกับกล้วยไม้มาก่อน ได้เพียรพยายามที่จะปิดกั้นการผลิตกล้วยไม้ โดยนำเอาเหตุผลเกี่ยวกับ **การหายากและภาวะสูญพันธุ์** มาอ้างเพื่อหวังให้เกิดการร่วมมือกัน อย่างปราศจากการรู้ถึงความจริงได้ว่า ทุกชีวิตเมื่อมีการเกิดได้ ก็ย่อมสูญไปได้ แต่อีกด้านหนึ่งย่อมมีพันธุ์ไม้อีกหลายชนิดเกิดขึ้นใหม่

แท้จริงแล้วที่หยิบยกเหตุผลมากล่าวอ้างว่า**เกรงจะสูญพันธุ์**จึงเป็นเพียงข้ออ้างเพื่อประโยชน์อย่างอื่น โดยที่หวังผลให้คนผู้ซึ่งไม่อาจรู้เท่าทันหลงเชื่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาเมื่อขึ้นไปสู่อำนาจ ยิ่งสูงก็ยิ่งขาดความเป็นตัวของตัวเองชัดเจนยิ่งขึ้น

หลังจากที่มีการตกลงระหว่างประเทศ จนเป็นที่ยอมรับกันแล้ว แต่โครงสร้างการบริหารและการจัดการภายในประเทศด้อยพัฒนา ย่อมมีช่องว่าง ทำให้ขาดการถ่ายทอดข้อมูลลงสู่ระดับล่าง ดังนั้น บุคคลระดับทำงาน แม้เชื่อหรือไม่เชื่อในเหตุผล แต่ก็ถูกด้านบนบังคับให้ต้องทำตาม

อีกตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นเงื่อนปมของเจตนา จากผู้ซึ่งหวังให้เกิดกฎหมายบังคับ น่าจะได้แก่ การที่ฝ่ายผู้ซื้อขอให้เข้ามาดำเนินการ แสดงออกในเชิงบังคับตามมาว่าถ้าผู้บริหารไม่ออกกฎหมายบังคับคนในประเทศตน ก็จะไม่ยอมให้กล้วยไม้เข้าประเทศเพื่อการค้าขาย

ปฏิกิริยาดังกล่าว ทำให้อ่านความจริงได้ว่า ฝ่ายที่เข้ามากำหนดการอนุรักษ์เพื่อปิดกั้นคนของตัวเองไม่ให้ค้าขาย พวกเขาจะไม่ยอมซื้อแทนที่จะให้ผู้ซื้อผู้ขายกระทำได้อย่างอิสระ แต่ควรหันความสนใจไปคิดถึงว่า **ทำอย่างไรจึงจะช่วยให้คนท้องถิ่นเริ่มต้นรักแผ่นดินร่วมกับสิ่งซึ่งอยู่ในวิถีชีวิตตนอย่างใกล้ชิดที่สุดเอาไว้ให้ดำรงอยู่ได้**

แทนที่องค์กร ไซเตส กำหนดให้คนไทยดูแลกันเองจากจิตใต้สำนึกของแต่ละคน และนำใช้ประโยชน์ช่วยให้พัฒนาไปสู่ความหลากหลายในอนาคต ช่วยให้ผู้คิดค้าขายสามารถผลิตสินค้าที่มีรูปแบบอิสระอย่างกว้างขวาง กลับถูกควบคุมทำให้การใช้ประโยชน์จากของติดแผ่นดินตัวเองได้อย่างลึกซึ้ง แต่กลับมีเงื่อนปมทำให้เป็นไปได้ยาก แม้จะต้องไปจดทะเบียนและมีเจ้าหน้าที่มาตรวจสอบข้อมูล ซึ่งเป็นจริงเป็นช่วง ๆ แต่สิ่งดังกล่าวกลับทำให้ระบบการผลิตการขนส่งเลยไปถึงการตลาด เกิดความไม่คล่องตัว รวมทั้งเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น จึงมีผลทำให้ประสิทธิผลทางการค้า รวมถึงเกิดแรงกดดันทางจิตใจ ทำให้พลังใจในการดำรงอยู่ และมุ่งมั่นทำงานเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จำต้องถดถอยลงไปเป็นลำดับ

เรื่องนี้สามารถทำได้ผล แต่การเก็บจากป่าโดยตรง ทำให้เกิดการสูญเสียเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น ยังทำให้สิ่งที่เหลืออยู่ ไม่อาจเติบโตและขยายพันธุ์ได้ทันความต้องการ จึงนับว่ามีผลสูญเสียถึงระดับธรรมชาติซึ่งเป็นพื้นฐานอย่างสำคัญ

การทดลองครั้งนั้นสรุปได้ว่า ในด้านเทคโนโลยีสามารถเป็นไปได้ แต่ในด้านการค้า จำเป็นต้องใช้ค่าใช้จ่าย ภายในระบบการปลูกและการขยายพันธุ์ รวมถึงการเก็บเกี่ยวจำเป็นต้องใช้ค่าใช้จ่ายสูงมาก

นอกจากนั้น สิ่งที่กระทำมาแล้วทำให้เกิดระบบขัดแย้งกับสิ่งที่ต้องการเริ่มต้นใหม่ การทดลองในช่วงนั้นจึงจำเป็นต้องระงับไป ในขณะที่การเก็บพันธุ์กล้วยไม้จากป่า ส่งไปใช้ประโยชน์โดยตรงยังคงดำเนินต่อมา จนกระทั่งในที่สุด การทำลายป่าในภาพทั่ว ๆ ไป ยังคงเป็นมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่เฉพาะกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบเท่านั้น แม้พันธุ์ไม้อื่นใดก็ตาม จำเป็นต้องหมดไปด้วย

ภายในภาพรวมของสิ่งที่นำเสนอมาแล้วทั้งหมด น่าจะช่วยให้รู้ความจริงลึกซึ้งลงไปอีกระดับหนึ่งว่า การที่ไม่สามารถรักษาป่าไว้ได้ แต่คิดอนุรักษ์พันธุ์ไม้เป็นรายชนิดแท้จริงแล้ว เบื้องหลังความคิดเรื่องนี้ น่าจะมีเหตุมาจากการกีดกันทางการค้ามากกว่าการคิดอนุรักษ์อย่างแท้จริง

การเตรียมต้นกล้วยไม้รองเท้านารีคางกบ ที่เก็บรวบรวมจากชาวบ้าน ซึ่งนำจากป่ามาขายเพื่อส่งไปจำหน่ายทำต้นไม้กระถางในประเทศเยอรมนีและเนเธอร์แลนด์ระหว่างช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นได้ไม่นาน

กล้วยไม้รองเท้านารีคางกบซึ่งถูกส่งไปจากประเทศไทยครั้งละมาก ๆ ถูกนำไปปลูกลงกระถางเดี่ยวในเรือนกระจก เพื่อรอให้ตั้งตัวและให้ดอก หลังจากนั้นจึงส่งไปยังร้านค้าขายปลีก ซึ่งผู้ซื้อนำไปตั้งประดับในอาคารบ้านเรือน และสำนักงานต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง

ในอดีต การพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทย ซึ่งเริ่มขึ้นหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เสร็จสิ้นลงได้ไม่นาน โดยการเรียนรู้จากฮาวาย

แง่คิดซึ่งส่งผลกระทบ ทำให้เกิดประกายความคิดตื่นตัวขึ้นมาพิจารณา เนื่องจากฮาวายไม่มีกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติอยู่ในแหล่งกำเนิด คงมีแต่การสั่งซื้อจากประเทศซึ่งอุดมสมบูรณ์รวมถึงประเทศไทย แต่ชาวโลกกลับมองด้วยความรู้สึกว่า ฮาวายเป็นเมืองกล้วยไม้ของโลก

แม้การตื่นตัวดังกล่าว เกิดจากแรงบันดาลใจโดยตัวบุคคล ทำให้ลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง ในที่สุดจึงมีผลทำให้ภาพพจน์เกี่ยวกับกล้วยไม้ของฮาวาย จำต้องลดต่ำลงจนแทบจะสุด ๆ

อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นมา จนถึงช่วงเดือนตุลาคม 2537 สมาคมกล้วยไม้ฮาวาย ก็ได้จัดงานฉลองครบรอบ 50 ปี ของสมาคมกล้วยไม้ที่นั่น และเชิญผู้เขียนเรื่องนี้ไปเป็นวิทยากรบรรยายในที่ประชุมร่วมด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อมีโอกาสย่อมใช้เวลาศึกษาเพื่อค้นหาความจริงจึงพบว่า คนในฮาวายยังไม่ละลดความพยายามที่จะฟื้นตัวกลับมาสู่สภาพปกติได้อีกครั้งหนึ่ง

ทั้งนี้และทั้งนั้น ได้สังเกตเห็นช่วยให้อ่านได้ถึงความจริง ภาพซึ่งนำมาเสนอไว้ ณ ที่นี้ นับเป็นส่วนหนึ่งจากหลายแง่มุมซึ่งชวนให้คิด จึงสรุปได้ว่า แม้เราคนไทยจะเติบโตขึ้นมาจนเป็นที่ยอมรับจากคนทั่วโลก หากตกอยู่ในความประมาท ทำให้มีการคิดช่วงชิงผลประโยชน์ระหว่างกัน รวมทั้งคิดว่าต่างคนต่างเก่ง ต่างคนต่างใหญ่ ในที่สุดคงไม่มีใครช่วยอะไรได้อีก ส่วนผู้ซึ่งทำไว้แล้วจากความรักความจริงใจ ก็คงผ่านพ้นไปในที่สุด

การจัดการผลิตการค้ากล้วยไม้แบบครบวงจร

ช่วงที่ผ่านมา มีผู้สนใจประเด็นครบวงจรซึ่งนำมาใช้ในการผลิตการค้าพืชผลเกษตรอย่างกว้างขวาง ซึ่งเรื่องนี้อาจมีหลายคนเข้าใจว่า ภายในระบบการผลิตการค้าควรทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อหวังลดต้นทุนร่วมกับการได้รับผลอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

ประเด็นนี้ก็เช่นเดียวกันกับเรื่องอื่น ๆ ซึ่งควรมอง 2 ด้าน และพยายามรักษาสมดุลระหว่างกันและกัน นอกจากนั้นควรมองเห็นอย่างชัดเจนว่า ระหว่าง 2 ด้าน ด้านไหนคือ พื้นฐานของอีกด้านหนึ่ง เพื่อให้ความสำคัญแก่ด้านที่เป็นพื้นฐานไว้เหนือกว่าด้วย

แม้เรื่องการปลูกการค้ากล้วยไม้ก็เช่นกัน หากเข้าใจประเด็นนี้ได้อย่างชัดเจน ย่อมนำความรู้ไปใช้ประโยชน์กับการผลิตการค้าพืชผลอื่น ๆ ได้ทั้งหมด

ด้านหนึ่ง คือ การผลิตการค้าซึ่งกระทำโดยเอกชนแต่ละราย หากหวนกลับไปพิจารณาตั้งแต่ช่วงเริ่มแรกของยุคที่มีการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทยอย่างเป็นระบบ และกระทำถึงปี พ.ศ.2510 จึงเริ่มมีสวนปลูกกล้วยไม้แบบอุตสาหกรรม เกิดขึ้นในบริเวณทิศตะวันตก ของกรุงเทพมหานคร

ช่วงนั้น สิ่งที่ซึ่งเกิดขึ้นภายในสวน ยังมีการทำด้วยตนเอง โดยใช้แรงงานภายในครอบครัว นับตั้งแต่การปลูกและภาชนะปลูก การขยายพันธุ์ การเตรียมเครื่องปลูก แม้การออกแบบสร้างโรงเรือน กระทั่งการผสมปุ๋ยใช้เอง

ส่วนที่ใช้เสริม คงเป็นเรื่องวัสดุบางสิ่งบางอย่างซึ่งนำมาจากภายนอก แม้สารเคมีที่ใช้ภายในสวน ยังไม่รุนแรงมากเช่นขนาดนี้ นอกจากนั้นแล้ว กิจกรรมโฆษณาและส่งเสริมเกี่ยวกับการใช้สารเคมีรวมถึงปุ๋ย โดยภาคธุรกิจเอกชน ยังคงไม่สนใจที่จะเข้าไปเผยแพร่ถึงชาวสวนกล้วยไม้ แม้การทำกระถางปลูกกล้วยไม้ก็ยังไม่ได้แพร่หลายมากนัก

หลังการพัฒนา ซึ่งนำความรู้และแนวคิดบนพื้นฐานการพึ่งตนเองออกเผยแพร่ ทั้งให้บริการฝึกอบรม การเผยแพร่ทางวิทยุและโทรทัศน์ จึงทำให้เกิดการจัดการสานไปถึงการตลาดขึ้นอีกด้านหนึ่ง

สรุปแล้วชาวสวนกล้วยไม้ผู้ปลูกเป็นอุตสาหกรรมเพื่อการค้า ซึ่งขาดประสบการณ์ในด้านการจัดการ และการตลาดอันเป็นส่วนที่อยู่นอกสวน จึงต้องอาศัยความช่วยเหลือจาก

เอกชนภายนอก

แต่ผู้ที่เข้ามาจัดการและทำเรื่องการตลาด ต่างก็มีความรู้เกี่ยวกับการผลิตอยู่ด้วย จึงทำให้เกิดภาพรวมระหว่าง 2 ด้านขึ้น

จากนั้นมาไม่นาน ความขัดแย้งภายในกลุ่มบุคคล ผู้ทำหน้าที่จัดการและการตลาดก็เกิดขึ้น ทำให้รู้ความจริงว่าด้านนี้มีผลสำคัญซึ่งควรให้ความสนใจอย่างมาก

ส่วนด้านการจัดการภายในแต่ละส่วน ซึ่งช่วงเริ่มแรก หลายสิ่งหลายอย่างผลิตขึ้นมาเองจากแรงงานในครอบครัว หลังจากภาพรวมของการผลิตเป็นอุตสาหกรรมเริ่มเติบโตมากขึ้น ทำให้เริ่มเกิดอุตสาหกรรมอย่างอื่น เข้ามาเป็นส่วนเสริม

อาทิเช่น มีการตั้งโรงงานผลิตกระบะกาบมะพร้าว มีการผลิตอุปกรณ์อื่น ๆ เกิดขึ้นเฉพาะอย่าง

ทั้งนี้และทั้งนั้น เกิดระบบที่มีการแบ่งงานกันทำ กระจายออกไปสู่เรื่องอื่น ๆ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่อยู่ในระบบการผลิตกล้วยไม้ ให้เห็นได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

แต่ในเรื่องการจัดการและการตลาด ยังคงถูกปล่อยไว้ให้เป็นปัญหา ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากพื้นฐานการศึกษา ชาวสวนส่วนใหญ่ยังมีลักษณะคับแคบ ทำให้ไม่สนใจมองปัญหาของตัวเองซึ่งอยู่นอกรั้วสวน มากไปกว่าสิ่งที่อยู่ในรั้วสวนตัวเอง

แม้ช่วงหลัง ๆ มีการเริ่มต้นจัดตั้งห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืช ซึ่งเป็นบริการแบบศูนย์รวมขึ้น เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2510 โดยที่บริการลักษณะนี้เกิดขึ้นจากวงการกล้วยไม้ก่อนพืชอื่น ๆ

นอกจากนั้น ในช่วงปี 2513 ได้มี**โครงการศึกษาเชิงปฏิบัติการ** โดยให้ชาวสวนรวมกลุ่มกันทำเอง ซึ่งใช้พื้นฐานความคิดตามหลักสหกรณ์ แต่เปิดอิสระให้อย่างเต็มที่ โดยไม่นำเอาอำนาจจากรัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง

โครงการนี้ ในช่วงไม่เกิน 20 ปีแรก นับได้ว่าดำเนินการผ่านพ้นมาอย่างได้ผล จนกระทั่งเป็นที่สนใจแก่ประเทศต่าง ๆ ภายในภูมิภาคเอเชียอย่างกว้างขวาง โดยที่โครงการนี้มีทั้งระบบกระจายการผลิต ที่สานถึงระบบศูนย์รวมการผลิตและการจัดการร่วมกัน เพื่อหวังศึกษาความเป็นไปได้

ในที่สุด ความรู้ที่ได้รับจากผลการปฏิบัติเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ทำให้รู้ความจริงว่า **รากฐานการพึ่งตนเองของคนไทยส่วนใหญ่ ขาดความเข้มแข็งที่จะต้านอิทธิพลวัตถุให้สามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง**

ผลจากโครงการนี้ มีส่วนสอนผู้เขียนเรื่องนี้อย่างสำคัญ ให้มุ่งความสนใจไปค้นหาความจริง จากระบบการจัดการศึกษาของไทยลึกซึ้งยิ่งขึ้น

การที่โครงการดังกล่าวเกิดขึ้น ส่วนหนึ่งมีผลสืบเนื่องมาจากนโยบายการบริหารงานของอำนาจรัฐในช่วงนั้น นอกจากไม่สนใจเรื่องกล้วยไม้แล้วยังคงต่อต้าน โดยเหตุที่มองเห็นว่า เป็นพืชทำลายเศรษฐกิจของสังคม อันมีผลสืบเนื่องมาจากความคิดในอดีต

ช่วงนั้น จากนโยบายการบริหารการเกษตรของรัฐที่ระบุไว้ว่า **พืชผลชนิดใดที่เกิดขึ้น หากยังไม่สามารถได้เงินเป็นร้อยล้านบาทแล้ว ก็ไม่มายอมรับ** อันนับได้ว่าคือพื้นฐานความคิดแบบ ชุบมือเปิบ คงนิยมแต่ผลสำเร็จรูป นับเป็นอุปสรรคปิดกั้นความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ขัดต่อหลักการตลาดที่ควรสร้างความหลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกันกับความต้องการอย่างหลากหลายอันเป็นธรรมชาติของคนในมวลชน

ไม่เพียงเท่านั้น หากมีรายใดรายหนึ่ง สามารถเจริญเติบโตขึ้นมาบนพื้นฐานแบบครบวงจรได้เองอย่างอิสระ ย่อมหมายความว่า มีระบบผูกขาดเกิดขึ้นเหนือเกษตรกรทั้งหมด ซึ่งนับได้ว่าเป็นอันตรายต่อการพัฒนาจากพื้นฐานสังคมอย่างชัดเจน

ในกรณีดังกล่าว หากเกิดขึ้น คงยากที่การบริหารโดยอำนาจรัฐซึ่งเป็นของมวลชน จะสามารถแก้ไขปัญหาอย่างได้ผลให้เชื่อมั่นได้ ในเมื่อสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดสะท้อนให้เห็นได้ว่า อำนาจการจัดการของรัฐขาดรากฐานที่เข้มแข็งจริง จึงมีโอกาสตกอยู่ใต้อิทธิพลจากรายใดก็ตาม ซึ่งเติบโตขึ้นมาบนพื้นฐานครบวงจร ทำให้เกิดระบบผูกขาดขึ้นในสังคมโดยการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างทั่วถึง

แม้ช่วงหลัง ๆ เกิดความคิดที่จะมุ่งพัฒนาเกษตรรายย่อย กระทั่งมีโครงการให้ความสำคัญแก่การพัฒนาอุตสาหกรรมรายย่อยเกิดขึ้น

เท่าที่ติดตามผลมากล่าว ทำให้อดรู้สึกไม่ได้ว่า แท้จริงแล้วก็คือการแสดงออกเพื่อให้ปัญหาผ่านพ้นไปวันหนึ่ง ๆ เท่านั้น นอกจากนั้นยังทำให้เกิดภาวะสูญเสียคุณค่าชีวิต แก่ผู้ที่ลงไปทำงานระดับล่างในเรื่องเหล่านี้

จากสิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หากมองอีกด้านหนึ่ง ซึ่งอำนาจรัฐควรรักษาสมดุลระหว่างสองด้าน เพื่อให้ภาพรวมการผลิต การจัดการ และการค้ากล้วยไม้ บนพื้นฐานสังคมไทย สามารถทำครบวงจรอย่างได้ผล อันควรถือว่าคือพื้นฐานสำคัญซึ่งมีผลทำให้สังคมอยู่รอด รวมถึงการผลิต การจัดการ และการค้ากล้วยไม้ สามารถพัฒนาตัวเองไปได้ตลอดรอดฝั่ง

เท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ยังคงทำให้อดรู้สึกไม่ได้ว่า สงสารชนรุ่นลูกรุ่นหลาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิ่งที่ได้มุ่งมั่นปูพื้นฐานและพัฒนามาแล้วตั้งแต่ช่วงแรกจนถึงปัจจุบัน แม้จะทำอย่างดีที่สุด แต่ก็ยังคงขึ้นอยู่กับตัวบุคคลซึ่งเป็นเพียงชีวิตหนึ่ง จึงทำให้ไม่อาจมั่นใจว่า จะสามารถสร้างความมั่นคงให้กิจการกล้วยไม้ของไทย อยู่บนพื้นฐานความเป็นไทแก่ตนเองได้ตลอดไป

การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตผลกล้วยไม้

บทนำ

หลังจากความเจริญ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการพัฒนาการปลูกกล้วยไม้ ได้ก้าวหน้ามาถึงช่วงที่มีการผลิตการค้าถึงตลาดต่างประเทศ ทุกสิ่งซึ่งรวมกันอยู่ภายในองค์ประกอบของการพัฒนา ย่อมก้าวมาถึงขั้นที่ช่วยให้เกิดความสมบูรณ์ครบถ้วนมากขึ้น

กระทั่งมีการจัดพิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตผล ซึ่งมีผลต่อการซื้อขายกล้วยไม้ในมุมกว้าง ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังให้การประกอบการค้า ได้มีโอกาสสัมฤทธิ์ผลถึงเป้าอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม หวนกลับไปพิจารณาช่วงเริ่มแรก จะพบความจริงว่า เราค้าขายกล้วยไม้กันในรูปแบบซึ่งอาจเรียกได้ว่า กระทำแบบครอบครัว มีการใช้แรงงานภายในบ้านและอาศัยตลาดภายในท้องถิ่น หลังจากกิจการค้าขายเจริญก้าวหน้ากว้างไกลมากขึ้น งานทุกจุดควรได้รับการวางแผนและนำปฏิบัติสอดคล้องกันและกัน โดยมีเหตุผลสานถึงกันอย่างสำคัญ

ดังนั้นในช่วงถัดมา จึงมีการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อประชาสัมพันธ์การผลิตการค้าผลิตผลกล้วยไม้เกิดขึ้น จากสวนกล้วยไม้ที่เจริญก้าวหน้ามาแล้ว รวมทั้งเกิดขึ้นจากภาครัฐซึ่งทำหน้าที่ให้การสนับสนุน

การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

การดำเนินการเรื่องนี้โดยภาครัฐ เท่าที่สังเกตเห็นความจริงจากสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ทั่ว ๆ ไป จะพบว่า ภาครัฐยังคิดแบบตัวใครตัวมัน โดยขาดการสานความคิดและการปฏิบัติถึงกันอย่างเป็นธรรมชาติ ผลงานเรื่องนี้จากภาครัฐ จึงปรากฏออกมาให้พบเห็นได้ สุดแล้วแต่โอกาส มากกว่าการคิดให้ความร่วมมือจากความจริงใจ ซึ่งถ้าขาดสิ่งนี้เสียแล้ว การ

พัฒนาภายในภาพรวม ย่อมไม่ปรากฏผลสนองตอบในทางที่ควรจะเป็นไปอย่างสมเหตุสมผล

สำหรับภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าของสวนกล้วยไม้ผู้ผลิตและประกอบการค้า เท่าที่มีการจัดพิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่ความรู้ รวมทั้งเสนอบัญชีรายชื่อกล้วยไม้ซึ่งเป็นผลิตผลจากสวน ถ้าจะให้อธิบายเหตุผลถึงแนวคิดและวิธีการเสนอข้อมูล และเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการผลิตการค้ากล้วยไม้ ภาพสะท้อนซึ่งปรากฏออกมาจากผลของการจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์เผยแพร่ น่าจะช่วยให้อ่านความจริงได้ชัดเจนอย่างมีขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นแรก ควรปูพื้นฐานไว้อย่างหลากหลาย ดังเช่น มีการรวบรวมพันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติไว้ในศูนย์รวมพันธุ์ เพื่อหวังที่จะนำมาทำพ่อแม่พันธุ์ผสม ผลิตกล้วยไม้ลูกผสมต่อไปสู่อนาคต

ดังนั้น ภายในโครงสร้างพื้นฐานของบัญชีรายชื่อกล้วยไม้ ซึ่งพิมพ์ออกเผยแพร่จากสวน จึงควรมีการจัดเป็นหมวดหมู่ตามหลักเกณฑ์ทางวิชาการ ส่วนการพิมพ์เอกสารเผยแพร่ควรมีโครงสร้างสอดคล้องกันกับสิ่งที่กำลังวางแผน และดำเนินการผลิตภายในสวนอย่างชัดเจนด้วย

การจัดเตรียมรายชื่อกล้วยไม้ที่ต้องการจำหน่าย ควรไล่เรียงจากกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติมาถึงกล้วยไม้พันธุ์ผสม อย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามเหตุและผล ทั้งนี้และทั้งนั้นเพื่อให้ผู้สนใจซื้อ สามารถพิจารณาตัดสินใจเลือกซื้อได้ชัดเจนมากขึ้น

นอกจากนั้น การนำรายชื่อกล้วยไม้นานาชนิดมาจัดพิมพ์รวมกันเป็นชุด รวมทั้งมีความหลากหลายทั้งในด้านชนิด และปริมาณของแต่ละชนิด ซึ่งคาดหวังว่าน่าจะมีปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของผู้สนใจทั่ว ๆ ไปในแต่ละปี

อีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งควรถือว่า มีอิทธิพลกระตุ้นความสนใจเพื่อหวังผลในด้านการค้าขายกล้วยไม้ ควรจะได้แก่การจัดพิมพ์ภาพสีของพันธุ์กล้วยไม้ที่น่าสนใจ เท่าที่ปลูกไว้ให้มีปริมาณทันความต้องการในการจำหน่ายอย่างเพียงพอ ซึ่งสิ่งนี้น่าจะอาศัยการให้ความสนใจสังเกตจากของจริง เกี่ยวกับสถิติการจำหน่ายระหว่างช่วงที่ผ่านมาแล้ว โดยมองย้อนหลังกลับไปไม่น้อยกว่า 3-4 ปี หรือยาวกว่านั้น ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อช่วยให้คาดการณ์ล่วงหน้าได้ใกล้เคียงความจริงมากขึ้น

ขั้นตอนการจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตผลทางการค้า

การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ ที่มีผลประชาสัมพันธ์ผลิตผลการค้ากล้วยไม้ อาจเรียงลำดับจากระยะสั้นไปสู่ระยะยาวได้ ดังต่อไปนี้

ขั้นต้น **เริ่มจากสิ่งพิมพ์อัดสำเนาอย่างเรียบง่าย** ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้ต้นทุนสูงมากนัก แต่ภายในเนื้อหาสาระ ควรจัดหมวดหมู่พันธุ์ไม้ไว้อย่างเหมาะสม ไล่จากพันธุ์ไม้ธรรมชาติ ซึ่งมีการปลูก ขยายพันธุ์ โดยวิธีการเพาะเมล็ด ถ้าแต่ละชนิดมีขนาดต่าง ๆ ควรนำเสนอให้ผู้สนใจสามารถพิจารณาเลือกได้ ย่อมช่วยให้มีตลาดกว้างขวางมากขึ้น

ในการเสนอบัญชีรายชื่อกล้วยไม้ลูกผสม ก็ควรใช้หลักเดียวกัน กล่าวคือ ควรมีผลิตผลอย่างหลากหลาย นับตั้งแต่คู่ผสมภายในสกุลเดียวกันจนถึงคู่ผสมข้ามสกุลตามลำดับ ทั้งนี้และทั้งนั้น ถ้ามีคำชี้แจงพ่วงท้ายไว้สั้น ๆ ด้วยว่า มีการคาดหวังลักษณะอะไรจากผลการผสมของแต่ละคู่ ก็ยิ่งช่วยให้เกิดความกระจ่างชัดแก่ผู้สนใจพิจารณาเลือกซื้อมากขึ้น

สิ่งซึ่งจะลืมเสียมิได้ก็คือ การแสดงราคาสินค้าแต่ละรายการและแต่ละขนาดไว้อย่างชัดเจน นอกจากนั้น ช่วงท้ายสิ่งพิมพ์ควรมีข้อแนะนำและมีการอธิบายวิธีการปฏิบัติในการสั่งซื้อ นับตั้งแต่วิธีการสั่ง การจ่ายเงิน โดยเฉพาะการขนส่งอย่างเป็นระบบ ซึ่งมีผลสะท้อนให้เห็นภาพความปลอดภัย และสภาพของต้นกล้วยไม้ ก่อนที่จะถึงมือผู้รับด้วย

อนึ่ง ถ้าส่งจำหน่ายในประเทศซึ่งอยู่ในเขตอบอุ่นและเขตหนาว จำเป็นต้องคำนึงถึงฤดูจัดส่ง ซึ่งมีผลสัมพันธ์ถึงฤดูปลูกที่เหมาะสมอย่างสำคัญ ดังได้กล่าวชี้แจงไว้แล้วในช่วงแรก ดังนั้น ในเอกสารสิ่งพิมพ์ซึ่งจัดเตรียมขึ้นเพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตผล จึงควรมีการวางแผนไว้อย่างชัดเจนว่า จะให้สิ่งพิมพ์นี้ถึงมือผู้สนใจเมื่อใด และแนะนำให้จัดการสั่งซื้อเมื่อใด จึงสามารถจัดส่งได้ตามกำหนดที่เหมาะสมกับฤดูปลูก

ขั้นที่สอง **หลังจากดำเนินกิจการก้าวหน้าต่อมาได้อย่างมีเหตุมีผล เมื่อมาถึงอีกขั้นหนึ่ง จึงอาจพิจารณาจัดพิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์ที่จำเป็นต้องลงทุนเพิ่มขึ้น มีภาพสีแสดงประกอบการเสนอข้อมูลในบางจุด ซึ่งพิจารณาเห็นว่าน่าจะเป็นจุดเด่นเรียกร้องความสนใจเป็นพิเศษ** ผู้เป็นเจ้าของกิจการบางราย อาจนิยมความเป็นธรรมชาติมากกว่าการสร้างจุดเด่นก็อาจกระทำได้ ซึ่งสิ่งนี้ย่อมมีผลช่วยให้ลูกค้าที่มีสติปัญญาแหลมคมสามารถอ่านได้ถึงนิสัยของผู้ประกอบกิจการค้าอย่างสำคัญ

อย่างไรก็ตาม การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ขั้นตอนที่สอง ซึ่งจำเป็นต้องลงทุนสูงมาก ดังนั้น แม้เจ้าของกิจการอาจเริ่มมีฐานะเงินทุนมั่นคงมากขึ้น บางรายอาจหลีกเลี่ยงการจัดพิมพ์ทุกปี จึงพิมพ์ห่างกันเป็นช่วง ๆ เช่น 3 หรือ 5 ปี ต่อครั้ง

แต่รายชื่อกล้วยไม้ที่จะต้องประชาสัมพันธ์สู่ผู้สนใจ อาจมีการปรับปรุงแก้ไขทุกปีทั้งนี้และทั้งนั้น ขึ้นอยู่กับข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจากหลายจุด เช่น มีพันธุ์ไม้หลากหลายมากขึ้น มีความต้องการจากลูกค้าเท่าที่ผ่านมาแล้ว ที่แจ้งให้ทราบถึงการปรับเปลี่ยนราคาตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ดังนั้นในกรณีนี้ การจัดทำสิ่งพิมพ์ในลักษณะอัดสำเนาอย่างเรียบง่าย

จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำมาใช้ปฏิบัติในแต่ละปีควบคู่กันไปด้วย

ขั้นตอนที่สาม **คือการแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมในด้านการส่งเสริมความเจริญทางวิชาความรู้** ทั้งนี้และทั้งนั้น เรื่องนี้ควรจะแยกแยะเหตุผลในระดับพื้นฐาน โดยไม่นำเอาเงื่อนไขซึ่งมีผลแสวงหาประโยชน์ส่วนตนในด้านธุรกิจการค้าเข้าไปแอบแฝงไว้ เช่น มีการจัดพิมพ์เอกสารสิ่งพิมพ์เผยแพร่ความรู้แก่ผู้สนใจทั่วไป โดยปราศจากการโฆษณาสินค้าของตน รวมทั้งให้ความสนใจเสนอบทความเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการในที่ประชุมต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับกล้วยไม้

ประเด็นนี้ย่อมมีผลสร้างศรัทธาให้กับผู้สนใจอย่างแน่นอน แม้ว่าจะไม่นำเอาเงื่อนไขทางการค้าเข้ามาผูกพันเกี่ยวข้อง แต่โดยธรรมชาติของมนุษย์ย่อมมีผลสนับสนุนการค้าร่วมด้วย ซึ่งประเด็นนี้มีความลึกซึ้งก่อให้เกิดความมั่นคงทางการค้าในระยะยาว

แต่จากประสบการณ์เท่าที่ผ่านพ้นมา ทำให้พบความจริงว่า เรื่องนี้ในสังคมประเทศกำลังพัฒนา หาคนที่ทำการค้ากล้วยไม้อุทิศตนจนถึงขั้นสามารถแสดงออกให้เกิดความศรัทธาแก่ระดับนานาชาติได้ยากยิ่ง ส่วนใหญ่มักมีแนวโน้มนำมาปะปนกัน ทำให้เกิดการหวาดระแวงในเชิงแสวงหาผลประโยชน์ทางธุรกิจมากกว่า ความจริงแล้ว หากเกิดแรงศรัทธาอย่างแท้จริง ผลสนองตอบทางการค้าย่อมปรากฏได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ข้อเตือนสติสำหรับผู้เริ่มต้นใหม่

สำหรับผู้เริ่มต้นใหม่ หากนำเอาเหตุผลดังกล่าวแล้วมาพิจารณา โดยเหตุที่ว่ายังไม่เคยมีโอกาสสัมผัสกับข้อมูลเหล่านั้นจากสิ่งที่เป็นจริงมาก่อน จึงควรศึกษาหาความรู้ จากการลงสัมผัสกับคนผู้สนใจกล้วยไม้ในสังคมให้มากที่สุด เพื่อรับฟังความคิดเห็นและสังเกตจากพฤติกรรม ซึ่งแต่ละคนแสดงออกในชีวิตประจำวันว่า มีรสนิยมและความต้องการอย่างไร

นอกจากนั้น สภาพการณ์เช่นนี้น่าจะมีผลเตือนสติตนเองอย่างดี มิให้เริ่มต้นจากสิ่งซึ่งใหญ่เกินตัว หากควรลงมือทำจากกิจการขนาดเล็กไปก่อน โดยการให้ความสนใจเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อค้นหาข้อมูลความรู้ผสมผสานกันไปอย่างมีเหตุผล และเริ่มต้นค้าขายในตลาดท้องถิ่นซึ่งอยู่ใกล้ตัวไปก่อน ก่อนที่จะก้าวต่อไปถึงขั้นจัดทำสิ่งพิมพ์ประชาสัมพันธ์ผลิตผล เพื่อการค้าขายในขอบเขตที่กว้างไกลออกไปอีก ซึ่งต้องมีการลงทุนมากขึ้น

ดังนั้น การนำเอาความรู้ภายใต้หัวข้อ **การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ เพื่อประชาสัมพันธ์ผลิตผลกล้วยไม้** มากล่าวไว้ในหนังสือเล่มนี้ หาใช่ว่าจะทำให้ทุกคนที่เริ่มต้นก้าวเข้ามาสู่การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า ต้องทำเรื่องนี้ทันทีไม่ หากต้องการให้มองเห็นภาพรวมทั้งหมดได้ชัดเจน หากควรค้นหาความจริงว่า น่าจะเริ่มต้นจากจุดไหนมาก่อน

ซึ่งประเด็นนี้ ผู้ที่หวังทำการค้ากล้วยไม้เพื่อความมั่นคงในระยะยาว ควรมีคุณสมบัติสำคัญประจำใจอย่างหนึ่ง นั่นคือ **การรู้จักประเมินความจริงที่ตนเอง** เพื่อจะได้มีการ **ประมาณตน** เป็นธรรมชาติปรากฏอยู่ในรากฐานจิตใจได้ทุกขณะ แม้มองเห็นผู้อื่นก้าวไกลไปกว่าตนมากแค่ไหน ย่อมไม่ทำให้เกิดความโลภ อยากตามไปบ้าง แต่ควรจะก้าวไปตามขั้นตอนอย่างรู้เหตุรู้ผลมากกว่า

ดวงตราไปรษณียากรกล้วยไม้ ส่วนหนึ่งของการส่งเสริมเผยแพร่กล้วยไม้ของประเทศไทย

บทนำ

สื่อที่ใช้ในการประชาสัมพันธ์กล้วยไม้ของประเทศไทย เท่าที่ได้ปฏิบัติมาแล้วทั้งหมด เกิดจากรากฐานความคิดซึ่งอิสระ ทำให้เปิดกว้าง ช่วยให้มองเห็นหลายสิ่งหลายอย่างที่สามารถผสมผสานข้อมูลเรื่องกล้วยไม้ เข้าไปในกระแสวัฒนธรรมของทุกเรื่อง

เท่าที่ได้ปฏิบัติมาแล้วทั้งหมด ใคร่ขออนุญาตหยิบยกเอาบางเรื่องมาเป็นตัวอย่างเพื่อการศึกษา โดยมีหลักพิจารณาว่า สิ่งใดก็ตามที่สภาพสังคมปัจจุบันมีความพร้อมอยู่แล้ว ที่จะช่วยให้มีโอกาสผสมเรื่องราวเกี่ยวกับกล้วยไม้ของท้องถิ่นลงไปได้ ซึ่งแน่นอนที่สุด ส่วนหนึ่งย่อมมีผลการประชาสัมพันธ์เพื่อประโยชน์ ในด้านการค้ากล้วยไม้ของไทย ร่วมอยู่ด้วย

สิ่งที่ปรากฏเป็นรูปธรรมนำปฏิบัติแล้ว

การใช้ดวงตราไปรษณียากรของท้องถิ่นเป็นสื่อเผยแพร่ข้อมูลครั้งแรกที่ประเทศไทยได้มีการนำกล้วยไม้พื้นบ้านลงพิมพ์ในดวงตราไปรษณียากร เริ่มต้นขึ้นเมื่อประมาณ 40 ปีมาแล้ว ซึ่งปีนั้นมีภาพกล้วยไม้พื้นบ้านภายในชุดนั้นรวมทั้งหมด 8 ชนิดด้วยกัน โดยที่มีกล้วยไม้ช้างแดงรวมอยู่ด้วย

ดวงตราไปรษณียากรชุดดังกล่าว มีขนาดเล็กกว่าขนาดซึ่งทำในปัจจุบัน แต่เนื่องจากมีทั้งหมด 8 ดวงและเป็นชุดแรก คนในสังคมไทยมักเรียกว่า **แสตมป์กล้วยไม้ชุดใหญ่**

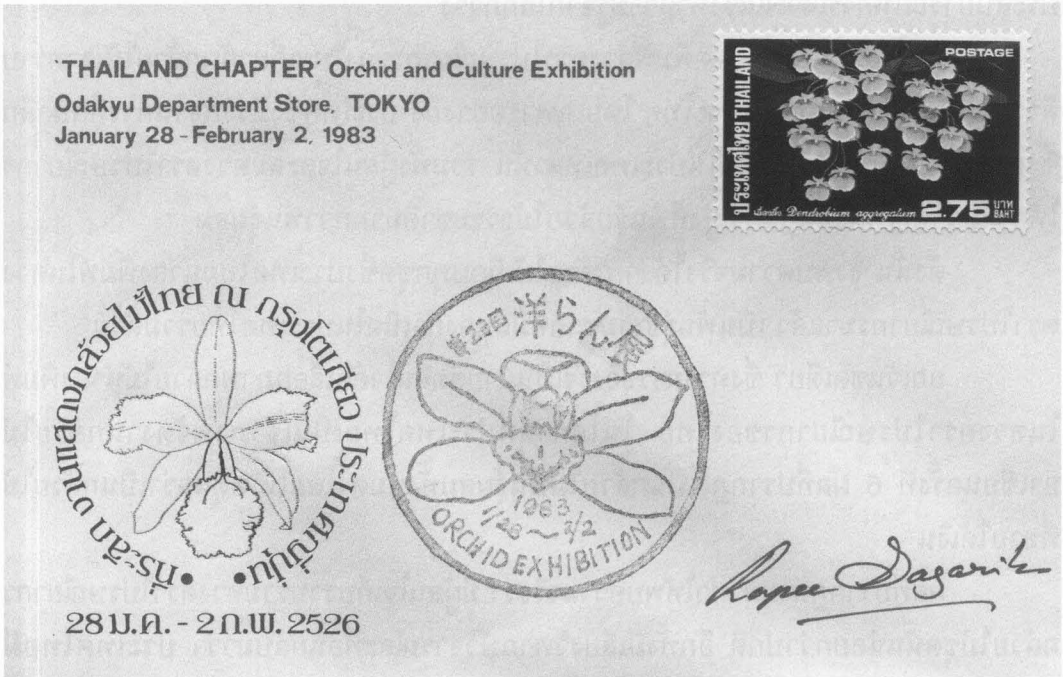
หลังจากนั้น เมื่อมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง โดยการจัดตั้งการสื่อสารแห่งประเทศไทยขึ้น ได้มีการโอนงานจัดทำดวงตราไปรษณียากรมาไว้ภายใต้ความรับผิดชอบของการสื่อสารแห่งประเทศไทย เราได้ให้ความร่วมมือ ในการจัดพิมพ์ดวงตราไปรษณียากร เกี่ยวกับกล้วยไม้พื้นบ้านต่อมาอีกหลายชุด ทั้งในด้านการจัดภาพสไลด์และการให้ข้อมูลประกอบภาพ ดังเช่นที่กล่าวมาแล้ว

ซองที่ระลึกเนื่องในโอกาสจัดงานแสดงกล้วยไม้ไทย ฉลอง 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์ ณ เมืองโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น เป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมเผยแพร่กล้วยไม้ของประเทศไทย

จึงปรากฏว่าในโอกาสสำคัญ ๆ บางเรื่องของประเทศ นับตั้งแต่วันเฉลิมพระชนมพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 งานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 9 ซึ่งเป็นงานประชุมระดับโลกครั้งแรก ที่เข้ามาจัดในประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2521 และงานประชุมกล้วยไม้อาเซียน ของกระทรวงการต่างประเทศและกรมวิชาการเกษตร ร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ของราชการ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกซึ่งหน่วยงานราชการของรัฐเข้ามาบริหารและจัดการโดยตรง ก็ได้ใช้โอกาสจัดพิมพ์ดวงตราไปรษณียากรกล้วยไม้ของไทยด้วย

วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นพื้นฐานสำคัญของการประชาสัมพันธ์เพื่อการค้า

ประเด็นนี้ หากสนใจให้ความสำคัญแก่วัฒนธรรมท้องถิ่นทั้ง 2 ด้านร่วมกัน กล่าวคือ **ด้านการตลาดการค้าร่วมกับด้านความคิดของฝ่ายผลิต** ซึ่งเห็นความสำคัญของสิ่งที่เกิดขึ้นบนแผ่นดินตัวเอง นับเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด

ดังนั้น ความคิดริเริ่มร่วมกับการวางแผน ผู้คิดวางแผนทุกเรื่องควรมีความรู้เกี่ยวกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายในด้านนำประโยชน์ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีประสบการณ์ในการเสาะแสวงหาความรู้จากโลกกว้าง

ดังตัวอย่างเช่น การจัดพิมพ์ดวงตราไปรษณียากรของไทยเกี่ยวกับกล้วยไม้เราทราบดีว่า หากคิดค้าขายกับต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเทศซึ่งมีรากฐานการศึกษาลึกซึ้งพอสมควร ผู้ปลูกกล้วยไม้ในประเทศเหล่านั้น รวมทั้งผู้สนใจสะสมดวงตราไปรษณียากรให้ความสำคัญในด้านคุณค่า มุ่งที่พันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติมากกว่าพันธุ์ผสม

ดังนั้น จึงพบความจริงได้ว่า กล้วยไม้เกือบทุกชุดซึ่งประเทศไทยนำลงพิมพ์ในดวงตราไปรษณียากรมาแล้ว เป็นพันธุ์ธรรมชาติที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทยร่วมด้วย

ยกเว้นชุดเดียว ซึ่งทางการของรัฐเป็นฝ่ายตัดสินใจคัดเลือกภาพกล้วยไม้นำลงพิมพ์ในดวงตราไปรษณียากรของไทย ในโอกาสที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดงานกล้วยไม้อาเซียนครั้งที่ 6 ผลที่ปรากฏ เป็นกล้วยไม้พันธุ์ผสมทั้งหมด โดยให้เหตุผลว่าเป็นกล้วยไม้ที่ขายได้เงิน

ผลที่ปรากฏตามมาทำให้พบความจริงว่า มีผู้สนใจเก็บรวบรวมดวงตราไปรษณียากรกล้วยไม้ชุดนั้นน้อยกว่าปกติ อีกทั้งมีเสียงวิพากษ์วิจารณ์สะท้อนกลับมาว่า **ประเทศไทยมีของดีมีคุณค่าอยู่แล้วในธรรมชาติ แต่เหตุใดจึงมองข้ามความสำคัญไปได้**

อนึ่ง นอกจากดวงตราไปรษณียากรแล้ว ช่วงถัดมาเรายังได้พบภาพกล้วยไม้ถูกนำลงพิมพ์ในบัตรส่งความสุขปีใหม่และของที่ระลึกอื่น ๆ รวมทั้งการออกแบบลายผ้าและ

เครื่องใช้ประจำวันอื่น ๆ อีกด้วย

ซึ่งประเด็นนี้มีข้อสังเกตสำคัญอย่างหนึ่ง กล่าวคือ **ชีวิตมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะประกอบอาชีพใดก็ตาม ความเจริญในด้านรากฐานการศึกษานับเป็นสิ่งสำคัญที่สุด** ดังนั้นสิ่งซึ่งปรากฏออกมาในสิ่งพิมพ์ รวมทั้งเครื่องมือรูปแบบต่าง ๆ เกี่ยวกับกล้วยไม้สะท้อนให้เห็นความจริงได้ 2 ด้าน

ด้านหนึ่ง ขาดการคำนึงถึงประเด็นการศึกษา โดยที่ผู้ปฏิบัติมองเห็นอย่างผิวเผินว่าเป็นกล้วยไม้อะไรก็ได้ ยิ่งเป็นลูกผสมซึ่งเห็นแต่ในด้านความสวยงามจากภายนอกเท่านั้น สิ่งนี้จะพบเห็นได้ทั่วไป

กับอีกด้านหนึ่ง มีการผสมผสานข้อมูลความรู้ในด้านการศึกษาเข้าไปไว้ด้วย เช่น ชื่อพื้นบ้าน ชื่อพฤกษศาสตร์ แหล่งกำเนิดและฤดูออกดอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเน้นความสำคัญเสนอพันธุ์ไม้ธรรมชาติ ซึ่งผลงานประเภทนี้นอกจากการใช้ประโยชน์แล้ว มีผู้นิยมเก็บสะสมไว้เป็นข้อมูลความรู้อย่างกว้างขวาง

การจัดงานแสดงกล้วยไม้ ถือเป็นส่วนหนึ่งของงานส่งเสริมการปลูกและการค้า

บทนำ

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า การจัดแสดงพันธุ์ไม้นับเป็นกุญแจสำคัญดอกหนึ่งของงานส่งเสริม แต่ก็หาใช่ว่าจะมีความสำคัญเหนือกว่าส่วนอื่นไม่ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นคนในภาครัฐ ภาคเอกชน หรือเกษตรกรชาวสวน จึงไม่ควรสร้างเงื่อนไขผูกติดไว้กับผลงานลักษณะนี้ หากสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้ความเข้าใจทุกส่วน ซึ่งร่วมอยู่ในกระบวนการพัฒนาได้อย่างลึกซึ้ง

ถ้าไม่ยึดติด ย่อมไม่มองความสำคัญเน้นอยู่แต่ส่วนของการจัดประกวดว่าคืองานส่งเสริม ซึ่งมีผลบานปลายไปถึงการนำเอาเงื่อนไขในด้านการรับรางวัล มาผูกติดไว้กับต้นไม้รวมทั้งตนเองด้วย

สภาพของปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการสนองผลถึงความมั่นคงทางการค้า

ตามสภาพความเป็นจริง จากอดีตเท่าที่ผ่านมาแล้วจนถึงปัจจุบัน สิ่งซึ่งสะท้อนออกมาจากรากฐานความรู้สึก ที่มองเห็นการจัดแสดงทั้งหมด เน้นอยู่แต่เพียงการประกวดอย่างเดียว

อีกประเด็นหนึ่ง มีการจำแนกประเภทกล้วยไม้ จากพื้นฐานซึ่งจำกัดตัวเอง โดยถือการจำแนกประเภทที่มีการซอยรายละเอียดไว้ใช้เป็นพื้นฐาน ดังเช่นที่กล่าวกันว่า **คิดแบบแยกส่วน** แทนการสานความสัมพันธ์เข้าหากัน ดังตัวอย่างเช่น ความคิดที่เห็นว่า **กล้วยไม้คนละลักษณะจะนำมาตัดสินโดยไม่แยกออกจากกันไม่ได้**

ความคิดลักษณะนี้ ก่อให้เกิดผลแยกประเภทกล้วยไม้เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แม้กลุ่มที่เคยรวมกันได้ หลังจากพบว่า ผลการผสมทำให้เกิดลูกผสมหลากสี ย่อมหาเหตุแยกแต่ละสีออก

ไปเป็นกลุ่ม ๆ แม้ประเด็นการจัดรางวัลก็ไม่อาจควบคุมให้มีความแน่นอนได้เลย

จึงเกิดความรู้สึกที่สะท้อนออกมาปรากฏให้รู้ได้ว่า การตัดสินกล้วยไม้เพื่อสนองประโยชน์ทางการค้า กับเพื่อสนองความต้องการของผู้ปลูกกล้วยไม้สมัครเล่น เป็นคนละเรื่องกัน ซึ่งแท้จริงแล้วสิ่งที่ปรากฏออกมา น่าจะถือเป็นเรื่องความคิดของคนซึ่งเกิดจากรากฐานที่แยกออกจากกันเป็นสองด้านมากกว่าการมุ่งมองไปยังกล้วยไม้เพื่อสานเหตุผลถึงกัน

ถ้าคนผู้ทำหน้าที่ในแต่ละจุด สามารถเชื่อมโยงรากฐานถึงซึ่งกันและกันได้ ไม่ว่าจะยืนอยู่บนพื้นฐานผู้ปลูก ผู้ประกอบการ หรือผู้ทำการค้า รวมทั้งนักวิชาการ ผลการตัดสินย่อมสะท้อนความจริงออกมาให้เชื่อถือได้ว่า มีส่วนใกล้เคียงกับรสนิยมและความต้องการของตลาด

สภาพการตัดสินลักษณะดังกล่าว คงไม่ทำให้แต่ละคนต้องมาเข้มงวดกวดขันกับกฎเกณฑ์การตัดสิน ซึ่งถูกวางไว้ชนิดที่ซอยลงไปถึงรายละเอียด แต่ให้โอกาสกับกรรมการตัดสินทุกคนได้พิจารณาทุกเรื่องอย่างอิสระ

กรรมการตัดสินผู้มีคุณสมบัติดังกล่าวแล้วอยู่ในรากฐานจิตใจ ย่อมแสดงผลการตัดสินใจของตนอย่างเปิดเผย โดยไม่สนใจว่าคนอื่นจะสะท้อนผลออกมาอย่างไร แม้ห่างจากตนมากน้อยแค่ไหน

หรืออีกนัยหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า กรรมการตัดสินผู้มีคุณภาพ ย่อมมีความเป็นตัวของตัวเอง ปรากฏเด่นชัดจากรากฐาน กับอีกด้านหนึ่ง ย่อมแสดงการยอมรับและเคารพผลการตัดสินของผู้อื่นอย่างเป็นธรรมชาติ

แต่เท่าที่เป็นมาแล้ว การปฏิบัติได้สะท้อนความจริงออกมาให้เห็นว่า ความนึกคิดของคนไทยจำนวนมาก มักปรากฏออกมาอย่างชัดเจนว่า **การจัดแสดง คือการประกวด** ทำให้มีการพูดออกมาในลักษณะนี้จนติดเป็นนิสัย จึงมีการชิงดีชิงเด่นกันอยู่ในที่ค่อนข้างชัดเจนและรุนแรงมากขึ้น

นอกจากนั้น ยังยึดติดอยู่กับรูปแบบของกล้วยไม้ที่ได้รับรางวัลโดยเหตุที่นำเงื่อนไขนี้มาใช้กำหนดกรอบตัวเองในด้านการค้า แทนที่จะมองเห็นความจริงว่า ถ้าที่ดอกกล้วยไม้จากต้นใดต้นหนึ่งได้รับรางวัลเป็นพิเศษ หมายความถึงคุณสมบัติ ซึ่งเห็นอยู่ในขณะนั้นเท่านั้น

แท้จริงแล้ว หลังจากสภาพแวดล้อมในทุกด้านเปลี่ยนแปลงไป ทุกสิ่งย่อมเปลี่ยนไปด้วย ทั้งนี้และทั้งนั้น ผู้รู้จริงย่อมเกิดความรู้ความเข้าใจถึงปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งมีเหตุผลสัมพันธ์ถึงซึ่งกันและกันเป็นกระบวนการ แทนที่จะมองรากฐานความคิดแบบเอกเทศ

วัตถุประสงค์ของการจัดประชุมและแสดงกล้วยไม้

วัตถุประสงค์ของการจัดประชุมและแสดงกล้วยไม้ ซึ่งมีหลายแง่มุมร่วมกัน สามารถนำมาจำแนกแจกแจงออกเป็นหัวข้อเพื่อประโยชน์แก่การศึกษา แต่ก็หาใช่ว่าจะยึดติดอยู่กับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่ มิฉะนั้นคงไม่อาจเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง เราอาจแยกประเด็นออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. ช่วยให้มีการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในด้านพัฒนาและอนุรักษ์ร่วมกัน จากประสบการณ์ซึ่งแต่ละคนปฏิบัติมาแล้ว รวมทั้งสิ่งที่คิดจะกระทำต่อไปในอนาคต เพื่อการร่วมมือกัน

2. ช่วยให้แต่ละคนมีโอกาสรู้ว่า มีพันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติอยู่ที่ไหน และมีการค้นพบพันธุ์ใหม่ รวมทั้งมีความก้าวหน้าเกี่ยวกับงานค้นคว้าวิจัยเรื่องอะไรเกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ในด้านงานอนุรักษ์และพัฒนา

3. ช่วยให้ทราบว่า ที่ไหนให้ความสนใจกล้วยไม้อะไร และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างใดบ้าง

4. ช่วยให้มีโอกาสติดตามผลงานค้นคว้าวิจัย การพัฒนาและการค้า ซึ่งแต่ละคนได้กระทำมาแล้วในอดีต เพื่อนำข้อมูลกลับไปปรับการปฏิบัติ ให้เกิดความเหมาะสมกับความต้องการของตลาดมากขึ้น

5. ช่วยให้ฝ่ายผู้ผลิต มีโอกาสนำสิ่งซึ่งมีอยู่ในท้องถิ่นมาแสดง เพื่อการเผยแพร่กับอีกด้านหนึ่ง ช่วยให้มีการตรวจสอบหาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการ เพื่อนำกลับไปปรับการผลิตให้มีความเหมาะสมมากขึ้น

6. ช่วยเปิดเวทีให้ผู้มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีโอกาสแสดงออก โดยมีอุดมการณ์มาร่วมมือกันทำงาน เพื่อความเจริญในการพัฒนา ซึ่งมีผลหวนกลับไปเพิ่มพูนรากฐานการอนุรักษ์ร่วมกัน

เท่าที่ผู้เขียนคิดได้และนำมากล่าวไว้เป็นข้อ ๆ ในด้านการค้าย่อมมีข้อมูลซึ่งมีผลช่วยให้เกิดแนวคิดในเชิงการค้าร่วมด้วย แต่ผู้คิดค้าขายที่ดี ย่อมไม่นำเอาเงื่อนไขทางการค้าส่วนตัวแอบแฝงเข้าไปไว้กับการทำงาน ณ จุดนี้ เพื่อความมั่นคงทางการค้าของตนในระยะยาว

อนึ่ง การตัดสินกล้วยไม้ อันเป็นมุมหนึ่งซึ่งร่วมอยู่ในภาพรวมของการจัดแสดงทั้งหมด นับเป็นส่วนหนึ่งซึ่งกระตุ้นความสนใจ แก่ทั้งผู้มีส่วนร่วมในการสนับสนุนงานและผู้ที่เข้าชมงาน แต่หาใช่ว่า ผลการตัดสินจะเป็นสิ่งบ่งบอกทิศทางการค้าด้านเดียว ถ้าผู้วางแผนจัดงานในแต่ละจุดมีความสามารถ ผลการตัดสินอาจบ่งบอกทิศทางการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชี้ให้เห็นรสนิยมของตลาดชัดเจนมากขึ้น

บนพื้นฐานภาวะยึดติดของคนในสังคมประเทศเขตร้อน ซึ่งรวมเอาประเทศไทยเข้าไว้ด้วย ทำให้ภาวะการเรียนรู้ไม่อาจส่งผลช่วยให้เกิดการปรับเปลี่ยนความคิด และการปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกันกับเหตุผล แม้นำเอาความคิดและวิธีการตัดสินกล้วยไม้มาวิเคราะห์ค้นหาความจริง จะพบว่าเกิดปัญหาบานปลายกว้างขวางมากขึ้น

ประเด็นแรก ผลการตัดสินไม่อาจตอบสนองประโยชน์ทางการค้าแก่มวลชน หากมุ่งตอบสนองแก่บุคคลและพรรคพวก ดังที่พบเห็นกันมานานมาก นอกจากนั้นในมุมกลับ ยังมีการช่วงชิงผลการตัดสินระหว่างกัน ทำให้ผู้ที่มีความรู้สึกค่อนข้างละเอียด สามารถรู้ได้จากการมีโอกาสสัมผัสกับบรรยากาศภายในกลุ่ม

การจัดประชุมและแสดงกล้วยไม้ เพื่อหวังผลในด้านการพัฒนาและอนุรักษ์รวมทั้งส่งเสริมร่วมกัน ควรจะมุ่งความสำคัญที่การพัฒนารากฐานการเรียนรู้ของคน และใช้ประเด็นนี้เป็นหลักในการคิดและดำเนินงาน

ดังนั้น จึงควรมองภาพรวมทั้งหมด โดยเรียงลำดับความสำคัญจากด้านล่างขึ้นมาหาด้านบน หรืออีกนัยหนึ่ง ให้ความสนใจจากเล็กไปหาใหญ่ เพื่อหวังให้การพัฒนาเป็นไปอย่างได้ผล จึงขออนุญาต นำมากล่าวเรียงลำดับไว้ดังต่อไปนี้

1. การจัดประชุมและแสดงกล้วยไม้ระดับกลุ่ม
2. การจัดประชุมและแสดงกล้วยไม้ระดับท้องถิ่น
3. การจัดประชุมและแสดงกล้วยไม้ระดับชาติ
4. การจัดประชุมและแสดงกล้วยไม้ระดับภูมิภาค
5. การจัดประชุมและแสดงกล้วยไม้ระดับโลก

ถ้ามองภาพรวมและมองที่โครงสร้าง ซึ่งควรจะมีผลพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนท้องถิ่นอย่างได้ผล น่าจะช่วยให้สรุปได้ว่า ถ้าการจัดประชุมและแสดงระดับกลุ่มไม่อาจพัฒนาให้บังเกิดผลตามเป้าหมายอย่างชัดเจนแล้ว ก็คงหวังที่จะให้ผลจากการจัดในระดับเหนือขึ้นไปบังเกิดผลอย่างจริงจังได้ยาก นอกจากจะเป็นผลเกิดจากตัวบุคคลเท่านั้น

เท่าที่ผู้เขียนได้ปฏิบัติมาแล้วทั้งหมด สะท้อนผลให้รู้ความจริงว่า คนในสังคมของประเทศเขตร้อนส่วนใหญ่ มีแนวโน้มมุ่งความสนใจไปที่การจัดงานระดับบนมากกว่าระดับล่าง นอกจากนั้นยังมุ่งประเด็นไปที่ **การประกวด** ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งจากความคิดแคบ ๆ ดังจะพบว่า เมื่อมีการจัดงานมักพูดคำว่า **งานประกวดกล้วยไม้** กันจนติดเป็นนิสัย

ในทางปฏิบัติ แม้จะมีการจัดกิจกรรมซึ่งรวมการประชุมและส่วนอื่น ๆ เข้าไว้ด้วยกัน แต่คนไทยจะมุ่งไปชมงานแสดงด้านเดียว และเน้นความสนใจที่การประกวดแข่งขันกัน ดังจะพบคำถามว่า **ต้นไหนได้ที่ 1** หรือ **ใครได้ที่ 1** เป็นประจำ หากพูดเรื่องความสนใจหาความ

รู้จากการประชุม มักมีข้ออ้างว่า ตนไม่ใช่นักวิชาการ เป็นต้น

ส่วนนักวิชาการเอง ก็มีไม่มากนักที่ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุม หากมีผู้เข้าร่วมมักสะท้อนภาพให้นำมาวิเคราะห์ค้นหาความจริงว่า ส่วนใหญ่เป็นประเภทที่เรียกกันว่า หนอนหนังสือ หรือไม่ก็เข้าไปร่วมประชุมเพื่อแสดงตัวให้คนอื่นเห็น การหาความจริงใจที่มองทุกสิ่งด้วยวิสัยทัศน์อันกว้างไกล คงมีไม่มากนัก ซึ่งแน่นอนที่สุด ถ้าสามารถมองอย่างสานถึงเหตุผลถึงกันหมด ย่อมรู้ได้ว่า ปัญหาดังกล่าวมีผลบ่งบอกถึงความเจริญทางการค้าว่าจะสามารถก้าวหน้าไปได้ไกลหรือไม่

ซึ่งความจริงแล้ว น่าจะมองเห็นสัจธรรมภายในวิถีชีวิตตนเองว่า เกิดมาเป็นคน ควรสนใจเรียนรู้ทุกเรื่อง แทนที่จะคิดแบบล้อมกรอบตัวเองไว้อย่างแคบ ๆ ซึ่งความคิดลักษณะนี้ไม่เพียงคิดค้าขายกล้วยไม้เท่านั้น แม้ค้าขายอะไรก็คงไม่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน

การตัดสินกล้วยไม้

ชีวิตผู้เขียนเรื่องนี้ ผ่านประสบการณ์ในการตัดสินกล้วยไม้มาแล้วไม่น้อยกว่า 40 ปี ทำให้เข้าใจได้ว่า การสัมผัสกล้วยไม้นานมากแค่ไหน อาจยังไม่ช่วยให้เข้าใจเรื่องการตัดสินใจได้ชัดเจน จนกว่าจะสามารถเข้าใจคนได้อย่างลึกซึ้ง

เราไม่ควรหลงอยู่กับกล้วยไม้จนลืมไปว่า เหตุที่เกิดการตัดสินกล้วยไม้นั้นอยู่ที่คน และผลจากการตัดสินก็คือความต้องการของคน ดังนั้นจึงน่าเข้าใจได้ว่า ผู้ตัดสินกล้วยไม้ที่มีความรู้ความสามารถ ควรผ่านการเรียนรู้จากคนมาแล้วอย่างลึกซึ้ง

ในสภาพปัจจุบัน สิ่งที่พบแล้ว เมื่อพูดถึงการตัดสินกล้วยไม้ หลายคนซึ่งไม่ได้อยู่ในวงการกล้วยไม้ แม้ผู้ที่อยู่ในวงการเอง บางคนมักกล่าวว่าตนไม่มีความรู้ กับอีกด้านหนึ่งผู้ที่ผ่านงานตัดสินกล้วยไม้มาแล้วไม่ว่ามากหรือน้อย หลายคนคิดว่าตนเก่งจนทำให้ดูถูกคนอื่นว่าตัดสินไม่เป็น

หลังจากนำความรู้ดังกล่าวแล้ว มาพิจารณาจากรากฐานจิตใจที่เป็นกลาง ทำให้เข้าใจว่า สภาพดังกล่าวเกิดจากการยึดติดอยู่กับกฎระเบียบ จนกระทั่งทำให้ไม่อาจเข้าใจธรรมชาติของคนกับกล้วยไม้ได้อย่างแท้จริง

ชวนให้นึกถึงพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า **ชนใดไม่มีดนตรีการ ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก**.....ทำให้อธิบายถึงความจริงได้ว่า **บุคคลใดขาดความงดงามอันควรมีอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองอย่างเป็นธรรมชาติ** หากมุ่งไปยึดติดอยู่กับรูปแบบ ย่อมยากที่จะเข้าใจถึงความจริงอันควรเป็นไปตามเหตุและผล

บุคคลลักษณะดังกล่าว แม้ผ่านงานตัดสินกล้วยไม้มาแล้วนานมากแค่ไหน ย่อมไม่คู่ควรแก่การยอมรับจากสังคมว่า เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง

ดังนั้น **การตัดสินกล้วยไม้** น่าจะหมายถึงการพิจารณาเลือกสรรความงามของกล้วยไม้ จากรากฐานจิตใจของบุคคลผู้พิจารณาซึ่งมีธรรมชาติอันงดงาม เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไปในสังคม **ผลสำเร็จของการตัดสินจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพจิตใจของบุคคลผู้ตัดสินเอง** ดังนั้น ก่อนอื่นคงต้องหันไปพิจารณาถึงความจริงที่พื้นฐาน อันเป็นที่มาของชีวิตบุคคลผู้ตัดสิน รวมทั้งการยอมรับนับถือจากคนในสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

คุณสมบัติของผู้ตัดสินกล้วยไม้

ก่อนอื่นใคร่ขอกล่าวย้ำว่า ธรรมชาติของการตัดสินกล้วยไม้ย่อมมองได้สองด้าน เช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ ด้านแรกได้แก่ ประโยชน์สุขซึ่งผู้ตัดสินพึงได้รับ เพื่อการสร้างสรรค์ทางจิตใจ

กับอีกด้านหนึ่ง ถ้าพฤติกรรมการตัดสิน กระทำเพื่อให้บริการแก่สาธารณะ เช่น การตัดสินในงานแสดงกล้วยไม้ ย่อมมีวัตถุประสงค์ที่ต้องการความเป็นธรรม ซึ่งในกรณี บุคคลผู้สามารถทำหน้าที่ได้ตามเป้าหมาย ควรมองเห็นสองด้านได้อย่างชัดเจน

เพราะผู้ที่มองเห็นด้านเดียว ย่อมอ่านได้ถึงความจริงว่า เป็นคนเห็นแก่ตัว ทำให้ผลการตัดสินขาดความเที่ยงตรง จึงไม่สามารถทำให้การตัดสินบรรลุผลตามเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสำคัญขั้นพื้นฐานขึ้นอยู่กับด้านแรก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึก **ซื่อสัตย์ต่อตนเอง** อันควรถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุด

ดังนั้น หากผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ตัดสินเพื่อประโยชน์ของสาธารณชน มีคุณสมบัตินี้อยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง ย่อมไม่ยึดติดอยู่กับกฎระเบียบ แต่เกิดความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งว่า กฎระเบียบเป็นเพียงสิ่งที่ช่วยชี้นำให้มุ่งไปสู่เป้าหมายได้อย่างแท้จริงเท่านั้น

เราอาจกำหนดคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่ตัดสินกล้วยไม้เพื่อนำมาใช้พิจารณาศึกษาหาความรู้โดยการจำแนกไว้เป็นหัวข้อ แต่ก็ใคร่ขออนุญาตเตือนไว้ว่า หาใช่ยึดติดอยู่กับสิ่งเหล่านี้ไม่ เพราะเหตุว่า ทุกข้อสานเหตุและผลถึงกันหมด ดังนั้น ถ้าภายในรากฐานความรู้สึกของผู้ตัดสินขาดการรู้ถึงจุดนี้ ย่อมทำให้การปฏิบัติไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

1. บุคคลผู้ทำหน้าที่ ควรรู้ธรรมชาติของตนเองร่วมกับธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์ รวมทั้งธรรมชาติของกล้วยไม้ซึ่งตนทำการตัดสิน ซึ่งประเด็นนี้จำเป็นต้องศึกษาจากประสบการณ์ชีวิต

2. ควรเข้าใจความหมายของคำว่า **ความสวยงาม** ได้จากรากฐานจิตใจที่เปิดกว้าง ซึ่งคุณสมบัติของผู้ตัดสินลักษณะนี้ ช่วยให้มองเห็นภาพรวมร่วมกับความจริงของพันธุ์ไม้แต่ละชนิดที่ไม่เหมือนกัน คุณสมบัติดังกล่าวแล้ว ช่วยให้มีการจำแนกประเภทกล้วยไม้เหลือน้อยที่สุด แต่ได้รับผลเที่ยงตรง แน่นอนที่สุด

3. ควรเป็นตัวของตัวเอง โดยถือเหตุผลเป็นสิ่งสำคัญเหนืออย่างอื่น ดังนั้น ผู้ตัดสินที่ดีมีคุณภาพ จึงไม่สนใจนำเอาสิ่งซึ่งคนอื่นบอกว่าสวยมาทำตาม และไม่คิดที่จะนำเอากฎระเบียบมากำหนดให้คนอื่นต้องปฏิบัติตาม แต่ควรให้ความสนใจค้นหาบุคคลที่มีคุณภาพบนพื้นฐานแนวคิดดังกล่าวมาร่วมปฏิบัติด้วย เพื่อหวังให้ผลการตัดสินบังเกิดผลสูงสุด

4. สิ่งที่มีผู้เขียนไว้ในเอกสารแนะนำการตัดสินกล้วยไม้อาจมีหลายตำราถ้าพบความแตกต่าง การจะพิจารณาให้รู้ถึงความจริง ควรนำเอาข้อมูลจากแต่ละแห่งมาศึกษา ย้อนกลับไปยังเหตุอันเป็นที่มา แทนการมองแต่เพียงภาพซึ่งเห็นอยู่ในขณะนั้น

5. มีประวัติความเป็นมาที่ควรจะสะท้อนให้เห็นได้ว่า เป็นบุคคลผู้มีใจกว้าง สามารถร่วมทำงานกับทุกคนได้อย่างกว้างขวาง

6. อย่านำมาติดใจว่า เหตุใดคนอื่นจึงไม่เห็นอย่างเรา เมื่อทำหน้าที่เสร็จแล้ว ต้องไม่นำมาติดใจ คงคิดแต่ว่าตนได้ทำดีที่สุดแล้ว ถ้าเป็นการตัดสินเพื่อการประกวด ไม่ว่าผลจะปรากฏออกมาอย่างไร ควรเข้าใจว่า เป็นเพียงผลจากการร่วมมือกันปฏิบัติเท่านั้น จึงไม่น่าเอาไปวิจารณ์ต่อไปว่า เหตุใดจึงไม่ออกมาอย่างที่ตนคิด

7. มีความบริสุทธิ์ใจ และมีความมั่นใจในตนเอง

พื้นฐานการตัดสินกล้วยไม้

ในเมื่อเหตุนำกล้วยไม้มาตัดสินนั้น อยู่ที่คน และผลงานของการตัดสินเพื่อสนองความต้องการของคน นอกจากนั้น ในการดำเนินการก็มีคนเป็นผู้ตัดสิน ดังนั้น ก่อนการปฏิบัติผู้ตัดสินกล้วยไม้ควรคำนึงถึงธรรมชาติของกล้วยไม้ ร่วมกับธรรมชาติของผู้ที่นำไปใช้ประโยชน์ร่วมกับธรรมชาติของตัวเอง ซึ่งประเด็นหลัง น่าจะถือเป็นพื้นฐานทั้งหมด

วัตถุประสงค์ของการตัดสินกล้วยไม้ ควรจะถือว่าสำคัญที่สุดน่าจะได้แก่ การเปิดโอกาสให้ผู้สัมผัสจากทุกด้าน เรียนรู้ธรรมชาติ ดังนั้น บุคคลผู้ปฏิบัติจึงควรถือว่า ประเด็นนี้เป็นศูนย์รวมของความสำเร็จอย่างสำคัญ ไม่ว่าจะปลูกกล้วยไม้เป็นงานอดิเรกหรือทำเป็นการค้า

ดังนั้น การเรียนรู้จากประสบการณ์ในการทำงานจากทุกด้าน จึงถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้จากตำราและครู ซึ่งความจริงเรื่องนี้นำมาใช้ได้ทุกเรื่อง ไม่เฉพาะเรื่อง

การตัดสินกล้วยไม้เท่านั้น

เพราะฉะนั้น ถ้าคิดว่าการจัดงานแสดงกล้วยไม้ รวมทั้งกิจกรรมการตัดสิน เป็น ส่วนหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าขายกล้วยไม้ ผู้ที่ศึกษาหาความรู้เรื่องการตัดสิน ควรจะมีความรู้ในด้านการค้ากล้วยไม้ด้วย ดังได้กล่าวไว้แต่แรกแล้วว่า การค้าและการตลาด หาใช่อยู่ที่การซื้อของขายของ รวมทั้งเรื่องเงินเท่านั้น หากอยู่ที่เรื่องราวเกี่ยวกับสัจธรรมของคนทั้งหมด ผู้ทำหน้าที่ตัดสินกล้วยไม้ที่ดี จึงควรมีความรู้เกี่ยวกับสัจธรรมของคนจากทุกด้าน

กฎเกณฑ์การตัดสิน

เพื่อความรู้ความเข้าใจที่ชัดเจน ก่อนการตัดสิน ควรเข้าใจถึงความจริงว่า กฎเกณฑ์ในการตัดสินกล้วยไม้ อาจจำแนกออกได้เป็นสองลักษณะ

1. ลักษณะแรก คือกฎเกณฑ์ที่อยู่บนพื้นฐานธรรมชาติ ซึ่งกฎเกณฑ์ลักษณะนี้บุคคลผู้ทำหน้าที่ตัดสินควรมีความรู้เพื่อจะได้นำปฏิบัติได้อย่างเคร่งครัด กล่าวคือ **หลักธรรมได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า ทุกสิ่งที่ปรากฏให้เห็นและสัมผัสได้ ต่างก็มีพื้นฐานเป็นของตัวเอง หรือเป็นการเฉพาะตัว** จึงไม่ควรนำมาผูกติดกันไว้ และไม่ควรยึดติดรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งด้วย

ดังนั้น กฎระเบียบในการตัดสินกล้วยไม้ข้อหนึ่ง จึงระบุไว้ว่า ผลการตัดสินแต่ละครั้ง ไม่มีผลอันควรนำมาอ้างเชื่อมโยงถึงผลการตัดสินครั้งอื่น ๆ เนื่องจากต่างกาลเวลา ต่างกรรมและต่างพื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม ย่อมทำให้เกิดความแตกต่างกันได้ แม้จากกล้วยไม้ต้นเดียวกัน

การตัดสินกล้วยไม้ในวงการกล้วยไม้ของไทย เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วมีการยึดติดอย่างชัดเจนมาก ดังจะพบว่า พวกหนึ่งกล่าวว่า ตนนิยมแบบอังกฤษ กล่าวคือ มีการโหวตหรือยกมือออกเสียงเพื่อต้องการเสียงส่วนใหญ่ อีกพวกหนึ่งกล่าวว่า ตนนิยมแบบอเมริกัน กล่าวคือ มีการให้คะแนนโดยแบ่งการพิจารณาออกเป็นส่วน ๆ

ภาวะยึดติด อันเกิดจากรากฐานจิตใจบุคคลผู้เป็นกรรมการตัดสินไม่อาจลงถึงธรรมชาติ จึงมักเกิดปัญหาค้างคาอยู่ในใจมากบ้างน้อยบ้าง ตามเหตุและผล และภาวะยึดติดมีผลทำให้เกิดการแยกประเภทกลุ่มกล้วยไม้ อย่างหาจุดจบสิ้นไม่ได้

การลดภาวะยึดติดออกได้ ย่อมพบความจริงว่า กฎระเบียบซึ่งอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติ ระบุไว้ว่า ผลการตัดสินแต่ละครั้ง ไม่มีผลอันควรนำมาอ้างเป็นเหตุ เพื่อต้องการเชื่อมโยงไปถึงผลการตัดสินครั้งอื่น เนื่องจากต่างกรรม ต่างกาลเวลากัน และต่างพื้นฐานด้านสภาพแวดล้อม เพราะกล้วยไม้ทุกต้นอยู่บนพื้นฐานตัวเองอย่างอิสระ แม้กล้วยไม้ต้น

เดียวกัน

2. อีกลักษณะหนึ่ง คือกฎเกณฑ์ที่อยู่บนพื้นฐานการกำหนดโดยคนซึ่งเป็นผู้วางแผนและจัดการ นับตั้งแต่ระบบการตัดสิน ซึ่งมีการจัดแบ่งแยกกลุ่มกล้วยไม้ที่รับการตัดสิน และการจำแนกแยกแยะลักษณะในรายละเอียดของดอกกล้วยไม้แต่ละต้น เช่น รูปทรงของดอก สีสันของดอก รูปลักษณะช่อดอก ฯลฯ และยังมีการกำหนดด้วยว่า ลักษณะของส่วนไหน ให้กี่คะแนนด้วย

บุคคลผู้มีประสบการณ์อย่างลึกซึ้ง ย่อมมีการจัดแบ่งกลุ่มกล้วยไม้น้อยที่สุด แต่มองลักษณะกล้วยไม้ทุกประเภท ทุกชนิด สานเป็นเนื้อเดียวกันได้ แทนที่จะอ้างว่า จะเอากล้วยไม้สกุลหวายมารับการตัดสินร่วมกับแวนดาได้อย่างไร

แม้ว่าอาจมีการกำหนดไว้ในแผ่นกระดาษว่า แต่ละส่วนภายในลักษณะทั่วไปของดอกและช่อดอกกล้วยไม้จะมีคะแนนประจำ แต่ผู้ตัดสินที่มีประสบการณ์สูงและรู้ซึ้ง ย่อมนำข้อมูลดังกล่าวมาเก็บไว้ในใจ มากกว่าที่จะนำมาพิจารณาให้คะแนนทีละส่วน

บุคคลผู้ตัดสินที่มีคุณภาพ หลังจากมีโอกาสสัมผัสกล้วยไม้ ซึ่งกำลังมีดอกอยู่ตรงหน้า ย่อมสามารถกำหนดมาตรฐานขึ้นในใจได้อย่างอิสระ โดยไม่ยึดติดอยู่กับรูปแบบว่าเป็นกล้วยไม้สกุลนั้นชนิดนี้ ถ้ามีการพิจารณาในเชิงเปรียบเทียบ ย่อมสามารถตัดสินใจได้ว่าต้นไหนเหนือกว่าต้นไหน โดยไม่ต้องนำมาแบ่งแยกประเภท เช่น นำเอากล้วยไม้สกุลแวนดา มาเปรียบเทียบกับกล้วยไม้สกุลหวายหรือสกุลฟาแลนนอพซิสได้

คนไทยรวมทั้งคนอีกหลายประเทศในเขตร้อนของโลกซึ่งรากฐานอยู่ในสภาพยึดติดมาก มักสะท้อนให้เห็นแนวโน้มที่มีการแยกประเภทกล้วยไม้ มากกว่าการรวมเข้าไว้ด้วยกันและแสดงความสามารถตัดสินร่วมกันได้

คนในสังคมลักษณะนี้ จึงเน้นความสำคัญที่การจัดประกวดมากกว่าการจัดแสดง โดยถือการตัดสินประกวดเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก นอกจากนั้น ยังมักสะท้อนให้เห็นแนวโน้มซึ่งมุ่งความสำคัญที่รางวัล มากกว่ามุ่งที่วัตถุประสงค์อันแท้จริงของการจัดงานแสดง

จากประสบการณ์ในการตัดสินกล้วยไม้ เท่าที่ผู้เขียนเรื่องนี้ได้รับเชิญไปร่วมงานทำให้มีโอกาสสัมผัสกับความจริงมาแล้วอย่างกว้างขวาง สามารถกล่าวได้ว่า แนวคิดและโครงสร้าง ตลอดจนวิธีการตัดสินกล้วยไม้ในประเทศญี่ปุ่น หากเน้นความสนใจไปที่งานแสดงกล้วยไม้บนเกาะโอกินาวา ซึ่งแม้ว่าจะเป็นงานไม่ใหญ่นัก แต่ก็มีประเด็นสำคัญ ๆ ที่น่าสนใจมาก

ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากแต่ละจุดอยู่บนพื้นฐานที่อิสระ มีการจำแนกหมวดหมู่

กล้วยไม้น้อยที่สุด และให้อิสระในการพิจารณา รวมทั้งตัดสินใจอย่างเต็มที่ กับมีการปฏิบัติเริ่มจากพื้นฐานที่เปิดกว้าง แล้วจึงก้าวขึ้นมาทีละขั้นตอนจนถึงสุดยอดอย่างเป็นธรรมชาติ แต่สิ่งซึ่งควรจะถือว่าสำคัญที่สุด น่าจะได้แก่การพิจารณาคัดบุคคลผู้มีคุณภาพ ภายในรากฐานจิตใจมาเป็นหลักสำคัญในการตัดสิน อันถือเป็นกุญแจดอกสำคัญที่สุดสำหรับความสำเร็จของการตัดสินโดยระบบนี้

และยังมีสิ่งที่น่าสนใจต่อไปอีกว่า แนวคิดในการตัดสินระบบนี้ สามารถเชื่อมโยงกล้วยไม้ซึ่งเป็นผลิตผลทางอุตสาหกรรม โดยเฉพาะกล้วยไม้ตัดดอก ให้สามารถนำมาพิจารณาร่วมกับกล้วยไม้ซึ่งส่งต้นเข้ารับการตัดสิน รวมทั้งเชื่อมโยงกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติกับผลจากการผสมพันธุ์ ให้เข้ามาถึงจุดเดียวกันได้

วัตถุประสงค์ของการตัดสินกล้วยไม้กับการจัดระบบ

เมื่อมีการจัดแสดงกล้วยไม้ ส่วนใหญ่จะมีการตัดสินร่วมด้วย ในภาพรวมของการตัดสิน ก็เพื่อต้องการพัฒนาทุกส่วนภายในระบบการพัฒนาวงการกล้วยไม้ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เราอาจจำแนกวัตถุประสงค์ของการตัดสินออกได้ ดังต่อไปนี้

1. เพื่อกำหนดมาตรฐานคุณภาพของพันธุ์กล้วยไม้ทุกชนิด
2. เพื่อส่งเสริมคุณภาพในการปลูกปฏิบัติ ตลอดจนการดูแลรักษา
3. ช่วยให้เกิดการแข่งขันกันพัฒนาในทุกด้าน เพื่อหวังสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า
4. เพื่อส่งเสริมความสนใจในการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมทั้งพันธุ์ธรรมชาติและพันธุ์ผสม ซึ่งคนท้องถิ่นพัฒนาขึ้นมาได้เอง
5. รวบรวมข้อมูลจากผลการพัฒนาในทุกด้านเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการประเมินผล และมุ่งปรับปรุงแก้ไขต่อไปในอนาคต
6. ส่งเสริมให้มีการค้า เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ประโยชน์และร่วมมือกันบำรุงรักษา

จากวัตถุประสงค์ทั้งหมด จึงได้มีการกำหนดแนวทางการพิจารณาตัดสินกล้วยไม้โดยเน้นความสำคัญของแต่ละข้อ แต่ก็หาใช่ว่า ถ้าเน้นกำหนดมาตรฐานคุณภาพของพันธุ์ไม้จะไม่คำนึงถึงข้ออื่น ๆ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากทุกข้อมีเหตุผลเชื่อมโยงถึงกันหมด สิ่งซึ่งทุกคนควรให้ความสนใจ น่าจะได้แก่การนำหัวข้อต่าง ๆ มาลำดับความสำคัญอย่างรู้เหตุรู้ผลว่า สิ่งใดควรมาก่อนมาหลัง

ก้าวแรกของการพิจารณาตัดสินกล้วยไม้ ไม่ว่าจะมีวัตถุประสงค์มุ่งความสำคัญข้อ

ไหน ก็คือ **ความเป็นธรรมชาติ** *บุคคลผู้ทำหน้าที่ตัดสินกล้วยไม้ ควรมีความเป็นธรรมชาติอยู่ในส่วนลึกของหัวใจตนเอง กับอีกด้านหนึ่ง เนื่องจากหลักการพิจารณาความเป็นธรรมชาติของดอกกล้วยไม้ สิ่งแรกก็คือ ความสมดุลระหว่างสองด้านเช่นเดียวกับใบหน้าคน ซึ่งมีด้านขวาเหมือนกันกับด้านซ้าย ถ้าพบว่าด้านใดด้านหนึ่งบิดเบี้ยว ทำให้ขาดสมดุล ย่อมถือว่าสูญเสียลักษณะอันเป็นธรรมชาติ*

ในการกำหนดมาตรฐานคุณภาพของกล้วยไม้ โดยมุ่งความสำคัญที่ภาพรวมของดอกและช่อดอก วงการกล้วยไม้นานาชาติได้กำหนดไว้รวม 3 ระดับ

ประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับหนึ่ง หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า **FIRST CLASS CERTIFICATE** มีชื่อย่อว่า **F.C.C.** บางสมาคมก็ใช้ชื่อว่า **GOLD MEDAL AWARD** คือ ต้นกล้วยไม้มีดอกซึ่งได้รับคะแนนรวมในการตัดสินตั้งแต่ 90 ขึ้นไป กล้วยไม้ต้นใดได้รับการตัดสินแล้ว มีผลถึงระดับนี้ จำเป็นต้องมีการตั้งชื่อประจำต้นหรือสายพันธุ์ (clone) เนื่องจากกล้วยไม้ชนิดเดียวกัน ถ้าเป็นลูกผสมก็มาจากพ่อแม่ชนิดเดียวกัน หาใช่ว่าจะมีลักษณะเหมือนกันไม่ ชื่อต้นพันธุ์ซึ่งตั้งขึ้นอาจใช้ชื่อบุคคลหรือชื่อสถานที่ก็ได้ และมีอักษร F.C.C. พ่วงท้ายชื่อกล้วยไม้ ควรมีชื่อย่อของสมาคม ซึ่งให้ประกาศนียบัตรรับรองคุณภาพของกล้วยไม้ต้นนี้เท่านั้น เช่น ***Ascocentrum curvifolium* "Kalya" F.C.C. OST.**

การเขียนชื่อต้นพันธุ์ว่า "Kalya" จะใช้คำย่อว่า var. มีคำเต็มว่า variety ซึ่งแปลว่าพันธุ์ คำนี้ใช้ได้เฉพาะความหมายของพันธุ์ในด้านพฤกษศาสตร์ ซึ่งหมายถึงมีการแยกแขนงมาจากชนิดหรือ species พันธุ์ในด้านพฤกษศาสตร์มิได้หมายถึงแต่เพียงต้นไม้ต้นเดียว หากหมายถึงกลุ่มพันธุ์ไม้ที่พบตามธรรมชาติในพื้นที่เดียวกัน หลากหลายลักษณะภายในกรอบของพันธุ์นั้น ๆ

OST. ย่อมาจาก ORCHID SOCIETY OF THAILAND ซึ่งกรรมการสังกัดสมาคมนี้เป็นผู้ตัดสินให้ประกาศนียบัตรระดับนี้ ชื่อย่อสมาคมเขียนด้วยตัวอักษรตัวใหญ่ติดกันหมด

ประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับสอง หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า **AWARD OF MERIT** ใช้ชื่อย่อว่า **A.M.** บางสมาคมใช้ชื่อว่า **SILVER MEDAL AWARD** คือต้นกล้วยไม้มีดอก ซึ่งได้รับคะแนนรวมในการตัดสินระหว่าง 80 ถึง 89 คะแนน กฎเกณฑ์ในการเขียนชื่อกล้วยไม้มีคุณภาพในระดับนี้ คงถือหลักเช่นเดียวกันกับระดับประกาศนียบัตรอันดับหนึ่ง แต่ใช้ชื่อย่อประกาศนียบัตร A.M. เช่น ***Dendrobium densiflorum* 'Sagarik' A.M. OST.** เป็นต้น

ประกาศนียบัตรรับรองคุณภาพทางพันธุศาสตร์ทั้งสองระดับในทางปฏิบัติถือว่าเป็นระดับสูง ซึ่งนิยมนำต้นกล้วยไม้ที่ได้รับประกาศนียบัตรระดับนี้มาใช้ทำพ่อแม่ผสม ยิ่งในแวดวงการค้า จะนำเอามาใส่ในบัญชีรายชื่อกล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งแสดงถึงคุณภาพของพ่อแม่

พันธุ์

อย่างไรก็ตาม ความนิยมในลักษณะดังกล่าว อาจกลายเป็นอุปสรรคในการวางแผนผสมพันธุ์เพื่อปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้ได้ไม่ยาก เนื่องจากผลการคัดพันธุ์ลักษณะนี้อาจนำมาใช้อย่างได้ผลในบางโอกาสเท่านั้น เนื่องจากจริง ๆ แล้ว ควรมุ่งความสนใจไปยังลักษณะทางพันธุศาสตร์ มากกว่าการเน้นความสำคัญที่ลักษณะภายนอก

โดยเฉพาะโครงการผสมพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ สำหรับนำมาใช้ในด้านการปลูกเป็นอุตสาหกรรม ทั้งเพื่อการตัดดอกและการค้าต้น

เนื่องจากพบว่า ผลการตัดสินซึ่งทำให้เกิดพันธุ์กล้วยไม้ที่มีคุณภาพสูงนั้น เป็นเพียงคุณภาพที่เห็นได้จากภายนอกเท่านั้น ถ้านำเอาลักษณะทางพันธุศาสตร์มาพิจารณาเพื่อหวังปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้จริง ๆ ควรรู้ได้ถึงรากฐานซึ่งอยู่ด้านใน บางครั้งจะพบว่า แม้ลักษณะภายนอกอาจไม่ช่วยให้เกิดความสนใจ แต่หลังจากนำมาใช้ทำพ่อแม่พันธุ์ กลับปรากฏว่า ให้ลูกผสมที่ดีเกินความคาดหมายก็ได้ ผู้ปลูกกล้วยไม้ที่มีธรรมชาติหวนกลับไปเห็นสิ่งซึ่งเป็นอดีตเท่านั้น ที่สามารถคิดผสมพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น การนำเอาชื่อ รวมทั้งลักษณะภายนอกมาพิจารณาด้านเดียว ยังไม่ช่วยให้เกิดความชัดเจนได้ จนกว่าจะมีการนำปฏิบัติ เสร็จแล้วพิสูจน์จากผลที่เป็นความจริง

ประกาศนียบัตรเกียรตินิยมอันดับสาม หรือที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า HIGH COMMENDATION CERTIFICATE มีชื่อย่อว่า H.C.C. บางสมาคมใช้ชื่อว่า BRONZE MEDAL CERTIFICATE คือต้นกล้วยไม้มีดอก ซึ่งได้รับคะแนนรวมในการตัดสิน ระหว่าง 75 ถึง 79 คะแนน กฎเกณฑ์ในการเขียนชื่อกล้วยไม้ที่ได้รับประกาศนียบัตรระดับนี้ โดยทั่ว ๆ ไปแล้วไม่ค่อยมีผู้สนใจพูดถึงมากนัก คงสนใจยกย่องกันอยู่แต่สองระดับแรก

อนึ่ง การตัดสินเพื่อกำหนดระดับคุณภาพ ในทางปฏิบัติ แม้กล้วยไม้หลายต้น อาจไม่ถึงระดับเลยสักต้นเดียวก็ได้ บางครั้งอาจได้รับการรับรองคุณภาพในระดับเดียวกันหลายต้นก็ได้ อย่างไรก็ตาม การได้รับประกาศนียบัตรถือเป็นคุณภาพของแต่ละต้น

ยังมีการตัดสินเพื่อกำหนดมาตรฐานกล้วยไม้เป็นกลุ่ม กล่าวคือ ถ้ากล้วยไม้ลูกผสมจากพ่อแม่พันธุ์คู่เดียวกัน สามารถได้รับประกาศนียบัตรระดับสูง อย่างน้อยเทียบเท่าระดับเกียรตินิยมอันดับสอง พร้อมกัน 12 ต้น จะได้รับ ประกาศนียบัตรเกียรตินิยมคุณภาพ ซึ่งภาษาอังกฤษเรียกว่า AWARD OF QUALITY มีชื่อย่อว่า A.Q. ซึ่งทั้งผู้ส่งเข้ารับการตัดสินและผู้ผสม หากเป็นคนละคน จะได้รับประกาศนียบัตรด้วยกันทั้งสองฝ่าย ซึ่งไม่เพียงเป็นการรับรองคุณภาพของกล้วยไม้ภายในคู่ผสมเดียวกันเท่านั้น หากยังเป็นการรับรองความสามารถของผู้ผสมด้วย

เรื่องนี้ได้มีตัวอย่างปรากฏขึ้นแก่คนไทยมาแล้ว จากผลงานการผสมพันธุ์กล้วยไม้ช้างแดงซึ่งกระทำโดยผู้เขียน ดังจะพบว่า มีประกาศนียบัตรประกาศเกียรติคุณในด้านคุณภาพตั้งแสดงไว้ในตู้ ที่หอสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก ณ หอสมุดแห่งชาติ

ข้อสังเกตจากผู้เรียบเรียง

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วถึงแนวทางการตัดสิน เพื่อพัฒนาคุณภาพความสวยงามของกล้วยไม้ ซึ่งมีการกำหนดไว้เป็นอันดับต่าง ๆ ดังได้กล่าวมาแล้ว จนกระทั่งทำให้ผู้ที่สนใจอยากได้กล้วยไม้ที่มีลักษณะดอกไม้โดยภาพรวม มีความสวยงามตามความปรารถนาของแต่ละคนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

เรื่องนี้ทำให้ผู้ที่วางแผนผสมกล้วยไม้เพื่อประโยชน์ทางการค้า นำเอาต้นกล้วยไม้ที่มีคุณสมบัติความสวยงามติดอันดับต่าง ๆ ในระดับสูง มาใช้ทำพ่อแม่พันธุ์ โดยที่คิดว่า จะช่วยให้กล้วยไม้ลูกผสมซึ่งเป็นผลิตผลมีความสวยงามเพิ่มขึ้น เลยไปถึงขั้นค้าขายได้เงินมากขึ้นด้วย ประกอบกับผู้สนใจหาซื้อกล้วยไม้ลูกผสมมาปลูกจำนวนไม่น้อย ที่มีรากฐานความรู้สึกไปในทิศทางเดียวกัน จึงทำให้เกิดสภาพเป็นแนวร่วมบนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกัน

อนึ่ง ถ้ารู้จักมองหวนกลับทิศทาง น่าจะช่วยให้เห็นความจริงได้ว่า คนกำลังร่วมมือกันสร้างกระแสซึ่งทำให้ห่างตัวเองมากขึ้น ดังนั้น จึงเกิดสภาพผลงานที่ห่างธรรมชาติซึ่งเป็นพื้นฐานมากขึ้นเรื่อย

หากค้นหาความจริงภายในภาพรวมดังกล่าว เราจึงพบว่า สังคมลักษณะนี้ละทิ้งกล้วยไม้ซึ่งเป็นพันธุ์ธรรมชาติ อันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาพันธุ์กล้วยไม้ใหม่ ๆ ที่ควรจะมีความหลากหลายมากขึ้น จนกระทั่งทำให้การผลิตการค้ากล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมระหว่างช่วงหลัง ๆ กำลังใกล้จะพบทางตันมากขึ้นเป็นลำดับ เพราะหันไปหาพันธุ์พื้นฐานดั้งเดิมเพื่อการริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ทำให้รู้สึกว่าหายากมากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ชนรุ่นหลังซึ่งทำหน้าที่ผสมพันธุ์กล้วยไม้เพื่อการพัฒนาแม้กลุ่มบุคคลซึ่งถูกเรียกว่านักวิชาการ หลายคนไม่ทราบความจริงว่า พันธุ์กล้วยไม้ลูกผสมซึ่งปลูกค้าขายกันอยู่ในปัจจุบัน มีพื้นฐานดั้งเดิมมาจากไหน

ดังนั้น จากช่วงที่ผ่านมาแล้วทำให้มองเห็นความจริงว่า การนำเอากล้วยไม้ซึ่งติดอันดับสูง ๆ จากการตัดสินมาใช้โฆษณาหาประโยชน์ แท้จริงแล้วน่าจะมีผลสะท้อนกลับมาทำลายโครงสร้างการผสมพันธุ์ในอนาคตซึ่งควรจะก้าวไปได้ไกลกว่านี้

ยังมีการตัดสินเพื่อส่งเสริมความสามารถในการปลูกปฏิบัติอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งเรียก

ว่า CERTIFICATE CULTURAL MERIT ซึ่งมีชื่อย่อว่า C.C.M. แม้ว่าการพิจารณาตัดสินตามแนวทางนี้ จะมุ่งที่ความรู้ความสามารถในการปลูกปฏิบัติ แต่ตามที่ได้กล่าวไว้ในตอนแรกแล้วว่า จริง ๆ แล้วทุกแนวทางย่อมมีเหตุผลสานถึงกันหมด

ดังนั้น แม้ว่าจะมุ่งให้ความสำคัญที่การปฏิบัติเลี้ยงดู แต่ในส่วนของดอก ก็ควรจะมีความงามตามธรรมชาติร่วมด้วย ผลการตัดสินตามแนวทางนี้ โดยทั่วไปจะได้แก่กล้วยไม้ซึ่งมีความเจริญสมบูรณ์เป็นกอใหญ่มาก และมีดอกดกเป็นที่สะดุดตาสะดุดใจผู้ที่ได้พบเห็นทั่ว ๆ ไป

สภาพกล้วยไม้แบบนี้ ภาษาอังกฤษนิยมเรียกกันว่า specimen plant หมายถึงการเจริญงอกงามเป็นกอใหญ่ขนาดใหญ่เป็นพิเศษ ซึ่งในแวดวงผู้นิยมปลูกกล้วยไม้เป็นงานอดิเรกมีบางคนเกิดรสนิยมในลักษณะเช่นนี้ จึงมีเทคนิคในการปฏิบัติเป็นพิเศษ

การตัดสินเพื่อการแข่งขันซึ่งแท้จริงแล้วมีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยส่งเสริมให้มีแรงจูงใจในการพัฒนาและอนุรักษ์พันธุ์กล้วยไม้ แต่ถ้ารากฐานคนในสังคมใดตกอยู่ภายใต้อิทธิพลรูปวัตถุค่อนข้างรุนแรง การแข่งขันกันก็จะนำไปสู่การเอาเป็นเอาตายกันเอง มากกว่ามุ่งสู่การสร้างสรรค์

นอกจากนั้น บนรากฐานคนซึ่งตกอยู่ใต้อิทธิพลวัตถุมากขึ้น ย่อมนำไปสู่การจำแนกแยกแยะพันธุ์ไม้ออกเป็นกลุ่มย่อย ๆ เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ แทนที่จะมีการสานถึงกันซึ่งเป็นประโยชน์แก่การสร้างสรรค์ ดังได้กล่าวไว้แล้วในช่วงแรก

อย่างไรก็ตาม บนพื้นฐานการตัดสินที่มีการประกวดกัน ก็ยังจำเป็นต้องมีการนำเอาการกำหนดคุณภาพมาผสมผสานเป็นเงื่อนไขไว้ด้วย ยิ่งมีการแยกกลุ่มกล้วยไม้ซอยละเอียดมากขึ้น ย่อมเห็นได้ชัดเจนว่า ต้นที่ได้รับรางวัลที่ 1 หรือดีที่สุดในบางกลุ่ม อาจมีคุณภาพต่ำมาก ดังนั้น กรรมการตัดสินจึงมีการใช้วิจารณญาณประกอบด้วยว่า ต้นที่ได้รับการยกย่องในแต่ละระดับ ควรมีคุณภาพอยู่ในระดับไหน แม้บางกลุ่มอาจไม่ได้รับการยอมรับเลยก็เป็นได้ ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อมิให้คุณภาพในระดับต่าง ๆ ย่อหย่อนลงไป ทำให้ภาพพจน์ของการจัดแสดงได้รับผลเสียหาย

การจัดประชุมวิชาการกับปัญหาที่สะท้อนกลับมาให้รู้ความจริง

การจัดประชุมวิชาการ เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องกล้วยไม้นั้น ด้านหนึ่งมีผลสนับสนุนการค้าอย่างสำคัญด้วย

ในสังคมประเทศด้อยพัฒนา เช่น ไทย มักสะท้อนภายในแนวโน้มให้เห็นว่า แต่ละจุดมีการแยกกันอยู่ แทนที่จะผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกัน ดังนั้น ในเรื่องของการประชุมวิชา

การเกี่ยวกับกล้วยไม้ เราจึงมักพบเสมอว่า นักวิชาการกับผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นการค้ายืนกันอยู่คนละจุด และมองปัญหาออกจากตัวเองกลายเป็นสองขั้ว นอกจากนั้น ถ้าวิเคราะห์ความคิดของคนสองกลุ่มนี้ จะพบว่า ส่วนใหญ่ไปคนละทางอย่างเห็นได้ชัด

อนึ่ง ถ้ายืนอยู่บนพื้นฐานเดียวกันได้ เมื่อมีการประชุม น่าจะพบความจริงว่า ผู้เสนอผลงานวิชาการ น่าจะเป็นผู้ปลูกกล้วยไม้เองมากกว่า แต่เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว เมื่อมีการจัดประชุมวิชาการ ผู้ปลูกกล้วยไม้มักไม่สนใจเข้าร่วมประชุม ดังจะพบความจริงได้จากคนไทย นอกจากนั้นบนพื้นฐานสัจธรรม ทำให้มองเห็นว่า แม้ประเทศอื่น ๆ ในเขตร้อนก็มีสภาพเช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่มักไปดูงานแสดงเพื่อส่งกล้วยไม้เข้าประกวด หรือไม่ก็ไปหาซื้อต้นไม้มาปลูกเพื่อเก็งกำไรมากกว่า

อนึ่ง ถ้าผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าสนใจเข้าร่วมประชุมวิชาการ ยิ่งมีการเสนอผลงานให้ความรู้ โดยไม่นำเอาผลประโยชน์ส่วนตนเข้าไปสร้างเงื่อนไขแฝงเอาไว้ ย่อมได้รับแรงศรัทธาทำให้มีผู้เชื่อถือ ผลการค้าย่อมติดตามมาอย่างเป็นธรรมชาติ อีกทั้งในระยะยาว ยังก่อให้เกิดความมั่นคงทางการค้าด้วย แต่วงการกล้วยไม้ในประเทศเขตร้อนหรือประเทศด้อยพัฒนา หาได้เป็นเช่นนั้นไม่

เมื่อมีขั้วหนึ่งย่อมมีอีกขั้วหนึ่ง ดังนั้น เมื่อผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นการค้าส่วนใหญ่ มีลักษณะเช่นที่ได้กล่าวมาแล้ว นักวิชาการส่วนใหญ่ย่อมมีจุดยืนซึ่งเข้าไม่ถึงปัญหาจริง แม้จะนำเรื่องทางวิชาการเข้าไปเสนอในที่ประชุม ย่อมไม่ได้รับแรงศรัทธาลึกซึ้งมากนัก

ดังจะอ่านได้จากพฤติกรรมเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว แม้ฮาวายซึ่งครั้งหนึ่งเคยมีความเจริญขึ้นมาถึงระดับโลก จากผลงานพัฒนากล้วยไม้เมืองร้อน แล้วจากนั้นมา ก็เริ่มสังเกตเห็นได้ว่า เมื่อมีการประชุมกล้วยไม้โลกในช่วงหลัง ๆ คนในวงการกล้วยไม้ของฮาวายไม่สนใจลงทะเบียนเข้าร่วมประชุม แต่มาเที่ยวอย่างฉาบฉวยเพื่อหาซื้อกล้วยไม้ แววของความเสื่อมโทรมก็เริ่มเกิดขึ้น ภาพลักษณะนี้สามารถพบเห็นจากประเทศซึ่งกำลังเสื่อมโทรมทางการค้า อย่างเห็นได้ชัดเจนมาก

แม้ประเทศไทยก็เช่นกัน ผู้เขียนเห็นภาพดังกล่าวแล้ว มีความรู้สึกอยู่ในใจว่า นี่คือสัญญาณที่บ่งบอกให้ทราบถึงภาวะเสื่อมโทรม ซึ่งกำลังเข้ามาสู่วงการกล้วยไม้ไทยอย่างปฏิเสธเสียมิได้ นอกจากนั้น ถ้ารู้ว่าการจัดประชุมวิชาการน่าจะมีผลทางการค้า ความคิดที่ขาดรากฐานดังกล่าว หากมีผู้ก้าวเข้ามาสู่ที่ประชุม ก็มักมีแนวโน้มนำข้อมูลซึ่งมีผลโฆษณาสินค้าของตนเข้าไปแอบแฝงไว้ให้สามารถรู้สึกได้ ยิ่งก่อให้เกิดการเสื่อมศรัทธาจากคนทั่วไปมากขึ้น

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้เขียนมิได้มีเจตนาที่จะว่าร้ายใคร แต่ถ้ามองเห็นอีกด้าน

หนึ่งซึ่งเป็นมุมกลับ ย่อมสะท้อนให้ผู้รู้ปัญหาซึ่งเป็นอุปสรรคแก่การพัฒนาและการค้ากล้วยไม้อย่างสำคัญ ดังได้กล่าวไว้แต่แรกแล้วว่า ผู้ที่คิดปลูกกล้วยไม้และเจริญก้าวหน้าต่อไปจนกระทั่งถึงขั้นมีการค้าขาย จำเป็นจะต้องมีรากฐานที่เปิดกว้าง สามารถมองปัญหาได้กว้างไกลและลึกซึ้ง จึงจะประสบผลสำเร็จทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

การค้าซึ่งมีความสมบูรณ์ครบถ้วนเท่านั้นที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและมีความมั่นคงตลอดไป ดังนั้น ถ้าคิดทำการค้าจึงไม่ควรเน้นการค้าขายหาเงินเท่านั้น การสร้างศรัทธาน่าจะเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด ซึ่งส่วนหนึ่งภายในกระบวนการผลิตถึงการค้า ควรมีการให้แก่สังคมจากความจริงใจ และการให้ความรู้โดยไม่นำเอาเงื่อนไขทางการค้าหาเงินเข้าไปแอบแฝง ถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด

ดังนั้น การเผยแพร่ความรู้แก่ที่ประชุม จึงเป็นส่วนหนึ่งซึ่งผู้ทำการค้ากล้วยไม้ควรถือเป็นหน้าที่อย่างสำคัญ แต่เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว เราพบความจริงว่าคนไทยซึ่งทำการค้ากล้วยไม้ส่วนใหญ่มาก แม้แต่การลงทะเบียนเข้าร่วมประชุมก็ยังมองข้ามความสำคัญไปอย่างสิ้นเชิง อย่างยากที่จะพูดชี้แจงกันให้เข้าใจได้

เราจึงได้แต่คิดว่า ในสภาพเช่นนี้ วงการกล้วยไม้เท่าที่ทุ่มเทพัฒนามาแล้วทั้งหมด จนกระทั่งทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง จะอยู่ต่อไปอย่างมั่นคงได้อย่างไร

ประชุมกรรมการตัดสิน เพื่อชี้แจงระบบการทำงานและแนวทางการปฏิบัติก่อนการตัดสิน
ภาพถ่ายจากงานแสดงกล้วยไม้นานาชาติที่เกาะโอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น

พันธุ์หวายลูกผสมจากประเทศไทย ซึ่งนำไปปลูกออกดอกที่เกาะโอกินาวา
ถูกนำไปใช้ประดับในพิธีเปิดงานแสดงกล้วยไม้นานาชาติ ในช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์

มุมหนึ่งของการจัดแสดงกล้วยไม้ ที่ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากดอกกล้วยไม้

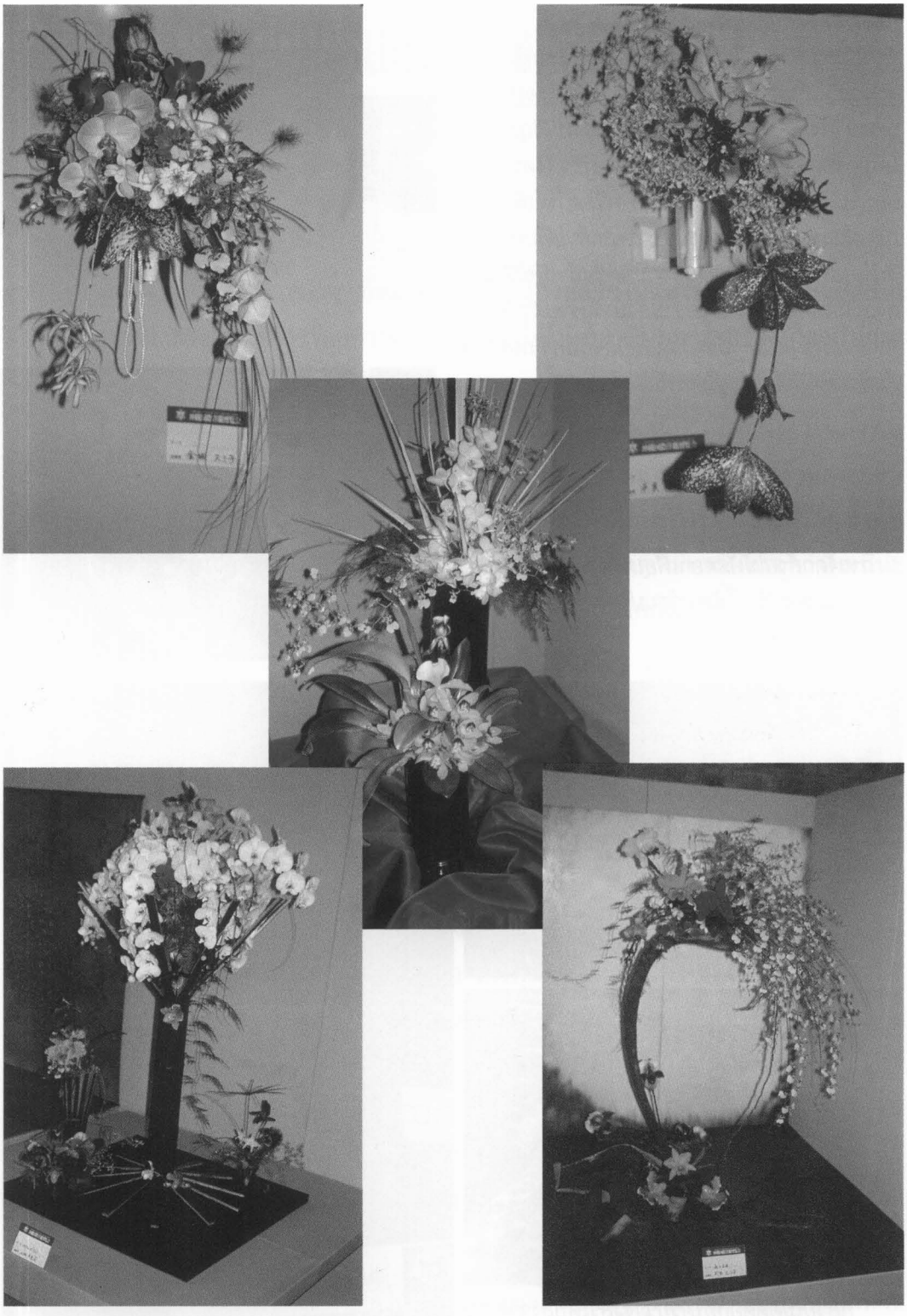

ในงานแสดงกล้วยไม้นานาชาติ ซึ่งจัดขึ้นระหว่างช่วงต้นเดือนกุมภาพันธ์เป็นประจำทุกปี นับเป็นเวลา 16 ปีมาแล้ว มีมุมหนึ่งซึ่งจัดแสดงกล้วยไม้ตัดดอกเขตร้อนหลากหลายพันธุ์ มีการตัดสินการประกวด ซึ่งกรรมการตัดสินได้รับการคัดเลือกมาจากบุคคลผู้ซึ่งวงการกล้วยไม้นานาชาติให้ความนับถือ

ในโอกาสนี้ ผู้เขียนเรื่องนี้ได้รับเชิญไปร่วมทุกครั้ง จากความรู้สึกเคารพรักและศรัทธาโดยคนทั่วไป ตนจึงมีโอกาสเรียนรู้สิ่งอันทรงคุณค่าลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ประเทศไทย ได้แสดงน้ำใจส่งกล้วยไม้ตัดดอกนานาชนิด โดยรวบรวมจากบรรดาชาวสวนที่เชื่อถือได้ และให้ความร่วมมือจากใจจริง ทำให้รู้ได้ว่า ณ มุมนี้ หากมองมาจากประเทศเจ้าภาพ ถือเป็นกลยุทธ์ในการคัดคุณภาพทั้งคนและพันธุ์ไม้ ซึ่งแน่นอนที่สุด ย่อมมีผลสร้างศรัทธาในด้านการตลาดอย่างสำคัญ

เราได้รับความร่วมมือจากชาวสวนที่ยังมีน้ำใจแสดงออกให้รู้สึกได้ถึงประโยชน์อันประเทศชาติพึงได้รับ และสิ่งซึ่งสนองตอบก็คือ ประเทศไทยยังคงติดอันดับในการรับรางวัลชั้นสูงมาตลอด แต่สิ่งนั้นยังมีความสำคัญน้อยกว่าการได้รับโอกาสเรียนรู้สิ่งอันทรงคุณค่า เพื่อนำกลับมาพัฒนาแผ่นดินถิ่นเกิดของเราร่วมกัน เพื่อให้มั่นคงอยู่ได้อีก ทั้งมีผลตอบสนองทางเศรษฐกิจแก่ทุกคน ซึ่งมุ่งมั่นทำงานอย่างดีที่สุด

มุมหนึ่งของการใช้ประโยชน์จากดอกกล้วยไม้

เปิดงานแสดงกล้วยไม้

วัฒนธรรมในการเปิดงานแสดงของญี่ปุ่นโดยทั่ว ๆ ไป สะท้อนให้เห็นภาพรวมซึ่งป้องกันการยึดติดอยู่กับตัวบุคคล ดังนั้น การตัดริบบิ้นเปิดงานจึงไม่เชิญบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นประธาน หากใช้ผู้ซึ่งสังคมทั่วไปยอมรับ ร่วมกันเป็นประธาน ซึ่งเรื่องนี้ไม่เพียงพิธีเปิดงานแสดงกล้วยไม้เท่านั้น หากพบเห็นได้ในทุกเรื่อง สะท้อนให้เห็นว่า พื้นฐานความคิดซึ่งนำปฏิบัติมีผลส่งเสริมให้คนผู้มีความรู้ความสามารถรวมตัวกันเป็นทีม นอกจากนั้น ยังเป็นการป้องกันการหลงตนลืมตัวของผู้ที่ขึ้นไปอยู่ในระดับสูงด้วย

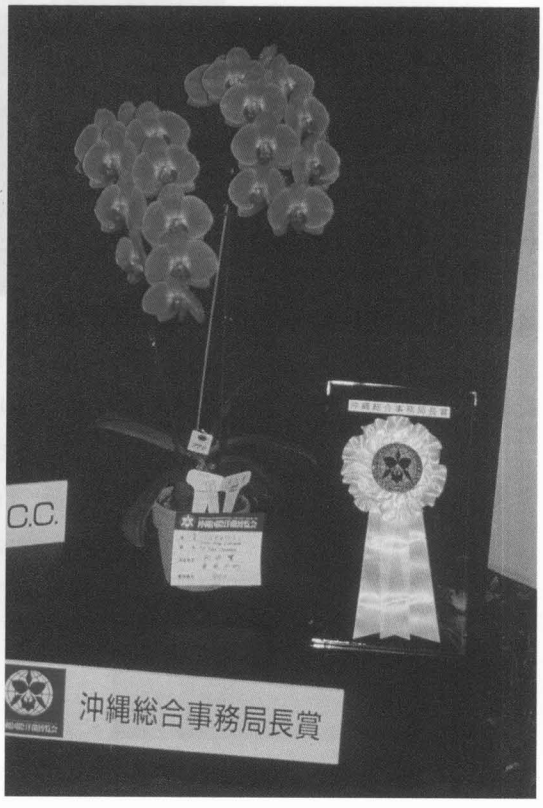

การจัดกล้วยไม้ตัดดอกเพื่อเตรียมการตัดสินในงานแสดงกล้วยไม้เขตร้อนประจำปีที่เกาะโอกินาวา

กล้วยไม้ตัดดอกที่ได้รับรางวัลระดับสูงจากงานแสดงกล้วยไม้ประจำปีที่เกาะโอกินาวา

วิสัยทัศน์เกี่ยวกับการตลาดของกล้วยไม้ไทย

ผมขอขอบคุณอย่างมาก ที่สมาคมผู้ปลูกเลี้ยงกล้วยไม้แห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นสมาคมเกิดใหม่ และมีการทำงานอย่างขยันขันแข็ง ได้ให้เกียรติผมมาพูดเรื่องเกี่ยวกับการตลาดของกล้วยไม้ไทย ในโอกาสนี้

ผมนึกถึงความประโยคหนึ่งซึ่งพึ่งเขียนไว้เมื่อไม่นานมานี้เอง โดยฝังไว้ในภาพที่เขียนให้กับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ความว่า **เกิดเป็นชาวเกษตรต้องไม่กลัวแดดกลัวฝนฉันใด เกิดมาเป็นคนต้องไม่กลัวปัญหาฉันนั้น จริงไหมเธอที่รัก** ในอดีตที่ผ่านมานั้นมีหลายคนพูดว่า ผมเรียนวิทยาศาสตร์เก่งมาก แต่ว่าคนรุ่นหลัง ๆ ไม่ทราบหรอกว่าผมนี่น่ะจะว่าเป็นศิลปินก็คงชัดเจนพอสมควร ทุกอย่างมันไม่ได้แยกจากกัน แต่เอามาแยกลง ทำเป็นวิชาการตลาด

เพราะว่าผมชอบเล่นดนตรี เมื่อวันเกิดของสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ที่พึ่งผ่านมา ผมก็ไปสีไวโอลินในรายการ เมื่อเร็ว ๆ นี้ วงดนตรีสากลของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์จัดงานแสดงคอนเสิร์ต ผมก็ไปร่วมเล่นไวโอลินด้วย

ผมยืนเล่นไวโอลินอยู่กับลูก ๆ หลาน ๆ ผม ตั้งแต่ต้นจนจบ ประมาณ 3-4 ชั่วโมง **อะไรที่มันเป็นกำลังใจให้ผมทำอย่างนั้นได้?** ถ้าหากผมไม่เห็นว่าลูกศิษย์ลูกหา รวมทั้งผู้ที่รับผลงานจากเราไป ไม่เอาจริงเอาจัง ผมก็คงไม่ไปยืนอยู่ได้อย่างนั้นแน่

ผมมาที่นี่และพูดกับกรรมการชุดนี้ว่า **ผมทุ่มให้เต็มที่** เพราะเห็นว่าทุกคนทุ่มตัวทำงานกันจริง ๆ นี่เป็นสัจธรรมของผู้ใหญ่ที่มองคนรุ่นหลัง คุณสมบัตินี้ควรมีอยู่ในผู้ใหญ่ของสังคมไทย

แต่ทุกวันนี้มันหดหายไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะภาคเกษตรซึ่งเป็นพื้นฐานสังคมที่ต้องทำงานหนักมากแบบ **หลังสู้ฟ้าหน้าสู้ดิน** แต่ผู้ที่ขึ้นไปอยู่ด้านบน แสดงความเห็นใจแค่ไหน? ภาพซึ่งสะท้อนออกมามันทำให้รู้สึกได้ชัดเจนมาก

ถอดจากเทปบันทึกเสียง ศาสตราจารย์ระพี สาคริก ในโอกาสจัดการอบรมชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้ จัดโดยสมาคมชาวสวนผู้ปลูกกล้วยไม้แห่งประเทศไทย ณ ศูนย์ส่งเสริมและผลิตพันธุ์พืชสวนสมุทรสาคร เมื่อบ่ายวันจันทร์ที่ 13 กันยายน 2542

ปากก็บอกว่า **เกษตรกรเป็นกระดูกสันหลังของประเทศ** แต่ผมคิดว่า **เวลานี้มันผุกร่อนไปแค่ไหนก็ไม่ทราบแล้ว?** ผมโชคดีที่มีโอกาสนั่งฟังคนอื่นพูดมาตั้งแต่เช้าจนกระทั่งบ่าย เริ่มจากนายกสมาคมผู้ค้ากล้วยไม้ มาถึงนักวิชาการด้านการตลาดจากสถาบันอุดมศึกษา ทำให้มองเห็นปัญหาอะไร ๆ หลายอย่างทีเดียวครับ

บางเรื่อง ซึ่งมีคำถามมาจากเกษตรกรชาวสวนตั้งแต่รายการเมื่อเช้านี้ ผมอาจนำมาตอบอีกทีก็ได้ ถ้าคำถามนั้นยังไม่ได้รับคำตอบที่ลึกพอ ไม่กว้างพอ ทำให้ไม่เห็นภาพได้ชัดเจน ผมไม่มีเจตนาที่จะว่าใคร เพราะรู้สึกว่าคนส่วนใหญ่ในสังคมเดี๋ยวนี้มันเป็นอย่างนั้นจริง ๆ

เมื่อเชิญผมมา ก็ต้องพูดความจริงกัน เมื่อสักครู่นี้ผมกำลังจะพูดว่ายังไง จึงขอพูดต่อไปว่า ผมเขียนภาพอาคารเก่า ๆ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขาเรียกกันว่า เขียนด้วยลายเส้น แต่จริง ๆ ส่วนใหญ่ผมใช้จุดเล็ก ๆ ซึ่งเป็นจุดไม่รู้กี่ล้านจุด ลงไปในนั้นจนกระทั่งมองเห็นภาพ ซึ่งคนรุ่นหลังไม่เคยเห็นผลงานด้านนี้จากผมมาก่อน

เมื่อไม่นานมานี้ ผมเขียนภาพบ้านที่เคยอยู่เมื่ออายุ 4 ขวบ สมัยนั้นไม่มีรูปถ่ายเก็บไว้ ผมมาเขียนเมื่ออายุ 75-76 ปีแล้ว ซึ่งขณะนั้นก็กำลังจะเข้า 78 ปี ผมเขียนเพื่อฝึกฝนตนเองให้เป็นคนมีสติ นอกจากนั้นก็ฝากเอาไว้ให้ชนรุ่นหลัง ๆ ได้นำไปคิดเพื่อใช้ประโยชน์ในทางสร้างสรรค์

และเช่นเดียวกัน ในสถาบันการศึกษาระหว่างช่วงที่ผ่านมาไม่นานมากนัก ถ้าเทียบกับอายุคนแล้วมันไม่นานเลยนะครับ ผมอายุนานหน่อยก็มองเห็นชัด เหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่เกิดขึ้นในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งครูบาอาจารย์รุ่นนี้หลายคน ก็เป็นนิสิตอยู่ในขณะนั้น ส่วนใหญ่ไม่เคยเอามาเล่าให้ลูกศิษย์ฟังเลย ทำให้ต้องตั้งคำถาม ๆ ว่า **จิตวิญญาณหายไปไหนกันหมด?**

นี่แหละครับ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้แหละครับ ท่านเสด็จมาเยี่ยมเกษตรตั้งแต่ยังทรงเป็นสมเด็จพระอนุชา ทรงดนตรีเอง รับสั่งคุยกับครูบาอาจารย์และนิสิตที่หอประชุมอย่างเป็นกันเองมาก ๆ เลย ทรงปลูกต้นไม้ไว้ แล้วก็เสด็จมารดน้ำทุกปี

วิญญาณความเป็นครูของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์ หายไปไหนหมดครับ จึงไม่คิดที่จะนำมาเล่าถ่ายทอดให้ลูกศิษย์ฟัง แต่ผมโชคดีที่ว่า มีลูกศิษย์ซึ่งไม่เคยสอนกันมาเลย เพราะห่างกันมาตั้งเป็นสิบ ๆ ปีแล้ว เขายังมาหาครับ

เขามาหาอะไรหรือครับ? เขามาหาเพราะว่ามีศรัทธาในผลงาน แล้วก็มาถามถึงเรื่องราวต่าง ๆ ในอดีต พอเล่าเรื่องนี้ให้ฟังแล้ว ทำให้เขา **งง** ครับ เขาถามว่า **มียังงี้ด้วยหรือครับ** ผมก็บอกว่า **ใช่** มีจริง ๆ แล้วก็เตือนสติไปว่ายังไง

ผมบอกเขาว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ คงไม่ได้ทรงมุ่งพระทัยมาที่

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เท่านั้น แต่พระองค์ท่านมุ่งที่การเกษตรของชาติ หากเป็นเพราะมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นแม่แบบการศึกษาเกษตรของประเทศ ดังนั้น ทุกคนจึงควรสำนึกตรงนี้ นี่คือจุดสำคัญมาก ๆ

เรื่องกล้วยไม้อาจเป็นเรื่องเล็ก ๆ ถ้าเทียบกับเรื่องของผลิตผลอื่น ๆ แต่ผมมองว่า **เล็กหรือใหญ่ไม่สำคัญ เพราะอะไรก็ตามที่เป็นสัจธรรมแล้ว ย่อมไม่มีคำว่าเล็กหรือใหญ่** มันเป็นส่วนประกอบที่อยู่บนแผ่นดินผืนนี้ ซึ่งควรจะมีความสำคัญเท่ากันหมด

ด้วยเหตุนี้เอง ชีวิตผมจึงมุ่งให้ความสำคัญแก่ชนรุ่นหลังมาโดยตลอด และดูจะเข้มข้นมากขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ว่าวัยและฐานะความเป็นอยู่จะห่างกันแค่ไหน ถ้าเขามาหาก็จะมีเมตตาให้ความรู้ แล้วก็ทำตัวเหมือนเพื่อนจริง ๆ ให้เขาเกิดความอบอุ่นและมีกำลังใจ

ผมไม่ได้เรียนกล้วยไม้มาจากสถาบันการศึกษาที่ไหนทั้งนั้น แต่ทำไมล่ะ คนทั่วโลกถึงได้ยอมรับเราจนกระทั่งถึงขณะนี้ ทำให้กล้วยไม้ไทยสามารถกระจายไปได้ทั่วโลก ออกไปประชุมกล้วยไม้ระดับโลกทีไร ก็มักมีคนชาติต่าง ๆ เข้ามาแสดงความชื่นชมยินดีกันมาก ๆ

ผมไม่รู้สึกว่าตัวเองเก่งอะไรเลย ค้นหาความจริงให้เจอะเถอะครับ เขาคงไม่ได้มายกย่องผมเรื่องกล้วยไม้แน่ ๆ เขายกย่องอะไรที่มันลึกซึ้งกว่านั้น นี่แหละครับ ผมได้พูดกับหลายท่านมาแล้วว่า ผมไม่ได้เรียนกล้วยไม้นะ พูดให้คิดครับ

จริง ๆ แล้วมันมีเหตุผลอยู่ตรงไหน ที่ทำให้วงการกล้วยไม้ของไทยซึ่งครั้งหนึ่งแทบไม่มีอะไรเลย มันขึ้นมาได้แล้วก็ขยายขอบข่ายออกไป จนกระทั่ง เป็นที่ยอมรับจากคนทั่วโลก

ในรายการภาคเช้า ขณะที่นั่งฟังอยู่ ผมได้ยินความประโยคหนึ่ง ผมขออนุญาตเอ่ยชื่อท่านก็ได้ **คุณสมาน คิดประเสริฐ** ลุกขึ้นถามวิทยากรว่า **ปลูกกล้วยไม้กันมาก ๆ จะทำยังไง?** โอ้โฮครับ ในใจผมได้คำตอบชัดเจนมาๆ เลยครับ แต่ขณะนั้นไม่มีหน้าที่ที่จะตอบ

เพราะอะไรล่ะ เพราะ **ยึดติด** ผู้มีหน้าที่ตอบจึงตอบไม่ออก **เรื่องการตลาดนั้นน่ะ กุญแจดอกสำคัญที่สุด อยู่ลึกที่สุด อยู่ที่พื้นดินเรานี่เอง** ถ้าใครจับตัวนี้ได้นะครับ ไม่ต้องไปเรียนตำราอะไรหรอก ทุกอย่างมันก้าวไปได้เองแหละครับ เท่านั้นเอง!

นั่นคือ **มนุษย์** การตลาดเกิดจากการเรียนรู้มนุษย์ให้ถึงความจริง **คนเราจะรู้มนุษย์ได้ ต้องมีคุณธรรมประจำใจ** ช่วยให้รู้ได้ทุกเรื่องน่ะครับ นี่คือจุดสำคัญ

ใครลองไปหา **หนังสือพิมพ์ไทยโพสต์** ฉบับวันนี้อ่าน **อยู่ในคอลัมน์ ว่ายทวนน้ำ** มีข้อความจากผมทั้งหมด วันนี้เขาไม่มีจดหมายจากคนอื่นเลย มันเป็นประสบการณ์ที่ผมได้มาจากการไปประชุมเตรียมงานกล้วยไม้โลกครั้งที่ 17 ที่มาเลเซีย แล้วก็มีท่านกรรมการและสมาชิกสมาคมที่นี่ไปด้วยกันหลายคน

ผมได้อะไรกลับมา? ลองไปหาอ่านครับ เขาลงให้เต็มหน้าเลย แล้วก็เจ้าของ

คอลัมน์ที่ใช้นามปากกาว่า **สันทัดกรณี** ได้เขียนบทวิจารณ์ตามสิ่งที่ผมเขียนเองไว้อีกยาวเลยทีเดียว

ความจริงแล้ว ที่ผมมาเสนอแนะให้ทางสมาคมมองเห็นความสำคัญ จนกระทั่งรวมตัวกันเดินทางไปดูงานที่นั่นมันเป็นเรื่องสร้างฐานการตลาดให้กับทุกคนอย่างสำคัญเลยทีเดียว ไม่มีในตำรา ไม่มีในแผ่นกระดาษ และไม่มีเป็นตัวเลข เพราะฉะนั้นอย่าไปติดอยู่กับสิ่งเหล่านี้เลยครับ ถ้าเช่นนั้นมันมีอยู่ที่ไหน คำตอบก็คือ มีอยู่ในหัวใจเราเองนี่แหละ ใครค้นหาตรงนี้ก็จะพบได้ว่า มันคือตลาดที่แท้จริงด้วย

นี่แหละครับ ถ้าไม่เห็นตรงนี้ก็คงไม่พูดจากใจ เพราะมันเป็นสิ่งที่อยู่ในหัวใจ ผมเดินคุยเรื่องกล้วยไม้มาตลอดระยะเวลาอันยาวนาน กุญแจดอกสำคัญอยู่ตรงนี้เอง คำตอบจากสิ่งที่คุณสมานลุกขึ้นถามนั้นน่ะ จะว่ายากก็ยาก จะว่าง่ายก็ง่าย

ปลดตัวเองออกเสียก่อน ให้จิตมันว่างซักหน่อย แล้วจะเห็นว่าคำตอบไม่ยากเลย **เพราะว่าเรายังล้อมกรอบตัวเองอยู่กับกล้วยไม้นี่แหละ ใช่หรือเปล่า?** มาถึงช่วงทำเป็นระบบอุตสาหกรรมแล้ว ผมเคยเตือนให้มองกล้วยไม้เหมือนดอกไม้ทั่ว ๆ ไป **อย่าไปมองว่ากล้วยไม้เป็นกล้วยไม้** ใช่ไหมครับ มาถึงจุดใช้ประโยชน์สุด ๆ แล้ว ถ้ายังมองอย่างนั้นอยู่ หากมีอะไรเกิดขึ้นแล้วจะโทษใคร

พืชผลถมเถไป ถ้าเราเปิดใจกว้างให้อิสระ ใครรักอะไรก็ทำสิ่งนั้น ไม่ใช่แห่กันมารุมลงหลุม ๆ เดียวกันหมด ถูกไหมครับ มันแก้ปัญหาที่ว่าได้ไม่ยาก แต่เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่นะ เป็นเรื่องที่เกิดจากฐานของสังคม เพราะฉะนั้น จึงสรุปออกมาเป็นคำถามนิดหนึ่งว่า **เราปลูกกล้วยไม้กัน เรารู้ปัญหาที่อยู่ในพื้นฐานสังคมหรือเปล่า?**

เรารู้แต่เพียงแค่สิ่งที่อยู่ในรั้วสวนกล้วยไม้ของเราเองเท่านั้นรึ ถ้ายังเป็นอย่างนั้นกันอยู่นะครับ ก็คงยากที่จะแก้ปัญหาซึ่งอยู่ในวงการกล้วยไม้ แม้ปัญหาการตลาด ขอฝากเอาไว้ให้นำไปคิดด้วย

ผมมาพูดวันนี้ นำเอาเครื่องอัดเทปมาอัดเทปไว้ด้วย แต่ว่า การอัดเทปเอาไว้นี่น่ะมีสองประโยชน์ ประโยชน์แก่ตัวเราเอง เอาไปเปิดฟังว่าได้พูดอะไรออกไป พูดผิดพูดถูก พูดผิดก็ต้องยอมรับความจริงแล้วก็แก้ไข ถ้าพูดถูกมันจะช่วยให้แน่นมากขึ้น ทำให้รากฐานเราเองสั่นคลอนน้อยลง

อีกเหตุผลหนึ่งคือ เอาไปฝากลูกศิษย์ลูกหาที่หัวใจเขาใกล้ชิดกับเราให้เก็บเอาไว้ฟัง ไม่ว่าจะทำอะไรที่ไหนผมอยู่ด้วยความเผื่อแผ่ อยู่ด้วยการรู้ตัวเอง จุดนี้แหละครับ ถ้าปลูกกล้วยไม้ก็สำเร็จ ถ้าทำเรื่องตลาดก็สำเร็จ ท่านทำอะไรก็สำเร็จทั้งนั้น ถ้ามีตรงนี้อยู่

แต่เวลานี้คนในสังคมมักคิดแบบกลับหัวกลับหางนะครับ ทำไมล่ะ ผมไม่ใช่เป็นคน

ที่ปลูกกล้วยไม้แล้วก็ทำอาชีพเรื่องกล้วยไม้ แต่ทำไมสิ่งนี้มันมาอยู่ที่ผมล่ะ สมควรจะอยู่กับท่านทั้งหลาย แต่เท่าที่ผ่านมาจนถึงขณะนี้ ผมคิดแก้ไขอยู่นะครับ ไม่ได้อยู่นิ่ง ๆ นะ

แม้แต่การที่เราไปจัดแสดงกล้วยไม้ที่มาเลเซีย แล้วไปได้รับรางวัลที่ 1 กลับมา ผมก็มานั่งคิด ลองถามลูกศิษย์ซึ่งมานั่งปรึกษากันที่บ้านผมเมื่อคืนวันศุกร์ที่ผ่านมาดูก็ได้ เราคิดกันว่า เอ๊ะ **ปีหน้าชาวสวนจะรวมตัวกันจัดเองได้ไหม?** เพราะปีนี้คนในราชการเป็นผู้จัด แต่ครั้งนี้กลุ่มชาวสวนก็ไปดูกันมาแล้ว

เราอยากให้ทุกอย่างมันอยู่กับท่านเอง ไม่ใช่เข้าไปอยู่กับราชการ ไม่ใช่เข้ามาอยู่กับผมและไม่ใช่เข้าไปอยู่กับใครอื่นทั้งหมด เราพูดกันมานานแล้วละครับว่า **ต้องการพัฒนาเพื่อให้พึ่งตนเอง** แต่เราก็แก้ปัญหาตัวนี้ยังไม่สำเร็จสักที ยิ่งกว่านั้น **ทำไมมันถึงมุ่งมาอยู่กับตัวบุคคลล่ะ**

ผมไม่อยากเห็นมันมาอยู่กับตัวบุคคล ซึ่งสมกับที่เขาพูดกันว่า **กล้วยไม้ - ใกล้ม้วย** นี่แหละครับ **คนม้วยไปกล้วยไม้มันก็ม้วยด้วย** ผมไม่อยากเห็นมันเป็นอย่างนั้นเลยนะครับ **รู้คนก็รู้ตลาด** มันเป็นกระบวนการใหญ่ ครอบคลุมทุกอย่างเอาไว้ทั้งหมด ไม่ใช่มองตลาดที่เงิน มองตลาดที่การซื้อการขายผลิตผล และทุกอย่างก็ตกอยู่ในสภาพวนเวียนกันอยู่ตรงนั้น

เราคงต้องมององค์ประกอบของชีวิตทั้งหมด มันต้องมองมาตั้งแต่เริ่มคิดปลูก จนกระทั่งไปถึงการใช้ประโยชน์ มองเป็นกระบวนการ มองอย่างมีเหตุผลสานถึงกันได้หมด แล้วสิ่งนี้มันจะเกิดได้อย่างไร ถ้าเราไปยึดติดอยู่กับอะไรต่ออะไร แม้กระทั่งกรอบของกล้วยไม้มันก็คงไปไม่ถึงไหนนะครับ

แล้วก็การยึดติดนี่เองแหละ ผมได้ยินเสียงบางคนวิจารณ์ แต่อาศัยที่เป็นคนไม่ถือสาใคร จึงทำให้มีโอกาสตักตวงความจริงไว้เป็นความรู้ทั้งนั้น เขาว่า **อาจารย์ระพีน่ะ เดี๋ยวนี้ไม่ได้ทำเรื่องกล้วยไม้แล้ว แต่ไปทำเรื่องอื่นด้วย** เขามองไม่เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างมันสานถึงกันหมด เพราะผมลงไปเล่นสิ่งที่มันเป็นปัญหาพื้นฐานของเรื่องกล้วยไม้

มันอยู่ด้วยกันและไปด้วยกัน เมื่อวานผมนำคณะที่นี่ ก็พูดไว้ ผมพูดว่ายังไง ผมพูดว่าทุกคนควรทำเพื่อการสร้างสรรค์ **ทุกคนควรทำเพื่อการอยู่รอดไม่ใช่ทำเพื่อเอาตัวรอด** การอยู่รอดนั้นไม่มีสังคมเป็นพื้นฐานรองรับย่อมไปไม่ได้ แต่การเอาตัวรอด ก็คือต้องการไปคนเดียว ไปได้ไหม? ผมว่าไปไม่รอด ขณะนี้บ้านเมืองกำลังแย่มาก ๆ

เวลานี้ ผมไม่อยากเห็นเลยว่า ชาวสวนที่ปลูกกล้วยไม้นี่นะ ต้องเข้าไปอยู่ภายใต้อิทธิพลรายใหญ่ ๆ ที่เห็นแก่ตัว พูดกันจริง ๆ อย่างงี้ละก็ ตลาดล้มเหลวแน่ ๆ ไม่ช้าก็เร็วบอกได้เลยครับ

เมื่อไหร่ชาวสวนจะเป็นตัวของตัวเอง นี่คือหลักธรรมนะครับ ไม่ใช่มายุยงหรือปลุก

ระดมอะไรใครทั้งนั้น ผมสอนหลักธรรมโดยที่ไม่ต้องเข้าวัดนะครับ แต่เอาของจริงเป็นครู

เมื่อวานก็มีลูกศิษย์คนหนึ่ง ถ้าผมจะเรียกว่าเขาเป็นลูกศิษย์ก็ได้ทั้ง ๆ ที่ไม่เคยสอนกันในชั้นเรียน เขาอยู่คณะเศรษฐศาสตร์ปีที่ 3 หรือที่ 4 ไม่แน่ใจ เขาตามคณะเรามาที่นี่

มีโอกาสใกล้ชิดกันในวงดนตรีสากลของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เขาพูดว่า **คุณพ่อ!** เพื่อนหนูได้อ่านหนังสือ **เกษตรกรที่รัก** ที่คุณพ่อเขียนแล้ว เขารู้สึกจับใจจริง ๆ แต่ผมพบความจริงมาว่า หนังสือเล่มนี้คนที่เป็นครูบาอาจารย์ในแวดวงการศึกษาเกษตรบางคนพูดว่า **ใช้สอนนิสิตไม่ได้**

จริง ๆ แล้ว เนื้อหาสาระในหนังสือเล่มนี้ พูดเรื่องคนตลอดทั้งเล่มเลยครับ เขียนจากประสบการณ์ชีวิตจริง เปิดขึ้นมาเรื่องแรกก็คือ **ประสบการณ์ในการเป็นรัฐมนตรีเกษตรของข้าพเจ้า** เขียนไว้ชัดเลย วิเคราะห์ด้วย เขาเอาไปวางขายอยู่ที่ไหน ที่ เค.ยู.บุ๊คเซ็นเตอร์ ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นตลาดหนังสือที่ไม่กว้างนัก

ในนั้นมีเรื่องอยู่เรื่องหนึ่ง ซึ่งเขียนไว้หลายปีแล้ว หัวข้อมันน่าสนใจอยู่นะครับ ชื่อ **อิสรภาพในการมองเห็นตลาดของเกษตรกรไทย** ในหนังสือเล่มนี้ ผมได้นำแนวคิดมาใช้ทะลุกำแพงการตลาดให้กับวงการกล้วยไม้มาแล้ว ทำได้อย่างไร? เพราะผมไม่ได้เรียนเรื่องกล้วยไม้มาจากมหาวิทยาลัย ผมไม่ได้เรียนการค้าการขาย และเพราะเหตุนี้เองมันถึงได้หลุดออกมาได้ เพราะระบบการเรียนซึ่งถูกครอบไว้ด้วยอิทธิพลฝาสี่ด้านของห้องเรียนกับรั้วโรงเรียนนี่แหละครับ ถ้าขืนเรียนมาก็คงทำให้ความคิดจมดินอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย หรือไม่ก็ถูกล้อมไว้ด้วยกรอบของฝาห้องเรียน

เพราะออกมายืนตรงนี้ ถึงได้มองกล้วยไม้ทะลุไปถึงคน เมื่อวานนี้ก่อนจะกลับ เราไปเยี่ยมชมสวนคุณสมาน ก่อนจะลากลับผมได้พูดว่ายังไง ได้เล่าความจริงให้ฟังว่ามีหนังสือกล้วยไม้ที่กำลังทำออกมาอีก 3 เล่ม

เล่มแรกเป็นเล่มพื้นฐาน ปรับปรุงจากเล่มเดิมซึ่งหนาประมาณร่วม 1,000 หน้า จัดพิมพ์เมื่อปี พ.ศ. 2514 ขณะนี้สำนักพิมพ์ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กำลังดำเนินการจัดพิมพ์อยู่ สำหรับเล่มนี้ ปรับแนวคิดพื้นฐานในด้านวิชาการใหม่เกือบทั้งหมด

เมื่อวานนี้ ระหว่างที่คุณสมานให้การต้อนรับผมและคณะอยู่ในที่พักกลางสวน ได้ไปหยิบหนังสือเล่มเก่าที่ผมกล่าวถึง ซึ่งมีร่องรอยการซ่อมแซม รวมทั้งบางส่วนที่ขาดเป็นชิ้น ๆ ขึ้นมาชูให้ทุกคนเห็น เสมือนภูมิใจในสิ่งซึ่งเก็บไว้ศึกษามาเป็นเวลานาน

ผมอ่านความรู้สึกได้ว่า คุณสมานนึกถึงของเก่า ๆ ที่ช่วยให้ชีวิตเจริญก้าวหน้ามาได้จนถึงปัจจุบันทำให้รู้สึกชื่นชมมาก เพราะรู้หลักธรรมที่ว่า **หากไม่มีวันนั้น ย่อมไม่มีวันนี้**

คณะที่มาด้วยกัน มีทั้งลูกศิษย์ที่ใกล้ชิด เข้ามาร่วมกันทำงานแบบอาสาสมัคร รวมทั้งช่วยถ่ายวีดีโอ ซึ่งคนแต่ก่อนเคยสอนไว้ว่า ให้เริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวใกล้ใจที่สุดแล้วสานออกไปสู่วงกว้างด้วยเหตุและผล ผมจึงให้ความสำคัญเริ่มจากลูกศิษย์กลุ่มนี้ไปถึงทุกคน

ขณะนี้มีหนังสือกล้วยไม้ที่ทำขึ้นมาใหม่รวม 3 เล่ม เล่มแรกคือเล่มที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์กำลังจัดพิมพ์ซึ่งได้พูดไว้แล้ว เล่มที่สองเป็นเล่มย่อ สำหรับผู้ที่เริ่มต้นปลูกกล้วยไม้ ถึงกระนั้นแม้ว่าจะเป็นเล่มย่อ แต่แนวคิดในการนำมาเขียนมีการปรับทิศทางใหม่หลายเรื่อง ลดการคิดแบบตามก้นตำราฝรั่ง เปลี่ยนมาเป็นแนวคิดแบบอิสระมากขึ้น ส่วนเล่มที่ 3 คือการปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า สองเล่มหลังตั้งใจจะให้โครงการห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริกจัดพิมพ์เอง

คนแต่ก่อนสอนไม่ให้ยึดติด สอนให้เริ่มต้นจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวออกไปจะทำให้รากฐานกว้างออกไปเรื่อย ๆ กลายเป็นกระบวนการความคิดที่สร้างสรรค์ ดังนั้น แม้คนที่มาด้วยกันนี่แหละครับ เราจะต้องนึกถึงคนที่มีความคิดใกล้กับเรามากที่สุด เพราะเขาจะต้องอยู่ต่อไปอีกนาน วันหนึ่งไม่เร็วก็ช้าเขาคงจะแทนเราได้

เพราะฉะนั้น แม้ร่างกายผมจะจากไปแล้ว แต่วิญญาณยังอยู่ครับ อยู่กับคนรุ่นหลังใช่หรือเปล่า? ผมเดินทางไปไหน ถ้ามองว่าเป็นเรื่องการตลาดก็จะเห็นเป็นความจริงทั้งนั้นเลย มีกี่คนที่ทราบ ถ้าเล่าออกมาเป็นรูปธรรม ยังมีเรื่องราวอีกเยอะครับ ซึ่งคนที่หากินจากกล้วยไม้มองได้ไม่ถึง

ครั้งหนึ่ง ทำงานอยู่ในบ้านแล้วก็ขยายออกไปอยู่ในประเทศ ผมเองก็คิดว่า เราเป็นคนตัวเล็ก ๆ คนหนึ่งเท่านั้น ใครจะมามองเห็นความสำคัญของเรา แล้วก็ไม่เคยคิดว่าใครจะต้องมามองเห็นด้วย ผมรักจะทำผมก็ทำน่ะ แต่เมื่อเร็ว ๆ นี้ เขียนออกมาเรื่องหนึ่งชื่อว่า **จากถังส้วมเก่า ๆ ที่ใช้แล้ว ถึงกล้วยไม้หลายแสนต้น ซึ่งคนไทยส่งออกไปขายทั่วโลก**

สิ่งที่จุดประกายความคิดให้นำเรื่องนี้มาเขียน เกิดขึ้นระหว่างที่ผมยืนอยู่ท่ามกลางสวนกล้วยไม้ ซึ่งรับจ้างขนกล้วยไม้หลายแสนต้น หรืออาจเป็นเรือนล้านก็ได้ เพื่อส่งขายต่างประเทศตามเงื่อนไขที่ตกลงกันไว้กับผู้จ้างทำ ซึ่งคงจะมีหลายราย โดยเฉพาะจากญี่ปุ่นเพื่อนำไปใช้ทำพอทแพลนท์ ตั้งประดับในอาคารสถานที่อย่างกว้างขวาง ใครเห็นก็รู้ว่ากล้วยไม้มาจากเมืองไทย

เดี๋ยวนี้เขาสั่งโดยส่งโปรโตคอม (ชิ้นส่วนเล็ก ๆ เลี้ยงในวุ้นอาหาร) ใส่หลอดแก้วมาเข้าห้องแลบปั่นตาให้ 4 หมื่น 5 หมื่นต้น พอโตในขวดได้ที่ ก็สั่งให้ส่งขวดไปให้สวนนั้นสวนโน้น เอาออกจากขวด เลี้ยงต่อจนกระทั่งโตถึงขนาดที่ตกลงกันไว้ในราคาต้นละเท่าไหร่ พอเลี้ยงโตจนถึงขนาดที่ต้องการ ก็จัดส่งทั้งหมดเป็นหมื่น ๆ ต้นไปทำเป็นระบบ

อุตสาหกรรม

ครับ ทำจำนวนมาก ๆ แต่จริง ๆ แล้วต้องมองสองด้านนะครับ ไม่ใช่ทำอย่างเดียวมาก ๆ นะ ตายนะครับ ทำมาก ๆ แล้วต้องมีหลากหลายด้วยนะครับ คือรับทำหลายชนิด นอกจากนั้น ผู้ที่มาจ้างทำถ้ามีรายเดียวก็อันตราย ถ้าถูกบีบราคาก็คงพลิกตัวได้ยาก ญี่ปุ่นบางรายเคยมาเกี่ยงว่าต้องทำให้เขารายเดียว แต่เรารู้ทันจึงไม่ยอม เห็นไหมครับ ทุกอย่างมีสองด้าน ต้องมองให้มันสมดุลกัน

นี่เรื่องตลาดนะครับ หลักการตลาด มองอะไรด้านเดียวมันก้าวไปไม่ได้หรอกครับ **เมื่อไหร่เกิดความเห็นแก่ตัว เมื่อนั้นจะมองด้านเดียว นี่เป็นสัจธรรมของมนุษย์ทุกคน** แล้วตายกันเป็นแถว

ครับ ผมไปยืนอยู่ในดงลูกกล้วยไม้ ตรงนั้นมีเป็นแสนเป็นล้านเลย ผมเป็นคนที่ไม่ยึดติดอะไรนี่แหละ ถึงหวนกลับไปมองเห็นอีกด้านหนึ่งได้ อ๋อ! ช่วงเริ่มต้นซึ่งเกิดจากผม ผมไม่มีครับ ไม่มีเงิน

ผมพูดสั้น ๆ นะครับ พูดมานานแล้วด้วย **ต้องขอบคุณนะที่เราไม่มีเงิน มันถึงได้ทำให้วงการกล้วยไม้มาได้อย่างงี้** หมายความว่าอย่างไร? ถ้าพูดต่อไปอีกนิดนึง ท่านจะเห็นภาพ ถ้าผมมีเงินก็อาจจะเผลอตัว เอาเงินออกมาใช้ทำมากมาย ท่านที่เข้ามาทำอาชีพกล้วยไม้ทีหลังอาจขายกล้วยไม้ได้เงินมาก แต่ต้องเป็นหนี้ต่างชาติมากกว่าที่ขายได้ เพราะต้องไปสั่งเครื่องมือเขามาใช้

เวลานี้ธุรกิจต่าง ๆ เห็นไหมครับ **พูดกันแบบชาวบ้านก็คือ มีหนี้สินท่วมหัวนะ อย่ามองแต่เพียง ได้เงิน ได้เงิน ได้เงิน ไม่ได้** มันต้องมองว่า ทุนเราล่ะ มันอยู่ที่รากฐานเราเองหรือเปล่า?

ไม่ใช่ไปมุ่งมองแบงก์ เพราะเรามองแบงก์มากเกินไปซิครับ แบงก์มันถึงเกิดเป็นดอกเห็ด แต่เวลานี้มันกำลังคว่ำ มันทับเราแล้ว ใช่หรือเปล่า ทุกอย่างมันเป็นวัฏจักร ลองดูซิไอ้วงกลมอันนี้น่ะเห็นไหมครับ

หนี้สินล้นพ้นตัวกันเท่าไหร่ ทุกอย่างมันอยู่ตรงนี้ พูดแล้วรู้สึกมันง่าย ๆ น่ะ ทุกคนมีอยู่ในชีวิตแท้ ๆ ถ้าเราไม่ยึดติดมากนักจะเข้าใจได้ไม่ยากเลย ค้นแล้วก็เจอ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ท่านรับสั่งว่าอย่างไร ทำแบบผสมผสานกัน ความหมายมันลึกนะครับ เริ่มต้นจากตัวเรา เริ่มต้นจากสิ่งที่เรามีอยู่ เริ่มต้นจากของเล็ก ๆ ขึ้นมา แล้วก็ทุกด้านผสมผสานกันไปอย่างได้สัดส่วน

เมื่อตะกี้นี้ได้ยินคนพูดในรายการที่ผมนั่งฟังอยู่ก่อนว่า **โรงเรือนแพง** ก็ท่านคิดควักเงินมากนี่ครับ มันก็แพงน่ะซิ อยู่ที่ตัวท่านแหละ ถ้ามีน้อยคิดทำแต่น้อย แม้วัสดุก็ใช้ของที่มี

อยู่แล้ว หรือหากจะซื้อหาก็เลือกของพื้นบ้านมีราคาถูก ๆ ไปก่อน

ถ้าจะออกมาเป็นโครงสร้างจริง ๆ แล้ว ช่วงหลัง ๆ ผมพูดกับคนหลายคน บอกว่ามองให้ดีนะ **ลงทุน ทุนความรู้ ทุนที่ดิน ทุนเงิน** หรือทุนอะไรก็แล้วแต่ในด้านวัตถุ **อะไรเกินตัวแล้วสร้างสรรค์ อะไรเกินตัวแล้วทำลาย?** ถามแค่นี้แล้วก็น่าจะมองออก ความรู้เกินตัวแล้ว ไม่มีทำลายเลย แต่เงินเกินตัว อย่างอื่นเกินตัว ถ้าความรู้ไม่พอมันจะดูดกลับหมด

กู้เงินเขามาแล้วยิ่งเสร็จเรียบร้อย ดอกเบี้ยกินจมแล้ว คนให้กู้สบายไป เห็นไหมครับ **ความรู้เราไม่พอ** รู้ในที่นี้ต้องเอามารวมกัน ไม่ใช่ว่ามองแยกกัน ระหว่างความรู้จากตำรา จากโรงเรียน จากมหาวิทยาลัยกับการรู้ตัวเอง

ปลูกกล้วยไม้เก่ง ผสมเก่ง เพาะขยายพันธุ์เก่ง รู้จักพันธุ์กล้วยไม้มาก แม้กระทั่งขายเก่ง แต่ขาดความรู้ตัวเอง นี่คือตัวรากของปัญหา ขายไปขายมาเหลียวไปมองข้างหลังตายครับ ไม่มีของใหม่ เห็นไหมครับ เจอกันเข้าแล้วเวลานี้

เมื่อตะกี้ผมนั่งฟังดู มีคนถามขึ้น คนตอบก็ตอบไม่ออก เพราะเราเผลอตัวกันมานานมาก ค้นได้จากทุกวงการ **ของเก่าก็คือของใหม่ ของใหม่มันก็กลายเป็นของเก่า** มันเป็นวัฏจักร

หลักธรรมหรือหลักความจริง ไม่ได้มีอะไรเหยียดตรงหรอกครับ มันเป็นวงกลม เพราะฉะนั้น เมื่อเป็นอย่างนี้แล้วละก็ ความอยากเท่านั้นแหละ ความโลภเท่านั้นแหละ ที่มันมาทำให้เราเอาไอ้วงกลมนี้แหละ ออกมาเหยียดให้เป็นเส้นตรง มันก็ตวัดกลับมาเล่นเราเข้าให้แรงด้วยซิ

ความรู้ต่าง ๆ เมื่อตะกี้ผมมานั่งฟัง ฟัง ฟัง อยู่นั่นน่ะ ฟังให้ลึกลงไปดูซิมันจะไปจบลงตรงไหน ถ้าไม่ได้มองแค่เปลือก คำว่าข้อมูลที่พูด ๆ กัน มันไม่ใช่เพียงสิ่งที่คนนั้นมาบอกคนนี้มาบอก แม้จากตัวเลขหรือตัวหนังสือซึ่งนำมาอ้างกันอย่างวนไปเวียนมา

วงการเกษตรไทยตกอยู่ในสภาพที่ผมเรียกว่า **ตลาดตามสั่ง** หรือไม่ก็ **ตลาดเขาบอก** ใช่หรือเปล่า? ผมหมายถึงเกษตรกรผู้ปลูก ซึ่งภายในโครงสร้าง ก็คือพื้นฐานทั้งระบบ ยิ่งมาถึงช่วงอุตสาหกรรมด้วยแล้ว เกษตรกรอยู่ไม่ได้ ผู้ประกอบการก็อยู่ไม่ได้

ถ้ารู้สิ่งเหล่านี้ได้เมื่อไหร่ละครับ ท่านที่เป็นเกษตรกรจะเก่งเรื่องตลาดแน่ ๆ ละครับ ไม่ต้องห่วงเลยและโอกาสจะล้มก็ยากด้วย รวมกันก็ติด

เมื่อตะกี้ผมได้ยินเสียงพูดกันเรื่อง **รวมกลุ่ม รวมกลุ่ม รวมกลุ่ม** นั่งฟังดูซิว่าจะรวมกันตรงไหน รวมไม่ลงครับ ทั้ง ๆที่มีนักวิชาการในด้านการตลาดที่เป็นอาจารย์อาวุโสมาพูด พูดไปพูดมารู้สึกว่า รวมไม่ลงครับ มีแต่ด้านราชการพูดว่า รวมกลุ่มแล้วจึงจะให้สิ่งนั้นสิ่งนี้ แต่หายากที่จะพูดได้ว่า วิธีรวมกันจะทำอย่างไร

เมื่อกลางวัน นั่งรับประทานอาหารกันอยู่ ผมพูดกับบางท่านว่าอย่างไร และเมื่อไม่นานมานี้รุ่นหลังผมนี่เอง ไม่ใช่รุ่นหลังผม แต่เป็นรุ่นหลังของผู้ซึ่งเป็นลูกศิษย์ที่ผมสอนอยู่ในชั้น เขาก็เข้ามาหาเรา ผมเมตตาทุกคน เขากำลังทำงานค้นคว้าเรื่องตลาดประมูล

ผมฟังแล้ว ในใจก็นึกว่า **เสร็จ** เชื่อซิว่ายังไปไม่ถึงหรอกครับ ยังอีกนาน ถ้าคิดว่าตลาดประมูลควรจะอยู่บนพื้นฐานการรวมกลุ่ม เพราะตลาดประมูลจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อเรามีวิญญาณที่จะรวมกันได้

แต่ขณะนี้นี่น่ะ สังคมเรามันกำลังแตก มันมีแต่กลุ่มที่รวมกันแล้วจะแตกออกไป แม้ครอบครัวก็แตกมากขึ้น รุนแรงมากขึ้น เพราะเราไม่ได้แก้ปัญหาใหญ่ที่รากฐาน

เมื่อไม่นานมานี้ ลูกศิษย์คนนั้นมาหาผม ซึ่งผมก็ยิ้ม ๆ ไม่ได้ว่ากระไร คนเราถ้ามีเมตตาใครคิดจะทำอะไรก็ให้ทำ ทำไปเถอะ แล้วก็พร้อมที่จะให้อภัยความเข้าใจ เพื่อให้เขาเรียนรู้ด้วยตัวเอง

เขาบอกว่า งานชิ้นนั้นเลิกไปแล้ว เลิกคิดแล้วค่ะ ไปที่ไหนจับที่ไหนก็พบว่ารวมกันไม่ได้ พูดกันไม่รู้เรื่อง **ผมขอฝากไว้กับสมาคมที่นี่อีกนิดนึงครับ ขณะนี้รวมกันดี แต่อนาคตต้องระวัง บนพื้นฐานสังคมลักษณะนี้มีปัญหาหนัก**

เพราะอะไร? มันมีทั้งคนดี คนฉกฉวยโอกาสอยู่ด้วยกันครับ ลักษณะของคนฉกฉวยนี่นะมีธรรมชาติชอบของสำเร็จรูป ช่วงใหม่ ๆ ก็ยังไม่เข้ามาเกี่ยวข้องหรอกครับ หรือเข้ามาแล้วก็ยังรอดูอยู่ พอทุกอย่างมันขึ้นมา จนกระทั่งซักมีอะไรเป็นเรื่องเป็นราวให้เห็นว่าจะได้ประโยชน์ เอาละทีนี้ เข้ามามีบทบาทละ แล้วแรงเสียด้วยในสังคมอย่างนี้ นี่แหละครับ ที่จะขอฝากเอาไว้

ผมมองไกล แล้วก็มองลึกนะฮะ ไม่โทษใครไม่ถือใคร แต่ขอให้ถือว่า นี่มันเป็นความจริงของสังคม **ถ้าเราไม่รู้จักหวนกลับไปมองดูว่า สิ่งที่เราทำอยู่นี่นะ มันมาจากไหน สติไม่มีหรอก** อย่างที่พูดกันว่า **คนในสังคมเอาแต่มุ่งไปข้างหน้า จนกระทั่งเวลานี้กำลังไปไม่รอดแล้ว**

ทุกอย่างนี่ มันเหมือนกับไฟลุกทุกหย่อมหญ้า เวลานี้ ลองอ่านหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์วันนี้นะ แค่ไปมาเลเซียกลับมาก็เห็น ทุกอย่างจะต้องมองในเชิงเปรียบเทียบก่อน แต่ไม่ใช่เอามาทำให้เกิดอิจฉาริษยา ขอให้มองหาความจริง ว่ามนุษย์เรานี่นะต้องเรียนรู้ซึ่งกันและกัน แล้วจะเห็นความจริง

ผมขออนุญาตชี้แจงว่า เรื่องที่เขียนลงหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์นั้น สะท้อนให้เห็นภาพชัดเจนถึงปัญหาบ้านเมืองที่เราอยู่ บางคนอาจคิดว่า **มันไปเกี่ยวอะไรกับเรื่องการค้าขายกล้วยไม้** แต่ผมยืนยันว่า **เกี่ยวแน่ครับ** ถ้าความคิดเราอิสระน่าจะได้รู้ว่า **ถ้าบ้านเมืองไป**

ไม่รอดแล้วใครจะค้าขายกล้วยไม้อยู่ได้ ไม่ว่าทำอะไรก็อยู่ไม่ได้ทั้งนั้นแหละครับ

ถ้าคนกล้วยไม้ยังติดยังมองกันอยู่แต่ในรั้วสวน วันหนึ่งจะรู้สึกนะครับ แล้วถึงเวลานั้นทุกคนคงจะต้องเจ็บหนักแน่นอน ขอให้มองอะไร ๆ กว้างสักหน่อยได้ไหม แม้การค้าขายถ้ายังคงมองแคบ ๆ วันหนึ่งก็ต้องล้มแน่ ๆ

เรื่องในหน้าหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ ถ้าใครสนใจจะได้ค้นหาอ่านจาก ห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก ที่หอสมุดแห่งชาติ ก็คงมี เพราะเท่าที่ผ่านมาแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างเราเอาไปเก็บไว้ที่นั่นเรื่อย ๆ ขณะนี้ก็มีลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดกับผม สื่อความคิดถึงผมได้ กลุ่มหนึ่งมาช่วยกันทำงานให้ ทั้ง ๆ ที่งานประจำเขาก็มี แต่มาเพราะศรัทธา เรามองเห็นผลงานที่มีคุณค่าสำหรับเขาด้วย ส่วนผมเองให้เข้ามาหา รู้ว่ามีความตั้งใจดี มีความจริงใจ ผมอ้าแขนรับทุกคน และให้ทุกสิ่งจากความจริงใจด้วย

ถ้าจะพูดถึงภาพรวมของกระบวนการพัฒนาวงการกล้วยไม้ ผมคงจะพูดว่า ผู้ปลูกหรือผู้ผลิต ผู้ประกอบการกับผู้ส่งออกไม่ใช่อยู่คนละฟาก ถ้าเมื่อไหร่อยู่บนรากฐานเดียวกันได้เมื่อนั้นกล้วยไม้ไปได้สวย นี่คือจุดสำคัญ

เดิมทีเดียวนะฮะ เอาละ ถ้าจะไม่พูดย้อนกลับไปจนกระทั่งถึงรากฐานที่มาจริง ๆ น่ะ เอาเพียงแค่เข้ามาสู่ยุคอุตสาหกรรมตัดดอกเท่านั้นนะ.....นะ จริง ๆ เราเริ่มต้นมาจากหวายลูกผสมชื่อ ปอมปาดัวร์ ตัวเดียวเท่านั้น แล้วทำไมต่อมาเราก็ทิ้งมัน แทนที่จะนึกถึงบุญคุณมัน แล้วเก็บไว้เป็นพื้นฐานทางใจและความคิด

ผมพูดว่าช่วงนั้นตัวเองเป็นผู้นำชาวสวนทะลุกำแพงปิดกั้นตลาดการค้า ผมคิดอย่างง่าย ๆ โดยเหตุที่เห็นว่าเกษตรกรชาวสวนถูกปิดหูปิดตาโดยพ่อค้านายทุน ซึ่งมาซื้อผลิตผลโดยไม่ยอมให้เกษตรกรรู้ว่า ตลาดเขาเอาไปใช้อะไร

คิดหันทิศทางกลับเท่านั้นเอง ไม่ต้องไปเปิดตำราอ่านด้วยซ้ำ มองเห็นทิศทางที่สร้างปัญหาแล้วก็ปฏิบัติกลับทิศซะเท่านั้น มันก็ช่วยแก้ปัญหาได้ นี่ก็คือการแก้ปัญหาที่ง่ายนิดเดียวครับ

พอชาวสวนกลุ่มแรก เริ่มมีฐานะดีขึ้นพอสมควรแล้ว ซึ่งช่วงนั้นก็ยังรวมตัวกันดี ยุคที่เกิดอุตสาหกรรมกล้วยไม้ตัดดอก เริ่มต้นประมาณปี พ.ศ. 2508-2509 พอมาถึงช่วงปี พ.ศ. 2517-2518 ก็เริ่มคิดว่า น่าจะพาไปดูตลาดกันให้ถึงที่

ผมพาไปเองครับ แล้วก็สร้างพื้นฐานให้มันเป็นวัฏจักรนี่แหละ ไม่ใช่โผล่เข้าไปดูฝรั่งเฉย ๆ แต่ดูว่าฝรั่งเขาเอาของเราไปทำอะไร ไอ้ตัวเลขที่นักวิชาการด้านการตลาดเอามาแสดงเมื่อตะกี้นี้น่ะ มันเปลี่ยนไปจากช่วงที่เห็นในขณะนั้นแล้วครับ ที่เอามาลำดับว่าประเทศนี้เท่านั้น ประเทศนั้นเท่าโน้นนะ

จริง ๆ แล้ว ช่วงแรกนี่นะครับ ดอกไม้ของเราพุ่งไปที่ตลาดเยอรมัน และเนเธอร์แลนด์ก่อนตลาดอัลสเมีย เวสท์แลนด์ ดูเซลดอฟ แล้วก็สตราเลนส์ ซึ่งอยู่ติดชายแดนเยอรมันต่อเนเธอร์แลนด์ ท่านเชื่อไหมว่า ผมนั่งไปในรถบรรทุกดอกไม้

ผู้จัดการใหญ่ของตลาดเขาพูดทีเล่นทีจริงว่า โปรเฟสเซอร์ พรุ่งนี้รถขนดอกไม้ของเราจะออกจากที่นี่สินะ ท่านมีตั๋วเครื่องบินอยู่ในมือ จะไปเครื่องบินหรือไปกับรถบรรทุกดอกไม้ล่ะ ผมบอกเขาไปว่า ไปรถบรรทุก ผมเก็บตั๋วเครื่องบินเลยครับ

ตลาดเส้นทาง รู้ว่ามีแทบทุกอย่าง เพราะตัวเองอยากรู้ว่า เขาไปทำอะไรที่ไหนบ้าง พอตีสี่คนขับรถมาปลุกแล้ว ไปครับ ไปกับรถบรรทุกส่งดอกไม้นี่นะ ข้างหลังคนขับมีที่นอนด้วยนะ คนขับเปิดเพลงฟัง ปากก็เคี้ยวหมากฝรั่ง จั๊บ ๆ ๆ ผมก็นั่งไปข้าง ๆ เขาบอกว่านอนก็ได้นะถ้าง่วง ผมนึกในใจว่า ธุระอะไรจะนอน มาก็เพราะอยากดู ไม่ใช่อยากจะนอน

นั่งไปเรื่อยๆ พอถึงเขตแดนข้ามจากเยอรมันเข้าเนเธอร์แลนด์ เขาบอกว่า หลบหน้านิดหนึ่งนะ หลบแต่ไม่ใช่ให้เราซ่อน เพราะเขาผ่านแดนกัน เขาหลบตรวจกันด้วยการมองหน้ากันเท่านั้นแหละครับ เขาชะโงกหน้ามองกันปุ๊บเดียว พอเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองโบกมือแล้วก็ไปเลย เอาผมเข้าไปด้วยครับ ไม่ได้หลบหรอก

ได้เห็นเลยว่า เขาทำแบบสองทางเลยนะ ขนถ่ายลงตรงนี้แล้วก็ขนของใหม่ขึ้นตรงนี้ ไปหยุดขนของลงตรงไหนก็เอาของใหม่ขึ้นตรงนั้น ไปในรถมองเห็นว่า เขาไม่ได้ว่างเลยนะ แผนเขาดีมากเลย ใช้งานได้ทุกจุดหมด ไปถึงอัลสเมีย คิดแบบเป็นระบบ จนกระทั่งจากสตราเลนส์ ไปจนกระทั่งถึง อัลสเมีย แล้วผมก็ขึ้นเครื่องบินที่อัมสเตอร์ดัมกลับ

ขาออกครับ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองมองดูพาสสปอร์ต แล้วรู้สึกสงสัยว่า เข้ามาได้อย่างไรนี่น่ะ ไม่เห็นตีตราเลย ผมก็เลยเล่าให้ฟังว่า เข้ามากับรถบรรทุกของ เขาฟังแล้วก็หัวเราะ แล้วก็โบกมือให้ไปได้ แผนเขาดีมากเลยครับ คิดอย่างเป็นระบบ ไม่มีอะไรครับ ทำอย่างง่าย ๆ เลย มีเรื่องราวไม่มาก

ผมพาชาวสวนชุดแรกไปนี่นะ วางแผนล่วงหน้าไว้เลย ส่งดอกหวายปอมปาดัวร์ไปก่อน ให้มันได้จังหวะเลย พอไปถึงโน่นแล้วก็ได้ดูกันว่า ฝรั่งเขาเอาของเราไปทำไม ไปถึงก็ได้เห็นเลย

อ้อ! การใช้ดอกไม้ที่โน่นนะ เขาทำจนกระทั่งกลายเป็นวัฒนธรรมแล้ว ต้องมีการมัดกำ นำมาใช้กันจนชิน เมื่อสักครู่นี้ พอได้ยินพูดกันถึงเรื่องการมัดกำของคนไทย ผมนึกหัวเราะอยู่ในใจเลยครับ มันเป็นเรื่องคนละด้านกันกับฝรั่ง เขามัดเพื่อให้มันมีคุณภาพ เพื่อสร้างความหลากหลายของรูปแบบสินค้า แต่ของเรามัดเพื่อเอาลงไปใช้ในราคาถูก ๆ เห็นไหมครับ มันคนละด้านกันนะ

นี่แหละ พอกลับมาถึงเมืองไทยก็จะเห็นว่า ของมันอยู่ในมือเรา มันไปจากเราแท้ๆ พอกลับมาถึง คนที่ไปด้วยกันก็มาสร้างความหลากหลายขึ้น แทนที่จะมีแต่หวายปอมปาดัวร์อย่างเดียวแพ็คลงกล่องแล้วก็ส่งกันตรง ๆ หันมานั่งมัดกำแล้ว

ขณะที่ไปดู ผมถามฝรั่งให้ทุกคนได้ยินว่า ไปเอาใบเฟิร์นมาจากไหน เขาตอบว่า สั่งซื้อมาจากฟลอริดา สหรัฐอเมริกา สั่งมาแต่ละครั้งเป็นจำนวนสิบ ๆ ตัน เห็นไหมครับ

ในที่สุด พอคนไทยสามารถมัดกำได้เองตั้งแต่ต้นทาง ฝรั่งก็ต้องเลิกทำเรื่องนี้ สู้ไม่ไหวเพราะค่าแรงมันสูงกว่า นอกจากนั้น การไปสั่งใบมาจากประเทศที่ผลิตด้วยต้นทุนสูงไหนจะค่าขนส่งอีก มันก็ทำให้ค่าใช้จ่ายสูงมาก

นอกจากนั้น การไปครั้งนั้นยังช่วยปรับภาพพจน์คนไทยฝ่ายผลิต ซึ่งแต่ก่อนเคยคิดขายกันแต่ดอกไม้ ให้เห็นว่า ในตลาดของประเทศผู้ใช้ประโยชน์นั้น ทั้งดอกไม้และใบไม้สีเขียว ๆ มันมีความสำคัญพอ ๆ กัน จึงทำให้เกิดความคิดเป็นครั้งแรกที่จะกลับมาผลิตใบไม้ขายอีกด้วย

เราอุตส่าห์ตามไปดูถึงฟลอริดาปลูกเลเธอลีฟเฟิร์นกันในระหว่างแถวของสวนส้มถัดมาค่าแรงที่นั่นสูงมากขึ้น จึงย้ายไปปลูกบนภูเขาที่ คอสตาริกา ไปพบว่า มีสวนเฟิร์นบนภูเขาสูงตั้งหมื่นกว่าฟุต เพราะเฟิร์นชนิดนี้ต้องการอากาศเย็น ถึงจะได้คุณภาพดีจริง ๆ ส่งเข้ายุโรปครั้งละสิบตัน ไม่กี่วันก็ขายหมด

ช่วงนั้นเป็นช่วงแรก ๆ ในการพัฒนาของเรา เรายังไปไม่ไกล กลับมาก็มาเริ่มที่เฟิร์นใบมะขามก่อน เพราะมันเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในสวนกล้วยไม้ตัดดอกของเรา เอาเฟิร์นใบมะขามมาปลูกใต้โต๊ะกระถางกล้วยไม้ รดน้ำกล้วยไม้ น้ำเหลือ เฟิร์นก็ได้กิน รดปุ๋ยปุ๋ยเหลือ เฟิร์นที่อยู่ใต้โต๊ะก็ได้กินครับ

ปลูกเฟิร์นใต้ต้นกล้วยไม้ ชาวสวนก็มีความคิดแสนจะดี คิดได้เอง ไม่ต้องเอากรรไกรตัดใบเฟิร์นหรอก ทำถุงมือผ้าใบใส่ จับโคนใบฉุดปึ๊กๆ ขาดคอพอดีแล้ว สวยเชียว ทำได้เร็วด้วย

การมัดกำก็เกิดความหลากหลาย ไม่ใช่เฉพาะหวายปอมปาดัวร์เท่านั้น ยังเอาดอกหวายอย่างอื่นมาใช้ด้วย การออกแบบกำดอกกล้วยไม้ก็ทำหลายแบบ ออกแบบใส่ในแค็ตตาล็อกเลยว่าเบอร์นี้แบบนี้ ให้ลูกค้าเลือกสั่งซื้อตามความพอใจ ขายสนุกเชียวครับ

จากนั้นมาอีกทีหนึ่ง เจอะอะไรครับ มนุษย์เรานี่น่ะ ธรรมชาติของมนุษย์

อีกประเด็นหนึ่ง หลังจากกลับมาแล้ว ผมก็ได้แง่คิดสำคัญซึ่งน่าจะถือว่า มีผลกับการตลาดอย่างมาก ๆ อีกประเด็นหนึ่งคือ **ความสำเร็จในเรื่องการตลาดนี่น่ะ ถ้าจับประเด็นความต้องการตรงกับวัฒนธรรมของคนได้ แล้วปรับรูปแบบการผลิตให้สอดคล้องกัน**

ตลาดไม่ไปไหนเลยครับ

แต่เราจะต้องรู้ความหมายของคำว่า **วัฒนธรรม** ให้ลึกซึ้งนะครับ อะไรที่มันผูกพันอยู่กับชีวิตประจำวันของมนุษย์นั่นแหละ วัฒนธรรมจึงไม่ใช่เพียงภาพของการเล่นดนตรีไทย แต่งชุดไทย ถ้าเป็นฝรั่งก็การแต่งสูทผูกเน็คไท เดี๋ยวนี้ฝรั่งเองก็ไม่ค่อยจะแต่งแบบนี้กันเท่าไหร่นัก ภาพที่เข้าใจกันมันจึงเป็นเพียงเปลือกของวัฒนธรรมจริง ๆ แล้วอะไรก็ได้

ญี่ปุ่นฉลาดครับ ผมเคยถามเอกอัครราชทูตญี่ปุ่นคนหนึ่งเรียนมาทางวิทยาศาสตร์เรียนมาทางไหนก็แล้วแต่เถอะครับ พอคุยกันผมก็จะถามว่า อะไรที่ท่านสนใจมากที่สุด เขาบอกว่า วัฒนธรรม ญี่ปุ่นเขาชนะการตลาดประเทศอื่นเพราะอะไร? เพราะเขาจับตรงนี้ถูกครับ

เราคนไทยมัวนั่งกันอยู่แต่ในสวน แล้วจะไปรู้ได้ยังไง ไม่ออกไปเปิดหูเปิดตา! เราต้องรู้ธรรมชาติของมนุษย์นะครับ **ทุกคนต้องมีการดิ้นรนอยู่ตลอด** ดิ้นรนจนเหนื่อยน่ะ กว่าจะถึงจุดปรับเปลี่ยนได้เอง เรากลับไปดู เรากลับไปดูตลาดยุโรปอีกที ไปพบว่าฝรั่งทำเครื่องมัดกำครับ ผมถ่ายภาพเอาไว้หมดนะครับ อยู่ในคลังสไลด์ที่ห้องสมุดผมนี่น่ะ เมื่อวานนี้หยิบออกมาดู โอ๊! ใช่แล้ว เขาสู้เราไม่ได้ ผมจึงเริ่มรู้ว่า **เราขาดการติดตามการเปลี่ยนแปลงของตลาดไม่ได้** แต่คนไทยที่ปลูกกล้วยไม้ขาย มัวอยู่แต่ในสวน จึงขาดความรู้ตรงนี้มาก ๆ

แม้แต่การจัดการทำสวนของเราเอง ก็ขาดผู้นำที่เป็นขวัญกำลังใจจริง ๆ ทำให้เคว้งคว้างมาก ๆ นะฮะ มันควรจะมีลักษณะอย่างนี้ กระจายอยู่ในแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะเป็นชาวสวนด้วยกันเอง ไม่ใช่มาพึ่งอยู่กับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

ในที่สุด ตลาดยุโรปซึ่งเคยเป็นตลาดแรก ตลาดหมายเลขหนึ่ง เราก็เสียไป เมื่อตะกี้นักวิชาการตลาดเอาตัวเลขมาแสดงว่าตลาดญี่ปุ่นสั่งซื้อมากที่สุด นั่นมันเป็นเพียงปัจจุบันครับ ช่วงเริ่มแรกญี่ปุ่นแทบจะไม่มีอะไรเลย มันมาดังขึ้นในญี่ปุ่นทีหลังหรอก

นี่ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่สำคัญมาก โดยเฉพาะการพัฒนาจิตสำนึกของคน **การถ่ายทอดข้อมูลซึ่งช่วยสร้างจิตสำนึกด้วย ต้องรู้ที่มาจริง ๆ จึงจะเรียกว่าผู้รู้จริง** ที่นักวิชาการเอง ก็ยังเล่นแต่ปัจจุบัน แล้วจะช่วยชาวสวนได้ยังไง คงช่วยให้ติดเปลือกมากขึ้น ใช่ไหมครับ

จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2526-2527 แต่ก่อนหน้านั้นน่ะญี่ปุ่นเขาพึ่งฮาวายอยู่ ประกอบกับช่วงก่อน ๆ มีคนญี่ปุ่นอพยพเข้าไปตั้งรกรากอยู่ในฮาวายกันมาก และไปทำอาชีพสวนกล้วยไม้ด้วย

เขาไปเอาต้นกล้วยไม้จำพวก แอสโคเซ็นตรัม ซึ่งช่วงนั้น ฮาวายทำมาก่อน มาเอาจำพวกเข็มไปจากบ้านเรา มาเอาไปผสมกับแวนดา เราเองกลับไม่สนใจครับ ช่วงนั้นผม

ออกวิทยุ เอาเรื่องกล้วยไม้สกุลเข็มมาพูด ยังมีคนว่า อาจารย์ระพีนี่น่ะ อะไรนี่ ส่งเสริมให้คนปลูกกล้วยไม้ดอกนิด ๆ หน่อย ๆ

ผมทำยังไง ไปถึงฮาวายปั๊บ ไปซื้อเอาผลงานของเขามาตั้งให้ดู โอ๊ย ทีนี้ตามกันเกรียวเลยเห็นไหมครับ นี่แหละ เรากระจายการผลิตการตลาดได้ยังไง สิ่งที่พูดมานี้มันสะท้อนความรู้ให้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาคนไทยมาก ๆ

ผมพูดมาเป็นช่วง ๆ ว่า ตัวเองติดตามไปดู ที่นั่นที่โน่นเรื่อยมา มีใครเฉลียวใจบ้างไหมว่า ผมเอาเงินค่าใช้จ่ายมาจากที่ไหน? เพราะตัวเองก็ไม่ได้ขายกล้วยไม้ แล้วก็มีนิสัยไม่ชอบขอเงินใครด้วย ยิ่งขอจากรัฐบาล ไม่ใช่อวดดีนะครับ แต่เป็นเพราะตัวเองอยู่กับเหตุกับผล มีความเป็นตัวของตัวเองมาตลอดชีวิต

แต่ได้มาจากศรัทธา หลายครั้งไม่ใช่ตัวเงิน นอกจากนั้น ได้โอกาสมาจากการผสมผสาน ไม่ว่าจะถูกเชิญไปงานไหน ก็ผสมเรื่องนี้เข้าไปด้วย ไม่เห็นจะต้องไปขอใครก็ทำได้ นำเอาความรู้มาให้กับทุกคนด้วย

เราคิดจะสร้างความหลากหลายและสร้างการผสมผสานได้ยังไง ในเมื่อคนไทยส่วนใหญ่ไม่เป็นตัวของตัวเอง เกาะสิ่งที่อยู่ข้างนอก ตามสิ่งที่อยู่ข้างนอกมากกว่า เห็นไหมครับ มันชัดเจนมากไหมครับ

ทีนี้ทำแอสโคเซ็นดากันสนุกสนานเลย แต่มองให้ลึกก็พบว่า มันเกิดจากจุดเริ่มต้นซึ่งมาตามผมใช่ไหม แทนที่จะคิดริเริ่มได้เองแล้วก็นำมาเผื่อแผ่เพื่อน ๆ ให้เกิดการสร้างสรรค์ร่วมกันไป ของบ้านเราแท้ ๆ ปล่อยให้เขาเอาไป ครั้นพอเราเริ่มต้นขึ้นมาก็เริ่มว่าเราเสียด้วย

เราต้องนึกถึงบุญคุณของอดีต ไม่ว่าเรื่องอะไร เราต้องนึกถึงบุญคุณของฮาวายด้วยนะ ที่ช่วยจุดประกายอะไร ๆ ให้แก่วงการกล้วยไม้ไทยเยอะทีเดียว ไม่ยังงั้นวันนี้อาจยังไม่เกิดขึ้นในบ้านในเมืองของเรา

แต่ก็นั่นแหละครับ ถ้ามันเกิดขึ้นเพราะเดินตามกันคนอื่น ไม่ได้เกิดจากรากฐานความคิดของเราเองที่ริเริ่มขึ้นมา มันก็ไปไม่ได้นานหรอกครับ **ไปไม่ได้นานจริง ๆ**

เท่าที่ผ่านมานี่น่ะ ที่ผมพูดมาทั้งหมด มันมีหลักใหญ่ ๆ อยู่ไม่กี่ตัวเลย เปิดหูเปิดตา ตัดสินใจไปด้วยตัวเอง ไม่ใช่ไปเพราะผมบอกให้ไปจึงไป อย่างที่คนแต่ก่อนเขาพูดว่า **ต้องฉลาด ไม่ใช่ฉลาดอย่างเดียว ต้องรู้ทันคนอื่นด้วย**

เพราะการศึกษาที่ยึดติดอยู่กับฝาห้องเรียนสี่ด้าน ยึดติดอยู่กับรั้วมหาวิทยาลัย รวมทั้งใบปริญญากับเสื้อครุย ไม่ได้สอนตรงนี้เลยนะครับ มีแต่ทำลาย ทำให้คนติดวัตถุมากขึ้น ปัญญาทึบมากขึ้น แม้แต่มีครูอาจารย์หลายคน ซึ่งมีความคิดตรงนี้ก็ทำอะไรไม่ได้มาก ถูก

ปิดล้อมด้วยกฎระเบียบ ถูกปิดล้อมด้วยประเพณีเก่า ๆ เช่น ระบบอาวุโส ทำให้ขาดอิสระในที่สุดคนดีจริง ๆ ก็จะถอยออกมาอยู่ข้างนอก นอกนั้นถูกกลืนไปด้วยความคิดเก่า ๆ

ตัวผมเองไม่เคยนึกถึงเงิน ไม่เคยนึกถึงเงินตำแหน่ง ไม่เคยนึกถึงระดับ มีแต่ความเป็นตัวของตัวเอง และเห็นการให้ความสำคัญแก่คนรุ่นหลังร่วมกับคนระดับพื้นดิน

เรื่องตลาดนี่น่ะ ถ้าตัวเราขาดรากฐานที่อิสระเสียแล้ว บอกได้ว่าไม่สำเร็จหรอกนะฮะ

แล้วอีกอย่างหนึ่ง ถ้ารากฐานเราอิสระจริง การจัดการเรื่องเงินก็ดี ควรจะอ่านออกเลย คนอื่นเขามาทำน่ะ เราเรียนบ้างหรือเปล่า ไอ้น้ำอัดลมซึ่งขายเป็นเทน้ำเทท่า เพราะคนติดกันงอมแงมน่ะ ที่ลงทุนในโรงงานมันมีกี่เปอร์เซ็นต์กัน สิบ ยี่สิบเปอร์เซ็นต์ถึงหรือเปล่าก็ไม่รู้ อีกแปดสิบกว่าเปอร์เซ็นต์มันเรื่องข้างนอกทั้งนั้น

ของเรา **ไม่ได้! ต้องอยู่ในสวน** แล้วเรื่องข้างนอกก็ปล่อยให้คนอื่นเขาจูงจมูก ใช่ไหมครับ ไม่ยังงั้นผมคงไม่มาเชียร์ท่านเหล่านี้ บอกว่า ไปเถอะ ออกไปดูนะ แล้วไปกับคนที่อิสระ ที่เปิดกว้างจริง ๆ โดยไม่เห็นแก่ตัวนี่น่ะ ก็จะช่วยชี้แนะ ทำให้ได้อะไร ๆ เยอะเลย เพราะทุกอย่างมันมีสองด้านครับ

ด้านหนึ่งก็มุ่งไปศึกษาหาความรู้ ไปดูของที่เขาเอาของเราไปแล้ว จะได้เอากลับมา และไปดูด้วยว่าเขามีอะไรใหม่ ๆ เอามาได้ก็เอามา ห้องแลบเดี๋ยวนี้เราก็มีดี ๆ ใช่ไหมครับ นี่เป็นวิธีค่อนข้างลัดหน่อยนะ

แต่วิธีซึ่งถ้าผมว่าไปตรง ๆ นั้น มันเป็นเรื่องใหญ่ เพราะช่วงที่ผ่านมาจนถึงขณะนี้เราทิ้งสิ่งซึ่งเคยมีอยู่แล้วจนแทบจะมองไม่เห็น นอกจากนั้น พอไปเห็นพันธุ์เก่า ๆ ดอกเล็ก ๆ กลับบอกว่า สู้ที่ปลูกตัดดอกอยู่ในขณะนี้ไม่ได้ กลับไปดูถูกมันเสียนี่แทนที่จะมองเห็นลึกถึงความจริงว่า เพราะไอ้ดอกโต ๆ สีสวย ๆ ที่เราปลูกหากินกันอยู่ในขณะนี้ มันมาจากตรงนั้น

นี่แหละ ผมมองเห็นของเก่า ๆ แล้ว หันมามองหน้าของใหม่ ๆ แล้วรู้สึกว่า พอผ่านพ้นมาแล้ว เราก็ทิ้งมันไปเลย นึกวาดภาพเลยว่า สิ่งที่เห็นอยู่ในขณะนี้มันเกิดจากการเอาไอ้นั่นผสมไอ้นี่ ออกมาเป็นยังงี้ แล้วก็พบว่า คนไทยเราเอาแต่คิดจะต่อยอด ตะกายไปเรื่อย ๆ

หลายครั้งหลายหน เมื่อมีคนไทยตามไปด้วย ผมมักจะใช้โอกาสชวนไปดูไอ้พวกดอกเล็ก ๆ ของเก่า ๆ แล้วก็บอกเขาว่า นี่ยังไงพ่อแม่ของเจ้านั่น เจ้าต้นที่ปลูกกันอยู่ทุกวันนี้นั่นแหละ สังเกตเห็นว่าหลายคน งง เพราะความรู้ได้ไม่ถึง

ยังงี้นี่เอง **ที่พูดกันในช่วงหลัง ๆ ว่า ต้องการหาพันธุ์ใหม่ จะหาที่ไหนล่ะครับ ผมรู้สึกว่า ฐานมันหายไปน่ะ** ไม่ใช่แต่เพียงรากฐานต้นไม้ที่ใช้ผสมพันธุ์นะครับ ถ้าใครคิดอย่างนั้น มันคิดตื้นเกินไป จริง ๆ แล้ว น่าจะมองที่ฐานความคิดคนไทยมากกว่านะครับ

เอาละ ทีนี้เริ่มกันใหม่ ผมอุตส่าห์เอามาให้นะครับ เอามาให้อย่างละต้นสองต้นก็พอแล้ว เอามาทำพันธุ์ไม่ต้องมากต้นหรอก ไม่ได้เก็บอะไรไว้มาก ที่บ้านผมก็ไม่ได้เก็บเอาอะไรไว้มากมาย มีก็แจกเขาไปเรื่อยละ ไม่เคยคิดเอาอะไรไว้กับตัวเองเลย แต่การให้ก็ต้องคิดว่าจะให้ใครที่ความคิดใกล้กันมากที่สุดก่อน สร้างฐานครับ

แต่ก่อนนี้น่ะ ไอ้หวายกลีบแคบ หวายกลีบบิด จริง ๆ แล้ว ที่เราปลูกตัดดอกกันในขณะนี้ เราขุดกลับไปหรือเปล่า ย้อนกลับไปถึงอดีตเพื่อจะรู้ว่า พ่อแม่มันคืออะไร ครั้งหนึ่งนะพ่อแม่มันเคยอยู่ในบ้านเรา ตั้งกันเกลื่อนเลย ทิ้งกันจนไม่เหลือแล้ว

ไปเที่ยวนี้ไปมาเลย์ เห็นไอ้โน่นไอ้นี่กันจน โอ้โอ! หลากหลายมาก ๆ มีอยู่เรื่องหนึ่ง สวน ๆ นี้อยู่ในมาเลย์ แต่ว่าอิทธิพลอยู่ในเมืองญี่ปุ่น ครั้งหนึ่งผมไปที่ปาปัวนิวกินี ไปเห็นไม้ต้นนี้สวยจับใจ แล้วก็เอามาเขียนไว้ในเรื่อง **"สู่แดนมนุษย์กินคน"** ขณะนี้มอบให้ลูกศิษย์เอาไปพิจารณาพิมพ์เป็นเล่ม ไม่นานคงจะออกครับ ไม่คิดขายเอาเงินหรอกครับ เอาเพียงแค่คุ้มทุนเท่านั้น คิดแค่เล่มละ 100 บาท ในนั้นจะแฝงอะไรไว้เยอะทีเดียว โดยเฉพาะ**พันธุ์ไม้ที่เราปลูกตัดดอกกันในปัจจุบันนี้ ฐานมันอยู่ที่ไหน** แล้วก็เล่าปน ๆ ไปกับสภาพธรรมชาติและวัฒนธรรมของเขาด้วย เพื่อให้เห็นอะไรทั่ว ๆ แล้วก็กว้าง

ช่วงนี้ ไปเห็นต้นไม้นี้เข้า เพราะช่วงนั้น ช่วงที่ผมไปปาปัวนิวกินีครั้งนั้นน่ะ ไม้ต้นนี้กำลังเด่นมาก รู้ว่าฝรั่งจ้างคนไปขโมย ขอก็ไม่ให้ ซื้อก็ไม่ขาย โอ้โฮ เจ้าของเขานั่งร้องไห้ครับ ความจริงก็ไม่ใช่เจ้าของเพราะกล้วยไม้ต้นนี้อยู่ในสวนรวมพันธุ์กล้วยไม้ของมหาวิทยาลัยที่นั่น แต่คนในสวนเขารักมันมาก มันสร้างความภูมิใจให้กับคนในนั้น ผมเห็นกับตาเลยน่ะ

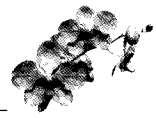
แล้วหลังจากนั้นมาก็ไม่ได้เห็นมันอีก พึ่งมาเห็นเที่ยวนี้แหละครับ คนรุ่นนี้ก็คงไม่ได้เห็น เดินผ่านไปผ่านมาจึงไม่ได้สนใจสังเกตกัน ผมก้าวลงจากรถก็เห็นทันทีเพราะเขาปลูกเอาไว้บนโต๊ะ ตรงหน้าอาคารที่นั่น ปรี่เข้าไปถ่ายรูปก่อนเลย โดยไม่มีใครสังเกต

มันอาจอยู่ในสายตาคนบางคนก็ได้ว่า เอ๊ะ คน ๆ นี้ลงจากรถก็ปรี่เข้าไปถ่ายรูปทันที ทั้ง ๆ ที่ไม่มีคนอื่นสนใจเลย เดินผ่านกันไปเฉย ๆ ทั้ง ๆ ที่มันอยู่ข้างทางเดินแท้ ๆ

ผมก็กระซิบเลย เพราะว่าตัวเจ้าของซึ่งเป็นญี่ปุ่นเขาก็นับถือเรา พอรู้ว่าจะไปเยี่ยมสวน ก็อุตส่าห์ไปต้อนรับ ไม่งั้นก็ทำงานอื่น โอ! โปรเฟสเซอร์มาแล้วผมกระซิบบอกภรรยาผม แล้วก็บอกลูกศิษย์อีกคนหนึ่งที่ไปด้วยว่า นี่ เดี๋ยวลองขอซื้อซิ ลองไปกระซิบถามซิว่า จะแบ่งขายไหม

ไม่มีคนอื่นเหลียวแลตรงนั้นเลย พอสองคนนี้เข้าไปถาม เขาคงนึกว่า ทำไมมาขุดรากกัน เขาบอกว่าขายไม่ได้ คงนึกเดาออกเลยว่า นี่คงไม่ใช่คนอื่น คงผมแน่ทีเดียว แต่ไม่พูดเอง

นี่เห็นไหมครับ ญี่ปุ่นเขาเก็บหมด เขาบอกว่า นี่เป็นของดั้งเดิมจริง ๆ เขาใช้คำพูด

ว่า ออริจิน (origin) ใคร ๆ เขาก็หวงของดั้งเดิมทั้งนั้น หันมาดูเมืองไทยพบว่า เรากอบโกยของป่าขายหมด เขาหวงนักหนาเลย ถ้าไม่สังเกตก็ไม่รู้ ยังงี้เป็นต้น

ช่วงนี้ผมรวบรวมพันธุ์ไม้ดั้งเดิมต้องไปขอญี่ปุ่นมา คนที่เขาศรัทธาเราก็มีไปเอาอะไรก็ให้เราทั้งนั้น ไม่ว่าเขามีมากมีน้อย

เอาแค่ตรงนี้ก็แล้วกัน เมื่อวานนี้เดินทางมาที่นี่ ไปแวะที่หน้าบริษัทบางกอกฟลาวเออร์เซ็นเตอร์เห็นเขาเอาหวายแดงใหญ่ไปติดไว้กับต้นไม้มันออกดอก ลูกศิษย์เขาก็ถามผมว่าไอ้นี่มันเป็นอะไร

ผมก็ตอบไปว่า เป็นไม้ป่า แต่ต่อมาก็พิสูจน์ได้ว่า มันเป็นลูกผสมป่า ระหว่างหวายฟอร์มกลมกับหวายกลีบบิดและริมหยิกเป็นคลื่น เขาเรียกชื่อวิทยาศาสตร์แต่ก่อนเรียกว่า **หวายอุนดุลาตุ้ม (*Dendrobium undulatum*)** เดี๋ยวนี้เปลี่ยนมาเรียก **ดิสคาเลอร์ (*Dendrobium discolor*)** คนไทยเรียกกันว่า **ไอ้กลัก** ลำลูกกล้วยโตเกือบเท่าแขนเลย

แต่ก่อนปลูกใส่กระถางตั้งข้างถนนในบ้าน ออกดอกเป็นร้อยเป็นพันพรูเลยครับ ไอ้ที่เราเรียกกันว่าหวายคิง เด็นโดรเบียม ซูเปอร์เบียน **(*Dendrobium superbiens*)** แล้วก็แดงใหญ่ซึ่งชื่อจริงว่า **เด็นโดรเบียม ซูเปอร์เบียน วาไรเอตี้ ซูเปอร์บุม (*Den. superbiens* var. *superbum*)** ทั้งคู่มีดอกสีม่วง

แต่ก่อนนี้ มีคนเอาหวายคิงผสมหวายฟอร์มกลม ขณะนี้เรากำลังบ้าหวายฟอร์มกลมสีเข้ม ๆ กันมาตั้งแต่ไหนแต่ไรแล้ว ก็เป็นเหยื่อฮาวายมาตลอดเลย ขึ้นมา ๆ นะครับ ฮาวายก็ฉลาด ผสมกันขึ้นมาทีละขั้น แล้วก็ขายก็เล่นแบบนี้

ไอ้ตัวต้นใหญ่นี่ มีดอกติดมาด้วย ก็ไม่ใช่คัดเอาต้นดีที่สุดนะ แต่ก็วางแผนมาเหมือนเล่นไพ่น่ะ ทิ้งลงไปทีละตัว ๆ แต่ยังไม่เอาตัวสุดท้ายลงไป คนไทยซื้อกันสนุกเลยครับ เพราะขาดการรู้เท่าทันนี่แหละ เขาถึงว่ากันยังไงว่า **มีอะไรส่งมาเถอะ คนไทยซื้อทั้งนั้น** นิสัยชอบช้อปปิ้งมันก็มาจากเหตุนี้

เมื่อคนไทยต้องตกเป็นเหยื่อ ก็ไม่ใช่เพียงเหยื่อจากการขายของเท่านั้น อีกด้านหนึ่งมันก็มีด้วย คือมีคนตกเป็นเครื่องมือการค้า สั่งกล้วยไม้เข้ามาขาย คุณจะเอาต้นมี ดอกเรอะ สมัยนั้นคิดต้นละสองพันบาทก็แย่แล้ว เพราะเงินเดือนข้าราชการอย่างผมยังแค่ 500 บาทเท่านั้น

ถ้าซื้อต้นใหญ่ไม่ไหว ก็ซื้อลูกมันยังไงล่ะ เล็ก ๆ ตั้งไว้ล้อมรอบเลย แผลบเดียวหมดครับ ไม่กี่วันมาอีกแล้ว มาใหม่แล้วนะ แห่กันมาซื้ออีก **ค้าขายแบบซ่อนอยู่ในครอบครัว** ยังไม่ออกมาเปิดเผย พอของมาถึงก็ใช้โทรศัพท์แจ้งไปตามลูกค้าที่รู้ ๆ กันเป็นประจำอยู่แล้ว อาจมีขาจรมาใหม่บ้าง

นี่แหละ ในหนังสือที่ผมเขียนใหม่เรื่อง **"การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า"** นี่น่ะ มีพวกนี้อยู่ด้วย ผมอยากจะให้แต่ละคน รุ่นหลัง ๆ ที่มาช่วยกันทำนี่น่ะ ได้หวนกลับไปคิด อย่าไปเอาที่ตัวมันคิดว่าสิ่งที่เราทำวันนี้ มันมาจากอะไร เพื่อจะได้ก้าวต่อไปอย่างมีสติคิดอย่างรอบคอบ แล้วก็ไปได้ไกล ไม่ใช่ไปแล้วล้ม **ผมไม่อยากเห็นกล้วยไม้ใกล้ม้วย อย่างที่พูดกันเลยครับ บอกตรง ๆ** คนมองไกลคิดลึกมันก็มองเห็นชัด

ไปเที่ยวนี้น่ะพากันไปก็ลองถามท่านที่ไปดูเองซิครับว่าเห็นอะไรบ้าง มาเลย์เขาดีกว่าเรานะ! เพราะในโชว์ของเขามีความหลากหลายมาก แค่หวายเท่านั้นเขาก็มีพันธุ์ไม้หลากหลายมากกว่าของเรา ยิ่งเป็นแวนดาประเภทปลูกตัดดอกด้วย เขายังเก็บของเก่าเอาไว้อยู่พอสมควร

ของเรามันไปอยู่ปลายสุด ๆ แล้ว ไปติดอยู่ตรงปลาย แล้วก็หันมาร้องว่า ตายแล้วไม่มีของใหม่ นี่แหละครับ แล้วเราจะสร้างความหลากหลายได้ยังไงครับ ตรงนี้น่ะ

ไอ้ที่ถามว่า **เดี๋ยวนี้เขานิยมอะไร** กว่าคุณจะก้าวมาถึงตรงนี้ มันเปลี่ยนไปทางไหนแล้วก็ไม่รู้ **เขาเรียกว่า คิดผิดด้าน** ทำไมไม่คิดอีกด้านหนึ่งด้วยว่า ที่ไม่มีใครนิยมทำยังไงถึงจะให้เขานิยม แล้วก็อันนี้แหละที่มันอยู่ในความรับผิดชอบของเราทุกคน

สิ่งที่พูดมานี้ มันเกิดกันมานานแล้วครับ มีสมาคมเรอะ เป็นกรรมการเรอะ ก็ทำกันไปซิ **โผล่เข้ามาก็คิดว่า เป็นสมาชิกแล้วจะได้อะไรล่ะ**

พอออกไปดูโน่นดูนี่ มีจำนวนไม่น้อยอยากไปช้อปปิ้ง ยังงี้เป็นต้น มันปนอยู่เยอะเลยครับ คนในบ้านเมืองคิดวิกฤตหมด แต่มันก็ไม่มีคำว่าสายเกินแก้ อยู่ที่ว่าเราทำจริงหรือเปล่าเท่านั้น

มีคำถามคำตอบอยู่แล้ว เมื่อกี้นี้ผมนั่งฟัง ๆ รายการพูดก่อนหน้าอยู่แล้ว จด ๆ เอาไว้บ้างนะฮะ ที่ผมพูดไว้ทีแรกน่ะ แล้วก็ยังไม่ได้พูดเลยไปถึงเรื่องที่ว่า **ผมเขียนภาพอะไรไว้ให้กับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์?**

ภายในนั้นน่ะผมฝังอะไรไว้ด้วย ผมฝังความเอาไว้ว่า **เกิดมาเป็นชาวเกษตร ต้องไม่กลัวแดดกลัวฝนฉันใด เกิดมาเป็นคนต้องไม่กลัวปัญหาฉันนั้น ใช่ไหมเธอที่รัก ?** ต้องสู้ครับ ไม่ใช่อยู่อย่างงอมืองอเท้า หรือเอาแต่หลงอยู่กับความสบาย แล้วในที่สุดจะรู้ว่าชีวิตนี้หาคุณค่าความหมายอะไรไม่ได้เลย

ออกจากรั้วสวนครับ ผมพูดถึงเรื่อง **การจัดการเกี่ยวกับการเงิน** นี่น่ะ แต่พูดค้างเอาไว้ว่า น้ำอัดลมที่เข้ามาแพร่ได้ทั่วนี่น่ะ ทุนภายในโรงงานมันเท่าไหร่กัน ไอ้ทุนที่ออกไปดูเปิดหูเปิดตาทุนโฆษณา กับเรื่องอื่น ๆ ร่วม 80 เปอร์เซ็นต์ แล้วทำไมเราจึงเอาเงินมาทุ่มกันแต่ในสวน

กันเงินที่ขายกล้วยไม้ได้ในแต่ละปี เอาไว้ใช้จ่ายออกไปศึกษาหาความรู้ข้างนอกกันบ้างได้ไหม แล้วไปดูจริง ๆ ไม่ใช่ใช้โอกาสไปช้อปปิ้งนะฮะ ไม่งั้นไปไม่รอดแน่ แล้วถ้าได้คนที่ไปด้วย มีเจตนาดีไปช่วยกันชี้ไปช่วยกันแนะ ซึ่งจะต้องรวมตัวกันให้ติด น่าจะได้รับประโยชน์มากขึ้น

ไม่ใช่จะทำอะไร ไปขออะไรใคร อีกด้านหนึ่งก็บอกว่า คุณต้องรวมกลุ่มกันแล้วจึงจะให้ รวมกันยังไงล่ะ เมื่อตะกี้ผมนั่งฟังอยู่ ผมได้ยินนะ พูดง่าย **รวมตัว รวมตัว รวมตัว** เหตุมันมาจากไหนที่เรารวมตัวกันไม่ติด ต้องมองให้เห็นเหตุครับ

ต้องคิดตรงนั้นนะครับ แล้วจะเห็นว่า มันอยู่ในกระบวนการชีวิตทั้งหมดเลย จะมาจับแต่ตัวหนึ่งตัวใดมันไม่ได้หรอก พูดแต่ว่า รวม ๆ ๆ ๆ มันไม่รวมกันง่ายหรอกครับ มันเป็นปัญหาพื้นฐานของสังคม ถ้าเราคิดแต่จะอยู่ในสวน ก็อย่าหวังเลยครับว่าจะรวมกันได้ มันถึงกันหมดทุกเรื่อง จึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะช่วยกันแก้ไข

เมื่อกี้มีคำถามอีกอันหนึ่ง **ทำไมต้องสั่งดอกไม้จากเมืองนอกเข้ามาด้วย?** ผมนั่งฟังอยู่แล้ว รู้สึกว่ามันน่าตอบจริง ๆ เลย แต่วิทยากรพูดไม่ชัดแล้วก็เงียบไป ถ้าเรามองเห็นอะไรไม่กว้างก็คงตอบได้ยาก มันเป็นทั้งกระบวนการเลย ยิ่งเน้นนักวิชาการที่เรียนมาโดยตรงด้วย

เพราะเวลานี้ ไอ้ผลประโยชน์จากต่างประเทศมันแทรกเข้ามาอยู่ในกระบวนการบริหารประเทศหมดแล้วทุกจุด แล้วก็อำนาจที่จะพิจารณา ปิดมันอยู่ที่ใคร ถ้าไม่ได้อยู่ที่คนกลุ่มนี้ จะให้เขาปิดน่ะเรอะ ใครเขาจะปิดให้เรา ใช่ไหมครับ นี่เป็นเรื่องสำคัญนะครับ แล้วเราก็มาบ่นกันว่า ผู้ที่เข้าไปบริหารประเทศ ไม่ได้เห็นแก่บ้านเมือง ไม่ได้เห็นแก่เกษตรกรจริงหรอก อะไรอย่างนี้ ขาดความจริงใจ

เพราะว่าเรื่องอย่างนี้น่ะ มันมีอะไรหลายอย่างอยู่ด้วยกัน ทั้งเรื่องการศึกษาและเรื่องอื่น ๆ มันไม่ใช่เรื่องใดเรื่องหนึ่งนะ

ต่างประเทศเขาว่ายังไง ผมน่ะได้ยินมาแล้ว เขาว่า **ถ้าท่านไม่ให้ของเราเข้า ฉันก็จะไม่ซื้อของท่าน** เขาพูดแค่นี้ เราก็ต้องหยุด แก้ยังไง เรื่องใหญ่มากล่ะทีนี้ ผมว่ามันมีทางแก้ แต่ถ้าคิดกันยังงี้ละก็ไม่มีทางแน่ เพราะยิ่งแก้ก็ยิ่งสร้างปัญหาหนักมากขึ้นเรื่อย ๆ

ที่เราเคยพูดกันมาตลอด ถ้าผมพูดขึ้นมาท่านก็คงรู้ นั่นก็คือ **พลังต่อรอง** อะไรคือพลังต่อรอง? ถ้าคนไทยขาดความเป็นตัวของตัวเอง มุ่งแต่เกาะกับสิ่งที่อยู่ข้างนอก เกาะอะไรต่อมิอะไร แม้กระทั่งมาเกาะผม ผมก็ไม่เห็นด้วย

ขาดความเป็นตัวของตัวเองแล้ว พลังต่อรองไม่มีครับ ไม่มีแน่ คงเป็นเบี้ยล่างเขาไปอย่างนี้ ขึ้นต้นผมก็บอกแล้วว่า เราเติบโตขึ้นมานี่น่ะ ก็ต้องเป็นเหยื่อรายใหญ่ แม้

กระทั่งอำนาจ **ไซเตส** ที่เข้ามาปิดกั้นการทำมาหากินของคนท้องถิ่นได้สำเร็จ มันก็เพราะเหตุนี้

วิทยากรเมื่อเช้าพูดเรื่องศัตรูพืช พูดว่ายังไง แต่พูดตามมาเป็นคนละเรื่อง บอกว่า **ไอ้เรื่องศัตรูพืชก็ดี คุณภาพก็ดี มันเอามาเป็นเครื่องมืออ้างเพื่อปิดกั้นการค้าแค่นั้นเอง**

แต่แล้วโผล่ออกมาอีกทีว่ายังไง บอกว่า ทางราชการพยายามที่จะทำให้ผู้ปลูกกล้วยไม้ ผลิตให้ได้มาตรฐาน จากข้ออ้างอันแรกคงบอกได้ว่า ถึงทำให้ได้มาตรฐาน มันก็หาเหตุอ้างอย่างอื่น คนเดียวกันพูดขัดแย้งกันเอง แล้วจะเอายังไงกันแน่

ทำไมไม่คิดอีกด้านหนึ่งว่า ทำยังไงที่จะต้องสร้างพลังต่อรองจริง ๆ คิดเหมือนคนมีแขนข้างเดียวน่ะ แล้วมันเป็นแขนข้างที่ตามเขาเสียด้วยซิครับ

ความจริงแล้ว **การจะสร้างพลังต่อรองได้สำเร็จ คนที่ขึ้นไปมีอำนาจอยู่ด้านบนจะต้องไม่คิดหาประโยชน์ใส่ตนและพรรคพวก จากการใช้คนข้างล่างเป็นเครื่องมือ ผู้ใหญ่ก็ไม่ควรคิดหาประโยชน์จากเด็ก ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม**

นี่อะไรกัน การศึกษามีการเอาวัตถุเข้ามาทับถมภูมิปัญญาของคนข้างล่าง การค้าก็เอาแต่ยึดให้คนข้างล่างยึดติดรูปแบบผลประโยชน์ของคนข้างบน มันเป็นทั้งระบบครับ

แล้วเราจะไปหวังอะไรได้จากการพัฒนาประเทศให้เป็นประชาธิปไตย เราติดเปลือกประชาธิปไตยกันเต็มไปหมด

ในที่สุด กล้วยไม้ที่เกิดขึ้นบนผืนแผ่นดินไทย จากความเป็นตัวของตัวเองมาแต่เริ่มแรก มันก็ค่อย ๆ ใกล้ม้วยไปทีละน้อย จนไม่มีอะไรเหลือเป็นของคนไทยอีกต่อไปในที่สุด

ผมขอขอบคุณทุก ๆ คน ที่กรุณานั่งตั้งอกตั้งใจฟังกันจริง ๆ ขอให้ทุกคนจงโชคดีบนวิถีทางที่ปรากฏชัดเจน และผมยังคงคิดสู้อยู่กับท่านตลอดไป ถ้าท่านยังคงมีกำลังใจไม่ล้มเลิกไปเสียก่อน และน่าจะมีบรรดาศิษย์รวมทั้งผู้ที่ให้ความรักความศรัทธาเข้ามาร่วมกันสานต่อไปด้วย

วิกฤตการผลิตการค้ากล้วยไม้ของไทย

ในช่วงหลัง ๆ มักมีคนทั่วไปถามผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ว่า วงการกล้วยไม้ของไทยจะได้ไกลอีกแค่ไหน?

ความจริงแล้ว คำถามดังกล่าวยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร หากควรถามว่าการผลิตการค้ากล้วยไม้ของไทยจะรักษาความเป็นไทแก่ตัวเองเอาไว้ได้นานแค่ไหน เพื่อให้ประโยชน์จากกล้วยไม้สนองตอบแก่คนไทยได้อย่างแท้จริง

ความจริงแล้ว ภาพรวมของทุกสิ่งทุกอย่างปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ โดยที่แต่ละส่วน มีบทบาทสำคัญเกี่ยวกับประโยชน์ทางการค้าที่สนองตอบคนไทยอย่างครบถ้วน

นอกจากนั้น แต่ละส่วนต่างก็มีความสำคัญเท่าเทียมกันหมด จะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปเสียมิได้

การที่คนไทยส่วนใหญ่ ยังมีรากฐานความคิดซึ่งตกอยู่ในสภาพล้อมกรอบตัวเองแบบตัวใครตัวมัน หากแก้ปัญหาสิ่งนี้ได้ วงการกล้วยไม้เท่าที่ปูพื้นฐานและพัฒนามาแล้วทั้งหมด น่าจะมีความมั่นคง อีกทั้งสืบสานต่อไปถึงชนรุ่นหลังได้อย่างเป็นธรรมชาติ

ดังนั้น คำถามเกี่ยวกับความมั่นคงในการผลิตการค้ากล้วยไม้ของไทยในอนาคต ทุกจุดน่าจะรวมอยู่ในหนังสือเล่มนี้ทั้งหมด เพียงแต่ว่าบุคคลใดจะสามารถมองเห็นได้ชัดเจนแค่ไหนเท่านั้น

จิตสำนึกของคนไทยผู้คิดค้าขายกล้วยไม้

บทนำ

คนคือปัจจัยสำคัญทั้งในการอนุรักษ์และพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อให้เจริญก้าวหน้าไปได้อย่างมั่นคง ในด้านการผลิตและการค้ากล้วยไม้ก็เช่นกัน หากแต่ละคนหวังความสำเร็จรวมทั้งความมั่นคงให้เป็นที่ยอมรับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำการค้าซึ่งควรได้รับการยอมรับในด้านจิตสำนึกรับผิดชอบทั้งของผู้ผลิตและผู้ค้า น่าจะถือได้ว่าเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด

การสร้างจิตสำนึกรับผิดชอบ ในขณะที่นำสิ่งต่าง ๆ มาปฏิบัติ เพื่อเป็นประโยชน์ทางการค้า ภายในรากฐานจิตใจของผู้บริหารและจัดการ ถึงผู้ปฏิบัติในระดับรองลงไป ควรสำนึกอยู่เสมอว่า สิ่งซึ่งตนปฏิบัติและหวังประโยชน์ทางการค้า มีจุดเริ่มต้นอันเป็นที่มาเป็นอย่างไร กว่าจะก้าวมาถึงจุดนี้ได้ แทนที่จะมองเห็นภาพเฉพาะสิ่งซึ่งอยู่ตรงหน้าตนและมุ่งหวังการค้าหาเงินว่าเป็นสิ่งสำคัญเพียงอย่างเดียว ซึ่งสภาพดังกล่าวที่เราเรียกว่า **การประกอบการค้าอย่างขาดรากฐาน**

วงการกล้วยไม้ไทยในยุคของการพัฒนา ซึ่งนำมาสู่การค้าอย่างเห็นผลได้ชัด เพิ่งจะเริ่มต้นผ่านพ้นมาได้ประมาณไม่เกิน 50 ปี จากอดีต ซึ่งเคยมองกล้วยไม้แล้วรู้สึกว่าเป็นของเล่นสำหรับพวกเศรษฐีมีเงิน เป็นผลให้อีกด้านหนึ่งซึ่งหมายถึง คนทั่วไปมอง กล้วยไม้ด้วยความรู้สึกว่าเป็นสิ่งทำลายเศรษฐกิจของสังคม แม้กลุ่มบุคคลผู้บริหารประเทศก็ยังต่อต้านการปลูกกล้วยไม้ด้วย

กล้วยไม้เป็นหัวหอกเปลี่ยนค่านิยมของคนไทย

หวนกลับไปพิจารณาค้นหาความจริง เมื่อประมาณก่อน 50 ปีที่ผ่านมา คนไทยจำนวนมาก มีความเชื่ออย่างแน่นหนาว่า ควรปลูกพืชผลที่กินได้เท่านั้น ส่วนพืชที่ไม่สามารถกินเป็นอาหารได้ มักถือกันว่าเป็นของไร้สาระประโยชน์ ยิ่งมาถึงช่วงหนึ่งซึ่งพวกเศรษฐีมีเงินนำกล้วยไม้มาปลูกเล่น สะท้อนให้คนทั่วไปรู้สึกว่า คนกลุ่มดังกล่าวใช้กล้วยไม้ประดับบารมี รวมทั้งมีการแข่งขันความเด่นระหว่างกันเอง ยิ่งทำให้ค่านิยมของคนทั่วไปในสังคม เกิดความรู้สึกต่อต้านมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การเริ่มต้นจับงานพัฒนาคนในสังคม โดยเริ่มต้นจากกล้วยไม้ก่อนที่จะขยายขอบเขตไปสู่เรื่องอื่น ผู้ที่ริเริ่มจึงต้องมีรากฐานจิตใจ ซึ่งได้รับการหล่อหลอมจากตัวเองมาแล้วอย่างลึกซึ้ง

เนื่องจากประเด็นดังกล่าว ซึ่งช่วยให้ได้ผลชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้ปฏิบัติจำเป็นต้องมีเหตุผลที่เกิดจากรากฐานจิตใจตนเองอย่างอิสระ และลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังดังที่กล่าวว่า **สามารถเดินทวนกระแสสังคมได้อย่างกล้าหาญ** นอกจากนั้นยังมีวิญญาณในด้านศิลปะที่จะช่วยให้ตนสามารถผ่านพ้นปัญหาต่าง ๆ ซึ่งรุนแรงยิ่งขึ้นได้อย่างปลอดภัย มีโอกาสเรียนรู้คุณค่าของชีวิตของตน กับอีกด้านหนึ่ง ช่วยให้รู้ธรรมะ ซึ่งหมายถึงธรรมชาติของจิตใจและชีวิตคนทั่วไปได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ผลงานพัฒนากล้วยไม้ ที่มีจิตวิญญาณอยู่บนพื้นแผ่นดินไทย เป็นพื้นฐานซึ่งรักษาไว้อย่างมั่นคงมาตลอดนับเป็นแกนนำสำคัญทำให้ค่านิยมของคนในสังคมซึ่งแต่ก่อนเคยคิดว่าอาหารที่กินเข้าไปทางปากเป็นสิ่งสำคัญด้านเดียวเท่านั้น มาถึงบัดนี้ควรจะถือว่าอาหารใจมีความสำคัญมากกว่า เพราะเป็นพื้นฐานการนำปฏิบัติซึ่งน่าจะนำไปสู่ความสงบสุขของสังคม

การเปลี่ยนแปลงค่านิยมเท่าที่ได้กล่าวมาแล้ว ยังมีผลทำให้การปลูกไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด สามารถเดินตามรอยของกล้วยไม้ต่อมาได้ อย่างไรก็ตามมาถึงขณะนี้ คนเป็นจำนวนมากก็ยังแสดงออกโดยมุ่งความสำคัญไปยังวัตถุ ทั้งนี้และทั้งนั้น ถ้ามองที่การพัฒนาคน โดยเฉพาะการจัดการศึกษา ภายในองค์รวมของสังคมยังไม่อาจเจาะลึกลงไปถึงความจริงที่อยู่ในรากฐานจิตใจคนได้

เรื่องการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนไทยทั่วไป ซึ่งยังคงยึดติดอยู่กับด้านวัตถุ หากเป็นคนก็จะเน้นความสำคัญลงไปที่ร่างกายมากกว่ารากฐานจิตใจ ให้เห็นได้ชัดเจน

ดังนั้น ภายในภาพรวมของผู้สนใจกล้วยไม้ทั่วไป ส่วนใหญ่ก็ยังมองกล้วยไม้โดยที่รู้สึกว่า ขายได้เงินกี่บาท มากกว่าการมองเห็นคุณค่าได้อย่างลึกซึ้ง

จากเหตุผลดังกล่าว คนในวงการกล้วยไม้ ยิ่งมุ่งแนวทางไปสู่การค้า ส่วนใหญ่ยังสะท้อนภาพให้เห็นว่า **ปลูกอะไรปลูกตามกัน** หากพบว่าบางคนที่ปลูกก่อนคนอื่น ปลูกแล้วขายได้เงินมาก

ซึ่งแท้จริงแล้ว หลักการค้าขายที่มักกล่าวกันว่า ควรตามใจผู้ซื้อ ดังนั้น ถ้ารู้ความจริงว่า ภายในภาพลวงของผู้ซื้อมีความหลายหลายในด้านรสนิยม หรือที่กล่าวกันว่า **คนเราต่างจิตต่างใจ** สินค้าที่นำมาเสนอต่อสังคมจึงควรมีรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการ

ปัญหาการตลาดผลิตผลการเกษตรของคนไทย เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้วทั้งหมด หาก

มองเห็นความจริงที่รากฐานจิตใจคนได้อย่างกว้างขวาง คงสามารถรู้ได้ว่า ประเด็นนี้หาใช่เกิดขึ้นแต่เพียงเรื่องกล้วยไม้เท่านั้น แม้ผลิตผลอื่น ๆ ซึ่งควรจะมีการผลิตออกอย่างหลากหลาย หากรากฐานจิตใจคนมีอิสระ ช่วยให้เปิดกว้าง ย่อมแก้ปัญหาได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ ในประเด็นนี้ การเปิดโลกทรรศน์จึงเป็นกุญแจดอกสำคัญที่สุด

ปัญหาเรื่องนี้ หาใช่มองที่เกษตรกรเท่านั้น หากควรมองสองด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร รวมถึงภาคเอกชน ซึ่งทำธุรกิจการค้า วัสดุอุปกรณ์ และผลิตภัณฑ์การเกษตรซึ่งใช้เกษตรกรเป็นลูกค้า นับเป็นพื้นฐานสำคัญที่ควรพิจารณาก่อนอื่น ในเมื่อกลุ่มคนจากด้านนี้ มีบทบาทยัดเยียดอิทธิพลผลประโยชน์เพื่อตนให้เกษตรกร

ดังนั้น ในด้านการค้ากล้วยไม้ ที่ควรครอบคลุมไปถึงไม้ดอกไม้ประดับอย่างอื่นซึ่งติดตามมาอย่างมากหลาย ภาพที่ปรากฏ ช่วยให้เห็นความจริงอย่างชัดเจนถึงการขาดจิตสำนึก ก็คือ การมองเห็นกล้วยไม้เป็นกล้วยไม้ และมองเห็นไม้ดอกไม้ประดับ แยกส่วนออกไปจากกล้วยไม้ **แบบตัวใครตัวมัน**

แม้ระหว่างช่วงที่มีการพัฒนาห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ซึ่งในทางปฏิบัติเกิดขึ้นในวงการกล้วยไม้ก่อนวงการพืชอย่างอื่น หลังจากนั้น ขณะที่มีการคิดนำยางพารามาขยายพันธุ์โดยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ แทนที่จะคิดร่วมกันกับการขยายพันธุ์กล้วยไม้ ยังเริ่มต้นโดยนำพันธุ์ยางพาราไปจ้างห้องปฏิบัติการในประเทศอังกฤษ ทำให้อ่านความจริงจากใจคนส่วนใหญ่ได้ว่า ไม่ว่าคิดเริ่มต้นทำอะไร คงต้องการความโดดเด่นเพื่อตนเองมากไปกว่าการนึกถึงประโยชน์ของส่วนรวม

สุดท้ายนี้ กิจการค้าไม้ดอกไม้ประดับอย่างอื่น ซึ่งทำเป็นอาชีพกว้างขวางมากขึ้นหลายคนซึ่งปลูกเพื่อหารายได้ ก็ยังไม่สนใจที่จะย้อนกลับไปดูด้านหลังให้ตนได้รู้ว่า เหตุใดสังคมไทยซึ่งแต่ก่อน คนส่วนใหญ่เคยปฏิเสธความสำคัญของไม้ดอกไม้ประดับ มาถึงยุคนี้จึงให้การยอมรับอย่างกว้างขวาง

จากถังส้วมที่ใช้แล้ว ถึงลูกกล้วยไม้หลายแสนต้น ซึ่งถูกส่งไปขายทั่วโลก

หลังจากวงการกล้วยไม้ของไทย ได้รับการพัฒนามาแล้วร่วม 50 ปี อยู่มาวันหนึ่ง ผู้เขียนเรื่องนี้มีโอกาสไปเยี่ยมสวนกล้วยไม้แห่งหนึ่ง ในบริเวณตำบลอ้อมน้อย จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งช่วงนั้นการพัฒนาการผลิต การค้ากล้วยไม้ภายในองค์รวมของทุกสิ่งทุกอย่างได้ผ่านพ้นมาตามขั้นตอน จนถึงขั้นมีการแบ่งหน้าที่กันทำ ช่วยให้แต่ละจุดมีความชำนาญ

ในแต่ละเรื่องสูงขึ้น อีกทั้งมีผลลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงมาได้อย่างมีเหตุผล

ขณะนั้น ผู้เขียนเข้าไปยืนอยู่ท่ามกลางดงลูกกล้วยไม้หลายแสนต้น ขณะที่สวนนั้นทำหน้าที่รับลูกกล้วยไม้ซึ่งอยู่ในขวดขยายพันธุ์จากห้องปฏิบัติการเพื่อนำมาเอาออกจากขวดปลูกต่อจนกระทั่งถึงขนาดตามที่มีการตกลงกันไว้กับผู้สั่งซื้อ เพื่อนำไปใช้ทำต้นไม้กระถางตั้งประดับในอาคารบ้านเรือนและสถานที่ประกอบธุรกิจการค้าในต่างประเทศ

ขณะนั้นผู้เขียนเกิดความรู้สึกขึ้นในใจ หวนกลับไปมองเห็นภาพอันเป็นสัจธรรมซึ่งอยู่ในจิตใจตนเอง เมื่อประมาณร่วม 50 ปีมาแล้ว โดยเหตุที่ช่วงนั้นยังมีคนไทยไม่กี่คนรู้จักกล้วยไม้ ยิ่งเป็นกล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งมีขอบเขตการปลูกจำกัดตัวเองอยู่ภายในแวดวงคนมีเงินไม่กี่คน ซึ่งมักเรียกกันว่า**นักเล่นกล้วยไม้**

ถ้าพูดถึงลูกกล้วยไม้ต้นเล็ก ๆ ที่เพาะเมล็ดขึ้นมาภายในขวด ยิ่งมีคนรู้เห็นน้อยมาก ดังนั้น หากใครได้เห็นก็มักแสดงอาการตื่นเต้นเป็นพิเศษ ยิ่งใครได้มาไว้ในครอบครองด้วย ก็แทบไม่เป็นอันกินอันนอนเอาเลยทีเดียว ซึ่งผู้เขียนเองก็มีอาการคล้ายอย่างนั้นด้วย

แต่อาศัยที่ตนเป็นคนดิ้นรนขวนขวายหาความรู้ ยิ่งเป็นสิ่งซึ่งไม่เคยมีโอกาสพบเห็นมาก่อน มักสะท้อนให้เห็นพลังของการต่อสู้อย่างถึงที่สุด โดยคิดว่าตนต้องเข้าถึงมันให้ได้ และต้องได้จากการนำปฏิบัติด้วยตนเองจึงจะเกิดความรู้สึกภูมิใจ

ความจริงช่วงนั้น มีคนทำเรื่องนี้อยู่แล้ว แม้เพียงรายเดียว แต่กลับพบว่ามีการหวงแหนความรู้ไว้เพื่อประโยชน์ของตน แต่ผู้เขียนก็หาโอกาสแอบดูระหว่างที่เจ้าของเผลออยู่เสมอ ๆ เป็นนิจสิน นอกจากนั้น ภายในส่วนลึกของหัวใจ ยังค้นคิดต่อไปอีกว่า **ถ้าตนรู้ได้ทำได้ จะนำความรู้ออกมาเปิดเผยให้หมดเปลือก** โดยตั้งความหวังได้ว่า คงจะช่วยให้โลกนี้มีแต่ความสวยงามและมีความสุขอย่างทั่วถึงกัน

ช่วงนั้น ผู้เขียนค้นพบความจริงจากใจตัวเองว่า ไม่ว่าจะคิดทำอะไร ตนมักเกิดจินตนาการอยู่ในหัวใจตลอดเวลาว่า **เราจะต้องเพาะเมล็ดกล้วยไม้ให้ได้** แม้ว่าไม่มีเงินทองมาจับจ่ายซื้อหาเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งแต่ละชิ้นต่างก็มีราคาแพงลิบลิ่วสำหรับคนที่มีเงินรายได้ส่วนตัวแค่นั้น

ช่วงนั้น ไม่ว่าผู้เขียนเดินไปไหนและพบอะไรวางอยู่ตรงหน้า มักนำภาพสิ่งนั้นมาสร้างจินตนาการ เพื่อหวังดัดแปลงสรรพสิ่งทั้งหลายที่เห็นอยู่ตรงหน้า สำหรับนำมาใช้ประโยชน์เป็นเครื่องมือเพาะเมล็ดกล้วยไม้ไปแทบจะหมด แม้ขวดมีรูปร่างไม่เหมือนกัน ซึ่งถูกคนอื่นทิ้งไว้ในที่ต่าง ๆ ตนก็มักนำมาพลิกไปรอบ ๆ เพื่อหาแง่มุมที่คิดว่า น่าจะเหมาะสมสำหรับใช้เป็นขวดเพาะเมล็ดกล้วยไม้ได้

แม้เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตจากมุมนี้มันอาจยืดยาวมาก แต่แล้วในที่สุด ผู้เขียนก็

สามารถเพาะเมล็ดกล้วยไม้ได้สำเร็จ จากการใช้ขวดน้ำมันตับปลาที่หาซื้อได้จากคนจีนซื้อขวดที่ใช้แล้ว **นับเป็นลูกกล้วยไม้เพียงต้นเดียว และเป็นต้นแรกที่เกิดจากสมาธิอันแน่วแน่ในวิญญาณผู้เขียนเองจริง ๆ**

หลังจากนั้น เมื่อเวลาผ่านพ้นมาอีกช่วงหนึ่ง ซึ่งระหว่างนั้นผู้เขียนยังไม่อาจรู้ได้ว่าตนถูกฝังหัวเอาไว้ด้วยภาพภายในความเชื่อที่ว่า การปลูกกล้วยไม้ซึ่งนำออกจากขวดใหม่ ๆ จำเป็นต้องเลี้ยงไว้ในตู้กระจก ซึ่งพวกผู้รากมากดีที่นิยมเอากล้วยไม้มาปลูกเล่นกันในยุคนั้นมักเรียกกันว่า **ตู้อ้อยควั่น** เพราะมีลักษณะคล้ายตู้ที่มีคนใช้ใส่อ้อยควั่นหาบมาเร่ขายตามริมถนน ฟังแล้วอดทำให้รู้สึกไม่ได้ว่า ช่างนำมาเปรียบเทียบกันได้ดีจริง ๆ

นอกจากนั้นยังทราบต่อมาว่า หลังจากนำลูกกล้วยไม้มาใส่ไว้ในตู้กระจกแล้ว ก็เอาตู้ไปตั้งไว้ในที่ร่มรำไรเพื่อให้มีโอกาสเติบโต **ทำยังไงล่ะครับ?** ตนเองก็ไม่มีปัญญาไปหาตู้กระจก หรือตู้อ้อยควั่นที่ไหน แม้เพียงใบเล็ก ๆ เพราะเงินทองที่จะเลี้ยงปากเลี้ยงท้องก็ยังอยู่ในสภาพซึ่งเรียกกันว่า **ได้เดือนหมดเดือน** ไหนจะต้องเลี้ยงแม่เลี้ยงเมีย และเลี้ยงลูกอีกถึงสองคนซึ่งตามกันมา

ในที่สุด **ภาวะดิ้นรนซึ่งเกิดขึ้นในจิตวิญญาณความรักอย่างเป็นธรรมชาติ** โดยที่ผู้เขียนมีอยู่แล้ว ทำให้วันหนึ่ง ระหว่างช่วงที่ตัวเองกำลังเดินวนเวียนอยู่ในบริเวณหลังบ้านซึ่งมีพื้นที่ติดอยู่กับริมคลองแคบ ๆ ภายในบ้านของทางราชการของเกษตรกลางบางเขนนั่นเอง พลันสายตาก็เหลือบไปเห็นหลุมเก่า ๆ หลุมหนึ่ง ซึ่งแต่แรกก็ไม่รู้ว่าเป็นหลุมอะไร จนกระทั่งเดินเข้าไปพิจารณาใกล้ ๆ จึงรู้ว่าเป็นหลุมส้วมซึม ซึ่งหมดสภาพไปแล้วถูกปล่อยทิ้งไว้

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่หยิบยกขึ้นมาพิจารณา คงไม่มีน้ำหนักมากไปกว่าความรักความสนใจในงาน ซึ่งเกิดจากความอยากรู้อยากเห็นบนพื้นฐานอุดมการณ์ ซึ่งตั้งใจทำเพื่อเพื่อนมนุษย์ โดยที่สิ่งนั้นมีพลังเหนือกว่ามาก

ผู้เขียนเกิดความคิดขึ้นมาทันทีว่า เห็นจะต้องขุดเอาเจ้านี้ขึ้นมาดัดแปลงทำตู้กระจกได้แน่ ว่าแล้วจึงวิ่งไปคว้าจอบที่พิงอยู่ข้างฝาภายในห้องเก็บของใต้ถุนบ้าน มาลงมือขุดไม่กี่ที ก็สามารถงัดเอาถังซีเมนต์สี่เหลี่ยมขึ้นมาได้ แต่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะตัวถังก็บอบบาง แถมยังเปราะอีกด้วย นอกจากนั้น จากประสบการณ์ยังรู้ว่าภายในผนังทั้งสี่ด้านของถังลักษณะนั้น มีลวดเส้นเล็ก ๆ ทำโครงไว้ข้างในเพียงไม่กี่เส้นเท่านั้น

จากสภาพที่มองเห็นในขณะนั้น แม้ดินแห้ง ๆ ซึ่งติดเกรอะกรังอยู่ตามผิวถัง ผู้เขียนก็ไม่รู้สึกสนใจอะไรมากนัก เพราะลงได้รักและมุ่งมั่นไปยังสิ่งซึ่งตนมีอยู่ในหัวใจแล้ว คงไม่นึกถึงเรื่องอื่น สิ่งนั้นเองที่พ่อเคยปรารภให้ได้ยินครั้งหนึ่งว่า **ตาแป๋วนี่นะ ลงคิดจะทำอะไรแล้วเขาต้องมุ่งทำให้ได้ แม้ใครจะแย้งก็ไม่พูดอะไรทั้งนั้น** พ่อเคยได้พูดเรื่องนี้ให้

ได้ยินครั้งเดียวเท่านั้น แต่ก็ยังจำคำพูดจากพ่อได้ไม่เคยลืม

หลังจากนั้น ผู้เขียนยกมันไปตั้งลงบนพื้นดินในเรือนกล้วยไม้ ซึ่งจริง ๆ แล้วเรือนหลังนี้ถูกดัดแปลงมาจากเล้าไก่เก่า ๆ ซึ่งทำด้วยไม้ไผ่ขัดแตะ โดยเหตุที่เกษตรรุ่นน้องซึ่งเคยอยู่บ้านหลังนี้มาก่อน ขณะถูกย้ายออกไป ไม่อาจรื้อถอนมันไปได้ เนื่องจากใกล้จะหมดสภาพ จึงมอบให้ผู้เขียนไว้ใช้ต่อมา

หลังจากได้ถังส้วมเก่า ๆ ซึ่งขุดขึ้นมาจากพื้นดินแล้ว จึงนำไปตั้งลงบนพื้นเรือนซึ่งดัดแปลงมาจากเล้าไก่ดังกล่าว เสร็จแล้วเอาอิฐมอญปูลงที่พื้นเพื่อให้ซับความชื้นเก็บไว้ได้นาน ส่วนด้านบนได้เก็บเอาเศษกระจกแตก ๆ ซึ่งมีคนนำมาทิ้งไว้ข้างรั้วบ้าน เอามาใช้ทำหลังคากันฝน เนื่องจากลูกกล้วยไม้เล็กมีความบอบบางมาก หากถูกเม็ดฝนกระทบแรง ๆ รวมกับความแฉะ จะทำให้เน่าได้ง่าย

ในที่สุด หลังจากเวลาผ่านพ้นมา จึงพบว่าสามารถเลี้ยงลูกกล้วยไม้ต้นเล็ก ๆ ให้เติบโตขึ้นมา จนกระทั่งมีความแข็งแรงพอที่จะต่อสู้กับสภาพแวดล้อมภายนอกได้เอง

สิ่งที่นำมาเล่าให้ฟังทั้งหมด เกิดขึ้นระหว่างช่วงปี พ.ศ.2495 มาถึงบัดนี้เวลาล่วงเลยมาใกล้ 50 ปีแล้ว ซึ่งขณะนี้ ผู้เขียนยืนพิจารณาดูวิธีการปลูกกล้วยไม้เล็ก ทำให้พบความจริงว่า เราได้สลัดแนวคิดความเชื่อ ที่เคยถูกครอบไว้ด้วยรูปแบบของตู้อ้อยควั่นทิ้งไปอย่างสิ้นเชิง ไม่เช่นนั้นแล้ว เมืองไทยคงไม่ก้าวขึ้นมาจากสภาพซึ่งแทบไม่มีอะไรเป็นสาระจนกระทั่งกลายเป็นประเทศชั้นนำประเทศหนึ่งในวงการกล้วยไม้โลกได้ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม การที่แต่ก่อน เราเริ่มต้นขึ้นมาจากจุดเล็ก ๆ แม้ยากลำบากแค่ไหน นอกจากนั้นยังมีการสานต่อมาจนถึงระดับโลก

อนึ่ง อาศัยที่ผู้เขียนเป็นคนสนใจทบทวนตัวเองอยู่ตลอดเวลา ในกรณีนี้ทำให้หวนกลับไปพิจารณาสภาพของตนในช่วงนั้น ช่วงที่มีอายุยังไม่ถึง 30 ปี แถมยังแทบกล่าวได้ว่ามีแค่สองมือกับขาสองข้าง แต่ก็ยังยอมรับว่า ผู้เขียนมีจิตใจซึ่งธรรมชาติมอบมาไว้ให้ ปลดมันออกสู่อิสรภาพ อีกทั้งมีสมองเพื่อไว้ใช้คิดค้นหาความจริง

ทำให้กล้ารับสารภาพว่า ช่วงนั้น ตนเองก็ยังยึดติดอยู่กับรูปแบบซึ่งได้รับถ่ายทอดมาจากอิทธิพลตำราของต่างประเทศ ซึ่งเชื่อกันว่า การเลี้ยงลูกกล้วยไม้เล็กจำเป็นต้องเลี้ยงในตู้กระจก หลังจากนั้นมา ประสบการณ์จากการปฏิบัติแบบลองผิดลองถูก จึงค่อย ๆ ปรับวิธีการออกไปสู่อิสรภาพได้ในที่สุด แทนที่จะปล่อยตัวให้ตกเป็นทาสต่างชาติมากขึ้น ดังที่พบความจริงกันอยู่ในปัจจุบันว่า ในสภาพแวดล้อมของเมืองไทยซึ่งมีธรรมชาติเหมาะสมมาก เราสามารถปลูกลูกกล้วยไม้เล็กให้เจริญเติบโตได้ โดยไม่ต้องอาศัยตู้กระจกหรือเรือนกระจกซึ่งมีราคาสูง

อย่างไรก็ตาม ใช่ว่าเหตุการณ์ซึ่งมีการนำเอาถังส้วมซึมเก่า ๆ ที่ใช้แล้ว มาเริ่มต้นใช้เป็นเครื่องมือศึกษาหาความรู้ระหว่างเรื่องแรก แม้มาถึงบัดนี้เราสามารถปลูกกล้วยไม้เล็กซึ่งเพิ่งออกจากขวดใหม่ ๆ ได้ โดยไม่ต้องใช้ตู้กระจกหรือเรือนกระจกก็ตาม หากรู้สึกสบายและนึกถึงความสำคัญของการได้เงินมาก จนกระทั่งลืมนึกถึงที่มาในอดีต การประกอบอาชีพปลูกลูกกล้วยไม้เล็ก ซึ่งบัดนี้ผลิตได้ปีละเป็นเรือนล้านต้น อีกทั้งส่งไปขายได้ทั่วโลก

ใคร่ขอฝากไว้ว่า ภาษิตที่กล่าวไว้ว่า **หากไม่มีวันนั้นย่อมไม่มีวันนี้** มีความหมายอย่างลึกซึ้ง จากเหตุดังกล่าว แม้ช่วงหลัง ๆ ถ้าชนรุ่นหลังที่ก้าวเข้ามาสู่การปลูกกล้วยไม้เป็นการค้า ขาดการคำนึงถึงประเด็นที่ว่า **สิ่งที่กำลังสนองประโยชน์แก่ตนเองอยู่นั้น เกิดมาจากอะไร** นอกจากนั้น กว่าจะเปลี่ยนแปลงมาถึงจุดที่ก้าวหน้าต่อไป มีอะไรเป็นเหตุเป็นผล

การลืมอดีตย่อมอ่านความจริงได้ว่า เกิดจาก**ความโลภ** ย่อมทำให้รากฐานความคิดสูญเสียไปมากขึ้น แทนที่จะอยู่ได้ต่อไปอย่างมั่นคง

นำวิญญาณความรักกล้วยไม้ท้องถิ่นกลับคืนสู่แผ่นดินไทย

นับแต่ช่วงเวลาที่ชีวิตฉัน ยังมีอายุเพียง 20 ปี ตนเริ่มเกิดความรู้สึกขึ้นในใจว่าคนไทยส่วนใหญ่มีนิสัยมองข้ามคุณค่าความสำคัญของชีวิต และสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเกิดร่วมผืนแผ่นดินเดียวกับตน แต่กลับหันไปนิยมผลสำเร็จรูป ซึ่งมีผู้นำมาจากต่างถิ่น

ในปี พ.ศ. 2490 ชีวิตฉันจบหลักสูตร 5 ปี จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สาขาปฐพีวิทยา ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องหิน แร่ และดิน โดยไม่สนใจกับเสื้อครุยและปริญญาบัตร ตนสมัครใจออกไปใช้ชีวิตทำงานในลักษณะที่คลุกคลีกับพื้นดินร่วมกับชาวบ้านในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งช่วงนั้นยังมีกล้วยไม้ป่าอยู่ในธรรมชาติอย่างหลากหลาย

จากสมาธิซึ่งมั่นคงแน่วแน่ที่มีอยู่ในจิตวิญญาณตนเอง แม้จะต้องออกไปอยู่ในสภาพที่ขาดความสะดวกสบายเช่นชีวิตคนกรุง แต่ตนก็มุ่งมั่นทำงานอย่างมีความสุขโดยไม่คิดอยากกลับกรุงเทพ

ช่วงนั้นเอง นับเป็นโอกาสดีที่ได้สัมผัสกับความจริงของท้องถิ่น ซึ่งเห็นได้ว่า คนกรุงเทพฯ บางคน ใช้เงินเป็นสื่อ วางสายเข้าไปให้ชาวบ้านกว้านเก็บกล้วยไม้ป่าส่งเข้ากรุงเทพฯ แล้วจึงส่งต่อไปจำหน่ายให้กับคนต่างถิ่นครั้งละมาก ๆ

กับอีกด้านหนึ่ง ฉันรู้ความจริงมาแล้วว่า มีคนกลุ่มหนึ่งในกรุงเทพฯ ซึ่งมีฐานะดี แต่ก็มีพฤติกรรมแบ่งชนชั้น ดูถูกเยาวชนและคนระดับล่าง คนกลุ่มนี้นิยมสั่งต้นกล้วยไม้ซึ่งเป็นลูกผสมสำเร็จรูปจากต่างประเทศเข้ามาปลูกเล่น อีกทั้งนำมาประกวดประขันชิงดีชิงเด่น

ซึ่งกันและกันด้วย ส่วนความรู้สึกจากคนทั่วไปก็มองเห็นกล้วยไม้อย่างดูถูกดูแคลน และนึกรังเกียจว่าเป็นของเล่นของพวกเศรษฐี หากใครนำมาเล่นย่อมมีผลทำลายเศรษฐกิจของบ้านเมือง

จากความรู้สึกลึก ๆ ที่แฝงอยู่ในหัวใจตัวเอง เสมือนจุดประกายความคิดให้ฉันยืนหยัดขึ้นมาจัดทำเรื่องนี้อย่างท้าทาย แม้อัตคัดขัดสนด้วยทรัพย์สินเงินทอง แต่ตนก็มีใจสู้อย่างมั่นคงเด็ดเดี่ยว มีการดิ้นรนขวนขวาย นำเอาสิ่งซึ่งถูกทอดทิ้งอยู่บนพื้นดินมาดัดแปลงใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า

ส่วนในความรู้สึกลึก ๆ ฉันคิดตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาว่า **ตนจะมุ่งมั่นสร้างงานกล้วยไม้ท้องถิ่น ให้มีผลตอบสนองความสุขของเพื่อนมนุษย์ทุกคน** โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำคัญที่สุดน่าจะได้แก่ชีวิตคนท้องถิ่นซึ่งเป็นคนไทยด้วยกันเองร่วมกับกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติซึ่งเกิดบนพื้นดินและต้นไม้ของท้องถิ่นที่มองเห็นได้อย่างหลากหลาย

หลังจากนำปฏิบัติได้ไม่นาน ฉันก็เริ่มรู้สึกว่าในชีวิตประจำวัน **คนไทยจำนวนไม่น้อย เห็นความสำคัญของเงินเหนือกว่าสิ่งซึ่งให้คุณค่าแก่รากฐานจิตใจตนเอง** ดังนั้นคงต้องยอมรับความจริงในเรื่องนี้ แต่รากฐานจิตใจฉัน หาได้คล้อยตามกระแสจากคนส่วนใหญ่ไม่ หากยังคงมีความชัดเจนและมั่นคงอยู่กับความจริงซึ่งอยู่ในส่วนลึกของหัวใจตลอดมา

ฉันเริ่มนำกล้วยไม้พื้นบ้านมาทำการศึกษาหาความรู้ โดยมองเห็นความจริงว่าชาวบ้านซึ่งเป็นคนท้องถิ่นที่ยังห่างจากความเจริญในด้านวัตถุ มีความรักและสนใจ อีกทั้งมองเห็นคุณค่าทางด้านจิตใจของกล้วยไม้ท้องถิ่นในละแวกที่ตนอยู่

ดังจะพบได้ว่า มีการเก็บรวบรวมมาปลูกเลียนแบบธรรมชาติไว้ ในบริเวณสวนรอบบ้านของแต่ละครอบครัว พอถึงฤดูมีดอก ก็จะนำเอาดอกกล้วยไม้เหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในพิธีทางศาสนา และในงานประเพณีท้องถิ่น ดังเช่นกล้วยไม้แวนดากลุ่มหนึ่ง ซึ่งชาวบ้านให้ชื่อว่า **เอื้องสามปอย** คำว่า **ปอย** เป็นภาษาทางเหนือ หมายถึงงานวัด ซึ่งครอบครัวชาวบ้านและคนในหมู่บ้านใช้เป็นที่ทำบุญ หลังผ่านความเหน็ดเหนื่อยมาจากการทำงานในไร่นา จนถึงช่วงฤดูเก็บเกี่ยว

เอื้องสามปอย จึงมีความหมายว่า เป็นกล้วยไม้กลุ่มหนึ่งซึ่งดอกบานทนได้นาน ถึงช่วงเวลาการจัดงานวัดติดต่อกัน 3 ครั้ง นอกจากนั้นแล้ว มีชนิดหนึ่งซึ่งดอกมีกลิ่นหอมเย็นส่งกลิ่นไปไกล โดยเฉพาะในช่วงเวลาบ่ายของฤดูที่มีอากาศเย็น จึงเป็นที่กล่าวขวัญกันในบรรดาชาวบ้านอย่างกว้างขวาง ในนาม **เอื้องสามปอยหลวง**

นอกจากนั้นยังมีแวนดา **ฟ้ามุ่ย** หมายถึง แวนดาที่มีดอกสีฟ้าหม่น ซึ่งเป็นลักษณะสีที่หายากจากกล้วยไม้ชนิดอื่น

ผู้เขียนเริ่มรู้สึกสนใจไม่เพียงกล้วยไม้ หากมองลึกลงไปอีกขั้นหนึ่งถึงวิญญาณความรักท้องถิ่นของคนไทย ซึ่งควรร่วมมือรักษาไว้อย่างเต็มที่ จากความรู้สึกดังกล่าว นับเป็นแรงผลักดันจากส่วนลึกของจิตใจตนเองอย่างสำคัญ ทำให้เกิดการต่อสู้กับอิทธิพลต่างถิ่นที่วางสายเข้ามากอบโกยทรัพยากรท้องถิ่น อีกทั้งยังใช้เงินและวัตถุทำลายจิตวิญญาณความเป็นไทแก่ตนเองของคนไทยร่วมชาติ

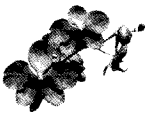
จากรากฐานความรู้สึกของผู้เขียน ซึ่งมีความมั่นคงอยู่กับความรักซึ่งมอบให้กับแผ่นดินถิ่นเกิดของตนอย่างลึกซึ้ง สภาพดังกล่าว นับเป็นแรงบันดาลใจให้ลุกขึ้นยืนหยัดต่อสู้โดยการนำปฏิบัติจากความรู้สึกซึ่งอยู่ในใจตนเอง นอกจากนั้น ยังรู้ได้ว่า ในกระบวนการดังกล่าว ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นจากทั้งสองด้าน

ด้านแรก ได้แก่ การที่คนไทยจำนวนมาก ซึ่งชีวิตสัมผัสอยู่กับการปลูกกล้วยไม้ ที่เน้นความนิยมกล้วยไม้สำเร็จรูปจากต่างประเทศอย่างเห็นได้ชัด กับอีกด้านหนึ่ง คนบางคนซึ่งตกเป็นเครื่องมือให้กับการค้าขายกล้วยไม้สำเร็จรูป โดยสั่งเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อนำมาเผยแพร่ให้กับคนไทย แม้ผู้นิยมปลูกกล้วยไม้พันธุ์จากต่างประเทศเองก็ยังคิดค้าขายแบบผสมผสานกันไป

จึงถือเป็นเรื่องธรรมดา หากตั้งใจดีมีความมุ่งมั่นที่จะกู้อิสรภาพทางความคิดและจิตใจให้กับคนไทย ซึ่งในที่สุด ด้านหนึ่งย่อมหนีไม่พ้นที่จะเจริญเติบโตจากพื้นฐานดังกล่าวขึ้นไปสู้ระบบการค้าขาย

ผู้เขียนหาใช่แต่เพียงคิดเท่านั้น แต่ที่สำคัญที่สุดก็คือ การลงมือปฏิบัติจากรากฐานจิตใจตนเองอย่างมั่นคงแข็งแกร่งมาตลอด ด้วยเหตุดังกล่าว ย่อมหนีไม่พ้นที่จะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงเรื่อยมา อาทิเช่น การกล่าวร้ายป้ายสี โดยหาว่าต้องการทำเพื่อตัวเอง แม้ต้องการความโด่งดังในด้านชื่อเสียง นอกจากนั้น หลังจากชี้ให้คนเห็นคุณค่าของพันธุ์ไม้ท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง รวมทั้งเปิดเผยความจริงให้แต่ละคนรู้เท่าทันว่า สิ่งซึ่งนำจากต่างถิ่นมาปลูกนั้น แท้จริงแล้วบรรพบุรุษของพันธุ์ไม้เหล่านั้นล้วนมีอยู่แล้วตามธรรมชาติบนผืนแผ่นดินเราเอง รวมทั้งประเทศเขตร้อนอื่น ๆ ซึ่งมีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกัน

หลังจากนำปฏิบัติได้ไม่นาน รวมทั้งนำความรู้ออกชี้แจงแสดงเหตุทางสถานีโทรทัศน์ช่องแรกของประเทศ ซึ่งเปิดทำการในปี พ.ศ. 2498 ทั้งนี้และทั้งนั้น เป็นเพราะผู้บริหารสถานี รู้สึกศรัทธาจากข้อเขียนที่ปรากฏอยู่ในกระดาษไม่ยาวมากนัก ซึ่งตกไปถึงมือจึงได้เชิญไปออกโทรทัศน์ หลังจากนั้น ยังมีสถานีวิทยุเปิดรายการให้ไปจัดทำเป็นประจำทุกสัปดาห์ด้วย โดยที่ตัวเองไม่ได้คำนึงถึงผลตอบแทนทางด้านวัตถุแม้แต่น้อย หากทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกเกิดจากความรักความจริงใจต่อเพื่อนมนุษย์ทุกคน

เสียงจากด้านหนึ่งที่สะท้อนมาเข้าหู มีทั้งการกล่าวร้ายป้ายสี มีทั้งกล่าวดูถูกดูแคลน และมีทั้งการปรามาสในทางลบ อาทิเช่น **อาจารย์ระพีดีแต่ให้ความสำคัญแก่กล้วยไม้ไทย** เป็นต้น บางเสียงก็บอกว่า **อาจารย์ระพีคิดอะไรก็ไม่รู้ เอาแต่นำกล้วยไม้ดอกเล็ก ๆ น้อย ๆ มาพูดอย่างไร้สาระ** บางคนถึงกับกล่าวว่า **ดีแต่พูดแต่ทำไม่เป็น** แต่เสียงใหญ่ที่สุดและพบมากที่สุดก็คือ **อาจารย์ระพีทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง**

อย่างไรก็ตาม จากความมุ่งมั่นที่จะรักษาความจริงใจไว้ในตัวเองให้มั่นคงอยู่ได้ โดยที่คิดว่าใครจะว่าอย่างไรก็สุดแล้วแต่ วันหนึ่งความจริงย่อมปรากฏให้คนเข้าใจและยอมรับได้ ไม่ว่าเร็วหรือช้า เสมือนว่าใจฉันเองไม่ได้ผูกติดอยู่กับกาลเวลาแต่อย่างใดทั้งสิ้น

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด หลังจากเวลาผ่านพ้นมาถึงระยะหนึ่ง ลูกผสมจากพันธุ์ไม้พื้นบ้านได้ปรากฏออกมาจากผลงานคนทั่วไป ซึ่งส่วนหนึ่งให้ความเคารพรักและศรัทธาจนกระทั่งกลายเป็นผลผลิตใหม่ ๆ ซึ่งสร้างความนิยมชมชื่นให้แพร่กระจายไปได้ทั่วโลก

นอกจากนั้นแล้ว ทั้ง ๆ ที่ตัวฉันเองไม่เคยคิดว่า ตนจะได้รับการยอมรับแพร่กระจายออกไปสู่คนประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง หากคงมุ่งมั่นนำปฏิบัติจากความจริงใจที่มอบให้กับทุกคน จึงทราบความจริงได้ว่า ที่ชื่อเสียงและศรัทธาแพร่กระจายออกไปสู่ทั่วโลกย่อมเกิดขึ้นเองอย่างเป็นธรรมชาติ นับเป็นบทเรียนสอนชีวิตให้เข้าใจธรรมะได้ส่วนหนึ่ง

ช่วงหลัง ๆ กล้วยไม้ลูกผสมที่เป็นฝีมือของคนไทย ซึ่งเกิดจากพันธุ์ไม้ท้องถิ่นของเราเอง ได้ปรากฏออกมาสู่สายตาชาวโลกอย่างหลากหลาย

อย่างไรก็ตาม ช่วงหลัง ๆ ฉันเริ่มจะมองเห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่า สิ่งที่ปูพื้นฐานไว้ให้กับคนไทยจากชีวิตที่เกิดร่วมท้องถิ่นกับเรา โดยเฉพาะกล้วยไม้พันธุ์ต่าง ๆ นั้น เริ่มจะออกไปปรากฏเป็นผลงานของต่างชาติมากขึ้น อ่านได้จากการจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งลอกเลียนแบบความคิดไปจากคนไทย แต่เปลี่ยนไปใช้ชื่อของชนต่างชาติ ซึ่งย่อมมีผลโฆษณาการค้าของเขาอย่างสำคัญ

ผู้เขียนเรื่องนี้ไม่เคยหยุดคิด โดยที่นำความจริงทุกสิ่งทุกอย่างมาวิเคราะห์เพื่อหาเหตุผล จนในที่สุดจึงพบได้ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า คนไทยส่วนใหญ่ขาดความเป็นตัวของตัวเอง หากเห็นแก่เงินและความสะดวกสบายทางด้านวัตถุ ซึ่งชนต่างชาตินำเข้ามาครอบงำ หล่อหลอมจิตใจให้ตกเป็นทาส

สรุปแล้ว จึงกล่าวได้ว่า สิ่งใดก็ตามที่เกิดจากรากฐานของคนบนแผ่นดินไทยเองและมีความเข้มแข็งมั่นคงอยู่ได้ย่อมขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ทำให้ขาดการสืบทอดซึ่งควรจะสานถึงคนรุ่นหลังอย่างมีเหตุมีผล

แม้แต่ผลงานการสร้างความหลากหลายของกล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งมีพ่อแม่พันธุ์เกิด

จากท้องถิ่นเท่าที่กล่าวมาแล้วอย่างกว้าง ๆ มาถึงช่วงนี้ หลายชนิดถูกทอดทิ้งโดยไม่เห็นความสำคัญไปแล้ว คงเหลืออยู่แต่ชื่อที่ปรากฏอยู่ในทะเบียนการตั้งชื่อกล้วยไม้ลูกผสมของสากล เสมือนเป็นวัฏจักรที่เวียนมาบรรจบครบรอบ ซึ่งนับวันยิ่งรวดเร็วมากขึ้น

แม้กล้วยไม้ลูกผสมที่สร้างระบบอุตสาหกรรมและปลูกเป็นการค้ามาได้จนถึงทุกวันนี้ หลังจากนำเทคโนโลยีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อเข้ามาเผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2510 หลังจากนำออกเผยแพร่ ทำให้มีพันธุ์ไม้เพื่อการค้าเพิ่มปริมาณมากขึ้น แต่ลดขอบข่ายความหลากหลายในการคิดผสมพันธุ์ใหม่ ๆ ลงไปอยู่ในมุมแคบ จนถึงขั้นทำให้ตลาดการค้ากล้วยไม้จากไทยมีพันธุ์ไม้ลักษณะใหม่ ๆ แปลก ๆ เกิดได้ยากยิ่งขึ้น แต่กลับไปปรากฏอยู่ท้องถิ่น ซึ่งหากสืบสาวกลับไปสู่พ่อแม่พันธุ์ พบว่าหลายชนิดคือลูกผสมที่เกิดขึ้นจากคนไทย

ทั้งนี้และทั้งนั้น หากไม่เห็นแก่ตัวจนเกินไป คงไม่มุ่งไปโทษคนชาติอื่น แต่น่าจะหวนกลับมายอมรับความจริงว่า เป็นเพราะรากฐานจิตใจเราเองคับแคบมากขึ้น ทำให้มองเห็นแต่ประโยชน์เฉพาะหน้าด้านเดียวเป็นส่วนใหญ่

สัจธรรมของชีวิตที่ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า หากไม่มีวันนั้นย่อมไม่มีวันนี้ รวมถึงวิญญาณความเป็นไทแก่ตนเอง ที่เคยมีอยู่ในรากฐานจิตใจคนไทยในอดีต มาถึงบัดนี้อดรู้สึกไม่ได้ว่า ดูจะค่อย ๆ เลือนรางหายไปทีละน้อย จนกระทั่งยากที่จะได้เห็นชีวิตไทอยู่ควบคู่กับแผ่นดินไทยต่อไปได้อีกนานแค่ไหน

อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้งานอยู่ในกิจการผลิตกล้วยไม้ของไทย

สิ่งที่พบได้ในปัจจุบัน หลายสิ่งหลายอย่าง เกิดมาจากการใช้วัสดุเหลือใช้ บ้างก็ได้รับการดัดแปลงมาจากสิ่งซึ่งครั้งหนึ่งเคยถูกทอดทิ้งไว้ที่พื้นดิน ดังนั้น ความคิดของผู้ริเริ่มน่าจะสะท้อนให้เห็นภาพความจริงได้อย่างชัดเจนว่า **เป็นคนที่มีวิญญาณอยู่กับพื้นดินถิ่นเกิดอย่างเห็นได้ชัด**

ซึ่งรากฐานความคิดในการพัฒนาดังกล่าว น่าจะเกิดจากผู้ที่มีจิตใจอิสระ สามารถยืนหยัดทำงานได้อย่างเข้มแข็ง นับว่ามีผลอย่างสำคัญต่อการกู้อิสรภาพทางการผลิตและการค้ากล้วยไม้ ให้กับคนไทยรวมทั้งตนเองด้วย

ความจริง ภายในระบบการผลิตซึ่งนำไปสู่ผลสำเร็จทางการค้ากล้วยไม้ของไทย มีตัวอย่างปรากฏเห็นได้ในแทบทุกเรื่อง แต่ในโอกาสนี้ ใคร่ขอหยิบยกบางเรื่องมาใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษา และเพื่อยืนยันความจริงให้ทราบ

การเพาะและเลี้ยงลูกกล้วยไม้เล็ก ซึ่งย้อนหลังกลับไปพิจารณาถึงอดีตในช่วงก่อน 50 ปีที่ผ่านมา

การเพาะเมล็ดกล้วยไม้ ได้เริ่มต้นขึ้นจากวิธีการเรียนแบบธรรมชาติอย่างเห็นได้ชัด ขณะที่ผู้เขียน ผ่านการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เรื่องกล้วยไม้ด้วยตนเองมาแล้วช่วงหนึ่ง จึงได้นำความรู้ออกเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างอิสระทั้งทางข้อเขียน วิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งเริ่มเปิดสถานีครั้งแรกในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2498 ทำให้มีผู้รู้จักผู้เขียน อีกทั้งรู้ว่ามีการเปิดเผยความรู้เรื่องกล้วยไม้ออกสู่สาธารณชน ในขณะที่กลุ่มคนมีเงินขณะนั้นหวงความรู้อย่างเห็นได้ชัดเจนมาก

ช่วงนั้น ผู้เขียนได้ร่วมมือกับปรมาจารย์ทางสถิติอีกสามท่าน โดยมี หม่อมเจ้าอธิพรพงศ์ เกษมศรี ซึ่งเป็นโอรสของเสด็จกรมหมื่นทิวากรณ์ วงษ์ประวัติ อยู่ในนั้นด้วย เปิดการสอนและฝึกอบรมวิชาสถิติให้กับข้าราชการและผู้สนใจเป็นครั้งแรก โดยอาศัยโรงมุงด้วยใบจากหลังหนึ่ง อยู่ในบริเวณวังสวนสุนันทา ก่อนที่จะพัฒนามาเป็นสำนักงานสถิติแห่งชาติ

กรมหมื่นทิวากรณ์ วงษ์ประวัติ เป็นเจ้านายพระองค์หนึ่งซึ่งมีบทบาทสำคัญอยู่ในยุคแรกของการรับเทคโนโลยีจากภูมิภาคตะวันตกของโลกเข้ามาใช้กับวงการกล้วยไม้ของไทย

ช่วงนั้นผู้เขียนกับ หม่อมเจ้าอธิพรพงศ์ เกษมศรี จากพฤติกรรมภายนอก ผู้เขียนทราบแต่เพียงว่าพระองค์ท่านเป็นนักสถิติ

จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่ง ระหว่างวันหยุดสุดสัปดาห์ พระองค์ท่านได้เสด็จมาที่บ้านผู้เขียน พร้อมทั้งมีกล้วยไม้ต้นหนึ่งติดมาด้วย

ท่านได้รับสั่งว่า ฉันนำกล้วยไม้ต้นนี้มาให้อาจารย์ เพราะเป็นต้นแรกที่เสด็จพ่อของฉันผสมขึ้น ซึ่งขณะนั้นคนไทยยังไม่รู้จักการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ลงในขวดเพาะ จึงใช้วิธีการเลียนแบบธรรมชาติ หรืออาจกล่าวว่าเป็นวิธีการพื้นฐาน

คนยุคนั้นใช้หลักซึ่งอาจเรียกว่า ให้แม่เลี้ยงลูก จึงนำเมล็ดกล้วยไม้หว่านลงในบริเวณโคนต้นของต้นแม่ หลังจากนั้นจึงปล่อยให้ทุกอย่างเป็นไปตามธรรมชาติ ปกติเมล็ดกล้วยไม้ภายในแต่ละฝักจะมีจำนวนเป็นเรือนแสน นอกจากนั้นแต่ละเมล็ดมีขนาดเล็กมาก แม้กระนั้นยังอาจงอกเป็นต้นได้ไม่กี่ต้น แต่ก็ยังนับว่าช่วยให้มีการเพิ่มปริมาณสืบต่อไปได้

กล้วยไม้ต้นที่ หม่อมเจ้าอธิพรพงศ์ ได้นำมามอบให้ผู้เขียน อยู่ในสกุลแคทลียาเป็นประเภทใบคู่ ท่านรับสั่งว่า *กล้วยไม้ต้นนี้เป็นแคทลียาลูกผสมซึ่งพ่อฉันเป็นผู้ผสมขึ้นมา ท่านได้ตั้งชื่อว่า* ***แคทลียา ทิวาเคอเรียนา***

ในช่วงนั้น วงการกล้วยไม้ โดยเฉพาะกลุ่มบุคคลที่อยู่ระดับสูง ซึ่งรวมกลุ่มกันไม่กี่คน สะท้อนให้เห็นแนวโน้มความนิยมที่มุ่งไปยังกล้วยไม้ต่างประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกล้วยไม้แคทลียาและสกุลใกล้เคียง โดยที่มีแหล่งกำเนิดในเขตร้อนของทวีปอเมริกา หลังจากยุคที่

ชาวตะวันตกได้เข้าไปแพร่อิทธิพลถือครองแผ่นดินในเขตร้อนของทวีปดังกล่าว ได้นำกล้วยไม้เหล่านั้นกลับไปสู่ท้องถิ่นของตน แล้วจึงนำมาเผยแพร่ในทวีปเอเชีย ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยด้วย

เมื่อมีการนำความรู้เกี่ยวกับการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์เข้ามาสู่ประเทศไทย แฝงมากับเทคโนโลยีในการเพาะเห็ดฟาง ผ่านสาขาวิชาโรคพืชโดยไม่เปิดเผย เท่าที่ได้วินิจฉัยถึงเหตุผล น่าจะมีเหตุมาจาก 2 ประการร่วมกัน

ประการแรก เกิดจากการที่ทางการยังไม่ยอมรับความสำคัญของกล้วยไม้ จึงต้องมีการแอบแฝงมาในรูปของการค้นคว้าวิจัยในสายโรคพืชวิทยา อีกประการหนึ่ง กล้วยไม้เป็นพืชซึ่งคนทั่วไปมีความกระตือรือร้นที่จะหาความรู้ และต้องการเป็นเจ้าของ เนื่องจากเป็นของใหม่สำหรับชีวิตประจำวัน นอกจากนั้นอาจเกิดความรู้สึกว่า กล้วยไม้เป็นของสูงสำหรับผู้ดีมีเงิน สอดคล้องกันกับค่านิยมในยุคนั้น

จากเหตุดังกล่าว อาจทำให้ผู้ที่นำเทคโนโลยีการเพาะเมล็ดกล้วยไม้เข้ามาสู่ประเทศไทย มองเห็นโอกาสที่จะนำมาใช้ค้าขายเพื่อประโยชน์ของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประการที่สองนี้มีความสอดคล้องกันกับค่านิยมของกลุ่มผู้เล่นกล้วยไม้ในยุคนั้นซึ่งแฝงไว้ด้วย **ความรู้สึกชิงดีชิงเด่น** ทำให้หวงความรู้เอาไว้เพื่อตัวเองอย่างเห็นได้ชัด

การลุกขึ้นยืนหยัดบนพื้นฐานความเป็นตัวของตัวเองที่ใช้ค้นคว้าหาความรู้เรื่องการผสมพันธุ์ และเพาะเมล็ดกล้วยไม้ในยุคเริ่มแรก โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำออกเผยแพร่สู่สาธารณชนในมุมกว้าง จึงจำเป็นต้องใช้รากฐานที่มั่นคงแข็งแกร่ง และกำหนดตัวเองให้มุ่งไปหาวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งคนในสังคมมองเห็นว่า อยู่ในสภาพที่ไร้คุณค่าแล้ว

เท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดน่าจะสะท้อนให้เห็นความจริงอย่างชัดเจนว่า การที่วงการกล้วยไม้ของไทยได้รับการพัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐาน ซึ่งกระแสทั่วไปในสังคมมีการปฏิเสธอย่างชัดเจน น่าจะเกิดจากความมั่นคงร่วมกับความลึกซึ้งของสิ่งที่อยู่ในจิตวิญญาณผู้เริ่มต้นมาก่อนอย่างสำคัญ

ตำราการเพาะเมล็ดกล้วยไม้เล่มแรกได้ถูกสั่งมาจากสหรัฐอเมริกาเมื่อปี พ.ศ. 2493 หลังจากนำมาพิจารณาศึกษาแล้วทำให้รู้สึกว่า มีบางสิ่งบางอย่างที่ไม่เหมาะกับสภาพพื้นฐานของประเทศไทย ทำให้ไม่คิดที่จะเอาแบบอย่างมาใช้ทั้งหมด

อุปกรณ์ที่ใช้บางอย่างเริ่มจากขวดเพาะเมล็ด ซึ่งถ้าใช้ขวดตามตำรา คงมีราคาแพงมาก ช่วงเริ่มแรกจึงหันมาใช้ขวดน้ำมันตับปลา ซึ่งประเทศไทยสั่งจากต่างประเทศมาเป็นจำนวนมาก หลังจากมีผู้บริโภคน้ำมันตับปลา จึงได้เก็บขวดเหล่านั้นมาใช้ประโยชน์ เมื่อเวลาผ่านพ้นมาอีกช่วงหนึ่ง จึงปรับเปลี่ยนมาใช้ขวดเหล้าวิสกี้ตราสก็อต ทำให้พบว่า

สามารถทนความร้อนได้ดีไม่แพ้ขวดที่ฝรั่งใช้เพาะเมล็ดกล้วยไม้ แต่มีราคาถูกกว่ามาก นอกจากนั้น ยังสามารถเก็บไว้ได้สะดวก อีกทั้งยังมีเนื้อที่ผิวด้านในให้ใช้เพาะเมล็ดได้กว้างมากกว่าด้วย

เราได้ให้การอบรมแก่ประชาชนผู้สนใจ จนกระทั่งมีผู้ผ่านการอบรมนำความรู้ไปใช้พร้อมทั้งนำขวดแบบนี้ไปใช้อย่างกว้างขวาง จนกระทั่งปริมาณความต้องการสูงขึ้นมากพอจึงทำให้โรงงานผลิตขวดแก้ว สนใจที่จะผลิตขวดลักษณะนี้ออกมาบริการวงการกล้วยไม้ ในราคาไม่ต่างไปจากค่าใช้จ่ายที่เคยกระทำกันมาแล้วมากนัก

ช่วงหลัง ๆ ความนิยมใช้ขวดแบบดังกล่าว ได้กระจายออกไปยังประเทศต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง สำหรับผู้ที่สนใจศึกษาหาความรู้ทั้งในมุมกว้างและมุมลึก หลังจากเดินทางไปสัมผัสวงการกล้วยไม้ในต่างประเทศ แม้มีโอกาสพบเห็นขวดลักษณะนี้อยู่ที่ไหน ย่อมช่วยสนับสนุนให้หวนกลับมานึกถึงความสำคัญของพื้นแผ่นดินไทย ซึ่งนับได้ว่า มีกระแสที่ช่วยสร้างจิตสำนึกให้กับตนเอง แม้จากจุดเล็ก ๆ จุดหนึ่ง นำไปสู่ความลึกซึ้งอยู่ในรากฐานตนเองอย่างสำคัญ

ตู้ปลอดเชื้อสำหรับใช้เพาะเมล็ดและถ่ายขวด ในช่วงเริ่มแรก ประมาณปี 2493 สิ่งที่พบเห็นอยู่ในห้องปฏิบัติการค้นคว้าวิจัยโรคพืชวิทยา ยังมีลักษณะที่ใช้ตู้เล็ก ๆ ด้านหน้าเจาะรูให้มือสองข้างผ่านไปทำงานได้ ด้านบนมีช่องกระจกสำหรับผู้ปฏิบัติงานสามารถมองเห็นมือตนเอง ช่องที่ใช้มือสอดเข้าไปมีถุงผ้าดิบ เย็บทำเป็นปลอกคล้ายแขนเสื้อเชิ้ต ส่วนตรงปลายทั้งสองข้างใช้ยางรัดติดกับข้อมือ เพื่อป้องกันไม่ให้เชื้อจากภายนอกผ่านเข้าไปกับอากาศได้ นอกจากนั้นแล้วก่อนลงมือปฏิบัติงาน ยังมีการพ่นน้ำยาฆ่าเชื้อภายในตู้อย่างทั่วถึง แต่ถึงกระนั้น ผลจากการปฏิบัติก็ยังพบว่ามีเชื้อราแปลกปลอมเข้าไปขึ้น และเจริญงอกงามอยู่ในวุ้นอาหาร มีผลทำลายเมล็ดกล้วยไม้ทั้งหมดได้อย่างรวดเร็ว

จากประสบการณ์ดังกล่าว ประกอบกับการที่คนไทยในยุคนั้นมีความกระหายและใฝ่ฝันที่จะเพาะเมล็ดกล้วยไม้ให้สำเร็จ นอกจากนั้นแล้ว ยังใฝ่ฝันอย่างรุนแรงที่จะเห็นผลงานการผสมพันธุ์กล้วยไม้ เพื่อให้ได้กล้วยไม้ลูกผสม ซึ่งมีลักษณะสวยงามตามจินตนาการซึ่งทุกคนฝันเอาไว้

ประเด็นดังกล่าวนับเป็นจุดสำคัญจุดหนึ่ง หลังจากได้มีการฝึกสอนให้นำความรู้และเทคนิคในการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ลงในขวดเพาะ ผู้ที่สนใจนำไปปฏิบัติมักเกิดความรู้สึกกลัวนักกลัวหนา มีความหวาดระแวงสูงมากที่เกรงไปว่า เชื้อราซึ่งปะปนอยู่ในอากาศโดยที่ตาตนมองไม่เห็น จะติดเข้าไปในขณะที่เปิดขวดเพาะเมล็ด ทั้ง ๆ ที่ก่อนเพาะได้นึ่งขวดเพาะและวุ้นอาหารเพื่อฆ่าเชื้อราจนหมดแล้วก็ตาม

ในที่สุดถึงกับมีบางคนให้หลอดฉีดยาซึ่งแพทย์ใช้ตามโรงพยาบาลนำมาใช้กับเรื่องนี้ เพราะไม่กล้าเปิดจุกขวด ซึ่งสภาพที่กล่าวมาแล้วนี่เอง ได้เกิดขึ้นช่วงหนึ่งในระหว่างยุคนั้น กว่าจะผ่านพ้นมาได้อย่างเรียบร้อย

นอกจากเทคนิคในการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ที่ใช้บรรยากาศปลอดเชื้อแล้ว อีกด้านหนึ่งย่อมมีการพัฒนาคุณภาพของตู้ปลอดเชื้อร่วมด้วย ความหวาดระแวงทำให้ไม่มั่นใจสำหรับคนทำงาน หาได้อยู่แต่เพียงในหมู่คนไทยเท่านั้นไม่ แม้แต่ในบรรยากาศของชาวต่างประเทศ จนกระทั่งมองเห็นจุดอ่อนของคนชัดเจนมากขึ้น

ช่วงที่ผู้เขียนทำงานค้นคว้าทดลองเกี่ยวกับการเพาะเมล็ดกล้วยไม้ จากการดัดแปลงห้องเล็ก ๆ ซึ่งอยู่ติดกับครัวหลังบ้าน ช่วงนั้นตู้ปลอดเชื้อยังอยู่ในสภาพแบบเก่า บางครั้งระหว่างนั่งทำงานนาน ๆ ต้องการดื่มน้ำหรือต้องการเข้าห้องน้ำ ก็ยังไม่อาจถอนมือทั้งสองข้างออกจากตู้ได้เพราะเกรงว่าเชื้อราในอากาศจากภายนอกจะสวนทางกลับเข้าไปในตู้

สภาพดังกล่าว ทำให้เกิดการต่อสู้กันขึ้นระหว่างสองด้านภายในรากฐานจิตใจตนเองอย่างสำคัญ ด้านหนึ่งรู้สึกว่า เมล็ดกล้วยไม้ที่เกิดจากการผสมโดยจิตนาการของตนร่วมกับกาลเวลาของการรอคอย กว่าเมล็ดจะมีอายุผ่านมาถึงช่วงที่สามารถเพาะได้ นอกจากนั้นแล้ว กว่าจะมีโอกาสให้ต้นพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์มาพบกันได้คงไม่ใช่เรื่องง่ายนัก หากเกิดความเสียหายขึ้นในขณะนั้นอาจต้องรอไปอีกนาน

สภาพที่นำมาเล่าให้ฟัง หากมองเห็นได้อย่างลึกซึ้งคงจะเข้าใจได้ว่า ผู้ที่มีวิญญาณความรักความสนใจอย่างแท้จริง คงจะต้องรักษาความรู้สึกในกรณีหลังไว้อย่างเต็มที่ ทำให้มีความอดทนเกี่ยวกับปัญหาทางร่างกายตนเองอย่างถึงที่สุด อย่างไรก็ตาม ทุกสิ่งทุกอย่างยังไม่จบลงเพียงแค่นั้น หากมีผลกระตุ้นความรู้สึกให้ทำการคิดค้นออกแบบตู้ปลอดเชื้อที่ช่วยแก้ปัญหาดังกล่าวแล้วได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว อยู่มาวันหนึ่งโดยไม่คาดคิดมาก่อน ได้เกิดปัญหาขึ้นมาอีกแบบหนึ่ง ช่วงนั้น ระหว่างนึ่งขวดวุ้นเพื่อฆ่าเชื้อสิ่งแปลกปลอมอยู่ภายในขวดก่อนทำการเพาะเมล็ดได้ใช้จุกสำลีอุดไว้ชั่วคราว หลังจากนำเข้าตู้เพาะเมล็ดแล้ว จึงเปลี่ยนเป็นจุกยางเพื่อความมั่นคงในระยะยาวต่อไป

อนึ่ง ขณะที่เปิดจุกขวดเพื่อหว่านเมล็ดกล้วยไม้ลงบนพื้นของวุ้นอาหาร แม้จะอยู่ในตู้ปลอดเชื้อก็ตาม ยังต้องใช้เปลวไฟจากตะเกียงแอลกอฮอล์ ปิดปากขวดไว้ตลอดเวลา อยู่มาวันหนึ่งขณะเปิดจุกสำลีซึ่งใช้อุดปากขวดไว้ชั่วคราวนำออกไปวางไว้ที่หนึ่งภายในพื้นตู้ โดยเหตุที่การทำงานผ่านพ้นมาหลายขวด ทำให้จุกสำลีมีกองใหญ่มากขึ้น

เปลวไฟจากตะเกียงแอลกอฮอล์แลบออกไปถูกสำลีก้อนหนึ่งเกิดเป็นเปลวไฟ

ลุกลามไปอย่างรวดเร็ว ด้วยความรักเมล็ดกล้วยไม้ลูกผสมซึ่งทำมากับมือ และรอต่อมาเป็นเวลานานกว่าจะมาถึงช่วงที่เพาะได้ ทำให้ผู้เขียนมีความอดทนอย่างที่สุด และใช้โอกาสที่ฝึกให้ตนเป็นคนใจเย็นอีกทั้งมีสติมั่นคง ใช้มือซ้ายกันตะเกียงแอลกอฮอล์ออกมาทางหนึ่งพร้อมทั้งเบนปากขวดออกมาด้วย ส่วนมือขวาทั้งตบและกำสำลีซึ่งกำลังลุกเป็นไฟจนกระทั่งดับมอดหมดแล้ว แต่ภายในตู้ยังคงเต็มไปด้วยควันโขมง นับเป็นบทเรียนอีกครั้งหนึ่งซึ่งควรได้รับการแก้ไข

จากเหตุการณ์ตัวอย่างเท่าที่กล่าวมาแล้ว อย่างน้อยทำให้เกิดความคิดจะพัฒนาขึ้นมาอีก 2 เรื่อง เรื่องแรกได้แก่การแก้ไขปรับปรุงรูปแบบของตู้ปลอดเชื้อให้มีความสะดวกและปลอดภัยมากขึ้น ส่วนประการที่สอง ทำให้เกิดความคิดที่จะค้นคว้าหาวิธีเพาะเมล็ดกล้วยไม้จากฝักอ่อน ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากอายุฝักกล้วยไม้หลายชนิดยาวนานมาก หากประสบกับความเสียหายคงต้องรอต่อมาอีกนาน

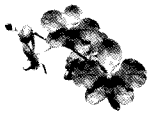
ในเรื่องแบบของตู้ปลอดเชื้อ ผู้เขียนได้คิดปรับปรุงต่อเนื่องกันมาเรื่อย ๆ นับตั้งแต่ตู้ซึ่งใช้อยู่ที่บ้านแต่มีวิญญาณมุ่งมั่นทำให้กับส่วนรวม นอกจากนั้น บางช่วงหลังเข้าไปรับงานในภาควิชาพืชสวน ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แล้ว ตนยังได้ออกแบบปรับปรุงตู้ปลอดเชื้อต่อมาอีก

ตู้ลูกซึ่งช่วงหนึ่งเคยใช้อยู่ที่บ้าน ระหว่างนั้น ชมรมเห็ดของนิสิตได้เริ่มต้นขึ้นมาโดยศึกษาแนวคิดจากการพัฒนากล้วยไม้ ผู้เขียนได้มอบตู้ลูกนั้นให้กับชมรมเห็ดใช้ต่อไป

ส่วนตู้ปลอดเชื้อซึ่งผ่านพ้นมาแล้ว แต่ยังอยู่ที่ภาควิชาพืชสวน หากบรรดาอาจารย์ที่มีเจตนาที่จะสร้างจิตสำนึกให้กับลูกศิษย์ของตน ควรให้ความสำคัญนำข้อมูลและเหตุผลเท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว บอกกล่าวแก่บรรดาศิษย์ รวมถึงประชาชนผู้ที่เข้ามารับการอบรมภาคฤดูร้อนให้ทราบ ย่อมมีผลเพิ่มเติมพลังให้เกิดจิตสำนึกรับผิดชอบ ซึ่งแต่ละคนผู้รับความรู้ไปแล้ว พึงนำไปปฏิบัติให้เกิดความมั่นคงทางจิตใจ ทั้งแก่ตนเองและแก่สังคมร่วมกัน

ในช่วงปี พ.ศ. 2508 ผู้เขียนได้เริ่มต้นค้นคว้าหาวิธีการที่จะเพาะเมล็ดกล้วยไม้จากฝักอ่อน โดยเริ่มจากฝักกล้วยไม้เข็มแสดซึ่งได้มาจากธรรมชาติ ในที่สุดก็ประสบผลสำเร็จภายในเรือนกล้วยไม้หลังบ้าน นอกจากนั้น ในปี พ.ศ. 2509 พร้อม ๆ กับการนำความรู้เรื่องนี้ออกเผยแพร่สู่ประชาชน ตนยังมอบให้นิสิตภาควิชาพืชสวน ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์คนหนึ่ง ทำเป็นวิทยานิพนธ์เพื่อยืนยันความชัดเจน

ในช่วงปี พ.ศ. 2509 เช่นกัน ขณะเดินทางไปร่วมประชุมและเป็นผู้บรรยายในงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 5 ที่มลรัฐแคลิฟอร์เนีย สหรัฐอเมริกา ได้พบตู้ปลอดเชื้อแบบใช้ใยแก้วซึ่งมีประจุไฟฟ้าสถิตใช้กรองเชื้อในอากาศ โดยใช้พัดลมหอยโข่งไฟฟ้าดูดอากาศ

จากภายนอกเป่าผ่านม่านใยแก้วเข้าไปสู่ในตู้ นอกจากนั้น ตู้ปลอดเชื้อดังกล่าวยังถูกนำมาตั้งแสดงเพื่อโฆษณาเทคนิคในการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อกล้วยไม้ โดยบริษัทธุรกิจกล้วยไม้แห่งหนึ่งจากประเทศฝรั่งเศส

จากภาพดังกล่าว ทำให้ผู้เขียนได้แง่คิดที่สำคัญอย่างน้อย 2 ประเด็น ประเด็นแรกกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะนำเทคนิคการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อมาใช้กับวงการกล้วยไม้ โดยที่มองเห็นประโยชน์ทางการค้าอย่างชัดเจน ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากรู้ว่าวงการกล้วยไม้ของไทย ได้เปลี่ยนแปลงมาถึงจุดซึ่งพร้อมที่จะรับเทคนิคดังกล่าว ส่วนประการที่สองตู้ปลอดเชื้อซึ่งนำมาตั้งแสดง คนไทยน่าจะใช้วัสดุที่มีอยู่ภายในประเทศนำมาสร้างได้เอง

หลังกลับจากการเดินทางครั้งนั้นแล้วไม่เกิน 1 ปี ทั้งสองประเด็นก็เป็นความจริงขึ้นมาได้ คงไม่ขอเจาะจงไปในรายละเอียด ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากเขียนไว้ในที่ต่าง ๆ หลายแห่งแล้ว แต่ใคร่ขออนุญาตนำเอาประเด็นการออกแบบตู้ปลอดเชื้อมากล่าวต่อไป โดยเน้นความสำคัญที่จิตสำนึก

ช่วงนั้น ผู้เขียนประเมินค่าใช้จ่ายในการสั่งตู้แบบนั้นมาใช้ในประเทศไทย รวมรายละเอียดทั้งหมดสำหรับตู้ขนาดเล็ก ประมาณ 50,000 กว่าบาท หลังจากนั้น ได้ออกแบบเองโดยใช้วัสดุอุปกรณ์ซึ่งหาได้ภายในประเทศตัวตู้ทำด้วยไม้สักขณะนั้นสามารถทำได้ในราคา 4,500 บาท ช่วงนั้น เพียงสั่งซื้อแผ่นใยแก้วจากต่างประเทศเข้ามาเท่านั้น อย่างอื่นทำได้เองทั้งหมด ตู้ใบดังกล่าวช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานได้สะดวก หากคิดจะลุกจากที่นั่งไปทำอะไรอย่างอื่นเท่าที่จำเป็น ก็สามารถกระทำได้แม้นั่งประจำที่ก็ไม่ต้องมีถุงมือหรือสิ่งป้องกันอากาศที่เปื้อนปนด้วยเชื้ออื่น ๆ เข้าไปในตู้ได้ เนื่องจากอากาศซึ่งผ่านการกรองมาจากด้านบนเรียบร้อย จะระบายออกมาทางด้านหน้าตลอดเวลา

ผู้เขียนได้กล่าวไว้แล้วเป็นช่วง ๆ ว่า การปฏิบัติงานเท่าที่ทำมาแล้วตลอดชีวิต มีความมุ่งมั่นทำให้ทุกคน โดยที่ตนเองไม่หวังสิ่งใดตอบแทนทั้งสิ้น ดังนั้น ในช่วงเวลาถัดมาตู้ใบนี้ซึ่งเป็นใบแรกที่ทำขึ้นภายใต้ระบบดังกล่าว ได้ถูกนำไปมอบให้องค์กรชาวสวน ซึ่งเชื่อว่าน่าจะเป็นของชาวสวนเอง

ต่อจากนั้นมาจึงพบว่า ในที่สุด ได้ถูกนำไปใช้ทำต้นแบบผลิตเพื่อจำหน่ายเผยแพร่ออกไปยังที่ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เวลาผ่านมาอีกช่วงหนึ่ง อยู่มาวันหนึ่ง ผู้เขียนมีโอกาสเดินเข้าไปในห้องปฏิบัติการเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ ซึ่งเคยมอบตู้ลูกดังกล่าวไว้ให้ หลังจากสอบถามกลุ่มผู้ใช้งานจึงรู้ว่า คนเหล่านั้นไม่ทราบความเป็นมา แม้กระทั่งตู้ลูกที่เขากำลังใช้งานอยู่ว่าเป็นตู้ลูกแรกของประเทศไทย ซึ่งเกิดขึ้นโดยฝีมือการคิดค้นโดยคนไทยเอง

จากเหตุการณ์ดังกล่าว ตนจึงได้ขอตู้ลูกนั้นกลับคืนมา และนำไปหาที่เหมาะสมเพื่อเก็บไว้เป็นความรู้ ช่วยให้มีผลกระตุ้นให้เกิดจิตสำนึกแก่ชนรุ่นหลังต่อไป

ยังมีเรื่องที่น่าสนใจอีกเรื่องหนึ่ง กล่าวคือ ระหว่างที่มีการอบรมกล้วยไม้ภาคค่ำ ซึ่งผู้เขียนและคณะได้กระทำอย่างอิสระระหว่างช่วงเวลาเย็น หลังจากเลิกงานประจำของคนทั่วไป ช่วยให้มีผู้สนใจเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มขึ้นทุกปี

มีอยู่ช่วงหนึ่ง จ่าตำรวจซึ่งทำงานอยู่ในฝ่ายธุรการของกรมตำรวจ **อาวุธ ปานจับ** ได้เข้ารับการอบรมด้วย การอบรมได้ผ่านมาถึงช่วงของการฝึกเพาะเมล็ดกล้วยไม้ ซึ่งแต่ก่อนเราเคยใช้เครื่องมือที่ปลายมีลักษณะคล้ายห่วงลวด ตักลูกกล้วยไม้เล็กออกจากขวดหนึ่งไปใส่อีกขวดหนึ่ง

จ่าสิบเอกอาวุธ ปานจับ ได้ออกแบบส้อมสำหรับตักลูกกล้วยไม้จากขวดหนึ่งเพื่อถ่ายไปปลูกลงอีกขวดหนึ่ง ช่วยให้เกิดความสะดวก คล่องตัว และมีการสูญเสียน้อยลง

หลังจากนั้นมา ปรากฏผลว่า นอกจากคนไทยที่นิยมใช้แล้ว ผลการปฏิบัติจากเครื่องมือดังกล่าว ทำให้มีกิตติศัพท์ ทราบไปถึงต่างประเทศ มีชาวยุโรปตะวันตก ซึ่งเดินทางมาประเทศไทย ได้หาซื้อกลับไปใช้ในประเทศตน จนกระทั่งเรื่องลือไปไกล ต่อมามีผู้ตั้งชื่อ เครื่องมือชนิดนี้ว่า **ปานจับ** เพื่อเป็นเกียรติแด่ผู้คิดค้น

กล้วยไม้ช้างแดงกับวิญญาณความรัก

ตามที่ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้ได้บันทึกไว้ในบทที่กล่าวถึงเรื่อง**"กล้วยไม้ช้างแดง" ทัพหน้าที่ช่วยกู้อิสรภาพการค้ากล้วยไม้ให้คนไทยทั้งชาติ** เมื่อหันกลับมาพิจารณาเรื่องนี้ หลายคนอาจสงสัยว่า **กล้วยไม้ช้างแดงกับวิญญาณความรัก หมายความว่าอย่างไร?**

ทุกสิ่งทุกอย่างมีเหตุอยู่ในรากฐานจิตใจคน ดังนั้น หากผู้อ่านไม่ลืมตัว ไม่ว่ามีมากมีน้อย มาถึงช่วงนี้น่าจะเข้าใจได้ว่า **กล้วยไม้ช้างแดงกับวิญญาณความรัก** น่าจะหมายความถึง **ผู้ริเริ่มนำกล้วยไม้ช้างแดง มาใช้เป็นเครื่องมือกู้อิสรภาพการค้าให้กับคนในวงการกล้วยไม้ไทย มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อแผ่นดินถิ่นเกิดอยู่ในรากฐานจิตใจตนเอง** แทนที่จะคิดใช้โอกาสสร้างความร่ำรวยให้แก่ตัวเอง ทั้ง ๆ ที่ตนเป็นผู้ประสบผลสำเร็จในการขยายพันธุ์โดยการเพาะเมล็ดและงานดังกล่าวขึ้นภายในบ้านส่วนตัว

ทั้งนี้และทั้งนั้น ผู้ที่มีจิตสำนึกรับผิดชอบจริง น่าจะมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากการที่ตนสามารถหยั่งรู้ความจริงได้ว่า **กล้วยไม้ช้างแดง ซึ่งค้นพบจากป่า คือทรัพยากรธรรมชาติชิ้นสำคัญชิ้นหนึ่งซึ่งเกิดบนแผ่นดินไทย ร่วมกับชีวิตตนเอง รวมทั้งเพื่อนไทยผู้เกิดร่วมแผ่นดินอีกเป็นจำนวนมาก**

อนึ่ง คงไม่จบความคิดเพียงแค่นั้น ในเมื่อยังสามารถมองกว้างและไกลออกไปสู่อนาคตอีก เท่าที่ภูมิปัญญาตนจะสามารถเห็นได้

จึงใคร่ขออนุญาตนำความจริง ซึ่งมีอยู่ในส่วนลึกที่สุดของหัวใจตัวเอง ออกมาชี้ไว้ต่อไปอีกว่า ความหวัง ซึ่งผู้ริเริ่มความคิดดังกล่าว ได้นำปฏิบัติอย่างได้ผลจนเป็นที่ปรากฏแก่สายตาคนทั่วไปมาแล้ว ไม่ควรจบลงเพียงแค่ช่วยให้ผู้ที่ปลูกและพัฒนา รวมไปถึงผู้ประกอบการและทำการค้ากล้วยไม้เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว สามารถเกิดขึ้นและดำรงอยู่ อีกทั้งเจริญก้าวหน้าต่อมาจนถึงปัจจุบันได้อย่างอิสระ ถึงระดับหนึ่งเท่านั้น

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งควรจะมีความสำคัญโดยเหตุที่ผู้**ซึ่งได้รับประโยชน์มาแล้วถึงปัจจุบันควรมีความรู้สึกอยู่ภายในจิตสำนึกของแต่ละคน** น่าจะได้แก่การหาคำตอบจากผลการปฏิบัติของตนเพื่อนำมาตอบคำถามได้เองว่า **เราได้มีการสืบทอดวิญญาณความรัก ซึ่งได้เริ่มต้นไว้ให้แล้วจากช่วงที่ผ่านมา เพื่อให้วงการกล้วยไม้ไทยสามารถดำรงอยู่ และเจริญก้าวหน้าต่อไปถึงชนรุ่นลูกรุ่นหลาน ได้อย่างมั่นคงหรือเปล่า?**

ยังมีกล้วยไม้อีกหลายชนิดซึ่งเกิดอยู่บนแผ่นดินร่วมกับเรา ได้ถูกปล่อยทิ้งไว้โดยที่สายตาคนไทยจำนวนมาก มองข้ามคุณค่าไปอย่างสิ้นเชิง อีกทั้งยังรู้สึกดูถูกดูแคลน หรือไม่ก็คิดกอบโกยส่งไปขายให้ชนชาติอื่น โดยที่เห็นว่าเงินเป็นสิ่งสำคัญกว่า นอกจากนั้นยังมุ่งไปนิยมยกย่องพันธุ์ผสมซึ่งชนต่างชาติทำขึ้นมา และใช้วิธีโฆษณาที่ปิดบังความจริงซึ่งแฝงอยู่ในพื้นฐานสิ่งเหล่านั้น

อิทธิพลจากการกระทำที่ขาดความจริงใจต่อคนท้องถิ่นดังกล่าว ได้ถูกถ่ายทอดเข้ามาสู่สังคมไทย ทำให้คนไทยในระบบการผลิตการค้ากล้วยไม้ส่วนใหญ่ มีการโฆษณาขายแบบปิดบังความจริงที่อยู่เบื้องหลังการผลิตและการใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้เพิ่มมากขึ้น

ดังนั้น หากสิ่งที่สร้างไว้ให้ มีผลกอบกู้อิสรภาพการผลิตการค้ากล้วยไม้ในช่วงเริ่มแรกขาดวิญญาณการสืบทอดซึ่งเกิดจากการต่อสู้กับความเห็นแก่ตัวของตนเอง วงการกล้วยไม้ไทยก็คงย้อนกลับไปสู่ยุคก่อน นอกจากนั้นแล้ว คงมีผลทำลายตัวเองในที่สุดอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

หนังสือตำรา**เล่นกล้วยไม้** ซึ่งเป็นหนังสือกล้วยไม้ภาษาไทยเล่มแรก จากพระนิพนธ์ของสมเด็จเจ้าฟ้าบริพัตรสุขุมพันธ์ กรมพระนครสวรรค์วรพินิต ซึ่งจัดพิมพ์ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2460 และได้มีการจัดพิมพ์ขึ้นใหม่ล่าสุดเมื่อปี พ.ศ. 2544 โดยมูลนิธิจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ แห่งวังสวนผักกาด เพื่อเทิดพระเกียรติในวโรกาสครบรอบวันคล้ายวันประสูติ 120 ปี

ภาพสีภายในเล่ม ก่อนเริ่มต้นเนื้อหาสาระคือ **ภาพกล้วยไม้ช้างแดง** ซึ่งช่วงนั้นเป็น

พันธุ์จากธรรมชาติ แม้คุณภาพทางเทคนิคในการจัดพิมพ์ภาพสียุคนั้น ยังคงไม่เหมือนเช่นยุคนี้ หากไม่คิดดูถูก แต่มองเห็นว่า ถ้าไม่มีวันนั้นย่อมไม่มีวันนี้ น่าจะมองเห็นคุณค่าในการ**สร้างจิตสำนึกให้กับชนรุ่นหลังมากกว่า**

อนึ่ง ตามที่ได้เขียนไว้ในหนังสือ **กล้วยไม้สกุลช้าง** ซึ่งผู้เขียนเรียบเรียงขึ้นจากผลงานวิจัย บนพื้นฐานที่เจาะลึกลงไปถึงธรรมชาติ น่าจะสรุปได้ว่า กล้วยไม้ช้างแดงที่พบในป่าแต่ช่วงเริ่มแรก หาใช่สมควรตั้งชื่อพันธุ์ (variety ซึ่งมีชื่อย่อว่า var.) ตามหลักวิชาการด้านพฤกษศาสตร์สาขารูปวิธานไม่ เนื่องจากเป็นเพียงรูปแบบหนึ่งของการกระจายลักษณะอันเป็นธรรมชาติ ภายในกรอบของกล้วยไม้ช้างกระ ซึ่งพบโดยทั่วไปเท่านั้น

จากเหตุดังกล่าว ระหว่างช่วงที่ยังไม่มีผู้ใดเพาะเมล็ดกล้วยไม้ช้างแดงได้สำเร็จ ทำให้ในวงการผู้สนใจกล้วยไม้ไม่อาจเข้าใจถึงความจริงได้ว่า จริง ๆ แล้ว ช้างแดงควรจะเรียกชื่อว่าอย่างไร นอกจากนั้น ผู้เขียนเข้าใจว่า เมื่อพูดถึงธรรมชาติความหลากหลายของชีวิตหลายคนมองข้ามความจริง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่มาอย่างสำคัญของวิชาสถิติในด้านชีวภาพ หากเข้าใจและนำความจริงที่จุดนี้มาใช้ประโยชน์น่าจะเข้าใจได้ชัดเจน

เนื่องจากกล้วยไม้ช้างแดง เป็นด้านหนึ่งสุด ๆ ของการกระจายความถี่ของลักษณะตามธรรมชาติ ซึ่งช้างกระมีเป็นจำนวนมากอยู่ตรงส่วนกลาง โดยที่อีกด้านหนึ่งได้แก่ช้างเผือก ดังที่ได้อธิบายไว้แล้วในหนังสือกล้วยไม้สกุลช้าง

สภาพของช้างแดงจึงเป็นเพียงสายพันธุ์ที่ค่อนข้างแคบ ภายในกล้วยไม้ช้าง จากเหตุดังกล่าว จึงไม่มีการตั้งชื่อพันธุ์บนพื้นฐานรูปวิธาน

จากธรรมชาติที่มีความหายากมาก เนื่องจากเป็นปรากฏการณ์สุด ๆ ของกล้วยไม้ช้าง ดังนั้น ในด้านสังคมที่เชื่อมโยงไปถึงการค้าจึงมีราคาแพงลิบลิ่ว ในประเทศไทยซึ่งช่วงนั้นการปลูกกล้วยไม้ยังเป็นของเล่นอยู่ในมือเศรษฐีมีเงิน อีกทั้งยังมีการแข่งเด่นกันเองเพื่อความมีหน้ามีตา จึงมีการหวงแหนกันอย่างที่สุด

อย่างไรก็ตาม การหวงแหนหรือการปิดกั้นซึ่งเป็นด้านปลายเหตุ ก็ไม่ได้ช่วยให้สิ่งเหล่านี้เล็ดรอดออกไปได้เลย ในเมื่อความพยายามของคนมีสภาพที่อยู่เหนือกว่าตลอดเวลา ดังนั้น เมื่อตกไปอยู่ในมือต่างชาติซึ่งมีความเจริญทางวัตถุเหนือกว่าคนไทย จึงมีผลทำให้ราคาแพงมากกว่าราคาในประเทศไทยมากมาย

ผู้เขียนเห็นว่า หากสามารถขยายพันธุ์ได้สำเร็จ สิ่งที่คนไทยทำขึ้นมาได้ก็ไม่น่าจะหวงกัน หากคนรักสิ่งซึ่งเป็นพื้นฐานที่แท้จริงมากกว่า อนึ่ง การคิดหวงแหนด้านเดียว ยิ่งทำให้คนไทยซึ่งในอนาคตกำลังตกเป็นทาสชาวต่างชาติมาแล้ว ย่อมมีแนวโน้มทำให้ยิ่งตกเป็นทาสมากขึ้น

หลังจากนำออกเผยแพร่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2502 โดยแทบจะให้ไปฟรี ๆ แต่ตัวเองคิดมองการณ์ไกลว่า การสร้างความนิยมให้แก่คนในวงการกล้วยไม้ไทย ในวงการนานาประเทศ สิ่งซึ่งแผ่นดินไทยควรได้รับน่าจะได้แก่อิสรภาพทางการค้า จากของที่มีคุณค่าบนผืนแผ่นดินของเราเอง

เมื่อต่างประเทศได้ประกาศยอมรับความสำเร็จจากการผสมช้างแดงของไทย โดยมอบประกาศนียบัตรยกย่องคุณภาพของการผสม (Award of Quality) นอกจากนั้น แม้จะเป็นกล้วยไม้ที่ไม่มีการผสมข้ามชนิด จึงยังคงใช้ชื่อกล้วยไม้ช้างเหมือนเดิม แต่เมื่อเกิดจากการผสมและเพาะเมล็ดโดยคน จึงถือว่าเป็นสายพันธุ์ทางด้านพืชสวนแทนด้านพฤกษศาสตร์สาขารูปวิธาน

วงการกล้วยไม้สากลซึ่งมีพื้นฐานอยู่ในสหรัฐอเมริกา จึงได้ใช้ชื่อสายพันธุ์ว่า **สาคริก** (Sagarik Strain) โดยไม่ใช้คำนำหน้าว่า var. เป็นการยอมรับผลงานด้านพืชสวนแก่ผู้ประสบผลสำเร็จเป็นคนแรก

ตามที่ได้เขียนไว้ในช่วงเริ่มแรก ของสิ่งที่เป็นความหวังเท่าที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ณ โอกาสนี้ ใคร่ขอย้ำอีกครั้งหนึ่งว่า **มีความหวังที่จะได้เห็นผู้ซึ่งมีจิตสำนึกรับผิดชอบที่เป็นชนรุ่นหลัง จะสามารถยืนหยัดอยู่บนจิตวิญญาณความรักสัจจะในตนเอง** เพื่อสืบทอดสิ่งที่ได้ปูพื้นฐานไปแล้ว ให้อยู่อย่างมั่นคงสืบไป

ในขณะที่เรากล่าวมาแล้วในอดีตว่า **เมืองไทยเป็นแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง** มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยสรรพสิ่งทั้งหลายในธรรมชาติ **แม้ในน้ำมีปลาในนามีข้าว** ซึ่งชนรุ่นก่อนกล่าวไว้ให้คิด เสมือนต้องการฝากสมบัติอันล้ำค่าของแผ่นดินไว้แด่ชนรุ่นหลัง แทนที่จะตีความอีกด้านหนึ่งว่า เราฝากหนี้สินและแผ่นดินอันแร้นแค้น รวมทั้งความอดอยากไว้ให้ลูกหลานเราเองอย่างเห็นได้ชัด

ความสำคัญของอดีตกับจิตสำนึกในการค้ากล้วยไม้ ที่สานถึงไม้ดอกไม้ประดับ

หากย้อนกลับไปนึกถึงอดีต ก่อนที่ประเทศไทยจะได้รับการยอมรับว่า มีผลงานในด้านการผลิต การพัฒนา และการค้ากล้วยไม้ แพร่กระจายออกไปอย่างกว้างขวาง

หากตั้งคำถามใจตัวเองว่า สิ่งนี้เกิดขึ้นได้อย่างไร อีกทั้งมีความเป็นมาที่ผ่านร้อนผ่านหนาวมาได้ จนกระทั่งถึงช่วงซึ่งแต่ละคน สามารถค้าขายกล้วยไม้กันได้อย่างอิสระ ก่อนที่อิทธิพลของคนต่างชาติเข้ามาใช้กลลวง ปิดกั้นอิสรภาพของคนไทย

สิ่งที่กล่าวมาแล้ว หากมองเห็นได้ลึกซึ้งถึงระดับหนึ่ง น่าจะรู้ได้อย่างชัดเจนว่าแท้จริงแล้วควรถือเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากการคิดทบทวนเพื่อค้นหาความจริงจากอดีต ย่อมมีผลเสริมสร้างรากฐานจิตใจทุกคน ยิ่งเป็นผู้ประกอบการค้ากล้วยไม้รวมถึงไม้ดอกไม้ประดับ ให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น

จากกิจการกล้วยไม้ของประเทศไทยเท่าที่พัฒนาตัวเองขึ้นมาได้ หากมองอีกด้านหนึ่งย่อมพบความจริงว่า **ก่อนหน้านั้น คนไทยจำนวนมากยังมีค่านิยมปฏิเสธการปลูกพืชผลที่กินไม่ได้อย่างชัดเจนมาก**

หลังจากงานพัฒนากล้วยไม้ภายในภาพรวมทั้งหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง**ผู้นำการพัฒนามีรากฐานจิตใจที่อิสระและเข้มแข็ง** สามารถยืนหยัดนำปฏิบัติต่อสู้กับค่านิยมเก่า ๆ ซึ่งหลายคนพูดกันว่า **การเปลี่ยนค่านิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคมซึ่งผูกติดอยู่กับผลประโยชน์ ทำได้ยากที่สุด**

แต่กล้วยไม้ก็สามารถผ่านพ้นเงื่อนปมดังกล่าวมาได้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน

ไม่เพียงกล้วยไม้เท่านั้น หากยังมีไม้ดอกไม้ประดับ ลุกขึ้นยืนสร้างประโยชน์ตามรอยที่กล้วยไม้ได้บุกเบิกไว้แล้วต่อมาอย่างกว้างขวาง จึงเพียงแต่ว่า ผู้ที่คิดค้าขายในยุคหลัง ๆ จะสำนึกได้หรือไม่เท่านั้น

ดังนั้น บนพื้นฐานการจัดการศึกษาภายในสังคมไทย ซึ่งปล่อยปัญหาเก่า ๆ เท่าที่เป็นมาแล้วให้สืบทอดต่อมาอีก อย่างปราศจากความจริงใจในการคิดแก้ไข

ดังนั้น ความจริงที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ คนในกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการปลูกการค้าไม้ดอกไม้ประดับอื่น ๆ ส่วนใหญ่ยังคงคิดว่า แต่ละเรื่องต่างก็ไม่เกี่ยวข้องกัน หรืออีกนัยหนึ่งก็คือภาพความรู้สึก**ถือพรรคถือพวก** อย่างที่เรียกกันว่า **คิดแบบตัวใครตัวมัน**

เราจะพบความจริงได้จากโอกาสที่มีการจัดงานแสดง หากทำให้ประเทศไทย มักพบภาพสะท้อนที่มีลักษณะแยกพวก แทนการผสมผสานถึงซึ่งกันและกัน นอกจากนั้นแล้วการเข้าร่วมกิจกรรมของคนไทย มักมีแนวโน้มพุ่งไปยังงานใหญ่ มากกว่าการให้ความสำคัญแก่สิ่งซึ่งตนได้รับความสนใจจากทั่วโลกเหนือกว่าอย่างอื่นอยู่แล้ว แม้จะเป็นเรื่องซึ่งไม่ใหญ่มากนัก

ดังตัวอย่างเช่น ในช่วงปี พ.ศ. 2545 มีการจัดงานแสดงกล้วยไม้ร่วมกับการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 17 ที่ประเทศมาเลเซีย ซ้อนกันกับการจัดงานแสดงไม้ดอกไม้ประดับนานาชาติครั้งใหญ่ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์

ภาพสะท้อนซึ่งปรากฏเห็นเป็นความจริงจากสิ่งที่กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากความคิดพื้นฐานของคนผู้กำหนดนโยบายของรัฐ มีการแยกกำลังออกเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งมุ่งไปให้ความสำคัญแก่การจัดงานแสดงไม้ดอกไม้ประดับในประเทศเนเธอร์แลนด์

โดยที่คิดว่าเป็นงานใหญ่กว่า และมีพันธุ์ไม้นานาชนิดกว้างขวางมากกว่า

ส่วนงานประชุมกล้วยไม้โลกที่ประเทศมาเลเซีย คงถือว่าเป็นงานที่เล็กกว่า จึงให้ความสำคัญน้อยกว่า

แม้การแยกกำลังออกเป็นสองส่วน ย่อมทำให้พละกำลังอ่อนลงอยู่แล้ว ดังเช่นที่คนยุคก่อนเคยกล่าวเตือนสติชนรุ่นลูกหลานไว้ว่า **อย่าจับปลาสองมือ** โดยที่รู้ว่าการทำแบบสองฝักสองฝ่าย ในที่สุดอาจไม่ได้อะไรเลย ยิ่งกว่านั้นยังทำให้สิ่งซึ่งดีอยู่แล้วจำต้องพบกับความเสียหายอีกด้วย

สภาพที่กล่าวมาแล้ว หากมองเห็นได้ลึกซึ้ง ย่อมรู้ความจริงจากใจผู้ตัดสินใจปฏิบัติได้ว่า ตกอยู่ในสภาพลืมรากฐานตนเอง ทั้ง ๆ ที่ผลงานกล้วยไม้ของประเทศไทยได้รับการยอมรับเหนือสิ่งอื่นอยู่แล้ว

ยิ่งไปกว่านั้น **หากไม่มีสิ่งนั้นย่อมไม่มีสิ่งนี้** หากไม่มีการนำกล้วยไม้มาปฏิบัติอย่างเข้มแข็ง จนกระทั่งสามารถเปลี่ยนค่านิยมคนทั้งชาติ ซึ่งแต่ก่อนเคยปฏิเสธพืชผลที่กินไม่ได้ให้หันมายอมรับ จนกระทั่งทำให้พืชผลชนิดอื่นในสายนี้ สามารถค้าขายกันได้อย่างกว้างขวาง

ผลจากการจัดงานแสดงกล้วยไม้ ซึ่งผู้สนใจกล้วยไม้จากทั่วโลกมุ่งมาที่ประเทศมาเลเซีย หากหวนกลับไปดูช่วงก่อนหน้านั้นทุกปี เป็นที่ทราบกันดีว่า การแสดงในส่วนของประเทศไทยเคยได้รับคะแนนนิยมสูงกว่าประเทศอื่นมาตลอด มาถึงงานนี้กลับไม่มีชื่อปรากฏอยู่ในข่ายติดรางวัล

ผลที่ปรากฏดังกล่าว ไม่คลาดไปจากความรู้สึกของคนหลายชาติที่มีโอกาสเข้าร่วมงานครั้งนี้

จึงสรุปได้ว่า เป็นเพราะการพัฒนาสังคมและการศึกษาของไทยในอดีตที่ผ่านพ้นมาแล้ว ทำให้คนขาดจิตสำนึก ดังนั้น แทนที่จะหวนกลับไปให้ความสำคัญแก่อดีต กลับมุ่งที่จะก้าวไปสู่ด้านหน้าด้านเดียวชัดเจนยิ่งขึ้น

สิ่งที่กล่าวมา นับว่าเป็นบทเรียนครั้งสำคัญครั้งหนึ่ง ซึ่งน่าจะมีผลทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องอีกทั้งมีส่วนร่วม พึงสำนึกได้ ก่อนที่สังคมไทยจะสูญเสียมากไปกว่านี้อีก

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด แม้จะเกิดขึ้นในวงการกล้วยไม้ไทย ซึ่งบางคนอาจรู้สึกว่าเป็นมุมเล็ก ๆ มุมหนึ่ง แต่ถ้าสามารถหยั่งรู้ความจริงได้ว่า สิ่งดังกล่าวเกิดจากคนเป็นเหตุ เนื้อหาสาระเท่าที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดน่าจะเป็นแง่คิดที่ฝากไว้กับคนทุกสาขาอาชีพต่อไปด้วย

ความรู้สึกจากคนทั่วโลกซึ่งยังคงมีอยู่ มาถึงสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนี้ น่าจะสอดคล้องกันกับสิ่งที่คนแต่ก่อนเคยพูดไว้ว่า **กินบุญเก่า** ซึ่งนับวันจะค่อย ๆ หมดสิ้นไป เพราะผู้มีส่วนร่วมในการจัดการและการค้ากล้วยไม้ รวมถึงไม้ดอกไม้ประดับต่าง ๆ ใน

ขณะนี้ นับวันดูจะมีจำนวนลดน้อยยิ่งขึ้น ที่หวังได้ว่า ให้ความสนใจเรียนรู้ความจริงถึงอดีตกว่าจะก้าวมาถึงปัจจุบัน

ดังนั้น อนาคตจึงขึ้นอยู่กับจิตสำนึกรับผิดชอบของแต่ละคนร่วมกัน ไม่เช่นนั้นแล้วในที่สุด เราคงไม่มีสมบัติใด ๆ มอบให้ชนรุ่นลูกหลานสามารถรับทอดต่อไปได้

แล้วคงต้องอับอายขายหน้าชาติอื่น ที่เขามองว่า **ไหนว่าเมืองไทยเป็นเมืองกล้วยไม้ของโลกไงล่ะ**

สรุปจิตสำนึก

ในอนาคต ผู้ใหญ่ในสังคมไทย เคยสอนลูกหลานไว้ว่า ขอให้สำนึกถึงบุญคุณของสิ่งที่ผ่านพ้นมาแล้ว เนื่องจากมีผลช่วยให้ผู้ปฏิบัติเจริญก้าวหน้าไปสู่อนาคตได้อย่างมั่นคง

ความจริงแล้ว หาใช่เป็นการยกย่องกันโดยทั่วไปไม่ ความหมายของคำสอนนี้มุ่งไปที่การรักษารากฐานจิตใจของผู้ปฏิบัติให้มีความมั่นคงยิ่งขึ้น หรือนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่าช่วยให้เกิดสติที่จะก้าวต่อไปภายหน้า มากกว่าการก้าวหน้าไปเพราะความโลภ

อย่างน้อยก็ควรจะสำนึกอยู่เสมอว่า การทำมาค้าขายอยู่ได้ในปัจจุบัน มีเหตุสืบเนื่องมาจากการที่ชนรุ่นก่อนได้บุกเบิกไว้ให้ด้วยความยากลำบาก

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด เป็นเพียงตัวอย่าง ซึ่งหยิบยกมาเพื่อให้มองเห็นความจริงเท่านั้น แท้จริงแล้ว ยังมีอีกมากมายหลายเรื่องที่ไม่อาจนำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ได้ทั้งหมด นอกจากนั้น สิ่งที่นำมากล่าว ต่างก็เป็นเพียงด้านรูปวัตถุ

ส่วนด้านที่อยู่ในจิตวิญญาณผู้คิดริเริ่ม ซึ่งยากที่จะนำมากล่าวเป็นรูปธรรมได้ แต่ก็ใช่ว่าจะไม่อาจเห็นได้ ถ้าแต่ละคนมีรากฐานความเป็นตัวของตัวเอง หยั่งลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ย่อมรู้ความจริงจากใจตนเองได้ไม่ยาก อีกทั้งยังสามารถช่วยให้เกิดสติได้อย่างลึกซึ้งด้วย

คติธรรมในการประกอบธุรกิจการค้า

หนังสือเล่มนี้น่าจะถือว่า คือกระจกเงาบานใหญ่ที่สะท้อนภาพตัวเองของคนไทยทั้งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ซึ่งยังคงรักษาความเป็นไทแก่ตัวเองไว้ได้อย่างมั่นคง ให้รู้ความจริงจากใจของตน

ทุกสิ่งจะมีความมั่นคงยั่งยืน อยู่ที่มีวิญญาณความรักสัจธรรม ซึ่งอยู่ในใจตนเอง อันมีเหตุผลสานถึงความรักแผ่นดินถิ่นเกิด และเพื่อนมนุษย์ทุกคนอยู่ในความรับผิดชอบ

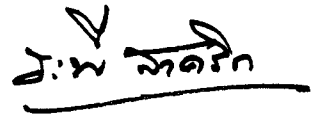
แม้การคิดค้าขาย ก็หาใช่ว่าความสำเร็จซึ่งทำให้มีผู้นิยมชมชอบ และได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปในสังคม จะอยู่ที่การมุ่งขายของเพื่อให้ได้เงินมาก ๆ

หากอยู่ที่อิสรภาพภายในรากฐานความคิด โดยที่มีใจเปิดกว้าง ช่วยให้มองการณ์ไกลบนพื้นฐานคุณธรรม ซึ่งช่วยให้แต่ละคนมองเห็นเหตุผลได้อย่างลึกซึ้ง

ไม่เช่นนั้นแล้ว แม้ช่วงเริ่มแรกอาจมีการค้าขายได้เงินร่ำรวยมากแค่ไหน วันหนึ่งย่อมพังทลายลงไป จนกระทั่งถูกเพื่อนมนุษย์เหยียบย่ำซ้ำเติมอย่างไร้ความหมาย

ดังที่เคยพบเห็นตัวอย่าง จากของจริงกันมาแล้วรายแล้วรายเล่า

ดังนั้น ผู้ที่ควรได้รับการยอมรับว่ามีความรู้เกี่ยวกับการค้า จึงอาจไม่ใช่เพียงเคยเป็นพ่อค้าแม่ค้าหรือเป็นนักธุรกิจผู้ค้าขายเก่ง หากควรมีรากฐานจิตใจมั่นคงอยู่บนพื้นฐานคุณธรรมร่วมกับความสามารถ

18 กันยายน 2544

การใช้ประโยชน์จากกล้วยไม้

ดังได้กล่าวไว้แล้วว่า ส่วนหนึ่งของวิญญาณการพัฒนาวงการกล้วยไม้ไทย ภายในภาพรวม ได้รับแรงกระตุ้นจากการปลูกกล้วยไม้เป็นอุตสาหกรรมในหมู่เกาะฮาวาย ความรู้สึกเรื่องนี้เกิดขึ้นตั้งแต่ช่วงที่ผู้เขียนจบจากมหาวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2490 โดยเฉพาะช่วงนั้น หลังสงครามโลกครั้งที่สองเสร็จสิ้นได้ไม่นาน มีข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกล้วยไม้ ส่งจากหมู่เกาะฮาวายเข้ามาเผยแพร่ สู่กลุ่มบุคคลผู้สนใจกล้วยไม้ของประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้มีอันจะกินอยู่ในกรุงเทพฯ

ผู้เขียนมีโอกาสพบข้อมูลจากสิ่งพิมพ์ดังกล่าวได้ว่า หมู่เกาะฮาวายเป็นแหล่งซึ่งมีดอกไม้เมืองร้อนที่สวยสดงดงาม และถูกนำมาใช้ในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีประเพณีนิยมซึ่งใช้ดอกไม้เมืองร้อนที่ปลูกอย่างแพร่หลายอยู่ในท้องถิ่นเอง นับตั้งแต่ดอกชบาสีต่าง ๆ ดอกลั่นทม (ปัจจุบันคนไทยซึ่งถือโชคลาง และยึดติดอยู่กับชื่อทำให้ขาดประโยชน์ทางการค้าจึงเปลี่ยนชื่อลั่นทมว่าลีลาวดี) รวมทั้งดอกกล้วยไม้นำมาร้อยมาลัยคล้องคอให้กับนักท่องเที่ยว รวมถึงเครือญาติและมิตรสหายที่เดินทางไกล นอกจากนั้น ภายในงานฉลองซึ่งเป็นประเพณีพื้นบ้าน ก็ได้มีการใช้มาลัยดอกไม้คล้องคอผู้มาร่วมงานทุกคน

จากภาพดังกล่าว ได้ทำให้ผู้เขียนนำมาคิดค้นหาเหตุผล จึงพบความจริงว่า สิ่งใดก็ดีที่เข้าไปผูกพันอยู่กับประเพณีนิยมแล้ว ผู้มีผลประโยชน์ทางการค้าเกี่ยวกับสิ่งนั้นย่อมมีความมั่นคงในการหารายได้ในระยะยาว

สำหรับดอกกล้วยไม้ซึ่งคนในฮาวายนำมาใช้ร้อยมาลัย ส่วนใหญ่ได้แก่ดอกแวนดา มิสโจคิม ทำให้มีการปลูกกล้วยไม้ชนิดนี้เพื่อการค้าดอกอย่างกว้างขวาง

ผู้เขียนมีโอกาสเดินทางและลงไปสัมผัสกับพื้นที่ ซึ่งปลูกกล้วยไม้แวนดา มิสโจคิม ทำให้พบความจริงว่า มีการเลือกที่ดินในบริเวณซึ่งเป็นถ่านจากหินภูเขาไฟ ซึ่งอยู่ในที่โล่งริมทะเล มีลมพัดทำให้อากาศถ่ายเทได้อย่างสะดวก จึงไม่จำเป็นต้องสร้างโรงเรือนเพื่อกรองแสงแดด นับได้ว่าเป็นการลดต้นทุนอย่างมาก

เริ่มต้นตั้งแต่การตัดดอกนำมาใช้ประโยชน์ จากประเพณีการใช้มาลัยดอกกล้วยไม้อย่างกว้างขวาง มีผลสานถึงวิธีตัดดอก โดยการใช้มือปลิดดอกซึ่งบานอยู่ด้านล่างขึ้นไปหาด้านบน คงเหลือไว้กับก้านดอกแต่เพียงดอกตูมรวมทั้งดอกซึ่งบานไม่เต็มที่

ช่วงเช้า สตรีชาวพื้นเมืองซึ่งเป็นคนทำงานในบ้าน จะใช้ตะกร้าไม้ไผ่สานคล้องคอเดินเข้าสวนปลิดดอกกล้วยไม้ใส่ในตะกร้า แล้วจึงนำมาร้อยเป็นมาลัยภายหลัง ดังนั้นหากกล่าวว่าการผลิตมาลัยดอกไม้คล้องคอ เป็นอุตสาหกรรมซึ่งทำกันในครัวเรือนหรือภายในสวนอย่างผสมผสานไปกับชีวิตประจำวันของคนพื้นบ้าน ก็น่าจะได้

นอกจากนั้น เพื่อการจัดการเกี่ยวกับการตลาดที่กล่าวกันว่า **เพิ่มมูลค่า** ยังมีการจำแนกดอกกล้วยไม้ออกไปเป็น 2 ส่วน ส่วนหนึ่งใช้ทั้งดอกนำไปร้อยมาลัย อีกส่วนหนึ่งปลิดเอาแต่ส่วนปากแยกออกไปต่างหาก นำไปร้อยมาลัยเป็นพิเศษ เนื่องจากส่วนปากของดอกมีสีเข้มสดใส และมีความแข็งแรงทนทานมากกว่า จึงจัดเป็นมาลัยที่มีราคาสูงกว่า

ผู้ที่เดินทางมาเที่ยวพักผ่อนในฮาวายระหว่างสุดสัปดาห์ก็ดี หรือเพื่อธุรกิจการค้าใด ๆ ก็ดี ผู้ที่มาต้อนรับถึงสนามบิน มักนิยมนำมาลัยมาคล้องคอแขก รวมทั้งการมาส่งแขกกลับบ้านด้วย

ดังนั้น นอกจากตามร้านค้าดอกไม้แล้ว แม้ในบริเวณสนามบินเอง เราจะพบว่ามีร้านค้าดอกไม้ หรือรถเข็นจำหน่ายดอกไม้ที่มีมาลัยดอกไม้รวมอยู่ด้วย ปรากฏเห็นได้ทั่วไป

สิ่งดังกล่าว มีส่วนจุดประกายความคิดให้ผู้เขียน นำเรื่องนี้กลับมาคิด โดยที่มีจิตใต้สำนึกผูกพันอยู่กับ ผลประโยชน์ของคนท้องถิ่นภายในประเทศตลอดมา

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2510 ถึง 2518 ซึ่งขณะนั้นประเทศไทย เริ่มปูพื้นฐานการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นอุตสหกรรม และคิดจะส่งเสริมให้นำผลิตผลออกไปสู่ตลาดต่างประเทศ กับอีกด้านหนึ่งได้คิดถึงความมั่นคงในระยะยาวด้วย ดังนั้น จึงพยายามจะนำสิ่งสูญเสียในระบบการผลิต มาเปลี่ยนสภาพใช้ประโยชน์ได้มากขึ้น

ผู้เขียนเองมีธรรมชาติอยู่ในจิตวิญญาณ ที่มุ่งทำงานลงสู่พื้นดินอย่างมั่นคงมาตลอด แม้ว่าหลายครั้งหลายหน จำต้องเดินทางออกไปไกลและขึ้นไปสู่ที่สูง แต่กระนั้นภายในส่วนลึกของจิตใจ ก็ยังคงมีความรักและผูกพันอยู่กับพื้นดินมาตลอด

จากเหตุดังกล่าว ทำให้ตนรักที่จะลงไปคลุกอยู่กับชาวสวน เริ่มจากกล้วยไม้ซึ่งตนได้ริเริ่มสร้างประโยชน์ทางการค้ามาแล้วแต่อดีต

อยู่มาวันหนึ่ง ขณะที่ลงไปเยี่ยมชาวสวนกล้วยไม้ในเขตหนองแขม ซึ่งอยู่ชานเมืองกรุงเทพฯด้านทิศตะวันตก ทำให้มีโอกาสพบว่า ชาวสวนตื่นขึ้นมาตัดดอกกล้วยไม้แต่เช้าตรู่ ซึ่งขณะนั้นการปลูกกล้วยไม้ตัดดอกเป็นอุตสาหกรรมเริ่มจากหวายปอมปาดัวร์ก่อนชนิดอื่น

หลังจากตัดดอกไม้มาเรียงไว้ใต้ชายคาบ้าน แม่บ้าน บางครั้งก็มีลูกหลาน ร่วมมือกันคัดช่อดอกที่เห็นว่ามีความสมบูรณ์ในระดับหนึ่ง เพื่อส่งสู่ตลาด

ช่วงนี้เองเราได้พบว่า มีดอกกล้วยไม้ที่ก้านหักและตกหล่นเป็นจำนวนไม่น้อย หลังจากนำช่อดอกที่คัดไว้ส่งออกไปแล้ว จะกวาดเอาดอกซึ่งหักออกจากก้านไปกองทิ้งไว้ภายในสวน จนกระทั่งเป็นกองใหญ่

การสูญเสียของดอกกล้วยไม้ภายในสวนหลังการเก็บเกี่ยว ระหว่างช่วง พ.ศ. 2513-2519 (เฉพาะส่วนดอกกล้วยไม้ที่กองทิ้งอยู่กับพื้น) คนขาดความละเอียดรอบคอบ ย่อมทำให้เกิดภาวะสูญเสียในระบบการผลิตและการค้าขึ้นทุกเรื่อง

หากเป็นกล้วยไม้ที่ส่งไปจำหน่ายต่างประเทศ แม้ในโรงงานบรรจุหีบห่อ ก็ได้นำไปคัดอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างผ่านการคัดก็ดี การนำไปทำความสะอาดเพื่อบรรจุหีบห่อก็ดี ยังพบดอกที่ตกหล่นอยู่บนพื้นจำนวนหนึ่ง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นข้อมูลซึ่งผ่านเข้ามาสู่สายตา ทำให้ลงไปสู่ความจำอย่างลึกซึ้ง

ถัดมาอีกช่วงหนึ่ง ถึงปี พ.ศ. 2512 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการจัดงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 6 ที่นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย

ช่วงนั้นเอง ผลงานเกี่ยวกับกล้วยไม้ซึ่งมีคุณธรรมเป็นพื้นฐานที่ชัดเจนพอสมควร ทำให้ความรู้สึกศรัทธาในตัวผู้เขียน แพร่กระจายออกไปทั่วโลกในระดับหนึ่งแล้ว

ช่วงก่อนกำหนดการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 6 ประมาณครึ่งปี ผู้เขียนได้วางแผนโดยได้รับความร่วมมือจากผู้ที่ให้ความเคารพรักและศรัทธาภายในประเทศ เพื่อถ่ายเทคนจากออสเตรเลียเข้ามาประเทศไทย โดยเหตุที่มั่นใจแล้วว่า ความศรัทธาร่วมกับผลงานของประเทศไทย มีพลังจูงใจให้คนทั่วโลกใช้โอกาสเดินทางต่อมา ซึ่งทางเราได้วางแผนอีกด้านหนึ่งเอาไว้ด้วยว่า จะต้อนรับแขกของเราอย่างไรบ้าง จึงจะเกิดประโยชน์แก่คนท้องถิ่น ซึ่งคงไม่เพียงเรื่องกล้วยไม้เท่านั้น เพราะรากฐานจิตใจตนเองเปิดกว้าง ช่วยสานประโยชน์ถึงคนทุกกลุ่ม ซึ่งถือว่าเป็นเพื่อนร่วมแผ่นดินของคนในวงการกล้วยไม้ด้วยเช่นกัน

ผลจากการวางแผนซึ่งอยู่บนพื้นฐานที่อิสระ ได้มีการป้อนข้อมูลจากทุกภาคภายในประเทศไทย ไปให้ภาคเอกชนซึ่งหมายถึงกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ระหว่างประเทศ

ทำให้ได้ทราบล่วงหน้านานพอสมควรว่า หลังเสร็จงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 6 ที่นครซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลียแล้ว มีส่วนหนึ่งซึ่งเดินทางต่อไปเกาะปาปัวนิวกินี ดังที่ได้

บันทึกไว้ในหนังสือเรื่อง **สู่แดนมนุษย์กินคน** ซึ่งพิมพ์ออกเผยแพร่เมื่อปลายปี 2543 ถึงกระนั้นก็ยังมีอีกส่วนหนึ่ง มีแผนเดินทางเข้ามาในประเทศไทย เป็นจำนวน 3 กลุ่มใหญ่ ๆ เมื่อรวมกันแล้วกว่า 400 คน

เราได้วางแผนการต้อนรับ นำลงไปเยี่ยมสวนกล้วยไม้หลายแห่ง นอกจากนั้น ยังเตรียมจัดงานเลี้ยงรับรอง โดยที่วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ถนนวิภาวดีรังสิต กรุณาให้ใช้หอประชุมใหญ่เป็นที่จัดงาน โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น

ช่วงค่ำ มีวงดนตรีสากลของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (K.U. Band) บรรเลงบนเวทีตลอดงาน และได้รับความร่วมมือจากชาวสวนกล้วยไม้อย่างหลากหลายนำกล้วยไม้นานาชนิดมาร่วมงาน และเชิญแขกต่างประเทศเป็นกรรมการตัดสินร่วมกับคนไทยด้วย

สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งซึ่งเกี่ยวกับมาลัยดอกกล้วยไม้ ได้แก่ ขณะที่แขกต่างประเทศและภายในประเทศมาถึงบริเวณงาน เรามีอาสาสมัครแต่งชุดตามประเพณีนิยมของไทย นำมาลัยดอกกล้วยไม้หวายปอมปาดัวร์ ซึ่งร้อยไว้อย่างสวยงาม คล้องคอให้กับแขกทุกคน

นับเป็นครั้งแรกในประวัติของการใช้ดอกกล้วยไม้ร้อยมาลัยเพื่อใช้ประโยชน์ ซึ่งอีกด้านหนึ่งย่อมทำให้ดอกกล้วยไม้ซึ่งหักตกอยู่ในสวนมาถึงการบรรจุกล่องได้มีประโยชน์เพิ่มขึ้น

หลังจากนั้นมา สิ่งที่วางแผนและปฏิบัติไปแล้วก็ค่อย ๆ เลือนลางไปจากความทรงจำของคนไทยส่วนใหญ่ แต่อีกด้านหนึ่ง เรากลับได้ยินเพื่อนต่างประเทศพูดถึงด้วยความประทับใจจนถึงบัดนี้ แม้เวลาผ่านไปพอสมควร

จากเหตุดังกล่าวแล้ว ทำให้เชื่อได้ว่า ความต้องการของแขกต่างประเทศซึ่งคงยังมีอยู่ตลอดเวลา แม้ช่วงเวลาจะผ่านพ้นมากว่า 20 ปีก็ตาม ทำให้ความคิดดังกล่าวหวนกลับมาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งขณะนี้ มีการนิยมนำดอกกล้วยไม้ร้อยมาลัยคล้องคอผู้ที่มาเยือน กว้างขวางมากขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ

แม้ช่วงหลังจากการรับแขกต่างประเทศ โดยใช้มาลัยดอกกล้วยไม้คล้องคอ เมื่อปี พ.ศ. 2512 จะผ่านพ้นมาแล้ว แต่ผู้เขียนก็ยังมองเห็นทางออกโดยใช้เป็นช่วง ๆ ต่อไปอีก

จากนั้นมา ได้มีการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 7 ที่โคลัมเบีย อเมริกาใต้ ในปี พ.ศ. 2515 ซึ่งเป็นปีที่ผลการประชุมครั้งนั้น ประเทศไทยได้รับเกียรติจากที่ประชุมให้เป็นเจ้าภาพรองรับงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 9 ในปี พ.ศ. 2521

ระหว่างที่ผู้เขียนและภรรยา เดินทางผ่านโคลัมเบียทางภาคใต้ของสหรัฐอเมริกามาสู่ฮาวาย ได้รับแรงกระตุ้นให้นำเรื่องการใช้ดอกกล้วยไม้ร้อยมาลัยคล้องคอ ได้นำกลับมาคิดเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับคนไทยอีกครั้งหนึ่ง

หลังจากกลับมาถึงประเทศไทยแล้ววงการกล้วยไม้ของไทยได้แสดงความชื่นชมยินดี

ในความสำเร็จครั้งนี้ จึงได้มีงานจัดเลี้ยงให้เป็นเกียรติกับเราสองคนในกรุงเทพฯ ซึ่งครั้งนั้นกลุ่มผู้จัดงานก็ได้มีการนำความคิดเกี่ยวกับการใช้ดอกกล้วยไม้ร้อยมาลัยกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง

แต่ที่มีความสำคัญลึกซึ้งยิ่งกว่านั้นได้แก่ การนำปฏิบัติเพื่อผลระยะยาว อีกทั้งมีความกว้างและไกล โดยนึกถึงประโยชน์ทางเศรษฐกิจของคนไทยในอนาคต

หลังกลับจากการไปงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 7 แล้ว ได้นำเรื่องนี้มาปรึกษากับกลุ่มผู้บริหารบริษัทบางกอกฟลาวเออร์เซ็นเตอร์ จำกัด ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2513 ซึ่งช่วงนั้น ผู้เขียนมีความคิดที่จะใช้เป็นโครงการวิจัยจากการปฏิบัติจริง เกี่ยวกับการรวมกลุ่มชาวสวน ร่วมกับการที่คิดว่า หากมีองค์กรที่เป็นของชาวสวนอย่างอิสระ และดำเนินต่อไปได้อย่างมั่นคง ควรถือเป็นศูนย์รวมของการพัฒนาวงการกล้วยไม้ซึ่งนำไปสู่ความมั่นคงทางการค้า

กับอีกด้านหนึ่ง ไม่ว่าจะมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นจากภายในองค์กรก็ตาม ควรจะถือว่าคือความรู้ที่ได้รับจากความเป็นจริงในสังคม

ช่วงนั้น บริษัทบางกอกฟลาวเออร์เซ็นเตอร์ จำกัด ได้รับความคิดดังกล่าวไปใช้ปฏิบัติ โดยที่ชั้นแรก มีการนำดอกหวายปอมปาดัวร์ที่คัดจากระบบการตัดดอก จนกระทั่งมาถึงการบรรจุกล่อง นำมาร้อยมาลัยบรรจุพวงละกล่อง ส่งไปจำหน่ายยังตลาดฮาวายเป็นครั้งแรก ก่อนหน้านั้น ได้มีการออกไปศึกษาข้อมูลยังพื้นที่ซึ่งเป็นตลาด ทำให้พบความจริงว่ามาลัยดอกไม้ที่ใช้กันในฮาวายนั้น แบ่งออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก (S) ขนาดกลาง (M) ขนาดใหญ่ (L) เราจึงจัดมาลัยร้อยเป็น 3 ขนาดส่งไปสู่ตลาด

ครั้งแรกก็ยังไม่รู้สึกอะไร แต่เราพบว่าการร้อยสำเร็จรูปไปแล้วทำให้บรรจุกล่องได้ยากมาก นอกจากได้รับความเสียหายแล้วยังต้องใช้ต้นทุนสูง

หลังจากนั้น จึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการบรรจุหีบห่อ โดยมีการนับจำนวนดอกของแต่ละขนาด และบรรจุดอกลงหีบห่อเป็นจำนวนพอดีกับขนาดต่าง ๆ ลงในแต่ละกล่องเพื่อให้ปลายทางนำไปร้อยมาลัยเอง

การทดลองดังกล่าว นับว่ามีผลเป็นที่น่าพอใจ หลังจากนำปฏิบัติต่อมาได้อีกช่วงหนึ่ง ในที่สุดก็พบปัญหาใหญ่กว่าเก่า

เราได้รับรายงานว่า ฝ่ายตรวจศัตรูพืชที่สนามบินนครโฮโนลูลู ได้แจ้งไปยังสมาคมชาวสวนกล้วยไม้ว่า **บัดนี้ เราถูกประเทศไทยบุกแล้ว** ทั้งนี้และทั้งนั้น ทำให้เห็นความจริงได้ว่า ได้มีการรวมตัวกันระหว่างเจ้าหน้าที่กับกลุ่มชาวสวนกล้วยไม้ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นค่ายสุดท้ายทางเศรษฐกิจของวงการกล้วยไม้ที่นั่น จากนั้นมาก็มีการปฏิเสธที่จะรับสิ่งดังกล่าว ทั้งในด้านปฏิกิริยาของกลุ่มชาวสวน และมาตรการการ

ตรวจพืชของทางการ

อย่างไรก็ตาม ทางบริษัทบางกอกฟลาวเออร์เซ็นต์เตอร์ จำกัด ได้มีการวางสายการค้าผ่านประเทศแคนาดา เพื่อส่งผลิตผลดังกล่าว ส่งจำหน่ายที่ฮาวายอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งแม้ว่าการลงทุนจากฝ่ายเราจะเพิ่มมากขึ้น แต่ก็มีความเป็นไปได้

สิ่งดังกล่าวสามารถดำเนินการต่อมาได้อีกช่วงหนึ่ง หลังจากนั้นก็เริ่มมีปัญหาซึ่งวิเคราะห์ได้ว่า หากฝ่ายการตลาดรู้สึกตัวว่าตนกำลังสูญเสียผลประโยชน์ ในที่สุดย่อมมีกระแสการปกป้องปรากฏออกมาให้รู้สึกได้ จึงควรจะถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม เมื่อมองเห็นได้ว่าเป็นเรื่องธรรมดา ย่อมมีอีกด้านหนึ่งซึ่งควรจะเห็นได้ชัดเจนเช่นกันว่า ชีวิตเราแต่ละคนเกิดมาย่อมมีจุดมุ่งหมายที่จะเรียนรู้ความจริงเป็นสัจธรรม

แต่ก็มีอีกด้านหนึ่งเช่นกันว่า ตราบเท่าที่ชีวิตยังอยู่ น่าจะมีการทำงานร่วมกับการดิ้นรนต่อสู้เพื่อหาทางออก ซึ่งหวนกลับมาเจาะลึกลงไปสู่รากฐานตนเอง ช่วยให้รู้ความจริงได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า การต่อสู้กับสิ่งที่อยู่ในรากฐานตนเอง น่าจะเป็นความจริงที่สำคัญที่สุดสำหรับชีวิตแต่ละคน

อย่างไรก็ตาม มาถึงช่วงนี้ สิ่งที่สะท้อนออกมา น่าจะรู้ได้แล้วว่า ความคิดริเริ่มในการนำดอกกล้วยไม้มาร้อยมาลัยเพื่อใช้ประโยชน์ ได้หวนกลับมาเป็นความจริงอีกครั้งหนึ่งและนำมาใช้ประโยชน์ภายในประเทศมากกว่าการคิดส่งไปขายต่างประเทศ

มองกล้วยไม้ให้ซึ้งถึงวิญญาณความรัก ในใจฉันชิเธอ

บทนำ

ช่วงชีวิตที่ผ่านพ้นมาเริ่มมีหลายคนมองด้วยความรู้สึกสงสัยว่าไม่ว่าฉันไปพูดที่ไหนหรือเขียนเรื่องอะไรก็ตาม ส่วนใหญ่มักกล่าวถึงวัยตัวเอง ซึ่งผ่านพ้น 80 ปีมาแล้ว

ฉันรู้สึกว่า คนที่สงสัย ไม่ว่ามีโอกาสสัมผัสเงื่อนปมอะไรก็ตาม แต่ละคนมีพลังในการสร้างสรรค์อยู่ในใจตัวเองแล้ว จึงมองหาโอกาสที่จะแสดงออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากรู้สึกได้ว่า ฉันเป็นคนเปิดเผย ทำให้แต่ละคนสามารถพูดอย่างตรงไปตรงมาได้

แต่การแสดงออกของแต่ละคน หากเริ่มต้นค้นหาความจริงซึ่งมีเหตุเกิดจากใจตัวเองก่อนอื่น ย่อมไม่ส่งผลเสียหายให้ตนและผู้อื่น หากเกิดวิถีทางที่สามารถนำไปหาความรู้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงมองเห็นได้ว่า สภาพดังกล่าว ช่วยให้มีการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เป็นไปได้โดยเรียบร้อย จึงนำไปสู่บรรยากาศที่สร้างความสงบ และบังเกิดความสุขขึ้นแก่ตนเองและสังคมอย่างเป็นธรรมชาติ

ช่วงหลัง ๆ มักมีการนำประเด็นสิทธิมนุษยชนมาพูดมาเขียน รวมทั้งมีการแสดงออกโดยฝ่ายที่ต้องการย้ำความสำคัญเรื่องนี้ เลยไปถึงการเรียกร้องต้องการ กว้างขวางมากขึ้น ไม่ว่าเรื่องจะผุดขึ้นที่ไหน ในที่สุดไม่เร็วก็ช้า บางเรื่องแม้จะยาวนานมาก แต่แล้วก็เริ่มต้นซินชาไปเอง

ความจริงแล้ว หากแต่ละคนมองเห็นได้ว่า การเริ่มต้นค้นหาความจริง ซึ่งมีเหตุเกิดจากใจตนเอง ไม่ว่าใครพบได้เร็วหรือช้า ย่อมเป็นเรื่องธรรมดาของชีวิตแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน

หากคนส่วนใหญ่ในสังคม ค้นพบความจริงดังกล่าวแล้วได้ การเปลี่ยนแปลงภายในภาพรวม ย่อมมุ่งวิถีทางนำสู่ความสงบสุขได้เองอย่างเป็นธรรมชาติ

อย่างไรก็ตาม หากนำประเด็นคนส่วนใหญ่และส่วนน้อยมาพิจารณา ในขณะที่

สังคมปัจจุบัน อาจมีผู้เข้าใจถึงความจริงเรื่องนี้ลดน้อยลง แต่ก็ถือว่าคือคติสอนใจตัวเองให้รู้ได้ว่า คนส่วนใหญ่และส่วนน้อย หาใช่มีตัวตนจนเกิดความรู้สึกยึดมั่นถือมั่น ถึงกับนำมากล่าวอ้างอย่างเอาจริงเอาจังไม่

ส่วนที่มีคนกลุ่มหนึ่งชอบนำมาอ้าง แท้จริงแล้วคนกลุ่มนั้นเอง เกรงว่าตนจะสูญเสียสิ่งซึ่งพึงปรารถนาบนพื้นฐานความโลภแห่งตนนั่นเอง

เงื่อนปมซึ่งเกิดขึ้นในสังคมยุคนี้ สำหรับผู้ที่ยังรู้สึกได้ยาก ทำให้หลงอยู่กับมันจนกระทั่งเกิดความทุกข์ จึงควรรู้ได้ว่า แท้จริงแล้วเป็นส่วนหนึ่งซึ่งช่วยเติมพลังที่สะท้อนกลับมากระทบ ทำให้ผู้ที่ใจรับอิทธิพลจากภายนอกเข้าไปยึดติดไว้ ถึงขั้นมองออกจากตัวเองจนเป็นนิสัย ให้ปรับเปลี่ยนทิศทางหวนกลับมามองอีกด้านหนึ่งได้ดีที่สุด

ไม่ว่าใครจะถึงจุดนี้ได้เร็วหรือช้า ย่อมเข้าใจได้ว่า ถือเป็นธรรมชาติของเงื่อนไขที่อยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคน ซึ่งไม่เหมือนกัน

ทำไมฉันจึงสนใจนำเอาวัย 80 ปี ของชีวิตตัวเองมากล่าวย้ำ

ถ้ามองออกจากตัวเอง น่าจะเข้าใจว่า ฉันกำลังเข้าวัยชราภาพแล้วใช่ไหมเธอที่รัก แต่หากมองเห็นความจริงจากมุมกลับ ทำให้เข้าใจตัวเองชัดเจนยิ่งขึ้น คงเกิดคำถามจากอีกด้านหนึ่งว่า ฉันกำลังบอกอะไรให้เธอคิดได้เอง?

ความจริงแล้ว ใจฉันรักที่จะมองสู่มุมกลับมาตั้งแต่วัยยังเป็นเด็ก ตนเองจึงสามารถรักษาสัจธรรมซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจไว้ได้อย่างมั่นคง ทำให้รู้สึกท้าทายต่อสู้กับความยากลำบากในการดำเนินชีวิต จนกระทั่งสามารถรอดพ้นอิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงทางวัตถุเสมือนปากเหยี่ยวปากกา ซึ่งกระหายที่จะกลืนกินเป็นอาหารมาได้จนถึงบัดนี้

ดังนั้น การกล่าวย้ำความสำคัญของวัย 80 ปี ถ้าไม่ยึดตัดอยู่กับตัวเลขและวัย หากมีรากฐานจิตใจที่อิสระ ช่วยให้รู้คุณค่าของการสำรวจตัวเองอยู่เสมอ น่าจะมองเห็นความหมาย ซึ่งมีความจริงอยู่ในอีกด้านหนึ่งได้ไม่ยาก ไม่ว่าวัยยังน้อยหรือสูงมากแค่ไหน

นอกจากนั้น จากเงื่อนไขดังกล่าว ยังสามารถรู้ความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้นว่า **ชีวิตคนเราไม่มีอะไรสายเกินการแก้ไข และไม่มีคำว่า เร็วหรือช้า**

หากเข้าถึงจุดนี้ได้ ย่อมสามารถมองย้อนกลับออกมาทำให้เห็นความจริงต่อไปอีกว่า ผู้ที่คิดว่า สายเกินไปก็ดี เร็วหรือช้าเกินไปก็ดี ล้วนเป็นข้ออ้างซึ่งผู้ที่นำมาอ้าง ก็คือคนที่ยังคิดแบบปิดตัวเอง เพราะใจไม่พร้อมที่จะสู้ความจริง

ข้อชี้แนะแต่ไม่ใช่ชี้นำ

ข้อชี้แนะแต่ไม่ใช่ข้อชี้นำ หากสิ่งที่นำมากล่าวต่อไปนี้ ใครจะมองเห็นได้หรือยังเข้าไปไม่ถึง คงเป็นเรื่องของสิ่งซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน จึงขอฝากไว้ว่าใครมีความจริงอยู่ในใจอย่างไร ควรมุ่งปฏิบัติจากสิ่งนั้น และเรียนรู้จากความทุกข์ซึ่งตนรู้สึกว่า สิ่งนั้นคือปัญหา รวมทั้งรักษาความจริงที่มีอยู่ในใจตนเองแล้ว ไว้ให้มั่นคงอยู่ได้ ไม่ว่าใครมีมากมีน้อยแค่ไหน

การนำประเด็นวัย 80 ปี มากล่าว จึงน่าจะเกิดจากความมุ่งหมายที่ได้เห็นชนรุ่นหลังมีกำลังใจในการต่อสู้มากกว่า โดยเหตุที่ฉันรู้อยู่ในใจเสมอมาว่า ยิ่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่อยู่ในจิตวิญญาณจริง ย่อมมีการมุ่งมั่นทำงาน โดยที่หยั่งรู้คุณค่าชีวิตตน ซึ่งยืนหยัดอยู่ท่ามกลางดงความหลากหลายของเพื่อนมนุษย์ ที่ขยายขอบข่ายกว้างขวางมากขึ้น อย่างเป็นธรรมชาติได้อย่างสง่างาม โดยไม่ยอมตกเป็นทาสอิทธิพลใด ๆ ทั้งสิ้น ส่วนชนรุ่นหลัง หากเห็นผู้ใหญ่ที่อายุมาก ยังยืนหยัดต่อสู้ในขณะที่แต่ละคนเริ่มรู้สึกท้อแท้ ย่อมมีกำลังใจขึ้นอยู่ต่อไปอีก

ซึ่งสภาพดังกล่าว การนำมาพูดมาเขียน น่าจะมีผลให้กำลังใจชนรุ่นหลัง โดยที่รู้สึกได้เองว่า แม้ผู้ที่มีอายุ 80 ปีแล้ว ก็ยังมุ่งมั่นต่อสู้อย่างไม่ท้อถอย ยิ่งเป็นคนที่มีผู้เคารพรักและศรัทธาด้วย แต่สิ่งสำคัญที่สุดน่าจะได้แก่ การทำงานที่มั่นคงอยู่บนรากฐานตนเอง ซึ่งนับวันยิ่งขยายขอบข่ายกว้างขวางมากขึ้น แต่ก็รู้ว่าช่วยให้ตนเรียนรู้ความจริงลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ยิ่งใครคิดว่า สังคมกำลังเกิดปัญหาหนักมากขึ้น ดูจะทำให้เกิดความรู้สึกท้าทายในการต่อสู้กับปัญหา ซึ่งแท้จริงแล้ว มีผลช่วยยกระดับจิตใจตนเองให้สูงยิ่งขึ้นด้วย

มองวิญญาณความรักจากใจฉันให้ลึกซึ้งถึงแก่นซิเธอ

คนส่วนใหญ่ในสังคมยุคนี้ เห็นหน้าฉันทีไร ไม่ว่าที่ไหน หลายคนทำไมมองเห็นเป็นอาจารย์กล้วยไม้กันไปแทบจะหมด ก็ไม่รู้!

หลังจากสัมผัสกับสภาพความรู้สึกดังกล่าวครั้งใด โดยเหตุที่ตัวเองมีความรักความผูกพันกับสังคมและทุกคนอยู่แล้ว ทำให้เกิดผลกระทบจนกระทั่งรู้สึกอึดอัดใจ ดังเช่นที่คนยุคก่อนมักกล่าวกันว่า หายใจไม่ทั่วท้อง

ระหว่างวันที่ 24 ถึง 30 เมษายน 2545 ฉันได้รับโอกาสให้ขึ้นไปยืนพูดบนเวทีการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 17 ที่นครกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย นับเป็นเวลา 40 ปี ที่ตนได้รับการขอร้องจากฝ่ายจัดการของแต่ละแห่งให้ก้าวขึ้นไปยืนอยู่บนเวทีนี้

การบรรยายครั้งนี้นับเป็นอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งช่วยทำให้ฉันมีโอกาสระบายความในใจ

ออกมาให้ผู้คนทั้งหลายได้รู้ นอกจากนั้นยังมีการนำเนื้อหาสาระดังกล่าว ไปลงพิมพ์ไว้ในเอกสารซึ่งเป็นผลจากการประชุมครั้งนี้ด้วย

ฉันคิดว่า เนื้อหาสาระภายในภาพรวมซึ่งนำเสนอทั้งหมด น่าจะครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งอธิบายตัวเองให้ผู้ที่สนใจเรียนรู้ ได้รู้ความจริงจากใจฉันได้อย่างลึกซึ้ง จึงขอนำเอาฉบับภาษาไทยมาบันทึกลงไว้ ภายใต้ ชื่อเรื่อง "มองกล้วยไม้ภายในวิญญาณความรักของฉัน" ดังต่อไปนี้

มองกล้วยไม้ภายในวิญญาณความรักของฉัน

สวัสดีท่านประธานการประชุมและเพื่อนที่รักทุกคน

ก่อนอื่น ฉันขอโอกาสแสดงความขอบคุณคณะกรรมการบริหารงานประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 17 ซึ่งไม่เพียงให้เกียรติและโอกาสเชิญฉัน เข้าร่วมเสนอบทความ และแง่คิดเกี่ยวกับกล้วยไม้ในการประชุมครั้งนี้เท่านั้น หากยังกรุณาบรรจุรายการจากฉันลงในวันและช่วงเวลาสุดท้าย ของการประชุม ซึ่งจัดให้มีขึ้น 4 วันด้วย

ฉันรู้สึกว่าบทความที่นำเสนอครั้งนี้ หาใช่เป็นเพียงข้อสรุปทั้งหมดจากการประชุมครั้งนี้เท่านั้น หากยังมีขอบเขตเป็นบทสรุป ซึ่งรวมการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2497 จนถึงครั้งที่ 17 ในปี พ.ศ. 2545 ทั้งหมด

หวนกลับไปพิจารณาตั้งแต่ช่วงที่ฉันยังมีอายุไม่ถึง 10 ขวบ ตนได้เห็นกล้วยไม้พื้นบ้าน 3-4 ชนิด ซึ่งบรรพบุรุษได้ปลูกทิ้งไว้ในกระเช้าไม้สัก ตากแดดตากฝนอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ภายในบริเวณบ้าน ฉันเพียรถามใคร ต่างก็บอกไม่รู้ว่ามันเป็นกล้วยไม้อะไร แม้ไม่รู้ด้วยซ้ำไปว่า กล้วยไม้คือต้นอะไร บางคนบอกว่าเป็นกาฝาก

นับเป็นส่วนหนึ่งซึ่งมีผลกระตุ้นให้ฉันเริ่มต้นสนใจสู่ศึกษาหาความรู้ซึ่งช่วงนั้นรู้สึกว่าคนในสังคมท้องถิ่นส่วนใหญ่ มองกล้วยไม้อย่างไร้ความหมาย คงมีแต่คนจำพวกเศรษฐีมีเงินกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งนำเอากล้วยไม้พันธุ์ต่าง ๆ จากต่างประเทศมาปลูก ด้วยความรู้สึกนิยมชมชื่น

หันกลับไปมองอีกด้านหนึ่งทำให้พบความจริงว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมที่ฉันอยู่มองกล้วยไม้จากความรู้สึกอันเป็นธรรมชาติของเขาทั้งหลาย ที่เห็นว่า กล้วยไม้เป็นของคนชั้นสูง ซึ่งคนระดับล่างไม่อาจเอื้อมมือไปถึงได้

เงื่อนปมดังกล่าว มีผลจุดประกายความคิด ทำให้ฉันรู้สึกว่า กล้วยไม้ก็คือกล้วยไม้ คนก็คือคน แต่สิ่งซึ่งตนพบเห็นเป็นความจริงอยู่ในขณะนั้น คือปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างคน 2 ขั้ว ฉันจึงเริ่มต้นค้นหาความรู้เรื่องกล้วยไม้ โดยใช้ทุนรอนและเวลาส่วนตัว ซึ่งก็มีไม่มากนัก ทั้งนี้และทั้งนั้น แม้งานประจำที่ตนเองทำอยู่ซึ่งไม่ใช่เรื่องกล้วยไม้เลย ตนก็ทุ่มเททำอย่างหนัก

แทบจะทั้งชีวิตอยู่แล้ว

ฉันรักที่จะนำตัวเองออกไปสู่สภาพอันเป็นธรรมชาติ ซึ่งขณะนั้น ท้องถิ่นดังกล่าวยังมีกล้วยไม้พันธุ์พื้นบ้านอุดมสมบูรณ์มากพอสมควร แต่ระหว่างนั้นฉันได้เริ่มเห็นคนส่วนใหญ่ที่ผ่านระบบการจัดการศึกษา นิยมอพยพเข้าเมืองเพื่อหางานทำ โดยที่ต้องการความสะดวกสบายทางวัตถุเพิ่มมากขึ้น

ฉันตั้งปณิธานตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาว่า ตนจะค้นหาความรู้เกี่ยวกับชีวิตของกล้วยไม้ที่สานเหตุผลถึงชีวิตคนท้องถิ่นด้วยตนเอง ทั้งนี้และทั้งนั้น เพื่อหวังเรียนรู้ทั้งเรื่องกล้วยไม้ร่วมกับความจริง ซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจคนอย่างหลากหลาย

อนึ่ง ปณิธานดังกล่าว ร่วมกับแรงผลักดันที่ออกมาจากจิตใจ ทำให้ฉันมุ่งมั่นปฏิบัติโดยที่รักษาความรักท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่ในรากฐานจิตใจตนเองเป็นธรรมชาติไว้ได้อย่างมั่นคงตลอดมา

ฉันเชื่อมั่นตั้งแต่เริ่มต้นเรื่อยมาว่าหากโลกนี้มีคนผู้ที่ให้ความรักความสนใจกล้วยไม้อีกทั้งใช้ความรักกล้วยไม้เป็นสื่อสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจดีระหว่างคนด้วยกันเอง อย่างปราศจากการแบ่งแยก ชาติ ภาษา ศาสนา และความแตกต่างทางความคิดเห็น นอกจากนั้นยังเสริมด้วยวิญญาณที่เกิดจินตนาการมองไกลออกไปอีกว่า โลกนี้คงจะเต็มไปด้วยกล้วยไม้ที่สวยงาม ซึ่งมีดอกบานสะพรั่งอยู่ในวิญญาณความรักของคนทั่วไป ช่วยให้เกิดสันติสุขแก่มวลมนุษย์ได้ทั่วถึงกันหมด

พื้นฐานความคิดดังกล่าว น่าจะสะท้อนให้เห็นความหมายของคำว่า โลกาภิวัตน์ได้อย่างลึกซึ้ง อันมีผลที่ช่วยให้มวลมนุษยชาติอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

มองกล้วยไม้บนพื้นฐานด้านเทคโนโลยี

การมุ่งมั่นศึกษาหาความรู้ ที่เกิดจากสมาธิและปณิธานอันแน่วแน่ ทำให้ฉันเริ่มมองเห็นชัดเจนยิ่งขึ้นว่า กล้วยไม้เป็นพันธุ์ไม้กลุ่มใหญ่ ที่มีรูปลักษณะอย่างหลากหลาย และมีแหล่งกำเนิดครอบคลุมสภาพแวดล้อมธรรมชาติแตกต่างกันอย่างกว้างขวาง อีกทั้งมีการกระจายพันธุ์กว้างขวางออกไปแทบจะทั่วทุกมุมโลก เท่าที่พืชสีเขียวดำรงชีวิตอยู่ได้ กล้วยไม้บางชนิดก็ให้ดอกมีกลิ่น แต่บางชนิดมีดอกที่ไร้กลิ่น แม้พวกที่มีกลิ่น บางชนิดก็ส่งกลิ่นในช่วงเช้า บางชนิดอาจส่งกลิ่นในช่วงบ่าย และบางชนิดส่งกลิ่นตลอดทั้งวันทั้งคืน

แต่แล้วในที่สุด ความสวยงามของดอก รวมทั้งความหอมของกลิ่น ซึ่งคนทั้งหลายให้ความชื่นชม ต่างก็ผ่านพ้นไปอย่างไม่มีอะไรหลงเหลือให้ยึดถือต่อไปได้อีก จนกว่าจะถึงวัฏจักรซึ่งเป็นรอบใหม่ แต่ก็ไม่แน่นอน เพราะอาจมีอุปสรรคจากธรรมชาติ ทำลายชีวิตให้

สูญสิ้นไปเสียก่อน

แม้นำเอากลิ่นกล้วยไม้มาพิจารณา สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ก็ได้ชี้ให้เห็นความจริงจากปรากฏการณ์ธรรมชาติภายในโลกนี้ได้อย่างทั่วถึงกันว่า ชีวิตของทุกสิ่งทุกอย่างย่อมไม่มีการแบ่งแยก หากมีเหตุและผลเชื่อมโยงถึงซึ่งกันและกันหมด

นอกจากนั้น ฉันยังมองเห็นอีกด้านหนึ่ง ซึ่งแตกต่างไปจากด้านแรก แม้จะมีเหตุผลเชื่อมโยงถึงกัน หากว่าเป็นด้านที่ช่วยให้กลิ่นกล้วยไม้ ซึ่งเป็นศูนย์รวมของธรรมชาติจากทุกชนิด คงมีความหอมหวลตลบอบอวน เป็นที่ชื่นชมของทุกชีวิตได้อย่างมั่นคงตลอดไป

สภาพความจริงดังกล่าว ได้ยืนยันให้เห็นชัดเจนว่า รูปร่างและสีรวมทั้งกลิ่นกล้วยไม้ที่หมายถึง เป็นสิ่งปราศจากการเหี่ยวเฉาร่วงโรย เช่น ชนิดต่าง ๆ ซึ่งคนส่วนใหญ่มีโอกาสพบเห็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

ความจริงของชีวิต

สิ่งมีชีวิตที่เกิดมาในโลก แม้มีรูปลักษณะอย่างหลากหลาย และมีที่มาแตกต่างกัน แต่บนพื้นฐานธรรมชาติของสังคม ซึ่งมีเหตุทำให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมกับการนำไปใช้ประโยชน์ หากได้รู้ได้ถึงความจริงเรื่องนี้ ย่อมพบว่า ทุกชีวิตต่างก็มีคุณค่าเสมอเหมือนกันหมด

เมื่อนึกถึงกล้วยไม้ จากผลงานเท่าที่ฉันมุ่งมั่นปฏิบัติมาแล้วอย่างแน่วแน่ นับตั้งแต่ช่วงซึ่งตนยังมีอายุไม่ถึง 10 ขอบ มาถึงบัดนี้ วัยได้ล่วง 80 ปีเข้าไปแล้ว มีผลทำให้คนส่วนใหญ่ในสังคมนี้ มองด้วยความรู้สึกว่า ฉันเป็นผู้เชี่ยวชาญเรื่องกล้วยไม้ จึงทำให้ผลที่ปรากฏออกมาได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปอย่างกว้างขวาง

แม้ความสนใจจากคนทั่วไปในสังคมที่มุ่งไปยังธรรมชาติ โดยถือเป็นเรื่องสำคัญอยู่ในปัจจุบัน หลายคนมักมีแนวโน้มมองไปยังต้นไม้ ป่าเขาลำเนาไพร โดยที่มองข้ามความสำคัญของจิตวิญญาณคนไปเป็นส่วนใหญ่

แม้หลายคนที่มองฉันด้วยความรู้สึกว่า เป็นคนใจเย็นเพราะอยู่กับต้นไม้สวย ๆ งาม ๆ ซึ่งแท้จริงแล้ว ต้นไม้หาใช่ต้นเหตุไม่ หากเป็นเพราะฉันให้ความรักแก่คนทั่วไปอย่างกว้างขวาง และเรียนรู้จากผลกระทบ โดยการแสดงออกของคนทั่วไปอย่างหลากหลาย จึงทำให้มีความใจเย็นเพิ่มขึ้น เนื่องจากรู้และเข้าใจถึงความจริงจากใจตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้น

มาถึงช่วงนี้ ความรู้สึกอัดอั้นตันใจ อันเกิดจากการมองภาพดังกล่าวของคนจำนวนมาก ที่ไม่อาจหยั่งลงถึงความจริงซึ่งอยู่ในรากฐานจิตใจของตนเอง ทำให้ฉันต้องขออนุญาตใช้โอกาสนี้ เปิดเผยความในใจให้ทุกคนได้ทราบความจริงอย่างทั่วถึง แม้ว่าใครจะมองได้ลึกซึ้งถึงฉันหรือไม่ ย่อมถือว่า รากฐานความคิดแต่ละคนมีธรรมชาติไม่เหมือนกัน

หากใครยังคิดว่าตลอดชีวิตที่ผ่านพ้นมาแล้ว ฉันมุ่งมั่นทำงานเพื่อค้นหาความจริงจากกล้วยไม้ ตนคงต้องยอมรับโดยถือเป็นเรื่องธรรมดา

แต่ก็ใคร่ขอชี้แจงให้มองลึกลงไปอีกว่า กล้วยไม้ที่ฉันมุ่งมั่นคือพันธุ์อะไร และมีถิ่นกำเนิดมาจากที่ไหน ฉันหวังว่าแต่ละคน ควรค้นหาความจริงได้อย่างอิสระ

ชีวิตฉันล่วงเข้า 80 ปี แต่ก็ยังจำได้ดีว่า ฉันเริ่มต้นเพาะเมล็ดกล้วยไม้พันธุ์ซึ่งตนรักมากที่สุดลงบนพื้นแผ่นดินผืนนี้ ตั้งแต่ตัวเองยังมีอายุไม่มากนัก หลังจากเริ่มเห็นยอดและใบอ่อนผลิออกมาอย่างมีชีวิตชีวา ฉันยังตั้งใจฟูมฟักรักษาอย่างฝังจิตฝังใจมาตลอด

หลายครั้งหลายหน ฉันจำใจต้องต่อสู้กับกระแสอิทธิพลจากความเห็นแก่ตัวของคนที่ยืนอยู่อีกด้านหนึ่ง ซึ่งต้องการทำลายชีวิตต้นกล้วยไม้พันธุ์ที่ฉันรักที่สุด เพื่อประโยชน์แห่งตนและพรรคพวก

จากผลดังกล่าว ช่วยให้คุณค่าของชีวิตต้นกล้วยไม้พันธุ์ที่ฉันมั่นหมายจากใจจริงมีโอกาสเจริญงอกงามผลิดอกสวยสดงดงามให้ผู้คนทั้งหลายได้ชื่นชมสมใจ อีกทั้งแพร่กระจายไปทั่วโลกอย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้ใจฉันบังเกิดความสุขลึกซึ้งยิ่งขึ้น

มาถึงช่วงหลัง ๆ ฉันรู้ดีว่า ตลอดระยะเวลาที่ผ่านพ้นมา กล้วยไม้พันธุ์ซึ่งคนส่วนใหญ่มองเห็นกันนั้น มันเป็นพันธุ์ซึ่งแต่ละคนสามารถมองเห็นได้ง่ายด้วยตาธรรมดา แต่ฉันรู้ว่าพันธุ์เหล่านั้น แม้จะมีดอกสวยสดงดงามมากแค่ไหน แต่แล้วในที่สุด ก็ย่อมเหี่ยวเฉาร่วงโรยไป อันควรถือว่าคือความจริงของธรรมชาติ

ส่วนกล้วยไม้พันธุ์ที่ฉันเริ่มต้นปลูกตั้งแต่ตนยังเด็กจนกระทั่งอายุผ่านพ้นมาถึงวัย80 ปี โดยที่พยายามทำนุบำรุงรักษาไว้อย่างฝังจิตฝังใจมาตลอดชีวิตอันยาวนานนั้น มันหาใช่พันธุ์ซึ่งคนส่วนใหญ่มองเห็นไม่ ฉันจึงขออนุญาตตั้งชื่อกล้วยไม้พันธุ์นี้ว่า ***ความรักที่มอบให้กับเพื่อนมนุษย์ทุกคน*** *ซึ่งใครมีรากฐานจิตใจใกล้ชิดฉันมากที่สุด ย่อมเห็นความจริงและรับได้ก่อนคนอื่น*

ฉันเชื่อมั่นว่า กล้วยไม้พันธุ์นี้มีเพียงหนึ่งเดียว และเจริญงอกงามขึ้นมาจากจิตวิญญาณ ซึ่งผูกพันอยู่กับธรรมชาติ อีกทั้งเชื่อมโยงถึงแผ่นดินถิ่นเกิด และคงจะไม่มีวันเหี่ยวร่วงโรยและสูญหายไปไหน หากยังคงอยู่อย่างมั่นคงตลอดไป ถ้าผู้เป็นเจ้าของดำรงชีวิตต่อไปโดยไม่ประมาท

นอกจากนั้น ยังมีโอกาสสืบทอดเชื้อสายเผ่าพันธุ์สู่ชนรุ่นหลังผู้มีใจรักในสิ่งเดียวกัน โดยที่รู้สึกได้เองอย่างเป็นธรรมชาติว่า เป็นพันธุ์ซึ่งมีคุณค่าที่สุดสำหรับชีวิตตัวเอง อีกทั้งสามารถสะท้อนกลับออกมา สานกระแสความรักจากใจออกไปได้ทั่วโลก อย่างเป็นธรรมชาติ

ย้อนกลับไปนึกถึงอดีต

มาถึงช่วงนี้ การประชุมกล้วยไม้โลกได้ผ่านพ้นมาถึงครั้งที่ 17 ทำให้ฉันหวนกลับไปนึกถึงการประชุมครั้งแรก ซึ่งเริ่มต้นขึ้น ณ เมืองเซ็นหลุยส์ มลรัฐมิสซูรี สหรัฐอเมริกา เมื่อปี พ.ศ. 2497

ทำให้ฉันนึกถึงบุคคลผู้หนึ่ง ซึ่งช่วงนั้นเขาเป็นคนหนุ่มที่มีอุดมการณ์ มุ่งมั่นที่จะใช้กล้วยไม้เป็นสื่อสัมพันธ์ สร้างความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างเพื่อนมนุษย์ทั่วโลก และเป็นผู้หนึ่งที่ริเริ่มการประชุมกล้วยไม้โลกครั้งแรกขึ้นที่เมืองนั้น

เขาผู้นั้นคือ **คุณกอร์ดอน ดับลิว. ดิลลอน (Mr. Gordon W. Dillon)** ซึ่งช่วงนั้น ฉันยังมีอายุไม่มากนัก และเป็นช่วงระหว่างการมุ่งมั่นทำงานเรื่องกล้วยไม้อยู่ในประเทศไทย โดยที่มีวิญญาณสานถึงเพื่อนมนุษย์ทุกคนอย่างแน่วแน่เช่นเดียวกัน

ฉันได้รับข่าวคราวเกี่ยวกับบุคคลผู้นี้ ทำให้รู้สึกมีใจศรัทธาเชื่อมโยงไปถึง แต่ก็คิดว่ามันเป็นเรื่องยิ่งใหญ่มากสำหรับตัวเองที่จะก้าวไปสู่จุดนั้น ประกอบกับความรู้สึกจากใจตนเองก็ไม่อยากจะนำความดังความมุ่งมั่นมุ่งไปไว้ ณ จุดนั้นด้วย

ฉันจึงไม่สนใจจะเข้าไปสู่วิถีทางดังกล่าว หากหวนกลับมามุ่งมั่นทำงานเพื่อสนองประโยชน์แก่แผ่นดินถิ่นเกิดของตน โดยเริ่มต้นจากความสำคัญของกล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ ซึ่งมีชีวิตร่วมกับคนท้องถิ่นด้วยสมาธิอันแน่วแน่ สืบต่อมาอีก

กับอีกด้านหนึ่ง ฉันได้นำความรู้ ซึ่งตนค้นพบจากรากฐานตัวเองในแต่ละจุดออกเผยแพร่สู่ทุกคน อย่างปราศจากการนึกถึงผลตอบแทนที่เป็นมูลค่า

อยู่มาถึงอีกช่วงหนึ่ง โดยในปี พ.ศ. 2506 โดยไม่คาดฝันมาก่อน ข่าวจากผลงานที่ฉันปฏิบัติมาแล้ว ซึ่งแพร่กระจายออกไปอย่างเป็นธรรมชาติ นับเป็นครั้งแรกที่เกิดพลังดึงดูดสะท้อนกลับมา ทำให้ฉันก้าวขึ้นไปเป็นผู้บรรยายบนเวทีกล้วยไม้โลกครั้งที่ 4 ที่สิงคโปร์

ความประทับใจระหว่างสองด้านเกิดขึ้นเป็นครั้งแรก

ณ โอกาสนั้น ฉันได้ให้ความร่วมมือแก่คนทุกชาติทุกภาษา จากรากฐานจิตใจอิสระและเปิดกว้าง โดยที่ตัวเองไม่เคยคิดว่า ชีวิตจะก้าวมาได้ถึงระดับนี้

นับเป็นครั้งแรกที่ฉันมีโอกาสพบกับคุณกอร์ดอน ดับลิว. ดิลลอน โดยการแนะนำของศาสตราจารย์ ฮารูยูกิ คามิโมโต จากฮาวาย ซึ่งเป็นเพื่อนรักและรู้ใจกันกับฉันเป็นอย่างดี

ฉันรู้สึกประทับใจในบุคลิกภาพและความรักความเมตตา ซึ่งคุณดิลลอนได้ให้กับทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับตัวฉันเอง ซึ่งเป็นชนรุ่นหลังที่อาจกล่าวว่า ได้รับโอกาสให้เกิดขึ้นมาใหม่บนเวทีกล้วยไม้โลก ทั้ง ๆ ที่ตัวฉันเองก็ยังรู้สึกว่า ตนไม่มีความรู้อะไรมากนัก

แม้แต่ภาษาอังกฤษก็ยังกระท่อนกระแท่น อีกทั้งยังมีรากฐานจิตใจที่ประหม่าและหวั่นไหวไม่น้อย ที่จะยืนขึ้นมาบนเวทีระดับสูงสุดจากขาของตัวเองให้มั่นคงอยู่ได้

หลังจากปีนั้นมา ความรักและความประทับใจ ซึ่งฉันได้รับจากผู้คนในที่ประชุมอย่างหลากหลาย ก็ขยายขอบข่ายกว้างขวางมากขึ้น อีกทั้งยังได้รับความศรัทธาและความไว้วางใจ ให้เข้าไปเป็นสมาชิกในคณะกรรมการระดับโลก ในหลายเรื่อง

อนึ่ง ฉันสำรวจตัวเองอยู่ตลอดเวลา โดยที่รู้สึกว่า ตนยังอ่อนเรื่องความรู้ในด้านกล้วยไม้ แต่การแสดงออก มีการให้ความรักความจริงใจ และสนใจเรียนรู้ความจริงจากใจคนทุกชาติทุกภาษาอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งมีหลายคนพูดว่า เขาสัมผัสกับฉันแล้วทำให้มีความสุข

ผลงานทำให้มีการขยายขอบข่ายกว้างมากขึ้นโดยไม่คาดคิดไว้ก่อน

นับแต่ปี พ.ศ. 2506 เป็นต้นมา การประชุมกล้วยไม้โลกได้จัดขึ้นทุก 3 ปี นอกจากนั้นยังมีการประชุมกล้วยไม้ภาคพื้นยุโรป ซึ่งจัดทุก 3 ปีเช่นกัน แต่จัดหลังการประชุมกล้วยไม้โลก 1 ปี ทำให้ฉันได้รับเชิญเป็นผู้บรรยายในที่ประชุมของกิจกรรมสายนี้ด้วย

ฉันจึงรู้สึกว่า ตัวเองได้รับประสบการณ์จากการมีโอกาสสัมผัสกับคนหลากหลายมากขึ้น ทำให้รู้สึกว่า แต่ละคนแสดงน้ำใจเป็นกันเองกับฉันอย่างน่าประทับใจ

อนึ่ง ในการประชุมกล้วยไม้ภาคพื้นยุโรปครั้งที่ 2 (2nd European Orchid Congress) ซึ่งจัดขึ้น ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ในปี พ.ศ. 2513 ซึ่งคุณอิริค อี. ยัง (Mr. Eric E. Young) เป็นประธานการจัดงาน ได้เชิญฉันไปเป็นผู้บรรยายคนหนึ่งด้วย ฉันรู้สึกประทับใจคุณอีริค อี. ยัง ซึ่งให้ความรักและเป็นกำลังใจให้การทำงานของฉันมั่นคงยิ่งขึ้น

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งฉันรู้สึกประทับใจมาก น่าจะได้แก่การที่คุณกอร์ดอน ดับลิว. ดิลลอน ซึ่งเป็นผู้บรรยายคนหนึ่งในที่ประชุมครั้งนี้ด้วย ได้บรรยายในหัวข้อเรื่อง **มองกล้วยไม้ผ่านหน้าต่างบ้านของฉัน (See Orchids Through My Window)** ฉันนั่งฟังอย่างตั้งอกตั้งใจตลอดรายการ คุณดิลลอนได้พูดเน้นความสำคัญ ถึงความหลากหลายของอุปนิสัยใจคอคนในวงการกล้วยไม้ซึ่งกระจายอยู่ในที่ต่าง ๆ แทนที่จะพูดเรื่องกล้วยไม้ เสมือนว่าเขาใช้กล้วยไม้เป็นสื่อสมมติเพื่อเรียนรู้ความจริงจากคน

มาถึงบัดนี้ คุณดิลลอนได้ถึงแก่กรรมหลายปีแล้ว แต่ความรู้สึกประทับใจจากฉันยังคงมีอยู่อย่างลึกซึ้ง อนึ่ง ฉันคงไม่อาจกล่าวถึงเพื่อนที่รัก ซึ่งได้สร้างผลงานปูพื้นฐานให้กับวงการกล้วยไม้โลกอีกหลายคน จนเป็นที่ยอมรับนับถือจากนานาชาติอย่างกว้างขวาง โดยที่มีจิตใจตรงกัน เพื่อมุ่งหวังรักษาสันติสุขของโลกให้มั่นคงอยู่ได้ แม้จากมุมกล้วยไม้ซึ่ง

เป็นมุมหนึ่ง

สำนึกถึงสิ่งที่ผ่านพ้นมาแล้วอย่างรู้คุณค่า

ในโอกาสนี้ ชีวิตฉันผ่านพันเวทีกล้วยไม้โลกมาแล้ว จากครั้งที่ 4 ถึงครั้งที่ 17 นับเป็นเวลาร่วม 40 ปี ฉันต้องขอขอบคุณเพื่อนรักทุกคนไม่ว่าชาติไหน ภาษาไหน หรือศาสนาไหนก็ตาม รวมทั้งแต่ละคนอาจมองฉันด้วยความรู้สึกแตกต่างกัน ฉันถือว่า ทุกคนเป็นครูที่สอนให้ฉันรู้คุณค่าตัวเอง และสานความเคารพรักคุณค่าถึงจิตใจคนทั่วโลกได้อย่างลึกซึ้ง

สุดท้ายนี้ฉันหวังว่า สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดอาจมีผลถึงชนรุ่นหลัง ซึ่งสนใจเรียนรู้เพื่อทำหน้าที่สืบทอดอุดมการณ์ดังกล่าว ให้วงการกล้วยไม้ หรือแม้วงการอื่นใดก็ตาม ให้สามารถทำหน้าที่สร้างสรรค์คุณภาพชีวิต ต่อไปได้อย่างมั่นคงสืบไป

คำปรารภปิดท้าย

จากความรู้สึกซึ่งอยู่ในส่วนลึกของหัวใจฉันเอง นับแต่เริ่มต้นเสนอบทความเรื่องนี้ในที่ประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 17 ที่ประเทศมาเลเซีย เมื่อบ่ายวันที่ 30 เมษายน 2545 จนถึงจบลงด้วยเวลาทั้งหมด. ฉันขอสารภาพความจริงว่า ตนระบายความรู้สึกแบบถอดใจออกมาพูด มากกว่าการอ่านตัวอักษรบนแผ่นกระดาษ

ระหว่างนั้น วิญญาณฉันหวนกลับไปทบทวนนึกถึงช่วงชีวิตที่ผ่านมาแล้วทั้งหมดจากอดีตซึ่งตนไม่เคยคิดมาก่อน จนกระทั่งชีวิตก้าวขึ้นมายืนอยู่ในระดับ ซึ่งคนทั่วไปให้ความเคารพรักและศรัทธาอย่างลึกซึ้ง ทำให้รู้สึกได้

ภายในความรู้สึก ฉันครุ่นคิดอยู่ในใจตลอดเวลาว่า ชีวิตก้าวมาถึงช่วงนี้แล้ว แม้มองที่ตัวเลข เสมือนบอกให้รู้ว่า เหลือเวลาอีกไม่มากนัก

สติซึ่งอยู่ในใจฉันอย่างเป็นธรรมชาติ ได้เตือนให้รู้สึกว่า เราจะยืนอยู่ต่อไปบนเวทีนี้จนถึง 3 ปีข้างหน้า ซึ่งมีการจัดประชุมกล้วยไม้โลกครั้งที่ 18 ที่ประเทศฝรั่งเศสอีกหรือไม่ คงไม่มีใครบอกได้

อย่างไรก็ตาม หลังเดินออกจากที่ประชุมมาแล้ว หลายคนเข้ามาจับมือแสดงความยินดี แม้ดูแววตาก็บ่งบอกให้รู้ได้ถึงภาษาจากใจว่า คนเหล่านี้เสมือนช่วยยืนยัน ผลการปฏิบัติจากชีวิตที่ผ่านพ้นมาแล้ว ให้เห็นความจริงชัดเจนยิ่งขึ้น

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด บ่งบอกให้รู้ถึงการดำเนินชีวิตอนาคต ซึ่งไม่ควรประมาท แต่น่าจะมุ่งมั่นทำงานที่ยังค้างอยู่ในใจ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยไม่ปล่อยให้กาลเวลา

สูญเสียไป เพราะความสำเริงสำราญของตัวเอง

ซึ่งสิ่งดังกล่าวน่าจะสะท้อนให้เห็นว่า ตนได้ทำหน้าที่อย่างดีที่สุดแล้วสำหรับชีวิตนี้

อนึ่ง ผลงานทั้งหมด ฉันสำนึกอยู่ในใจตนเองเสมอว่า ตัวเองคนเดียวคงไม่อาจทำได้จนถึงบัดนี้ หากมีเพื่อนที่มีใจสอดคล้องกันอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งยืนอยู่หลังฉากทำให้ฉันรวมถึงผู้ซึ่งได้รับประโยชน์จากผลงานโดยฉัน ควรรำลึกถึงบุญคุณของทุกคนอย่างลึกซึ้งร่วมด้วย

บทความเรื่องนี้ หากบุคคลใดอ่านแล้วสามารถเข้าถึงความจริงได้ ไม่ว่าใครจะเป็นผู้สนใจปลูกกล้วยไม้สมัครเล่น ผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นอาชีพ หรือผู้ประกอบการค้ากล้วยไม้สมัครเล่น ผู้ปลูกกล้วยไม้เป็นอาชีพ หรือผู้ประกอบการค้ากล้วยไม้ แม้เป็นผู้ทำหน้าที่วิจัยและส่งเสริม ย่อมใช้เป็นพื้นฐานเพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จ ที่มีความมั่นคงได้อย่างทั่วถึงกันหมด

จากวิญญาณการพัฒนากล้วยไม้ไทย ถึงความมั่นคงของชาติ

บทนำ

ก่อนอื่น ผมขอแสดงความยินดีในการที่ชมรมนักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดการประชุมสัมมนาเรื่อง **"อนาคตกล้วยไม้ไทย"** และขอให้ผมมาพูดเปิดการประชุม ณ โอกาสนี้

เมื่อเช้าวันที่ 2 ตุลาคม ที่ผ่านมา ชมรมนี้ได้เชิญผมมาบรรยายให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ครั้งหนึ่งแล้ว ผมจำได้ดีว่าหลังจากการบรรยายครั้งนั้น ได้มีหลายคนในที่ประชุมแสดงความคิดเห็น ห่วงใยในความมั่นคงของการเกษตรไทยซึ่งเป็นพื้นฐานความมั่นคงของประเทศชาติ

ประธานและสมาชิกของชมรมที่เข้าร่วมประชุมครั้งนั้นแทบทั้งหมดเป็นผู้ที่ผ่านงานบริหารการเกษตรและสหกรณ์ ภายในกระทรวงฯ มาจนกระทั่งเกษียณอายุแล้ว

คุณอนันต์ ดาโลดม ประธานกรรมาธิการเกษตรของสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งเป็นสมาชิกของชมรมนี้คนหนึ่งได้ถามผมว่า**ท่านอาจารย์ครับรู้สึกอย่างไรบ้างที่ได้เห็นบรรดาลูกศิษย์ลูกหาตื่นตัวในเรื่องนี้**

ผมได้ตอบว่า **ผมรู้สึกมีความสุข เนื่องจากช่วงที่ผ่านมาตัวเองทุ่มเททั้งชีวิตทำงานเพื่อแผ่นดินไทยมาตลอด บางครั้งก็ทำให้รู้สึกเสมือนโดดเดี่ยว มาถึงช่วงนี้ผมมีอายุ 80 ปีแล้ว สิ่งที่ได้รับน่าจะช่วยต่ออายุให้กับผมได้ไม่น้อย**

ทำให้ผมเข้าใจสถานการณ์ชัดเจนยิ่งขึ้นว่า สภาพปัญหาสังคม แม้ในด้านราชการ น่าจะมีผู้บริหารหลายคน ตกอยู่ในสภาพเหมือน**น้ำท่วมปาก** เนื่องจากอยู่ในกรอบซึ่งแสดง

บทความประกอบคำบรรยายโดย ศาสตราจารย์ระพี สาคริก ในการประชุมสัมมนาเรื่อง "อนาคตกล้วยไม้ไทย" จัดโดยชมรมนักบริหารการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ ณ ห้องประชุมสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ในวันศุกร์ที่ 11 ตุลาคม 2545

อะไรๆ ออกได้ยาก เหตุนี้ด้วยที่ทำให้ผมลาออกจากราชการก่อนเกษียณ และประกาศตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาว่า ตนจะไม่ขอรับตำแหน่งใด ๆ ที่มีอำนาจและอามิสอีกต่อไป ซึ่งผมก็สามารถปฏิบัติได้ มาจนถึงบัดนี้

มาถึงวันนี้ ทางชมรมฯได้จัดประชุมสัมมนาเรื่องเดียวกัน โดยเปิดเวทีออกไปสู่มุมกว้าง จึงนับว่าน่าจะเป็นนิมิตหมายที่ดี ที่ได้เห็นคนไทยตื่นตัวกว้างขวางมากขึ้น

ในอดีต ผมเคยพูดและเขียนไว้ในที่ต่าง ๆ หลายแห่งแล้วว่า **เมื่อมีปัญหาอะไรเกิดขึ้นก็ตาม อย่าเน้นมองที่ภาพเฉพาะหน้า ขอให้มองย้อนกลับไปค้นหาความจริงจากเหตุอันเป็นที่มาของสังคม ที่เชื่อมโยงถึงปัญหาเรื่องนั้น เพื่อจะได้รู้ปัญหาได้อย่างลึกซึ้งถึงรากเหง้า**

เหตุการณ์เกี่ยวกับปัญหา**ธุรกิจกล้วยไม้ไทย** ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ ปรากฏออกมาอย่างรวดเร็วมาก หลังจากได้รับการคัดค้านจากการชี้ให้เห็นเหตุและผลแล้ว กลับมีลักษณะที่ยืดเยื้อเรื่อยมาเป็นเวลาถึง 2 เดือน ซึ่งเป็นเรื่องน่าคิดค้นหาความจริงอย่างมาก นอกจากนั้น อีกด้านหนึ่งน่าจะเปิดโอกาสให้สามารถค้นหาความจริงจากสิ่งที่อยู่เบื้องหลัง รวมถึงความเป็นมาในอดีตได้อย่างลึกซึ้ง

อนึ่ง มีข้อน่าสังเกตที่สำคัญเด่นชัดอยู่อีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากเหตุการณ์ครั้งนี้แม้อาจมีบางคนเห็นว่าเป็นเรื่องกล้วยไม้เท่านั้น แต่คนส่วนใหญ่ แทบจะกล่าวได้ว่าทุกสาระทิศของประเทศ ตั้งแต่เหนือจรดใต้ ตะวันออกจรดตะวันตก จากหลายสภาพชีวิต ได้ให้ความสนใจติดต่อให้กำลังใจมาตลอด นอกจากนั้น ยังมีกลุ่มบุคคลและกิจกรรมต่าง ๆ จากหลายแง่มุมแสดงความรับผิดชอบโดยการเคลื่อนไหวขานรับอีกด้วย

การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย มองย้อนยุคกลับไปสู่อดีต

ก่อนที่จะพิจารณาสถานการณ์ในปัจจุบัน ผมใคร่ขออนุญาตมองย้อนยุคกลับไปสู่อดีตเพื่อจะได้รู้ว่า กว่าจะมาถึงวันนี้ได้มีอะไรเกิดขึ้น ที่ทำให้สังคมไทยจำต้องเปลี่ยนแปลงมาสู่ปัญหาหนักมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน

เขตร้อนของโลก มีทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นความต้องการของมนุษย์อย่างหลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นสินแร่ และพืชพันธุ์ รวมถึงสัตว์ธรรมชาติ นอกจากนั้น ยังมีสภาพแวดล้อมพื้นฐานที่เหมาะสมกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์เอง

ดังนั้น คนซึ่งมีธรรมชาติกระจัดกระจายอยู่ในแหล่งอื่นของโลก ต่างก็ให้ความสนใจที่จะเข้ามาใช้ประโยชน์ทุกสิ่งทุกอย่างจากเขตร้อน แม้กระทั่งการคิดอพยพคนเข้ามาอยู่

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ได้บันทึกไว้อย่างชัดเจนว่า ในอดีตที่ผ่านมา คน

จากกลุ่มประเทศวัฒนธรรมตะวันตก ได้เข้ามาล่าดินแดนในเขตร้อนของโลกอย่างต่อเนื่อง

ในภูมิภาคเอเชียเขตร้อนซึ่งสภาพทางภูมิศาสตร์ถือว่าเป็นดินแดนเก่าแก่ มีวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งและละเอียดอ่อนมาก ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากวัฒนธรรมจีน อันเป็นแหล่งที่มีความเป็นมาช้านาน ได้ขยายขอบข่ายลงมาสู่ทางใต้ ยิ่งใกล้เส้นศูนย์สูตรของโลกมากแค่ไหน ยิ่งพบกับความอุดมสมบูรณ์ของทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างกว้างขวาง

เพียงแค่กลุ่มประเทศเอเชียเขตร้อน ช่วงนั้นได้ถูกรุกรานโดยกระแสความเจริญทางเทคโนโลยีจากกลุ่มประเทศวัฒนธรรมตะวันตก และมีผลต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน

ช่วงนั้น ได้มีการเข้ามายึดครองดินแดนในประเทศต่าง ๆ เริ่มจากการใช้กำลังอาวุธ แต่ประเทศไทยสามารถเจรจากันโดยสันติวิธีได้ ก็จะเจาะเข้ามาโดยใช้อิทธิพลเทคโนโลยีก้าวหน้าที่เหนือกว่าเป็นเครื่องมือ โดยไม่ต้องมีการรบราฆ่าฟัน เพื่อหวังผลจากการครอบงำทางความคิดและจิตใจ อันถือเป็นรากฐานสำคัญของคนท้องถิ่น

แม้ประเทศไทยจะไม่ได้ถูกยึดครองด้วยอำนาจอาวุธและการปกครอง แต่เราก็ถูกยึดครองโดยอิทธิพลวัตถุ ซึ่งถ่ายทอดเข้ามาในลักษณะเครื่องบรรณาการในการเจริญสัมพันธไมตรี ติดตามมาด้วยสินค้าสำเร็จรูปลักษณะต่าง ๆ ที่สนองความสะดวกสบายและความสวยงามจากภายนอก

นอกจากนั้น ดินแดนดั้งเดิมของประเทศไทย ซึ่งช่วงนั้นยังมีชื่อว่าประเทศสยามก็ได้ถูกริดรอนแหว่งวิ่นสิ้นไปทีละเล็กละน้อย แม้การบุกรุกทางการปกครองโดยอำนาจกฎหมายที่นำมาสร้างเงื่อนไข ร่วมกับการระบายคนจากประเทศเหล่านั้นเข้ามาในประเทศเพื่อหวังปกป้องสิทธิของพรรคพวกตัวเอง

ประเทศไทยช่วงนั้น จำต้องพบกับศึกจากประเทศเพื่อนบ้านเรือนเคียง และศึกจากแดนไกลอย่างหนักหน่วงมาตลอด

จากช่วงกรุงศรีอยุธยาสู่กรุงรัตนโกสินทร์

จากการศึกษาข้อมูลเท่าที่พบได้โดยทั่วไป ในช่วงกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการนำคนจากกลุ่มประเทศตะวันตกเข้ามาเป็นครูสอนในระดับบน นอกจากนั้น ยังเข้ามาเป็นที่ปรึกษาในด้านการจัดการศึกษา และการบริหารประเทศตามจุดต่าง ๆ

ส่วนอีกด้านหนึ่ง ได้มีการส่งเยาวชนไปศึกษาในต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มบุคคลระดับบน แต่ช่วงนั้นรากฐานจิตใจคนไทยยังมีความเป็นตัวของตัวเองค่อนข้างลึกซึ้ง

อนึ่ง ตามหลักธรรมชาติของชีวิต ไม่ว่าสิ่งใดที่อยู่ในวิถีการเปลี่ยนแปลงของแต่ละช่วง

หาใช่ว่าจะเป็นไปตามกระแสทั้งหมดไม่ คงมีบางคนซึ่งมีรากฐานจิตใจที่หยั่งลงสู่พื้นดินท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง นอกจากไม่ยอมให้อิทธิพลภายนอกเข้ามาถือครองจิตใจแล้ว ผลกระทบดังกล่าวกลับทำให้รากฐานตนเองหยั่งลงลึกซึ้ง ช่วยให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

หากมองภาพรวม ทำให้พบความจริงว่า ปัจจุบันนี้ผลการพัฒนาทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับตัวบุคคล แทนที่จะได้รับการสืบทอดอย่างรู้เหตุรู้ผล หากกลับตกอยู่ในสภาพ เดินตามกระแสต่อไป ทำให้สิ่งที่พัฒนาไว้แล้วในอดีต ขาดความมั่นคง แม้การได้ผู้นำที่ดีมีความสามารถ ก็เริ่มขึ้นอยู่กับตัวบุคคลชัดเจนยิ่งขึ้น

ภาวะยึดติดอิทธิพลรูปแบบเทคโนโลยีจากชนต่างถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากกลุ่มวัฒนธรรมตะวันตก ได้มีการลงรากฝังโคนลึกซึ้งยิ่งขึ้น จนกระทั่งถึงช่วงปี พ.ศ. 2475 ซึ่งอยู่ระหว่างแผ่นดินที่องค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวในรัชกาลที่ 7 ทรงครองราชฯ ได้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นคือ **การนำความคิดและรูปแบบประชาธิปไตยจากกลุ่มประเทศวัฒนธรรมตะวันตก เข้ามาใช้อ้างเหตุผลเพื่อใช้กำลังทหารปฏิวัติ โดยที่เชื่อว่า สิ่งซึ่งนำเข้ามาใหม่คือประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบ** เนื่องจากรากฐานจิตใจซึ่งครั้งหนึ่ง เคยรู้คุณค่าของแผ่นดินจากอดีตความเป็นมา อันถือได้ว่าคือรากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้ผุกร่อนมาถึงช่วงหนึ่งแล้ว

ธรรมชาติของมนุษย์แต่ละคน หากรากฐานจิตใจถูกทำลาย ย่อมทำให้ขาดสติ จึงขาดความยั้งคิดถึงเหตุและผล ย่อมขาดจิตสำนึก จึงใช้พละกำลังทำลายสิ่งซึ่งแต่ละคนได้รับการสืบทอดมาแล้ว

จากช่วงนั้นเป็นต้นมา เราก็ได้เริ่มเห็นการถ่ายทอดความคิดจากชนต่างชาติ ที่เข้ามาถือครองรากฐานจิตใจความเป็นไทแก่ตนเองของคนไทยกว้างขวางมากขึ้น โดยที่เข้าใจว่าสภาพการณ์ซึ่งได้รับมาใหม่คือ สิทธิและเสรีภาพ

ประเด็นดังกล่าว มีผลทำให้รากฐานจิตใจคนท้องถิ่นเริ่มคับแคบยิ่งขึ้น ขัดกันกับหลักธรรมที่ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า **อิสรภาพที่อยู่ในรากฐานจิตใจคนย่อมมีผลทำให้คนรู้คุณค่าตนเองเพื่อสามารถพึ่งตนเองได้ นอกจากนั้น ยังทำให้มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย**

แต่ผลซึ่งได้รับจากการเปลี่ยนแปลงเท่าที่กล่าวมาแล้ว กลับทำให้รากฐานจิตใจคนคับแคบลง จึงมองอิสรภาพโดยที่เข้าใจว่า จะคิดและทำอะไรได้ตามชอบใจอย่างปราศจากการรู้สึกได้ว่า กระแสการสืบทอดสิ่งที่ดีงามภายในสังคมซึ่งตนมีส่วนร่วมรับผิดชอบ จะได้รับผลกระทบทำให้เกิดความเสียหายมากขึ้นแค่ไหน

ความคิดกลับด้าน หรืออีกนัยหนึ่งซึ่งคนยุคก่อนเคยกล่าวไว้ว่า **เห็นผิดเป็นชอบ**

ปรากฏเป็นความจริงขึ้นในสังคมไทยกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ่ายทอดจากด้านบนลงมาสู่ด้านล่าง ชัดเจนยิ่งขึ้นเป็นลำดับ เช่นที่มีการบ่นกันว่า นโยบายในการบริหารทุกระดับเมื่อมีการเปลี่ยนผู้บริหาร ก็จะเปลี่ยนใหม่อย่างปราศจากการคำนึงถึงสิ่งที่ได้กระทำมาแล้ว

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด ถือได้ว่าเป็นช่องทางให้อิทธิพลเทคโนโลยีซึ่งมีรากฐานอยู่ในต่างถิ่น เข้ามาเผยแพร่ได้โดยสะดวก นอกจากนั้นยังกระจายผลประโยชน์สนองกลับไปสู่ชนต่างถิ่น เกิดขึ้นบนแผ่นดินไทยกว้างขวางยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ความแตกแยกทางความคิดในสังคมไทย ได้กระจายกว้างขวางและรวดเร็วยิ่งขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งปรากฏออกมาให้เห็นได้ชัดเจน จากความแตกแยกในแต่ละครอบครัว สานถึงความแตกแยกในการรวมกลุ่มรวมตัวกันทำงาน เท่าที่เคยมีมาแล้วในสังคมไทยอย่างเป็นธรรมชาติ

ในด้านการเกษตรซึ่งถือได้ว่า คือการดำรงชีวิตอย่างใกล้ชิดพื้นดินที่สุดก็เช่นกัน หากย้อนกลับไปพิจารณาถึงอดีต เราจะพบความจริงว่า การร่วมมือร่วมใจกันทำงาน นับตั้งแต่การปักดำข้าวไปจนกระทั่งถึงการเก็บเกี่ยวในพื้นที่นา ซึ่งยุคก่อนเคยกระทำกันอย่างมีน้ำใจถึงซึ่งกันและกัน โดยปราศจากการคิดเรื่องเงิน ซึ่งนับได้ว่าเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายอย่างถึงรากฐาน รวมถึงการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารถึงกันภายในชุมชนอย่างเป็นธรรมชาติ

หลังจากอิทธิพลเงินได้รับการถ่ายทอดจากด้านบนลงสู่ด้านล่าง มีผลทำให้น้ำใจคนไทยที่เคยมอบให้แก่กัน จำต้องสูญเสียไปจากจิตวิญญาณตนเองอย่างไร้ความหมาย

ความแตกแยกทางความคิดระหว่างคนในชาติ ได้เริ่มต้นรุนแรงยิ่งขึ้น จนกระทั่งมาถึงขั้นคนไทยฆ่ากันเองครั้งแล้วครั้งเล่าอย่างปราศจากการคิดได้ถึงเหตุและผล โดยที่เชื่อว่าคือการพัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยที่เต็มรูปแบบยิ่งขึ้น

ในด้านการจัดการศึกษาอันควรถือว่า คือความหวังเพื่อการอยู่รอดของคนในชาติ ผลจากการถ่ายทอดเทคโนโลยีข้ามชาติ ทำให้เกิดเงื่อนปมต่าง ๆ แทรกซึมอยู่ในกระบวนการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสถาบันการศึกษาซึ่งเป็นเครื่องมือในการจัดการ ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

สภาพดังกล่าว มีผลทำให้รากฐานความคิดชนรุ่นหลัง ขาดความเป็นไทแก่ตนเองลึกซึ้งยิ่งขึ้นเป็นลำดับ ดังนั้นเราจึงพบว่า ผู้ที่ผ่านระบบการจัดการศึกษาออกมาแล้วส่วนใหญ่มีรากฐานจิตใจที่ขาดความเข้มแข็ง ทำให้ยึดติดอยู่กับสิ่งเสพติดเพิ่มมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการยึดติดเงิน การเปลี่ยนแปลงทางวัตถุ รวมถึงตำแหน่งและอำนาจ ซึ่งตนคิดว่าจะมีผลช่วยให้ตัวเองมีสถานภาพทางวัตถุในสังคมสูงมากยิ่งขึ้น อย่างปราศจากการรู้เหตุรู้ผล

ดังนั้น ช่วงหลัง ๆ เราจึงพบความจริงชัดเจนยิ่งขึ้นว่า ในแวดวงการเกษตรของไทย

คนจำนวนไม่น้อยที่มุ่งผลักดันรวมทั้งล่อหลอกให้คนตะเกียกตะกายไปหาความร่ำรวย ดังจะพบว่า **ปลูกพืชชนิดนั้นซิจะรวย ปลูกพืชชนิดนี้ซิจะได้เงินมาก ๆ** กระจายอยู่ในสังคมไทยแทบจะทั่วไปหมด มีผลชักจูงให้เกษตรกรปลูกอะไรปลูกตามกัน สร้างปัญหาให้กับการตลาดหนักมากยิ่งขึ้น

แต่แท้จริงแล้ว ปัจจุบันนี้ ชีวิตเกษตรกรโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่อยู่ใกล้ระดับพื้นดินมากที่สุด แม้มองดูที่เปลือกนอก อาจรู้สึกว่าพืชผลที่ผลิตได้เจริญงอกงาม ในด้านภาครัฐก็มักกล่าวว่า**ให้ได้ผลิตผลสูง ๆ และได้เงินมาก ๆ** แต่หากรู้เท่าทัน ทำให้มองลงไปที่พื้นดิน เราจะพบอิทธิพลต่างชาติเข้ามาถือครองแทบจะทั่วไปหมด

สรุปแล้วก็คือ รากฐานการพึ่งตนเองของคนไทย ซึ่งเริ่มถูกทำลายมาแล้ว กำลังทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

การบุกรุกถือครองแผ่นดินกำลังก้าวมาถึงช่วงที่สอง

จากช่วงแรกที่เกิดการบุกรุกแผ่นดินไทย โดยใช้อิทธิพลเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาครอบงำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาถึงบัดนี้ เริ่มเห็นการบุกรุกช่วงที่สองชัดเจนยิ่งขึ้นแล้วว่า การเปลี่ยนแปลงรากฐานความคิดคนท้องถิ่นอย่างได้ผล ทำให้มีการระบายคนจากต่างถิ่น ร่วมกับการถ่ายทอดอิทธิพลเทคโนโลยีที่เหนือกว่า เข้ามาถือครองแผ่นดิน ทำให้คนไทยระดับบนร่วมกับคนในแวดวงการจัดการศึกษาจำนวนมาก รู้สึกนิยมชมชื่น จึงมีผลรุกรานลงมาสู่ระดับล่าง แม้กระทั่งปรากฏออกมาในรูปของกฎหมายอย่างชัดเจนแล้ว

ดังจะพบได้จากการเปิดเสรีทางการค้า ทั้ง ๆ ที่รากฐานจิตใจคนไทยผุกร่อนมากขึ้น โดยไม่คำนึงว่าสินค้าที่ไหลบ่าเข้ามาสู่แผ่นดินไทย รวมถึงการส่งคนต่างชาติเข้ามาถือครองฐานการลงทุนในประเทศ มีผลทำให้จิตใจคนไทยขาดภูมิคุ้มกันอย่างมาก ย่อมตกเป็นทาสเศรษฐกิจ ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ถ้าคนระดับบนรู้ความจริงว่า สภาพจิตใจคนท้องถิ่นอยู่ในสภาพอ่อนแอ ควรหวนกลับมาฟื้นฟูรากฐานตนเองให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น ซึ่งสภาพเช่นนี้ อำนาจรัฐให้ความสำคัญทั้งสองทาง ทางแรกหามาตรการป้องกันการรุกรานทางด้านเทคโนโลยี กับอีกทางหนึ่งควรแก้ไขปัญหาการศึกษาคนท้องถิ่นให้ลึกซึ้งถึงรากฐาน

แต่จากสภาพทั่วไปในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมืองกรุงซึ่งเป็นศูนย์รวมการถ่ายทอดอิทธิพลเทคโนโลยีจากต่างถิ่น ที่มีทั้งการระบายออกไปสู่ชนบท ร่วมกับพลังดึงดูดจิตใจคนชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนรุ่นหลังให้เข้ามาใช้ชีวิตในสภาพเป็นทาสอิทธิพลวัตถุเพิ่มมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นเรายังพบว่า คนที่ขึ้นไปอยู่ในระดับบน นิยมคิดใช้อำนาจปราบปรามกับอีกด้านหนึ่งกระแสจากอิทธิพลวัตถุซึ่งส่งผลมอมเมาคนระดับล่าง โดยอิทธิพลผลประโยชน์จากคนระดับบนก็มีโอกาสเพิ่มพูนน้ำหนักมากยิ่งขึ้น

การก่อกำเนิดของวงการกล้วยไม้ไทยในยุคพัฒนา

ความจริงแล้วมนุษย์กับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดร่วมกันบนพื้นฐานธรรมชาติ ย่อมมีการพึ่งพาซึ่งกันและกันเป็นสัจธรรม

แต่ก่อนมา คนในสังคมไทยซึ่งกระจายอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของประเทศ ส่วนไหนที่มีพันธุ์กล้วยไม้ธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ และมีความหลากหลายมากกว่าภาคอื่น ๆ เราย่อมเห็นความจริงได้ว่า ภายในวัฒนธรรมท้องถิ่น จะมีคนทั่วไปนำกล้วยไม้พื้นบ้านมาใช้ในประเพณีนิยม และเมื่อมีการนำมาใช้ในประเพณี ย่อมมีจิตสำนึกที่จะร่วมใจกันอนุรักษ์ในระดับหนึ่ง จึงมีการนำมาปลูกเลียนแบบธรรมชาติไว้ในบริเวณบ้าน ทำให้อ่านได้ว่า กล้วยไม้พื้นบ้านคือเพื่อนใจชนิดหนึ่งของคนท้องถิ่น ที่มีผลสานความรักถึงสิ่งซึ่งอยู่ในธรรมชาติร่วมด้วย

ธรรมชาติในภาคเหนือของประเทศไทย จึงมีการนำกล้วยไม้พื้นบ้านมาปลูกไว้ตามต้นไม้ มาเป็นเวลาช้านานแล้ว โดยไม่เลือกว่าฐานะความเป็นอยู่ของแต่ละคนจะเป็นอย่างไร ทำให้รู้ความจริงได้ว่า หากรากฐานวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่ถูกทำลาย ธรรมชาติของคนท้องถิ่นย่อมมีจิตสำนึกที่จะอนุรักษ์ร่วมกันอยู่แล้ว

ในช่วงหนึ่งของรัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการนำชนชาติอังกฤษผู้หนึ่งเข้ามาเป็นที่ปรึกษางานราชการแผ่นดินของไทย บุคคลผู้นั้นจึงนำกล้วยไม้ ซึ่งมีพื้นฐานธรรมชาติอยู่ในทวีปอเมริกาเขตร้อน ที่คนอังกฤษได้มาจากการออกไปสำรวจในภูมิภาคนั้น รวมทั้งรูปแบบเทคโนโลยีการปลูกปฏิบัติในอังกฤษขณะนั้น เข้ามาดัดแปลงใช้ในประเทศไทย โดยเข้ามายังกลุ่มบุคคลระดับบน

ซึ่งช่วงนั้น สภาพการณ์ต่าง ๆ ได้ตกเข้าไปอยู่ในวังวนของกระแสการเปลี่ยนแปลงแบบตะวันตกร่วมกับโครงสร้างสังคมไทยซึ่งได้รับการถ่ายทอดอิทธิพลวัตถุมาแต่ช่วงก่อนแล้ว

ดังจะพบความจริงว่า กลุ่มผู้ปลูกกล้วยไม้ในยุคนั้นเริ่มขึ้นจากเมืองกรุงเทพฯ และยังมีสภาพเป็นกลุ่มบุคคลขนาดเล็กมาก หากอยู่ในแวดวงของคนร่ำรวย ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพการแบ่งชนชั้นอย่างเปิดเผย

ในเมื่อธรรมชาติของภาพรวมทุกสิ่งทุกอย่าง ย่อมมีสองด้าน เราจึงพบความจริงว่า **กลุ่มคนร่ำรวยนิยมเอากล้วยไม้ซึ่งเป็นผลสำเร็จรูปจากต่างประเทศมาปลูกเล่น อีกทั้งใช้เป็นเครื่องมือดูถูกเหยียดหยามเยาวชนและคนระดับล่าง**

ส่วนสายตาจากคนส่วนใหญ่โดยทั่วไป แม้คนในอำนาจของรัฐ เกิดความรู้สึกว่ากล้วยไม้เป็นของเล่นสำหรับเศรษฐี จึงเชื่อกันว่าเป็นพืชผลที่ส่งผลทำลายเศรษฐกิจของสังคม ดังนั้น การส่งเสริมให้คนทั่วไปสนใจปลูกกล้วยไม้ จึงได้รับการต่อต้านอย่างหนักจากทั้งสองด้าน

เนื่องจากผมมีรากฐานจิตใจที่เป็นตัวเองแข็งแกร่งมาตลอด กับการแสดงออกที่มีอัธยาศัยให้ความสำคัญทางจิตใจแก่ทุกคน อย่างไม่เลือกว่ายากดีมีจนแค่ไหน การที่พบความจริงว่า กล้วยไม้เป็นเครื่องมือสร้างความขัดแย้งระหว่างคนสองด้าน ทำให้รู้สึกว่าแท้จริงแล้วไม่น่าจะเป็นเรื่องกล้วยไม้ หากเป็นเรื่องความคิดของคนซึ่งยึดติดกันอยู่คนละขั้ว โดยที่ประเด็นนี้ มีผลทำให้คนในสังคมเกิดภาวะสับสนวุ่นวาย อันจะนำไปสู่ความไม่สงบ

ประกอบกับความรู้สึกจากส่วนลึกของจิตใจที่เห็นว่า **กล้วยไม้คืออาหารใจชนิดหนึ่ง** ซึ่งน่าจะมีผลทำให้จิตใจคนสวยสดงดงามยิ่งขึ้น กับอีกด้านหนึ่ง ผมเกิดความรู้สึกมาแล้วว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมไทยขาดการมองเห็นความสำคัญของจิตใจ ตนจึงรู้สึกท้าทายที่จะจับเรื่องนี้อย่างจริงจัง

ประกอบกับนิสัยอันเป็นธรรมชาติที่ไม่เห็นว่า **เงินคือพระเจ้า** แต่คิดว่า **การลงมือปฏิบัติจากใจและมั่นคงอยู่ได้ตลอดไป น่าจะมีผลทำให้ กล้วยไม้สามารถเป็นสื่อสร้างความสวยสดงดงามให้กับสังคมได้อย่างกว้างขวาง**

ผมเกิดความรู้สึกเช่นนี้ขึ้น ตั้งแต่ช่วงที่ยังเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย ประมาณอายุได้ 20 ปี แต่ตนเป็นคนที่เก็บทุกสิ่งทุกอย่างไว้ในใจ โดยไม่แสดงอะไรออกมาให้ปรากฏ นอกจากตั้งปณิธานเอาไว้ว่า **วันหนึ่งข้างหน้า เมื่อตัวเองมีความพร้อมถึงระดับหนึ่ง แม้ยังมีขอบเขตเล็กมากแค่ไหน ก็จะเริ่มลงมือทำจากจุดนั้น**

จิตใจผมเป็นคนที่รักอิสรภาพ โดยที่รู้สึกว่า หากคิดริเริ่มทำสิ่งใดก็ตามได้อย่างอิสระจะรู้สึกมีความสุขอย่างมาก

จากจุดนี้เอง หลังจบมหาวิทยาลัยแล้ว ตนจึงสละทุกสิ่งทุกอย่างในด้านวัตถุ ไม่ว่าตำแหน่งราชการที่มีผลสร้างความมั่นคงของสถานภาพชีวิตตัวเอง รวมถึงความสะดวกสบายในกรุงเทพฯ คงมีแต่ไข้ป่าที่พร้อมจะสร้างปัญหาสุขภาพให้กับตัวเอง ยิ่งในฤดูฝนด้วย

จากสภาพที่รู้สึกว่า กลุ่มบุคคลผู้ร่ำรวยทรัพย์สิน รวมหัวกันนำกล้วยไม้ต่างประเทศมาเลี้ยงเล่น อีกทั้งต่างคนต่างหวงความรู้ต่อกัน รวมถึงการกีดกันบุคคลภายนอก

สภาพดังกล่าว มีผลกระทบทำให้คิดต่อสู้จากใจตนเอง ผมจึงตั้งปณิธานเอาไว้ว่า **วันหนึ่งข้างหน้า ถ้าค้นคว้าหาความรู้เรื่องกล้วยไม้ได้ จะนำออกมาเปิดเผยให้หมด ยิ่งกว่านั้นยังคิดต่อไปอีกว่า การเผยแพร่ความรู้จะไม่มีการเลือกที่รักมักที่ชัง หาก**

คิดว่าช่วงต่อไปไม่ว่ายากดีมีจน รวมถึงไม่เลือกชาติภาษา น่าจะใช้กล้วยไม้เป็นสื่อสร้างความรักความเข้าใจซึ่งกันและกันได้ ย่อมทำให้คนในโลกนี้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ผมเป็นคนมีนิสัยพูดน้อยกว่าทำ ยิ่งไปกว่านั้น ยังเกิดความรู้สึกอย่างเป็นธรรมชาติว่า ทำได้แล้วไม่ว่าจะเป็นผลสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ตาม สิ่งซึ่งประสบมาแล้วด้วยตนเอง ควรได้รับการถ่ายทอดออกมาจากใจให้กับเพื่อนมนุษย์ จึงพบได้ว่า เป็นการถ่ายทอดออกมาจากความที่อยู่ในใจตัวเองจริงทั้งหมด

จากสภาพจิตใจดังกล่าว มีผลทำให้ผมได้รับสิ่งที่มีคุณค่าจากเพื่อนมนุษย์ทุกคนมาตลอด สิ่งที่กล่าวมาแล้วก็คือ การได้รับความสุขทางใจ นอกจากนั้นยังได้รับเพื่อนที่ปรารถนาดีจากใจจริง เข้ามาให้ความร่วมมือกว้างขวางมากขึ้น

กับอีกด้านหนึ่ง สิ่งซึ่งตนได้รับ ยิ่งทำให้รากฐานจิตใจตัวเองซึ่งถือหลัก**พึ่งพาตนเอง** อยู่แล้ว ได้รับการเสริมสร้างให้หยั่งลงลึกซึ้ง ช่วยให้มั่นคงแข็งแกร่งยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

มาถึงช่วงนี้น่าจะเห็นได้ว่า ภาวะโดดเดี่ยวในช่วงเริ่มแรก ได้เปลี่ยนมาเป็นการได้มิตรสหายที่มีใจถึงกัน ทำให้ช่วงหลัง ๆ การทำงานซึ่งครั้งแรกจำต้องใช้เงินค่าจ้างส่วนตัว ซึ่งได้รับจากทางการเนื่องจากงานประจำที่ไม่ใช่กล้วยไม้เพียงไม่กี่ร้อยบาท แต่ก็ทุ่มเททำด้วยความรับผิดชอบอย่างดีที่สุด โดยที่เจียดเงินเหล่านั้นมาใช้จ่ายในช่วงริเริ่มเท่าที่จำเป็น แม้อุปกรณ์ในการปลูกกล้วยไม้ ในช่วงนั้น นับตั้งแต่โรงเรือน ตนได้เก็บเศษไม้ซึ่งถูกทอดทิ้งไว้บนพื้นดิน มาดัดแปลงเพื่อใช้ประโยชน์

ส่วนพันธุ์ไม้ ได้นำพันธุ์ไม้พื้นบ้าน ซึ่งช่วงนั้นกลุ่มคนมีเงินดูถูกเหยียดหยามว่าเป็นของต่ำ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากเขาเหล่านั้นนิยมสั่งกล้วยไม้จากต่างประเทศเข้ามาใช้ประดับบารมี เพื่อความยิ่งใหญ่ของตัวเอง

หลังจากที่ผมกล้าลุกขึ้นมายืนและนำปฏิบัติในลักษณะ**เดินทวนกระแสสังคม** อย่างเข้มแข็ง มีผลทำให้กระแสดังกล่าว ซึ่งด้านหนึ่งต้องการแสดงความยิ่งใหญ่ของตัวเอง ส่วนอีกด้านหนึ่งขัดผลประโยชน์ของคนที่สั่งกล้วยไม้จากต่างประเทศเข้ามาขาย เข้ามาต่อต้านอย่างหนัก แต่คนเหล่านั้นกล้าสู้หน้า เนื่องจากภายนอกที่แสดงออก ผมดีกับทุกคน จึงใช้วิธีที่เรียกกันว่า**แทงด้านหลังจากการกล่าวร้าย ด้วยการสร้างประเด็นต่าง ๆ ตลอดมา** ส่วนอีกด้านหนึ่ง กลับได้รับความรักความศรัทธาเพราะความเห็นใจ เข้ามาร่วมมือจากคนวงนอกที่สนใจปลูกกล้วยไม้กว้างขวางมากขึ้น

ต้นแบบเทคโนโลยีของกล้วยไม้ที่ช่วยกู้อิสรภาพให้กับประเทศไทย

การพัฒนาวงการกล้วยไม้ในด้านเทคโนโลยี นับแต่ช่วงปี พ.ศ. 2493 ซึ่งขณะนั้นคนไทยจำนวนมาก รวมทั้งผู้เขียนยังไม่เคยมองเห็นความจริงจากการปฏิบัติ แม้ตัวเองสั่งซื้อหนังสือการเพาะปลูกกล้วยไม้มาจากสหรัฐอเมริกา นอกจากยังไม่มีโอกาสสัมผัสการปฏิบัติหลังจากศึกษาจากหนังสืออย่างละเอียดแล้ว เกิดความรู้สึกว่าไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม รวมถึงความพร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่บนผืนแผ่นดินของไทย

ผู้เขียนจึงเริ่มหวนกลับมาค้นหาสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่บนพื้นดินของเราซึ่งถูกคนไทยมองข้าม เพื่อนำมาดัดแปลงใช้ประโยชน์ ช่วยให้ประหยัดเงินทองซึ่งตนมีอยู่เพียงเงินเดือนราชการส่วนตัวในขณะนั้น

ช่วงนั้น ไม่ว่าไปทางไหนและมองเห็นสิ่งใดที่ไม่ต้องลงทุน มักเกิดจินตนาการในการนำมาดัดแปลงเพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ภายในส่วนต่าง ๆ ของการค้นคว้าหาความรู้อย่างกว้างขวาง

ไม่เพียงเท่านั้น ยังมีการนำปฏิบัติอย่างจริงจัง ดังเช่นตู้ปลอดเชื้อที่ใช้ในการเพาะเมล็ดและถ่ายลูกกล้วยไม้จากขวดหนึ่งไปสู่อีกขวดหนึ่ง ตนได้ออกแบบเพื่อใช้งานและมีการแก้ไขปรับปรุงตามมาเป็นช่วง ๆ จนกระทั่งมาถึงสิ่งซึ่งใช้งานอย่างกว้างขวางอยู่ในปัจจุบัน อีกทั้งมีผู้ผลิตส่งไปจำหน่ายในต่างประเทศ โดยที่ตัวเองไม่คิดจะนำลิขสิทธิ์มาใช้ค้าขายหาเงินจากใครทั้งนั้น

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งน่าจะถือว่าคือตัวอย่างที่ช่วยปลดพันธนาการให้กับวงการกล้วยไม้ไทย ถ้าหวนกลับไปนึกถึงช่วงเวลาร่วม 50 ปีมาแล้ว ประเทศไทย จากคนกลุ่มที่มั่งมีเงินทองซึ่งนำกล้วยไม้มาปลูกเล่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง นิยมสั่งกล้วยไม้ลูกผสมจากต่างประเทศ

ช่วงนั้น มีการสั่งรากเฟิร์นชนิดหนึ่งซึ่งมีชื่อว่าออสมันดา (osmunda) ซึ่งเป็นรากเฟิร์นมาจากประเทศญี่ปุ่นในราคาสูงลิบลิ่ว

ผู้เขียนพยายามทำใจให้เป็นกลาง ช่วยให้มองเห็นความจริงว่า เราสามารถใช้วัสดุอะไรก็ได้ที่มีอยู่ในประเทศ เพียงแต่รู้หลักเกี่ยวกับคุณสมบัติของวัสดุ ร่วมกับความต้องการของรากกล้วยไม้

หลังจากเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวออกไปสู่ผู้ที่สนใจ และให้อิสระแต่ละคนพิจารณาได้เอง ช่วยให้ชาวสวนกล้วยไม้สามารถค้นหาทั้งวัสดุและวิธีการที่เหมาะสม จากพื้นฐานสังคมเราเองได้อย่างหลากหลาย

แม้ขวดที่ใช้เพาะเมล็ดและขยายพันธุ์ลูกกล้วยไม้ขนาดเล็ก ซึ่งช่วงหลัง ๆ ได้ก้าวมาถึงการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ช่วงเริ่มแรกเราได้ขวดใช้แล้วซึ่งมีราคาถูกมาก แต่คุณภาพ

ความทนทานต่อความร้อนจากกรรมวิธีฆ่าเชื้อ ไม่ด้อยไปกว่าขวดจากต่างประเทศ นอกจากนั้นยังสามารถเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสม มีประสิทธิภาพในการทำงานและการเก็บรักษา รวมถึงการขนส่งดีกว่าของต่างประเทศอีกด้วย

เพราะใจที่ให้ความรู้อย่างเปิดเผย ทำให้มีผู้สนใจนำไปปฏิบัติกว้างขวางมากขึ้น จนถึงขั้นมีปริมาณมากพอ ทำให้ต้นทุนในการผลิตจากโรงงานอุตสาหกรรมลดลงมาถึงระดับทำให้เกิดความเหมาะสมในการประกอบการเพื่อการค้าขาย

พันธุ์กล้วยไม้ที่ใช้เป็นพื้นฐานการพัฒนา ในช่วงเริ่มแรกได้เริ่มต้นไว้ทั้งสองทาง ทางหนึ่ง คือการนำกล้วยไม้สำเร็จรูปซึ่งชนต่างชาตินำไปพัฒนาแล้ว กลับมาพัฒนาพันธุ์ในลักษณะต่อยอด

เรื่องนี้ใคร่ขอย้ำให้ชัดเจนว่าเราได้สอนคนไทยให้รู้จักคุณค่าของพันธุ์ไม้อย่างลึกซึ้ง ประกอบกับคนกล้วยไม้ของไทยได้รับการเปิดโลกทัศน์ **จึงสามารถนำเฉพาะกล้วยไม้ที่คิดว่ามีคุณสมบัติดีกว่าของเรา เข้ามาใช้ทำพ่อพันธุ์แม่พันธุ์ในลักษณะต่อยอด โดยไม่ต้องนำคนต่างชาติเข้ามาลงทุนบนแผ่นดินไทย** ตัวอย่างเช่น กล้วยไม้ในประเภทแวนดา ซึ่งในอดีตเคยเป็นผลงานอยู่ในฮาวาย แต่ช่วงหลัง ๆ ประเทศไทยกลายเป็นประเทศที่มีผลงาน เกี่ยวกับกล้วยไม้ในประเภทแวนดาที่เด่นอยู่ในตลาดโลก หากต้องการพิสูจน์ความจริงจากเรื่องนี้คงไม่ยาก เนื่องจากสามารถค้นหาได้ในทะเบียนพันธุ์กล้วยไม้ลูกผสมของสากล

สำหรับกล้วยไม้สกุลฟาแลนนอพซิส ปัจจุบันนี้คนไทยได้แทรกซึมเข้าไปในกิจกรรมกล้วยไม้ระดับโลก และมีการนำกล้วยไม้ลูกผสมสกุลนี้ที่เห็นว่าดีเด่น กลับเข้ามาสู่ประเทศไทย กระจายอยู่ทั่ว ๆ ไปแล้ว นอกจากนั้นยังเชื่อว่ามีหลายชนิดที่กำลังอยู่ในห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์ บางชนิดก็ได้ผ่านกระบวนการดังกล่าวมาถึงช่วงซึ่งกำลังปลูกเลี้ยงเพียงแต่ในระบบการจัดการกำลังรอสู่ตลาด นอกจากนั้น ยังเริ่มมีรายที่ส่งไปสู่ตลาดแล้ว โดยที่เชื่อว่าถ้าไม่ปล่อยให้ชนต่างชาติเข้ามาสร้างระบบปิดกั้น คนไทยย่อมมีโอกาสก้าวไปครองตลาดโลกได้ในอนาคต ดังที่พิสูจน์ตัวเองมาแล้วจากกล้วยไม้สกุลอื่น

นอกจากนั้นแล้ว ในช่วงเริ่มแรก เรามีอีกแนวทางหนึ่งซึ่งทำควบคู่กันมา กล่าวคือ นำเอาพันธุ์ไม้พื้นบ้านท้องถิ่นมาพัฒนาร่วมด้วย ซึ่งประเด็นนี้ได้ถูกต่อต้านจากกลุ่มผลประโยชน์ ที่สั่งกล้วยไม้สำเร็จรูปจากต่างประเทศ รวมทั้งผู้ปลูกเลี้ยงที่นิยมของต่างประเทศอย่างหนักหน่วง

แต่เนื่องจากผู้ริเริ่มมีรากฐานจิตใจที่มั่นคงเข้มแข็ง จึงสามารถยืนหยัดต่อสู้กับใจตนเองได้ ช่วยให้การปฏิบัติสามารถผ่านพ้นปัญหา จนกระทั่งมาได้รับการยอมรับกว้าง

ขวางมากขึ้น

จากเหตุดังกล่าว ถ้าคิดว่าการให้คนต่างชาติเข้ามาลงทุน จะทำให้เราได้พันธุ์ไม้ดีๆ เข้ามาด้วย จึงเป็นข้ออ้าง ทั้งนี้และทั้งนั้น หากมองให้ลึกย่อมรู้ได้เองว่า ประเด็นสำคัญไม่ได้อยู่ที่พันธุ์ไม้ หากอยู่ที่การนำคนต่างชาติเข้ามาใช้อภิสิทธิ์ถือครองผืนแผ่นดินไทยมากกว่า แต่คนไทยที่ขาดการรู้คุณค่าของแผ่นดินตัวเองอย่างลึกซึ้ง ย่อมมองเห็นได้ยาก

ยังมีอีกหลายสิ่งหลายอย่างที่แฝงอยู่ในส่วนลึก แม้ภายในกระบวนการพัฒนาเทคโนโลยีของวงการกล้วยไม้ ที่ช่วยให้ต้นทุนการผลิตลดลง ร่วมกับประสบการณ์ในการทำงานของคนไทยที่เพิ่มสูงยิ่งขึ้น

จากภาพรวมทั้งหมด แม้สิ่งซึ่งหยิบยกมาเป็นตัวอย่าง จนกระทั่งมาถึงช่วงหลัง ๆ ช่วยให้มองเห็นความจริงว่า เทคโนโลยีภายในวงการกล้วยไม้ของไทย ซึ่งเกิดขึ้นจากพื้นดินไทยเองร่วมกับจิตวิญญาณคนไทยที่อิสระ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากผู้ริเริ่ม โดยเหตุที่ให้ความรักความจริงใจ และคลุกคลีกับผู้คนทั้งหลายอย่างเป็นกันเองมาตลอด

บัดนี้ เทคโนโลยีในวงการกล้วยไม้ไทย จึงมีบทบาทสำคัญส่วนหนึ่งภายในพื้นฐานการพัฒนา มีผลทำให้ประเทศต่าง ๆ ทั้งเขตร้อนและเขตอบอุ่นจากภูมิภาคต่าง ๆ ของโลก เข้ามาใช้บริการห้องปฏิบัติการในด้านเทคโนโลยีของไทยกว้างขวางมากขึ้น ดังประจักษ์พยานจากการที่ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืชของวงการกล้วยไม้ ได้มีการลงทุนและขยายกิจการอย่างกว้างขวาง

เช่นเดียวกับกิจการเมล็ดพันธุ์พืช และการจัดการในระดับรากหญ้าของพืชผลอื่น ๆ ซึ่งอยู่ในแวดวงการเกษตรของไทยเท่าที่เป็นมาแล้ว ยิ่งเป็นพืชล้มลุก ส่วนใหญ่ถูกชนต่างชาตินำไปถือครอง ส่งผลให้การเกษตรไทยจำต้องตกเป็นทาสอย่างเห็นได้ชัด

สำหรับห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืชของกล้วยไม้ น่าจะถือเป็นระดับพื้นฐานการจัดการของวงการกล้วยไม้ไทย รวมถึงการให้บริการขยายพันธุ์พืชอื่น ๆ บางชนิด ซึ่งต้องการวิธีการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

หากมองภาพรวมและหวนกลับไปสู่อดีต รวมถึงการมองลงสู่พื้นดินซึ่งถือว่าคือพื้นฐานสำคัญที่สุดของการเกษตรไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มองที่จิตวิญญาณความเป็นคน อันควรมีความรักพื้นดินเป็นคุณสมบัติ

จากเหตุผลดังกล่าว น่าจะทำให้คนไทย ยิ่งเป็นผู้ที่ผ่านการศึกษาระดับสูง ควรรู้สึกตัวช่วยให้รู้ความจริงได้ว่า **เทคโนโลยียิ่งสูงเพียงใด หาใช่มีผลสร้างความเจริญให้กับสังคมได้อย่างสมเหตุสมผลไม่ หากกลับถูกหลอกให้หลงตัวเอง เพราะมุ่งขึ้นไปสู่ส่วนปลายทำให้ด้านล่างเกิดช่องโหว่ถือเป็นโอกาสให้ชนชาติอื่นเข้ามายึดครองได้ง่าย**

แท้จริงแล้ว เทคโนโลยีที่สร้างความเจริญให้กับสังคมท้องถิ่นอย่างแท้จริง ควรให้ความสำคัญแก่รากฐานที่หยั่งลงสู่พื้นดินของเราเองอย่างลึกซึ้ง

ไม่เช่นนั้นแล้ว เราจะหลงตัวเองทำให้คิดว่า ยิ่งเทคโนโลยีสูงมากเพียงใด ก็ยิ่งสร้างความเจริญให้ได้มากเพียงนั้น

ความคิดดังกล่าว มีผลทำให้เศรษฐกิจของชาติจำต้องสูญเสียลึกซึ้งยิ่งขึ้น จากประสบการณ์เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ควรมีผลทำให้คนไทยจดจำได้แล้ว หรือเรายังคงหลงคิดว่าเขาจะนำเทคโนโลยีที่สูงกว่าสิ่งซึ่งเรามีอยู่แล้ว มาให้แล้วจะดี

ความจริงแล้ว หากมีสตินำจะมองเห็นความจริงได้ว่า ข้อได้เปรียบของเทคโนโลยีอยู่ที่รากฐานซึ่งหยั่งลงสู่พื้นดินอย่างลึกซึ้ง ช่วยให้คนไทยสามารถใช้เป็นเครื่องมือผลิตพืชผลด้วยต้นทุนต่ำกว่าที่อื่น ดังที่ปรากฏเป็นความจริงให้สามารถเห็นได้ชัดเจน จากการพัฒนาเทคโนโลยีของวงการกล้วยไม้ไทย หากปล่อยให้ต่างชาติเข้ามาสร้างพื้นฐานบนแผ่นดินไทย ย่อมส่งผลทำลายรากฐานไทยให้จำต้องสูญเสียไปอย่างน่าเสียดายที่สุด

วงการกล้วยไม้เท่าที่พัฒนามาแล้ว จากวิญญาณความรักพื้นดินร่วมกับความรับผิดชอบต่อสังคม น่าจะสอนให้คิดได้ว่า การที่วงการกล้วยไม้ของไทยเจริญก้าวหน้าไปจนกระทั่งทั่วโลกยอมรับ อย่างปราศจากการที่อำนาจรัฐเข้ามาช่วยเหลือ เกิดจากเหตุอันใด

ผู้เขียนเป็นเพียงผู้ริเริ่มสร้างไว้ให้ทุกคนบนแผ่นดินผืนนี้แต่หาใช่เป็นผู้นำใครอื่นไม่ หากมีความประสงค์ที่จะหวังเห็นแต่ละคน รู้จักนำตนเองบนพื้นฐานความจริง ซึ่งเชื่อว่ามีคุณค่าทั้งแก่ตนเองและแผ่นดินร่วมกันอย่างแท้จริง นอกจากนั้น วงการกล้วยไม้ซึ่งเป็นน้องใหม่คนเล็ก อาจมีผลช่วยให้พี่ใหญ่ ๆ ทั้งหลายได้นำมาคิดค้นหาความจริง เช่นเดียวกับนิทานอีสป เรื่อง **ราชสีห์กับหนู** ซึ่งเคยใช้เป็นหนังสือเรียนอยู่ในชั้น ขณะที่ผู้เขียนยังมีอายุไม่มากนัก ซึ่งสอนให้รู้ว่าอย่าดูถูกชีวิตเล็ก ๆ หากควรยกไว้เป็นสิ่งมีคุณค่า ถ้าแต่ละคนยังนึกถึงอนาคตของประเทศชาติ

โครงสร้างภายในภาพรวมของวงการกล้วยไม้ไทย

ก่อนอื่น ใคร่ขออนุญาตตั้งคำถามเพื่อการชี้นำว่า กล้วยไม้ไทยคือการเกษตรหรืออุตสาหกรรมกันแน่

เรื่องนี้เนื่องจากมีข้อสงสัยที่เชื่อมโยงไปถึงเงื่อนไขทางกฎหมาย เพราะเหตุว่าได้มีการพิจารณาว่า หากเป็นเรื่องการเกษตร ควรสงวนอาชีพไว้ให้คนไทย

การหยิบยกประเด็นนี้ขึ้นมาพิจารณา ทำให้ตั้งคำถามขึ้นมาอีกประเด็นหนึ่งว่า **เราต้องการเพียงแค่กฎหมาย หรือต้องการให้พื้นฐานชีวิตคนไทยดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง**

หากต้องการรักษาพื้นฐานของคนไทยไว้ให้เกิดความมั่นคง เรื่องเงินจึงถือว่ามีความสำคัญน้อยกว่า แม้ว่าวันนี้อาจได้เงินน้อย ถ้าสามารถรักษาพื้นฐานของเราไว้ให้ชัดเจนอยู่ได้ วันหนึ่งข้างหน้าไม่เพียงได้เงินมากขึ้นเท่านั้น แต่เราจะได้เงินซึ่งคนไทยมีสิทธิ์ได้รับอย่างเต็มที่แทนการเปิดช่องว่างช่องโหว่ด้านล่างให้ชนต่างชาติเอาเงินมาซื้อ ซึ่งเท่ากับ**เอาเงินมาซื้อคุณค่าชีวิตคนทั้งชาติ**

ตามความจริงเท่าที่ได้บุกเบิกและปูพื้นฐานวงการกล้วยไม้ไทยมาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน มีทั้งการผลิตที่พัฒนาขึ้นมาบนพื้นฐานตัวเอง ทำให้วงการกล้วยไม้ก้าวขึ้นมาสู่ระบบอุตสาหกรรม สานไปถึงการจัดการและการตลาดเป็นเนื้อเดียวกันหมด

ดังนั้น จึงสะท้อนให้เห็นความจริงว่า ภายในภาพรวมของวงการกล้วยไม้ไทย ไม่มีปัญหาคนกลางเข้ามาแทรกแซงจนถึงขั้นเกิดความรุนแรงแต่อย่างใด ดังจะพบประจักษ์พยานจากการลุกขึ้นมายืนหยัดร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหาครั้งนี้

การร่วมชุมนุมกันที่หอประชุมใหญ่ของพุทธมณฑล เมื่อบ่ายวันเสาร์ที่ 14 กันยายน 2545 มีผู้เข้าร่วมกว่า 2,000 คน ทั้งชาวสวน ผู้ประกอบการ และผู้ค้าทั้งรายย่อยรายใหญ่ ซึ่งร่วมใจกันเป็นหนึ่งเดียว ให้คนทั่วไปเห็นความจริงได้ชัดเจน

จากสายตาบุคคลภายนอกจำนวนมากที่รู้สึกประทับใจ เนื่องจากคนกล้วยไม้คิดและทำทุกสิ่งทุกอย่างมั่นคงอยู่บนพื้นฐานเหตุผล โดยมิได้ก่อความรุนแรงแต่อย่างใด

ทำให้ผลการประชุมไม่ตกอยู่ใต้อิทธิพลจากคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แม้ไม่มีการสุ่มตัวอย่างตามแบบนักวิชาการ ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากทุกคนเข้ามาร่วมบนพื้นฐานธรรมชาติของตน

ดังนั้น ระบบการจัดการที่สงสัยว่า กล้วยไม้คือเกษตรหรืออุตสาหกรรม จึงไม่น่านำมาแบ่งแยก เพราะอาจมีผลทำให้วงการกล้วยไม้ของไทย ซึ่งแท้จริงแล้วเป็นของประชาชนทุกคนผู้รักแผ่นดิน ถูกทำลายเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์

จากเหตุผลดังกล่าว **คนไทยผู้ที่มีวิญญาณความรักผืนดินถิ่นเกิดที่ยังหลงเหลืออยู่โดยไม่ถูกกลบกลืนจากอิทธิพลวัฒนธรรมข้ามชาติ น่าจะมองเห็นความจริงได้ว่าพื้นฐานกล้วยไม้อยู่ที่การเกษตรอย่างชัดเจน**

สิ่งดังกล่าวช่วยให้พิสูจน์ความจริงได้ว่า วงการกล้วยไม้ซึ่งพัฒนาตนเองขึ้นมาอย่างอิสระ ภายในระบบซึ่งมีทุกสิ่งทุกอย่างครบถ้วนทั้งหมด นอกจากนั้นยังเห็นได้ว่าแต่ละสิ่งอยู่ในที่ในทางของตัวเอง จึงสามารถทำหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องกัน

ภาพรวมเท่าที่กล่าวมาแล้ว ทำให้วงการกล้วยไม้มีศักยภาพที่สามารถเจาะทะลุปัญหาต่าง ๆ ออกไปยืนให้ทั่วโลกยอมรับความเป็นไทแก่ตนเองได้อย่างภาคภูมิ

ขณะนี้สิ่งที่ปรากฏแก่สายตาชาวโลก ทำให้คนในหลายประเทศรู้สึกพิศวาส จึงพยายามใช้กลอุบายต่าง ๆ นานา เพื่อเข้ามายึดพื้นฐาน หากทำสำเร็จ ไม่เฉพาะแต่กล้วยไม้เท่านั้น แม้พืชผลอื่น ๆ หลายชนิด ซึ่งพื้นฐานถูกยึดครองไปแล้ว ย่อมทำให้ความเป็นไทของคนไทยทั้งชาติ จำต้องสูญเสียไปทั้งหมด

วงการกล้วยไม้ถือได้ว่าเป็นน้องคนเล็ก และยังสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้กับสังคมไทย เท่าที่ประเมินจากความจริงแล้วพบว่า ปีละประมาณ 3,000 กว่าล้านบาท

แม้ว่ายังไม่มากเท่ากับพืชผลอื่น ๆ แต่เราก็รักษาความเป็นไทเอาไว้ได้โดยตลอด ดังนั้น **วันนี้แม้ยังได้เงินไม่มาก แต่เชื่อว่าวิญญาณการต่อสู้ของคนไทยนับแต่อดีตเป็นต้นมา เรายังสามารถรักษาพื้นฐานตัวเองมาได้เป็นช่วง ๆ** ถ้าไม่ปล่อยให้จำต้องสูญเสียไป วันหนึ่งข้างหน้าย่อมสามารถได้เงินเพิ่มมากขึ้น โดยที่เงินซึ่งได้มาจะเป็นของคนไทยเอง พร้อมทั้งความภูมิใจในแผ่นดินถิ่นเกิด ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากเงินที่ได้รับ เกิดจากวิญญาณและน้ำพักน้ำแรงของคนไทยโดยแท้

จากผลที่เกิดขึ้นครั้งนี้ มีด้านดีปรากฏออกมาอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากผลกระทบปลุกจิตใต้สำนึกให้คนทั่วไป ซึ่งได้รับแรงกดดันจากการบุกรุกทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจโดยชนต่างชาติหนักหน่วงมากขึ้น กลับลุกขึ้นมาแสดงความรับผิดชอบต่อแผ่นดินทั่วถึงกันทั้งประเทศ ทำให้มีการหวนกลับไปค้นหาความจริงว่า ช่วงที่ผ่านพ้นมาแล้วนอกจากวงการกล้วยไม้ไทย เกิดขึ้นมาได้อย่างไร ทั้ง ๆ ที่ได้รับการต่อต้านโดยอำนาจรัฐและค่านิยมของคนจำนวนมาก นอกจากนั้นควรหวนกลับไปคิดให้ลึกซึ้งยิ่งกว่านั้นว่าชาติไทยทั้งชาติซึ่งครั้งก่อนเป็นแผ่นดินสยาม และคนบนแผ่นดินผืนนี้เคยมีความภูมิใจในตนเองชัดเจนมากกว่ายุคปัจจุบัน ทำให้รู้สึกว่าวงการกล้วยไม้ซึ่งเป็นน้องเล็ก ที่เกิดใหม่จากช่วงระยะเวลาไม่เกิน 50 ปี แต่ลุกขึ้นมายืนหยัดอยู่บนขาตัวเองบนแผ่นดินผืนนี้อย่างมั่นคงมาตลอด สามารถสะท้อนภาพรากฐานความคิดให้คนทั้งชาติที่หวังดีต่อแผ่นดิน สามารถเห็นได้ว่า หลักการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพควรมุ่งเน้นความสำคัญที่ไหน

ทั้งนี้และทั้งนั้น คิดว่าอย่างน้อยน่าจะถือเป็นแบบอย่างให้การเกษตรทั้งหมดได้นำไปคิดค้นหาความจริง ก่อนที่ภัยคุกคามจากอิทธิพลคนต่างชาติจะเข้ามาถือครองมากไปกว่านี้

พื้นดิน คือ พื้นฐานชีวิตและจิตวิญญาณมนุษย์ทุกคน ซึ่งจะลืมความสำคัญเสียมิได้ ดังนั้น การเกษตรจึงหาใช่เพียงงานอาชีพ หากมีผลตรึงวิญญาณความรักพื้นดินของแต่ละคนให้มั่นคงอยู่ได้

ธรรมชาติที่อยู่ในรากฐานจิตใจคน หากบริสุทธิ์ย่อมไม่มีข้ออ้างใด ๆ เจือปนอยู่ใน

ส่วนลึก ความจริงดังกล่าว ถ้ามีบุคคลใดนำเงื่อนไขใด ๆ มาอ้าง ควรใช้โอกาสมองย้อนกลับไป เพื่อรู้ความจริงจากใจผู้นั้นได้ว่า มีเงื่อนไขอะไรเจือปนอยู่ด้วย

ความศรัทธาจากสาธารณชนมีผลส่งเสริมให้การพัฒนาวงการกล้วยไม้ขยายขอบข่ายสู่ชาวโลก

ความรู้สึกศรัทธาจากคนทั่วไปซึ่งมีการพูดกันแบบปากต่อปาก มีผลทำให้ข่าวคราวในการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทย กระจายออกไปสู่ต่างประเทศอย่างกว้างขวาง โดยที่ตนไม่รู้ตัว

ช่วงหลัง ๆ เมื่อมีกิจกรรมระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมหรือการแสดงกล้วยไม้ ผมมักได้รับเชิญไปเป็นผู้บรรยายเสมอ ๆ รวมทั้งการประชุมกล้วยไม้โลกแต่ละครั้ง

นอกจากนั้น ไม่ว่าตนมีโอกาสเดินทางไปประเทศไหน และไปร่วมกิจกรรมเรื่องใดก็ตาม ช่วงเวลาว่างมักได้รับเชิญไปเยี่ยมเยียนและบรรยายเรื่องกล้วยไม้ในที่ต่าง ๆ ซึ่งตนได้ใช้โอกาสนี้ นำความเจริญก้าวหน้าในด้านการพัฒนากล้วยไม้ของไทยไปบรรยาย รวมทั้งมีภาพนิ่งฉายประกอบ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลทำให้ตลาดกล้วยไม้ไทย ขยายขอบข่ายออกไปสู่ต่างประเทศกว้างขวางมากขึ้น

กับอีกด้านหนึ่ง ในโอกาสที่ได้รับเชิญไปที่ไหนก็ตาม ผมมักใช้ประสบการณ์ในการถ่ายภาพ ตั้งแต่ภาพนิ่งจนถึงภาพยนต์ และช่วงหลัง ๆ เมื่อเครื่องมือสื่อความรู้ได้รับการพัฒนามาถึงการใช้วีดีโอ ตนก็ใช้กล้องวีดีโอซึ่งมีผู้ศรัทธานำมาให้ ติดตัวไปถ่ายทำเพื่อเก็บข้อมูล นำมาออกรายการโทรทัศน์พร้อมทั้งบรรยายแทรกความคิดในเชิงปรัชญา ซึ่งมีผลพัฒนาความเจริญทางปัญญา ทั้งในด้านการผลิต การจัดการและการตลาดให้กับผู้สนใจอย่างต่อเนื่อง

สิ่งเหล่านี้เกิดจากแรงศรัทธาแทบทั้งสิ้น มีผลทำให้คนไทยผู้สนใจ สามารถพัฒนาตนเองขึ้นมาได้จากการผลิตสู่การตลาด

นอกจากนั้น ช่วงหลัง ๆ ได้พิจารณาว่า ผู้ที่สนใจปลูกและพัฒนากล้วยไม้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีความตั้งใจดี ไม่เพียงเพื่อตัวเองเท่านั้น แต่เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมร่วมด้วย ตนมักชักชวนให้เดินทางร่วมไปด้วย บางครั้งก็ให้โอกาสร่วมทำงานเพื่อหวังการเรียนรู้ นอกจากนั้น ระหว่างอยู่ด้วยกันมักใช้โอกาสคุยกัน เพื่อชี้แนะสิ่งซึ่งมองเห็นได้อย่างลึกซึ้ง โดยที่เชื่อว่าน่าจะช่วยให้เกิดการพัฒนาความคิดและนำกลับมาปฏิบัติ เพื่อเผยแพร่สู่คนไทยด้วยกันเอง

สภาพที่กล่าวมาแล้วโดยรวม สำหรับผู้ที่มองเห็นได้อย่างลึกซึ้งคงรู้ได้ว่า **รากฐานการพึ่งตนเองที่มีความแข็งแกร่งของผม ได้รับการซึมซับเข้าไปสู่ชนรุ่นหลังและคนในวงการกล้วยไม้ส่วนหนึ่งอย่างเป็นธรรมชาติ** นอกจากนั้นในมุมกลับ สิ่งซึ่งรู้สึกว่ายังมีเงื่อนปมปัญหาแฝงอยู่ในรากฐานจิตใจคนไทย ตนได้ให้ความสนใจมองลึกลงไปยังสิ่งที่แฝงอยู่ในรากฐาน โดยไม่มองแต่ละคนในแง่ร้าย ทำให้มีโอกาสรู้ปัญหาซึ่งแฝงอยู่ในกระบวนการจัดการศึกษาของไทยร่วมด้วย

หากหวนกลับมาค้นหาความจริงจากใจตัวเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผมมองเห็นความจริง เท่าที่ทำมาแล้วทั้งหมด **ตนได้มุ่งมั่นสร้างคนเหนือกว่าการมองที่กล้วยไม้** ซึ่งความจริงดังกล่าวทำให้รู้ว่า **เงื่อนปมที่แฝงอยู่ในกระบวนการพัฒนาการเกษตรของไทยโดยทั่วไป ไม่ว่าเกี่ยวข้องกับพืชผลชนิดใดก็ตาม คือความจริงซึ่งพบได้จากทุกเรื่อง**

อย่างไรก็ตาม หวนกลับมามองที่กล้วยไม้ ผลการพัฒนาคน ทำให้รู้ได้ว่า **ถ้าผู้นำละลดความเห็นแก่ตัว ย่อมมองเห็นความสำคัญของผู้อื่นอยู่เหนือตนเอง จึงทำให้สามารถเรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง นับตั้งแต่การปลูกปฏิบัติ การพัฒนาพันธุ์ ไปจนกระทั่งถึงการจัดการและการค้า อย่างมีเหตุมีผลสานถึงกันได้หมด**

นอกจากนั้นยังรู้ความจริงได้ว่า แต่ละจุดที่รวมอยู่ในระบบการจัดการทั้งหมด แม้อาจมีคนกลาง แต่ก็ทำให้ต่างฝ่ายต่างรู้หน้าที่ของตน แทนการฉกฉวยโอกาสเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันอย่างขาดความรับผิดชอบ

ดังนั้น จึงสามารถกล่าวอย่างมั่นใจได้ว่า คนในวงการกล้วยไม้ไทยสามารถสนองความคิดจาก รากฐานจิตใจตนเองถึงกันได้เป็นส่วนใหญ่ แม้อาจมีความขัดแย้งเกิดขึ้น แต่ก็สามารถตกลงกันได้ นอกจากนั้นบางครั้งเกิดเรื่องรุนแรง แต่แล้วในที่สุดก็ไม่ถือสากันและกัน จึงเห็นว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งเป็นของธรรมดา

ผลการพัฒนากล้วยไม้เท่าที่ผ่านพ้นมาแล้ว ช่วง 30 ปีแรก การถูกต่อต้านโดยอำนาจรัฐ จากความรู้สึกที่เห็นว่าเป็นพืชทำลายเศรษฐกิจของประเทศ ได้รับการปรับเปลี่ยนทิศทางมาเป็นการยอมรับความสำคัญ แต่คนในอำนาจรัฐเองที่ขาดความพึ่งพาตนเองในระดับหนึ่งทำให้ไม่อาจหวนกลับไปมองด้วยความสนใจว่า **เหตุใดวงการกล้วยไม้ไทยจึงสามารถพัฒนาตนเองขึ้นมาได้อย่างมีศักยภาพจนกระทั่งได้รับการยอมรับจากทั่วโลก** ถึงขั้นสร้างความรู้สึกขึ้นมาอย่างเป็นธรรมชาติว่า **ถ้าพูดเรื่องกล้วยไม้แล้ว คนทั่วโลกจะหันมามองที่ประเทศไทย**

ผู้เขียนจำได้ดีว่า เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปี พ.ศ. 2542 ในงานแสดงกล้วยไม้นานาชาติที่เกาะโอกินาวา ได้มีการจัดเวทีอธิบายเรื่องธุรกิจกล้วยไม้ ซึ่งมีตัวแทนจากประเทศ

ต่างๆ ทั้งในตะวันออกและตะวันตกร่วมกันอภิปราย รวมทั้งผมเองซึ่งได้รับเลือกให้เป็นตัวแทนจากประเทศไทย

ระหว่างการอธิบาย ได้พูดถึงปัญหาผลิตภัณฑ์จากกล้วยไม้ซึ่งเกิดปัญหาจากการผลิตภัณฑ์เก่า ๆ โดยที่มีรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นน้อยมาก

คนจากทุกประเทศพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า **แต่ละประเทศหวังพึ่งพาการผลิตจากประเทศไทยทั้งนั้น** ทำให้ผมต้องหวนกลับมาค้นหาความจริงจากสิ่งที่เป็นปัญหา ซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานความรู้สึกนึกคิดของคนไทยส่วนใหญ่ รวมทั้งมองภาพรวมของโครงสร้างการผลิตการพัฒนา สานไปถึงการตลาด

ในที่สุด ก็มาลงที่จุดสุดท้าย คือผลจากการจัดการศึกษาที่ยังไม่อาจทำให้คนไทยแต่ละคน สามารถพัฒนาตนเองขึ้นมาจากรากฐานที่อิสระได้ หากกลับพบว่า ตกอยู่ในสภาวะยึดติดรูปแบบ ทำให้ยากแก่การคิดริเริ่มพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ นอกจากนั้น ยังมีนิสัยมองไม่เห็นความสำคัญของสิ่งที่ผ่านพ้นมาแล้วในอดีตอย่างรู้คุณค่า อันควรถือว่าคือรากฐานความคิดที่รองรับการมองเห็นสิ่งที่จะก้าวต่อไปสู่อนาคต

อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของมนุษย์ หากพื้นฐานการผลิตของคนไทยยังคงเป็นอยู่ในลักษณะนี้ วันหนึ่งข้างหน้า สิ่งที่ได้สร้างสมมาแล้วจากพื้นฐานเราเอง แม้กระทั่งเทคโนโลยีที่เริ่มมาจากระดับพื้นดิน อันควรให้ความสำคัญ ช่วยให้มั่นคงอยู่ได้ อีกทั้งเป็นรากฐานพลังต่อรองทางการค้าอย่างสำคัญ คงจำต้องสูญเสียไปเพราะคนไทยขาดการให้ความสำคัญ

วันหนึ่งข้างหน้าไม่ว่าเร็วหรือช้า ชนชาติอื่นที่มองเห็นผลประโยชน์ ซึ่งคนไทยสร้างสมมาแล้วจนกระทั่งไปสู่ระดับโลก คงต้องถูกทำลายโดยคนไทยด้วยกันเองผู้ถืออำนาจอยู่ในระดับบน โดยสิ่งเหล่านี้ จะถูกนำไปมอบให้กับชนต่างชาติอย่างปราศจากการรู้เท่าทัน

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับธุรกิจกล้วยไม้ครั้งนี้ จากสิ่งที่ได้พิจารณาวิเคราะห์ค้นหาความจริงมาแล้วทั้งหมด น่าจะทำให้รู้ได้ว่า**แม้ครั้งนี้ความเข้มแข็งของรากฐานคนกล้วยไม้จะยังคงมีอยู่ ช่วยให้เหตุการณ์ต่าง ๆ รอดพ้นมาได้อย่างหวุดหวิด** ทั้งนี้และทั้งนั้น สืบเนื่องมาจากรากฐานจิตใจของคนกล้วยไม้ ที่สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง **แต่การที่ผู้เขียนซึ่งทำมาแล้วตลอดชีวิตจนกระทั่งอายุ 80 ปี ยังต้องออกมาเป็นหลักทางใจให้กลุ่มผู้ทำงานสามารถคิดและปฏิบัติจากรากฐานจิตใจตนเองได้อย่างอิสระ**ในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม เสียงจากคนทั่วไปที่ไม่ได้ประกอบอาชีพด้านกล้วยไม้ ซึ่งกล่าวกันว่าเรื่องนี้ถ้าผมไม่ออกมาด้วยตนเองก็คงมีทางรอดได้ยาก จึงเป็นเรื่องน่าคิด

อย่างไรก็ตาม จากการที่ผมให้ความสำคัญแก่ทุกคนไว้เหนือตนเอง ทำให้รู้ความ

จริงได้ว่า **ทุกคนได้ทำอย่างดีที่สุดแล้ว คงจะต้องหวนกลับไปค้นหาเงื่อนปมต่าง ๆ จากการจัดการศึกษาของไทย ซึ่งนับวันทำให้รากฐานการพึ่งตนเองของชนรุ่นหลัง ถูกทำลายรวดเร็วยิ่งขึ้น**

หากสถานการณ์ดังกล่าวยังส่งผลหย่อนยานมากขึ้น คงไม่เพียงวงการกล้วยไม้เท่านั้น แต่ทุกสิ่งทุกอย่างที่บรรพบุรุษของเราในอดีตได้พัฒนาขึ้นมาและฝากไว้ให้แก่ชนรุ่นหลัง คงจำต้องตกไปอยู่ในกำมือชนต่างชาติในที่สุด รวมถึงแผ่นดินอันเป็นที่เกิดและดำรงอยู่อย่างมีความสุข ของคนไทยมาแต่อดีตกาลด้วย

ควรหวนกลับมาทบทวนตนเอง

ถ้าหวนกลับไปมองสู่อดีต จากสภาพที่เป็นจริงอยู่ในขณะนี้ น่าจะมองเห็นความจริงได้ว่า พื้นฐานระดับพื้นดินของการเกษตรไทยแทบทุกเรื่อง ได้ถูกอิทธิพลวัฒนธรรมและเศรษฐกิจจากชนต่างชาติ เข้ามาแทรกแซงแฝงอยู่ทั่วไปหมด

ในที่สุด ก็มาถึงวงการกล้วยไม้ซึ่งเกิดขึ้นมาในลักษณะน้องใหม่ แต่ยังไม่สามารถที่จะกลืนไปได้โดยง่าย ทั้งนี้และทั้งนั้น เนื่องจากผมในฐานะผู้ริเริ่ม แต่หาใช่ให้ความสำคัญแก่ตัวเองไม่ หากถอดใจเปิดเผยความจริงให้กับทุกคน จึงทำให้คนส่วนหนึ่งสามารถซึมซับอุดมการณ์ เข้าไปไว้ในรากฐาน ทำให้มีความเข้มแข็งที่จะยืนหยัดขึ้นมาชี้แจงเหตุผลได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนั้น ยังมีพลังแฝงอีกจำนวนมากที่มิได้เกี่ยวกับวงการกล้วยไม้โดยตรง แต่มองเห็นความสำคัญของแผ่นดินถิ่นเกิด ซึ่งกำลังถูกรุกรานจากอิทธิพลซึ่งเข้ามาครอบงำจิตใจ ทำให้รู้สึกเป็นห่วงความมั่นคงของประเทศ ต่างก็แสดงออกจากความรู้สึกรับผิดชอบ แม้ในขั้นนี้ผู้ที่อยู่ห่างไกล รวมถึงผู้ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับวงการกล้วยไม้ แต่รู้สำนึกในบุญคุณของแผ่นดิน จึงติดต่อให้กำลังใจเข้ามาอย่างกว้างขวาง

ทำให้รู้ความจริงจากใจคนไทยลึกซึ้งยิ่งขึ้นไปอีกว่า คงไม่ได้มองเพียงแค่การสูญเสียของวงการกล้วยไม้เท่านั้น หากหมายถึงการสูญเสียทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่ร่วมกันบนแผ่นดินผืนนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **คุณค่าชีวิตของคนไทยทุกคนที่ควรจะมีอิสระเสรีภาพในการประกอบอาชีพจากรากฐานความคิดตัวเองที่เติบโตยิ่งขึ้น** ช่วยให้สามารถหยั่งลงลึกซึ้งยิ่งขึ้นเป็นลำดับ อันถือได้ว่า ทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันสร้างสรรค์ความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติสืบต่อไปสู่อนาคต

บทสรุป

ผลจากสิ่งที่เกิดขึ้นกับวงการกล้วยไม้ไทย ซึ่งได้รับการปูพื้นฐานขึ้นมาจากรากฐานการพึ่งตนเองอย่างอิสระ จึงน่าจะถือเป็นบทเรียนแก่การเกษตร ที่มีการผลิตและการพัฒนาขึ้นมาจากแผ่นดินผืนนี้ร่วมกัน อันหวังได้ว่า น่าจะฟื้นฟูสิ่งที่สูญเสียไปแล้วให้กลับคืนมาสู่แผ่นดินไทย และสนองประโยชน์สุขแก่คนไทยอย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้อย่างภาคภูมิใจ ดังนั้น ทุกคนจำเป็นต้องแสดงความอดทนอย่างหนัก เพื่อหวังใช้หนี้ที่เราหลงความสะดวกสบายจากสิ่งซึ่งชนต่างถิ่นส่งเข้ามามอมเมา จนทำให้จำต้องสูญเสียหลายสิ่งหลายอย่างไปแล้ว

ส่วนคนในวงการกล้วยไม้เอง ผมได้ขอร้องว่า ควรหันไปพิจารณาตัวเองให้เห็นความจริง เพื่อชำระล้างความเห็นแก่ตัวออกไปให้ได้ ไม่ว่าได้มากหรือน้อย โดยที่รู้สึกว่า **เราไม่ใช่พวกกล้วยไม้ แต่ทุกคนเป็นคนไทยเหมือนกัน** เช่นปัญหาครั้งนี้ ซึ่งทำให้คนจากหลายทิศทางให้กำลังใจมาอย่างล้นหลาม เพราะความรู้สึกศรัทธา แต่ขออย่าให้ความศรัทธามุ่งมายังบุคคลคนเดียวเท่านั้น เพราะเงื่อนไขดังกล่าว ไม่น่าจะทำให้เกิดความมั่นคงแก่วงการกล้วยไม้ในอนาคตอย่างแน่นอน

อนึ่ง เราไม่ควรคิดแต่เพียงความมั่นคงของวงการกล้วยไม้เท่านั้น หากชาติไทยซึ่งเป็นองค์รวมขาดความมั่นคง แม้วงการกล้วยไม้หรืออื่นใดก็ตามย่อมอยู่ไม่ได้

23 ตุลาคม 2545

กล้วยไม้ตามสัญลักษณ์ของคนไทยน่าจะหมายถึง วิญญาณความรักพื้นดินอันเป็นธรรมชาติของคนท้องถิ่น ที่ควรสงวนไว้อย่างดีที่สุด

แม้ไม่คิดทำลาย แต่ก็ขอได้โปรดอย่าปล่อยไว้อย่างโดดเดี่ยวอีกต่อไป ดังปัญหาครั้งนี้ซึ่งถือเป็นบทเรียนที่ยิ่งใหญ่ ไม่เช่นนั้นแล้วอนาคต เราจะต้องสูญเสียไม่เพียงกล้วยไม้เท่านั้น หากทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งเคยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยอย่างมีความสุข

ขวดเพาะลูกกล้วยไม้

คนซื้อแม้ไม่ได้มีปริญญา ร่วมกับอุปกรณ์ซึ่งได้รับการออกแบบประดิษฐ์ขึ้นมาจากวัสดุของไทยเอง

โรงเก็บขวดเลี้ยงลูกกล้วยไม้เล็ก ซึ่งในอดีตเคยเริ่มต้นมาจากการเก็บซุกไว้ตามใต้โต๊ะ

ลูกกล้วยไม้เล็กในระบบอุตสาหกรรมยุคปัจจุบัน ซึ่งเริ่มต้นมาจากการใช้ถังส้วมซึมที่ขุดขึ้นมาจากพื้นดิน กว่าจะได้รับการพัฒนามาถึงภาพที่เห็นอยู่ในขณะนี้ นับเป็นเวลาร่วม 50 ปี

สิ่งเหล่านี้เกิดจากจิตวิญญาณและหยาดเหงื่อของคนไทย ที่มอบความรักให้กับแผ่นดินอย่างรู้คุณค่า ดังนั้น หากใครซึ่งเป็นคนไทยด้วยกันเอง คิดจะนำไปขายให้ชนชาติอื่น ขอได้โปรดนึกให้ดีว่า ตัวเองกำลังทำอะไรที่สมควรหรือไม่

ประวัติชีวิตและงานของ...
ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๖๕ ณ ตำบลวรจักร อำเภอป้อมปราบ กรุงเทพฯ เป็นบุตรคนโตของขุนตำรวจเอกพระมหาเทพกษัตรสมุห (เนื่อง สาคริก) ข้าราชการในราชสำนักของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และในช่วงเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ดำรงตำแหน่งเจ้ากรมพระตำรวจหลวง ในราชสำนักพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กับคุณแม่สนิท ภมรสูต

สมรสกับนางสาวกัลยา มนตริวัต บุตรพลตำรวจตรี ขุนพิชัยมนตรี อดีตหัวหน้าเสรีไทยค่ายกาญจนบุรี และรองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายปราบปราม

การศึกษา

พ.ศ. ๒๔๖๙ เริ่มการศึกษาประถมศึกษาที่โรงเรียนสามเสนวิทยาคาร แล้วย้ายโรงเรียนเรื่อยมาอย่างหลากหลายไม่ต่ำกว่า ๘ แห่ง ทั้งโรงเรียนใหญ่และโรงเรียนเล็ก

พ.ศ. ๒๔๘๐ ระหว่างที่เรียนอยู่ชั้นมัธยม ๗ กระทรวงศึกษาธิการปรับหลักสูตรมัธยมบริบูรณ์จาก ม.๘ มาเป็น ม.๖ โดยตัดเอา ม.๗ และ ๘ ไปไว้เป็นโรงเรียนเตรียมมหาวิทยาลัย แต่ก็อนุญาตให้ผู้ที่เรียน ม.๗ และ ๘ อยู่เดิม ผ่านไปสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เลย กลับตัดสินใจย้อนมาเรียน ม.๖ อีกครั้ง ทั้งๆ ที่ผลการเรียนวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับสูงมาก แต่ก็ไม่สนใจคิดจะเรียนให้ได้ที่หนึ่งในชั้น เพราะไม่ต้องการเอาดีเหนือคนอื่น หากรู้และเข้าใจวิชาไหนจะนำมาสอนเพื่อนๆ อย่างไม่ปิดบัง

- เรียนซ้ำชั้นมัธยมบริบูรณ์อีก ๒ ปี และได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการ ๒ ใบ โดยแบ่งเวลาไปสนใจงานด้านศิลปะ เช่น ดนตรี เขียนภาพ ปลูกต้นไม้ และคิดประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วย

พ.ศ. ๒๔๘๓ เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนเตรียมวิทยาลัยเกษตรศาสตร์แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่

พ.ศ. ๒๔๘๕ เข้าศึกษาต่อในคณะเกษตร วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมาถึงปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ซึ่งเรียนอยู่ชั้นปีที่ ๒ ก็มีประกาศสถาปนาวิทยาลัยขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย (หลักสูตร ๕ ปี) พ.ศ. ๒๔๙๐ จบปริญญาตรีกสิกรรมและสัตวบาลบัณฑิต สาขาปฐพีวิทยา จากการทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์ดินภาคกลางของประเทศไทยทางเคมีและทางฟิสิกส์ ๕ วิธี"

ชีวิตการทำงาน

พ.ศ. ๒๔๙๐ ผู้บริหารได้เสนอตำแหน่งให้บรรจุเป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่กรุงเทพฯ แต่กลับตัดสินใจออกไปทำงานค้นคว้าวิจัยที่สถานีทดลองกสิกรรม ที่วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีฐานะเป็นลูกจ้างชั่วคราวเช่นคนงานระดับล่าง ซึ่งในช่วงนั้นที่นั่นยังไม่มีไฟฟ้าและน้ำประปา หากมีสภาพเป็นชนบทมาก

- ได้ถูกมอบหมายให้ทำงานวิจัยเรื่อง พันธุ์ข้าว ผัก และยาสูบ และเป็นผู้ริเริ่มนำความรู้เกี่ยวกับงานวางแผนวิจัยและสถิติวิเคราะห์ผลทางชีววิทยามาใช้กับงานค้นคว้าวิจัยการเกษตรเป็นครั้งแรกที่นั่น
- ใช้เวลาว่างและทุนส่วนตัวเริ่มต้นจับงานค้นคว้า หาความรู้เรื่องกล้วยไม้ให้แก่ประเทศไทยอย่างจริงจังเป็นครั้งแรก จากแรงดลใจที่เห็นคนเก็บกล้วยไม้ป่ามาขายส่งให้คนกรุงเทพฯ เพื่อส่งไปขายต่อต่างชาติ กับอีกด้านหนึ่งมีการสั่งกล้วยไม้ลูกผสมจากต่างประเทศ มาขายให้กลุ่มคนมีเงินนำมาเล่นและประกวดกันเอง โดยที่พบว่า ส่วนหนึ่งของกล้วยไม้ลูกผสมซึ่งนำเข้ามา มีพ่อแม่พันธุ์ซึ่งเก็บจากป่าในประเทศไทยส่งไปขาย ดังเช่น ฟ้ามุ่ย เป็นต้น

พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้รับการบรรจุเข้าเป็นข้าราชการในกรมกสิกรรมที่กรุงเทพฯ อย่างเป็นทางการ แต่เจ้าตัวยังคงทำงานอยู่ที่เดิม

พ.ศ. ๒๔๙๓ ถูกสั่งย้ายครอบครัวเข้ากรุงเทพฯ ด้วยเหตุผลว่า ต้องการนักวิจัยมือดีมาช่วยทำงานปูพื้นฐานการวิจัยปรับปรุงพันธุ์ข้าวของไทย เนื่องจากรัฐบาลรับนโยบายมาจากองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ให้เป็นแหล่งผลิตข้าวเลี้ยงชาวโลก เป็นอาจารย์สอนวิชา "ข้าว" และสอนวิชา "*การวางแผนวิจัยและสถิติวิเคราะห์ทางชีววิทยา*" ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (อาจารย์พิเศษประจำวิชา)

พ.ศ. ๒๔๙๕ เป็นผู้ริเริ่มโครงการพัฒนาวงการกล้วยไม้ของไทย โดยมีการค้นคว้าวิจัยการให้บริการฝึกอบรมเผยแพร่ความรู้ และเผยแพร่ทางโทรทัศน์ช่อง ๔ (ช่องแรกของประเทศไทยที่เปิดดำเนินงาน) และจัดรายการวิทยุกระจายเสียง รวมทั้งออกสิ่งพิมพ์เผยแพร่ โดยมุ่งที่ประชาชนและใช้ทุนซึ่งหาได้เอง อีกทั้งใช้เวลาว่างจากงานประจำ

พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้รับทุน เอ.ไอ.ดี. ไปศึกษาดูงานการวิจัยและการผลิตข้าวในมลรัฐภาคใต้ของประเทศสหรัฐอเมริกา และอบรมเรื่องการวางแผนวิจัยและสถิติวิเคราะห์ทางการเกษตร ณ ศูนย์ฝึกอบรมขององค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ ที่ประเทศอินเดีย

- ในช่วงนี้มีการจัดตั้ง "*กรมการข้าว*" จึงถูกย้ายมาสังกัดกรมการข้าวและรับตำแหน่ง "*หัวหน้าแผนกการโรงสี*" ซึ่งมีโรงสีข้าวทดลอง อยู่ในบริเวณซึ่งปัจจุบันคือพื้นที่สระน้ำหน้าอาคารหอสมุดกลาง ของสำนักหอสมุดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และได้จัดตั้งห้องปฏิบัติการตรวจคุณภาพข้าวขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งนอกจากงานค้นคว้าวิจัยแล้ว ยังได้ใช้สถานที่นี้เป็นที่ฝึกสอนและให้นิสิตทำวิทยานิพนธ์ด้วย
- ได้ใช้พื้นที่ด้านหลังโรงสีทดลองปลูกเรือนต้นไม้ ให้นิสิตที่รักกล้วยไม้และมาขอรับการฝึกอบรม ได้ใช้เป็นที่ปลูกกล้วยไม้ในยามว่าง จนมาถึงช่วงชี้แนวทางและสนับสนุนให้คนทั่วไปสามารถใช้กล้วยไม้ทำประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ อีกทั้งให้มีการรวมกลุ่มกิจกรรมกันเองอย่างอิสระ โดยมุ่งทำงาน "*ทวนกระแสค่านิยมเก่า*" ซึ่งมีความเชื่อเน้นความสำคัญอยู่ภายในกรอบของอาหารที่กินได้ด้านเดียวมานาน

พ.ศ. ๒๕๐๐ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ได้เริ่มความคิดจัดตั้ง "*ภาควิชาพืชกรรม*" (ภาควิชาพืชสวนปัจจุบัน) จึงได้ขอตัวจากกรมการข้าว มาสังกัดมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อเปิดสอนวิชากล้วยไม้ในหลักสูตรจากพื้นฐานทั่วไป และช่วงถัดมาแยกออกไปเป็น วิชาการผสมและปรับปรุงพันธุ์ จนถึงวิชาการจัดการและการค้ากล้วยไม้ และใช้วิธีการนำนิสิตลงทำงานให้บริการประชาชนร่วมกับอาจารย์ด้วย

- ผลงานได้กระจายไปสู่มุมกว้างจนเป็นที่ทราบกันทั่วโลก และจากปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นต้นมา ก็ถูกเชิญเป็นผู้บรรยายทางวิชาการในที่ประชุมกล้วยไม้โลกทุกครั้ง

พ.ศ. ๒๕๑๑ ได้รับพระราชทาน "*เหรียญดุษฎีมาลา เข็มศิลปวิทยา*" ซึ่งเป็นเครื่องราชอิสริยาภรณ์สูงสุดในด้านวิชาการ

พ.ศ. ๒๕๑๒ ได้รับการขอร้องให้เข้าดำรงตำแหน่ง "เลขาธิการมหาวิทยาลัย" และตำแหน่ง "รองอธิการบดีฝ่ายธุรการ"

- จากอุดมการณ์ในการทำงานให้กับสังคมโดยเน้นที่คนระดับล่าง ร่วมทำงานพัฒนาชนบทกับกลุ่มนิสิตทุกกลุ่ม

พ.ศ. ๒๕๑๓ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่ง "ศาสตราจารย์" โดยไม่ต้องผ่านผู้ช่วยและรองศาสตราจารย์มาก่อน

พ.ศ. ๒๕๒๐ ได้รับโปรดเกล้าฯ ให้เป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๒๑ เป็นประธานกรรมการจัดงานประชุมกล้วยไม้โลก ครั้งที่ ๙ ซึ่งมีการจัดแสดงพันธุ์กล้วยไม้จากทั่วโลกร่วมด้วย มีผู้เดินทางมาร่วมงานกว่า ๓,๐๐๐ คน จาก ๕๐ ประเทศ โดยใช้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์เป็นศูนย์ประสานงาน จากการอนุมัติของรัฐบาล แต่ไม่ได้ขอเงินงบประมาณสนับสนุนจากรัฐแม้แต่น้อย ผลจากการจัดงานได้ทำให้มีเสียงจากประเทศต่างๆ กล่าวขวัญถึงและมักหยิบยกมาเป็นแบบอย่างจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. ๒๕๒๒ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในสมัยที่พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้วย

พ.ศ. ๒๕๒๓ พ้นจากตำแหน่งอธิการบดี และรัฐมนตรี สมัครใช้ชีวิตทำงานอยู่ที่ภาควิชาพืชสวน และมีผู้ทาบทามให้รับตำแหน่งประธานสภาข้าราชการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์และระหว่างนั้น ได้มีส่วนร่วมริเริ่มจัดตั้ง"*ที่ประชุมประธานสภาอาจารย์มหาวิทยาลัยทั่วประเทศ*"

- ตัดสินใจลาออกจากประธานสภาข้าราชการ และลาออกจากราชการก่อนเกษียณอายุ และตั้งสัจจะไว้ว่าจะไม่ขอรับตำแหน่งใดๆ ที่มีอามิสและอำนาจอีกต่อไป ยกเว้นองค์กรการศึกษาและสาธารณกุศล
- ได้รับการทาบทามให้เข้ารับตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิของทบวงมหาวิทยาลัย และมีการต่อวาระ วาระละ ๒ ปี เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. ๒๕๓๑ รวม ๔ วาระ และในช่วงนี้ ได้รับพิจารณาให้เข้าดำรงตำแหน่งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ของสภามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และเป็นกรรมการ

สถาบันวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยที่มีการต่อวาระให้เรื่อยมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๓๓ จึงได้ประกาศลาออกหมด

- หลังจากนั้นมา จะมีงานรับเชิญร่วมกิจกรรมสัมมนาประชุมวิชาการ เป็นผู้บรรยายพิเศษในที่ต่างๆ ทั้งจากสถาบันการศึกษาราชการ เอกชน และองค์กรอาสาสมัคร รวมทั้งเป็นที่ปรึกษาโครงการพัฒนาซึ่งเน้นชนบทและเยาวชน และเน้นที่คุณธรรมและจริยธรรม รวมทั้งการอนุรักษ์และพัฒนาบนพื้นฐานการพึ่งตนเอง ซึ่งถือปฏิบัติอย่างมั่นคงมาตลอดชีวิต
- นอกจากนั้น การได้รับเชิญไปร่วมกิจกรรมในต่างประเทศเท่าที่เป็นมาแล้วยังดำเนินต่อมาอีกทั้งกว้างขวางมากขึ้น และนำเอาข้อมูลซึ่งไปพบเห็นกลับมาผสมผสานกับรากฐานความคิดตนเอง นำออกเผยแพร่สู่ประชาชนทุกรูปลักษณะ รวมทั้งใช้ในโครงการซึ่งมีส่วนร่วม อีกทั้งให้ความสนใจใช้ชีวิตสัมผัสกับระดับพื้นดินอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน
- นอกจากนั้น ช่วงหลังๆ ได้ให้ความสนใจเขียนบทความ จากประสบการณ์ชีวิตทุกแง่มุมอย่างกว้างขวาง

ดัชนี

ก

กล้วยไม้กระถาง 125, 165, 228, 250, 258, 315
กล้วยไม้ตัดดอก 55, 59, 61, 64, 68, 73, 83, 134, 140, 142, 143, 151, 156, 161, 164, 178, 181, 182, 193, 203, 204, 209, 210, 218, 220, 221, 250, 278, 282, 283, 303, 324, 359, 368, 370
กล้วยไม้ท้องถิ่น 34, 115, 121, 334, 400
กล้วยไม้ไทย 34, 66, 82, 84, 247, 263, 279, 371, 373, 402, 435, 436, 446, 449
กล้วยไม้ธรรมชาติ 34, 199, 300, 342, 348, 352, 441
กล้วยไม้ป่า 20, 21, 23, 26, 32, 37, 399
กล้วยไม้พันธุ์ธรรมชาติ 50, 88, 169, 202, 263, 294, 296, 297, 298, 299, 302, 359
กล้วยไม้พื้นบ้าน 34, 69, 90, 98, 99, 256, 263, 346, 400, 427, 428, 441, 443
กล้วยไม้ลูกผสม 19, 34, 35, 37, 41, 42, 50, 53, 56, 61, 84, 90, 96, 102, 107, 109, 122, 129, 130, 134, 142, 146, 168, 169, 206, 402, 445
กล้วยไม้หอม 253, 254, 255, 258
กาฝาก 253, 427
การกลายพันธุ์ 291, 292, 301
การขยายพันธุ์กล้วยไม้ 40, 57, 291, 300, 301, 302, 304, 305, 306, 307, 308, 311, 312, 313, 314, 315, 329, 395
การค้ากล้วยไม้ 14, 16, 17, 19, 20, 23, 25, 31, 33, 34, 36, 37, 45, 47, 64, 87, 92, 108, 115, 181, 197, 200, 201, 204, 219, 221, 225, 233, 235, 239, 243, 245, 263, 332, 338, 340, 342, 345, 357, 392, 395, 403, 413, 434
การค้าดอกกล้วยไม้ 62, 134, 210
การค้าต้นกล้วยไม้ 199, 200, 201, 203, 204, 214, 218, 219, 223, 275
การจดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้ 298, 299
การจัดการตลาด 5
การจัดประชุมกล้วยไม้โลก 299
การตรวจรับรองปลอดศัตรูพืช 329
การตลาด 8, 12, 22, 38, 58, 59, 62, 73, 83, 84, 94, 134, 159, 168,

194, 210, 213, 325, 327, 338, 339, 357, 371, 374, 378, 379, 381, 383, 384, 394, 448
การตั้งชื่อกล้วยไม้ 296, 297, 403
การตัดต่อยีน 258, 278, 292, 295, 298
การตัดยอดมาปลูก 138
การตัดสินกล้วยไม้ 354, 355, 356, 357, 358, 359
การประกวด 23, 24, 351, 353, 363
การประชุมกล้วยไม้โลก 427, 431
การปรับปรุงพันธุ์กล้วยไม้ 12, 278, 285
การปลูกกล้วยไม้เล็ก 215
การผลิตต้นกล้วยไม้ 197, 206, 209, 214, 271, 321
การผสมกล้วยไม้ 42
การผสมข้ามสกุล 122, 134
การผสมพันธุ์ 34, 38, 50, 103, 106
การเพาะเมล็ดกล้วยไม้ 31, 303, 304, 305, 306, 314, 317, 319, 404, 405, 406, 407
การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้ 409
การเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ 57, 66, 70, 72, 158, 170, 176, 204, 211, 213, 214, 219, 220, 221, 230, 291, 292, 301, 304, 308, 309, 311, 324, 395, 403, 409, 444
การสร้างตลาด 45
การอาบรังสี 295
การอาบรังสีพืช 278

ข

ขนส่ง 59, 62, 77, 177, 179, 183, 184, 187, 188, 189, 190, 191, 193, 209, 271, 272, 274, 275, 276, 326, 328, 343, 445
เข็ม 102, 134, 385, 408

ค

ค้นคว้าวิจัย 11, 62, 65
ความเข้มของแสงแดด 135
คอลชิซิน 295
ค้าขายกล้วยไม้ 11, 80
เครื่องปลูก 30, 70, 95, 158
แคทลียา 14, 23, 272, 310, 404
โครโมโซม 71, 114, 146, 292, 293, 295

ง

งานแสดงกล้วยไม้ 254, 350

จ

จดทะเบียนตั้งชื่อกล้วยไม้ 17, 47, 142, 300
จัดแสดงกล้วยไม้ 35

ฉ

ฉายรังสี 258, 298, 300

ช

ช้าง 111, 169, 170, 256, 412

ช้างกระ 110, 112
ช้างแดง 35, 108, 109, 110, 112, 113, 114, 115, 256, 260, 294, 346, 362, 410
ช้างเผือก 110, 256

ซ

ซิมบิเดียม 15, 174, 184, 210, 218, 220, 247, 248, 251, 268, 269, 270, 310
ซิมโพเดียล 262, 272, 273, 309
ไซเตส 332, 333, 335, 391

ด

ดอกกล้วยไม้ชุบทอง 116
ดิพพลอยด์ 293, 295
เด็นโดรเบียม 15, 31, 46, 47, 53, 54, 55, 58, 84, 93, 191, 209, 294, 302, 388

ต

ต้นไม้กระถาง 28, 72, 105, 130, 166, 197, 204, 206, 210, 211, 216, 220, 221, 248, 252, 280, 328, 336, 396
ต้นไม้ประดับ 223, 224
ตลาดการค้าลูกกล้วยไม้ 314
ตลาดประมูล 223, 380
ตัดต่อยีน 300
เตทตราพลอยด์ 146, 293, 294, 295

ท

ที่ดิน 40, 41, 42, 83, 135
ที่ดินปลูกกล้วยไม้ 38, 39
ทริพพลอยด์ 295

บ

บรรจุหีบห่อ 26, 65, 175, 176, 177, 179, 184, 185, 187, 193, 206, 209, 212, 271, 272, 274, 275, 326, 328, 329, 420
บางกอกฟลาวเออร์ 61, 178, 304, 388, 422, 423
ใบรับรองปลอดศัตรูพืช 188, 272, 276

ป

ปั่นตา 70, 204, 219, 295, 304, 324
โปรโตคอม 377

พ

พัฒนาพันธุ์ 100
พันธุ์ธรรมชาติ 17, 54, 88, 116, 133, 134, 169, 170, 197, 198, 199, 202, 229, 230, 256, 279, 281, 282, 290, 300, 317, 359, 362
พันธุ์พื้นบ้าน 34, 88, 251, 258, 317, 428
พันธุ์ไม้ท้องถิ่น 82, 98, 229, 359, 401, 402
พันธุ์ไม้ธรรมชาติ 100, 109, 247, 278, 279, 323, 331, 343

พันธุ์ไม้พื้นบ้าน 114, 402, 445
พันธุ์ลูกผสม 250, 251
พาฟิโอเพดิลัม 15
เพาะเมล็ดกล้วยไม้ 39, 41
เพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ 102, 211, 219, 241, 292, 303, 304, 306, 307, 310, 311, 314, 315 319
เพิ่มมูลค่า 180, 419

ฟ

ฟ้ามุ่ย 89, 90, 91, 96, 98, 99, 104, 105, 400
ฟาแลนนอพซิส 15, 54, 55, 116, 117, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 126, 129, 131, 132, 133, 210, 214, 294, 302, 358, 445
เฟิร์น 63, 64, 181, 215, 216, 224, 383, 444

ภ

ภาชนะปลูก 84, 338

ม

มอคคารา 134, 135, 136, 137, 139, 150, 157, 309, 310
มอธ ออร์คิด 118
มิลโทเนีย 15, 310
มูลค่าเพิ่ม 132, 239, 240, 241, 252, 317
โมโนโพเดียล 149, 262
ไม้กระถาง 29, 114, 123, 128, 129, 130, 166, 217, 227, 246, 250, 269, 281, 315

ร

รองเท้านารี 15, 16, 25, 29, 30, 197, 198, 210, 220, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 264, 292, 336
เรือนกล้วยไม้ 33, 39, 41, 42, 71, 119, 124, 202, 398, 408
เรแนนเธอรา 102, 122, 153, 169, 285
ราชากล้วยไม้ 24, 56, 57, 94

ฤ

ฤดูกาล 22, 135, 149
ฤดูปลูก 138, 343

ล

ลิขสิทธิ์พันธุ์พืช 267
ลูกกล้วยไม้ 39, 42
เลเลีย 14

ว

วงการกล้วยไม้ 2, 3, 22, 23, 24, 66, 68, 95, 113, 114, 142, 144
วิธีเพาะเมล็ด 302
แวนดา 15, 42, 46, 49, 51, 58, 69, 84, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100,

101, 103, 104, 105, 106, 107, 114, 115, 118, 120, 124, 127, 133, 134, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 156, 205, 220, 262, 279, 285, 290, 294, 295, 309, 310, 358, 384, 400, 418, 445

ส

ส่งเสริมเผยแพร่ 2, 5, 11, 29, 78, 194, 346
สวนกล้วยไม้ 38, 62
สิทธิบัตรพันธุ์พืช 331
แสตมป์กล้วยไม้ 346

ห

หลักการตลาด 22
หวาย 15, 16, 31, 53, 60, 61, 63, 68, 69, 70, 71, 72, 76, 77, 84, 93, 127, 163, 168, 169, 170, 184, 209, 210, 214, 219, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 247, 248, 257, 262, 267, 272, 279, 280, 281, 285, 309, 317, 358, 382, 383, 388, 389, 421
หวายตัดดอก 145, 158, 163
หวายลูกผสม 16, 23, 48, 52, 53, 55, 68, 84, 126, 143, 145, 157, 158, 165, 169, 171, 182, 209, 211, 212, 215, 217, 220, 223, 228, 231, 248, 262, 281, 291, 303, 309, 366
ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์กล้วยไม้ 313, 329
ห้องปฏิบัติการขยายพันธุ์พืช 65

อ

อะแรคนิส 134, 152, 153, 285, 310
ออดอนโทกลอสซัม 15, 220, 310
ออนซิเดียม 14, 84, 246, 247, 249, 252, 262, 309
ออสมันดา 215, 216
เอพิเด็นดรัม 15, 247, 248, 250
เอื้อง 255, 256, 257, 260, 261, 400
แอสโคเซ็นตรัม 384

Index

A

Ascocentrum 102, 122

B

Brassavola 14

C

Cattleya 14

CITES 333

Cymbidium 15, 174, 219

D

Dendrobium 15, 16, 31, 48, 49, 52, 53, 54, 84, 93, 143, 219, 229, 255, 257, 261, 267, 280, 294, 388

E

Epidendrum 15, 247

L

Laelia 14

M

Miltonia 15

moth orchid 118

O

Odontoglossum 15

Oncidium 14, 247

P

Paphiopedilum 15, 197, 232, 264

parasite 253

Phalaenopsis 15, 117, 120, 294

protocomb 214

R

Renanthera 102, 122, 153, 156, 169

Rhynchostylis 102, 115, 169, 256, 260, 261

T

tetraploid 146

V

Vanda 15, 89, 96, 106, 114, 140, 141, 142, 260